MALLEVS MALEFICARVM,

MALEFICAS ET EARVM hæresin framea conterens.

EX VARIIS AVCTORIBVS COMPILATUS, & in tres Tomos iustè distributus.

Quorum duo priores vanas Dæmonum versutias, præstigiosas eorum delusiones, superstitiosas Strigimagarum cæremonias, horrendos etiam cum illis congressus: exactam denique tam pestiferæ sectæ disquisitionem & punitionem complectuntur. Tertius verò praxim Exorcistarum ad Dæmonum & Strigimagarum maleficia de Christi fidelibus pellenda continet.

TOMVS PRIMVS.

Indices Auctorum, capitum, rerumq; non desunt.

Quid autem hac nouissima omnium editione præstitum sit, Tom. II. parte posteriori, nunc primùm operi inserta, patebit.

Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriatur Leuitici cap. 20.

LVGDVNI,

Sumptibus CLAVDII LANDRY.

M. DC. XX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Auctores Primi Tomi.

I. Fr. Iacobi Sprengeri, & Fr. Henrici Institoris Inquisitorum hæreticæ prauitatis Malleus Maleficarum.

II. Fr. Ioannis Nideri Theologiæ Professoris Formicarum de Maleficis, & earum præstigiis ac deceptionibus.

INDEX.
ALPHABETICVS RERVM, AC SENTENTIARVM MEMORABILIVM,
quæ sparsim in hoc opere continentur.

A

B

Calli

D

Dia

Exerci

Hæretici

I

L

M

N

Q

R

S

TABVL

TABVLA QVÆSTIONVM TOTIVS OPERIS

PRIMÆ PARTIS.

SECVN

INDEX QVÆSTIONVM SECVNDÆ PARTIS.

TERTIÆ PARTIS.

FINIS.

TENOR BVLLÆ APOSTOLICÆ ADVERSVS HÆRESIM Maleficarum.

INNOCENTIVS EPISCOPVS, SERVVS seruorum Dei, Ad futuram rei memoriã, Summis desiderantes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica nostris potissimè tẽporibus, vbiq; augeatur & floreat, ac omnis Hæretica prauitas de finibus fidelium procul pellatur, ea libẽter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quæ huiusmodi pium desiderium nostrũ notiuum sortiatur effectum, cunctisque propterea per nostrum operationis ministerium, quasi per prouidi operatoris sarculum, erroribus extirpatis, eiusdem fieri zelus, & obseruantia in ipsorum corda fidelium fortiùs imprimatur.

SANE nuper ad nostrum non sine ingenti molestia, peruenit auditum, quòd in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec non in Maguntin. Colon. Treueren. Saltzburg. & Bremen. prouinciis, ciuitatibus, terris, locis, & Diœcesibus complures vtriusque sexus personæ, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cum Dæmonibus Incubis & Succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, aliisque nephandis superstitiis, & sortilegiis, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta & alia terræ legumina, perire, suffocari, & extingui facere, & procurare, ipsósque homines, mulieres, iumẽta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis, quàm extrinsecis doloribus &

tormentis afficere, & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, virosq; ne vxoribus, & mulieres ne viris actus cõiugales reddere valeant impedire. Fidem preterea ipsam, quã in sacri susceptione Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare. Aliáque quàm plurima nefanda, excessus & crimina, instigante humano generi inimico, & committere & perpetrare non verentur, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum, ac scandalum plurimorum.

Quódque licet dilecti filij Henrici Institoris, in prædictis partibus Alemaniæ superioris, in quibus etiam prouinciæ, ciuitates, terræ, diœceses, & alia loca huiusmodi comprehensa fore censetur. Nec non Iacobus Sprenger per certas partes lineæ Rheni, ordinis Prædicatorum & Theologiæ professores, Hæreticæ prauitatis Inquisitores per literas Apostolicas deputati fuerunt, prout adhuc existunt. Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium, quærentes plura sapere quàm oporteat, pro eo, quòd in literis deputationis huiusmodi prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ & alia loca prædicta, illarúmque personæ ac excessus huiusmodi nominatim & specificè expressa non fuerunt, illa sub eisdem partibus minimè contineri, & propterea præfatis Inquisitoribus in prouinciis, ciuitatibus, Diœcesibus, terris & locis prædictis, huiusmodi Inquisitionis officium exequi non licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, unitionem, incarcerationem & correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod in prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, terris & locis prędictis, excessus & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura, & æternæ salutis dispendio remanent impunita.

Nos igitur impedimenta quælibet per quæ ipsorum Inquisitorum officij executio, quomodolibet retardari posset, de medio submouere, & ne labes Hæreticæ prauitatis, aliorúmque excessuum huiusmodi in perniciem aliorum innocentum sua venena diffundat, opportunis remedijs, prout nostro incumbit officio, prouidere volẽtes, fidei zelo ad hoc maximè nos impellente. Ne præterea contingat, prouincias, ciuitates, diœceses, terras & loca prædicta, sub eisdem partibus Alemaniæ superioris, debito inquisitionis sub

officio

officio carcerem, eisdem Inquisitoribus in illis officium inquisitioni huiusmodi exequi licere, & ad personarum earundem super excessibus, & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus, & per omnia, ac si in literis prædictis prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ, & loca, ac personæ & excessus huiusmodi nominatim, & specificè expressa forent, authoritate Apostolica tenore præsentium statuimus.

Proque potiori cautela literas, & deputationem prædictas ad prouincias, ciuitates, diœceses, terras & loca, nec nō personas, & crimina huiusmodi extendentes, præfatis Inquisitoribus, quòd ipsi & alter eorum, accersito secum dilecto filio, IOANNE GREMPER Clerico Constantien. diœces. Magistro in artibus, eorum moderno, seu quouis alio Notario publico, per ipsos, & quem libet eorum pro tempore deputando in prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis contra quascumque personas, cuiuscunque conditionis, & præeminentiæ fuerint huiusmodi inquisitionis officium exequi, ipsasque personas, quas in præmissis culpabiles repererint iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire, & mulctare. Nec non in singulis prouinciarum huiusmodi parrochialibus Ecclesiis, verbum DEI fidei populo quoties expedierit ac eis visum fuerit proponere, & prædicare, omniáque alia & singula in præmissis, & circa ea necessaria & oportuna facere, & similiter exequi liberè & licitè valeant, plenam ac liberam eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem.

Et nihilominus venerabili fratri nostro Episcopo Argentinensi, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipse per se; vel per alium, seu alios permissa, vbi, quando, & quoties expedire cognouerit, fueritque pro parte Inquisitorum huiusmodi seu alterius eorum legitimè requisitus, solenniter publicans, non permittere eos per quoscunque super hoc contra prædictarum & præsentium literarum tenorem, quauis authoritate molestari, seu alias quomodolibet impediri: molestatores & impedientes, & contradictores quoslibet, & rebelles, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, præeminentiæ, nobilitatis, & excellentiæ aut conditionis fuerint & quocunque exemptionis priuilegio sint muniti. Per excommunicationis, suspensionis, & interdicti

ac alias etiam formidabiliores, de quibus sibi videbitur sententias, censuras & pœnas, omni appellatione postposita, compescendo, & etiam legitimis super his per eum seruandis processibus, sententias ipsas quoties opus fuerit aggrauare, & reaggrauare authoritate nostra procuret, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis.

Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri, & qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, extensionis, concessionis & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis DEI, ac beatorum Petri & Pauli Apost. eius se nouerit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum: Anno incarnationis Dominicę, Millesimo, quadringentesimo octuagesimo quarto. Non. Decembris, Pontificatus nostri Anno primo.

Notandum Lectori: quòd sub finem huius Mallei Inquisitoris Sprengeri, sequatur etiam Approbatio & subscriptio Doctorum Vniuersitatis Coloniensis.

APO

APOLOGIA AVCTORIS IN MALLEVM MALEFICARVM.

CVm inter ruentis sæculi calamitates, quas proh dolor! non tam legimus, quàm passim experimur, verus Oriens damno suæ ruinæ irrefragabili dissolutus, Ecclesiam, quam nouus Oriens homo Christus Iesus aspersione sui sanguinis fœcundauit, licet ab initio variis heresum contagionibus inficere non cessat, illud tamen precipuè in tempore his conatur, quando mundi vespere ad occasum declinante, & malitia hominum excrescente, nouit in ira magna (vt Ioan. in Apoc. testatur) se modicum tempus habere.

Quare & insolitam quandam hereticam prauitatem in agro Dominico succrescere fecit, heresim, inquam, Maleficarum, à principaliori in quo vigere noscitur, sexu denotando. Quæ dum innumeris machinatur insultibus, hoc tamen in singulis, quod cogitatu terribile, Deo nimium abominabile, & omnibus Christi fidelibus odibile cernitur, operibus expletur.

Ex pacto enim cum inferno, & fœdere cum morte, fœtidissimæ seruituti, pro earum prauis explendis spurcitiis, se subiiciunt. Præterea ea, quæ in quotidianis ærumnis, hominibus, iumentis, terræ frugibus, ab eis, DEO permittente & virtute Dæmonum concurrente, inferuntur.

Inter quę mala nos Inquisitores, IACOBVS SPRENGER, vnà cum carissimo, ab Apostolica sede, in exterminium tā pestiferę Hereseos, socio deputato: licet inter diuinorum eloquiorum Professores, sub predictorum ordine militantium minimi, Pio tamen ac lugubri affectu pensantes quid remedij quidve solaminis mortalibus ipsis, pro salutari Antidoto foret administrandum, huic operi prę cunctis aliis remediis pios submittere humeros dignum iudicauimus

dicauim9

dicauimus, confisi de melliflua largitate illius, qui dat hominibus affluenter, & qui calculo sumpto de altari forcipe, tangit & mundat labia imperfectorum, in finem optatum cuncta perducere.

Verùm cùm in operibus hominum nil fiat adeo vtile & licitum, cui non possit aliqua pernicies irrogari. Ingeniola etiam nostra ad acumen non perueniunt veritatis, nisi lima alterius prauitatis plurimum fuerint abrasa. Ideò qui de nouitate operis nos redarguendo æstimat, ad certamen illius confidenter accidimus.

Sciat tamen hoc ipsum opus nouum esse simul & antiquum, breue pariter & prolixum: Antiquum, certè materia & authoritate. Nouum verò partium compilatione, earúmq; aggregatione. Breue propter plurimorum authorum in breuem perstrictionem: Longum nihilominus propter immensam materiæ multitudinem & Maleficarum imperscrutabilem malitiam. Nec hoc dicimus, cæterorum authorum scriptis præsumptuosè derogando, nostrúmq; opus iactanter & inaniter extollendo, cùm ex nostro ingenio pauca & quasi nulla sint addita. Vnde non nostrum opus, sed illorum potiùs censetur, quorum ex dictis ferè sunt singula contexta.

Qua simul ex causa, nec poëmata condere, nec sublimes theorias cœpimus extendere, sed exceptorum more procedendo ad honorem summæ Trinitatis, & indiuiduæ vnitatis super tres partes principales, originem, progressum & finem. Maleficarum Malleum tractatum nuncupando aggredimur, recollectionem operis socio, executionem verò his quibus iudicium durissimum imminet, eò quòd in vindictam malorum, laudem verò bonorum constituti cernuntur à DEO, cui omnis honor & gloria in secula seculorum Amen.

AVCTO

AVCTORES EX QVIBVS HOC OPVS DESVMPTVM EST, ET ab Auctore citati.

***

Dionysius Areopagita.
Ioan. Chrysostomus.
Ioan. Cassianus.
Ioan. Damascenus.
Heraclides.
Hilarius.
Augustinus.
Gregorius Papa primus.
Isidorus Episc. Hispaniensis.
Itinerarium Clementis.
Remigius.
Albertus Magnus.
Thomas Aquinas.
Bernardus Abbas.
Bonauentura Cardin.
Antonius Archiep. Florent.
Petrus de Bonauentura.
Petrus Damianus.
Nicolaus de Lyra.
Glossa ordinaria.
Paulus Burgensis.
Magister Historiarum.
Magister Sententiarum.
Vincentius Beluacensis.
Guilielmus Parisiensis.
Petrus de palude.
Petrus de Taranthasia.
Scotus.

Guido

Guido Carmelita.
Alexander de Ales.
Ioan. Nider.
Rabbi Moyses.
Compendium Theologicæ veritatis.
Vitæ sanctorum Patrum.
Concilia.
Iura Canonica.
Boëtius.
Hostiensis.
Gratianus.
Thomas Brabantinus.
Raymundus.
Vbertinus.
Goffredus.
Cæsareus.
Bernardus.
Mich. Pselus.
Martinus Planstch.
Actesanus. de Ast.
Bartholomæus de Spina.
Ioan. Franciscus Picus Mirandolanus.
Constantinus Parentinus.
Iacob Sprenger.
Henricus Institor.
Bernar. Basin.
Vlricus Molitor.
Ioan. Gerson.
Tho. Murner.
Io. Laur. Ananiæ.
Paul. Gryllandus.
Bernard. Comensis.
Franc. Penna.
Io. Franc. Leo.
Ambrosius de Vignate.
Alij etiam sunt (amice lector) quicquid auxilij Maleficorum, & Dæmonis naturæ cognitionem appetentibus, præstare valeant: tuo calculo relinquimus diiudicandum.

PRIMA PARS MALLEI MALEFICARVM,

TRIA CONTINENS, QVÆ AD MALEFICIVM concurrunt: vt sunt, dæmon, maleficus, & diuina permissio.

An Maleficium sit.

QVÆSTIO PRIMA.

VTRVM asserere maleficos esse, sit adeò catholicum, quòd eius oppositum pertinaciter asserere omnino sit hæreticum. Et arguitur quòd non sit catholicum quicquam de his asserere. 26.q.5.episcopi. Qui credit posse fieri, aliquam creaturam aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium creatore, pagano & infideli deterior est. Talia autem referuntur fieri à maleficis, ideò talia asserere nõ est catholicũ, sed hæreticum. Prætereà nullus effectus maleficialis est in mundo. Probatur. Quia si esset, operatione dæmonum fieret. Sed asserere quod dęmones possunt corporales transmutationes aut impedire, aut efficere, non videtur catholicũ, quia sic perimere possent totum mundũ. Prætereà omnis

alteratio corporalis, putà circa infirmitates aut sanitates procreādas reducitur in motū localem. Patet ex 7. Physic. Quorūcúnq; est motus cæli, Sed dæmones motū cæli variare nō possūt. Dionys. in ep. ad Policarpū. Quia hoc solius Dei est. Ergo videtur quòd nullā trāsmutationē ad minus verā in corporibus causare possint : quòd necesse sit huiusmodi trāsmutationes in aliquā causam occultè reducere. Prætereà sicut opus Dei est fortius quàm opus diaboli, ita & eius factura. Sed maleficiū si esset in mūdo, esset vtique opus diaboli cōtra facturā Dei: ergo sicut illicitū est asserere facturā superstitiosā diabolus excedere opus Dei, ita illicitū est credere, vt creaturæ & opera Dei in hominibus, & iumētis valeāt vitiari ex operibus diaboli. Prætereà id quod subiacet virtuti corporali, nō habet virtutē imprimendi in corpora, sed dæmones subdūtur virtutibus stellarum, quòd patet ex eo, quòd certi incātatores cōstellationes determinatas ad inuocādū dæmones obseruant: ergo nō habēt virtutē imprimēdi aliquid in corpora, & sic multò minùs maleficæ. Itē dæmones nō operātur nisi per artē. Sed ars non potest dare verā formā. Vnde in c. de minetis. dicitur, Sciāt auctores alchimiæ species trāsmutari nō posse, ergo & dæmones per artē operātes veras qualitates sanitatis aut infirmitatis inducere nō possūt, sed si verè sūt, habēt aliquā aliā causam occultā absque opere Dæmonū & maleficorū. Sed cōtra in decret. 33. quæstion. p. Si per sortiarias maleficas artes nōnūquā occulto iusto Dei iudicio permittente, & diabolo pręparante, &c. Loquitur de impedimento maleficiali quo ad actus coniugales tria concurrere: scilicet maleficā, diabolū & Dei permissionem. Prætereà fortius agere potest in id quod est minus forte. Sed virtus dæmonis est fortior virtute corporali Iob. 40. Nō est potestas supèr terrā quæ ei valeat cōparari, qui creatus est vt neminem timeret. Respōsio. Hic impugnādi sūt tres errores hęreticales quibus reprobatis veritas patebit. Nam quidam iuxta doctrinam S. Thomæ in 4. dist. 24. vbi tractat de impedimēto maleficiali, conati sūt asserere maleficiū nihil esse in mundo, nisi in opinione hominum qui naturales effectus, quorū essentiæ sunt occultæ, maleficiis imputabāt. Alij, qui maleficos concedūt, sed ad maleficiales effectus illos tātūmodo imaginari, & phātasticè cōcurrere, asserūt. Tertij qui effectus maleficiales

ciales omnino dicunt esse phãtasticos & imaginarios,licet dæmõ cum malefica realiter cõcurrat.Horũ errores sic declarantur & reprobãtur. Nã primo omnino de hæresi notãtur per doctores in 4.præfata distinctione præcipuè per sãctum Thomã in 3.art.& in corpore quæst.dicens illã opinionẽ esse omnino cõtra auctoritates sanctorum,& procedere ex radice infidelitatis.Quia auctoritas scripturæ sacræ dicit quòd dæmones habẽt potestatẽ supra corporalia & supra imaginationẽ hominũ,quãdo à Deo permittũtur,vt ex multis scripturæ sacræ passibus notatur.Ideò illi, qui dicũt maleficiũ nihil esse in mũdo,nisi in existimatione hominũ, etiã nõ credunt esse dæmones,nisi in existimatione vulgi, tãtùm vt errores,quos homo sibi ipsi facit,ex sua æstimatione imputet dæmoni.Et quòd etiã ex imaginatione vehemẽti aliquæ figuræ apparẽt in sẽsu tales quales homo cogitat,quòd & tũc credũtur dæmones videri dicamus vel etiã malefici. Et quũ hæc vera fides repudiat, per quã angelos de cœlo cecidisse, & dæmones esse credimus,ideò & fatemur ipsos ex subtilitate naturæ suæ multa posse , quæ nos nõ possumus.Et illi qui eos ad talia inducũt,faciẽda,malefici vocãtur,hæc ibi.Quia verò infidelitas in baptizato hæresis nominatur,ideò tales de hæresi reprehẽdũtur.Alij duo errores dæmones & eorũ naturalẽ potẽtiã nõ negãtes , sed inter se quo ad effectum maleficialẽ & ipsã maleficã dissidẽtes.in quãtum vnus cõcedit maleficã realiter cooperari ad effectum, nõ tamẽ verum,sed phantasticum. Alter verò per cõtrarium effectum realẽ in læso cõcedẽs,sed maleficã phantasticè putat cooperari. Fundamẽtum errorum ex duobus passibus canon.qui habentur 26. quæst.v. episcopi sumpserunt, vbi primò reprehẽduntur mulieres, quæ credunt se cum Diana,vel Herodiade nocturnis horis equitate.Inspiciatur ibi canon.Et quia sæpè phãtasticè & imaginariè talia solummodò fiunt,ideò & illi errantes,de omnibus aliis effectibus ita fieri iudicant. Secundò,quia ibi cõtinetur quòd qui credit vel asserit posse fieri aliquam creaturam,aut in melius deteriúsve immutari aut transformari in aliam speciẽ,vel similitudinem quàm à Deo omnium creatore, infidelis est , & pagano deterior. Vnde propter hoc,quod ibi dicitur,deteriúsve immutari,dicunt illum effectum nõ esse realem in maleficiato,sed tãtummodò phã-

tasticũ. Sed quod hi errores hæresim sapiant, & contra sanũ intellectum canonis militant, ostẽditur primò tam per legẽ diuinã quàm etiã ecclesiasticã & ciuilem, & hoc in generali, demũ in speciali verba canon. exprimẽdò, licèt etiam in sequenti quæstione clariùs hoc deducatur. Nã lex diuina in plerisque locis, pręcipit maleficas nõ solùm esse vitãdas, sed etiam occidẽdas, cuiusmodi pœnas non imponeret si nõ veraciter & ad reales effectus & læsiones cum dæmonibus cõcurrerent. Mors enim corporaliter non infigitur sine corporali & graui peccato, sed aliud de morte animæ quæ ex phantastica illusione seu etiam tentatione oriri potest. Hęc est sententia S. Thomæ in 2. dist. 7. in quæstione. An vti auxilio dæmonũ sit malũ. Nam Deuter. 18. præcipitur omnes maleficos & incantatores interfici. Leuitici etiã 19. dicitur, Anima quę declinauerit ad Magos & ad Ariolos & fornicata fuerit in eis ponam faciem meã contra eam & interficiã eam de medio populi mei. Et iterum 20. Vir vel mulier in quibus pythonicus vel diuinus spiritus fuerit moriatur, & lapidibus obruẽt eos. Et dicũtur pythones in quibus dęmõ operatur miros effectus. Prætereà propter hoc peccatũ Ochozias infirmus mortuus fuit. 4. Regum 1. & Saul. 2. Paralipo. 10. Diuinorum denique eloquiorũ tractatores quid aliud in eorum scriptis dicũt 2. dist. 7. & 8. tradiderunt de potestate dæmonũ & magicis artibus. Eorum scripta inspiciãtur cuiuscunque doctoris super 2. librum sentent. inueniet, nullo discrepante, magos & maleficos virtute dęmonũ permittente Deo, miros effectus non phãtasticos posse producere. Taceo de variis aliis locis, in quibus Sanctus Thomas diffusè de huiusmodi operibus pertractat, vt in sũma contra genti. libr. 3. capit. 1. & 2. in prima parte. q. 114. argum. 4. Et in secunda secũdæ. q. 92. & 93. Inspiciãtur denique postillatores & glossatores de Magis Pharaonis. Exod. 7. Inspiciantur & dicta Augustini. 18. de ciuitate Dei, cap. 17. Et in secundo de doctrina Christiana. Similiter aliorum doctorũ quibus omnibus contradicere valdè absurdũ est, nec à vitio hæresis excusari potest. Immò in iure hęreticus censetur quicũque errat in expositione sacræ scripturæ, 24. q. 1. hæresis. Et quicunque aliter sensit de his quæ fidem concernũt, quàm Romana tenet ecclesia c. c. & q. Hęc est fides: quod denique contra sanũ intellectũ canonis militent ostẽditur per legẽ

ecclesia

ecclesiasticam. Nam & canones & doctores super c. Si per sortiarias & maleficas artes. 24.q.1.& extra. de frigidis & maleficiatis, quid aliud portendunt nisi de maleficiali impedimēto circa actus coniugales declarare, quomodo dirimit cōtractū aut contrahendū matrimoniū. Dicunt enim sicut & Thom. in 4. vbi suprà, quòd si maleficium superueniat matrimonio ante carnalem copulā, tūc si est, perpetuū impedit & dirimit matrimoniū contractum, cuiusmodi sententia non daretur super illusorium & phantatiscū effectū, vt de se patet. Videatur Hostien. in summa copiosa, similiter Gotfri. & Raymund. qui etiam nullibi leguntur difficultasse, an talis effectus posset cēseri imaginarius & non realis: sed hoc tanquā per se notum relinquebant. & quomodo posset censeri perpetuus vel temporalis declarant, si post trienniū duraret, nec dubitabant an imaginariè per maleficam seu illusoriè intromitteretur. Sed quod verè & realiter potest talis defectus procurari virtute dæmonis propter pactum cū eo initum, vel etiam per ipsum dæmonem absque malefica, licèt hoc rarissimè fiat in ecclesia vbi sacramentum matrimonij meritorium existit: sed quòd inter infideles hoc contingat, hoc est, quia iusto titulo illos possidere se cernit, vt Petrus de palude in suo quarto recitat, de sponso qui desponsauerat idolū, & nihilominùs contraxerat cum quadā iuuencula, quam tamen cognoscere nō potuit propter diabolum, qui semper se in corpore assumpto interposuerat, cùm tamen in ecclesia diabolus conatur potiùs per maleficas propter suum lucrum in perditionem animarum tales effectus intromittere, & qualiter hoc facere potest, & quibus mediis, inferiùs declarabitur, vbi de septem modis nocendi hominibus per consimiles effectus tractabitur. Ex aliis etiam quæstionibus quas Theologi & canonistæ circa hanc materiam mouent, hoc idem patet, discutientes quomodo possit tolli, & an licitum sit per aliud maleficium tollere, & quid, si malefica mortua sit, per quam maleficium est immissum: de quo casu Gotfridus in sua summa mentionem facit, de quibus in quæstionibus tertiæ partis patebit. Cur denique tam diligenter canonistæ varias pœnas promulgassent, distinguendo de occulto & manifesto peccato maleficorum, seu potiùs diuinatorum, cùm noxia superstitio varias habeat species, vt noto-

rium sit, eucharistia denegetur. Si occultum, pœnitentiam 40. dierum, de conse. distinct. 2. pro diacon. Item si clericus, quòd deponendus & in monasterio detrudendus Si laicus, excõmunicandus. 26. q. v. Non oportet. Item quòd tales infames debeant censeri, & qui ad eos concurrunt, immò nec ad accusationem debet admitti. 2. q. 8. quisquis nec. sed per legẽ ciuilem hoc idem ostenditur. Nam Azo in sũma super 9. lib. codicis, rubrica de maleficis ad Corneliã. de sicariis & homicid. dicit. Sciendum, ꝙ omnes illi, quos vulgus maleficos vocat, & qui dicunt se scire aliquã artẽ diuinãdi, patiũtur capitalem pœnam. vt l. nemo. C. de maleficis. Itẽ inferunt pœnã l. culpa & l. nullus. Hę enim leges his verbis vtũtur, Nemini permittitur diuinare, alioquin supplicio capitis ferietur, gladio vltore prostratus, & subdit, Sunt & alij qui arte magica vitæ innocentũ insidiantur, animos mulierum ad libidinẽ flectunt, & hi bestiis subiiciũtur. vt e. C. l. multi. Decernũt etiã leges, quòd ad eorũ accusationẽ quilibet admittatur, sicut & canon. in c. in fauorẽ fidei l. 6. de hęre. vnde subditur ibidẽ, Ad hãc accusationẽ quilibet admittitur quasi in crimine læsæ maiestatis: Ipsam enim propemodũ pulsant maiestatem diuinam. Item quod quæstionibus ad interrogandũ subiiciantur. Subdit, Et quilibet nulla dignitate obstãte, quęstioni subiicitur: etiã qui conuincitur, vel si denegat facinus suũ, sit eculeo deditus, vngulisque sulcantibus latera, perferat pœnas dignas suo facinore, vt eo. C. l. & si excepta. Nota quòd olim duplici pœna tales plectebantur capite & vngulis, ad dilacerationem corporis seu ad deuorandũ bestiis obiiciendo. Iam autẽ cermantur fortè propter fœmineũ sexum. Itẽ prohibent participationẽ. Vnde subditur. Sed nec permittuntur tales ad limen alterius accedere, alioquin concremantur: nec aliquis debet eos suscipere vel cõsulere: alioquin deportãtur in insulã, & omnia bona publicãtur. Hic notatur pœna exilij cũ amissione omniũ bonorũ qui tales cõsulũt aut suscipiũt Has pœnas vbi prædicatores populis, & rectorib. terrarũ publicãt, plus aduersus maleficas, quã ex aliis scripturarum allegationib. marcescũt. Pręterea & per leges cõmẽdãtur qui eorũ maleficiis obstãt. Vide vbi suprà, l. eorũ. Alij autẽ, qui faciũt id ne labores hominũ ventorum grãdinisq; lapidatione sternantur, nõ pœna, sed pręmio digni sunt. Qualiter autẽ sit licitũ

talia

talia impedire inferiùs patebit, vt priùs tactũ est. Omnia autem hæc negare aut friuolè illis resistere, quomodo potest scrupulo hæreticæ prauitatis carere, iudicet vnusquisque, nisi fortassis cùm ignorãtia excusabit: sed huiusmodi ignorãtia excusat, statim inferiùs patebit. Cõcludẽdo ex omnibus præmissis catholicã & verissimã assertionẽ, quòd malefici sunt, qui dæmonũ auxilio propter pactũ cũ eis initum, maleficiales reales effectus, permittẽte Deo, procurare possunt, non excludendo quin & præstigiosos effectus & phãtasticos etiam per media præstigiosa producere valeãt. Sed quia præsẽs speculatio super maleficiales effectus versatur, qui plurimùm ab aliis differunt: ideò per hoc nihil ad propositũ, cùm tales potiùs sortilegi vel incantores dicantur, quàm malefici. Demũ quia fundamẽtũ sui erroris capiunt ex verbis can. præcipuè duo vltimi errores, non loquẽdo de primo qui seipsum condẽnat, dum nimium contra veritatẽ scripturæ exorbitat. Ideo ad sanum intellectum canonis est procedendum. Et primò contra primum errorẽ dicẽtis medium esse phantasticum, sed extrema esse realia. Vbi notãdum, quòd quatuordecim sunt species capitales in genere superstitionis, quas recitare causa breuitatis non expedit: quia clarè recitãtur ab Isidoro, 8. Etymolog. Et secunda secundæ per sanctum Tho. q. 92. Tum etiã quia inferiùs vbi de grauitate huius hæresis tractabitur, de ipsis mẽtio erit, & hoc quæstione vlti. huius primæ partis. Et species sub qua huiusmodi mulieres cõtinẽtur, vocatur species pythonum, in quibus dæmõ vel loquitur vel mira operatur. Et est sæpius prima in ordine. Species autem qua malefici cõtinẽtur vocatur species maleficiorũ. Et quia inter se plurimùm distãt, nec oportet quod qui in vna specie laborat, quòd etiã sub aliis cõprehẽdatur. Ideò sicut canõ de illis mulierculis mentionẽ facit & non de maleficis. Ita falsè canonem interpretatur, qui huiusmodi imaginarias deductiones corporũ ad totum genus superstitionis per omnes species eius reducere vult, vt sic illæ mulieres imaginariè solum, ita & omnes maleficè trãsferãtur & per ampliùs canonẽ falsificat qui ex illo arguere vellet maleficã solummodò imaginariè ad effectum maleficialem ægritudinis vel morbi cõcurrere. Prætereà tales sic errantes per ampliùs reprehẽduntur dum extrema concedunt realia, scilicet dæmonem operantem, &

effectum morbi realem, medium autē instrumenti, scilicet personam maleficā, dicunt fantasticè cōcurrere, cùm tamen medium semper naturā participet extremorum: Nec valet, si dicatur, quòd etiam phantasia sit quid reale, quia sicut phantasia vt talis, nil potest efficere nec concurrere ad dæmonis operationem nisi per pactum initum cum dęmone, in quo pacto malefica se totam obtulit & astrinxit, diabolo verè & realiter & non phantasticè aut imaginariè solùm: ita etiā oportet quòd cooperetur diabolo verè corporaliter. Nā & ad hoc sunt omnia maleficiorum opera, vbi semper aut per visum aut per locutionem alicuius malefici instrumenti repositi sub limine domus operatione sua maleficia exercent, prout in sequenti quæstione patebit. Prætereà si quis verba canonis diligēter inspiciet, considerabit quatuor quæ prædicatores & sacerdotes per ecclesias sibi commissas omni cum instantia populo prędicare debent, scilicet, quòd extra vnū Deum nemo arbitretur aliquid esse numinis vel diuinitatis. Secundò, quòd cum Diana vel Herodiade equitare, est cum diabolo (qui se ita fingit & nominat) transmeare. Tertiò, quod talis equitatura sit tunc phantastica quando diabolus mentem per infidelitatem sibi subiectam agitat taliter, vt ea, quæ solo spiritu fiūt, corporaliter fieri credātur. Quartò, quòd tali domino habeant in omnib. obedire. Vnde ad maleficiales actus hæc verba extendere est absurdum, cùm sint diuersæ species. An autem malefici etiam localiter transferantur in sua specie superstitionis, vel solùm imaginariè sicut pythones, tractabitur de illo in c. 2. partis c. 3. quod vtroq; modo. Et sic secūdus error cum primo eliditur quod ad fundamentum & sanum intellectum canonis. Tertius insuper, qui ex verbis canonis effectum maleficialem asserit fantasticum ex verbis canonis etiam eliditur: nam in eo, quod dicit, qui credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinem transformari, quàm ab ipso omniū creatore, &c. infideli deterior est. Hæ tres partes si nudè intelligantur, sunt contra processum scripturæ & determinationem doctorū. Nam posse fieri aliquas creaturas à maleficis, vtpote vera animalia imperfecta, inspiciatur sequens canon, nec mirum post allegatū canon. episcopi, quo Augustinus determinat de magis Pharaonis, qui virgas in serpentes

pentes verterunt, inspiciatur gloss. super illud Exo. 7. Vocauit Pharao sapientes, Inspiciatur & alia glossa Strabi. quòd dæmones discurrunt per mundum, quando per incantationem malefici per eos aliquid efficere conantur & colligunt diuersa semina & ex eorum adaptatione possunt corrumpere diuersas species. Inspiciatur & Albertus in l. de animalib. Inspiciatur & sanctus Thom. 1. parte. q. 114. artic. 4. Quorum dicta breuitatis causa omittuntur. solùm hoc, superest vt intelligatur ibi fieri, pro creari: secundum etiam, quòd in melius deteriúsve valeat transmutari, intelligatur solũmodo à Deo auctoritate, & ad corruptionem seu etiam punitionem: sæpius tamen ista ministerio dæmonum exercentur: & sicut de primo dicitur, Dominus percutit & ipse medetur, & ego occidam & ego viuere faciam. Ita de secũdo dicitur fieri immissionem per angelos malos, vt suprà tactum est. in præfato denique ca. nec mirum. inspiciantur verba Augusti. quæ dicunt maleficos & eorum operationes hominibus interdũ non solum infirmitatem, sed etiã mortem inferre. Tertium etiam sanè intelligere expedit, cùm moderni malefici sæpius opere dæmonum transformantur in lupos & alias bestias. Sed canon loquitur de reali transformatione & essentiali, & nõ de præstigiosa, quę sępius fit, de qua etiam Aug. xviij. de ciuitate Dei. c. xvij. multa refert, vt de famosissima maga Circe & de sociis Diomedis & de patre Præstantij. De qua materia in capitulis secundæ partis patebit. & an semper sunt præsentes vel absentes malefici, & an illam formam diabolus assumit vel ipse homo per se videatur talis. capitul. 6. & 7.

An sit hæresis maleficos asserere.

SED quia secunda pars quæstionis dixit, quod his oppositum asserere pertinaciter sit hæreticũ. quæritur, an tales debeant haberi, tanquam manifestè deprehensi in hæretica prauitate, vel solùm vt de hæresi vehementer suspecti. Et videtur, quòd primo modo, nam Bernardus in glos. ordinaria, in c. ad abolẽdam. § præsenti. & vers. deprehensi extra de hęre. Pręsẽti nihilominùs ordinatione sancimus, vt quicunque manifestè fuerint in hæresi deprehensi, &c declarat, quòd tribus modis quis censetur manifestè deprehẽsus, facti videlicet euidentia, quia publicè prędicat hęresim, vel legitima probatione per testes vel ex sua confessione. Et quia

tales publicè prædicant seu temerè contra præfata omnia se opponũt asserentes maleficas non esse:aut quòd nullo modo valeant hominibus nocere. ideò tãquam manifestè deprehensi in tali prauitate sub distinctione continentur. Ad eundem etiam sensum est eiusdem Bernard.gloss.in ca. excommunicamus secundò, super verbo deprehensi publicè. Ad idem etiam facit cap.super quibusdam,extra de verborum significatione. Inspiciat ibidem lector cap.& reperiet veritatem.Sed contrà , quia hoc nimis durum videtur,tum propter pœnam annexam quæ notatur in cap. ad abolendam.§.in pręsenti,extra de hęred.vbi in clerico ponitur degradatio & quòd secularis relinquatur arbitrio potestatis secularis ani maduersione debitapuniendus, tum etiã propter ignorantiam & multitudinẽ eorum,quia culpabilis in tali errore cernitur,& ex multitudine tali rigor iustitiæ est temperandus.dist.xl.vt constitueretur.Responsio, cùm nostra sit intẽtio potiùs à vitio hæresis huiusmodi prædicatores pro posse excusare quàm incusare,cùm,dicitur extra de præsum.cap.literas.§. quocirca mandamus. quatenus cùm propter solam suspicionem, quãuis vehementem,nolumus illum de tam graui crimine condemnari,&c.vbi glos.super condemnari.Procedi potest contra talem sic vehemẽter suspectum,sed non debet propterea condemnari nisi adsit,vt ibidem declaratur,violenta suspicio:attamẽ, quia suspicionem excludere nõ possumus, & hoc propter friuolas eorũ assertiones contra fidei veritatem,& cùm hoc triplex sit suspicio,leuis,vehemens& violenta,de quibus in c.accusatus, & ca.cum cõtumacia.l.vj.de hære.& per notata per Archidiaconum,& Ioan. Andream super cap.accusatus.& verbo vehemens.& de pręsump.cap.literas.De violenta etiam loquitur canon.dist. xxiiij. quorundã.ideò quærendũ cuiusmodi suspicioni talia prædicans subiacet.Et quidem cum talia dogmatizantes,nõ æqualiter se ad huiusmodi errores habere noscuntur,eò quòd aliqui ex simplici ignorãtia iuris diuini, aliqui etiã sufficienter informati adhuc fluctuãt vacillãdo, & plenè assentire nolunt , & cùm error in mẽte hæreticum non faciat,nisi adsit pertinacia voluntatis.oportet etiã dicere,quòd ad suspicionem super crimen hęreseos nõ se æqualiter habeant, attamen quia per ignorantiã putant se posse euadere. Aduertant populum, quàm grauiter

peccant

peccant,qui est huiusmodi ignorantia delinquunt. Nam licet multiplex sit ignorãtia, tamen in rectoribus animarum ignorantia quæcunque sit,nõ potest dici ignorantia inuincibilis seu ignorantia particularis, secundùm philosophos, quę à Iuristis & Theologis dicitur facti. Sed censetur in eis ignorãtia vniuersalis,quę est ignorãtia iuris diuini,quia est e orum,quę quis de iure ex lege diuina scire tenetur dist.41. Nicolaus Papa,dispensatio cœlestis seminis nobis iniuncta est. Væ si nõ asperserimus, væ si tacuerimus. Tenetur enim habere scientiã sacrę scripturæ,di.36.per totum. Et hoc ad subditorum animas informãdas eadem dis.c.2.§.ecce.& §. Si quis vult:licèt secundum Ray.Host.Th.nõ requiratur ꝙ habeant scientiã eminentem,sed quòd habeãt cõpetentem, id est,sufficientem ad suum officium exequendum. Attamẽ pro illorum aliquali consolatione, dummodo dãna pręcedentia lucris sequentib.deinceps cõpensent, est eis aduertendum,quòd hîc ignorãtia iuris,licèt dicatur interdum affectata & supina,dicitur tamen affectata, id est voluntaria dupliciter. Quia interdũ cum scientia intentionis,interdum cum ignorãtia intẽtionis:prima in nullo excusat, sed dãnat. De qua Psal. Noluit intelligere vt bene ageret. Secunda tamen diminuit voluntariũ ita & peccatum. Quia fit quando quis tenetur aliquid scire,sed nescit quid teneatur, quæ etiã fuit in Paulo primęTim.primo. Misericordiã cõsequut⁹ sũ, quiaꝗ ignorãs feci in incredulitate. Quo tamen dicitur affectata indirectè,quia propter alias occupationes negligit ad discere ea quæ scire tenetur, nec vult laborare in studio ad sciẽdũ,illa& excusat,nõ à toto,sed à tãto. Et etiã iuxta Amb. super illud. Rom. 2. An ignoras, quod benignitas Dei ad pœnitẽtiã te adducit?dicit grauissimè peccas,si ignoras,grauissimè,id est,valdè periculosè. Ideò præsertim iã in tẽporibus ad succurrendum animarũ periculis omnẽ ignorantiã repellamus,& durissimum iudicium,ꝙ nobis immine,super districtã rationem & talentum nobis creditum semper prę oculis habeamus, ne ipsa ignorantia etiã in nobis notetur crassa vel supina,per metaphoram hominis crassi vel supini, qui non videt etiã ea,quę coram ipso sunt. Dicit enim Cancellarius in floribus regularium moralium, & in secunda regula,quòd culpabilis ignorãtia iuris diuini nõ cadit in facientem,quòd in se est. Ratio est,quia Spiritus sanctus talem

hominem

minem de necessariis ad salutem, quæ vires eius excedunt docere immediatè paratus est. Ad primum argumentum solutio patet per sanum intellectum canonis. Ad secundum dicit Pe. de Tharam. Perimeret vtique ea magna sua inuidia, qua aduersus hominem agitatur, si à Deo permitteretur. Quòd autem Deus permittit sibi aliqua, & aliqua non, hoc cedit in maiorem ipsius diaboli contumeliam & displicentiam, quòd Deus in omnibus vtitur eo contra suam voluntatem ad manifestationem gloriæ suæ. Ad tertium dicitur, quòd ante rationem ægritudinis aut alterius effectus maleficialis semper præcedit aliquis motus localis in quantum dæmon per maleficam colligit determinata actiua, quæ videlicet lædere possunt, & apponit determinatis passiuis ad inferendum dolorem, vel nocumentum aut actum aliquem spurcissimum. Et si quæritur an motus ille rerum à dæmone localis reducatur in motum cœlestem, dicendum est quod non. Quia non mouentur ex virtute naturali, sed mouentur ex obedientia naturali, qua subiiciuntur virtuti dæmonis, qui habet hoc ex virtute naturę suę, quod potest supra corpora. Hoc dico, non quòd possit influere rebus materialibus aliquã formam, vel substantialẽ vel accidentalem, absque adminiculo alterius rei naturaliter. Sed quia potest Deo permittẽte res localiter mouere & ex rebus cõiunctis dolorem vel aliquã qualitatẽ producere. Vnde effectus maleficialis non subiicitur motui cœli, sicut nec ipse dæmõ, licèt res illæ & infima subiiciantur. Ad quartum dicendum est, Opus Dei potest opere diaboli omnino vitiari, prout ad pręsens loquimur de effectu maleficiali. Sed quia hoc non potest nisi diuina permissione, ideò non sequitur quod diabolus sit Deo fortior: demum, quia non vitiat opera Dei per violentiam, cùm sic etiam destruere posset. Ad quintũ simpliciter notum est, quòd corpora cœlestia non habẽt virtutem imprimendi in dæmones, cùm nihil agant vltra suam virtutẽ, sed quòd magis aduocati sub certa constellatione veniunt, duplici ex causa hæc facere videntur. Primò quia sciunt virtutem illius constellationis iuuare ad effectum quem magis optant. Secundò faciunt, vt homines inducant ad venerandum aliquod numen in stellis, ex qua veneratione etiam ante tempora ritus idololatriæ processit. Ad vltimum, quantum ad terminos argumenti super aurum alchimicum,

micum, dicendum secundum sanctum Tho. in 2. dist. 6. in solutione huius argumenti, vbi declarat de virtute dæmonum in operando. Quod licèt quædam formę substantiales per artem induci possit virtute naturalis agentis, vt quando forma ignis inducitur per artem in lignum, hoc tamen non potest fieri vniuersaliter, eò quòd ars non potest inuenire semper seu coniungere propria actiua propriis passiuis, potest tamen facere aliquid simile, & sic alchimistæ faciũt aliquid simile auro, quantũ ad accedentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurũ, quia forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur alchimistæ, sed per calorem Solis in loco determinato vbi viget virtus mineralis, & ideò tale aurũ non habet operationem consequentẽ speciem. Et simile est de aliis eorũ operationibus. Ad propositum, Dæmones operantur per artem circa effectus maleficiales, & ideò absque adminiculo alterius agentis nullam formam substantialẽ vel accidentalẽ inducere possunt, & quia non dicimus, quòd maleficia inferant patrem absque adminiculo alterius agentis, ideò etiam cũ tali adminiculo potest veras qualitates ęgritudinis aut alterius passionis inducere, sed qualiter hæc adminicula seu administrationes instrumentorũ habent ad effectũ maleficialem cũ dæmonibus concurrere, vel non, patebit per sequentia.

An dæmon cum malefico concurrat.

QVAESTIO II.

AN catholicũ sit asserere, quòd ad effectum maleficialem semper habeat dæmon cũ malefico concurrere, vel quòd vnus sine altero, vt dæmõ sine malefico, vel è cõuerso talem effectum possit producere. Et arguitur primò quòd dæmon sine malefico. Aug. lib. 83. q. Omnia quæ visibiliter fiũt, etiam per inferiores potestates aëris fieri posse credũtur. Sed omnia nocumẽta corporalia non sũt inuisibilia, sed potiùs sensibilia, igitur etiam à dæmonibus fieri possũt. Præterea ex scriptis nocumenta Iob illata, vbi ignis de cœlo cecidit, & familiam cũ gregibus pecorũ vno impetu consumpsit, & turbo domũ deiiciens liberos occidit, dæmon per se absque maleficis, concurrente tantummodò diuina permissione, operatus est. Ergo à simili in aliis, qui maleficis ascribũtur, patet, & de septem viris Saræ virginis,

quos

Tobie 7.cap. quos dæmon occidit. Præterea, quicquid potest virtus inferior absque adminiculo virtutis superioris, potest & virtus superior absque adminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior potest cõcitare grandines, & inducere infirmitates absque auxilio virtutis superioris. Dicit enim Albertus de Proprietatibus rerum, quòd saluia putrefacta, variis modis, vt ibidẽ ponit, si proiecta fuerit in fõtẽ, mirabiles cõcitabit in aëre tẽpestates. Prętereà, si dicatur quòd dæmon vtitur maleficio nõ propter indigẽtiã, sed propter eius quã quærit perditionẽ. Cõtra Aristo. 3. Ethi. Militia est quid voluntarium, quod probat per hoc, quòd nullus operatur iniustè, voluntariè nõ volẽs iniustum esse: & voluntariè, stuprãtem non velle incontinentem esse: & per hoc etiam legislatores puniunt malos quasi voluntariè mala operantes. Dæmon ergo, si operatur per maleficam, operatur tanquam per instrumentum, & cùm instrumentum dependet à voluntate principalis agentis, non voluntariè agit, si concurrit, & non erit ei actio imputãda, nec per consequens punienda. Sed cõtrà, quòd nihil possit inficere inferior absque maleficis. Primò de generatione. Omnis actio est per contactum, Et quia non est aliquis cõtactus dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis cõmune: ergo vtitur aliquo instrumẽto illi influẽdo virtutẽ lædẽdi per cõtactum. Iuxta hoc etiã, quòd maleficia possint fieri absque opere dæmonum. Probatur per textum & glo. ad Gal. iii. O insensati Galatæ, quis vos fascinauit veritati non obedire. glo. quidam habent oculos vrentes, qui solo aspectu inficiunt alios, & maximè pueros. Est ad hoc etiam Auicen. 6. naturalium libr. 3. cap. vlt. ita dicens, Multoties autem anima operatur in corpore alieno sicut in proprio, quẽadmodum est opus oculi fascinantis & æstimationis operantis. Et eandem sententiam etiã ponit Algazal. lib. 5. physicor. c. 10. Putat etiam Auicẽna, licèt nõ teneatur in illo, quòd virtus imaginatiua etiam absque visu possit extranea corpora immutare, vbi nimis extendit virtutem imaginatiuam, & capimus hîc virtutem imaginatiuam, non in quantum distinguitur contra alias virtutes sensitiuas interiores, vt est sensus cõmunis, & phãtasia & æstimatio, sed in quantum includit omnes illas virtutes interiores. Est benè verũ, quòd talis virtus imaginatiua potest transmutare corpus cõiunctum, scilicet illud in

quo

quo est, sicut homo potest ambulare suprà trabem, quæ est in medio viæ. Si verò posita fuerit super aquam profundã non audebit ambulare super eam, eo quod imaginabitur in eius anima forma cadendi vehementer impressa, cui obedit materia eius & virtus membrorũ eius, & nõ obediunt eius contrario, scilicet ad directè ambulandum. In hoc ergo cõuenit hæc immutatio cum oculo fascinãtis in quatum immutatur corpus proprium, primò scilicet nõ corpus alienũ, de qua immutatione nunc loquimur. Præterea si dicatur ꝙ talis immutatitio causatur à corpore viuo, mediante anima in aliud corpus viuũ. Contrà. Quia ad præsentiã interfectoris manat sanguis ex vulneribus occisi. Ergo, etiam absque virtute animæ, corpora possunt mirabiles effectus producere Item homo viuens, & prope cadauer hominis occisi trãsiens, etiam non sententiẽdo illud, adhuc terrore cõcutitur. Præterea sicut res naturales habent quasdã virtutes occultas, quarũ ratio ab homine assignari non potest, sicut quòd adamas trahit ferrum, & multa quæ Aug. enumerat. 20. de ci. Dei. Ita mulieres ad immutationes faciẽdas in corporib. alienis certis rebus vti possũnt, absque auxilio dęmonũ, quę etiam nostram rationẽ excedunt. Et quia excedunt, non debemus propterea dæmonibus quasi ex maleficis in simul cõuersãtes ascribere. Præterea malefici certis vtuntur imaginibus & rebus instrumentalibus, quas interdum ponunt sublimine ostij domus, aut ad certa loca vbi pecudes cõueniũt, aut etiã homines qui maleficiantur, & interdum moriuntur. Sed quia huiusmodi effectus posũt euenire ex imaginibus illis, in quantũ habent quasdã influentias à corporib. cœlestib. receptas, probatur. Nã sicut corpora naturalia subduntur corporib. cœlestibus, ita & artificialia. Sed corpora naturalia possunt recipere quasdã virtutes occulta, ergo, &c. & artifi. Vnde videtur, quod eorũ opera possent per tales impressiones practicari & nõ per dęmones. Preterea, si, vera miracula possint fieri ex potestate naturę, in eo quod operatur, ita & mirãda & horribilia & stupenda opera ex virtute naturæ, probatur. Nam Grego. dicit 2. dial. Sancti miracula faciunt, aliquando ex prece, aliquando ex potestate, Exemplum datur de vtroque. Petrus orando suscitauit Thabithã mortuã: Ananiam, & Sapphiram mentientes, morti increpando tradidit absque prece. Ergo & homo per virtutem

ſuæ animæ poterit materiam corporalem in alteram etiam transmutare, ſeu immutare de ſanitate in infirmitatẽ, & ecõuerſo. Prætereà, corpus humanũ eſt nobilius quàm alia corpora inferiora, ſed propter apprehenſionem animę humanę immutatur corpus humanũ ad calorẽ & frigus, vt patet in iraſcentibus & timẽtibus, immò etiam hæc immutatio pertingit quandoque vſque ad ægritudinem & mortem. Ergo multò magis poteſt ſua virtute materiam corporalem immutare. Sed cõtra eſt. Subſtantia ſpiritus, non poteſt imprimere aliquam formam, niſi adminiculo alterius agentis, vt ſuprà tactũ eſt. Vnde & Auguſ. in præfato libro: Non eſt putandum iſtis tranſgreſſoribus angelis ad nutum ſeruire hãc viſibiliũ rerũ materiã, ſed ſoli Deo. Ergo, multominùs homo ex poteſtate naturali efficere poteſt effectus maleficiales. Reſpõdeo quia non deſunt errantes in hac materia, maleficas excuſantes, & dæmones tãtummodò aut inculpãtes, aut quibuſdã naturalibus tranſmutationibus earum facta aſcribentes. Ideò horũ falſitas oſtenditur, primò per deſcriptionem maleficarum, de qua Iſid. 8. Etymo. cap. 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, ſcilicet, mala præ cunctis malefactoribus efficientia, vnde ſubdit, Hi clemẽta concutiunt, opere ſcilicet dæmonum, ad grandines & tẽpeſtates concitandas. item dicit mentes hominũ turbãt, intellige ad amentiam, odium & amorẽ inordinactũ. Item ſubdit, hac, ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantum carminis animas interimunt. Ad idẽ 16. q. v. c. nec mirum, & ſunt verba Auguſtini. in d. lib. de ci. Dei. vbi declaratur qui dicuntur magi & malefici. Magi ſunt, qui vulgo dicuntur malefici, & ob facinorum magnitudinem ſic nuncupantur. Hi ſunt, qui permiſſu Dei elementa concutiunt, hominum turbant mentes, minùs confidunt in Deo, ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantùm carminis interimunt homines. Vnde & Lucanus, mens hauſti nulla ſanie polluta veneni incantata perit, dæmonibus enim accitis audent ventilare & quouſque ſuos perimant malis artibus inimicos. Ex quibus patet, quòd in huiuſmodi operibus ſemper habent dæmones cum maleficiis concurrere. Secundò quia cùm quadruplices effectus pœnales aſſignare poſſumus, ſcilicet miniſteriales, noxiales, maleficiales & naturales: & miniſteriales dicuntur qui miniſterio bonorum angelorum ſicut noxiales malorũ

ſpirituum

spirituum immittuntur. Moyses enim Aegyptum in decem plagis ministerio bonorum percussit. Vbi Magi in nouem tantùm per malos spiritus concurrerunt. Et triduam pestem propter peccatum Dauid circa numerationem populi commissum, & de 72. millibus hominum vna nocte prostratis per exercitũ Sennacherib, vtiq; hæc per Angelos Domini, id est, per bonos Dominum venerantes & cognoscentes peracta fuerũt. Noxiales verò effectus cùm in scripturis nominantur immissiones per Angelos malos, secundum quas populus ille in deserto sæpe percussus fuit. Et maleficales effectus dicuntur, quando Dæmon per Maleficos & per Magos operatur. Sicut & naturales, qui ex influentiis corporum cœlestium ex istis inferioribus circa mortalitates, sterilitates terrarum & grandines, & hæc similia causantur.

Noxiales.

Maleficales.

Naturales.

Et inter hos effectus magna fit differentia. Ideò cùm Iob noxiali plaga fuit à Dæmone percussus & nõ maleficiali, ideò nihil ad propositum. Si qui verò curiosus instaret sicut plerunque hæc materia curiosas patitur à maleficarum defensoribus instantias, semper in cortice verborũ aërem verberantes, & medullam veritatis nunquam penetrantes: Cur Iob non maleficali affectu per Dæmonem sicut noxiali percussus fuit. His curiosè etiam responderi potest, quòd Iob fuit percussus à diabolo solùm, & nõ mediante Malefico vel Malefica. Quia hoc genus superstitionis nondum erat inuentum: Diuina tamen prouidentia voluit, vt potestas Dæmonis mundo, ad præcedendum eius insidias, pro Dei gloria innotesceret, cùm nihil nisi à Deo permissus efficere potest.

Iob plaga.

Tempore Iob Malefica non erant.

Et de tempore quidem, quo primus genus superstitionis inuentum fuit: dico primum genus, quò ad Dæmonum inuocationem, non quò ad puram Idololatriam: Dicit Vincentius in Speculo Historiali, allegans plures Doctores, quod primus inuentor artis Magicæ & Mathematicæ fuit Zoroastres, qui dicitur fuisse Cham filius Noë. Hic secundum Aug. de Ciuit. Dei solus risit nascendo, & hoc non nisi opere Diaboli. Hic etiam cùm esset rex, superatus est à Nino filio Beli, qui ædificauit Niniuem, vel amplius, sub quo cœpit regnum Assyriorum tempore Abrahæ

Magia quando inuenta.

Cham risit cum nasceretur operante Diabolo.

Origo adorationis imaginum.

Hic etiam Ninus, ob inordinatum amorem patris fecit

fieri imaginem patri mortuo, ad quam quicunque confugiebāt malefactores, Liberi erant ab omni punitione debita. Et ex hoc cœperunt homines. Imagines adorare, vt Deos, sed hoc post primam ætatem: quia sub illo tempore nō erat Idololatria propter recentem memoriam creationis mundi, vt dicit S. Thom. in 2. q 95. art. 4. Vel etiam incepit à Nembroth, qui cogebat hominem ignem adorare. & sic in secunda ætate incepit. Idololatria, quæ est primum genus superstitionis, sicut Diuinatio secundum, & obseruantia tertium.

Primum genus superstitionis Idololatria. Secundū Diuinatio. Tertium obseruantia. Diuinationis tria genera.

Maleficorum autem ritus reducitur ad secundum genus superstitionis, scilicet ad Diuinationem, quę fit per expressam Dæmonum inuocationem: Cuius etiam sunt tria genera, scilicet Necromantia, Planetarij, seu potiùs Mathematici, & Diuinatio per Somnia.

Hæc ideò posui, vt priùs lector intelligat noxias illas artes non subitò, sed processu temporis fuisse inuentas, nec absonū esse asserere. Maleficas tempore Iob nō fuisse. Sicut enim per incrementa temporum, vt Grego. in Moralibus dicit, creuit scientia Sanctorum: ita & noxiæ artes Dæmoniorum: Et sicut iam repleta est terra scientia Domini, Esa. 11. Ita iam mundi vespere ad Occasum declinante, & malitia hominum excrescente, & charitate refrigescente, superabundat omnis maleficiorum iniquitas.

Ipse tamen Zoroastres cùm esset intentus illis artibus, solummodò consideratione Astrorum à Diabolo succensus est. Hæc vbi suprà.

Quando Malefici inciperent cum Dæmonibus colludere.

De tempore autem quo Malefici leguntur cum Dæmonibus ad maleficia inferenda conuenisse, tactum est suprà. Et habetur Exodi lib. septimo. quò ad Magos Pharaonis, qui in plagis super Aegyptum Dæmonum assistentia, sicut Moyses ministerio bonorum Angelorum, signa plurima perpetrarunt.

Conclusio superiorum. Responsio ad argumenta.

Vnde concluditur veritas Catholica, videlicet, quòd ad effectum maleficalem, licet non ad effectum noxialem, semper habet maleficus cum Dæmone concurrere. Et per hæc patet responsio ad argumenta.

Nam ad primum non negatur, quin effectus noxiales. qui visibiliter cernūtur super homines, iumenta, terræ fruges, & qui etiam ex influentiis corporum cœlestium sæpè

proue

prouenĩũt, etiam à Dæmonibus, Deo permittente, inferũtur. Dicit enim August. 4. de ciuit. Dei: Dæmonibus subsũt ignis & aër, quantum eis à Deo permittitur: Patet & per glossam super illud: Immissiones per Angelos malos: quæ dicit, Deus punit per malos Angelos. Ex quibus etiam patet responsio ad secundum de Iob, & ex his quæ priùs tacta sunt de initio artis Magicæ. Et ad tertium, de saluia putrefacta, & in puteum proiecta dicitur, quòd licet sequatur effectus noxialis absque auxilio Dæmonis, licet non absque influentia corporis cœlestis. Loquimur autem de effectu maleficiali: Vnde non est simile. Ad quartum dicitur verum esse, quòd Dæmones vtuntur Maleficis tantũ modò propter eorum perditionem. Et cùm infertur, quòd nõ essent puniendi, quia concurrunt tanquam instrumenta, quæ mouentur ad nutum non proprium, sed principalis agentis. Respondetur, quòd sunt instrumenta animata & liberè agentia, & licet post expressum pactum, initum cum Dæmonibus, non iam sint suæ libertatis, quia vt ex earum fassionibus accepimus, & loquor de mulierculis cõbustis, ad plurima maleficia coactæ, si verbera Dæmonũ subterfugere volunt, cooperantur, prima tamen professione, qua spontè se Dæmonibus subiecerunt, manent ligatæ.

Ad alia verò argumenta, in quibus probatur, maleficiales effectus posse absque opere Dæmonũ à vetulis procurari. Dicendum, quòd ex vno particulari, concludere vniuersale est dissonum rationi. Et cùm in tota (vt videtur) Scriptura Sacra, non inuenitur tale, nisi hîc vbi agitur de fascinatione seu inuultuatione vetularum, ideò non valet per hoc concludere, quòd semper habeat ita euenire. Insuper est dubium per gloss. An absque opere Dæmonum talis fascinatio fieri possit, eò quòd ex glossis ibi elicitur, quòd Fascinatio capitur tripliciter. Vno modo dicitur ludificatio sensuum, quę fit per artem Magicam & sic potest fieri ministerio Dæmonum, nisi prohibeantur à Deo, immediatè mediante, vel ministerio sanctorum Angelorum. Secundo modo potest dici inuidia, vt ibi Apostolus dixit: Quis vos fascinauit, id est, tanto odio persecutus est. Tertiò, quòd ex tali odio fiat immutatio ad malum in corpore alicuius per oculos alterius aspicientes in eum.

Fascinatio siue Inuultuatio triplex.

Et de fascinatione hoc modo dicta cõmuniter loquũtur

Doct. secundum quem modum Auicenna & Algazel, vt in argumentis deducitur, loquuti sunt. Nam & S. Thom. hanc fascinationem declarat 1. part. q. 117. per hunc modũ. Et forte inquit, imaginatione animę immutatur spiritus corporis coniuncti, quæ quidem immutatio spiritum maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus proueniũt. Oculi enim inficiunt aërem continuũ vsque ad determinatum spacium. Per quem modum specula si sint noua & pura, contrahunt quandam impuritatem ex aspectu mulieris menstruatæ. Vt Arist. dicit in lib. de som. & vigilia. Sic igitur, cùm aliqua anima fuerit vehemẽter commota ad malitiam, sicut maximè vetulis contingit, efficitur secundum modum prædictum, Aspectus eius venenosus & noxius, & maximè pueris qui habent corpus tenerum, & facilè receptiuũ impressionis. Subdit tamẽ, quòd possibile est etiam quòd Dei permissione vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas Dæmonum, cum quibus Sortilegæ vetulæ pactum aliquod habent.

Immutatio spirituũ maximè fit in oculis.

Oculi vetularum nosciui.

Est ergo quæstio super influentias corporum cœlestiũ, in qua tres alij errores reprobãtur, & est quinta in ordine. Sed pro ampliori præmissorum declaratione, etiã obuiandum quibuscunque prætensis obiectionibus.

Quæritur de Maleficorum operibus, quò ad quintuplicẽ causam, quatuor ex illis reprobãdo, ex quibus influere non possunt, quintam verò cõcludendo, scilicet, virtutem intellectiuam, ex qua fluere habent, quæ & licet bona sit secundum naturam, est tamen mala secundum voluntatem.

Quatuor autem causæ reprobantur contra illos, qui aut Maleficas, aut eorum opera esse negant, & sunt corporum Cœlestium influentiæ, illorum corporum & orbium motores mouentia, hominum excrescens malitia, & imaginum ac characterum & verborum efficacia Præterea corpora Cœlestia mouentur à substantiis spiritualibus, secũdum Theologos & Philosophos omnes. Sed illi spiritus sunt superiores, animabus nostris, sicut & corpora Cœlestia corporibus nostris, ergo ambo insimul habent imprimere in animam & corpus hominis ad causandam quoscunque actus humanos.

Sed pro ampliori intellectu solutionum, aliqua dubia mouentur, ex quorum solutione veritas magis patebit.

Videtur

Videtur enim obstare primo illud quod superius dictum est. Quòd substantiæ spirituales non possunt transmutare corpora ad aliquam naturalem formam, nisi adminiculo alterius agentis. Ergo multò minus hoc poterit efficere imaginatio quantumcunque fortis in anima. Præterea est articulus condemnatus in plerisque Vniuersitatibus, præcipuè tamen Parisiensi, quòd incantator aliquis proiicit Camelam in foueam solo visu, eò quòd sicut intelligentię superiores imprimunt inferioribus, sic anima intellectiua imprimit in aliam & etiam in animam sensitiuam. Item ad hoc est articulus condemnatus, quòd materia exterior obedit substantiæ spirituali, si intelligatur simpliciter, & secundum omnem modum transmutationis. Qua sic soli Deo, vt priùs patuit, obedit.

Articuli damnati in Academiis.

His visis fascinatio de qua loquimur, qualiter sit possibilis, & qualiter non, declaratur. Non enim est possibile homini, quod per naturalem virtutem animæ suæ, per oculos talem virtutem emittat, quæ non mediante transmutatione proprij corporis, neque medij, nocumentum inferre possit corpori hominis quod aspicit, maximè cùm secundum opinionem communiorem videamus intra suscipiẽtes nihil extra mittentes. Non est etiam possibile homini, quod per virtutem naturalẽ animæ suæ, pro voluntate sua trãsmutationẽ faciat, imaginando in oculis suis quæ mediante transmutatione medij, scilicet aëris, possit corpus hominis quem aspicit in aliquam transmutare qualitatem, secundum quod sibi placuerit.

Visus transmutans.

Et quia secundum hos duos modos prædictos non potest vnus homo alium fascinare: cùm nulli hominum potest inesse talis virtus per naturalem virtutem animæ suæ. Ideò velle probare, quòd maleficiales affectus possent prodire ex naturali aliqua virtute super ad infringendum onera maleficorum, quæ virtute Dæmonum fiunt, est plurimum alienum à veritate. Quia etiam secũdum hos duos modos fascinatio & maleficatio reprobantur, sicut & præfati duo articuli.

Qualiter tamen sit possibilis, licet superius tactum sit, tamen clarius sic deducitur. Potest enim contingere, quod homo vel mulier aspiciens corpus alicui pueri mouet ipsum, mediante visu & imaginatione, vel aliqua passione

Aspectus vt imaginationis mouet cor.

ſenſibili.Et quia paſſio ſenſibilis eſt cum quadã immutatione corporali & oculi ſunt tenerrimi, propter quod ſunt impreſſionis multum receptiui. Ideo quandoque contingit quòd per aliquam paſſionẽ interiorem tranſmutantur oculi in aliquam malam qualitatem, maximè cooperante ad hoc aliqua imaginatione, cuius impreſſio citò redundat in oculos, & propter eorum teneritudinem, & propter vicinitatem radicis ſenſuum particulariũ ad imaginationis organum. Cùm autem oculi ſunt tranſmutati in aliquam qualitatem nociuam, contingere poteſt quòd tranſmutent, ac rem ſibi contiguam in aliquam qualitatem malam, & illa pars aliqua & ſic vſque ad aërem contiguum, oculis pueri, qui aſpicitur: & ille aër contiguus poterit quãdoque in materiam, tam diſpoſitam quàm non diſpoſitam, cui conſonat, trãſmutare oculos ipſius pueri in aliam qualitatem malam & mediãtibus oculis ipſius pueri aliquas alias partes interiores: vnde nec cibum digerere, nec in membris fortificari aut augmentari poterit. Experimentum huius rei manuductiuum eſt, quia videmus hominem patientem in oculis, quandoque ex aſpectu ſuo lædere oculos eum aſpicientis, quod contingit ex hoc, quòd oculi mala qualitate infecti, inficiunt aërem medium, & aër infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos, eò quòd ſecundũ rectam lineam infectio illa deriuatur in directum ad oculos inſpicientium, cooperante ad hæc multùm imaginatione eius qui aſpiciendo oculos infirmos imaginatur ſe lædi. Plura poſſent exempla manuductiua adduci, quæ breuitatis cauſa obmittuntur.

Oculi quomodo læſis oculis viſis lædãtur.

Concordat his quædam gloſſa ſuper illud Pſalm. Qui timent te, videbunt me: & læ. dicens, Magna virtus oculis ineſt: quod in naturalibus apparet. Animal enim viſũ prodeſt. Ictericis. Prior videns Lupus vocem aufert: Vel ſic, Baſiliſcus ſi prior vidit, occidit; ſi prior videtur, occiditur. Et ratio, quare Baſiliſcus videndo occidit hominem, niſi quòd ex aſpectu & imaginatione excitatur in eius corpore materia venenoſa, per quam oculi primò inficiuntur, & demùm aër contiguus. Et ſic alia & alia pars aëris vſq; ad aërem homini contiguũ, quem aërem per aſpiratione cũ homo attraxerit, intoxicatur, & moritur. Prior autẽ viſus ab homine, vbi homo volens Baſiliſcum occidere, circũmunit

Ictericis prodeſt viſum animal.

Baſiliſcus quomodo occidat viſu.

ſe

se speculis ex quibus dum Basiliscus inspicit ex reuerberatione aër inficitur, & sic vsque ad Basiliscũ pertingit & occiditur. Sed dubium. Cur homo occisor bestiæ non moritur, & hic occultam quandam causam opinari necesse est.

Hæc sine præiudicio & temeraria assertione dicta sunt, tantum modò dictis Sanctorum inhærentes. Catholicam veritatem concludamus, quod ad maleficiales effectus, de quibus ad præsens loquimur, Maleficos cum Dæmonibus semper concurrere, & vnum sine altero nihil posse efficere.

Conclusio præcedentium.

Ad argumenta, patet responsio de fascinatione ad primũ. Ad secũdũ dicitur iuxta Vincen in Spe. naturali. c. 13. quòd vulnus infectum spiritibus interficientis, ex forti imaginatione illud vulnus trahit aërem infectum, transeunte iã interfectore sanguis ebulliens extra manat. Quia ad præsentiam interfectoris aër inclusus in vulnere, sicut ab interfectore intrauit, ita ad eius præsentiam commouetur ex qua commotione sanguis erumpit, sunt quidam alias causas allegantes, quasi illa ebullitio sanguis sit eius clamor de terra super homicidam præsentem, & hoc propter maledictionem primi homicidæ Cain: ad illud de horrore dicendum, quod homo transiens propè cadauer hominis occisi horrore concutiatur, licet illud non sentiat: hoc fit ex spiritu quantumcunque infectionem recipiente, & eam animæ repræsentante. Sed hæc nihil concludunt aduersus opera Maleficorum, cum omnia illa naturaliter (vt dictum est) fieri valeant.

Responsio ad superiora argumenta.

De mortui sanguinem mittente.

Ad tertiũ, sicut dictum est suprà, Maleficorũ ritus deducuntur ad secũdũ genus superstitionis, quòd dicitur Diuinatio: rebus verò superstitiosè vti in obseruantiis quibusdam reducitur ad tertium genus ideo argumentum nõ est simile: demùm etiam, quia reducuntur non ad quamlibet Diuinationem, sed ad illam, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem, & hoc etiam cum multis modis fieri possit, scilicet per Necromantiam, Geomantiam, & Hydromantiam, &c. Inspiciatur sese. q. art. 5.

Ideò hæc diuinatio Maleficorum, vbi maleficis sunt intenti, sicut supremum gradum in flagitiis tenet, ita & aliud iudicium de eo existit. Vnde quando arguitur, quod quia occultas rerũ virtutes cognoscere nõ possumus, & Malefici

etiam occultis rebus intendunt: Dicitur, quòd si intenderent rebus naturalibus ad aliquos effectus naturales ex naturali virtute producẽdos, hoc licitum foret, vt de se patet. Vel etiam concedendo, quod si intenderẽt superstitiosè rebus naturalibus, vt pote rebus huiusmodi certos characteres, vel aliqua nomina ignora inscribendo, & illis pro acquirenda sanitate vel amicitia, & pro aliqua vtilitate & non pro nocumento aliquo inferẽdo vterentur: tunc licèt absque expressa Dæmonum inuocatione, licet non absque tacita ista fieri possent, & illicita iudicantur.

De obseruantiis vanitatũ.

Quia tamen hæc & his similia reducuntur ad tertium genus superstitionis, scilicet ad obseruantiam vanitatũ, vt dictum est, ideo nihil ad propositum super Hæresin Maleficorũ fortificatur. Etiam solutio, quod huic tertio generi quatuor assignãtur species: quia vel vtitur quis obseruantijs ad scientiam acquirendam: vel ad coniecturas sumendas fortuniorum vel infortuniorum: vel ad suspensiones sacrorum verborum: vel ad corpora immutanda in melius. Vnde & notanter Sanct. Tho. in titulo illo quæstionis, vbi quæri, An obseruationes ordinatæ ad corporum immutationem sint licitæ, q. 96. in summa præfata ar. 2. addit, puta ad sanitatem. Obseruationes ergo Maleficorum cùm hic locum habent, sed vt dictum est sub secundo genere continentur superstitionis, ideo nihil ad propositum.

Inter imagines Necromãticas & Astronomicas quæ differentia.

Ex his etiam ad quartum argum. respondetur quod quia duplices in his obseruantiis fieri possunt imagines Necromanticæ & Astronomicæ: & inter hæc talis est differentia, Quòd in Necromanticis, semper fiunt expresè inuocationes Dæmonum, propter expressa pacta cum eis inita. Inspiciatur solutio secundi argu. præfatæ quæstionis. In Astronomicis vero sunt pacta tacita, & ideo nulla inuocatio nisi fortassis tacita, puta propter figuratum, figurata & characterum signa, quæ eis inscribuntur. Et iterũ imagines Necromãticæ, vel fiunt sub certis cõstellationibus, ad recipiẽdũ certos influxus & impressiones corporũ cœlestium, etiã certis figuris & characteribus insigniti, vt in annulo, lapide vel aliqua pretiosa materia. Vel fiunt simpliciter absque obseruantia constellationum, sed indifferenter ex quacunque materia, etiã vili, ad inferendum maleficia, vbi & quando ad aliqua loca reponuntur: & de his effectibus

cum

cum suis imaginibus iam sermo est, & non de alijs. Ideo argumentum non facit propositum.

Qualiter denique certæ imagines superstitiosæ, de quibus tractatum est, nullã habent efficaciam, inquantũ sunt artificialia solũ, licet fortè materialia in eis cõsiderata, possunt habere efficaciam, & non in quantũ haberent naturalem aliquã virtutem ex impressione corporum cœlestium: Si cui placet Doctorem ibidem inspiciat. Semper tamen dicit esse illicitum imaginibus vti. Imagines verò maleficarum absque naturali aptitudine ad effectum fiunt, solum modò autem ex iussu Dæmonum reponunt & applicant, vt manualiter ad effectũ concurrant, in maiorem cõtumeliam creatoris, vt & per amplius irritatus, maláque fieri in flagitiorum talium vindictam amplius permittat: Vnde & sacratioribus anni temporibus huiusmodi fieri procurant.

Imagines vel quoad materialia, vel artificialia, efficaces.

Ad quintum dicendum, quòd Grego. ibi intellexit potestatem gratiæ non naturæ. vnde & ibidem subdit. Qui filij Dei potestate sunt: vt Ioan. dicit quid mirum si signa ex potestate faciunt.

Ad vltimam dicendum, quòd similitudo non valet, quia alia est actio animæ circa corpus proprium, & alia circa corpus alienum. Nam quia corpori proprio vnitur anima vt forma, & appetitus sensitiuus est actus alicuius organi corporalis. Ideò ad apprehensionem animæ humanæ potest cõmoueri appetitus sensitiuus, cũ aliqua immutatione corporali, calorẽ & frigus, vel etiam vsque ad mortem. Ad exteriora verò corpora immutando nulla apprehensio animæ humanæ sufficit, nisi mediante immutatione proprij corporis, sicut de fascinatione dictum est. Vnde & Malefici ex nulla potestate naturali, sed solummodo auxilio Dæmonum, & ipsi Dæmones adminiculo alicuius alterius rei, vt per spinas, ossa, crines, ligna, ferrum, & huiusmodi, quando intromittunt aut instrumẽtum aliquod te ponũt, vt successiuè patebit maleficiales effectus procurant.

Deinde magis in spirituali tenore Bullæ Apostolicæ inhærendum considerandum est de origine Maleficorum, & eorum operũ multiplicatione, & primo de ipsis Maleficis, secundo de eorũ operibus. Vbi notandũ, quòd quia ad huiusmodi effectũ tria habent cõcurrere, scilicet Dæmon, Malefica, & Diuina permissio. 23. quæst. 1. Si per Sortiarias

Multiplicatio maleficorum. Augustinus etiam dicit, quòd ex pestifera societate hominum & Dæmonum hæc superstitiosa vanitas adinuenta est. Ideò origo & multiplicatio huius Hæresis ex pestifera hac societate sumitur, quòd etiam ex aliis elicitur.

Nam attento quòd hæc hæresis Maleficorũ, non solùm differt ab aliis hæresibus in hoc quòd ipsa per pacta, nedũ expressa, verum etiam placita ac fœderata, in omnẽ creatoris, ac suarum creaturarum contumeliam & nocumentum insanit: cùm tamen omnes aliæ simplices hæreses per nullum pactum tacitum vel expressum, cum Dæmonibus initum licet non absq; instinctu satoris omnis inuidiæ erroribus propter difficultatem credendorum assentiunt. Verum etiam differt ab omni noxia & superstitiosa arte, in hoc quòd super omnia genera Diuinationũ ipsa Maleficorum hæresis supremum obtinet gradum malitiæ, quòd etiam nomen à maleficiendo seu malè de fide sentiendo sibi vsurpat, vt prius tactum est. *Malefica dictæ à malè de fide sentiendo.*

Attento etiam, quòd inter alios actus habent pro augmento illius præsidiæ quatuor exercere, videlicet fidẽ Catholicam in toto, vel in parte ore sacrilego abnegare, seipsos in corpore & anima deuouere, infantes nondum renatos ipsi maligno offerre, spurcitiis Diabolicis per carnales actus cum Incubis & Succubis Dæmonibus insistere.

Quæ omnia vtinam aliena ab omni veritate & figmẽta forent dicenda, dummodò Ecclesia à tanta labe infectionis existeret immunis: Cui tamen heu obstat & Apostolicę Sedis per Bullam determinatio, verum & experientia rerum magistra, quæ nos ex propriis eorum fassionibus ac flagitiis perpetratis in tantum certificauit, quod absque dispendio propriæ salutis iam ab eorum inquisitionibus desistere nequimus. Ideo de eorum origine & multiplicatione pestifera tractaturi, quia laboriosum existit, ideo legentibus sic summa cum diligentia singula sunt perscrutanda quod & admittenda, quæ rationi consona & scripturarum traditionibus non dissona inueniuntur.

Partitio consequentium. Et quia inter omnes actus ad multiplicationẽ eorũ deseruientibus, duo eorũ plurima cooperantur scilicet, Incubi & Succubi Dęmones, & infantium sacrilegæ oblationes. Ideo de ipsis specialiter tractabimus: ita tamen, vt primo de ipsis Dæmonibus, secundo da ipsis Maleficis, & tertio de

de ipsa Diuina permissione mentio habeatur. Et quia Dæmones per intellectum & voluntatem operantur, & potius sub vna constellatione quàm sub altera, ad hoc vt semen ad prolis procreationem vigoretur: Inquirendum erit de ipsis constellationibus à Dæmonibus obseruatis.

Et ita principaliter quæruntur tria. Primò, an hæc hæresis per comparationem ad Dæmones Incubos & Succubos possit originaliter multiplicari. Secūdò, an-ne per comparationem ad corpora cœlestia, quæ autem causæ sunt humanorum actuum, eorum opera possunt vigorari. Tertiò an-ne per oblationes sacrilegas infantes Dæmonibus offerentes, possit ipsa hæresis argumentari. Tamen infra secundam & tertiam tractabitur secūda quæstio principalis, scilicet, de Influentiis corporum cœlestium, & hoc propter decentem continuationem super opera Maleficorum. Circa primum tres erunt difficultates. Vna generalis de Incubis illis Dæmonibus. Altera specialis, à quibus Dæmonibus huiusmodi actus exercentur. Tertia singularis, quo ad ipsas Maleficas, Dæmonibus se subiicientibus.

An per Dæmones Incubos & succubos detur hominum procreatio.

QVÆSTIO III.

An Catholicum sit asserere per Incubos & veros homines procreari.

AD primum videtur, quod non sit Catholicū asserere, quòd per Incubos & Succubos Dæmones possint homines procreari: Procreatio hominum instituta est ante peccatum à Deo, in hoc quod homini mulierem in adiutoriū de costa formauit: Quibus & dixit, Crescite & multipliacamini. Gen. 1. Et iterum Adam inspiratus dixit, Erunt duo in carne vna. Gen. 3. Similiter & post peccatum in lege naturæ dictum est ad Noë: Crescite, & multiplicamini. Genes. 9. In tempore etiam nouæ legis à Christo hæc cōiunctio confirmata. Matth. 15. Non legistis, quod ab initio qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos. Ergo alij modi homines procreandi non debent assignari.

Si dicatur, quòd Dæmones cōcurrūt, non vt principia naturalia, sed vt artificialia, quando studiosè cooperantur ad naturales conceptus hominum, semen recipiendo, & iterum transfundendo. Cōtra. Quia aut hoc posset Diabolus

in omni

in omni ſtatu, videlicet, matrimoniali, & extra: Aut in vno tantùm. Nō primo modo: quia tūc opus Diaboli eſſet fortius quàm opus Dei, qui quemlibet ſtatū inſtituit aut cōfirmauit, puta, continentiū & coniugatorum. Nec ſecundo modo: quia de hoc nullibi legitur in ſcripturis, vt ex vno ſtatu & nō ex altero huiuſmodi hominū fieret procreatio.

Dæmones opera vitæ exercere non poſſunt.

Præterea procreare hominem eſt actus viui corporis, ſed Dæmones aſſumptis corporibus non dant vitam: quia illa tantummodò formaliter fluit ab anima, quæ eſt actus corporis phyſici organici potentia vitam habentis. 2. de anima. ergo per huiuſmodi aſſumpta corpora opera vitæ exercere non poſſunt.

Si dicatur, quòd aſſumunt corpus, non vt vitam tribuant, ſed vt ſemen naturale retineant, & transfundant.

Contrà. In operibus Angelorum bonorum & malorum, ſicut nihil eſt ſuperfluum, ita nec in operibus naturæ. Sed cùm Dæmō naturali virtute, qua etiā omnē virtutē corporis excedit, poſſit inuiſibiliter & ſemel colligere & iterū applicare. Igitur aut ratio dabitur, quod nō poſſit inuiſibiliter hoc facere, aut ſi poteſt, alterū erit ſuperfluū. Fortificatur ratio. Nā in libro de cauſis dicitur, quòd virt⁹ intelligētię eſt infinita inferius, quāuis ſit finita ſuperius: ſed omnia corporalia sūt infra intelligētias. Ergo & infinitate ſuę virtutis pōt eā qualitercūque vult immutare. Sed intelligētiæ ſunt Angeli, ſiue boni, ſiue mali. Ergo poſſunt abſq; hoc quod corpora aſſumāt, tranſmutationes in ſeminib. facere.

Omnia corporalia ſunt infra intelligentias.

Prætereà ſemen recipere ab vno & trāsfundere in alium fieret per motum localem: Sed Dęmones non poſſunt corpora mouere localiter. Probatur: Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis, ſicut & Dæmon: ſed anima non poteſt localiter mouere corpus niſi à ſe viuificatum: Vnde ſi aliquod mēbrum mortificetur redditur immobile. Ergo & Dæmones aliquod corpus mouere localiter, niſi ab eis viuificatum non poſſunt. Dictum eſt autem, & quaſi per ſe notū, quòd Dæmones non viuificant aliquod corpus, ergo nec ſemen poterunt mouere localiter de loco ad locum.

Dæmones non mouent corpora localiter.

Dæmones corpora non viuificant.

Prætereà omnis actio eſt per cōtractū, vt dicitur primo de generatione. Non videtur autē quòd poſſit eſſe aliquis cōtractus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cū eis cōmune. Cùm ergo ſemē immittere & mouere localiter ſit

quod

quoddã agere, videtur, quòd Dęmones illa facere nõ posſũt.

Præterea Dæmones non poſſunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine naturæ, vt ſunt cæleſtia, ergo nec alia magis diſtantia. Antecedens probatur. Quia cùm mouens & motum ſunt ſimul, ſecundo Phyſicorum. Sequeretur quòd Dæmones mouentes corpora cœleſtia, eſſent in cœlo, quod neque ſecundum nos, neque ſecundum Platonicos habet veritatem.

Sed contra Aug. 3. de trinitate. Dæmones colligũt ſemina, quæ adhibent ad corporales effectus: Hoc autem ſine motu locali fieri nõ poteſt: ergo Dæmones poſſunt ſemina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Itẽ gloſſa Strabi ſuper illud Exod. 7. Vocabit Pharao Sapientes, &c. Item dicit, quòd Dæmones diſcurrũt per mũdũ, & colligũt diuerſa ſemina, & ex eorum adaptione poſſunt prorumpere diuerſæ ſpecies. Videatur etiam gloſſa ibidẽ ſuper illa verba: Vocauit Pharao. Item Geneſeos 6. ſuper illud. Videntes filij Dei filias hominũ, &c. gloſ. duo facit primò, quòd per filios Dei, filij Seth intelliguntur, & per filias hominũ, filiæ Cain. Secũdò dicit, quòd nõ eſt incredibile ab hominibus, ſed ad quibuſdã Dæmonibus, qui mulieribus ſunt improbi huiuſmodi homines, id eſt, Gigantes eſſe procreatos. De quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant ſuper terrã. Quia & poſt diluuium corpora non ſolùm virorum, ſed etiam mulierum incredibilis pulchritudinis extiterunt.

Dæmones colligũt ſemina.

Reſponſio, Quia de poteſtate, ac operibus Diaboli circa maleficiales effectus plura oportet breuitatis cauſa omittere, ideò pio lectori tanquam per ſe nota relinquũtur, vel ad minus ſi noſcere velit; in ſcriptis Docto. ſuper. 2. ſent. d. 5. ſingula ad vnguem elucidata inueniet. Conſpiciet enim, quòd cũcta opera ſua per intellectum & volũtatẽ Dæmones exequũtur. Itẽ, quòd hæc data naturalia non ſunt immutata: Sed iuxta Dion. 4. c. de di. no. manſerunt integra & ſplẽdidiſſima, quãuis eis vti ad bonũ virtutis non valeant.

Gigãtes à Dæmonibus procreati.

Corpora hominum poſt diluuium pulchra.

Inueniet etiam quantũ ad intellectum, quòd triplici acumine ſcientiæ vigent, ſcilicet, ſubtilitate naturæ, experientia temporum & reuelatione ſupernorum ſpirituum. Inueniet etiam in quibus & qualiter conditiones, & naturales hominum impreſſiones, ex influentiis corporũ cœleſtium prædominantes agnoſcunt. Vnde & eliciunt, aliquos magis eſſe

Dona naturalia Diaboli non ſunt mutata.

Dæmones triplici ſcientia vigent.

esse dispositos ad maleficia exequenda, quàm alios quos etiam præ cæteris ad huiusmodi exequenda infestant.

Quantum verò ad eius voluntatem reperiet ipsam immobiliter malo inhærere,sēper peccare peccatis superbiæ, inuidiæ & summæ displicentiæ:quod Deus pro sua gloria eo vtitur cōtra suam voluntatē.Cognoscet qualiter ex his duobus scilicet,intellectu & voluntate mira operantur,ita quòd non est potestas in terra,quæ eis potest comparari. Iob.41.Non est super terram potestas,quæ ei valeat comparari,qui factus est,vt neminem timeat. Vbi glossa. Et licet neminem timeat meritis tamen Sanctorum subiacet.

Diabolus meritis Sanctorum subiacet.

Inueniet etiam qualiter cognoscat cogitationes cordium nostrorum:qualiter etiam possit transmutare corpora adminiculo alterius agentis substantialiter & accidentaliter: qualiter etiam possit mouere corpora localiter,immutare etiam sensus exteriores & interiores ad aliquid cogitandum:qualiter etiam possit immutare hominis intellectum & voluntatem,licèt indirectè.

Quæ omnia licèt ad præsentē nostrā deseruiant speculationem,volumus tamen ex illis solūmodò corū proprietates concludere, vt ad quæstionis discussionem procedatur.

Diab. spiritus sunt impuri, sed non immundi.

Sunt autē proprietates Theologis assignatæ, quòd sunt spiritus impuri,licet non immundi ex natura. Quia in eis secundum Dionysium inest furor naturalis,amens concupiscentia,fantasia proterua,intellige quò ad peccata eorum spiritualia,scilicet,superbiam,inuidiam,& iram.Vnde sunt humani generis inimici:mente rationales,absque tamē discursu intelligentes, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, semper in fraude noui,immutant sensus,inquināt affectus, vigilātes turbāt,dormientes per somnia inquietāt, morbos inferūt,tēpestates cōcitāt,in lucis Angelos se transformāt, semper infernū secū portant,erga Maleficos diuinum cultum sibi vsurpant,magicæ artes per eos fiunt,super bonos dominari appetunt,& amplius pro posse infestant: electis ad exercitium dantur,semper fini hominis insidiantur.

Et licet mille nocēdi habeant modos & artes.16.q.2. vt potè qui conantur à principio ruinæ suæ vnitatē Ecclesiæ rescindere,charitatē vulnerare,sanctorū operū dulcedinem inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere & perturbare, potestas tamen eius in lumbis & vmbi

vmbilico manet. Iob penultimo. Quia videlicet per luxuriam carnis multum dominantur hominibus: Sedes enim luxuriæ in viris est in lumbis: quia inde deciditur semen, sicut mulieribus ad vmbilico.

Sedes luxuriæ lumbi & vmbilicus.

His præsuppositis ad intellectum quæstionis de Incubis, & Succubis Dæmonibus, dicendum quòd asserere per Incubos & Succubos Dæmones homines interdum procreari in tantum est Catholicũ, quòd eius oppositum est asserere nedum dictis sanctorum, sed & traditioni Sacræ Scripturæ contrariũ, quod sic deducitur. Nam Augustinus hanc quæstionem non quidem quo ad Maleficos, sed quantũ ad ipsas operationes Dęmonum, & ad fabulas Poëtarum in vno loco mouet, & sub dubio relinquit. Licet posteà, quantum ad processum Sacræ scripturæ determinat. Nam libr. 3. de ciui. Dei c. 2. dicit. Vtrum poterit Venus ex concubitu Anchisis Aeneam parere, in medio relinquemus. Nam penè talis quæstio in scripturis oritur, qua quæritur, vtrum præuaricatores Angeli cum filiabus hominum concubuerint. Vnde natis gigantibus, id est, nimiũ grandibus & fortibus viris, tunc terra repleta est. Sed lib. 5. c. 23. quæstionẽ determinat in hæc verba. Creberrima fama est, multíq; se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorũ fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, (quos vulgus. Incubos vocant) improbis extitisse mulieribus ac earum apetisse ac peregisse concubitum. Et quosdam Dæmones, (quos Dusios Galli nuncupant) assiduè hanc immunditatem & tentare & efficere pluries, talesq; asseuerát, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

De Incubis & Succubis.

Gigantes in S. Scripturæ ex Incubis.

Siluani & Fauni sunt Incubi.

Dusij Dæmones, ab aliis Drusij & Truti siue Druidæ vocantur.

Posteà ibidẽ determinat secũdam quæstionẽ, videlicet quòd istud Gen. Videntes filij Dei, id est, Seth, filias hominũ, id est, Cain, nõ de Incubis solùm intelligitur. Quod autem Incubos esse non sit credibile. Ad illud ibidem est gl. quæ sic dicit, vt prius tactũ est. Non est incredibile, non ab hominibus, sed ab Angelis, vel quibusdã Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, eiusmodi homines, id est gigantes esse procreatos, de quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant super terram, qui & post diluuium, &c. vt supra. Ad idem est gl. Esaiæ. 13. vbi propheta desertionẽ Babylonię ciuitatis prædicit. & mõstra in ea habitãda. Ibi inquit habitabunt Strutiones & piosil, ibi saltabũt Dęmones, intel

Piloſi. intellige ibi loco piloſi. Vnde dicit gloſſ. Piloſi ſunt ſilueſtres homines, hiſpidi, qui Incubones vel Satyri, certa genera Dæmonum. & Eſa. 34. ſuper illo vbi prophetat deſolationem terræ Idumæorum, qui perſequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconũ, & paſcua ſtruthionum, & occurrent Dæmonia Gloſſa interlinearis, id eſt, monſtra Dæmonum adinuicem. Et glo. Beati Grego. ibidem. Qui alio piloſi nomine figurantur: non hi quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Incubones. *Fat.ni ficarij.* Ad idem eſt beatus Iſidorus, lib. 8. cap. vltimo, ſic dicens Piloſi qui Grecè Paniti, Latinè, Incubi appellantur. Vnde & Incubi dicuntur ab incubando, hoc eſt, ſtuprando. Sæpè enim improbi exiſtunt etiam mulieribus, & earum peragant concubitum, quod Dæmones Galli Duſios nuncupãt: quia aſſiduè hãc peragunt immunditiã. Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum ficarium dicunt. Ad quẽ Horatius dixit: Faune Nimpharum fugientium amator, per meos fines & aprica rura lenis incedas.

Mulieres velantur propter incubos. Inſuper illud Apoſtoli, 1. Cor. 11. Mulier debet habere velamen ſuper caput ſuum propter Angelos multi Catholici exponunt, quòd ſequitur propter Angelos, id eſt Incubos. Ad idem eſt Beda in Hiſtoriis Angelorum. Item, Guliel. in lib. de vniuerſo, par. vltima tractat. 6. multipliciter. Præterea hoc determinat S. Doctor prima par. q. 25. Et in ſecundo ſcripto di. 8. Et Quolibet. 6. quo. atque ſuper Eſaiã c. 13. & 14. Vnde talia negare, dicit S. Tho. imprudentiæ eſt. Id enim quod multis videtur, non poteſt omnino falſum eſſe, ſecundũ Philoſophũ, de ſomno & vigilia, in fine, & in 2. Ethicorũ. Sileo de hiſtoriis multis & authenticis tã Catholicorũ quã Ethnicorũ, qui Incubos eſſe palã aſſerũt.

Cur Dæmones Incubi fiant. Cauſa autem quare Dæmones ſe Incubos faciunt vel Succubos, non delectationis eſt cauſa, cùm ſpiritus carnem & oſſa non habeat. Sed hæc eſt potiſſima, vt per luxuriæ vitium, vtriuſque hominis naturam lædant, corporis videlicet & animæ, vt ſic ad omnia vitia homines proniores exiſtant. Nec dubium, quin ſub certis conſtellationibus ſemina vigorare ſciunt, ſub quibus homines etiam concepti, ſemper malitiis exiſtunt deprauati.

Vnde enumeratis per altiſſimum multis luxuriæ vitiis à quibus ſuum populũ mũdum eſſe voluit, & quibus infideles

deles hæretici erant, ait Leuit. 18. Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt gentes, quas ergo eiiciã ante conspectum vestrum, & quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo. Dicit gl. super verb. gẽtes. Dęmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuersæ, qui cùm omni peccato gaudent, præcipuè tamen fornicatione & Idololatria, quia in his corpus, & anima maculatur, & totus homo, qui terra dicitur. Omne etiam peccatum quodcũque fecerit homo extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suũ peccat. Si cui libet intueri historias de Incubis, & Succubis, inspiciat vt suprà Bedam in historiis Angelorum, & Gulielmum Thomam, denique Brabantinum in libro qui de Apibus intitulatur.

Diaboli in S. Scriptura dicuntur gentes vniuersæ.

Ad argumenta ad primũm de naturali propagatione instituta à Deo, inter marem & fœminam dicitur. Quòd sicut Dei permissione, Sacramentum matrimonij potest opere Diaboli vitiari, per *maleficia*, vt suprà patuit. Ita à simili & fortiori, in quolibet alio actu venereo inter marem & fœminam.

De impotentia coeũdi per Maleficas.

Sed si quæritur, quare potius in actu & super actũ venereum Diabolo permittitur maleficia exercere, quàm super alios humanos actus. Dicitur, quòd multiplex causa assignatur à Doctoribus, de quibus inferiùs ab illa parte, vbi de permissione diuina discutitur. Ad præsens sufficit causa, quæ priùs tacta est, scilicet quòd potestas Dæmonis est in lumbis hominum. Quia inter omnia certamina duriora sunt prælia certaminis, vbi continua pugna, & raro victoria. Nec valet, vbi dicitur, quòd tũc opus Diaboli esset fortius opere Dei, cùm actus matrimonialis à Deo institutus posset vitiari: quia non vitiat per violentiam, imò cùm nihil valeat inficere, nisi à Deo permissus: ideò magis per hoc eius impotentia concluditur.

Ad secundum verum est, quòd procreare hominem est actus viui corporis. Sed cùm dicitur, quòd Dæmones non possunt dare vitã, quia illa fluit formaliter ab anima, verũ est, sed quia materialiter descinditur à semine, & Dæmon Incubus illud cõmittere potest, Deo permittente, per coitũ, & non tanquam ab eo descissum, sed per semen alicuius hominis ad hoc acceptum (vt dicit Sanctus Thomas in prima parte quæst. 51. articu. 3.) vt poté quòd Dæmon qui

Quomodo Incubi procreent.

horror inhabitat in terra, videlicet miseriæ & tenebrarum. Iob. 10.

Ex natura peccāt omnes Dæmones.

Præterea, si non omnes indifferenter his actibus insistũt, hoc eis cõpetit vel ex naturã, vel ex culpa, vel pœna. Non ex natura, quia possunt peccare omnes indifferenter, vt in præcedenti quæstione tactum est: Sunt enim natura ipsorum spiritus impuri, licet non immundi, quantum ad diminutionem naturalium bonorum, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, per superbiam tumidi, &c. ergo competit eis quò ad culpam vel pœnã. Tunc sic: Vbi est maior culpa, ibi maior pœna, sed superiores Angeli magis peccauerunt, ergo in eorum pœnam magis his spurcitiis habẽt insistere, si hoc nõ est, dabitur ratio alia, cur non illis actibus indifferenter insistant.

Inter Dæmones nulla concordia.

Præterea vbi non est subiectio & obedientia, ibi omnes indifferenter operantur. Sed in Dæmonibus nulla est subiectio & obedientia. Probatur. Quia illa sine cõcordia haberi non possunt: sed in Dæmonibus nulla est concordia. Prou. 13. Inter superbos semper sunt iurgia.

Præterea, sicut æqualiter omnes propter culpam: post diem iudicij in infernũ detrudentur, ita & ante illud tempus in aëre caliginoso propter officium eorum detinentur, Nec legitur esse æqualitas ex causa emancipationis, ergo nec æqualitas ex parte officij & tentationis.

Squama Leuiathã quid.

Sed contra glossa prima ad Cor. 15. Quãdiu durat mũdus, Angeli Angelis, homines hominibus, Dęmones Dęmonibus præsunt. Item Iob. 40. dicitur desquamis Leuiathan, per quas membra Diaboli significantur, quòd vna vni adhæret: ergo inter eos est diuersitas & ordinis, & actionis.

Incidentaliter quæritur, An à bonis Angelis ipsi Dęmones ab huiusmodi eorum spurcitiis exequendis interdum impediantur vel non. Et dicendum, quòd quia potestates dicuntur Angeli, quorum ditioni virtutes aduersæ subiectę sunt, vt Gregorius dicit, & Augustinus tertio de Trinitate. Spiritus vitæ, desertor atque peccator, regitur per spiritum vitæ, rationalẽ pium & iustum. Et sicut illæ creaturæ super alias influentiam habẽt, quę sunt perfectiores, & Deo propinquiores: eò quòd totus ordo prælationis, primò & originaliter est in Deo, & participatur à creaturis secũdũ quod ei magis propinquat. Ideò etiam boni Angeli, qui maximè

appro

appropinquant Deo, propter eius fruitionem, quę Dæmones carent, super ipsos Dæmones habent prælationem, & per eos reguntur.

Et cum instatur, quòd Dæmones præmissis mediis multa mala faciunt, aut ergo non impediuntur, quia non subsunt bonis Angelis, qui eos impedire possent aut si subsunt tunc cùm & negligentiam præsidentis pertinere videntur eá quæ per subditos malè fiũt, videtur quòd in Angelis bonis sit aliqua negligentia. Respondetur, quòd sancti Angeli sunt ministri Diuinæ sapientiæ. Vnde sicut Diuina sapiẽtia permittit aliqua mala fieri per malos Angelos vel homines, propter bona quę ex eis elicit, ita boni Angeli nõ totaliter cohibet malos à nocẽdo siue homines siue Dęmones.

Ad negligentiam præsidẽtis pertinet, quæ à subditis mal. fiunt.

Ordo inter Dæmones.

Responsio: Catholicum est asserere quendam ordinem actionum interiorum & exteriorum, etiam per quandam prælationem esse in Dæmonibus. Vnde & quædã spurcitiæ ab aliquibus infimis perpetrantur, à quibus superiores propter nobilitatem naturæ secludũtur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici congruentia, qua talia congruũt eorum naturæ, Diuinæ sapientiæ & propriæ nequitiæ.

Diaboli inter se differunt speci.

Demum magis in speciali: ex natura quidem: Nam constat quod, à principio creationis, semper quidam alij superiores fuerunt ex natura, cùm inter se differant: Nec duo Angeli vnius speciei existant communiorem opinionẽ sequendo, quæ etiam dictis Philosophorum concordat: & Dionysius, qui ponit 10. c. Cœlestis Hierarchiæ, in eodem ordine esse primos medios & vltimos: cui etiam necessario oportet assentiri: tum ex immaterialitate eorũ, tum etiã ex incorporalitate. Inspiciat qui vult dicta Doctoris in 2. di. 2. Et quia peccatũ naturã non tollit, & Dęmones post casum data naturalia nõ amiserunt, vt suprà tactũ est, & operationes rerum sequuntur naturales earum conditiones: ideo sicut in natura, sic & in operationib. sũt varij & multiplices.

Congruit etiam hoc Diuinæ sapientiæ, vt ea quæ ab ipso sint ordinata sint Ro. 13 quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Et quia Dæmones sunt à Deo deputati ad exercendum homines & ad puniendum damnatos. Ideo in exercitijs eorum ab extra quæ ad homines sunt varij & multiplices.

Congruit etiam & nequitiæ ipsorum. Quia enim humano generi aduersentur, ideò Cùm ordinatè impugnant

turam ipsarum:& ita secundum motum:Et sicut superiora corpora cœlestia mouentur à superioribus substantiis spiritualibus, vt sunt Angeli boni, ita inferiora corpora moueri possunt à substantiis spiritualibus inferioribus, vt sunt Dæmones. Et si quidem hoc contingit eis secundum conditionem naturæ, secundum quam aliqui ponebant Dæmones non esse ex illis superioribus Angelis: Sed ex illis qui perficiuntur à Deo huic terrestri ordini, vt erat Philosophorum opinio. Vel etiam, si contingit ex pœna peccati, vt Theologorum sententia est, tunc à cœlestibus sedibus detrusi in hunc aërem, tanquam ad pœnam, non possunt ipsum aut terram commouere.

Per condēnationem motus Dæmonũ alteratus.

Hæc addita sunt propter duo argumenta, quæ tacitè soluuntur, scilicet de corporibus cœlestibus, quòd illa etiam possent mouere, si possent corpora localiter mouere, quia sunt eis magis propinqua, vt etiam vltimum argumentum prætendit. Respondetur enim, quòd non valet: quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum, siquidem prima opinio locum habet: Si verò non, sed secunda, tunc iterum non possunt mouere, propter pœnam peccati.

Idem motus totius terræ, quæ glebæ.

Est etiam ad argumentũ, vbi quis obiiceret, quòd idem est motus totus & partis, sicut totius terræ & glebæ. in 4. physic. Vnde si Dæmones possent mouere partem terræ, possent etiam mouere terram: Non valet, vt patet intuenti distinctionem. Colligere autem semina rerum & applicare ad certos effectus, non excedit eorum virtutem naturalem, Deo eis permittente, vt de se patet.

Filij Seth, dicti filij Dei. Quod multis videtur, non potest omnino esse falsum.

Summariè concludatur, quod non obstante, quòd quidam dicunt, Dæmones in assumptis corporibus nullo modo posse generare, & quòd per filios Dei significentur filij Seth, & non Angeli Incubi, sicut & per filias hominum, illę quæ de stirpe Cain descenderant. Quia tamen contrarium à multis, vt patuit, asseritur: & quod multis videtur, non potest omninò esse falsum, secundum Philosophum in 6. Ethic. & in fine de somno & vigilia. Iam etiam modernis temporibus attestantur facta & dicta Maleficarum talia verè & realiter exequentium.

Ideò dicimus tria. Primò, quòd per tales Dæmones spurcissimi actus Venerei, nõ delectationis, sed infectionis animæ & corporũ, quibus succubũt aut incubũt causa exerceatur,

centur. Secundò, quòd per talem actum completa conceptio & generatio à mulieribus fieri potest, inquantum semen humanum apponere possunt, in loco conuenienti ventris mulieris, ad materiam proportionatã ibidem præexistẽtem. A simili, sicut & semina aliarum rerum colligere possunt ad complendum aliquos effectus. Tertiò, quod Dæmonibus attribuitur in talium generatione, illud tantùm, quod est motus localis, non autem ipsa generatio, cuius principium non est virtus Dæmonis aut corporis, ab eo sumpti: sed virtus illius cuius semen fuit, vnde & genitus non Dæmonis, sed alicuius hominis filius est.

Et per hæc patet responsio ad argumenta, vbi quis arguere vellet, quòd Dæmones generare non possent, propter duo. Primò, quod generatio completur per virtutem formatiuam, quæ est in semine corpore viuo resoluto. Et corpus à Dæmonibus assumptũ, quia nõ est tale, ergo, &c. Patet responsio, quia Dæmon virtute seminis formatiuã reponit ad locum debitum, &c. Secundò, si dicatur, quòd semen non habet virtutem generandi, nisi quandiu calor animæ in eo retinetur: quem tamen exhalare necesse est per magnam distantiam delatam. Est enim responsio, quòd Dæmones possunt aliqua reponere ad conseruationem seminis, ne calor vitalis euaporet. Vel etiam quia velocissimè mouentur propter victoriam mouentis super rem motam, ideò non poterit euaporari tam faciliter.

Quomodo semen Dæmones integrum asportent.

A quibus Dæmonibus huiusmodi scilicet Incubatus & Succubatus exercentur.

QVÆSTIO IV.

VTrùm Catholicũ sit asserere, quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonũ conueniant omnibus spiritibus immũdis indifferẽter & æqualiter. Et videtur quod sic: quia oppositum asserere, esset ordinem quendam bonum inter eos affirmare. Probatur. Sicut ad rationem boni pertinet modus & ordo: August. in lib. de Natura boni. Ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sed in Angelis bonis nihil est inordinatum, ergo, & in malis nihil potest esse inordinatum: Vnde indifferenter huiusmodi actibus habẽt insistere. Inde etiam illud: Vbi nullus ordo, sed sempiternus

Ordo inter Angelos.

Succubi fiunt Incubi.

est Succubus ad virum, fiat Incubus ad mulierẽ, sicut etiã aliarum rerum semina assumunt ad aliquarum rerum generationem, vt Augustinus dicit 3. de Trinitate.

Ex Incubo natus cuius filius.

Vnde si quæritur, cuius filius sic natus existit: Patet quòd non est filius Dæmonis, sed filius hominis, cuius est semen acceptum. Sed cùm instatur, quòd nihil est superfluum in operibus Angelorum sicut & naturæ conceditur. Sed cùm infertur, quòd Dæmõ potest inuisibiliter semen & recipere & infundere, verum est: hoc autem potiùs operatur visibiliter, vt Succubus & Incubus, vt sic per talem spurcitiam inficiat corpus & animam, & in vtroque homine, mulieris scilicet & viri, vt in corpore quasi tactum est.

Præterea plura possent Dæmones inuisibiliter, qui tamen non permittuntur, etiam si vellent exercere visibiliter, permittuntur autem inuisibiliter, vel in exercitium bonorum vel in correctionem malorum. Posset denique contingere quod loco Dæmonis Succubi alter semẽ reciperet ab eo & Incubũ loco alterius Dæmonis se faceret, & hoc triplici ex causa. Puta quia Dæmõ deputatus mulieri, reciperet semen ab altero Dæmone, deputato viro, vt sic vnusquisque circa sibi à principe Dæmoniorum commissum habeat maleficiũ exercere: cùm vnicuique proprius deputetur Angelus, etiam à malis. vel propter fœditatem actus, quam Dæmon vnus facere abhorreret: Cùm vt in sequenti quæstione patebit, certi Dæmones ex nobilitate naturæ, certos actus & spurcitias facere aborrerent. Vel quòd inuisibiliter loco viri seminis, suum semen, id est, quod Incubus recepit inuisibiliter, se interponendo mulieri, intromittat. Quam interpositionem facere, non est contra eius naturam aut virtutem: cùm etiam in corpore assumpto inuisibiliter & incontractabiliter se interponere potest, sicut suprà de illo iuuene, qui Idolum desponsauerat, patuit.

Quasdam spurcitias abhorret nobilitas certorum Dæmonum.

Ad tertium. Hoc quod dicitur, quod virtus Angeli est infinita respectu superiorũ, hoc est, quia eius virtus comprehẽdi non potest ab inferioribus, quin semper super excedit eam, ita quòd non limitatur ad vnum effectum tantùm. Et hoc ideò, quia suprema in entibus habent virtutes maximè vniuersales. Vnde propter hoc, quod est infinita superius, non potest dici, quòd possit indifferenter in omnem effectũ illum ad proponendum: quia sic etiam diceretur

tur infinita inferius sicut superius.

Inter agens & patiens debet esse proportio.

Demùm quia inter agens & patiens debet esse proportio, nulla potest esse proportio inter substantiam purè spiritalem & corporalem: Ideò nec ipsi Dæmones possent in aliquem effectum, nisi mediante aliquo alio principio actiuo. Inde est, quod seminibus rerum vtuntur ad effectus producendos, iuxta August. 3. de Trin. Vnde hoc argumentum redundat in præcedens, nec per illud fortificatur, nisi quis vellet declarationem eius habere, quare intelligentię asseruntur habere virtutes infinitas superius & non inferius: & daretur sibi ex ordine rerum corporalium & corporum cœlestium, qui secundum se in plures & infinitos effectus influere possent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorum. Concluditur, quòd Dęmones, licet absque hoc quòd corpora assumāt, possint transmutationes in seminib. facere, hoc nihil arguit cōtra hoc ꝙ hic intēditur de Incubis & Succubis, quorum actus exercere nō possunt nisi in assumptis corporibus, secundū quod supra tactū est.

Cur spiritualia corpora virtutes exercent in inferiora, non in superiora.

Ad quartum quòd Dæmones non possunt mouere corpora localiter, vnde nec semen, &c. Probaturque ibi de anima per similitudinem. Dicendum, quòd aliud est loqui de substantia spirituali ipsius Angeli aut Dæmonis, & aliud de ipsa anima. Hoc enim quod anima non potest mouere corpus localiter, nisi viuificatum ab ea, vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum, hoc est, quia tenet infimum gradum in ordine substantiarū spiritualium: ex quo etiam contingit, quod illud corpus, quod habet mouere etiam per contactum, oportet quod sit proportionatum: Nō sic autem est de Dæmonibus, quorum virtus omninò corporalem virtutem excedit.

Ad quintum dicendum, quod contactus Dæmonis ad corpus seminis, vel cuiuscunque alterius, nō est contactus corporalis, sed virtualis, & fit secūdum proportionem conuenientem tam mouenti quàm mobili, ita quòd illud corpus, quod mouetur, non excidit proportionē virtutis Dæmonis, vt sunt corpora cœlestia, & etiam tota terra vel elemēta mūdi. Et quare illa excedūt, dicere possumus, vt dicit S. Tho in quæst. de malo. quæst. 10. de Dæmonibus. Quod hoc est vel propter conditionem naturæ, vel propter damnationem culpæ. Est enim ordo rerum sicut secūdum na-

Contactus Dæmonis est virtualis non corporalis.

magis hominibus nocere æstimant, sicut faciunt. Vnde constat, quòd in spurcitiis nephandissimis non æqualiter insistunt.

Quod etiam magis specificatur tali ratione. Nam cùm operatio sequitur naturam rei, vt dictum est, quorumcunque sint naturæ subordinatæ, oportet etiam quòd operatione sibi inuicem subordinentur, sicut patet in rebus corporalibus. Quia enim inferiora corpora naturali ordinatione sunt infra corpora cœlestia, actiones & motus eorum subduntur actionibus & motibus cœlestium corporum: & quia, vt dictum est, Dæmones naturali ordine inter se differunt: Ideò etiam naturalibus actionibus intrinsecis & extrinsecis, præsertim in huiusmodi spurcitiis peragendis.

Ex quibus concluditur, quòd quia huiusmodi spurcitiæ plurimum preter nobilitatem angelicæ naturæ exercentur cum etiam in actibus humanis, infirmi & fœdissimi actus in se quidem considerando, non quantum ad officium naturæ, & procreationis reputantur.

Ex omnibus choris Angelorum aliqui ceciderunt.

Demùm, cùm, de quolibet ordine aliqui cecidisse creduntur, non est inconueniens asserere, quòd illi Dæmones qui de infimo choro, & iterum illi qui infimi in illo existunt, in his spurcitiis & aliis deputantur & insistunt.

Incubatus horribilior Sodomia.

Hoc etiam plurimũ est aduertendũ, quòd licèt de Incubis & Succubis mulieribus infestos scriptura tradit, tamen nusquam legitur in vitiis quibuscunque contra naturam loquendo non solùm de Sodomitico, sed etiam de quocũque alio peccato extra vas debitum perperam agendo, se Incubos & Succubos, fecisse. In quo maxima illorũ peccaminum enormitas ostenditur, cum indifferenter omnes Dæmones cuiuscunque ordinis illa peragere abhorrent: & verecundum æstimant. Et hoc videtur, velle glossa super Ezech. 29. vbi dicitur: Dabo te in manus Palæstinorum, id est, Dæmonum, qui etiã erubescunt de via tua scelerata: vitiũ cõtra naturã intelligens. Et intuenti patet, quod de Dæmonibus oportet auctoritatẽ intelligere. Nullũ enim peccatũ tam sæpè Deus reproba morte in multis condẽnauit.

Perpalæ[?] sẽ nos intelliguntur Dæmones Succubi.

Anni Christi non superantur à Maleficis.

Dicunt etiam nonnulli, & veraciter creditur, quod nullus talis vitij, postquam tempus mortalis vitæ Christi, quod ad annos 33. extenditur, in hoc scelere perseuerans excesserit: nisi speciali gratia redemptoris poterit liberari. Quod ex

eo patet quòd octogenarij & centenarij isto crimine inueniuntur sępè irretiti, quibus tempus Christi, quia vitæ morum disciplina fuit: ideò illo spreto, vix vnquam sine difficultate per maxima ab hoc scelere continebit.

Sed & quòd ordo sit inter eos, etiam ad officia exteriora, quoad impugnationes, demonstrant eorum nomina. Nam licet vnum & idem nomen scilicet Diabolus multipliciter exprimatur in scripturis, & hoc propter eorum diuersas proprietates, tamen his immundis operibus vnus præsidere in scripturis traditur, sicut etiam & certis aliis vitiis. Est enim vsus scripturæ & locutionis, quemlibet immundum Spiritum nominare Diabolum, à Dia, quod est duo, & bolus quod est morsellus: quia duo occidit, scilicet corpus & animam. Et secundum etymologiam licèt Græcè interpretetur Diabolus clausus ergastulo: & hoc sibi conuenit, cùm non permittitur sibi nocere quantũ vellet. Vel Diabolus quasi defluens: quia defluxit, id est, corruit, & specialiter & localiter. Nominatur etiam Dæmon, id est sapiens super sanguinem, vel sanguineus, scilicet, super peccata, quę sitit & procurat triplici scientia, qua viget, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione bonorum spirituũ. Nominatur etiam Belial, quod interpretatur absque iugo, vel absque domino: quia pro posse pugnat contra eum, cui deberet esse subiectus. Vocatur etiam Beelzebub, quod interpretatur vir muscarum, id est, animarum peccantium, quæ reliquerunt verum sponsum Christum. Item Satanas, id est, aduersarius. Vnde 1. Petr. 2. Aduersarius vester Diabolus circuit, &c. Item Behemor, id est, bestia, quia facit homines bestiales.

Nomina Diabolorum.

Diabolus, à Dia & Bolus.

Triplex scientia Dæmonis.

Ipse tamẽ Dæmõ fornicationis, & princeps illius spurcitiei, dicitur Asmodeus quod interpretatur factura iudicij: quia propter huiusmodi vitium, factum fuit terribile iudicium super Sodomã, & quatuor alias ciuitatés. Sicut & Dęmon superbiæ dicitur Leuiathan, quod interpretatur additamentum eorum: quia & Lucifer tentans primos parentes, dę superbia promisit eis additamentum diuinitatis. De quo & per Esaiam Dominus, Visitabo super Leuiathan, serpentem veterem & tortuosum. Et Dæmon auaritiæ & diuitiarum dicitur Mammona, quem & Christus in Euangelio expressit. Matth. 6. Non potestis Deo seruire, &c.

Incubatus & spurcitiei princeps Dæmon vocatur Asmodeus.

Ethymologia Leuiathan.

omnia à ſyderibus neceſſario euenire, iam tollit meritum & per conſequens demeritum: Tollit & gratiã, & per conſequens gloriam: Tum quia honeſtas morum per hunc errorem præiudicium patitur, dum culpa peccantis in ſydera refunditur, licentia malefaciendi ſine reprehenſione cõceditur & homo ad orandũ & colendum ſydera incuruatur.

Sydera contingenter variant mores hominum.

Si autem dicantur mores hominũ à diſpoſitionibus ſyderum variari diſpoſitiuè & contingenter ſic poteſt habere veritatem, quia nec rationi nec fidei repugnat. Planum enim eſt, quòd diſpoſitio corporis variè multum facit ad variationem affectionum & morum animæ, vt plurimùm enim anima complexiones corporis imitatur, vt dicitur in ſex principiis. Vnde & cholerici ſunt iracundi, & ſanguinei ſunt benigni, & melancholici ſunt inuidi, flegmatici pigri. Hoc autem non eſt neceſſarium: anima enim dominatur ſuo corpori, & maximè quando eſt adiuta per gratiam. Multos enim videmus cholericos manſuetos, & melãcholicos benignos. Quum ergo virtus corporum cœleſtium operatur ad mixtionem & qualitatem complexionis, hinc eſt, quòd per cõſenſus quodãmodo operatur ad qualitatem morũ, valde tamẽ de longinquo. Plus. n. facit ad qualitatẽ complexionis virtus naturæ inferioris quã virtus ſyderis.

Quæſtio à S. Auguſtino mota contra Aſtrologos.

Vnde Auguſtinus 5. de ciuitate Dei, in ſolutione cuiuſdam quæſtionis de duobus fratribus, qui ſimul infirmabantur, & curuabantur, cùm quærebatur vnde hoc eſſet, magis commẽdat rationem Hippocratis quàm Aſtronomi. Hippocrates enim reſpondit, quòd hoc erat propter ſimilitudinem complexionis. Et Aſtronomus reſpondit, quòd erat propter identitatẽ conſtellationis. Melius enim reſpondit Phyſicus, quia cauſam reddit magis propriam, & magis propinquam. Sic ergo dicendum quòd impreſſiones ſyderum aliquo modo diſponunt ad malitiam. Maleficorum: ſiquidem aliqua influentia in eorum corporibus prædominatur potius ad huiuſmodi nephanda, quàm ad alia opera quæcunque vitioſa ſeu virtuoſa quæ tamen diſpoſitio non debet dici neceſſaria, proxima & ſufficiens, ſed remota & contingens.

An Regna per Aſtra mutentur.

Nec valet, ſi quis obiiceret Philoſophũ libro de proprietatibus elementorũ: vbi dicit, quòd regna vacua facta ſunt & terræ depopulatæ apud coniunctionem Iouis & Saturni, ar

ni,arguendo quasi, quia talia ex libero arbitrio deprehendebant hominem,ergo etiam influentiæ luminarium super liberum arbitrium haberent efficaciam. Respondetur enim quòd Philosophus super hoc dictum non vult innuere, quòd homines illi non poterant resistere illius influentiæ constellationis, ad dissensionem inclinantis, sed quia noluerunt: Quia sicut ait Ptolomæus in Almagesti. Sapiens homo dominabitur astris. Quamuis enim coniunctio Iouis & Saturni, eò quòd Saturnus habet influentiam melācholicam & malam,& Iupiter valdè bonam,potest ad rixam vel discordiam homines inclinare: illi tamen inclinationi homines per libertatem arbitrij possunt resistere, & valde faciliter cum adiutorio gratiæ Dei.

De Cometis sententia Damasceni.

Nec iterum valet,si quis obiicere dictum Damasc.libro secundo.cap.sexto.vbi dicit:Constituuntur multoties cometæ & signa quædam mortis regum. Respondetur enim ꝙ etiam sequendo opinionem Damasceni, quę fuit vt patet in prædicto libro,contrariæ opinionis viæ Philosophicæ:siue non,nihil per hoc cōcluditur,quò ad necessitatem actuum humanorum. Opinatur enim Damascenus,quòd Cometa, nec naturaliter generatur,nec est vna de stellis in firmamento positis,vnde nec eius signatio est naturalis nec influentia. Dicit enim ꝙ cometæ non sunt ex his,quæ à principio genita sunt astra,sed Diuina iussione secūdum ipsum tempus constituuntur & rursus dissoluuntur. Hæc Damascenus. Prænunciat autem Deus per tale signū magis mortem Regis,quàm aliorum, tum quia est persona communis tum quia potest ex hoc oriri turbatio regni.De cuius custodia magis sollicitātur Angeli, propter cōmune bonū,quorū etiā ministerio & generantur & dissoluuntur.

Opinio philosophorum de Cometis.

Sed nec Philosophorum opinio obstat, qui dicūt,quòd stella cometa sit impressio calida & sicca,generata in superiore parte aëris prope ignem, ex cuius vapore calido & sicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus stellę. Partes autem illius vaporis discontinuatæ circa illum globum & longum protensæ in suis extremitatibus illi globo coniunctæ, sunt quasi eius comites:& secundum hanc positionem significat & causat non per se,sed per accidens mortalitatem prouenientem ex infirmitatibus calidis & siccis Et quia vt plurimum diuites nutriūtur calidis&sic-

cis

molestarent, nisi ex certis Lunationibus etiam ipsi Dæmones inquietarentur ad infernũ. Huiusmodi probatur etiam ex Necromanticis, qui certas constellationes obseruant, ad inuocandum Dæmones, quod non facerent, nisi scirent, illos Dæmones corporibus cœlestibus esse subiectos.

Probatur etiam ex illo, quòd Dæmones secundum Augustinum in 10. de ciuitate Dei, quibusdam corporibus inferioribus exercentur, scilicet, herbis, lapidibus, animantibus, & sonis quibusdam certis, & vocibus, & figurationibus. Sed cùm corpora cœlestia sint virtuosiora quàm corpora inferiora: ideò multò magis actionibus corporum cœlestium. Et iterum amplius Malefici subiiciuntur, vt eorum opera ex influentiis illorum corporum, & non ex assistentia spirituum malorum proueniant. Fortificatur argumentum ex 1. Reg. cap. 16. vbi, cùm Saul vexabatur à Dæmones alleuiabatur tũ quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd recedebat spiritus malus.

Dæmonibus imperant inferiora.

Sed contra. Impossibile effectum sine causa sua producere, sed opera Maleficorum sunt talia, quod non possunt nisi opere Dæmonum fieri, patet ex descriptione operum Maleficorum, ex Isid. lib. 8. Etymo. Malefici dicuntur ob magnitudinem facinorum: hi enim elementa concutiunt, mentes hominum turbant, & absque vllo veneni haustu sola vi carminum animas interimunt, &c. Huiusmodi autem effectus non possunt ex influentiis corporum cœlestium mediante homine causari.

Præterea Philosophus Ethic. Difficile inquit, explicare quid sit principiũ operationis in anima, & ostẽdit, quòd oportet esse aliquod extrinsecũ. Omne enim quod incipit de nouo, habet aliquã causam. Incipit enim homo operari, quòd vult: Incipit autẽ velle, quia pręcõciliatur, si autẽ pręcõciliatur propter aliquod cõsiliũ procedens, aut ergo est procedere in infinitũ, aut oportet ponere aliquod principiũ extrinsecũ, quod primo mouet hominẽ ad cõciliãdũ: nisi fortè aliquis dicat, quòd hoc est à fortuna: ex quo sequeretur omnes actus humanos esse fortuitos, quod est absurdũ. Principiũ ergo in bonis ad bona dicit esse Deum, qui non est causa peccati. In malis autem, cùm homo incipit agere velle, & cõciliari ad peccandũ oportet quòd huius etiã sit aliqua causa extrinseca, & non potest esse alia nisi Diabolus

Anima mouetur per aliquod extrinsecum.

lus præsertim in Maleficis, vt supra patuit, quia corpus cœleste non potest ad tales actus influere: ergo patet veritas.

Præterea cuius potestati subiacet motiuum, eius potestati subiacet & motus, qui à motiua causatur. Motiuum autem voluntatis est, aliquid apprehensum per sensum vel intellectum, quorum vtrunque subiacet potestati Diaboli. Dicit enim August. in lib. 83. q. Serpit hoc malum, scilicet, quod est à Diabolo per omnes aditus sensuales, dat se esse figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, latet ira & in fallacia sermonis, odoribus se subiicit infundit saporibus, & quibusdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. Ergo videtur quòd in potestate Diaboli est, mouere volontatem, quæ est directè causa peccati.

Dæmon mouet voluntatem, quæ est causa peccati.

Prætereà omnẽ quod se habet ad vtrũlibet, indiget aliquo determinante ad hoc vt exeat in actum. Sed liberum arbitrium hominis ad vtrumlibet se habet, scilicet ad bonum & malum: ergo ad hoc, quod exeat in actum peccati, indiget quod ab aliquo determinetur ad malũ. Maximè autẽ hoc videtur fieri à Diabolo, præsertim in operibus Maleficorum, cùm eius volũtas est determinata ad malum. Ergo videtur, quòd mala volũtas Diaboli est causa malę voluntatis, præcipuè in Maleficis. Et potest fortificari ratio, per hoc, quòd sicut bonus Angelus se habet ad bonum, sic malus Angelus ad malum. Sed ille reducit homines ad bonum, ergo iste ad malũ. Est enim (dicit Dionisius) ex diuinitatis immobiliter stabilita, vt ima à summis perficiãtur.

Mala voluntas Dæmonis est causa malæ voluntatis.

Ima à sũmis perficiuntur.

Responsio. Quia quęstio quo ad originem maleficorum operum, fundatur super influentiam luminariũ cœlestiũ ostenditur per reprobationem trium errorum qui hoc asserere conantur. s. planetariorum, genethliacorum, & fatalium ordinũ, ponentium, hoc nõ esse possibile quo ad primũ. Nam si quæritur an ex impressione luminarium cœlestium causetur in hominibus vitium Maleficorum: tũc ad diuersitatem motuum attendẽdo, & veritatẽ fidei saluando, oportet sub distinctione disserere, videlicet ꝙ mores hominum à siderib. causati possunt intelligi dupliciter. Aut necessario & sufficienter, aũt dispositiuè & cõtingẽter. Si dicatur primo modo, tũc nõ solũ est falsum, imo hæreticũ, eo ꝙ Christianę religioni adeò repugnãt, ꝙ etiã veritas fidei in tali errore saluari nõ potest, Ratio. Dum enim ponit

Quomodo mores hominum causentur ab astris.

omnia

Bonum sine malo inuenitur, sed non contra.

Ad argumenta, Ad primũ: quod quia bonum poteſt inueniri ſine malo ſed malũ nunquam inuenitur ſine bono, quia fundatur ſuper creaturam: quæ in ſe bona eſt, Et ideò Dæmones inquantum habent naturam bonam, ordinati ſunt in naturalibus, & in eorum actionibus ad illud Iob. 10. Ad ſecũdũ poteſt dici quòd Dæmones ad exercitiũ deputati non ſunt in inferno, ſed in iſto aëre caliginoſo. Vnde hic habent ordinem inter ſe, quem tunc in inferno non habebunt. Vnde etiã dici poteſt, quod etiã omnis ordo in eis ceſſat, quò ad ipſam beatitudinem conſequendã, cum à tali ordine irrecuperabiliter ceciderint. Et dici poteſt, quòd etiam in inferno erit inter eos ordo poteſtatis, & pœnarum afflictionis, inquantum aliqui ad affligendũ animas deputabuntur: & non alij. Sed hic ordo magis erit à Deo quàm ab ipſis, ſicut etiam & eorum tormenta.

Hic Dæmones vtuntur ordine, in inferno non vtuntur.

Ad tertiũ cùm dicitur, quòd ſuperiores Dæmones quia magis peccauerunt, magis puniuntur, etiam his actibus immundis, amplius deberent inſiſtere. Reſpondetur, Quia culpa ordinatur per pœnam, & non per naturæ actum, ſeu operationem, ideò non inſiſtunt illis immunditiis propter nobilitatem naturæ, non propter eorum culpam aut pœnam. Et licet omnes ſint ſpiritus impuri, & ad nocendum cupidi, tamen vnus amplius altero, inquantum potiora naturalia ſunt obtenebrata.

Vnus Dæmonum altero nocentior.

Ad quartum dicitur: quòd eſt concordia inter Dæmones, non amicitiæ, ſed nequitiæ, ex qua homines odiunt, & Dei iuſtitiæ repugnant quantum poſſunt. Talis enim concordia inter impios reperitur, vt eis ſe adiungant & ſubiiciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potioribus viribus vident.

Dæmonũ concordia eſt nequitiæ, non amicitiæ.

Ad quintum licet carceralis mancipatio omnibus æqualiter deputetur, iam in aëre & poſt in inferno non tamen ex hoc naturalia in eis ſunt æqualiter ad æquales pœnas & officia æqualia ordinata, imò quantò ſunt nobiliores in natura & potiores in officio, tanto etiam grauiori ſubiecti tormento. Vnde Sap. 6. Potentes potenter tormenta patientur.

Vnde

QVAESTIO V.

AN possit quoquo modo catholicè censeri, quòd origo & multiplicatio maleficorum operũ processerit ex influentiis corporum cœlestiũ, seu superabundanti malitia hominum, & non ex superciliis Incuborum, & Succuborũ Dæmonũ: & videtur quod ex propria malitia. Nam Aug. in lib. 83. q. dicit, quòd ad hominis voluntatem, causa deprauationis eius redit, siue aliquo, siue nullo suadente deprauata sit. Sed Maleficus deprauatur per peccatum, ergo causa illius non est Diabolus, sed voluntas humana. Ad idem dicit de libero arbit. ꝙ quilibet est causa suę malitię. Quod etiam probatur ratione. Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit. Sed Diabolus non potest liberum arbitriũ mouere, hoc enim libertati repugnaret: Ergo Diabolus nõ potest esse causa illius, nec cuiuscunque peccati. Præterea in libro de ecclesiasticis dogmatibus, dicitur. Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Quæstio super influentias corporum cœlestium.

Quilibet est causa suæ malitia.

Demùm quòd ex influentiis corporum cœlestium possint oriri, & non à Dęmonibus, probatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad vnum, ita omne multiforme reducitur in aliquod vniforme principium. Sed actus humani sunt varij & multiformes, tam ad vitia, quàm ad virtutes, ergo videtur, quòd reducantur in aliqua principia vniformiter mota & mouentia. Sed talia non possunt assignari, nisi ex motibus cœlestium, qui sunt vniformes, ergo illa corpora sunt talium actionum causæ. Præterea, si cœlestia corpora non essent humanorum actuum ad virtutes & vitia causæ, Astrologi non adeò frequenter vera prædicerent de bellorum euentibus & aliis humanis actibus: sunt ergo aliquo modo causa. Præterea corpora cœlestia possunt imprimere in ipsos Dæmones ad causandum certe maleficia, ergo à fortiori, in ipsos homines. Assumptum probatur ex tribus. Nam certi homines qui Lunatici dicuntur, infestantur à Dæmonibus plus vno tempore quàm alio, quod non facerent, sed potius omni tempore mole

Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme.

Exemplum de Lunaticis.

cis: Ideò illo tempore multi diuites moriuntur: inter quos mors regũ & principum est magis notabilis. Et hæc positio nec distat à positione Damasceni, si quis benè considerat, nisi quo ad operationem & cooperationem Angeli, quam nec Philosophi excludere possunt. Imò vbi vapores nunquam in sua siccitate & caliditate ad generandum cometam currerent, adhuc operatione Angeli sæpè concurrere habent, causis prædictis.

Angeli cooperantur Cometis.

Sicut & stella, quæ sancti Thomæ Doctoris transitum indicauit, quæ vtique nõ ex superis in firmamento positis prosiliit, sed operatione Angeli ex materia aliqua præiacente formata, & officio peracto, iterum resoluta fuit.

Stella præcessit mortem S. Doctoris Thomæ.

Vnde videmus, quòd secundum quamcunque istarum opinionum, nullum penitus habent cœli luminaria dominium super liberum arbitrium. Vnde nec cõsequenter super malitiam & mores hominum.

Nota insuper, quare Astronomi, vt sæpiùs vera prædicunt, & quod eorum iudicia vt plurimũ super vnam prouinciam, aut gentem vnius terræ eueniunt. Huius ratio est: quia sua iudicia sumũt ex astris, quæ etiam habent maiorem influentiam, capiendo probabiliorem, non necessitatem in actibus tam naturæ quàm voluntatis, & in actibus hominum generalibus, sicut vnius generis vel prouinciæ, quàm in particularibus vnius personæ. Quia maior effectus stellarum imprimitur in totam vnam gentem, quàm in vnum hominem, & quia maior pars gentis vnius, magis sequitur affectus naturales corporis, quàm vnus singularis homo, ideo, &c. Sed hoc incidentaliter est tactum.

Cur Astronomi interdum vera prædicunt.

Secunda via per quam præfata nostra Catholica assertio declaratur, est per reprobationem errorũ Genethliacorũ, & Deam fortunæ colentiũ Mathematicorum. De quibus Isid. 8. Etymo. cap. 9. Genethliaci dicũtur propter natalium considerationem syderum, qui vulgo Mathematici dicuntur. Fortuna verò vt ibidem dicit cap. 2. à fortuitis nomen habere dicitur, quasi Deam quandam, res humanas variis casibus & fortuitis illudentem. Vnde & cæcam appellant, eo quod passim in quoslibet incurrens, sine vllo examine meritorũ; & ad bonos & ad malos venit. Hæc Isid. Sed talẽ Deã credere, aut quod læsiones in corporibus, & creaturis, quæ ex Maleficorum operibus inferuntur non ab ipsis

Contra Genethliacos.

Fortunam colunt Mathematici.

ma

maleficis,sed ad ipsa Dea fortunæ prouenirent , sicut est Idololatria,ita & asserere Maleficas ipsas ad hoc esse natas, vt talia per eas in mundo exerceri possint , similiter à fide alienum existit : Imò & à communi Philosophorum traditione. Si cui placet,inspiciat Doctorem Sanctum libr. 5. Summæ fidei contra gentiles.q.87.& seq.& inueniet plura. Licet hoc vnicum propter eos, qui fortassis copiam librorum non habent, non videtur omittendum : quod quia in homine tria sunt consideranda,vt ibi notatur, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur:Voluntatis actus, intellectus actus & corporis actus , quorum principium à Deo tantùm & immediatè, secundum ab Angelo, & tertium à cœlesti corpore dirigitur. Nam actiones & voluntates immediatè à Deo in bonis operibus diriguntur ,.dicente Scriptura,Prou.21.Cor regis,supple, quod maiori potentia videtur posse resistere,eò minùs alij non possunt,quia in manu Domini,& quocunque voluerit inclinabit illud. Et Apostolus,Deus qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.

Tria in homine, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur.

Voluntas.

Cognitio verò humana intellectiua à Deo mediantibus Angelis ordinatur. Ea verò quæ ad corporalia pertinent,siue sint exteriora siue interiora, in vsum hominis venientia, à Deo mediantibus Angelis & cœlestibus corporibus dispensantur. Dicit enim Beatus Dionysius 4. de Diuinis nom. quòd corpora cœlestia sunt causę eorum,quę in hoc mundo fiunt, non tamen necessitatem inferentia.

Intellectus.
Actus corporis.

Et cùm homo sit ordinatus secundùm corpus sub corporibus cœlestibus,secundùm intellectum verò sub Angelis, secundùm voluntatem autem sub Deo, potest contingere, quòd homo spreta inspiratione Dei ad bonum,& illuminatione boni Angeli ,ducatur affectione corporali ad ea quæ influentia luminarium cœli inclinant,vt & sic, tam voluntas,quam intellectus malitia & erroribus inuoluantur.

Angeli possident intellectum in homine. Deus voluntatem, astra corpus.

Non est autem possibile huiusmodi erroribus , quibus Malefici irretiti sunt ex influentiis luminarium cœli,inuolui,licèt ad fundendum sanguinem,vel furta, aut latrocinia, vel etiam incontinentias pessimas perpetrandas possit quis ex illis inclinari,sicut etiam alia quædam naturalia.

Etiam,vt Gulielmus in De vniuerso dicit,quòd per experientiam habetur, si meretrix nititur plantare oliuam,

Oliua à meretrice plantata non fert fruges.

nõ efficitur fructifera, quæ tamen per castam plantata, fructifera efficitur. Et aliquis etiam Medicus in sanando, & agricola in plantando, & miles in expugnando, aliqua ex impressione cœlesti corporis efficiunt, quæ alij etiam easdem artes habentes efficere non possunt.

Fatum improbatur.

Tertia via sumitur ex reprobatione fatalium effectuum. Vbi notandum, quòd Fatum esse aliquod vno modo Catholicè asseritur. Alio modo asserere, est omnino hæreticũ. Si enim Fatum æstimetur esse secundùm æstimationem quorundam Gentilium, & quorundam Mathematicorum, qui putabant, quòd ex vi positionis syderum causaretur infallibiliter diuersitas morũ, ita quòd talis efficeretur necessariò Maleficus vel virtuosus in moribus, quia talem eum esse causaret vis, quæ in dispositione syderum, sub qua talis vel conceptus vel natus esse comprehenderetur. Et istam vim vocauerunt nomine Fati.

Inconuenientia ex Fato.

Sed quia ista opinio non tantùm est falsa, imò hæretica & omnino detestanda propter inconuenientia quę necessariò sequerentur, vt suprà tactum est circa reprobationem primi erroris, quia videlicet tolleretur ratio meriti & demeriti, imò gratiæ & gloriæ, & quòd Deus malorum nostrorum auctor esset, & plura alia. Ideo Fatum sic omnino refutatur, quia nihil est: Secundum quam acceptionem etiam Gregorius dicit in Homil. Epiphaniæ, Absit à Fidelium cordibus, vt fatum aliquod esse dicant.

Et licèt hæc opinio videatur eadem esse, cum prima, quæ est Planetariorum, & hoc propter eadem inconuenientia, quæ vtrobique cernuntur, tamen sunt diuersæ, quantum inter se diuersificantur vis syderum & influxus generalis septem Planetarum.

Angeli cooperatur ad gratiæ infusionẽ.

Si autem æstimetur, Fatum esse secundùm quandam dispositionem, siue ordinationem causarum secundarum ad procedendum effectus diuinitùs prouisos. Hoc modo Fatum verè est aliquid: eò quòd prouidentia Dei per causas medias exequitur suos effectus: In illis videlicet, quæ secundis causis subduntur, licèt in aliis non, vt est creatio animarum, glorificatio & gloriæ collatio.

Licèt etiam Angeli ad Gratiæ infusionem cooperari possunt intellectum & voluntatis capacitatem, illuminando & disponendo, & sic quædam ordinatio effectuum vna

&

& eadem dicitur prouidentia & etiam Fatum. Sic enim consideratur vt est in Deo, sic dicitur prouidentia, si autem secundum quod est in causis mediis ordinatis à Deo ad effectus aliquos producendos, sic habet rationem Fati. Et hoc modo Boëtius loquens de Fato 4. de consol. dicit: Fatum est rebus mobilibus inhærens dispositio, per quam prouidentia suis quæque nectit ordinibus.

Definitio Fati.

Sed tamen Sancti Doctores hoc nomine vti recusauerunt, propter eos qui illud ad vim positionis sydeRū retorquebant. Vnde Aug. c. 5. de Ciuitat. Dei, dicit: Si propterea quisquam res humanas Fato tribuit, quia ipsam Dei voluntatem vel potestatem Fatum vocat, sententiam teneat & linguam corrigat.

S. Augustini sententia de Fato.

Patet etiā ex præmissis tacita responsio ad quæstionem: An omnia Fato subdantur; & an etiam Maleficorū opera illi subdantur. Quia si Fatum dicitur ordinatio causarum secundarum ad effectus diuinitus prouisos, id est, vbi Deus disposuit per causas secundas producere effectus tales: sic in quantum subduntur Fato, id est, subduntur causis secundis à Deo ordinatis, vt sunt influentiæ corporū cœlestium. Ea verò quæ à Deo immediatè fiunt, vt est creatio rerum, glorificatio substantialium spiritualium, & alia huiusmodi non subduntur. Et hoc est, quod dicit Boëtius vbi suprà, quòd ea, quæ sunt primæ Deitati propinqua, fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Vnde Maleficorum opera, quia non subsunt secundis causis: cùm talia præter cursum communem & ordinem naturæ eueniunt: Ideò nec Fato, sed causis aliis, quoad eorum originem necessariò subduntur.

Excedentia Fatum.

A motoribus orbium maleficia non causari.

Consequenter, quòd nec huiusmodi Maleficorum opera possunt oriri, aut causari à substantiis separatis, quæ sunt motores orbium, seu corporum cœlestium. Cujus opinionis fuit Auicenna, & sui sequaces: hac ratione moti, quia enim substātiæ illæ separatæ, altioris sunt virtutis animabus nostris, & ab ipsa anima interdum, cùm fuerit in sua imaginatione, ad solam quandam apprehensionem interiorem circa aliquod extrinsecū immutatur corpus propriū, interdum etiam alienum seu extrinsecum. Verbi gratia: Aliquis

Substātiæ separatæ sunt motores orbium.

De vi imaginationis

ambulans super trabem in alto positam cadit de facili, quia imaginatur casum ex timore, non autem caderet si esset trabs illa posita super terram, vbi casum timere non posset. Item ad solam apprehensionem animæ incalescit corpus, vt in concupiscentibus vel iratis, aut etiam infrigidatur, sicut in timentibus. Potest etiam immutari ad aliquam ægritudinem, puta febrem vel lepram, ex forti imaginatione, & apprehensione ad tales ægritudines. Et sicut circa corpus proprium, ita circa alienum, vt illud immutetur ad sanitatem vel ægritudinem; & hic ponit causam etiam fascinationis, de qua superiùs tactum est.

Imaginatio alieno corpori noxam dans.

Et quia secundùm illam positionem effectus Maleficarum, hi berent reduci ad motores orbium, licèt non præcisè ad ipsa corpora cœlestia: Ideò vltra illa, quæ ibi tacta sunt, dicamus adhuc, quòd talia sic contingere est impossibile. Quia cùm motores orbium sint substantiæ intellectuales & bonæ, non tam secundùm naturam, quàm secundùm voluntatem, quod patet ex earum operationibus ad bonum totius vniuersi. Illa autem creatura, cuius ope magicæ operationes fiunt vt si sit bona secundùm naturam, non tamen potest esse bona secundùm voluntatem. Ideò non potest idem iudicium de ambabus substantiis.

Natura bona, creatura mala secundùm voluntatem.

Et quòd non potest esse bona secundùm voluntatem, probatur. Nam præstare patrocinium aliquibus in his, quæ fiunt contrariæ virtuti, non est alicuius intellectus benè dispositi: talia autem fiunt in huiusmodi operationibus Maleficorum: Fiunt enim, vt in secunda parte operis patebit, plurima homicidia, fornicationes, puerorum & iumentorum occcisiones, & alia maleficia procurantur. Vnde vtentes his artibus, Malefici à malefaciendo vocantur. Non est ergo benè disposita secundùm virtutem talis intellectualis natura, cuius auxilio huiusmodi artes Maleficarum innituntur, licèt sit bona secundùm naturam, quia habet esse, & illud omnia appetunt, vt cuilibet intuenti patet. Itē non est intellectus benè dispositi, familiarem esse sceleratis, & eis patrocinium exhibere, & non quibusdam virtuosis. Huius autem operibus Maleficorum vtuntur homines scelerati, quia à fructibus eorum cognoscuntur.

Non est intellectus benè dispositi, familiarē esse sceleratis.

Auxilio autem substantiarum, orbes mouentium, in bonum quælibet creatura inclinatur à natura, licèt corrum-

Motores orbium inclinãt semper ad bona.

patur

patur per accidens sæpe: ergo illæ substantiæ non possunt esse originalis causa Maleficarum.

Præterea, intellectus bene dispositi est reducere homines in ea, quæ sunt homini propria bona, quæ quidẽ sunt bona rationis: abducere ergo ab istis, & pertrahere ad alia minima bona, est intellectus indecenter dispositi. Per huius autem artes non adipiscuntur homines aliquem profectum in bonis rationis, quæ sunt scientiæ & virtutes, sed in quibusdam minimis, vt sunt deprehensiones & exercitia latronum, & mille nocumentorum, ergo origo non est à substantiis separatis, sed ab aliqua virtute non bene disposita secundùm virtutem.

Maleficia inuertunt propria hominu.

Præterea, non est bene dispositus secundùm intellectũ, qui per aliqua scelera commissa prouocatur ad auxiliũ alicui ferẽdũ. Hoc aũt fit in istis artibus Maleficorũ. Nã, vt patebit in executione harum, fidẽ abnegãt, innocentes pueros occidũt. Substãtiæ enim separatæ, quæ sunt orbiũ motores propter suã bonitatẽ non his maleficiis auxilium præstant.

Concludẽdo ergo, quòd huiusmodi artes, sicut non possunt à corporibus cœlestibus, ita nec ab eorum motoribus oriri: & cum necesse habent oriri ex aliqua virtute alicui creaturæ collatæ, & illa etiam non potest esse bona secundùm voluntatem, licèt sit bona secundùm naturam, & huiusmodi creaturæ sint ipsi Dæmones: relinquitur quòd eorum virtute huiusmodi fiant.

De malitia hominum per verba vel rei efficaci concurrente.

Nil fortassis adhuc obstat friuola æstimatio, quòd ex hominum malitia concurrente super Maleficorum verba cõminatoria, & imagines repositas ad certum locum, virtute quadam stellarũ sequerentur. Vt verbi gratia; Quando Maleficus diceret imaginem aliquam reponẽdo, faciam te cęcam, aut claudam, & hoc eueniret. Tunc ideò eueniret, quòd talis à sua natiuitate ex virtute stellarum sortiretur præ cæteris hominibus talem virtutem, quantumcunque alij talia verba proferrent, & essent instructi per disciplinam ad proferendum, adhuc tamen efficaces in huiusmodi operibus esse non possent. Ad quæ singula respondendo declarabitur. Primò, quod ex malitia hominum huiusmodi effectus causari non possunt. Secundò, quod nec ex vocibus quorumcunque hominum, concurrente quacunque stellatione, etiam ad quascunque imagines.

Ex malitia humana maleficia non oriuntur.

Malitia habitualis.

Actualis.

DE primo, ꝙ non ex malitia quantumcunque humana possint oriri huiusmodi Maleficorum opera, sic declaratur. Nam malitia hominis, siue sit habitualis, in quantum ex frequentatis actibus acquirit habitum inclinantem ad perpetrandum peccata non ex ignorantia, nec ex infirmitate: vnde censetur peccare ex malitia. Vel sit actualis malitia, quæ dicitur ipsa mali electio, quæ etiam ponitur peccatum in Spiritum sanctum, nũquam potest circa ipsum maleficum tantum efficere, ꝙ talia opera, vt sunt immutationes elementorum, & læsiones circa corpora, indifferenter hominum & iumentorum, absque assistentia alicuius altioris virtutis prouenianti, quod declaratur primò ex parte causæ, secundò ex parte effectus maleficialis.

Nam hoc, quod non potest homo efficere absque malitia, purâ per sua naturalia imminuta, minùs potest per ipsa naturalia iam diminuta. Patet, cùm sit virtus actiua etiam diminuta. Sed homo per peccata qualitercunque per malitiam commissa, diminuitur in bonis naturalibus. Probatur authoritate & ratione. Nam Dionysius 4. c. de Diui. nomi. dicit: Malum est effectus naturalis habitudinis: & loquitur de malo culpæ. Vnde & nemo noscens malum, operatur.

Nemo, qui nouit malum, operatur illud.

Respondeo sic: Sicut se habet bonum gratiæ ad malum naturæ, ita se habet malum culpæ ad bonum naturæ. Sed per gratiam diminuitur malum naturæ, vt fomes qui est inclinatio ad culpam; ergo per culpam, à fortiori diminuitur bonum naturæ. Nec obstat, si dicatur de fascinatione, quæ interdum procuratur ex inspectione alicuius vetulæ, malitiosè puerum aspicientis, vnde puer immutatur & fascinatur. Quia sicut suprà tactum est, hoc tantummodò contingere potest circa pueros, propter teneram complexionem. Hîc autem loquimur de corporum quorumcunque hominum, & iumentorum ac etiam elemẽtorum ad grandinis immutationes. Siquis velit latiùs intelligere, inspiciet, Doctorem sanctum in quæstionibus de malo: Vtrum peccatum possit corrumpere totum bonum naturæ, &c.

Fascinatio.

Ex parte denique effectuum maleficalium declaratur.

Nam

Nam ex effectibus deuenitur in cognitionem causæ. Vnde sicut illi effectus, quò ad nos, qui fiunt præter ordinem naturæ creaturæ nobis notæ, per virtutem creatæ nobis ignotæ, licèt non sint propriè miracula, sicut illa, quę fiunt prę-ter ordinem totius naturæ creatæ: qualia secundũ potestatẽ operatur ille, qui est supra omnem ordinem totius naturæ creatæ, qui est Deus benedictus: Secundum quam acceptationem dicitur: Tu es qui facis mirabilia magna solus. Ita & maleficiales effectus dicuntur miraculosi, in quãtũ fiũt ab aliqua causa nobis ignota, & prętcr ordinem naturæ creatę nobis notæ. Ex quibus elicitur, ꝙ virtus corporalis hominis ad huiusmodi opera causanda non se extendere potest, quæ semper hoc habet, vt causa cum suo effectu naturali nota sit naturaliter absque admiratione.

Quomodo maleficiales effectus sint miracula.

Et quòd effectus maleficiales possunt aliquo modo dici miracula, in quantum notitiam humanam excedunt, patet ex seipsis, cùm naturaliter nõ fiunt. Patet, & per omnes Doctores, præsertim Aug. in li. 83. q. vbi dicit: Quòd Magicis artibus fiunt miracula plerunque similia illis miraculis, quę fiunt per seruos Dei. Et iterum in eodem dicit: Magi faciũt miracula per priuatos contractus, boni Christiani per publicam iustitiam, mali Christiani per signa publicę iustitię. Quę omnia sic declarantur. Nam iustitia diuina est in toto vniuerso, sicut publica in ciuitate. Virtus autem creaturæ cuiuslibet in virtuoso se habet, vt virtus alicuius priuatæ personæ in ciuitate. Ideò boni Christiani in quantum per diuinam iustitiam miracula faciunt, dicuntur facere miracula per publicam iustitiam. Magus autem, quia operatur ex pacto inito cum Dæmone, dicitur operari per priuatum contractum: quia operatur per Dæmonem, qui sua naturali virtute potest facere aliquid pręter ordinem naturę creatæ nobis notę, per virtutem creaturæ nobis ignotę: & erit miraculum quò ad nos, sed non simpliciter, quia non potest operari præter ordinem totius naturæ creatæ, & per omnes virtutes creaturarum nobis ignotarum. Sic enim solus Deus dicitur facere miracula. Iuxta illud: Tu es Deus qui facis mirabilia magna solus. Mali autem Christiani faciunt per signa publicæ iustitiæ: sicut inuocando nomen Christi, vel exhibendo aliqua sacramenta. Si cui placet, inspiciat S. Thomam in prima parte quæstion. III. artic.

Christianorũ miracula quomodo fiant.

4. Poteſt etiam attendere ad ea quæ in 2. parte operis. cap. 6. deducentur inferiùs.

Quòd nec per voces & verba; concurrente virtute ſtellarum maleficia fiant.

DEmum quòd nec ex vocibus quorumcunq; hominũ, concurrente quacunque conſtellatione, ſuper quaſcunque imagines. Nam cùm intellectus hominis huius diſpoſitionis eſt, quod eius cognitio ex rebus cauſatur: cùm intelligentem neceſſe ſit Phantaſmata ſpeculari: Non eſt eius conditio, quòd ex ſua conceptione ſeu intellectuali operatione intrinſeca, vbi illam ſolam per verba exprimeret, res ab extra habeat cauſare: aut quòd conceptio intellectus expreſſa per verba haberet corpora immutare. Tales enim homines qui talẽ haberent virtutem, non eſſent nobiſcum vnius ſpeciei, ſed æquiuocè dicerentur homines.

Neceſſe eſt intelligentem Phantaſmata ſpeculari.

Præterea ſi dicatur, ꝙ illa efficiunt per verba, concurrẽte virtute ſtellarum à natiuitate; Vnde contingit ꝙ præ ceteris hominibus dum proferunt verba, quòd per illa aliquid efficiunt, cùm tamen alij etiam proferentes eadẽ, non poſſent aliquam tranſmutationem efficere, quia virtus ſtellarum à natiuitate eis non deſeruit. Patet ex præcedentibus illa eſſe falſa, ex reprobatione trium errorum, Planetariorum, Genethliacorum & Fatalem ordinem ponentium.

Præterea cùm verba exprimunt mentis conceptum, & corpora cœleſtia non poſſunt imprimere intellectum, nec etiam eorũ motores niſi per ſe, abſque motione corporum cœleſtium intellectum vellent illuminare: & hoc ſolũmodò fieret ad opera bona, quia ad mala perpetranda non illuminatur intellectus, ſed obumbratur, quod non eſt officium bonorum ſpirituum, ſed malorum. Ideò patet, quòd ſi verba eorũ aliquid efficiunt, hoc non eſt vigore alicuius corporis cœleſtis, ſed aſſiſtentia alicuius virtutis intellectiuæ: quæ etiam & ſi ſit bona ſecundùm naturam, non tamen poteſt eſſe bona ſecundùm voluntatem, in quantum ſemper ad malum machinatur, & talis erit Dæmon, vt ſuprà oſtenſum eſt.

Corpora cœleſtia non poſſunt imprimere intellectũ.

Et quòd nec per imagines poſſint talia efficere, quaſi corpora cœleſtia ſuper ipſas aliquid influerẽt: quia huiuſ-

Imagines conſtellatiua.

modi

modi imagines, quantumcunque characteribus & figuris sunt insignitæ, sunt effectus hominis operantis per artem. Cœlestia autem corpora effectus causant naturales: cuiusmodi non sunt effectus Maleficorum, qui dicuntur Maleficiales, vt potè in malum creaturarum, præter consuetum ordinem naturæ prosilientes, vnde nihil ad propositum.

Differentia imaginum Astrologicarũ, Magicarũ, & Maleficarum.

Præterea supra ostensum est etiam, quòd duplices sunt imagines, Astrologicæ, & Magicæ, quæ etiam ad bonum aliquod priuatum obtinendum, & non ad corruptionem ordinantur. Maleficorum autem imagines sunt omnino alterius, cùm semper ad nocumentum creaturarũ, & ex Dæmonum iussu, ad aliquem locum occultè reponuntur, vt desuper ambulantes, aut dormientes lædantur, vt ipsę Maleficæ fatentur: Vnde & ab ipsis Dæmonibus efficiũt quicquid causant, & non ex corporum cœlestium influentiis.

Causa deprauationis hominis.

Ad argumenta. Ad primum dictum Augustini est intelligendum, quòd causa deprauationis hominis redit ab hominis voluntate, sicut ad causam effectum perficientem, quæ propriè dicitur esse causa. Non sic autem ad causam effectum permittentem, vel disponentem, vel consiliantem, aut percipientem, quibus modis scilicet consiliatiuè, dispositiuè, & præceptiuè, Diabolus dicitur causa peccati & deprauationis: Deus autem solummodò permissione, qui mala permittit propter bona. Iuxta August. in Ench. Diabolus autem disponit interiùs suggerendo, persuadet interiùs & exteriùs acriùs stimulando. Præcipit autem his, qui ei se totaliter subdiderunt, vt sunt Malefici, quibus non est opus interiùs instigari, sed tantùm exteriùs, &c.

Et per hoc etiam ad secundum, quòd quilibet est causa suæ malitiæ, directè intelligendo, & ad probationes patet eadem responsio, quia licet repugnet libero arbitrio, moueri per modum præcipientis, non autem per modum disponentis.

Ad tertium. Motus ad virtutes aut ad vitia dispositiuè possunt causari ab influentiis corporum cœlestium, & capitur motus pro quadam naturali inclinatione ad virtutes humanas & vitia: Opera autem Maleficorum, quia excedunt communem ordinem naturæ, ideò illis influentiis subiacere non possunt.

Ad quartum idem patet, quia sunt causæ humanorum

actuum corpora cœlestia, sed illa opera non sunt humanitùs adinuenta.

Ad quintum, quòd motores orbiũ possint imprimere in animas, si intelligatur immediatè sic imprimunt illuminádum ad bonum & non ad Maleficia, vt supra tactum est. Si autem intelligatur mediatè: tunc iuxta influentiam corporum cœlestium imprimunt indirectè & dispositiuè.

Cur Dæmones ad decremẽta Lunæ homines vexent.

Ad sextũ, hoc quòd Dæmones ad certa augmenta Lunæ homines vexant, contingit propter duo. Primò quidem ad hoc, vt infament creaturam Dei, scilicet Lunam, vt Hieronymus & Chrysostomus dicunt. Secundò quia non possent operari nisi mediantibus naturalibus virtutibus, vt suprà dictum est. Ideò considerant corporum aptitudines ad effectum inducendos, & quia cerebrum est humidissimũ omnium partium corporis, vt Aristoteles dicit, & naturales, omnes: Ideò maximè subiicitur operationi Lunæ, quæ ex sua proprietate habet mouere humores. In cerebro autem perficiuntur vires animales, & ideò Dæmones secundùm certa augmenta Lunæ perturbant hominis Phantasiam, quando considerat cerebrum ad hoc dispositum.

Cerebrũ maximè a Lunã mouetur.

Cur vocati Dæmones in certis constellationibus adueniant.

Ad aliud, quòd Dęmones aduocati in certis constellationibus adueniunt, faciunt propter duo. Primò, vt homines in hunc errorem inducant, quòd credunt aliquod nomen esse in stellis. Secundò, quia considerant, secundùm aliquas constellationes materiam corporalem magis esse dispositam ad effectus pro quibus aduocantur.

Quomodo Dæmones alliciantur carminibus, Musica, herbis.

Ad tertium, quòd sicut dicit Aug. 36. de ciuit. Dei. Per varia genera lapidũ, herbarum, lignorũ, animalium, carminum & instrumentorum musicorum Dęmones alliciuntur, non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis, in quãtũ, scilicet hęc eis exhibentur in signũ Diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi.

Tamẽ quia sępe obiicitur, quòd Dæmones possũt impediri per herbas & harmonias à vexatione hominum: vt in argumento allegatur de Saül per harmoniam cytharæ: Vnde nituntur defendere, quòd aliqui possent effectus maleficiales producere per certas herbas & occultas causas, absque auxilio Dæmonum, tantummodo ex influentia corporum cœlestium, quæ plus possunt imprimere in huiusmodi res corporales ad effectus corporales, quàm in ipsos Dæmones, ad producendum huiusmodi effectus maleficiales.

Ideò

Ideò latiùs cùm sit respondendum, est aduertendum quòd herbæ vel harmoniæ non possunt sua naturali virtute totaliter excludere vexationem, qua Diabolus possit hominem vexare, si sibi permitteretur à Deo, vel Angelis bonis: possunt tamen illam vexationem mitigare, & ita parua posset esse vexatio illa, quòd possent eam penitùs excludere: sed hoc facerent non agendo in ipsum Dæmonem, cùm sit spiritus separatus, in quem non potest naturaliter agere quodcunque corpus, sed agendo in ipsum vexatum à Dæmone. Omnis enim causa limitatæ virtutis, producere potest effectum intensiorem in materiam dispositam, quam non dispositam, cui & consonat illud Philos. 2. de anima. Actus actiuorum sunt in patiente prædisposito. Dæmon autem est agens limitatæ virtutis, ergo vexationem intensiorem facere potest Diabolus in homine disposito ad illam vexationem, siue ad illud ad quod Diabolus intendit adducere quàm in homine dispositionis contrariæ. Putà Diabolus potest vexare intensiùs passione melancholica hominem dispositum ad illam, quam hominem contrariæ dispositionis.

Quomodo mitigetur Musica Dæmon.

Dæmon est limitatæ virtutis.

Certum est autem quòd herbæ & harmoniæ multùm possunt immutare dispositionem corporis, & ex consequẽti motus sensualitatis: Hoc patet de herbis, cùm quædam inclinant ad lætitiam, quædam ad tristitiam, & sic de aliis. Hoc etiam patet de Harmoniis per Philosoph. 8 polit. vbi vult, quòd diuersæ harmoniæ habent prouocare diuersas passiones in homine. Hoc etiam refert Boëtius in Musica sua, & author de ortu scientiarum, vbi loquens de vtilitate Musicæ, dicit, quòd valet ad curandum vel alleuiandum diuersas infirmitates, & ita patere potest quòd cæteris paribus sit vexatio debilior.

Herbæ & Harmoniæ possũt immutare dispositionem corporis.

Non autem video, quomodo herbæ vel harmoniæ possint in homine dispositionẽ aliquam causare, propter quã homo nullo modo posset à Dæmone vexari: si tamen permitteretur, quia Diabolus mouẽdo solùm motu locali vaporẽ & ipso spiritus inordinato motu posset hominẽ multùm vexare. Herbæ autem vel harmoniæ nullam dispositionem causare possent in homine sua naturali virtute, per quã prohibetur Dæmon prædictã cõmotionẽ facere. Contingit tamẽ quãdoq; quod Diabolo nõ permittitur hominem

vexare

vexare,nisi vexatione ita parua,quòd per aliquam fortem dispositionem ad contrarium tolleretur totaliter, & tunc aliquæ herbæ vel harmoniæ possent corpus hominis ita ad contrarium disponere, quòd illa vexatio totaliter amoueretur, verbi gratia. Diabolus quãdoque posset hominem vexare vexatione tristitiæ, ita debiliter, quòd per aliquas herbas vel harmonias,quæ haberent causare dilationem & diffusionem spirituum, qui sunt motus contrarij tristitiæ, totaliter amoueretur illa tristitia.

De Ligaturis.

Quòd autem August.lib.2. de doctrina Christiána,condemnat, ligaturas & quædam alia, de quibus ibi diffusiùs scribit,hoc attribuens arti magicæ, hoc est quantùm ad illud quòd non possunt sua naturali virtute. Quod patet ex hoc,quod dicit sic. Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ atque remedia,quæ Medicorum condemnat disciplina. In quo satis patet quòd illa condemnat quantùm ad vsum, respectu cuius non habent aliquam efficaciam ex sua naturali virtute.

De Saüle sono cythara mitigato.

Quantùm autem ad illud quod 1.Regum cap.6.habetur. Quòd Saül,qui vexabatur à Dæmone, alleuiabatur quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd spiritus malus recedebat, &c. Sciendum quòd bene verum est, quòd per tactum cytharæ,virtute naturali illius harmoniæ, alleuiabatur aliquantulùm afflictio Saülis, in quantum illa harmonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minùs aptus ad illam vexationem. Sed quòd spiritus malus recederet quando Dauid cytharizabat, hoc erat propter vim crucis, quod satis expressè dicitur in glossa, vbi sic dicitur: Erat Dauid in canticis musicis eruditus, diuersorum sonorum rationabilis,moderatusque concentus. Vnitatem essentiæ significat, quæ variis modis quotidiè resonat. Dauid malignum spiritum in cythara compescuit, non quia tanta esset vis in cythara,sed in signo crucis: qui in ligno crucis & cordarum extensione, id est, venarum gerebatur, quæ ima tunc Dæmones effugabat.

Vi crucis Dauid cytharam pulsans Dæmonẽ abegit.

Quo ad ipsas maleficas Dæmonibus se subijcientes.

QVAESTIO VI.

PRo tertia & annexa difficultate, quò ad ipsas Maleficas Dæmonibus se subiicientes plura super modum aggre

aggrediendi huiusmodi spurcitias possunt difficultari. Primò ex parte Dæmonis, & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento sit illud formatum. Secundò ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertiò ex parte temporis & loci, an potiùs in vno tempore, quàm in altero exerceat. Quartò, an visibiliter, quò ad circumstantias se agitat, ex parte mulierum, an tantummodò illæ, quæ ex huiusmodi spurcitiis procreantur, à Dæmonibus frequentantur. Secundò, an illæ quæ ab obstetricibus tempore partus Dæmonibus offeruntur. Tertiò an remissior sit in talibus ipsa Venerea delectatio. Ad quæ omnia ad præsens cum non sit respondendum, eò quòd tantummodò generalitati studemus, & in secunda parte operis illa singula per eorum opera explanātur: vt patebit in quarto capitulo, vbi de singulis modis fiet mentio. Ideò ad secundum principale tendamus. Et primò, cur in tam fragili sexu hoc genus perfidiæ inuenitur ampliùs quàm in viris. Et erit quæstio prima generalis quò ad conditiones generales mulierum. Secunda specialis, cuiusmodi mulieres ampliùs inueniuntur superstitiosę, & Maleficæ. Tertia singularis quò ad ipsas obstetrices, quæ omnes alias in malitia excedunt.

Difficultates in quæstione de Succubis.

Cur magis fœminæ superstitiosæ reperiantur.

QVò ad primum, cur in sexu tam fragili mulierum maior multitudo Maleficarum reperitur, quàm inter viros. Et quidem in contrarium argumenta deducere non expedit, cum ipsa experientia, præter verborum & fide dignorum testimonia talia facit credibilia. Dicamus sexum non despiciendo, in quo Deus semper magna fecit, fortia vt confunderet, quòd diuersæ à diuersis super hæc assignantur rationes. Semper tamen in principali concordantes. Vnde & pro mulierum admonitione ipsa materia benè est prædicabilis affectántque audire, vt experientia sæpe docuit, dummodò discretè proponatur.

Nam aliqui Doctores hanc rationem tradunt. Dicunt enim tria esse in rerū natura, Lingua, Ecclesiasticus, & Fœmina, quæ medium in bonitate & malitia tenere nesciunt, sed vbi limites suæ conditionis excedunt, ibi quendam apicem & supremū gradū in bonitate aut malitia vendicāt. In boni

Tria, quæ medium in malitia tenere nesciunt.

bonitate quidem quando à bono reguntur spiritu, vnde & optima sunt. In malitia vero, quando à malo spiritu reguntur, vnde & pessima efficiuntur.

Linguæ bonitas.

De lingua enim patet, cùm eius ministerio plurima regna fidei Christianæ sunt subiugatæ, vnde & Apostolis Christi in igneis linguis Spiritus sanctus visus est. Patet & in aliis sapientibus. Prędicatoribus quotidie lingua canum, vulnera & vlcera languentis Lazari lingentes. Iuxta illud; Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes.

Prædicatores habent linguas canum.

Vnde & dux & pater Prædicatorum ordinis, in figura catuli latrantis, & accensam faculam in ore gestantis præmonstratus est, vt suo latratu vsque ad præsens habeat lupos hæreticos arcere à gregibus ouium Christi.

S. Dominicus per canem figuratus.

Patet & ex quotidiana experientia quod vnius viri prudentis lingua interdum infinitorum hominũ strages præpeditur, propter quæ non immeritò in eius commendationem Salo. Prouerb. 10. plura cecinit. In labijs sapiētis inuenitur sapientia. Et iterum: Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo. Iterum: Labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Cuius causa ibidem. 16. subditur, quia hominis est præparare animum & Dei gubernare linguam.

Homo præparat animum, sed Deus gubernat linguam.

De mala verò lingua inuenies. Eccles. 28. Lingua tertia multos commouit & dispersit illos à gente in gentem, ciuitates munitas destruxit, & domos magnorum effodit. Et dicitur lingua tertia eorum qui inter duas partes contrarias incautè vel maculosè loquuntur.

Malitia linguæ.

Quid tertia lingua.

De secundo scilicet Ecclesiasticis, intellige clericos & religiosos in vtroq; sexu Chrysost. super illud: Eiecit vendentes & ementes de templo. Sicut omne bonum à sacerdotio, ita omne malum ab eo egreditur. Hieronymus in epistola ad Nepotianum: Negociatorem clericum, ex inope diuitem ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuga. Et beatus Bernardus homilia 23. super Canti. loquens de clericis dicit. Si insurgeret apertus hæreticus, mitteretur foras & arescere t, si violentus inimicus, absconderent se forsitan ab eo boni. Nunc verò quomodò abiicient, aut quomodo abscondent se. Omnes amici, & tamen omnes inimici, omnes domestici, & nulli pacifici, omnes proximi & omnes quæ sua sunt quærunt.

A sacerdotio omne bonum & omne malũ egreditur.

Clericus negotiator quasi pestis fugiendus.

Et

Et alibi: Nostri Prælati facti sunt Pilati, nostri pastores facti sunt tonsores. Et loquitur etiam de Prælatis religiosorũ, qui onera grauia inferioribus imponũt, digito autem suo minimo non tangerent. Et Greg. in pasto. dicit: Nemo ampliùs in Ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens, nomẽ vel ordinem sanctitatis habet, delinquentem namq; hanc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. De religiosis etiam dicit B. August. ad Vincencium Donatistam: Simpliciter fateor charitati vestræ coram domino Deo nostro, qui testis est super animã meam ex quo Deo seruire cœpi, quantum difficilè expertus sum peiores, sicut & meliores non posse inueniri, quam qui in monasteriis defecerunt, aut profecerunt.

Prælati facti Pilati; Pastores sunt tonsores.

Pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De mulierum verò malitia disseritur Ecclesiast. 25. Non est caput nequius super caput colubri, & non est ita super iram mulieris. Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura, quæ sequuntur & præcedunt ibidẽ de muliere nequam, concludit: Breuis est omnis malitia super malitiam mulieris. Hinc Chry. super Matt. 19. Non expedit nubere. Quid aliud est mulier nisi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, malum naturæ, bono colore depicta. Ergo si dimittere illam peccatum est, cùm oportet tenere, iam verò tormentum necessarium est, vt aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas habeamus. Tullius deniq. 2. Rhetoricæ dicit: Viros ad vnumquodq; maleficium singulæ, id est, plures cupiditates impellunt, mulieres ad omnia Maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum est auaritia. Et Seneca in suis Tragœd. aut amat aut odit mulier, nisi tertium dedisse est: flere fœminam est mendacium. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum, veri doloris vnum, insidiarum aliud. Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat.

De malitia mulierum.

Mulier necessarium malũ.

Muliebrium vitiorum fundamentum est auaritia.

De bonis autem mulieribus tãta laus est, vt etiam beatificasse viros legantur, & saluasse gentes, terras & vrbes: Pater de Iudith, Delbora, & Hester. Hinc Apost. 1. Cor. 7. Si qua mulier habet virum, & hic consentit habitare cũ illa,

De bonis mulieribus.

non dimittat virum : sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem. Ideò Eccles. 26. dicitur: Mulieris bonæ, beatus vir, numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totum ferè capitulum de excellentia bonarum. Et Prou. vlt. de muliere forti.

Quæ omnia etiam in nouo Testamento in fœminis claruerunt, vt in virginibus, & aliis sanctis fœminis, quæ per fidem gentes & regna ab Idololatriæ cultu ad Christianam religionem deduxerunt. Si quis inspicere velit Vincen. in spe. histor. lib. 20. cap. 9. de regno Vngariæ per Giliam Christianissimam. Et de regno Francorum per Clotildem virginem, & Clodoueo desponsatam inspiciat, & mira inueniet: Vnde quæcunque vituperationes leguntur, in concupiscentiam carnis interpretari possunt, vt semper mulier pro carnis concupiscentia intelligatur. Iuxta illud: Inueni amariorem morte mulierem, & bona mulier subiecta carnis concupiscentia.

Vituperationes mulierum vt intelligendæ.

Sunt & alij alias rationes assignantes, cur in maiore multitudine reperiantur fœminæ superstitiosæ quàm viri. Prima est, quia pronæ sunt ad credendum: & quia principaliter Dæmon quærit corrumpere fidem, ideò potiùs eas aggreditur, Vnde & Eccles. 19. Qui citò credit, leuis est corde, & minorabitur. Secunda causa est, quia à natura propter fluxibilitatem complexionis facilioris sunt impressionis ad reuelationes capiendas per impressionem separatorum spirituum: quia complexione etiam, cùm bene vtuntur, multæ bonæ sunt cùm malæ, peiores sunt.

Mulieres sunt incontinentis linguæ.

Tertia causa, quia lubricam habent linguam : & ea quæ mala arte sciunt, eis comparibus fœminis vix celare possunt: séque occultè, cùm vires non habeant, per maleficia vindicare quærunt faciliter. Vnde Eccles. vt supra: Commorari leoni & draconi plus placebit, quam habitare cum muliere nequam. Breuis omnis malitia super malitiam mulieris. Item potest & addi illa, cùm fluxibiles sunt, sicut & faciunt.

Sunt & tertij alias rationes assignantes quas prædicatores cautè debent proponere: & dicere quod licèt in veteri testamento, scripturæ vt plurimùm mala loquuntur de mulieribus; & hoc propter primam præuaricatricem mulierem, scilicet, Euam, & imitatrices eius; tamen & post in nouo testamen-

testamento propter mutationem nominis, vt Eua in Aue (vt ait Hiero. Totum quod intulit maledictio Euæ, totum abstulit benedictio Mariæ. Vnde plurima & semper laudabilia sunt de ipsis prædicanda.

Eua in Aue.

Sed quia adhuc modernis temporibus hæc perfidia amplius in mulieribus, quàm in viris inuenitur, vt ipsa experientia docet, curiosius causam inuestigando, vltra præmissa dicere possumus, quod in omnibus viribus, tam animæ, quàm corporis, cùm sint defectuosæ, non mirum, si plura maleficia in eos, quos æmulantur, fieri procurant.

Quantum enim ad intellectum, seu ad intelligendum spiritualia alterius videntur esse speciei à viris cui auctoritas & ratio cum variis scriptura exemplis alludit. Terentius ait: Mulieres fermè vt pueri leui sententia sunt. Et Lactantius, 3. institutionum. Nunquid aliquam mulierem philosophiã sciuisse nisi Temestem. Et Prouer. 11. quasi describens mulierem dicit: est circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.

Mulieres minus valet intelligendo bona quàm viri.

Ratio naturalis est, quia plus carnalis viro existit, vt patet in multis carnalibus spurcitiis. Qui etiam defectus notatur in formatione primæ mulieris, cùm de costa curua formata fuit, id est, de costa pectoris, quæ est torta, & quasi contraria viro. Ex quo defectu etiam procedit quòd cùm sit animal imperfectum, semper decipit. Nam dicit Cato: Instruit insidias lachrymis dum fœmina plorat. Et illud: Dum fœmina plorat decipere laborat. Patet in vxore Samsonis, quæ multùm infestans eum, ad declarandum sibi problema propositum socialibus, ab eo expositum eis reuelauit, & sic decepit. Patet in prima muliere, quod ex natura minorem habet fidem: cùm dixit serpenti interroganti, quare non ederent de omni ligno paradisi. Respondit de omni, &c. ne fortè moriamur, in quo ostendit se dubitare, & fidem non habere ad verba Dei, quæ omnia etiam Etymologia nominis demonstrat. Dicitur enim Fœmina à Fe, & minus: quia semper minorem habet & seruat fidem: Et hoc ex natura, quò ad fidelitatem: licèt ex gratia & natura fides in beatissima virgine nunquam defecerit, cùm tamen in omnibus viris defecisset tempore Passionis Christi.

Ex forma costa mulier contraria viro.

Eua non credidit Deo, quia dixit Fortè.

Fœmina dicta à Fe, & Minus.

Mala ergo mulier ex natura cùm citiùs in fide dubitat, etiam citiùs fidem abnegat, quod est fundamentum in maleficis.

Mulieris procliuitas ad talia.

Quantum denique ad aliam potentiam animæ, scilicet voluntatem ex natura, cùm odit aliquem, quem priùs amauit, tunc æstuat per iram & impatientiam, & sicut maris æstus semper bullit & currit, sic talis ex tota impatiens. Alludit huic rationi, auctoritas diuersa. Ecclesi. 25. Non est ita super iram mulieris. Et Senec. Trag. 8.

Nulla vis flammæ tumidique venti.
Tanta nec teli metuenda torti,
Quanta cùm coniunx viduata tædis.
Ardet & odit.

Æmulatio & impatientia mulierum.

Patet in muliere quæ falsè accusauit Ioseph, & incarcerare fecit, quia noluit sibi in scelus consentire adulterij, Genes. 30. Et reuera potissima causa deseruiens in augmentum Maleficarum est dolorosum duellum inter maritatas & non maritatas fœminas, & viros: immò & inter ipsas fœminas sanctas, quid tunc de cæteris? Vides enim in Genesi quanta fuit impatiĕtia & inuidia Saræ ad Hagar postquam concepit. Genes. 21. Quanta Rachel ad Liam propter filios, quos non habebat Rachel Gen. 30. Quanta Annæ ad Phenennam fœcundam, ipsa sterili existente. 1. Reg. 1. Quanta Mariæ ad Moysen. Num. 12. Vnde murmurauit, & detraxit Moysi, propter quod & lepra percussa Quanta Marthæ ad Magdalenam, ipsa sedente, & Martha ministrante. Luc 10. Vnde & Ecclesi. 37. Tracta cum muliere de his quæ æmulatur: quasi dicat non esse tractandum cũ ea, quia semper æmulatio, id est, inuidia est in mala muliere. Et quæ inter se sic agitãtur, quantò magis aduersus viros.

Felix per se, felicissimus si calebs.

Quare etiam vt narrat Valerius Phoroneus rex Græcorum, die qua mortuus est, dixit Leontio fratri suo, ad summam felicitatem nihil mihi deesset, si mihi semper vxor defuisset. Cui Leontius, Et quomodo vxor obstat felicitati? Et ille, Mariti hoc omnes sciunt. Et Socrates Philosophus interrogatus, si docenda esset vxor. Respondit: Si noncapies, solitudo arbitrans excipiet hinc generis interitus, hinc hæres alienus. Sed si ceperis illam, perpetua solicitudo, conquestus querularum, dotis exprobratio, affiniũ graue supercilium garrula socrus lingua, successor alieni matrimonij,

Sine vxore solitudo, cũ vxore solicitudo.

monij, incertus liberorum euentus. Hæc dixi vt expertus. Nam vt ait Hieron. contra Iouinianum. Hic Socrates duas habuit vxores, quas ingenti patientia sustinens, non potuit tamen ab earum contumeliis, clamoribus & vituperationibus liberari. Vnde quadam die ipsis querulantibus contra eum, ipse, domum egressus, vt earum molestias euitaret, cùm ante domum sederet, proiecerunt illæ mulieres super eum aquam immundam: Super quo ipse non perturbatus, quia Philosophus, ait, Sciebam quòd post tonitrua pluuiæ sequerentur.

Et de quodam legitur, cuius submersa erat in fluuio, quòd cùm quæreret cadauer eius ad educendum de aqua, ibat per fluuium contra aquam, & interrogatus causam: cùm res graues descendant infra & non supra, quare quæreret contra aquam, Respondit: Mulier ista in vita semper fuit contraria dictis & factis siue mandatis meis, ideò quęro contrario modo, si fortè etiam mortua contrariam voluntatem vltra consuetum tenuisset.

De vxore submersa quæsita aduersa flumine.

Et quidem sicut ex primo defectu intelligentiæ abnegationem fidei faciliùs incurrunt: ita ex secundo, scilicet inordinatis affectionibus & passionibus varias vindictas quærunt, excogitant & infligunt, siue per Maleficas, siue aliis quibuscunque modis. Vnde non mirum tantam multitudinem maleficarum in hoc genere ex stere.

Mulieres sunt vindicabiles.

Quantum insuper defectum in memoratiua potentia, cùm hoc sit in eis ex natura viriũ, nolle regi sed suos sequi impetus, siue quacũque pietate: ad hoc studet, & cũcta memoria disponit. Vnde Theophrastus: Si totam domũ ei cõmiseris ad seruiendum, & si aliquid tuo arbitrio reseruaueris etiam minimũ vel magnam fidem sibi adhiberi non putabit, & iurgia concitabit: nisi citò consulueris, parat venena, aruspices & ariolos consulit: ecce maleficia.

Natura sunt mulieres immorigeræ.

Sed quale sit dominium mulierum, audi Tullium in paradox. Numquid ille liber est cui mulier imperat, leges imponit, præscribit, iubet, vetat quod ei videtur, nec illi imperanti aliquid negare potest vel audet. Ego istum non modò seruũ, sed nequissimum seruorum appellandum puto, licèt amplissima familia natus sit. Vnde & Seneca in persona furiosæ Medeæ: Quid ammodo cessas, sequere felicem impetum, pars ista vltionis qua gaudes quota est, &c. Vbi

De Gynæcocratia iudiciũ Ciceronis.

multa ponit, ostendens quòd mulier non vult regi, sed suo impetu procedere etiam in damnum suum: Sicut de multis legitur mulieribus, quæ vel ob amorem, vel dolorem, quia vindictas facere non potuerunt, seipsas occiderunt.

De Laodice & Berenice reginis Syriæ.

Sicut de Laodice narrat Hieronymus super Danielem: quæ existens vxor regis Antiochi regis Syriæ, zelãs ne plus amaret Berenicem, quam etiam habebat vxorem, Berenicem & filiam eius ex dicto Antiocho priùs fecit occidi, & pòst seipsam veneno occidit. Vnde? Quia non vult regi, sed suo impetu procedere. Ideò Chrysosto. non immeritò dicit: O malum omni malo peius, mulier mala, siue illa pauper sit, siue diues. Si enim vxor diuitis sit, non cessat nocte & die virum calidis stimulare sermonibus, blanda nequiter, & importuna volenter. Si verò pauperem virum habet, ipsum quoque ad iracundiam & rixas incitare non desinit. Et si vidua sit, ipsa per semetipsam omnes despicit passim, & ad omnem audaciam spiritu superbiæ imflammatur.

Aut blanditiis, aut importunitate instigant viros mulieres.

Omnia ferè mundi Regna propter mulieres euersa.

Quæramus, inueniemus ferê, omnia mundi Regna propter mulieres fuisse euersa. Primũ enim quod fuit regnum felix, scilicet Troiæ, propter raptum vnius fœminæ, scilicet Helenæ, destructum est multis millibus Græcorum occisis. Regnum Iudæorum multa mala exterminia habuit propter pessimam Iezabel, & filiam eius Athaliam, reginam in regno Iudæ, quæ occidi fecerat filios filij, vt eo mortuo ipsa regnaret: sed vtraque occisa. Regnum Romanorum multa mala sustinuit propter Cleopatram Reginam Ægypti, pessimam mulierem. Et sic de aliis. Vnde non mirum, si mundus iam patitur ob malitiam mulierum.

Mundus sine mulierib. esset conuersatio Deorum.

Demùm inspiciendo corporis ipsius carnalia desideria: vnde innumera nocumenta vitæ humanæ contingunt: Vt meritò cùm Catone Vticen. dicere possimus. Si absque fœmina posset esse mundus, conuersatio nostra non esset absque Diis. Cùm reuera si mulierum non essent nequitiæ, etiam tacendo de maleficiis, adhuc ab innumeris periculis mundus remaneret exoneratus. Valerius ad Rufinum Chimæram mulierem esse nescis, sed scire debes: quod monstrum illud triforme insigni venustetur facie leonis olentis, maculetur ventre capræ, virulenta cauda viperæ armetur, vult dicere; Quod aspectus eius pulcher, tactus fœtidus, conseruatio mortifera.

Mulierem esse Chimæram.

Audia

Audiamus,& aliam proprietatem per vocem. Nam sicut est mendax in natura,sic & in loquela, nam pungit, & tamen delectat. Vnde & earum vox cantui Syrenarũ assimilatur, quæ dulci melodia transeuntes attrahunt, & tamen occidũt. Occidũt quidem,quia ex marsupio euacuant,vires auferunt,& Deum perdere cogunt. Iterum Valerius ad Rufinum:Hæc loquens placet delectatio:& pungit delictum, flos veneris rosa est, qua sub eius purpura multi latitant aculei.Prouerb. 5. Nitidius oleo guttur eius,id est, locutio nouissima eius amara quasi absynthium.

Voces feminarum mortifera.

Audiamus & aliam in eius incessu,statu & habitu,ibi est vanitas vanitatum. Non est homo in mundo, qui tantum studeat placere Deo benigno, quantum mulier etiam mediocris,suis vanitatibus studet hominibus placere. De quo exemplũ in vita S.Pelagiæ, quando dedita mundo discurrebat per Antiochiam ornata nimis:quam Sanctus pater, Nominus nomine,vidẽs,flere cepit,& dixit sociis:quòd toto tempore vitæ suæ tantam diligentiam nunquam adhibuerat Deo placere, & cætera. quæ demùm orationibus eius conuersa est.

De incessu & habitu mulierculatum. De S.Pelagia.

Hæc est de qua Eccl. 7. & de qua iam Ecclesia lamentatur propter ingentem multitudinem Maleficarum. Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus est venatorum, sagena cor eius, vincula sunt manus eius, qui placet Deo, fugiet illã,qui autem peccator est,capietur ab ea. Amarior est morte,id est,Diabolo:Apoc.6. Nomen illi mors: Nam licèt Diabolus duxit Euam ad peccandũ, Eua tamen seduxit Adam. Et sicut peccatũ Euæ non induxisset nobis mortẽ animæ & corporis,nisi subsequuta fuisset culpa in Adã, ad quã induxit Eua,& non Diabolus, ideò amarior morte.

Cur mulier amarior morte.

Iterum amarior morte, quia hęc naturalis, & interimit tantùm corpus, sed peccatum à muliere inchoatum occidit animam,priuando gratia,& corpus similiter in pœnam peccati.

Eua peccatũ non induxisset mortem, nisi culpa Adam accessisset.

Iterum amarior morte,quia mors corporalis, est inimicus manifestus & terribilis,sed mulier inimicus blandus & occultus.

Et ideò amarior & periculosior laqueus iam non dicitur venatorum, sed Dæmonum. Quia iam capiuntur homines non solùm per carnalia desideria, eas videndo & au-

Mulierum facies est ventus vrens. diendo cùm earum facies sit ventus vrens, & vox serpentis sibilus. Iuxta Ben. Verũ etiam innumeros malefaciendo homines, & iumẽta. *Sagena cor mulierum, manus sunt vincula.* Segena dicitur cor eius, id est inscrutabilis malitia, quæ in cordibus earũ regnat. Et manus sunt vincula ad detinendũ, vbi manũ ad malefaciendũ creaturæ apponũt, tũc diabolo cooperãte, hoc efficiũt quod prætẽdunt.

Concludamus. Omnia per carnalem cõcupiscentiã, quæ *Quatuor insatiabilia.* quia in eis est insatiabilis. Prouerb. penultimo, Tria sũt insatiabilia, &c. & quartũ quod nunquam dicit, Sufficit, scilicet nos vuluæ. Vnde & cũ Dæmonibus, causa explendæ libidinis se agitãt. Plura hæc deduci possent, sed intelligentibus satis apparet, non mirum quòd plures reperiuntur in*Dicendũ hæresis Maleficarum, non Maleficorum.* fectæ hæresi maleficorum mulieres quàm viri. Vnde & cõsequenter hæresis dicenda est non maleficorum, sed maleficarum, vt à potiori fiat denominatio. Et benedictus altis*Priuilegium viri à Maleficio.*simus, qui virilem speciem à tanto flagitio vsque in præsens præseruat: in quo vtique cùm sic pro nobis nasci & pati voluit, ideò & ipsum priuilegiauit.

Cuiusmodi mulieres præ cæteris inueniuntur. superstitiosæ, & maleficæ.

QVò ad secundum, cuiusmodi mulieres præ cæteris inueniũtur superstitiosæ & maleficiis infectæ. Dicendum, quòd ex præcedenti quæstione patuit, quòd quia tria *Tria præcipua vitia mulierum.* generalia vitia, scilicet, infidelitas, ambitio & luxuria: præcipuè in malis mulieribus, regnare videntur. Ideò illæ præ cæteris maleficiis intendunt, quæ præ cæteris illis vitiis deditæ sunt. Iterum quia inter illa tria vltimum ampliùs prædominatur, ideò quia insatiabile, &c. Ideò & illæ inter ambitiosas ampliùs infectæ sunt, quæ pro explẽdis suis prauis *Magnatorum concubinæ.* concupiscentiis ampliùs inardescunt, vt sunt adulteræ, fornicariæ, & magnatorum concubinæ.

Et hoc ex septemplici maleficio, vt in bulla tangitur. Venereum actum & conceptus in vtero variis inficiendo Maleficiis. Primò, mentes hominum ad inordinatum amo*Septem maleficia ad actum Venereum pertinentia.* rem, &c. immutando: Secũdò, vim generatiuam impediendo. Tertiò, membra illi actui accommoda auferẽdo. Quartò, homines præstigiosa arte in bestiales formas mutando.. Quintò, vim generatiuam, quo ad fœmellas destruendo.

Sextò,

Sextò, abortum procurando. Septimò, infantes Dæmonibus offerendo, absque alijs animalibus & terræ frugibus, quibus varia nocumenta inferunt: de quibus in sequentibus tractabitur. Sed ad præsens, de nocumentis hominum demus rationes.

Et prima conclusio, super eos, quos maleficiunt ad amorem vel odium inordinatum. Et post eadem materia pro maiori intelligentia sub difficultate est discutienda. Conclusio autem hæc est. Nam sanctus Thomas in 4. dist. 34. de impedimento maleficiali pertractans, sicut ostēdit quare permittitur Diabolo à Deo maior potestas maleficij super actus Venereos hominis, quàm super alios: rationes assignando. Ita dicere à simili oportet, quòd hæ mulieres ampliùs infestantur, quæ his actibus ampliùs deseruiunt.

Quare Dæmon plus mali potest in actibus Venereis.

Dicit enim, quòd quia corruptio peccati prima, per quā homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generantem deuenit: Ideò maleficij potestas permittitur Diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in alijs. Sicut etiam in serpentibus magis ostenditur virtus Maleficorum, vt dicitur, quàm in alijs animalibus, quia per serpentem Diabolus tāquam per suum instrumentum mulierem tentauit. Vnde etiam, vt posteà subdit, licet matrimonium sit opus Dei, tanquam ab eo institutum, adhuc per opera Diaboli interdum destruitur. Non quidem per violentiam, quia censeretur sic fortior Deo: sed ex Diuina permissione, procurando impedimentum actus coniugalis, vel temporale, vel perpetuum.

Cur circa Serpentes magis vis Maleficorum versetur.

Ex quibus hoc quod experientia docet dicamus, quòd propter huiusmodi spurcitias explendas, tam erga se, quàm & sæculi potentes, cuiuscunque etiam status & cōditionis, innumera Maleficia pertractant, eorum animos ad amorem illicitum, vel Philocaptionem adeò immutando, vt nulla confusione, aut persuasione ab eis desistere valeant. Ex quibus etiam & exterminium fidei, seu periculum intolerabile quotidie imminet, quòd eorum animos immutare taliter sciunt, quòd eis nullum nocumentum siue per se, siue ab aliis fieri permittant, sicque quotidie crescunt. Et vtinam experiētia nos minimè edocuisset, imò & odia talia etiam in Sacramento matrimonij coniunctis suscitata per maleficia, & similiter per infrigidationes generatiuæ poten-

Philocaptio.

tiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant. Sed quia amor, & odium in anima existunt, quam etiam Dæmon intrare nequit, ne alicui hæc quasi incredibilia videantur: sub quæstione sunt discutienda: cùm etiam opposita iuxta se posita magis elucescunt.

An malefici mentes hominum ad amorem, vel odium valeant immutare.

QVÆSTIO VII.

QVæritur an Dæmones per ipsas maleficales, mentes hominum ad amorem, vel odium inordinatum mutare, & incitare valeant, & arguitur, quòd non secundùm præmissa. Tria sunt in homine, voluntas, intellectus, & corpus. Primum Deus sicut habet per se regere (quia cor regis in manu Domini, (ita secundum per Angelum illustrare, & ipsum corpus per influxus cœlestium corporum dirigere. Prætereà intra corpora Dæmones non possunt esse illa immutando, ergo minus intra animam, eius potentijs odium vel amorem immittendo. Patet consequentia: quia ex natura maiorem habet potestatem supra corporalia, quàm supra spiritualia. Et quidem quòd non possunt immutare, suprà patuit in plerisque locis: Quia nullam formam substantialem vel accidentalem inducere possunt, nisi adminiculo alicuius alterius agentis, sicut etiam quilibet alius artifex. Est etiam ad idem cap. 26. quæstione quinta, episco. in fine. Qui credit aliquam creaturam posse transmutari in melius, vel in deterius nisi ab ipso omnium creatore, infideli & pagano deterior est.

Prætereà omne agens ex proposito, cognoscit suum effectum. Si igitur Diabolus posset mentes hominũ immutare ad odium, vel amorem, posset internas cogitationes animæ videre, quod est contra illud, quòd in libro de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur: Diabolus internas cogitationes non potest videre. Et iterum ibidem: Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Diabolus non est scrutator cordium.

Prætereà

Præterea amor & odium, sunt circa voluntatem, quæ radicatur in anima, ergo non possunt causari à Diabolo quacunque arte. Tenet consequentia: quia illabi animæ, (vt dicit Aug.) illi soli est possibile, qui eam creauit.

Nemo illabitur animæ, nisi eius creator.

Præterea si dicatur, quòd potest mouere sensitiuas interiores & sic consequenter voluntatem, non valet: Quia vis sensitiua est dignior, quàm vis nutritiua. Sed Diabolus non potest formare actum virtutis nutritiuæ, vt formet carnem aut os, ergo etiam non potest causare aliquem actum interiorum virium animæ.

Sed contra. Diabolus non solùm visibiliter, sed etiam inuisibiliter homines tentare dicitur: hoc autem falsum esset, nisi interiùs circa animam, & eius potentiam aliquid causare posset. Præterea Damasc. in suis sententijs: Omnis malitia & omnis immunditia à Diabolo excogitata sunt. Et Dionys. 4. cap. de Diui.nom. Multitudo Dæmonum, causa omnium malorum, & sibi & alijs.

Diabolus causat etiam circa animam.

Responsio: hic primò danda est distinctio de causa: & secundò qualiter potest interiores potentias animæ immutare, dicuntur Sensitiuæ interiores: & sic tertiò concludetur propositum. Quò ad primum, considerandum est, quòd causa alicuius potest aliquid dici dupliciter. Vno modo directè, alio modo indirectè. Indirectè quidem, sicut cùm aliquid agens, causat aliquam dispositionem ad aliquem effectum, dicitur esse occasionaliter & indirectè causa illius effectus. Sicut si dicatur, quòd ille, qui secat ligna est occasio combustionis ipsorum: Et hoc modo dicere possumus, quòd Diabolus est causa omnium peccatorum nostrorũ: quia ipse instigauit primum hominem ad peccandum: ex cuius peccato consequuta est in toto genere humano, quędam pronitas ad omnia peccata. Et sic intelligenda sunt verba Damasceni & Dionysij.

Causa alicuius dicitur dupliciter.

Directè autẽ dicitur aliquid esse causa alicuius, in quantum operatur directè ad illud, & hoc modo Diabolus non est causa omnis peccati, Non enim omnia peccata cõmittuntur Diabolo instigante, sed quædam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione. Quia vt Origenes dicit: Etiamsi Diabolus non esset, homines haberent appetitum cibi, & Venereorum & huiusmodi. Circa quæ inordinationes multæ contingunt, nisi per rationem talis appetitus refrenetur.

Etsi Diabolus non esset, Venere flagrant homines.

Refrenare autem in ordine huiusmodi appetitum, subiacet libero arbitrio, super quem etiam Diabolus minùs habet potestatem.

Sed quia per hanc distinctionem non possumus discernere, qualiter interdum amor illicitus, seu philocaptio procurari potest, est vlteriùs aduertendũ, quòd Diabolus, licèt non possit esse causa illius inordinati amoris, directè cogẽdo hominis voluntatem, potest tamen esse per modũ persuadentis. Et hoc iterum dupliciter, s. visibiliter & inuisibiliter. Visibiliter, sicut cùm in alia specie hominis sensibiliter etiam apparet ipsis Maleficis, & eis sensibiliter loquitur, & persuadet peccatum. Sicut tentauit primos parentes in Paradiso in specie serpentis, Christum in deserto in aliqua specie ei visibiliter apparens.

Per modum persuadentis cogit Diabolus voluntatem.

Et quia non est putandũ, quòd solùm sic persuadeat hominem, quia sequeretur, quòd nulla alia peccata fierent ex instructione Diaboli, nisi quæ Diabolus visibiliter apparẽs persuaderet. Ideò dicendum est, quòd etiam inuisibiliter instigat hominem ad peccandum. Quod quidem fit dupliciter, per modum persuasionis, & per modum dispositionis. Per modum persuasionis, sicut cùm proponitur aliquid virtuti cognitiuæ vt bonũ. Et hoc potest fieri tripliciter. Quia vel proponitur quantùm ad intellectum, vel quantùm ad sensum interiorem, vel exteriorem. Quantùm ad intellectum quidem: quia intellectus humanus potest adiuuari ab Angelico intellectu bono, vel aliquid cognoscendum per modum illuminationis cuiusdam, vt Dionysius dicit: Ratio, quia sicut intelligere, secundùm Philosophum, est quoddam pati: Ideò potest imprimere in intellectum aliquam speciem, vnde actus intelligendi elicitur.

Intelligere est aliquod pati.

Et si dicatur, ꝙ Diabolus etiã hoc facere posset sua virtute naturali, quæ non est diminuta, vt patet ex præcedente. Dicendum, quòd non potest per modũ illuminationis, sed per modum persuasionis. Ratio, quia intellectus hominis, est istius conditionis, quòd quantò magis illuminatur, tantò magis cognoscit verum, tantò magis potest sibi cauere à deceptione. Et quia hanc deceptionem Diabolus finaliter intendit, ideò quæcunque eius persuasio nõ potest dici illuminatio, licèt possit dici reuelatio in quantum, per impressionem quandam in vires sensitiuas interiores, aut exte

Persuasio Diaboli dicitur reuelatio non illuminatio.

exteriores, vbi visibiliter persuaderet, aliquid imprimeret; vnde intellectualis cognitio persuaderetur ad aliquem actum exercendum.

Quod qualiter fieri potest, videlicet, vt in vires interiores aliquid imprimere possit. Aduertendum est, quòd quia corporalis natura nata est naturaliter moueri localiter à spirituali. Patet hoc in corporibus nostris, quæ ab animabus mouentur: Similiter in corporibus cœlestibus. Non est autem apta, nata, formati ab ea immediatè, & loquimur præcipuè de formis à foris manendo, non ab informando. Vnde oportet, ꝙ concurrat aliquod corporale agens, vt probatur in 7. metaph. Materia corporalis naturaliter obedit bono vel malo Angelo ad motum localem: Quo stante, quia Dæmones sic per motum localem: semina colligere possunt & coniũgere, seu adhibere aliquibus effectibus mirabiliter faciendis: Vt de Magis Pharaonis contigit, vbi produxerunt serpentes, & vera animalia: vbi debita actiua debitis passiuis coniungebant. Ideò quæcunque ex motu locali materiæ corporali accidere possunt, nihil prohibet per Dæmones fieri, nisi diuinitùs impediantur.

Magi Pharaonis veros serpentes produxerunt.

Quo iterum statuto, si volumus intelligere, quomodo potest phantasiam hominis & interiores potentias sensitiuas incitare ad apparitiones & impetuosos actus per motum localem. Notandum, quòd sicut Philosophus in libro de somno & vigilia, assignat causam apparitionis somniorum per motum localem: ex eo quòd cùm animal dormit, descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones, relictæ ex sensibilium motionibus præteritis, & quæ conseruatæ fuerunt in spiritibus siue virtutibus sensibilibus interioribus, quæ sunt Phantasia seu imaginatio: quæ idem sunt, secundùm sanctum Thomam, vt patebit.

De Apparitionibus.

Est enim Phantasia seu imaginatio quasi thesaurus quidam formatum per sensus acceptarum. Vnde contingit, ꝙ ita mouent principium apprehensiuum, id est, potentiam conseruatoriam specierum, quòd apparent in Phantasiis ita recenter, ac si tunc principium sensitiuum à rebus ipsis exterioribus recenter immutaretur.

Phantasiæ quid.

Verum est, quòd non omnes hæc intelligunt, sed si quis se occupare vellet, cõsiderare haberet numerũ & officium

sensuum interiorum: qui secundùm Auicennam in libr. de anima, licèt dicas esse quinque, scilicet, Sensũ communem, Phantasiam, Imaginatiuam, Extimatiuam, Memoriam: Tamen secundùm B. Thom. in prima parte quæst. 79. dicit, esse quatuor tantùm, eò quòd potentiam imaginatiuam, & phantasiam ponit vnam. Timetur prolixitas, ideò obmittitur declaratio, eò quòd etiam quia in plerisque locis de his pertractatur.

Quinque officia sensuũ.

Tãtummodò hoc quod dictum est, phantasiam esse thesaurum formatum, & alicui videretur memoratiuam esse huiusmodi, distingue, quia phãtasia est thesaurus, seu conseruatorium formarum per sensum acceptarum, memoria autem thesaurus intensionum, quæ per sensum non accipiuntur. Quis enim vidẽs Lupũ, fugit nõ propter indecentiã coloris, aut figuræ: quæ sunt formæ receptæ à sensibus exterioribus, & repositæ in Phantasia, sed fugit quia inimicus naturæ. Et hoc habet per quandam intentionem, & apprehensionem, exstimatiua, quæ apprehendit vt nociuum, & canem vt amicum. Sed conseruatorium illarum intentionum est memoria: quia recipere & retinere, in corporalibus reducuntur ad diuersa principia: nam humida bene recipiunt, & malè retinent, è contrario autem est de siccis.

Memoria est thesaurus intentionum.

Ad propositum. Hoc quòd contingit in dormiẽtibus de apparitionibus somniorum ex spirituum, id est, specierum in conseruatorijs repositarum, & hoc ex naturali motu locali propter commotionem sanguinis & humorum, ad principia illa, id est, ad virtutes sensitiuas interiores: & dicimus motu locali intrinseco in capite & in cellulis capitis.

Somniorum apparitiones.

Hoc etiam potest accidere ex consimili motu locali per Dæmones procreato. Et non tantùm in dormientibus, sed & vigilantibus: in quibus Dæmones possunt admouere & commouere interiores spiritus & humores, vt species conseruatæ in conseruatorijs educantur de thesauris ad principia sensitiua, id est, ad virtutes illas Imaginatiuam & Phantasticam, vt res aliquas habeat talis imaginariè: & talis dicetur interior tentatio.

Et non mirũ, quòd Dæmon hoc possit sua naturali virtute, cùm quilibet homo per se vigilans, & vsum rationis habens, vel volũtariam commotionem specierum conseruatarũ educere potest de suis thesauris, scilicet conseruatorijs huius

huiuſmodi ſpecies,vt res aliquas ad ſuũ placitũ imaginetur, quo ſtante iã clarè intelligitur materia de amore illicito.

Nam quia Dæmones,vt dictum eſt,commouere poſſunt huiuſmodi ſpecies,&c.faciunt iſta dupliciter. Aliquando abſque ligamine vſus rationis, vt de tẽtatione dictum eſt, & per exemplum de voluntaria adhæſione, quæ interdum fit. Aliquando autẽ quòd totaliter vſus rationis ligetur. Et hoc etiam poſſumus exemplificare per naturales quoſdam defectus: vt in phreneticis, & ebriis: ergo nõ mirum quòd Dæmones ſic ligare poſſunt, Deo permittente, vſum rationis: & tales dicuntur Arreptitij: & inde Arreptitius, ab arripio arripis, quia arreptum à Dæmone. Et hoc dupliciter, vel abſque Malefica & maleficio, vel cum ea abſque maleficio. Quia vt Philoſophus in pręfato libro dicit, quòd aliquis in paſſione exiſtens, à modica ſimilitudine mouetur, ſicut amans ex modica ſimilitudine amati & ſic odium habenti. Ideo Dæmones, qui peractus hominum experiuntur, quibus paſſionibus magis ſubduntur, illos ad huiuſmodi amorem vel odium inordinatum inſtigant eo fortiùs, in eorum imaginationem & efficaciùs imprimendo hoc, quod contendunt, quantò etiam id faciliùs poſſunt. Faciliùs autem poſſunt, quantò etiam amans faciliùs ſpeciem reſeruatam ad principium ſenſitiuum, id eſt, imaginationem educit, & in eius cogitatione delectabiliùs moratur.

Ligatio rationis à Dæmonibus.

Arreptitij.

Quomodo odium vel amor per Dæmones excitatur.

Cum malefico verò, quando talia per Maleficas, & ad Maleficarum inſtantiam propter pactum initum cum eis procurat: de quibus enumerare præ multitudine tam in ſpiritualibus quàm in ſæcularibus non eſt poſſibile. Quòd enim adulteri pulcherrimas vxores dimittentes in fœdiſſimas alias inardeſcunt.

Nouimus vetulam, tres ſucceſſiuè Abbates, vt publica omnium fratrum fama in illo monaſterio etiã in hodiernum diem refert, non ſolùm in his maleficiaſſe, ſed & interemiſſe, quartum iam ſimili modo dementaſſe. Quod & ipſa publica voce fatetur: nec veretur dicere, feci & facio: nec deſiſtere à meo amore poterunt, quia tantùm de meis ſtercoribus comederunt, quantitatem per extenſum brachium demonſtrando. Fateor autem quia nobis non aderat vlciſcendi & inquirendi ſuper eam facultas, ideò adhuc ſupereſt.

Vetula quatuor Abbates interimens amore.

Eſus ſtercorũ amorem operatur.

Diab. instigat inuisibiliter per modum dispositionis.

Et quia dictum fuit in principio distinctionis, quòd inuisibiliter instigat Diabolus hominem ad peccãdum, non solùm per modum persuasionis, vt dictum est, imò etiam per modum dispositionis, licèt non deseruiat ad propositũ, tamen sic declaratur: Per consimilem enim admonitionem, mouendo spiritum & humorem, facit aliquos magis dispositos ad irascendum vel concupiscendum, vel ad aliud huiusmodi. Manifestum est enim, quòd corpore aliqualiter disposito, est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones: quibus insurgentibus, homo disponitur ad consensum. Sed quia præcedentia difficile prædicare, ideò faciliori modo pro populi auisamento sunt declaranda. Et à quibus remedijs possint tales maleficiati liberari, tractatur in tertia parte.

Modus proponendi premissa de amore illicito in sermonibus ad populum.

An Malefica valeant ad amorem corda succẽdere.

PRædicator de suprà dictis sic mouet quæstionem, An Catholicũ sit asserere, quòd Maleficæ valeant ad amorem alienarum fœminarum inordinatum mentes hominum immutare, & eorum corda sic succendere, vt nulla confusione, plagis, verbis aut factis, ad desistendum valeãt cogi: & similiter ad odium inter matrimonialiter coniunctos incitare, vt nec redditionis, nec exactionis debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant: quinimò interdum eos oportet currere ad amasias, intempestiuæ noctis silentio, per multa terrarum spacia.

Super quæ, si voluerit, argumenta aliqua ex præcedenti quæstione sumat. Si non dicat tãtummodò quòd quæstiones istæ patiuntur difficultates propter amorem & odium: qui cùm fundantur in voluntate, quæ in suo actu semper libera est, nec cogi potest per aliquam creaturam, nisi à Deo, qui eam regere potest, vnde nec Dæmon, vel Malefica eius virtute ad amorem vel odium voluntatem cogere videtur. Item, quia voluntas, sicut & intellectus, subiectiuè existunt in anima & illabi animæ illi soli est possibile qui eam creauit ideò difficultatem patitur quæstio, quò ad veritates enucleandas in suis partibus.

His tamen non obstantibus. Dicendum est primò super Philocaptionem & odiũ, secundò super Maleficium generatiuæ

ratiuæ potentiæ. De primo, quod licèt in intellectum & voluntatem hominis immediatè Dæmon nequeat operari, tamen secundùm omnes Doctores Theologos in 2. sentent. de virtute Dæmonis in operando in corpus, & in potentias corporis, siue corpori allegatas, siue sint sensus interiores, siue exteriores, permittente Deo, agere valent. Hoc probatur auctoritate & ratione ex præcedenti quæstione, si placet inuenit, si non dicat auctoritatem & rationem. Iob. 2. Dæmoni dixit Deus: Ecce in manu tua, id est, potestate, est Iob. Et hoc erat quò ad corpus, quòd patet, quia in animam noluit dare. Vnde dicit: Veruntamen animam eius serua, id est, illæsam serua. Ratio quia enim dedit corpus, dedit etiam super omnes potentias corpori alligatas, vt sunt quinque exteriores, & quatuor interiores, scilicet sensus communis, phantasia siue imaginatiua, æstimatiua, & memoratiua.

De Philosophatione.

Deus dedit potestatem Diabolo in corpus Iob. non in animam.

Si non potest aliter declarari, detur de porcis & ouibus exemplum: vbi porci per memoratiuam redire sciunt, & oues lupum & canem discernunt ex naturali imaginatione, vnum tanquam inimicum, alterum tanquam amicum suæ naturæ.

Per memoratiuam porci redire sciunt.

Consequenter cùm omnis nostra cognitio intellectiua ortum habet à sensu (cũ intelligentem, iuxta Philosophũ in 2. de anima, necesse sit phantasmata speculari.) Ideò sicut Dæmon potest interiorem phantasiam immutare, sic etiam intellectum obtenebrare. Et hoc quidem non erit immediatè agere in animam, sed mediantibus phantasmatibus. Item, quia nihil amatur nisi cognitum.

Necessario intelligens phantasias speculatur.

Dentur exempla ad placitum de Auro, quod amat auarus, quia intelligit eius virtutem, &c. Ideò obtenebrato intellectu, obtenebratur, & sua volũtas in suis affectionibus. Hoc autem potest facere Dæmon absque Malefica & cum Malefica, imò & accidere possunt ex sola incautela oculorũ. Et de singulis trademus exempla. Nam vt Iac. 1. dicitur Vnusquisque tentatur à cõcupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia cùm cõceperit, parit peccatum, peccatum verò, cùm consummatum fuerit, generat mortem. Sic Sichem cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata est anima eius cum ea.

Concupiscentia mater peccati.

Genes.

Genes. 34. & secundùm gloss. Inermæ animæ sic accidit, quando postpositis propriis vt Dina negotia aliena curat, seducitur consuetudine, & fit vna vnitate sensus cum illicitis.

De secundo, quòd etiam absque maleficis oriuntur interdū & tentatione Dæmonum principaliter, sic declaratur. Nam Ammon sororem suam Thamar speciosissimā adamauit, & deperierat in eam valde, ita vt propter eius amorem ægrotaret, 2. Reg 13. Non enim in tantum facinus stupri quis prosiliret, nisi in toto corruptus, & à Diabolo grauiter tentatus. Vnde glossa ibidem. Hoc monet nos, & ideò Deus permisit, vt semper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur, & princeps peccati, qui falsam pacem periclitantibus spondet, nos paratos inueniēs improuisè trucidet.

Sancti etiam amore mulierum tentati.

De hoc secundo genere amoris refertus est liber sanctorum Patrum, qui fert, quòd licèt omnem tentationem carnalis concupiscentiæ sibi subtraxissent, tamen vltrà quàm credi potest tenebantur aliquoties amore mulierum. Vnde & 2. Corinth. 12. Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet, vbi glossa. Tentando per libidinem datus est mihi. Tentatio autem, cui non consentitur, non est peccatum, sed materia exercendi virtutem. Et hoc intelligitur, de tentatione, quæ ab hoste, non à carne, quæ semper est ad minus peccatum veniale, etiamsi ei non consentiatur. Poterit prædicator aliqua exempla deducere, si placuerit.

Stimulus carnis S. Pauli fuit amor mulierum.

Tentatio cui non consentitur, non est peccatum.

De tertio, quòd amor illicitus proueniat ex maleficiis Dæmonum, discussum est suprà, & de hac loquimur tentatione.

Quomodo discernendum, an amor ex Diabolo vel maleficio procedat.

Et si quis diceret quomodo posset discerni, quòd non ex Diabolo, sed solum ex maleficio talis amor inordinatus procedit. Dicendum quòd ex multis. Primò, si taliter tentatus pulchram & honestam habeat vxorem, & oppositum constat de altera, &c. Secundò, si iudicium rationis omnino ligatur, quod nullis plagis: seu verbis, aut factis, aut etiam confusionibus ad desistendum ab ea induci valeat. Et tertiò potissimè, quando se continere non potest, quin interdum inopinatè se etiam per longum spacium, non obstante asperitate itineris (prout ex talium confessione quisque sentire potest) se transferre habeant, siue de die siue

siue de nocte. Nam sicut dixit Chrysost. super Matth. 20. de Asina quam Christus equitauit: quòd cùm Dæmon voluntatem hominis peccato possidet, quasi ad libitum trahit quòd placet. Exemplum dans de naui in mari, perdito gubernaculo, quæ ad libitum vēti proiicitur: & sicut qui equo potenter insidet, & Rex Tyranni habens possessionē. Quartò discernitur in eo, quòd inopinatè & subitò vehuntur, & immutantur interdum, vt nihil eis obstare possit. Elicitur etiam ex ipsius personæ infamia. Et antequàm ad vlteriorem quæstionem, de maleficis, circa potentiam generatiuam, procedamus, quæ etiam annexa est: primò soluenda sunt argumenta.

Sequuntur solutiones argumentorum.

Voluntas regitur à Deo, sicut intellectus ab Angelo.

Verum & Ens conuertuntur.

AD argumenta autem respondendo. Ad primum, quòd voluntas hominis regatur à Deo, sicut intellectus ab Angelo bono. Patet solutio. Intellectus enim sicut tantummodò illustratur ab Angelo bono ad cognitionē veri: vnde sequitur amor boni: quia Verum & Ens conuertuntur. Ita & intellectus potest à malo obtenebrari in cognitionē veri apparentis: & hoc per confusionem specierū, principiis sensitiuis. i. virtutibus & potētiis sensitiuis interioribus repręsentatis: vnde sequitur amor inordinatus apparentis boni: putà corporalis delectationis, quam & tales quærunt.

Quomodo Dæmones mutationes in corporibus operentur.

Ad secundū argumentū, quòd intra corpora non possunt esse illa immutando, partim est verū, & partim non, & hoc quo ad triplicem immutationem. Non enim possunt illa immutare, quantùm ad eductionem alicuius formæ, siue substantialis, siue accidentalis: Quæ etiam potiùs dicenda est productio quàm immutatio, sine adminiculo alicuius alterius agentis, aut etiam sine Diuina permissione. Si autem loquamur de immutatione qualificatiua, vt de sanitate & infirmitate, sicut ex præcedentibus patet, possunt varias infirmitates etiam vsque ad ligamen rationis immittere, & sic odium & amorem inordinatum procurare.

Potest etiam addi tertia immutatio, quæ fit, quando Angelus bonus vel malus illabitur corpori, sicut dicimus, quòd Deus tātūmodo illabitur animę, id est essētię animę. Sed vbi dicimus, quòd Ang. illabitur corpori, præcipuè ma-

Quomodo Diabolus illabatur obsessis.

lus, vt in obsessis, ibi non illabitur infra terminos essentiæ corporis, quia sic ille solummodò, qui dat esse, scilicet Deus creator, illabi potest, & continetur, tanquam quis habet intrinsecam operationē animæ. Dicunt tamē illabi corpori, quando aliquid operatur circa corpus: Quia ibi est vbi operatur, vt dicit Damasc. & tunc operatur infra terminos corporalis quantitatis: & infra terminos essentiæ corporis.

Diab. est vbi operatur.

Vnde elicitur, quòd corpus habet terminos duplicis rationis, quātitatis & essentiæ. Et est distin. sicut inter suppositum & naturam. Vnde sicut corpori illabi possunt, ita & potentiis affixis organis corporalibus, & per consequens, possunt impressiones facere in potētias: Vnde per accidēs, talis operatio & impressio resultat in intellectum, cùm eius obiectum sit phantasma, sicut color visus, vt dicitur in 3. de anima. Et consequenter per accidens vsque ad voluntatē. Quia volūtas suum obiectum recipit ab intellectu sub ratione boni, secūdùm quod intellectus apprehendit aliquid in ratione boni, veri & apparentis.

De cogitationibus cognoscendis.

Ad tertium argumētum, cognoscere cogitationes cordis est dupliciter, vel in suo effectu, vel vt sunt in intellectu. Primo modo non solùm Angelus, sed & homo cognoscere potest: licèt Angelus subtilius, vt patebit. Nam interdū cogitatio cognoscitur, non solùm per actum exteriorem, sed etiam per immutationem vultus. Et etiam Medici aliquas affectiones animi per pulsum cognoscere possunt. Vnde Aug. in lib. de Diuin. Dæmon. dicit: quod aliquādo hominū dispositiones, non solùm voce prolatas, sed etiam cogitatione conceptas, quæ, vt signa quædam ex animo, exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt. Quamuis in lib. Retractationum hoc dicat non esse asserendum, quomodò hoc fiat: existimo quod retractat, si quis diceret eum sensisse, quòd cogitationes Dæmon cognosceret in intellectu.

Alio modo possunt cognosci cogitationes, prout sunt in intellectu, & affectiones prout sunt in voluntate, & sic solus Deus cogitationes cordium & affectiones voluntatum cognoscere potest. Cuius ratio est: quia voluntas creaturæ rationalis soli Deo subiacet, & ipse in eam solus operari potest, qui est principale eius obiectum & vltimus finis. Et ideò ea, quæ in voluntate sunt, vel ex voluntate sola dependēt, soli Deo sunt nota. Manifestum est autem quòd ex sola

Voluntas hominis soli Deo subiacet.

voluntate

voluntate dependet, quòd actu aliquis aliqua consideret. Quia cùm aliquis habet habitum scientiæ, vel species intelligibiles in eo existentes, vtitur eis cùm vult.

Angelus non cognoscit ea quæ sunt animæ.

Probatur etiam ex his quæ dicta sunt, quia Angelus non potest illabi animę, ergo non potest per naturam videre ea, quæ sunt in anima, & quamdiu sunt in intimo animæ. Vnde quando arguitur. Dæmon non potest videre cogitationes cordium, ergo non potest corda seu mentes hominum ad amorem vel odium incitare. Dicitur, quod sicut cognoscit, scilicet per effectus & subtiliori modo quàm homo, ita etiam subtiliori modo potest immutare ad odium vel amorem, commouendo phentasmata, & intellectum obtenebrando.

Cōsolatio pro meticulosis.

Est etiam aliquid timorosis conscientijs & virtuosis, pro eorum consolatione, aduertendum: quòd immutatio sensibilis exterior, & corporalis, quæ concomitatur cogitationes hominis, quandoque est ita exilis & indeterminata, quòd Diabolus per eam in certam cognitionem cogitationis venire non potest, præsertim quando studijs, aut bonis operibus vacant interpellatim, & tales tunc in somnis plus vexat: experientia hoc docet. Quandoque est ita fortis & determinata, quòd per illam potest cognoscere cogitationē, quantùm ad speciem: vt quòd cogitat de inuidia, vel de luxuria. Sed an per eam possit certitudinaliter cognoscere quantùm ad omnes circunstantias, vt videlicet super talem, vel talem, sub dubio dimittamus, sicut & reperimus. Nisi quod verum est, quòd tales circumstantias ex actibus postmodum cognoscere potest.

Diab. vexat pios in somnis.

Ad quartum, quia licèt illabi animæ tantùm conueniat Deo, tamen illabi corpori, & per consequens potentijs affixis corpori modo suprà tacto, hoc potest conuenire Angelo siue bono, siue malo: vnde amor & odium in tali homine accusari possunt. Ad aliud quòd virtus sensitiua sit dignior quàm nutritiua, quæ tamen non potest immutari ab eo. Dicendum, quòd imò super vim nutritiuam etiam posset, ita vt aliquid citiùs vel tardiùs dirigatur in os vel in carnem: sed ad illud non cooperatur, sicut ad impediendum vel agitandum vires sensitiuas interiores, vel exteriores, & hoc propter suum lucrū quod ex sēsuum deceptione & intellectus illusione plurimùm procurat.

Sensitiua dignior nutritiua.

An generatiuam potentiam, seu actum Venereum Malefici impedire possint: quod Maleficium in bulla continetur.

QVAESTIO VIII.

SECVNDÒ, eadem veritas, scilicet, quòd adulteræ, fornicariæ, &c. amplius existunt maleficis, ostenditur per impedimentum maleficiale super actum generatiuæ potentiæ. Et vt veritas magis elutescat, arguitur primò, quòd non sit possibile. Quia si tale maleficium esset possibile, posset etiam maritatis contingere: quod si conceditur, tunc cum matrimonium sit opus Dei, & maleficium opus Diaboli, fortius erit opus Diaboli opere Dei. Si verò conceditur, quòd tantummodò fornicariis & non maritatis, tunc redibit opinio, quod maleficium nihil sit in re, sed tantùm in opinione hominum: cuius oppositum in prima quæstione tactum est. Aut dabitur ratio cur istis & non illis contingere possunt, & cùm non videbitur subesse alia ratio, nisi quia opus Dei. Matrimonium existit. Et ista ratio secundùm Theologos, non concludit, vt patet in 4. dist. 34. de impedimento maleficiali, manet adhuc argumentum quòd opus Diaboli erit fortius opere Dei: Et cùm hoc sit inconueniens asserere, ergo etiã inconueniens est asserere per maleficium posse impediri actum Venereum.

An per Maleficia impediãtur res Venerea.

Item Diabolus non potest impedire actus aliarũ virium naturalium, vt comedẽdi, ambulandi, erigẽdi, quod videtur esse verum ex eo, quia interimere possent totum mundum.

Præterea, cùm actus Venereus æqualiter se habet ad omnem mulierem si impeditur: impeditur etiam ad omnem mulierem, sed hoc est falsum: ergo & primum. Quod falsum sit, docere experiẽtia, cùm tales qui dicũt se maleficiatos sunt potẽtes ad alias, licet non ad illas quas cognoscere non potest: quia videlicet non vult, vnde nihil potest in re.

In Contrarium & pro veritate est cap. Si per sortiarias, 33. q. 8. Item omnium Theologorum & Canonistarum sẽtentia, vbi tractans de maleficiali impedimẽto matrimonij.

Quod homo potest Diabolus subtiliter potest.

Itẽ ratio alludit, cùm maior sit potestas Dæmonis quam hominis: & homo impedire potest potentiã generatiuã, siue per herbas frigidissimas, siue per alia impedimenta, &c. vt quisque imaginari potest: ergo & Dæmon, qui acutio-

tis scientiæ existit facere per amplius potest.

Responsio: ex duobus quæ suprà tacta sunt, veritas satis patere potest, licet modus impediendi non sit speculatiuè declaratus. Nam tactum est, quod maleficium non est solum opinione hominum, quasi nihil in re, imo effectus innumeri maleficiales accidere possunt verè & realiter Deo permittente. Ostensum est etiam quod Deus amplius permittit, super vim generatiuam propter maiorem eius corruptionem, quàm super alios actus humanos. Sed de modo, quo tale impedimentum procuratur, est aduertendum, quod non procurat solùm circa vim generatiuam, sed etiã circa vim imaginatiuam seu phantasiam.

Quinque modi impediẽdi Venerem.

Et super hoc notat Petrus de Palude in suo 3. distin. 34. quinque modos, Dicit enim, quod quia Dæmon, ex hoc quod est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem, ad motum localem prohibendum vel faciendum. Ideò potest corpora impedire ne sibi appropinquent directè vel indirectè, interponendo se quandoque in corpore assumpto. Sicut accidit sponso, qui desponsauerat Idolum, & nihilominùs contraxerat cum iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere. Secundo modo hominem inflammare ad actum illum, vel etiam refrigerare ab actu illo, adhibendo occultè virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio modo turbando æstimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam: Quia potest, vt dictũ est, in imaginationem imprimere. Quartò reprimendo directè rigorem membri fructificationi congruentis, sicut etiam motum localem reprimere potest. Quintò prohiberi missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua: quasi intercludendo vias seminis: ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excidat, vel emittatur, & multis aliis modis.

Desponsans Idolum.

Et subdit de hoc, quod suprà tactum est ab aliis Doctoribus, concordando dicens. Plus enim permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: Sicut & super Serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Et post pauca dicit: Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virũ, quòd pro toto mundo nõ permittit se cognosci.

Serpẽtes magis incãtationibus obnoxij.

Pòst vult dare rationem, quare plus maleficiuntur viri circa talem actum, quàm mulieres: & dicit, quòd quia tale impedimentum fit interdum per obstrusionem vasis, vel etiam per motum localem, reprimendo rigorem membri, quæ potiùs, & faciliùs in viris cõtingere possunt, ideò plures viri maleficantur, quàm mulieres. Posset etiam quis dicere, quod ideò, quia plures mulieres superstitiosæ sunt, quã viri, & potiùs allicere cupiunt viros quàm mulieres. Vel etiam in dispunctum hoc faciunt mulieris coniunctæ, vt vtrobique faciant occasionem adulterandi, dum vir alias cognoscere potest, & non propriam: & similiter vxor etiam alios habeat quærere amores.

Cur in Venereu magis maleficiũtur viri quàm fœminæ.

Addit etiam, quòd Deus permittit ampliùs sæuire in peccatores, quàm in iustos. Vnde Angelus dixit Tobiæ, In illos qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem. Sed etiam aliquando in iustos, sicut in Iob: Sed non circa vim generatiuam, propter quæ debent facere confessiones & alia bona. Ne ferro manente in vulnere, frustra fit medicinam apponere. Hæc Petrus. Sed de amotione talis effectus patebit in tertia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia, in quæstione de impedimento cohabitationis matrimonialis, declarantur.

INcidentaliter verò si quæritur: Quare actus ille aliquando impeditur respectu vnius mulieris, & non respectu alterius. Responsio secundùm Bonauen. hæc est: Vel quia Sortilegus, seu Malefica ad hoc respectu personæ determinatæ Diabolum immutauit: vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire non permittit. Occultum enim Dei iudicium hîc latet, vt patet in vxore Tobiæ. Et addit.

Actus carnalis cur respectu vnius, & non alterius mulieris impeditur.

Modi impediendi vim generatiuam.

Si quæritur, quomodo Diabolus hoc facit dicendũ quod impedit generatiuam vim non impedimento intrinseco, lædendo organum, sed extrinseco, impedimento vsum, vnde quia est impedimentum artificiale, nõ naturale, ideò potest impedire ad vnam, quod non ad alias: Vel tollendo excitationem concupiscentiæ ad illam & non aduersus aliam, & hoc per virtutẽ propriam, vel herbam, vel lapidem, vel per aliquam naturam occultam. Et hæc conueniunt cum dictis Petri de Palude.

Præterea

Prætereà, cùm impotentia talis actus quandoq; ex frigiditate naturæ seu naturali defectu contingit. Si quæritur, quomodo potest discerni, quòd ex maleficio vel non maleficio contigerit? Respondit Host. in Summa (licèt hoc nō sit prædicandum publicè) quando virga nullatenùs mouetur, & nunquam potuit cognoscere, & hoc est signum frigiditatis. Sed quando mouetur & erigitur, perficere autem non potest, est signum maleficij.

Quomodo frigiditas natura à Maleficio dignoscatur.

Notandum insuper, quòd non solùm fit maleficium, ne quis actum illum exercere valeat, sed etiam aliquando fit ne mulier concipiat, vel vt aborsum faciat.

Sed nota secundùm Canonū sanctiones quòd quicūque propter vindictæ libidinem explendam, vel propter odium aliquid fecerit viro vel mulieri propter quod non posset generare vel concipere, reputatur homicida. Extra: de homicid. Si aliquis. Et nota, quòd communiter loquitur Canon de amatoribus sæculi, qui suis amasiis per pocula, ne confusionem incurrant, talia procurant: vel etiam per certas herbas, naturam nimium infrigidantes, absque auxilio Dæmonum. Vnde pœnitentes sicut homicidæ sunt puniendi. Maleficæ autem, per maleficia talia procurantes, sunt secundùm leges vltimo supplicio puniendæ, vt supra in prima quæstione tactum est.

Impotentes facientes sunt homicidæ.

Et pro solutione argumentorū, vbi difficultatur, an matrimonialiter coniunctis talia contingere possint. Est vlteriùs aduertendum, quòd licet ex his quæ tacta sunt non pateat super hoc veritas, tamen verè & realiter illis in matrimonio, sicut & extra, contingere possunt. Et prudens lector, qui copiam librorum habet, inueniet tam apud Theologos, quàm Canonistas, præcipuè. Extra: & in materia de frigidis & maleficiatis. & in 4 dist. 34. mutuò concordantes, & duos errores reprobantes: præsertim circa matrimonialiter coniunctos qui sentire videbantur, quod tale maleficium non posset contingere inter matrimonialiter cōiunctos, moti illis rationibus, quòd Diabolus non posset opera Dei destruere.

An maritatis possit impotentia machinari.

Et primus error, qui ab eis reprobatur, est contra illos, qui dicebant maleficium nihil esse in mundo sed tantùm esse in opinione hominum, qui ex ignorantia causarum occultarum, & quas etiam nullus hominū scire potest, aliquos

Maleficium esse reuera, nō in opinione.

effectus naturales maleficiis imputabant, quasi illos efficerent non occultæ causæ, sed Dæmones per se vel maleficos. Hic error, licèt ab omnibus aliis Doctoribus sub simplici falsitate reprobetur, tamen à Sancto Thoma acriùs impugnatur, vbi ipsum tanquam hæresim condemnat, dicens, quod hic error ex radice infidelitatis procedit: Et quia infidelitas in Christiano hæresis dicitur, ideò tales vt Hæretici meritò suspecti sunt. De qua tamen materia etiam in 1. quæstio. tactum est, licèt ibi non taliter sit declaratum. Nam si quis alia dicta Doctoris Sancti in aliis locis considerat, rationes inueniet, quare asserit talem errorem extra radicem infidelitatis procedere.

Nam in quæstionibus de malo, vbi tractat de Dæmonibus, & in quæst. prima, An Dæmones habeant corpora naturaliter sibi vnita: Inter alia quæ ibi recitantur, mentio de illis, qui singulos effectus referebant ad virtutes cœlestium corporum: quibus & subesse dicebant occultas causas effectuũ inferiorũ: dicens: Considerandum est quod Peripatetici, Aristotelis sectatores, non posuerunt Dæmones esse, sed ea quæ attribuuntur Dæmonibus, dicebant prouenire ex virtute cœlestium corporum & aliarum naturalium rerum. Vnde August. dicit. 10. de ciuit. Dei. Porphirium visum fuisse quod herbis, & lapidibus, & animantibus, ac sonis certis ac vocibus, ac figurationibus atque figmentis quibusdam, etiam obseruatis in cœli conuersione motibus syderum, fabricari in terra ab hominibus potestates syderum idoneas, variis effectibus exequendas. Ex quibus apparet error, quòd omnia reducebant in causas occultas syderum, & Dæmones tantummodò fabricarentur ex opinione hominum.

Peripateticorũ opinio de Dæmonibus.

Sed quòd hæc positio sit falsa, manifestè probat S. Thomas, ex hoc ibidem quod reperiuntur aliquæ operationes Dæmonum, quæ nullo modo possunt ex aliqua naturali causa procedere, putà quòd aliquis obsessus à Dæmone loquatur linguam ignotam: & multa alia inueniuntur opera Dæmonum, tam in Arreptitiis quàm Necromanticis artibus, quæ nullo modo possunt nisi ex aliquo intellectu procedere, ad minus bona secundum naturam, licèt mala secundũ voluntatem. Et ideò coacti fuerunt propter inconuenientia tacta alij Philosophi ponere Dæmones esse. Licèt pòst se varios errores inciderunt, aliis putãtibus animas hominũ

à corporibus exeuntes Dæmones fieri. Vnde & multi Aurufpices pueros occiderunt,vt animas eorum fuos cooperatores haberent,& plures alij errores recitantur.

Animas hominum Dæmones fieri.

Vnde patet,quòd non immeritò doctor Sanctus dicit talem opinionem ex radice infidelitatis procedere.Si cui placet,legat Aug.in 8.& 9.de ciui.Dei,fuper varios errores infidelium,circa naturam Dæmonũ. Quare etiam cõmunis ratio omnium Doctorum, quæ in præfata diftinctione allegatur,contra huiufmodi errantes,fcilicet maleficium aliquod effe negantes,magnæ eft efficaciæ in fententia, licèt breuis fit in verbis:vbi dicunt , quod qui maleficium nihil effe in mundo afferunt,contrariantur omnium Doctorum fententiis,& facræ fcripturæ, declarantes Dæmones effe,& Dæmones habere poteftatem fupra corpora & fupra imaginationes hominum , Deo permittente : Vnde & per eos Malefici ipforum Dæmonum inftrumenta, & ad quorum inftantiam Dæmones interdum ad creaturam nocumenta operantur, Malefici dicuntur.

Et quidem quòd per reprobationem huius primi erroris, à Doctoribus,non fit mentio de matrimonialiter coniunctis , tamen per reprobationem fecundi erroris hoc patet.Dicunt enim,quod aliorum error erat,quòd licet maleficium effet & abundaret in mundo,etiam contra carnalem copulam, tamen quia nullum tale maleficium poteft cenferi perpetuum , ideò nunquam dirimeret matrimonium iam contractum.Ecce quòd mentio fit de matrimonialiter coniunctis. Improbando autem hunc errorem, (licèt declarare hoc non deferuiat ad propofitum,tamen propter eos qui copiam librorum nõ habent)notandum, quòd improbant per hoc, quòd talia afferere dicunt effe contra experimentum,& contra iura antiqua & noua.

Quando maleficiata impotentia matrimonium dirimat.

Vnde dant talem Catholici Doctores diftinctionẽ, quòd impotentia ex maleficio procreata , aut eft temporalis,aut perpetua.Si temporalis,tunc non impedit. Tunc autẽ præfumitur effe temporalis , quando infra fpacium trium annorum cohabitantes,& quantum poffunt operam dantes, fiue per Ecclefiaftica facramenta , fiue per alia remedia fanari poffunt. Si verò non fanentur aliquo remedio,ex tunc præfumitur effe perpetua : Et tunc aut præcedit matrimonij contractionem & confummationem , & fic impedit

Impotentia tẽporalis vel perpetua.

matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum. Aut sequitur matrimonij contractionem, sed non cõsummationem: & sic etiam, vt dicunt aliqui, dirimit matrimonium iam contractum. (Dicitur enim. 33. q. 1. cap. 1. quòd coniugium confirmatur officio, scilicet, carnis, vt dicit gl.) Aut sequitur matrimonium consummatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit. Plura ibi notantur: Extra, de frigid. & ibi per Host. & Godfred. & Doct. etiã Theologos, vbi suprà.

Coniugium confirmatur officio.

Ad argumenta. Ad primum satis patet ex his quæ dicta sunt. Nam primò, quòd Dei opera possunt destrui per opera Diaboli, si maleficium posset inter coniugatos contingere, non valet instantia, imò oppositum patet, cùm nihil possit Diabolus nisi Deo permittente. Item quia non per violentiam destruit vti tyrannus, sed per quandam artem extrinsecam, vt suprà patuit. ad secundum patuit suprà, quare potiùs Deus permittit super hunc actum Venereum, quàm super alios actus. Potest etiam super alios quando Deus permittit. Vnde non valet quòd perimat mundum. Ad tertium similiter patet ex dictis.

An Malefica præstigiosa illusione operentur circa membra virilia, quasi illa omninò sint à corporibus euulsa.

QVAESTIO IX.

Tertiò, eadem veritas declaratur per Diabolicas operationes, circa membrum virile, cuius rei Veritas vt magis elucescat, quæritur: An maleficæ valeant membra virilia virtute Dæmonũ verè & realiter, vel solummodo præstigiosa apparitione auferre: & arguitur quòd verè & realiter, per argumentum à fortiori. Maiora possunt Demones, vt homines occidere, vel localiter transferre, vt suprà patuit de Iob. & Tobiæ 7. viris occisis: ergo etiam possunt membra hominis verè & realiter auferre.

An malefica venerà auferant virilia.

Præterea glossa super illud Psal. Immissiones per Angelos malos: Deus punit per malos Angelos, sicut populum Israëliticũ sæpè puniuit varijs languoribus, verè & realiter

corpo

corporibus immissis: Ergo & huiusmodi infirmitates circa membrum tale immittere potest.

Si dicatur quòd potest Diuina permissione, tunc sic in præcedentibus dictum est, quòd Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiari, propter primam corruptionem peccati, quæ per actum generantem in nos deuenit, ergo etiam ampliùs permittit super membrum illius potentiæ generatiuæ, vt ipsum totaliter auferat.

Vxor Loth à Diabolo fuit conuersa in statuam salis.

Præterea maior fuit conuersio vxoris Loth in statuam salis. Gen. 19. quàm auferre membrum virile, sed illa fuit vera & realis, & non apparens conuersio, (quia adhuc visibiliter, vt dicitur, superest illa statua.) Et factum fuit per malum Angelum, vt coacti à bonis, qui priùs cæcitate eos percusserant, vt ostium domus inuenire non possent. Sicut & aliæ punitiones Gomorreorũ. Quia & glossa ibidẽ asserit ipsam etiã illo vitio infectã: ergo, & ista facere possunt.

Præterea quicunq; potest inducere formam naturalem, potest & illam auferre. Sed Dæmones formas naturales pluries induxerũt, vt patet de Magis Pharaonis, qui virtute Dæmonum ranas & serpentes fecerunt. Item Aug. in li. 83. q. dicit quòd omnia quæ visibiliter fiunt etiam per inferiores potestates aëris, hæc non absurdè fieri posse creduntur: Sed hoc possunt facere homines, vt aliqua arte vel incisione membrum auferatur, ergo & Dæmones ista facere inuisibiliter, quòd alij visibiliter possunt.

Sed contrà August. 18. de Ciuit. Dei. Non est credendum, etiam hominis corpus Dæmonum arte vel potestate in bestialia lineamenta posse conuerti: ergo etiam à simili, non potest auferre hoc quod ad veritatem corporis humani deseruit. Item 3. de trin. dicit: Non est putandum, istis transgressoribus Angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam, sed soli Deo.

Quomodo membrum virile planè auferatur.

Responsio. Nulli dubium, quin maleficæ quædam mira operentur circa membra virilia, vt ex visis & auditis plurimorum, imò & ex ipsa publica fama constat de hoc quòd per sensum visus aut tactus veritas illius mẽbri cognoscebatur. Quod qualiter fieri potest dicendum: quòd licèt dupliciter fieri possit, scilicèt, verè & realiter, vt argumenta primi tetigerunt, & præstigiosa operatione. Ea tamen, quæ à maleficis fiunt circa huiusmodi, non fiunt nisi

præ

præſtigioſa illuſione:quæ tamen illuſio nō habet locum in imaginatione patientis : Quia imaginatio eius poteſt verè & realiter æſtimare aliquam rem non eſſe præſentem, licèt per nullam operationem ſenſus exterioris, ſcilicet, viſum, aut tactum percipit eſſe præſentem.

Vnde poteſt dici vera ablatio mēbri ex parte imaginationis patientis, licèt non ex parte rei, quod qualiter fiat, ſunt plura notanda. Primò, duo modi, quibus iſta fieri poſſunt. Non mirum, ꝙ Diabolus ſenſus humanos exteriores decipere poteſt, qui interiores, de quibus ſuprà tactum eſt, illudere poteſt, formas reſeruatas educendo ad principalia ſua ſenſitiua. Decipit autem eos in ſua naturali operatione, vt quod viſibile eſt ſit ille inuiſibile, tangibile intangibile, audibile inaudibile, & ſic de alijs. Hæc autē veritas ita nihil ponit ex parte rei, ꝙ omnia fiunt ex immutatione organorum deſtruentium, ad viſum, auditū, &c. vt ſunt oculi & manus, quibus immutatio iam fallitur, ſenſus, iudicium.

Poſſumus iſta ex naturalibus quibuſdam demonſtrare, nam ſicut vinum dulce, propter infectionem linguæ in febricitante, videtur amarum, vnde guſtus decipitur, non ex parte rei, ſed ex parte humorum. Ita & ibi nulla deceptio ex parte rei, quin ibi ſit virga adhærens, ſed deceptio ex parte organi ſenſus.

De illuſione ſatanæ.

Iterum, ſicut ſuprà dictum eſt de vi generatiua, illā impediendo per impoſitionem alicuius alterius corporis eiuſdem coloris & apparentiæ, ita & aliquod corpus planum figuratum colore carneo interponere poſſunt inter viſum aut tactum oculorum & manuum, & inter ipſum verum corpus patiētis, ita ꝙ ſuo iudicio nihil valeat videre & ſentire, niſi corpus planum, & nullo membro interruptum. Videantur dicta S.Tho. in 2. diſt.8.art.5. de præſtigioſis illuſionibus & ſimiliter ſecunda ſecundæ.q.91. & in quæſtionibus.de malo. Frequenter allegans illud Auguſtini, in lib. 83. q. Serpit hoc malum Dæmonis per omnes aditus ſenſuales, dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubiicit, infundit ſe ſaporibus.

Præterea alludit ratio, quòd non ſolùm per interpoſitionem alicuius corporis plani, non membrati talis illuſio præſtigioſa in vidente & tangente fiat, imo & per modum, quo certi ſpiritus ſeu ſpecies reſeruati educuntur ad ſua

princi

principia sensitiua interiora, scilicet ad imaginationem & phantasiam, vnde contingit aliquid imaginari, ac si primò eliciatur ex sensu interiori. Nam vt in præcedenti quæstione tactum est, Dæmones virtute propria possunt localiter corpora mutare: Ex transmutatione autem spirituum & humorum, etiam secundùm naturæ operationem, contingunt. Aliqua secundùm imaginationem vel sensum videri naturaliter dico: quia & Philosophus in de som. & vig. assignans causam apparitionis somniorum dicit, quòd cùm animal dormierit descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones relictæ ex sensibilium motionibus, quæ in spiritibus sensibilibus conseruantur. Termini fuerunt superiùs declarati: ita quòd tunc aliqua appareant, ac si tunc primo à rebus exterioribus sensus immutarentur. Et quia hoc natura facere potest, à fortiori Diabolus formas seu species corporis plani, & non membro virili organisato, educere potest ad vim phantasticam & imaginatiuam, vt in se sensus iudicent, ac si in rerum veritate ita esset. Per hunc etiam modum, vt patebit inferiùs, homines videntur animalia, cùm tamen non sint in rerum veritate.

Causa apparitionis somniorum.

Secundò notandi sunt alij modi faciliores ad intelligẽdum & prædicandum. Nam quia præstigium nihil aliud est secundum Isid. 8. Ethy. cap. 9. quàm sensuum quædam delusio & præsertim oculorum. Vnde & dicitur à præstringo, quia aciem oculorum præstringit vt res videantur aliter esse quàm sint. Et vt Alexander de Alexandro dicit, Par. 2. Præstigium propriè sumptum, est illusio Dæmonis, quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis qui deluditur, siue quantùm ad interiores sensus, siue quantùm ad exteriores.

Præstigium quid.

Vnde in genere loquẽdo, etiam de humana præstigiosa arte dicamus. Tribus modis potest fieri. Vna absque Dæmonibus, & illa potiùs dicitur delusio, quia artificialiter fit agitatione hominũ, ostendentiũ vel occultantium aliquas res sicut fit in traiectionibus per Ioculatores vel per Mimos. Alius modus fit etiam sine virtute Dæmonum, vt potè naturaliter virtute corporum naturalium, vel etiam mineralium, quæ qui habent, possunt secundùm quandam virtutem, huiusmodi rebus inditam rem ostendere, vel facere

Triplex ars præstigiosa.

Ioculatores.

apparere non sic vt est. Vnde Thom. 1.par.q.114.ar.4 & secundùm alios plures, quædam herba succensa, seu accensa, fumigans, facit trabes apparere serpentes.

Trabes apparent serpētes.

Tertius modus delusionis est, qui fit per Dæmones, Deo tamen permittente. Habent enim Dæmones ex natura, vt patuit, quandam potestatem super quasdam res inferiores, quas possunt exercere circa illas, quando Deus sinit, vt tunc etiam res appareant aliter quàm sint.

Pro quo notandum tertiò, ꝙ Dæmon potest quinque modis illudere aliquē, vt iudicet rem aliter quàm est. Primò artificiali traiectione, vt dictum est: quia quicquid homo scit per artem, ipse meliùs scire potest. Secundo modo naturali applicatione alicuius rei, prout dictum est, per interpositionem alicuius corporis, vt alterum occultetur, vel etiam ex phantasiis hominum illas perturbando. Tertio modo, vt quando in assumpto corpore ostendit se esse aliquam rem quæ non est, sicut Gregorius in primo Dialo. narrat, de Moniali, quæ comedit lactucam, quæ tamen, vt ipse Dæmon fassus fuerat, non lactuca, sed Dæmō in lactucæ specie, aut in ista lactuca erat. Vel etiā vt contigit Antonio, in massa auri, quā in deserto reperit. Vel etiam quando hominem verum tegit, & facit vt brutum animal videatur, prout iam dicetur. Quarto modo, vt quando turbat organū visus, vt videatur res nubilosa quæ est clara vel è cōuerso vt vetula videatur iuuencula. Nam & post fletum apparet aliter lumen quàm antè. Quinto modo, vt in imaginatiuā potentiam operando, & transmutationem specierum sensibilium, per commotionem humorum, vt suprà tactum est, faciendo, vt tunc quasi recentes, & nouæ apparitiones in ipsis potentiis sensitiuis causentur. Et sic tribus vltimis modis Dæmon illudere potest præstigiosa arte sensus hominis: ac etiam secūdo modo. Vnde nulla difficultas, quin membrum virile occultare præstigiosa arte velit. Euidens indicium siue experimētum, quod nobis in officio Inquisitionis existentibus reuelatum fuit, infrà ponetur, vbi de his & aliis factis plura recitantur in secunda parte tractatus.

Monialis lactucam pro Dæmone comedit.

S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem.

Post fletum alier apparet lumen.

Quomodo maleficium à defectu naturali potest discerni.

INcidentalis quæstio, cū certis aliis difficultatibus: quod sequitur. Petro ablatum est membrum, ignorat autem an

per

per maleficium, seu aliàs Diuina permissione, per Dæmonis potentiam sit ablatum? Suntne modi cognoscēdi, & discernendi inter ista? Respondéri potest, quod sic. Primò, quòd tales, quibus accidunt vt plurimùm sunt adulteri, seu aliàs fornicarij. Vnde dum amasijs non ad nutum seruiunt, seu eas relinquere volunt, aliis adhærendo, tunc in vindictam talia procurant, aut aliàs potentiam illius membri amputant. Secundò, cognoscitur per hoc, quod non est durabile. Nam si non sit ex maleficio, tunc non est durabile, sed quandoque redibit.

An impotentia non durabilis sit ex maleficio.

Sed hic iterum suboritur dubitatio, an hoc sit ex natura maleficij quod non sit durabile. Respondetur, quòd potest esse perpetuum, & durare vsque ad mortem, sicut etiam de impedimento maleficiali in matrimonio iudicant. Canonistæ Theologi quòd reperitur temporale perpetuum. Nam dicit Godfre. in Summa: Maleficium non potest solui semper per illum qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia maleficium est perditum. Vnde à simili dicere possumus, quòd maleficium Petro illatum erit perpetuum, vel quia illa malefica, qu ę fecit, non potest eum sanare.

Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt.

Malefica triplices.

Sunt enim maleficę in triplici genere. Nam quædam sanant & lædunt: quædam lædunt, sed sanare nequeunt: quædam tantummodò sanare videntur, id est, læsiones amouere, vt inferiùs patebit. Sic enim nobis contingit. Nam duæ maleficæ mutuò rixantes, dum vna alteri improperaret vna dixit: Non sum tam pessima sicut tu, quia quos lædo, sanare scio. Vel etiam durabit, vbi antè eius sanationem malefica discederet, vel locum mutando, vel ab hac vita discedendo. Nam & S. Tho. dicit Maleficium quodlibet ita potest esse perpetuum quòd non potest habere humanum remedium: quia & si habet remedium, non est tamen hoc homini notum, vel licitum: licèt Deus possit præstare remedium per S. Angelum, vel per Dæmonem, licèt non maleficā cogēdo.

Sunt quædam maleficæ quæ sanare iterum possunt.

Verumtamen summum remedium contra maleficiū est Pœnitentiæ sacramentum. Extra de frigi. Nam & infirmitas corporalis sæpe prouenit ex peccato. Extra de pœnit. cùm infirmitas. Qualiter etiam maleficia sint auferenda, patebit in tertia parte tractatus, & in secunda parte, cap. 6. tres aliæ differentiæ tanguntur.

Pœnitentiæ sacramentum est remedium contra maleficium.

Solutiones argumentorum.

PAtet ad primũ: quòd nulli dubium, quin sicut Deo permittente occidere possunt homines, ita vt membrum illud seu alia auferre possint verè & realiter. Sed tunc Dæmones non operantur per maleficas, de quibus iam mentio habetur. Et per hæc etiam ad secundum patet solutio. Sed ad illud: quòd quia Deus ampliùs permittit vim generatiuam maleficiare propter, &c. ergo etiã permittitur vt illud membrum verè & realiter auferatur: Nõ valet, vt semper hoc fiat. Quia non esset per modum maleficij hoc fieri: nec etiam Maleficæ hoc affectant, dum talia operantur, quòd non habeant potestatẽ restituendi membrum quãdo volunt, & sciunt. Ex quo patet, quod non verè, sed præstigiosa arte aufertur. Ad tertiũ, de conuersione vxoris Loth dicimus: vera fuit & non præstigiosa arte: nunc autem loquimur de arte prestigiosa. Ad quartũ, quòd Dęmones possunt inducere aliquas formas substantiales, ergo etiam, auferre. Dicitur quantùm ad magos Pharaonis, quòd fecerunt veros serpentes, & possunt Dæmones circa aliquas imperfectas creaturas, adminiculo alicuius alterius agentis, aliquos effectus producere, quæ non possunt circa homines, de quibus Deo magis est cura, iuxta illud: Nunquid Deo cura est de bobus? Possunt tamen semper, vt dictum est, Deo permittente hominibus etiam nocere verè & realiter, aut etiam præstigiosa arte, & per hæc etiam patet solutio ad vltimum argumentum.

Vxoris Loth conuersio vera fuit, non præstigiosa.

An malefica operentur circa homines, in bestiales formas præstigiosa arte illos transmutando.

QVÆSTIO X.

An homines transformentur in bestias.

QVartò ipsa veritas declaratur: vel etiã homines transformant in bestias, quod qualiter fiat, arguitur quod non sit possibile hoc fieri. 29. q. 5. Episcopi ex Cõcilio Acquirẽsi. Quisquis credit posse fieri aliquã creaturã, aut in melius, aut deterius immutari, aut trãsformari in aliã speciem vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore qui omnia fecit, & per quem

omnia

omnia facta sūt, ꝓculdubio infidelis est & pagano deterior.

Et vtamur argumētis S. Thom. in 2. sen. dist. 8. An Dæmones possunt imprimere in sensus corporales, præstigiis dulcendo. Vbi primò arguitur quòd non. Nam illa forma bestiæ, quæ videtur, oportet quòd sit alicubi: sed non potest esse tantùm in sensu: quia sensus non habet aliquā speciem nisi à rebus acceptam, & ibi non est vera bestia: Per auctoritatem Gen. allegatā. Nec iterum potest esse in re quæ videtur, sicut quòd mulier videatur bestia: quæ duæ formæ substantiales non possunt esse in eodē simul & semel: Ergo cùm illa forma bestiæ, quæ videtur, nullibi possit esse, ideò nulla præstigiosa illusio in oculo videntis fieri potest: cùm visio per aliquam formam necessariò habeat terminari.

Aër non est susceptiuus alicuius figuræ.

Præterea si dicatur, quòd forma illa sit in aëre circumstante, hoc non potest esse: tum quia aër non est susceptiuus alicuius formæ seu figuræ, tum etiam quia non semper vnus & idem aër circa illam personam propter fluxibilitatem manere potest, præcipuè quādo mouetur: Tum etiam quia sic videretur ad omnibus talis transformatio, quod tamen non fit: quia Dæmones non videntur ad minus sanctorum virorum visiones decipere.

Dæmones sāctorum virorū oculos non decipiunt.

Præterea sensus, visus, seu potentia visiua est potentia passiua: sed omne passiuum mouetur ab actiuo siue proportionato: Actiuum autem proportionatū sensui est duplex. Vnum quasi originans actum, scilicet obiectum. Aliud autem quasi deferens, sicut medium: Sed forma illa quæ videtur non potest esse obiectum sensus, neque etiam medium quasi deferens: De primo, scilicet, quòd non potest esse obiectum, quia à nulla re sumi potest: vt in præcedenti argumento tactum est, cùm non sit in sensu à re accepta, nec in ipsa re, nec & etiam in ipso aëre quasi in medio differente, vt priùs tactum est in tertio argumento.

Præterea, si Dæmon mouet vim cognitiuā interiorem, aut hoc facit se obiiciendo virtuti cognitiuæ, aut hoc facit immutando ipsam: Non autem hoc facit se ei obiiciendo: quia oporteret quod vel assumeret corpus, & sic nō posset interius ingredi ad organum imaginationis. Cùm duo corpora non sint similiter in eodem loco: neque in assumendo phantasma, quod etiam esse non potest: quia phantasma non est sine quantitate.

Phantasma non est sine quantitate.

Similiter etiam non potest hoc facere immutãdo: Quia, aut immutaret alterando, quod videtur non posse facere quia omnis alteratio fit per qualitates actiuas, quibus dæmones carent: Aut immutaret transmutando siue localiter mouendo, quod videtur esse inconueniens, duabus rationibus. Primò quidem, quia transmutatio organi non posset fieri sine sensu doloris. Secundò, quia secundùm hoc Dæmon non ostenderet huiusmodi nisi nota: cùm tamen August. dicat quòd ostendit huiusmodi formas & notas & ignotas. Ergo videtur, quòd Dæmones nullo modo possunt imaginationem vel sensum hominis decipere.

Apparet solũ homines bestias factos.

Sed contra Aug. 18. de Ciu. Dei. dicit, quòd transmutationes hominum in animalia bruta, quæ dicuntur arte Dæmonum factę, non fuerunt secundùm veritatem, sed solùm secundùm apparentiã. Hoc autẽ fieri non posset si Dæmones humanos sensus trãsmutare nõ posset. Prętereà alludit & auctoritas Aug. in l. 83. q. quæ etiã prius allegata fuit: Serpit hoc malum Dæmonis per omnes aditus sensuales, &c.

Responsio. Si lector voluerit super modũ transmutandi inspicere, inueniet in 2. p operis. c. 6. vaaios modos. Ad pręsens tantũmodò scholasticè præcedendo, dicamus trium Doctorum sententias concordantes, in eo quod Diabolus potest phantasiam hominis decipere, vt homo verè animal videatur. Inter quas etiam vltima subtilior cæteris, quæ S. Tho. est, & prima est D. Antonini. i. par. summæ tit. 5. c. 5. §. declarantis: quòd Diabolus phantasiam hominis ad decipiendum quandoque operatur: & præcipuè circa illusionẽ sensuum, & declarat naturali ratione, canonis auctoritate, & experimentorum multiplicitate.

Diabolũ phãtasiam hominis operari.

Primum sic: Corpora naturaliter subduntur & obediũt naturæ Angelicæ quantùm ad motum localem. Angeli autem mali, etiamsi amiserunt gratiam, non tamen virtutem naturalem, vt sæpiùs suprà tactum est. Cùm autem potentia phantastica, siue imaginatiua sit corporalis, id est, affixa organo corporeo, naturaliter subditur etiã malis, vt possint eam transmutare, causando varias phantasias, ex descensione humorum, & spirituum, ad principium sensitiuum procurata ab eis. Hæc ille: & subdit: Patet & ex hoc Canone, 26. q. 5. Episcopi. Illud non est omittendum, quòd quædam sceleratæ mulieres post Satã retro conuersæ, Dæmonũ illusionibus

sionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur, cum Diana horis nocturnis Dea paganorum; vel cum Herodiade, & cũ innumera mulierum multitudine equitare, super quasdam bestias, & multa terrarum spacia, intépestæ noctis silentio pertransire: & infra. Quapropter sacerdotes prędicare debẽt populo Dei, vt nouerint omninò hęc falsa esse, & non à Diuino, sed à maligno spiritualia phãtasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Satanas transformat se in diuersarum personarum species atq; similitudines, & mentem, quam captiuam tenet, in somnis deludendo per deuia quæque deducit.

Et quidẽ intellectus huius Canonis in 1. quæst. tactus est, quò ad quatuor quæ prędicãda sunt. Sed q; non valeat etiam vehi, vbi hoc affectant & non impediuntur Diuina virtute, sic non esset verus intellectus: quia sępissimè homines inuiti & non malefici per multa terrarum spacia corporaliter transferantur.

Sed quia vtroque modo potest fieri, sequitur in præfata summa, & in c. nec mirum, ea. q. Augus t. narrat, q; in libris Gẽtiliũ legitur de quadã maga dicta Circe quę socios Vlyssis mutauerat in bestias: quod magicis præstigiis potiùs fingebatur, quàm in rerũ veritate cõpleretur, alterando phantasias hominum, vt patet hoc etiam per plura exempla.

Circe non reuera mutauit socios Vlyssis.

Legitur enim in Vita Patrũ quòd quædã iuuencula, quia assentiri noluit cuidã iuueni, de turpitudine eam sollicitanti, ipse iuuenis turbatus ex hoc, à quodã Iudæo procurauit maleficium fieri cõtra illã, quo peracto mulier conuersa est in equam. Quæ conuersio non fuit secundũ rei veritatem, sed secundũ ludificationẽ Dęmonis immutãtis phantasiam & sensum ipsius mulieris, & aspicientiũ eã, vt videretur equa, quæ erat vera mulier. Vnde ducta ad beatum Machariũ, non potuit Diabolus ita operari, q; illuderet sensus eius sicut aliorum, propter suam sanctitatem: nã sibi videbatur mulier vera, non equa: cuius tandẽ oratione liberata est ab illa illusione: dicens hoc sibi accidisse, quia non vacabat diuinis, nec frequentabat sacramẽta, vt dicebat: ideò diabolus potestatem habuerat super eam, & si aliàs esset honesta.

S. Macharius curat virginẽ visam equã.

Potest igitur Diabolus, per commotionem interiorum spirituum & humorum, operari ad immutandum actum & potentiam, nutritiuæ, sensitiuæ & appetitiuæ, & cuiuscun-

quæ potentiæ corporalis organo vtentis: secundum B. Th. 1. part. q. 91. Sicut credi potest fuisse gestum super Simonem Magum in incantationibus suis, quæ de eo narrantur. Sed nihil horum potest Diabolus facere, nisi Deo permittente, qui cum Angelis suis bonis frequenter reprimit malitiam eius, decipere nos & nocere quærentis. Vnde dicit August. loquens de Maleficiis. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt, hominum mentes perturbant minus confidentes in Deo. 26. q. 5. nec mirum.

Simonis Magi artes.

Horum etiam operatione per maleficam artem fit quandoque, vt vir non possit videre vxorem, & è conuerso: Et hoc per immutationem phantasiæ, repræsentando ei talem, vt rem odibilem & horribilem. Ipse etiam Diabolus vigilantibus, & dormientibus, suggerit repræsentationes turpium phantasiæ, ad decipiendum & inducendum ad malũ. Verùm quia peccatum non consistit in imaginatione, sed in voluntate, ideò ex huiusmodi phantasiis per Diabolum suggestis, & alterationibus variis, homo non peccat, nisi voluntate propria peccato assentiat.

Vir Vxorem nõ videre sustinens.

Peccatum nõ consistit imaginatione, sed voluntate.

Secunda sententia ad idem modernorum Doct. declarãtes. Primò quid sit præstigiũ, & quot. modis Dæmon potest huiusmodi illusione causare. Hic nota ꝙ Anto. allegat ea quæ in præc. q. 9. tacta sunt, vnde non est opus ea renouare.

Tertia sententia est S. Th. & est respõsum super argumẽtum, quo quæritur, vbi sit illa forma bestiæ quæ videtur, aut in sensu, aut in re, aut in aëre circunstante: & est talis, quòd illa forma bestiæ, quæ videtur, non est nisi in sensu primo interiori, & per fortem imaginationẽ resultat in sensum exteriorem quodammodo. Et quòd ibi sit, potest per Dæmones operationem contingere dupliciter.

Imaginando.

Vno modo, vt species animalium dicamus, quæ sunt in thesauro imaginationis reseruatæ. fluant operatione Dæmonum ad organa sensuũ interiorum: Sic etiam in somno contingit, prout suprà declaratum est. Et ideò quando illæ species contingunt organa sensus exterioris, puta visus videntur ac si essent res præsentes extra, & actu sentirentur.

Alius modus potest esse ex immutatione organorũ interiorum, quibus mutatis, fallitur sensus iudicium, sicut apparet in eo qui habet gustum corruptum, cui omnia dulcia videntur amara, & parum differt à primo. Hoc autẽ facere possunt,

Sensus recipiendo.

possunt, etiam homines virtute quarundam rerum naturalium, sicut ad vaporationem cuiusdam fumi trabes domus videntur serpentes, & multa experimenta huius inueniuntur, vt suprà tactum est.

Solutiones argumentorum.

AD argumenta patet ad primum, quòd textus ille sæpè allegatur, & malè intelligitur. Nam quòd ad hoc, quòd loquitur de transformatione in aliam speciem vel similitudinem, declaratum est qualiter hoc fieri potest præstigiosa arte. Sed quò ad hoc quod dicit, quòd non possit fieri aliqua creatura virtute Dæmonis, si capitur Fieri pro Creari, manifestum est. Quod si verò non capitur fieri pro naturali productione, sic certum est quòd non possunt facere aliquas creaturas imperfectas. Quod qualiter sit, declarat S. Th. vbi suprà. Nã dicit, quòd omnes transmutationes corporalium rerum, quæ possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent semina, quæ in elementis huius mundi inueniuntur, puta in terra, vel aquis, sicut relinquunt sua semina serpentes & ranæ, & his similia possunt fieri per operationes Dæmonum, huiusmodi seminibus adhibitis. Sicut cùm aliqua res transmutatur in serpentes, vel ranas, quæ per putrefactionem generari possunt.

Fiunt à Dæmonib. creatura, at non creantur.

Ex seminibus creat Diabolus.

Illæ verò transmutationes corporalium rerum, quæ non possunt virtute naturæ fieri, nullo modo operatione Dæmonum, secundũ rei veritatem, perfici possunt: Sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiæ, aut quòd corpus mortui reuiuiscat. Quod si fieri videatur, apparẽtia est præstigiosa, aut Diabolus in assumpto corpore se agitat coram hominibus.

Quæ natura transmutare potest, eadem etiam Diabolus.

Fortificantur ista. Nam Albertus in lib. de animal. vbi quærit: An Dæmones, seu etiam dicamus Malefici, possint facere verè animalia. Respondit quòd sic, Deo permittente, & hoc quò ad inperfecta animalia. Sed non possunt in instanti, sicut Deus facere, sed motu quodam, licet subitò, sicut patet de Maleficis. Exod. 7. super ista: Vocauit Pharao sapientes: dicit. Dæmones discurrunt per mundum & colligunt diuersa semina, & eorum adaptatione possunt prorũpere diuersas species. Et gl. ibidem sic dicit: Dum per incantationẽ Dæmonũ malefici aliquid efficere conantur, discurrunt per mundum, & semina subitò eorum, de quibus hoc

afferunt, & sic ex illis permittente Deo nouas species producunt. Hæc etiam superiùs tacta sunt.

An Diaboli facta miraculosa dicantur.

At vbi difficultas suborietur: An talia facta Dæmonum essent opera miraculosa dicenda. Responsio patuit ex præcedẽtibus, quò i etiã Dæmones aliqua vera miracula facere possunt, ad quę virtus naturæ particularis se extendere potest. Et licèt talia sint vera, non tamen ad veri cognitionem ab eo fiũt: secundũ quem sensum opera Antichristi possunt dici signa mendacia, quia ad seductionem hominum fiunt.

Antichristi miracula qualia.

Patet & solutio ad aliud argumẽtum de subiecto formæ, dicamus. Bestiæ forma, quæ videtur, non est in aëre, nec in ipsa re, vt patuit, sed in ipso sensu, prout ex sentẽtia S. Tho. vt superiùs declaratum est.

Ad illud, quòd omne passiuũ mouetur ab actiuo sibi proportionato, conceditur. Et quando infertur quòd forma illa, quę videtur, non potest esse obiectum originans actum, seu eliciens, eò quòd à nulla re sumatur: Dicitur quòd imò à re: quia à specie sensibili in imaginatione reseruata, quam educere potest, & imaginationi, seu etiam sensitiuæ potẽtiæ offerre potest, vt dictum est supra.

Ad vltimum dicendum, quòd Dæmon non immutat potentiam sensitiuam & imaginatiuam, se ei obiiciendo, vt ostensum est, sed eam transmutando, non quidẽ alterando, nisi quantum ad motum localem: Quia non potest de se imprimere nouas species, vt dictum est. Immutat autem transmutando, id est localiter mouendo: Et hoc iterum facit non substantiam organi diuidendo, vt sic consequatur sensus doloris: sed mouendo spiritus & humores.

Nouum dupliciter dicitur.

Quod autem vlterius obiicitur, quòd sequeretur, quòd secundùm hoc Dæmon non possit aliquid noui homini demonstrare, secundùm imaginatiuam visionem. Dicendum est, quod nouum aliquod potest intelligi dupliciter. Vno modo totaliter nouum, & secundùm se, & secundùm sua principia, & secundùm hoc Dæmon non potest aliquid nouum homini secundùm visionem imaginatiam demõstrare: Non enim potest facere quòd cæcus natus imaginetur colores, vel quòd surdus natus imaginetur sonos. Alio modo dicitur aliquid nouum, secundum speciem totius, putà si dicamus esse nouum, in imaginatione, quod aliquis imaginetur montes aureos quos nunquã vidit, quia tamen

Aureos mõtes imaginantes.

vidit

vidit & aurum & montem, potest naturali motu imaginari phantasmata aurei mõtis: & hoc modo potest Dæmon aliquid noui imaginationi offerre.

Quid de lupis, interdum homines & pueros ex cunabulis rapientes & comedentes sentiendum sit, an etiam præstigiosa arte per maleficas fiat.

INcidentalis quæstio de lupis, interdum homines & pueros è domibus rapientes & comedentes, & cum magna astutia discurrentes, ita vt neque aliqua arte aut potentia lædi aut capi valeant. Dicendum est, quòd hoc interdum habet naturalem causam, interdum verò præstigiosam artē, dum per maleficas cõtingunt. De primo Albertus de animal. dicit, quòd ex quinque causis prouenire potest. Aliquando propter famis augmentum, sicut & cerui aliquando & aliæ bestiæ hominibus appropinquant. Aliquando propter ferocitatem virium, & hoc in regionibus frigidis, & etiam quãdo habent catulos. Sed quia de his nihil ad propositũ, dicimus, quòd Dæmonum illusione fiunt, quãdo Deus propter peccata punit aliquem populum, iuxta illud Leuit. 26. Si nõ feceritis mã lata mea, mittã in vos bestias agri quæ cõsumant vos, & pecora vestra. & Deu. 32. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore, &c.

Ex quinque causis contingit animalia infesta esse hominibus.

Animalium noxæ sunt pœna Diuinæ.

Per quē autem modum. An sint veri lupi, vel Dæmones in formis sic apparentibus: dicitur quòd sunt veri lupi, sed obsidentur à Dæmonibus; Vel agitatur duplici modo. Vno modo absque maleficorum operatione, sicut quadraginta duobus pueris cõtigit, à duobus vrsis de sylua exeuntibus, quos iugulauerunt, propter irrisionem factam Helisæo prophetæ dicendo, ascende Calue. &c. Et de leone, quis Prophetam Dei iussum non implentē occidit. 3. Reg. 13. Et historia de Episcopo Viennensi, qui Litanias minores instituerat ante Ascensionem Domini, eò quòd lupi ciuitatem intrantes homines vorauerunt publicè.

Litaniæ institutæ Viennæ contra lupos.

Alio modo & maleficorum illusione. Sicut Guil. vbi suprà, narrat de quodam viro, qui se conuerti putabat in lupum, certis temporibus, quibus in antris latitabat. Illuc enim certo tempore iuit, & sibi interim, cùm fixus maneret, videbatur quòd lupus ipse factus circuiret pueros deuorando, & cũ illud realiter solũ Dæmõ quedã lupũ possidens

Exemplum de Lycanthropo.

faceret putabat falsò se somnians circumire. Et sic tamdiu dementatus fuit, quousque inuentus est iacere in sylua raptus. Delectatur in his Dæmon, vt paganorum errorem qui homines & vetulas in bestias mutari credebāt, inducat. Vnde discernitur quòd ex singulari Dei permissione, & Dæmonum opere talia eueniunt, & non ex naturali aliquo defectu, quando nulla arte, aut potentia lædi aut capi possunt. Sicut etiam Vincen. in specul. hist. lib. 6. cap. 40. narrat: In Gallia, inquit, ante Christi incarnationem, & ante bellum Punicum lupus Vigilibus vagina gladium abstulit.

Lupus vigilibus gladium surripuit.

Quod obstetrices Maleficæ, conceptus in vtero diuersis modis interimunt, aborsum procurant, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus natos infantes offerunt.

QVÆSTIO XI.

Quintò, sextò, & septimò insimul veritas suprà dicta probatur per quatuor horrendos actus, quos, circa infantes in vtero & ex vtero matris exercent. Quæ cùm per mulieres Dæmones exercere habēt, & nō per viros, ideò potius mulieres quā viros sibi associare ille homicida satagit, & sūt huiusmodi opera.

Nam Canonistæ plus quam Theologi de maleficiali impedimento tractantes, vbi suprà, dicūt quod maleficium fit, non solùm ne quis actum carnalem exercere valeat, de quo suprà dictum est, sed etiam fit, ne mulier concipiat, vel si cōcipit quod tunc aborsum faciat. Et additur tertius modus cum quarto, quòd tunc aborsum non procurant, quod tunc infantem consumunt vel Dæmoni offerunt.

De primis duobus modis non est dubium cùm per naturalia homo absque Dæmonum auxilio, vt per herbas, vel alia impedimenta procurare possit, quod mulier non possit generare, vel cōcipere, vt suprà tactum est. Sed de aliis duobus: quòd etiam à Maleficis procurantur, disserendum est: nec opus est argumenta deducere, vbi euidentissima iudicia, & experimenta hæc reddunt credibilius.

Et de primo quòd certæ Maleficæ contra humanæ naturæ inclinationē, imò aduersus omniū bestiarū cōditiones, lupina, duntaxat specie excepta infantes deuorare, & comedere

medere solent: Est Inquisitos Cumanus, de quo suprà mentio habita est, qui hæc nobis retulit, quòd ea de causa ab incolis Comitatus Burbiæ vocatus ad inquisitionem faciẽdam, eò videlicet, quòd quidam cùm puerum ex cunis amisisset, & explorando conuentionem mulierum nocturno tempore, vidisset & perpendisset infantem occidi, & liquore ebibito deuorare. Ideò, vt prius tactum est, vnico anno, qui & fuit annus proximè elapsus, quadraginta & vnam Maleficam igni tradidit, certis aliis ad Dominum Archiducem Austriæ Sigismundum fugam capientibus. Adsunt pro cõfirmatione huius scripta quædam Io. Nider in suo Formicario, cuius vtique & eorum quæ scripsit recens memoria superest, vnde non incredibilia, sicut apparent, existunt. Sed & hoc, quòd maiora damna in his omnibus obstetrices Maleficæ procurant, prout Maleficæ pœnitentes nobis & aliis sæpius, retulerunt, dicentes, Nemo fidei catholicæ ampliùs nocet, quàm obstetrices: Vbi enim pueros non interimunt, tunc quasi aliquid acturæ foris extra cameram infantes deferunt, sursum in aëre eleuantes, Dæmonibus offerunt. Modus autem in huiusmodi flagitiis qui obseruatur, in secunda iam parte patebit: & cap. 7. quam & aggredi necesse est prius vnicam dumtaxat decisionem quæstionis de permissione Diuina præmissa. Dictum est enim à principio, tria necessariò ad maleficialem effectum concurrere. Dæmonem cùm Malefica & diuinam permissionem.

Exempla mulieres infantes vorare.

XLI. Malefica combusta.

Io. Nider formicarum.

Obstetrices Maleficissimæ

An Dei permissio concurrat ad Maleficia.

QVAESTIO XII.

Deinde considerandum est de ipsa permissione Diuina, circa quam quatuor queruntur. Primò an necessarium sit ipsam permissionẽ ad maleficialem effectum cõcurrere. Secundò, quòd Deus iuste permittit creaturam ex natura peccabilem, etiã actum maleficialem & alia horrenda flagitia perpetrare, aliis duabus permissionibus præsuppositis. Tertiò, quòd maleficiorum flagitia, cuncta mala, quæ Deus fieri permittit, excedunt. Quartò, qualiter hæc materia sit populo publicanda.

Circa tertium principale huius primæ partis tangens Diuinam permissionem, quæritur, An Diuinam per-

missionem in his operibus maleficorum commendare ita sit Catholicum, quòd eius oppositum, scilicet redarguere illam, omninò sit hæreticũ. Et arguitur, quòd non sit hæreticum, asserere, quòd Deus tantam potestatem non permittat Diabolo in huiusmodi maleficiis: Refutare enim illa, quæ in contumeliam creatoris possũt credere, est Catholicum & non Hereticum. Sed asserere, quòd Diabolo non permittatur talis potestas nocendi hominibus, est Catholicum. probatur, quia oppositũ asserere, videtur cedere in cõtumeliã creatoris. Nã sequeretur quòd nõ omnia sint subiecta Diuinę prouidẽtiæ, eò quòd omnis sapiẽs prouisor excludit defectũ & malũ, quantùm potest ab his quorum curam gerit. Cùm autem ea, quæ per maleficia fiunt, si à Deo permittuntur, ab eo non excluduntur: & si ab eo non excluduntur, non erit sapiens prouisor ipse Deus: & sic non subsunt omnia suæ prouidentiæ, quod quia falsum est, ideò hoc falsum quòd Deus permittat.

Prætereà ille aliquid permittit fieri, quod posset impedire, si vellet: aut quod non potest impedire etiã si vellet, sed neutrum illorum Deo potest conuenire. Nõ primum, quia talis iudicatur inuidus, nõ secundũ, quia talis iudicatur impotẽs. Tũc quęritur incidẽtaliter. Hoc maleficiũ Petro accidit, & Deus potuit impedire, & non fecit, ergo Deus est inuidus, seu non habet curã de omnibus. Si verò nõ potuit impedire etiam si vellet, tũc nõ est omnipotẽs: Quæ omnia sicut incõueniẽs est asserere. s. Deũ nõ habere curã omniũ, &c. ergo & hoc q; maleficia ex Dei permissione cõtingũt.

Præterea, quicunq; dimittitur sibi, & est dominus actuũ suorum, non subest permissioni aut prouidentiæ alicuius gubernantis. Sed homines sibiipsis dimittuntur à Deo, secũdum illud Eccle. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eũ in manu consilij sui. Specialiter etiam mali in suis operibus relinquuntur, secundùm illud: Dimisit eos secundùm desideria cordis eorum. Igitur non omnia mala diuinæ permissioni subduntur.

An Deus sinat hominem suo arbitrio viuere.

Vilia non sunt scienda.

Præterea August. dicit in Enchiridio, sicut etiã Philoso. in nono meta. Melius est quædã nescire quàm scire, vt vilia, sed omne quod est melius, est Deo attribuendum. Ergo Deus non impedit se de illis vilissimis maleficiorũ operib. vt illa permittat, vel non. Ad idem Apostolus 1. Corinth. 9.

Non est Deo cura de bobus.

Non est Deo cura de bobus. Et eadē ratione de aliis irrationalibus creaturis. Vnde quando maleficiantur vel non est Deo cura, nec etiam eius permissioni, quæ ex eius prouidentia procedit, subduntur.

Necessitas non requirit prudentiam.

Prætereà, quæ ex necessitate contingūt, prouidā permissionem non requirunt, sicut nec prudentiam. Patet hoc per Phi. 2. Eth. Prudentia est recta ratio contingētium, de quibus est consilium & electio, Sed plures effectus maleficiales ex necessitate contingunt. Putà quando ex aliqua causa & influentia corporum cœlestium accidunt infirmitates, vel aliqua alia quæ nos iudicamus maleficia: vnde non semper subduntur diuinæ permissioni.

Benè est impiis.

Prætereà si permissione Diuina homines maleficiantur, tunc quęritur: Cur potiùs super vnū quàm super aliū. Si dicatur, quòd propter peccata, quæ magis abūdat in vno quā in altero, hoc videtur esse falsū, quia tūc maiores peccatores ampliùs maleficerētur, cuius cōtrariū apparet, eò quòd minus in mūdo puniūtur. Iuxta illud: Benè est omnibus qui præuaricātur: ita etiam maleficiātur. Patet denique ex eo, quòd innocentes pueri: & alij iusti ampliùs maleficiantur.

Deus permittit mala, & non vult

Bona & mala pulchritudine constituunt.

Sed cōtrà, Deus permittit, licèt nō velit malū fieri, & hoc propter perfectionē vniuersi. Dion. 3. c. de diu nom. Erit malū ad omnes, id est perfectionē vniuersi cōferēs. Et August. in Ench. Ex omnibus bonis & malis consistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. In quātū etiā illud, quod malū dicitur, benè ordinatū, & in loco suo positū, eminētiùs cōmēdat bona, vt illa magis placeat & laudabiliora sint, dum cōparatur malis. Itē S. Thom. improbat opinionē illorū, quòd licèt Deus nō velit mala quia neq; creatura aliqua appetit malū siue appetitu naturali, siue animali, siue intellectuali, quæ est volūtas cuius obiectū est bonū, vult tamen mala esse, vel fieri, hoc dicit esse falsum. Quia Deus neq; vult mala fieri, neq; vult mala non fieri, sed vult permittere mala fieri, & hoc est bonum propter perfectionem vniuersi.

Malum fieri est bonum propter perfectionem vniuersi.

Quare autem sit erroneum dicere, Deus vult mala esse, vel fieri propter bonū vniuersi, reddit. Quia nihil est iudicādū bonū, nisi secundum id quod cōpetit ei per se, & nō per accidens: Sicut virtuosus iudicatur bonus in intellectuali creatura, & non animali. Malū autem non ordinatur ad bonū per se, sed per accidens: quia prater intentionem eorum

qui

qui malũ operantur, resultat bonũ: sicut præter intentionẽ maleficorum, aut præter intentionem tyrannorũ, fuit quod ex eorum persecutione clarescerct patientia martyrum.

Responsio. Quæstio quãtò vtilior ad prædicandũ tantò etiam difficilior ad intelligendum existit. Est enim inter argumenta hoc principiũ non tam Laicorum, quàm & quorundam Sapientum: Malesicia tam horrenda vt superius tacta sunt non permitti à Deo: causas Diuinæ permissionis huius ignorantes. Ex qua etiam ignorantia, quia Maleficæ non supprimuntur per vltionem debitam, iam totam Christianitatem depopulare videntur: Vt ergo ad vtramq; viam, iuxta Theologorum sententiam, docto & indocto satisfiat, per discussiones duarum difficultatum est respondendum: & primò. Quòd mundus Diuinæ prouidentiæ ita subiacet, quòd ipse immediatè omnib. prouidet. Secundo quòd vniuersitatem malorum, quæ fiunt siue in malis culpæ, siue pœnæ, siue damni ex duabus primis permissionibus, circa casum Angelorum, & primorum parentum, iustè permittit. Vnde & patebit, quòd in his diffidere pertinaciter hæresim sapit: cum erroribus infidelium talis se implicat.

Quò ad primum notandum, quòd præsupposito illo, ꝙ prouidentia Deo conueniat, iuxta illud Sap. 14. Tu autẽ pater, gubernas omnia prouidentia: oportet etiã asserere, quòd omnia sunt ita subiecta suæ prouidentiæ, ꝙ etiã omnibus immediatè prouideat. Quod vt pateat, ostendamus primò per reprobationẽ cuiusdam contrarij erroris. Nam super illud Iob. 22. Nubes latibulũ eius, & circa cardines cœli perambulat, nec nostra considerat. Quidam, opinati fuerunt iuxta doctrinã S. Tho. 1. p. q. 22. ponere tantũmodo incorruptibilia subiacere Diuinæ prouidentiæ, prout sunt substantiæ separatæ, & corpora cœlestia, cum speciebus rerum inferiorum, quæ etiam sunt incorruptibilia: Indiuida verò specierum, quia sunt corruptibilia, dicebant non subiacere. Vnde sic Diuinæ prouidentiæ dicebant subiacere omnia inferiora, quæ in mundo agũtur, in vniuersali tantũ, & non in particulari seu singulari. Sed quia hoc alijs videbatur inconueniens, vt de homine non esset amplior Deo cura qua de alijs animalibus, ideò Rabbi Moses, volens medium tenere, dixit, concordando cum primis: Corruptibilia omnia sicut sunt indiuidua rerum, omninò non subiacere Diuinæ guberna

Incorruptibilia solum subiacere Diuinæ prouidentiæ putantes.

Rabbi Mosis mala opinio de prouidẽtia.

gubernationi,sed tantummodò vniuersalia,& alia quæ tacta sunt. Hominem verò ab illa generalitate corruptibilium excepit: & hoc propter splendorem intellectus quo participat cum substantiis separatis. Et sic secundum istam opinionem, quidquid hominibus accideret in maleficiis, esset ex permissione Dei:non autem quicquid animalibus, aut aliis terræ frugibus eueniret.

Et hæc opinio,licet veritati propinquior,quàm illa quę omnino prouidentiam Dei de rebus mundi negabat, asserens mundum casu esse factum: sicut fuerunt Democritus & Epicurei:Tamen nõ caret magna falsitate eò ꝙ necesse est dicere, omnia diuinæ prouidentiæ subjacere, non in vniuersali tantum,sed in particulari,ꝙ non solum maleficio hominum,sed & iumentorum, & terræ frugum,ex Diuina & prouida permissione eueniunt. Quod sic patet. Ad tantum se extendit prouidentia & ordinatio rerũ in finem, quantum ipsa causalitas se extendit:Sicut à simili in rebus alicuius dominio subiectis, quæ in tantum subiacent eius prouidentiæ, in quantũ sibi existunt subjectæ Cùm autem causalitas Dei,quæ est primũ agens, extendit se ad omnia entia, non solum quantum ad principia speciei, sed etiam quantum ad principia indiuidualia, & non solùm incorruptibilium.Ideò sicut omnia habent esse à Deo, ita omnia sunt prouisa ab eo,id est,ad aliquem finem ordinata.

Prouidentia est ordinatio ad finem aliquem.

Et hoc tangit Apostolus ad Rom. 13. Quæ à Deo sunt ordinata sunt:quasi dicat,Sicut omnia à Deo sunt,ita etiam omnia ab ipso ordinata sunt, & per consequens prouidentiæ eius subjecta. Quia prouidentia Dei nihil aliud noscitur,quàm ratio, id est causa ordinis rerũ in finem. Omnia ergo in quantum participant de esse, in tantum etiam subduatur Diuinæ prouidentiæ. Item Deus omnia cognoscit, non solùm in vniuersali seu vniuersalia, imò & in particulari seu particularia. Et tum Dei cognitio comparatur ad res creatas, sicut cognitio artis ad artificiata: Ideò sicut omnia artificiata subduntur ordini & prouidentiæ artis, ita omnia subduntur & ordini & prouidentiæ Dei.

Omnia creata sunt ordinata.

Sed quia per hoc nõ satisfit,vt intelligatur, ꝙ Deus iustè permittat mala fieri,& maleficia in mundo, licet intelligamus hoc,ꝙ ipse sit prouisor, omnia gubernans, quod quia cõceditur, ideo etiã deberet omne malum ab his quorum

curam

curã gerit, excludere. Inter homines enim videmus ita fieri, ꝙ sapiẽs prouisor excludit defectũ & malũ, quãtũ potest ab his quorum curam gerit: Ideò ad intelligendum ista, cur non omnia mala Deus excludit: Notandum, ꝙ aliud est loqui de prouisore particulari, & aliud de prouisore vniuersali. Prouisor enim particularis necesse habet malum excludere quantum potest, quia non potest ex malo elicere bonum. Deus autẽ cùm sit vniuersalis prouisor totius mũdi & potest ex particularibus malis plurima bona elicere; sicut ex persecutione Tyrannorum patientiam martyrum, & ex operibus maleficorum purgationem seu probationem fidei iustorum, vt patebit: Ideò non habet Deus omnia mala impedire, ne multa bona deesse cõtingat vniuerso. Vnde Aug. in Ench. Adeò misericors est omnipotens Deus, ꝙ nõ sineret aliquod malum esse in operibus suis, nisi adeò esset omnipotens & bonus, vnde benefaceret etiam de malo.

Deus potest ex malis particularibus bona plurima elicere.

Et huius exemplum etiam habemus in actionibus rerũ naturalium. Nam corruptiones & defectus qui accidunt in rebus naturalibus, licèt sint contra intentionem naturę particularis illius, videlicet, cui talis corruptio contingit, vt ꝙ fur suspendatur, vel quod animalia in cibum hominis occidantur: sunt tamen de intentione naturæ vniuersalis, vt videlicet conseruentur homines in vita & in bonis; vt & sic bonũ vniuersi conseruetur. Vt enim species rerum conseruentur oportet vt corruptio vnius sit conseruatio alterius. Occisiones enim animalium conseruant vitam leonum.

Vt species rerũ conseruentur oportet vt corruptio vnius sit conseruatio alterius.

Declaratur super permissionem diuinam, quòd Deus non potuit conferre creaturæ, vt ex natura esset impeccabilis.

QVò ad secundum, quòd vniuersitatem malorum, siue in culpis, siue in pœnis iustè Deus permittat, & pręsertim iam refrigescente, & mundo ad occasum declinante, declaratur ex duabus propositionibus necessariò præsupponendis Quarum prima, quòd Deus non potest facere (siue melius, vt cũ timore Dei loquamur) nõ est possibile, vt natura creata, vt est Homo vel Angelus, haberet hoc ꝙ ex cõditione suæ naturæ peccare non posset. Secunda, ꝙ Deus iustè permisit hominem peccare, vel tentat Quibus stantibus

Deus non potest facere creaturam ex sui natura impeccabilem.

cùm

cùm ad Diuinam prouidentiam pertineret, vt vnaquæque creatura in sua natura relinquatur dicere, oportet ex præmissis impossibile esse, quòd Deus non permittat maleficia fieri virtute Dæmonum.

Et primũ quidem, quòd non fuit possibile creaturæ cõmunicare quòd peccare non posset ex conditione naturæ, ostenditur à Doctore sancto in 2. dist. 23. art. 1. Quia si hoc fuisset communicabile alicui creaturæ, Deus vtiq; cõmunicasset: eò quòd omnes aliæ communicabiles bonitates & perfectiones creaturarũ sunt communicatæ, saltem in genere: Vt vnio personalis duarũ naturarum in Christo, maternitatis & virginitatis in Maria, vnio gratuita in viatoribus, vnio beatifica in electis, & sic de alijs. Cur ergo nõ legim° hoc alicui creaturæ communicatũ: Quia nec homini nec Angelo: Iuxta illud. Et in Angelis suis reperit prauitatẽ. Certũ est quia homini à Deo non potest cõmunicari hoc quòd ex natura sit impeccabilis, licet hoc per gratiam inueniat.

Omnes cõmunicabiles perfectiones creaturarũ Deus cõmunicauit.

Secundò ad idem, quòd si esset communicabile, & non communicaretur, vniuersum non esset perfectũ. Cuius perfectio in hoc consistit, vt omnes bonitates creaturarum communicabiles in genere sint communicatæ.

Nec valet argumentum, quòd Deus, cùm sit summè potens, & ad suã similitudinem hõẽs & Angelos creauit, quòd etiã hoc conferre potuerit, quòd creatura ex cõditione suæ naturæ haberet, quòd peccare nõ posset. Vel etiã quòd faceret, vt habitus ille gratię, qui confirmationẽ in bono causat, esset pars essẽtialis naturę Angeli vel hominis, vt sic secũdũ naturale suum principium & naturalem conditionem haberet confirmationem in bono, vt peccare non posset.

Nam primum argumentũ non cõcludit quia licèt Deus sit summè potens, sicut, & summè bonus, nõ tamen hoc cõferre potest: Nõ ex imperfectione suę potẽtię, sed ex imperfectione creaturæ, Quæ imperfectio consideratur primò, quòd hoc recipere nõ potest, nec potuit homo vel Angelus. Ratio, quia cũ sit creatura, esse suum dependet à creatore, sicut causatũ à causa sui esse: Et creare est aliquid ex nihilo facere, ideò si sibi relinquitur, deficit, conseruatur autem quandiu causæ influentiã recipit. Exemplum, si vis, de candela, quæ tamdiu lucet quandiu habet ceram. Quo stante, notum est, quòd Deus creauit hominem, & reliquit eum

Non derogare potentiæ Dei ipsum quædã non posse.

in ma

Liberum arbitrium est peccabile.

in manu consilij sui Eccles. 17. Et similiter Angelū à principio creationis. Et hoc factum est per liberum arbitrium, cuius sicut propriū est facere, vel obmittere, ita proprium est à suo casu recedere & nō recedere. Et quia hoc est posse peccare, posse ex libertate arbitrij à Deo recedere, ideò non potuit hoc homo vel Angelus recipere, nec ei potuit à Deo communicari, vt ex natura haberet liberratem arbitrij, & etiam ex natura haberet non posse peccare.

Alia imperfectio, ex qua hoc nō potuit homini, vel Angelo communicari, est, quia implicat contradictionē: quæ quia in se non sunt factibilia, dicimus, Deus non potest illa facere, sed potius dicendum, quòd creaturæ non possunt ista recipere, vt videlicet aliquid sit viuum, & mortuum simul & semel. Ita etiam implicat, vt aliquis habeat liberum arbitrium, ex quo possit causæ suæ inhærere, & quòd possit non peccare: quasi si non potest peccare, non potest causæ suæ inhærere: Cùm peccatum sit spreto incommutabili bono rebus mutabilibus inhærere. Spernere autem, vel non spernere, est ex libertate arbitrij.

Peccare est mutare commutabilia mutabilibus.

Secundum etiam argumentum non valet, puta si gratia confirmationis vteretur creatura in naturam, ita quòd ex principiis essentialibus haberet non posse peccare, tunc nō haberet ex aliquo dono accidentali & gratia, nō posse deficere & peccare, sed haberet hoc per naturam, & tunc esset Deus, quòd esset absurdum. Hāc solutionem tangit S. Tho. vbi supra, in solutione vltimi argumenti, cum dicit, quod quandocunque alicui creaturæ conuenit aliquod accidens, quod ex influentia superioris tantummodò inest non potest inferior natura illud accidens per se habere, nisi efficeretur naturæ superioris. Sicut si aër illuminatur in actu per ignem non potest esse, quòd sit de natura sua lucidus in actu, nisi fiat ignis.

Gratia est quoddam spirituale lumen & similitudo increati luminis.

Dico ergo, quod cùm confirmatio insit creaturæ rationali solùm per gratiam, quæ est quoddam spirituale lumen, & similitudo increati luminis, non potest esse, quod aliqua creatura ex natura sua cōfirmationem habeat vel gratiam nisi efficeretur Diuinæ naturæ per esse, dicamus eiusdem naturæ quod est omnino impossibile Concludamus, quòd non posse peccare, per naturam Deo tantummodo conuenit, eò quòd sicut abesse deficere non potest, cùm dat omnibus

nibus esse, ita nec à rectitudine bonitatis deficere, cùm hoc ei conueniat per conditionem suæ naturæ: Omnibus autē aliis, qui hoc habent, vt peccare non possint, confertur ex hoc, quòd confirmantur per gratiam in bono: ex quo filij Dei efficiūtur, & quodammodo Diuinæ naturæ consortes.

Declaratur quæstio super duas permissiones Diuinas, quas Deus iustè permisit, videlicet, Diabolum auctorem omnis mali peccare, simul & primos parentes cadere ex quibus Maleficorum opera iustè permittantur.

QVAESTIO XIII.

SECVNDA quæstio simul & propositio, quòd Deus iustè permisit quasdam creaturas Angelicas, quas aliter condere nō potuit, nisi quòd peccare possent, etiam actu peccare. Et quasdam simili modo creatas, per gratiam præseruare, & hoc absque præuia tentatione. Hominem verò iustè permittit & tentare & peccare, quę omnia sic declarantur. Nam ad prouidentiam Diuinam pertinet, vt vnum quoque in sua natura relinquatur, & in suis naturalibus operibus non omnino impediatur, quia vt Dion. dicit in 4. ca. de diuin. no. Prouidentia non est corruptiua naturæ, sed saluatiua. Quo stante, cùm manifestum sit, quòd sicut bonum gentis diuinius est, quàm bonum vnius. 1. Ethic. Ita & bonum vniuersi excedit bonum particulare cuiuscunque naturæ creati in particulari. Ideò etiam attendere oportet, quòd si peccatum hominum impediretur, per hoc multi gradus tollerentur perfectionis: Tollerentur enim natura illa, quæ potest peccare & non peccare: Quod si dicatur, tamen habuisset homo ex conditione naturæ, vt prius tactum est.

De Angelorum & hominum lapsu.

Respondetur, si nullū peccatū fuisset subsecutū in actu, sed statim confirmatio, tunc semper lateret quid gratię deberetur in bonis erga Deum, & quid potestas peccandi potuisset, & plura alia, quibus ablatis vtique vniuerso multùm detraheretur. Decuit etiā vt nullo suggerente ab extra peccaret, nempe occasionem peccandi ex seipso suscipere, quòd & fecit, vbi Deo æqualis esse voluit. Quod est intelligendū

Nisi peccatum venisset, lateret gratia.

Quomodo Angeli lapsi voluerint Deo æqual esse.

non similiter & directè, nec indirectè, sed solùm secundum quid & hoc declaratur propter auctoritatem. Esaiæ 34. In cœlo ascendam, & simili ero altissimo. Non enim simpliciter & directè, quia sic habuisset intellectum ligatum & erroneum: appetendo aliquid quod sibi erat impossibile. Cognouit enim se esse creaturam, & à Deo creatum, & ideò æqualem fieri creatori, cognouit hoc sibi esse impossibile. Nec etiam indirectè, quia, cùm totum bonum Angeli & creaturę est in hoc, quòd Deo subest: sicut tota claritas aëris est in hoc quòd subiicitur radiis Solis: ideò hoc ab Angelo nō potuit appeti, quia appetiisset cōtra bonū naturæ: Sed appetiit Dei æqualitatem non absolutè, sed secundum quid: Hoc sic est, cùm Deus habet per naturam suam duo, beatitudinem & bonitatem, & aliud, & quòd ab ipso omnis creaturæ beatitudo & bonitas transfunditur. Videns Angelus dignitatem naturæ suæ, quæ à creaturis cunctis præeminebat, voluit & appetiit à se in omnia inferiora beatitudinem & bonitatem deriuari. Et hoc per sua *naturalia, ita* quod ipse primò *illa* ex natura haberet, & sic aliæ creaturæ, ex nobilitate suę naturę acciperent. Et quod etiam illa appetiit à Deo, & sub Deo volens esse, dummodò ista haberet. Et ideò nec etiam quantùm ad modū habendi Deo æquiparari voluit, sed tantummodò secundum quid.

Diabolus voluit sub Deo esse, sed ipse inferioribus Deus esse.

Nota insuper, quòd quia suum desiderium attentauit vt ad actum perduceret, ideò subitò suum desiderium aliis exposuit: Et quia subitò etiam fuit aliorum Angelorum visio desiderij, & consensus peruersus sui desiderij: Ideò peccatum primi Angeli aliorum peccata excessit & pręcessit quantitate culpę, & causalitate, non tamen duratione. Ita quòd illud. Apoc. 12. Draco de cœlo cędens, traxit tertiam partem stellarum. Et in figura Leuiathan habetur. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et rex secundùm Philosophū 5. Meta. dicitur principium, inquantum mouet per suam voluntatem & imperium sibi subiectos. Ideò & suum peccatum aliorum occasio peccandi fuit, ita quod ipse primus à nullo extrinseco tentatus alios extrinsecè tentauit.

Primi Angeli peccatū, aliorum Angelorum excessit.

Et quidē quod dictū est, ꝙ instātanea operatio in omnibus illis fuit, exēplificatur hoc ex sensibilib. Nā simul tēpore sunt illuminatio aëris, visio coloris, & discretio rei visæ.

Hæc ad longum posui, vt considerando tam stupendam

permissionem Diuinam super nobilissimas creaturas, propter vnum duntaxat peccatum ambitionis, quomodo non particulares permissiones super Maleficorũ opera, propter maiora peccata, quantum ad aliquas circunstantias admittet? Nam Maleficorum peccata in variis circunstantiis peccatum Angeli, & primorum parentum excedunt, vt in secunda quæstione patebit.

Maleficorum peccata primorum parẽtum peccata excedunt.

Sed & hoc quòd prouidentia Dei iustè permisit primum hominem tentari & peccare, ex his quæ dicta sunt de trãsgressoribus Angelis satis patere potest. Sicut enim ad eundem finem homo & Angelus creati fuerunt, & in libertate arbitrij relicti: propterea vt beatitudinis præmium non absque merito perciperent. Ideò sicut Angelus à casu non fuit præseruatus, vt potestas peccandi ex vno & potestas gratiæ confirmationis ex altero ad decorem vniuersi patesceret, ita & circa hominem seruari oportuit.

De lapsu Adæ.

Vnde & S. Tho. in 2. *distinct.* 20. *art.* 2. *Illud ex quo Deus apparet laudabilis non debet penitus impediri, sed in peccato etiam Deus apparet laudabilis, cùm per misericordiam parcit, & per iustitiam ponit, vt non debuit peccatum impedire.* Tantummodò breuiter & recapitulando ad propositum redeamus, dicamus quòd in iusta Dei prouidentia homo in his permissus est multis rationibus. Prima, vt ostendatur Dei potentia, qui solus inuertibilis est, omnis autem creatura mutabilis. Secunda autem ratio, vt declaretur Dei sapientia qui ex malo scit elicere bonum, quòd non potuit fieri nisi Deus creaturam peccare permisisset. Tertia, vt manifestetur Dei clementia, in qua Christus per mortem suã hominem perditum liberauit. Quarta, vt ostẽdatur Dei Iustitia, quæ non solùm reddit bonis præmia, sed & malis supplicia. Quinta, vt homo non sit peioris cõditionis quàm aliæ creaturæ, quas omnes sic Deus administrat, vt eas agere propriis moribus sinat. Vnde & hominem proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta est laus humana, laus enim viri iusti, quòd potuit, & non est transgressus. Septima est decor vniuersi, quia sicut triplex malum culpæ, pœnæ, & damni inueniuntur, ita ex opposito triplex bonum, scilicet honestum bonum, delectabile, & vtile, decoratur. Nam culpa decoratur honestas, per pœnam delectabilitas, per damnum summa vtilitas. Et per hæc patet responsio ad argumenta.

In peccato Deus apparet laudabilis.

Iustè à Deo hominem, in peccato permissum esse.

Triplex malũ & bonum.

Solutiones argumentorum.

IAm ad primum, vbi dicitur: asserere quòd Diabolo permittatur potestas nocẽdi hominibus sit hæreticum. Oppositum potius patet, quia sicut asserere quòd Deus non permittat hominem ex libertate arbitrij peccare quando vult, est hæreticum. Ita asserere, quòd Deus peccatum dimittat inultum. Hoc autem fit per potestatem nocendi hominibus in vindictam malorum, & decorem vniuersi. Iuxta illud Aug. in lib. Soli loquiorum. Iussisti Domine & ita est, vt nunquam dedecus culpæ sit sine decore vindictæ.

Nũquam dedecus culpæ, est sine decore vindictæ.

Probatio denique argumenti non valet de sapiente prouisore, qui excludit defectum & malum quantum potest. Quia aliud est de Deo, qui habet curam particularem, & de prouisione vniuersali. Nam prius ex malo non potest elicere bonum, sicut vniuersalis prouisor facit, vt per præcedentia patuit.

Ad secundum patuit, quòd tam potentia quàm bonitas & iustitia Diuina patescunt in hoc, quòd mala permittit. Vnde quando dicitur: Aut Deus potest mala impedire, aut non, dicitur quòd potest impedire, sed non debuit rationibus prætactis.

Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuersi.

Neque valet instantia, si dicatur, ergo vult mala fieri, cùm potest impedire, & non vult quia, vt in argumentis pro veritate tactum est, Deus non potest velle mala, neque vult mala fieri, neque vult malum non fieri, sed vult permittere malum fieri, & hoc propter perfectionem vniuersi.

Ad tertium Aug. & Philosoph. loquuntur de cognitione humana cui melius est nõ cognoscere mala & vilia, duplici de causa. Primò, quia per ea empeditur interdum à consideratione malorum, & hoc contingit, quia non possumus simul multa intelligere. Etiam & ea de causa: quòd cogitatio malorum peruertit interdum voluntatem in malum. Hæc autem in Deo locum non habent, quia intelligit omnia opera hominum & Maleficorum absque aliquo defectu.

Ad quartum: Apostolus curam Dei à bobus remouit, vt ostendat, quòd quia creatura rationalis habet per liberũ arbitriũ dominium sui actus: vt dictum est: ideò vt ei imputetur aliquid ad culpam, vel ad meritum, & reddatur ei iuxta hoc pœna vel præmium, habet Deus specialem de eo prouidentiam, secundùm quæ irrationabilia non prouidentur.

Velle

Velle autem asserere, quòd indiuidua irrationabilium creaturarum ex illa auctoritate non pertinerent ad Diuinam prouidentiam, esset hæreticum: quia esset asserere; quod non omnia subjecta essent Diuinę prouidentiæ, contra Scripturæ sacræ commendationem super Diuinam sapientiam, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, & esset error Rabbi Mosis, vt in argumentis pro veritate patuit.

Ad quintum, quia homo non est institutor naturæ, sed vtitur naturalibus operibus artis & virtutis ad suum vsū. Ideò prouidentia humana non se extendit ad necessaria, quæ ex natura proueniunt, vt quòd cras Sol oriatur. Ad quæ tamen se extendit prouidentia Dei, eò quòd ipse est actor naturæ. Vnde & defectus naturales, etiamsi ex cursu rerum naturalium prouenirent, adhuc Diuinæ prouidentiæ subiacerent. Quare & Democritus, & alij Philosophi naturales errauerunt, attribuentes soli necessitati materiæ, quicquid inferioribus accideret.

Necessitati materiæ attribuere prouidentiam.

Ad vltimum licet omnis pœna infligitur à Deo propter peccata, nō tamē semper maioribus peccatoribus maleficia infliguntur, vel quia Diabolus non vult, vt illos affligat & tentet, quos iustos titulo possidere se cernit, vel ideò vt non ad Deum accelerent. Iuxta illud: Multiplicatæ sunt infirmitates, posteà accelerauerunt, &c. Et quod omnis pœna infligitur à Deo, propter peccata, patet ex sequētib. quia iuxta Hieronymū: Quicquid patimur, peccatis nostris meremur.

An maioribus peccatoribus maiora maleficia infligantur.

Nunc declaratur, quòd peccata maleficorum grauiora sunt peccatis malorum Angelorum & primorum parentum. Vnde sicut innocentes puniuntur ex culpis parentum, ita etiam plures innoxij damnificantur, & maleficiuntur propter peccata Maleficorum.

Enormitas Maleficorum consideratur, & est tota materia prædicabilis.

QVAESTIO XIV.

SED super enormitatem criminum quæritur, an Maleficorum flagitia cuncta mala, quæ Deus fieri sinit, & vsque in præsens à principio mundi fieri permisit, tam in culpis, quàm in pœnis & damnis excedant. Et videtur quòd non, præcipuè quò ad

culpam. Nam peccatum quod quis committit, quòd facilitet vitare potuisset, excedit peccatum, quod alter committit, quod ita faciliter vitare non potuit. Patet per August. in lib. de ciuit. Dei. Magna est in peccando iniquitas, vbi est tanta in non peccando facilitas. Sed Adam & plures qui ex aliquo statu perfectionis, seu etiam gratiæ peccauerunt, facilius propter assistentiam gratiæ, peccata vitare potuissent, præsertim Adam, qui in gratia creatus fuerat: quàm plures Maleficæ, quæ huiusmodi dona non perceperunt, Ergo illorum peccata omnia Maleficorum flagitia excedunt.

Præterea quò ad pœnam, maiori culpæ maior pœna debetur, sed peccatum Adæ grauissimè punitum fuit, in hoc, quòd, vt patet, in omnes posteros eius pœna cum culpa ostenditur in transfusione originalis peccati, Ergo eius peccatum grauius est omnibus aliis peccatis.

Præterea quò ad damnum. Nam iuxta August. Ex hoc aliquid est malum, quia adimit bonum, ergo vbi plus de bono amittitur, ibi maior culpa præcessit. Sed peccatum e primi parentis maius damnum tam in naturalibus, quàm in gratuitis intulit, vbi nos innocentia & immortalitate priuauit, quòd nullum aliorum frequentium peccata intulit, ergo, &c.

Probatur Maleficorum peccata, Adæ peccato enormiora.

Sed econtra, id quod plures rationes mali includit, magis est malum, sed peccata Maleficarum sunt huiusmodi. Nā omnia mala in bonis naturæ & formæ procurare possunt, Deo permittente, vt ex Bulla Papæ deducitur. Præterea Adam peccauit solummodò faciendo illud quod est vtroque modo malū, quia prohibitum, & quod non erat malum secundùm se: Sed Malefici, & alij peccatores peccant faciendo illud quod est vtroque modo malum & secundum se, & prohibitum, vt homicidia & alia multa prohibita. Vnde eorum peccata grauiora sunt aliis peccatis.

Innuit, ac si Adam ignorantia peccarit.

Prȩtereà peccatū qđ fit ex certa malitia, est grauius peccato quod est ꝑ ignorātiam. Sed Maleficæ ex magna malitia cōtennūt fidē & sacramēta fidei, prout plures cōfessȩ sunt.

Responsio, quòd mala quæ à modernis Maleficis perpetrantur cuncta alia mala, quæ Deus vnquam fieri permisit, secundùm quod in titulo quæstionis tangitur, excedunt. Et hoc quo ad peccata, quæ contingunt in peruersitate earum, licèt secus sit de peccatis, quæ opponuntur & aliis

virtuti

virtutibus Theologicis. Potest ostendi triplici via. Primò in generali, comparando eorũ opera indifferenter ad quæcunque flagitia mundi. Secundò in speciali, comparando ad species superstitionis, ex quocunque pacto cum Dæmonibus inito. Tertiò, comparando illa ad peccata malorum Angelorum, aut etiam primorum parentum.

Bona & mala triplicia.

Primum sic. Nam cùm triplex sit malum, videlicet culpæ, pœnæ, damni: eò quòd triplex sit bonum, cui illa opponuntur, scilicet honestum, delectabile, & vtile. Et culpæ opponitur honestũ, pœnæ delectabile, damno vtile.

Quòd culpa Maleficarum excedit cuncta alia peccata; sic apparet. Nã iuxta doctrinam sancti Th. in 2. di. 22. ar. 2. Licet in peccato multæ possint considerari ex quibus peccati grauitas, vel etiam leuitas trahi potest. Vnde & contingit, quòd idem peccatum, quod secundùm vnum eorũ est grauius, secundùm aliud leuius inueniatur: prout dicere possumus, In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit. Tamen *illa simpliciter* grauiora sunt, quæ plures & potentiores habent, non dico circunstantias solùm, sed in specie & quantitate peccati essentiali peccati grauitatem.

In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit.

Et si dicere possumus, quòd licèt peccatũ Adæ, quantum ad aliquas circunstantias grauius sit omnibus aliis peccatis, quantum ad hoc quòd minori tentatione pulsatus cecidit, quia videlicet tantùm ab intrinseco. Et etiam quia facilius resistere potuisset, propter originalem iustitiam in qua creatus erat? Tamen quantum ad speciem & quantitatem peccati, & etiam quantùm ad alias circunstantias, quæ peccatum magis agrauant, sicut multa grauiora peccata sunt secuta, ita & inter illa omnia Maleficorum excedunt: quod etiam clariùs ex duobus deducitur.

Maleficorum peccata grauiora originali peccato.

Nam sicut vnũ peccatum dicitur maius altero. Vel causalitate, vt peccatum Luferi: Vel generalitate, vt peccatum Adæ. Vel deformitate, vt peccatum Iudæ, vel difficultate remittendi, vt peccatum in Spiritum sanctum: Vel periculo, vt peccatum ignorantiæ: Vel inseparabilitate. Vt peccatum cupiditatis: Vel pronitate vt peccatum carnis. Vel Diuinæ maiestatis offensione, vt peccatum Idololatriæ & infidelitatis. Vel expugnandi difficultate, vt superbia: Vel mẽtis cæcitate, vt ira. Ita & post peccatum Luciferi, omnia, alia peccata, Maleficorũ opera excedunt, tam in deformitate,

Quot modis peccatum dicitur maius altero.

Post peccatum Luciferi nullũ maius Maleficorum peccato.

crucifixum abnegantes, quàm & pronitate, spurcitias carnis cum Dæmonibus exercentes, ac mentes cæcitate, in omne nocumentum, tum animarum quàm corporum, hominum & iumentorum, toto malignitatis spiritu debacchantes, prout ex supradictis patuit.

Quod etiam secundum Isidorum nomen ostendit. Dicuntur enim Malefici ob facinorum magnitudinem, &c. vt suprà patuit.

Quid sit peccatum.

Deducitur & ex isto. Nam duo sunt in peccato, auersio, & conuersio, iuxta illud August. Peccatum est, spreto incommutabili bono, rebus mutabilibus inhærere. Et ipsa etiam auersio à Deo fit tanquã formale, sicut ipsa cõuersio tanquam materiale. Ideò tantò aliquod peccatum est grauius, quãtò magis homo per ipsũ à Deo separatur. Et quia per infidelitatem homo maximè à Deo elongatur, ideò & maius omnibus peccatis maleficium infidelitatis existit. Et hoc declaratur per nomen Hæresis, quod est etiã Apostasis à fide simul, & quod tota earum vita peccatum est.

Quomodo Malefica fidem abnegent.

Tres species infidelitatis.

De primo: nam cùm peccatum infidelitatis consistit in renitendo fidei. Et hoc potest dupliciter fieri, vel quia renititur fidei nondum susceptæ, aut susceptæ. Si primo modo, tunc est infidelitas Paganorum seu Gentilium: Si secũdo modo, tunc iterum dupliciter, quia aut renititur Christianæ fidei susceptæ in figura, aut in ipsa manifestatione veritatis. Primo modo est infidelitas Iudæorum. Secundo modo infidelitas Hæreticorum.

Vnde patet, quod hæresis Maleficarum inter tres species infidelitatis grauissima existit, quod etiã ratione & auctoritate comprobatur. Nam 2. Pet. 2. dicitur, Melius erat illis viam veritatis non cognoscere, quàm post cognitam, retrorsum conuerti. Ratio. Nam sicut grauiùs peccat, qui nõ implet quod promisit, quàm ille qui non implet hoc quod nunquam promisit. Ideò infidelitas Hæreticorũ, qui profitentur fidem Euangelij, & tamen ei renituntur, corrumpentes ipsam, grauiùs peccant quàm Iudæi & Pagani.

Et iterum, Iudæi grauiùs peccant quam Pagani, quia susceperunt fidei Christianę figuram in Veteri Lege, quã malè interpretãtes corrũpũt, quòd Pagani non faciũt: ideò etiã eorum infidelitas est grauius peccatum, quàm infidelitas Gentilium, qui nunquam fidem Euangelij susceperũt. De

secundo

secūdo quòd & Apostatæ, nuncupātur. Nam secundū Tho. secunda secundæ, q. 12. Apostasia importat quandam retrocessionem à Deo & religione, quæ fit per diuersos modos, quibus homo coniungitur Deo vel per fidem, vel per subiectam ad obediendum voluntatem, vel per religionem & clericatum. Secundùm quod dicit Raymū. & Hostien. quòd Apostasia est temerarius à fidei statu, vel obedientiæ vel religionis excessus. Et cum remoto priori, remouetur posterius, sed non è conuerso. Ideò & prima alias duas excedit, scilicet, Apostasia à fide, præcedit à religione, de qua 48. dist. quantumlibet. 16. q. 1. legi non debet.

Apostasia multiplex.

Tamen secundùm Raymundum non iudicatur Apostata seu fugitiuus, etiam si ad longinqua diu euagetur, nisi postquàm sic viuit, quòd animū redeūdi se deposuisse ostēdit. ff. de re milit. l. desertorem. Et hoc fieret si vxorē, duceret, vel simile tale. Similiter & Apostasiam inobedientiæ, vbi quis spontè contemnit præcepta Ecclesiæ, & Prælatorū. de qua 3. q. 4. alieni. Qui etiam infamis efficitur, repellitur à testimonio, & debet excommunicari, 11. q. 3. Si autē.

Quis Apostata seu fugitiuus habēdus. Clericus vxorem ducens Apostata est.

Vnde & Apostasia, de qua loquimur super Apostasiam Maleficarū, dicitur Apostasia perfidiæ, quæ & tātò grauior quantò & cum inimico fidei rationis salutis per pactum expressum peragitur. Hoc enim habent facere Maleficæ & hoc inimicus ille exegit in toto vel in parte. Repertæ sunt enim per nos Inquisitores, quæ omnes fidei articulos abnegauerant, quasdam verò certos in numero, semper tamē confessionem veram & Sacramentalem habebant abnegare, Vnde & Iuliani Apostatæ perfidia non videtur tanta fuisse, licèt in alijs aduersus Ecclesiam maiora exercuisset, de qua & secundo. q. 7. non potest.

Apostasia perfidiæ Maleficarum.

Iuliani Apostatæ perfidia minor Apostasia Maleficarum.

Si quis verò incidētaliter quæreret: Quid si mēte & corde fidem tenerent, quorum scrutator solùm Deus est, & nō quæcunq; Angelica creatura, vt suprà patuit: facerēt tamē reuerentiam & obedientiam Diabolo per actus exteriores. Dicendum videtur, quod cum Apostasia perfidiæ dupliciter potest fieri, per actus infidelitatis exteriores, absq; expresso pacto cum Dæmone inito, sicut qui in terris infidelium Mahumeticam vitam assumeret: aut in terris Christianorum cum expresso pacto, &c. Primi, vbi mente retinent fidem: actu tamē exteriori negā:, licet non sint Apostatæ nec

Hypocritæ non sunt Apostatæ. Salomon fuit Hypocrita.

Hæretici, tamen mortaliter peccant. Sic enim Salomõ diis suarum vxorum reuerentiam exhibuit. Nec enim aliquis excusatur, si ex metu hoc faceret, quia secundùm Aug. Sanctius est mori fame, quam vesci idolatricis, (aliqui habent satius) 33.q.3. Satius. Malefici autem quantũcunq; fidẽ retinent corde, & abnegant ore. Apostatæ tamen iudicantur eo ꝙ fœdus cum morte, & pactum cum inferno pepigerũt. Vnde & S. Tho. in 2. dist. 4. art. vlt. Loquens de similibus operibus magicis. Et qui quocunq; modo auxilium petunt à Dæmonibus, dicit: In omnibus est apostasia à fide, propter actum initum cum Dæmone, vel verbotenus si inuocatio intersit, vel, facto aliquo, etiam si sacrificia desint. Non enim potest homo duobus dominis seruire.

Malefici pactum cum inferno pangũt.

Vtrum magi & astronomi sint apostatæ.

Ad idem Albertus vbi suprà dist. 8. vbi quæritur: Vtrum Magicis, & Mathematicis intendere sit peccatum & apostasia à fide. Ita respondit: In talibus est semper apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes fiant tunc apertum pactum initur cum Dæmone, & tunc est aperta apostasia verborum. Si autem nõ fit nisi opere simplici, tunc est apostasia operis. Et quia in his omnibus semper est fidei contumelia, quia expectatur à Dæmone quod expectandum est à Deo, ideò semper apostasia iudicatur. Ecce quam clarè duplicem apostasiam ponunt, tertiam subintelligentes, scilicet, cordis: quę si desit, tamen Maleficæ verbis & operibus apostatrices iudicantur. Pœnis ergo, vt patebit, & Hęreticorum & Apostatarum subjacere debent.

Quando expectatur à Dæmone quod expectandum à Deo, est apostasia.

Et est tertia criminis enormitas præ cunctis aliis hęresibus in eis. Nã si iuxta Aug. omnis infidelium vita peccatũ est. 18.q.1.§.2. & est glossa super illud Roman. 14. Omne ꝙ non est ex fide peccatum est. Quid iudicandũ est de tota vita, id est, de omnibus aliis operibus Maleficarum, quæ tamen non ad complacentiam Dæmonum fiant, sicut ieiunare, Ecclesias frequentare, communicare, & sic de aliis. In omnibus enim peccant mortaliter, ꝙ sic declaratur. Tanta est enim labes huius peccati, ꝙ facultatem resurgendi licèt non ex toto amputant, eò quòd peccatũ non corrũpit totum bonũ naturę, & lumẽ naturale in eis remanet. Tamẽ propter præstitum homagium, nisi ab illo absoluantur, omnia eorum opera etiam de genere bonorum sunt potiùs de genere malorum, quod in aliis infidelibus non cernitur.

Peccatum non corrumpit totum bonum naturæ.

Nam

Nam secundùm Thomam secunda secundæ, quæst.10. An omnis actio infidelis sit peccatum? dicit ꝙ quamuis opera infidelium, quæ sunt de genere bonorum, vt ieiunia, eleemosynæ & huiusmodi non sint eis meritoria, propter infidelitatem, quæ est grauissimum peccatum: tamen quia peccatum non corrumpit totũ bonum naturæ, sed remanet in eis lumen naturale. Ideò non omnis actus eorũ est mortale peccatum, sed actus procedens ex ipsa infidelitate, vel relatus ad ipsam. etiam si sit de genere bonorum: puta, Saracenus ieiunat, vt seruet legem Mahumeti de ieiunio mandantem: Iudæus seruat suas festiuitates, & huiusmodi: in his est mortale. Et sic intelligitur illud Augustini suprà allegatum: Omnis infidelium vita peccatum est.

An omnis actio infidelis sit peccatum.

Quod Maleficæ grauissimas merentur pœnas vltra omnes flagitiosos mundi.

DEnique Maleficorum flagitia, cuncta aliorum peccata excedunt: quantum ad demeritum pœnæ, declaratur. Primò quò ad pœnam Hæreticis infligendam. Secundò, quò ad pœnam Apostatis inferendam. Nam Hæretici duplici pœna puniuntur, secundùm Raymun, scilicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione & corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet super primum de sent. excommunic. Nouerit. & super secundum. 24. q.1. Qui contra pacem, & tertium, dist. 8. quo iure. 23. q.7. c.1. & seq. super 4. cod. tit. scilicet de Hæreticis, Excommunicamus. 1. & 2. Imò & grauissimas incurrunt pœnas credentes, receptatores, fautores & defensores. Nam vltra pœnam excommunicationis illis inflictam, Hæretici cum fauoribus & defensoribus suis, & receptatoribus, & ipsorum filij, vsque ad secundam generationem per lineam paternam, per lineam verò maternam, vsque ad primum gradum, ad nullum beneficium, vel officium Ecclesiasticum admittuntur: vt eodem tit. quicunque, & c. statutum. lib. 6. Sed super tertiam pœnam, si Hæretici habent filios Catholicos, priuantur paterna hæreditate in detestationem criminis, & super quartam pœnam, si post deprehensionem erroris continuò non velit reuerti, & hæresim abiurare, subitò debet comburi, si laicus est. Falsarij. n. pecuniæ statim

Hæreticorum pœna multiplex.

Pœna hæreticorum in hæredes vergit.

Processus ad ignem.

statim morti traduntur, quantò magis falsarij Fidei. Si verò clericus: post solennem degradationem relinquitur curiæ seculari occidendus. Si autem reuertatur ad fidem, detrudi debet in perpetuum carcerem: de hæreticis. Excommunicamus, primo, & secundo, & hoc de rigore iuris. Mitiùs tamen agitur cum eis post abiurationem, quàm ad arbitrium Episcopi & Inquisitoris facere debent, prout in tertia parte operis patebit, vbi de variis modis sententiandi tales tractatur, quis etiam dicatur deprehensus & conuictus, etiam relapsus.

Maleficæ austerius quàm Hæretici puniendæ.

His autem modis mulctare maleficas non videtur sufficere, cùm non sint simplices hæreticæ, sed apostatæ, & vltra hoc quòd in ipsa apostasia non hominibus propter metum, carnis oblectamenta fidem abnegant, vt suprà tactum est: Sed ipsis Dæmonibus vltra abnegationem, homagium, corpora, & animas offerendo præstant. Ex quibus satis probabile videtur, quòd quantumcunque pœniteant, & ac fidé reuertantur, non debent sicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, sed vltimo supplicio puniri: & hoc etiam propter damna temporalia, hominibus & iumentis variis modis illata leges imperant, vt patet C. de maleficiis. l. nullus. l. nemo. & l. culpa. Et est similis culpa prohibita discere & docere. Et loquuntur leges super sortilegos: quantò magis super maleficos: vbi dicunt, quòd pœna illorum est bonorum publicatio & decapitatio. Et si quis tali arte mulierem ad luxuriam prouocauerit, vel è conuerso, bestiis exponitur, vt dicitur ibidem. l. multi. Et de his in prima quæstione tactum est.

Declaratur, quòd propter peccata Maleficarum innoxij sæpè maleficantur, etiam interdum propter peccata propria.

QVAESTIO XV.

SED hoc, quòd Diuina permissione plures innoxij damnificantur & puniuntur in præmissis nocumentis, propter aliena peccata Maleficarum, & non propter culpas proprias. Nec alicui hoc videatur inconueniens, ostendit S. Thom. secunda secundæ, q. c.8. Hoc fieri iustè à Deo: loquendo de pœnis præsentis vitæ triplici ratione. Primò quidem, quòd vnus homo

homo est res alterius, & sicut quis punitur in rebus, ita & in pœnam alterius aliquis puniri potest. Nam filij secundum corpus, sunt quædam res patris, & serui & animalia, res dominorum; & sic filij puniuntur quandoque pro parẽtibus. Sicut filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quam citius: Et animalia Amalechitarum iussa sunt interfici. Quamuis & in huiusmodi sit ratio mystica, vt habetur 1. q. 4. §. paruulos.

Triplici modo punitur quis iustè ob aliena peccata.

Secundò, quia peccatum vnius deriuatur in alterum, & hoc dupliciter. Per imitationem, sicut filij imitantur peccata parentum, & serui & subditi peccata dominorum, vt audacius peccent: vt fit in rebus malè acquisitis, in quibus filij succedunt, serui in latrocinijs & guerris iniustis: vnde sæpius interficiuntur. Et subditi prælatorum audacius peccant, dum eos peccare cernunt. etiam si eadem peccata nõ committunt, vnde & iustè puniuntur.

Peccatores imitantes puniuntur cum imitatoribus.

Deriuatur etiam peccatum vnius in alterũ per modum meriti, vt subditorum in malum prælatum, id est, quod peccata subditorum merentur peccatorẽ prælatum, secundũ illud Iob: Regnare facit Hypocrita propter peccata populi.

Deriuatur etiam peccatum, & consequenter pœna per aliquem consensum vel dissimilitudinem. Hoc est, quando superiores peccata non redarguũt, tunc sæpissimè boni cũ malis puniuntur, vt dicit Aug. in primo de ciui. Dei. Exemplum: vbi inter nos inquisitores vnius reperit quoddã oppidum mortalitate hominum quasi destitutũ, & vbi fama volebat, quod quædã mulier sepulta, linteamẽ, in quo sepulta erat, successiuè deglutiret, & quod pestis cessare nõ posset, nisi ex integro linteamen deglutiendo ad ventrem consumpsisset. Habito consilio desuper, Sculterus cũ præfecto ciuitatis sepulchrum effodientes, inuenerunt quasi dimidietatem linteaminis per os & collum vsque in ventrem immissam & consumptam. Quo viso, motus Sculterus, gladium extraxit, & caput amputando extra foueam proiecit, sicq; subitò pestis cessauit. Ex quibus vtique, diuina permissione, peccata illius vetulæ super innoxios, propter dissimulationem præcedentium punita fuerunt. Nam præhabita inquisitione repertum fuit, ipsam longo tempore vitæ suæ sortilegam & magam fuisse. Exemplum etiam de punitione Dauid in enumeratione populi per pestem.

De muliere mortua, quæ linteamẽ deglutiendo, pestem procurauit.

Puniuntur coniunctum homines vt videāt eosdem esse omnes.

Tertio fit Diuina permissione, vt humanæ societatis vnio commendetur, ex qua vnus homo debet pro alio sollicitus esse, vt non peccet, & ad detestationem peccati, dum scilicet pœna vnius redundat in omnes, quasi omnes sint vnum corpus. Exemplum de peccato Achan. Iosue. 7.

Possumus adhuc addere duos modos: prout puniuntur mali interdū per bonos, interdum etiam per alios malos. Nam vt Gratia. dicit 23. q. 5. §. vltim. Aliquādo Deus punit malos, per legitimam potestatem gerentes ex mādato suo & hoc dupliciter. Interdum cum merito punientium, sicut puniuit peccata Chananæorum per populum suum: Interdum absque peccato punientiū, sed etiam in ipsorum pœnam, sicut tribum Beniamin puniuit & deleuit vsque ad paucos. Aliquando punit etiam per populos suos, iussu seu permissione excitatos, non tamē intendentes Deo obsequi, sed suæ satisfacere cupiditati, & ideo cum sui damnatione sicut iam punit populum suum per Turcas, & sæpiùs ante per alienigenas etiam in Veteri lege.

Pro flagellis vtitur Deus opera infidelium.

Sed nota quòd quæcūque de causa quis puniatur, si nō sustinet patienter pœnas, tunc sunt flagella, non ad satisfactionem, sed ad vindictam tantùm, id est, punitionem. Iuxta illud Deuter. 32. Ignis scilicet pœnæ temporalis succensus est in furore meo, id est, in punitione: (cùm tamen in Deo aliàs furor non sit) & ardebit vsque ad inferni nouissima, id est, vindicta hic incipiet & ardebit vsque ad extremam dānationem, vt exponit Aug. & habetur de pœn. dist. 4. §. auctoritas. Sed si patienter ferātur ipsa flagella, & sint patientes in statu gratiæ, habēt locum satisfactionis, vt dicit Th. in 4. Etiamsi quis puniretur à Iudice propter maleficium commissum vel etiā malefica, & hoc secūdùm plus & minus, secundū deuotionem patientis & qualitatem criminis.

Sustinens patienter pœnas satisfacit pro culpa.

Mors autem naturalis. cùm sit vltimum terribilium non tamen est satisfactoria, quia per naturam inoleuit in pœnam originalis peccati Licet secundum Scotum etiam voluntariè & cum deuotione expectata. & Deo oblata in sua amaritudine, possit fieri aliquo modo satisfactoria. Mors tamen violenta, siue quis eam metuit siue non, semper est satisfactoria, si patiēter sustineatur & in gratia. Et hæc quidem, quò ad pœnas propter aliorum peccata inflictas.

Mors vltimū terribilium.

Mors fit etiam satisfactoria.

Propter propria autē etiā Deus flagellat in vita præsent

& ipse

& ſpecialiter circa maleficia inferenda, Nam Tobię 7. Super illos qui libidini deſeruiunt, Diabolus accipit poteſtatem: quod etiam ex præcedentibus patuit, declarando maleficia circa membra & potentias generatiuæ potentiæ quæ Deus amplius permittit maleficiari.

Attamen ad prædicandum populo notandũ, quòd præmiſſis punitionibus non obſtantibus, ſecundùm quos Deus pro culpis alienis, ſiue propriis punit, hanc regulam iuris pro fundamento teneat, & populo proponat, quæ dicit: Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus. Extra de reg. iur. Et hæc regula locum habet in iudicio poli, id eſt, Dei, & in iudicio fori, id eſt, in foro humano, ſiue ſeculari, ſiue eccleſiaſtico.

Sine culpa niſi ſubſit cauſa nemo eſt puniendus.

Declara de iudicio poli. Nam Deus duplici pœna ſpirituali & temporali punit. In prima inuenitur, quòd nũquam ſine culpa. In ſecunda inuenitur, quòd interdum benè ſine culpa, ſed non ſine cauſa. De prima ſpirituali pœna, quæ cũ eſt triplex, ſcilicet ſubtractio gratiæ, vnde ſequitur obduratio in præſtitis, non fit ſine culpa propria. Secunda pœna damni, id eſt priuationis gloriæ, hæc etiam nunquam infligitur ſine culpa propria, vt in adultis, vel contracta, vt in paruulis in originali decedentibus. Tertia pœna ſenſus, id eſt, cruciatio ignis infernalis, etiam patet. Vnde quod dicitur Exo. 20. Ego dominus zelotes, viſitans peccata parentũ in filios vſque in tertiam & quartam generationem, intelligitur de imitatoribus paternorum ſcelerum, vt exponit Gratianus, 1. quæſt. 4 §. quibus. Vbi etiam dat alias expoſitiones, De ſecunda autem pœna temporali punit Deus.

Pœna ſubtractionis gratiæ, pœna priuationis gloriæ,

Primò propter culpam alterius, vt ſuprà tactũ eſt, triplici ratione, vel etiam ſine culpa aliena & propria, ſed nõ ſine cauſa, vel etiam ex culpa propria & non aliena: Quòd ſi vis ſcire cauſas propter quas Deus punit, & tamen, abſque culpa aliena & propria, videas quinque modos, quos ponit magiſter in 4. diſt. 17. c. 2. Et recipe tres primas cauſas: Reliquas duas accipe, pro culpis propriis.

Nam dicit, quinque de cauſis Deus hominem flagellat in vita præſenti, ſiue pœnas infert. Primo, vt Deus glorificetur. Et hoc fit, quando miraculosè remouetur pœna ſiue flagellum. Exemplum de cæco nato. Ioan. 9. de Lazaro reſuſcitato Ioan. 11.

Quinque cauſæ cur Deus flagellet.

Deus punit vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ.

Secundò, si primum desit, immittitur tamen vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ, ac etiam vt virtus latēs intus, alijs manifestetur. Exemplū in Iob 1. & Tobiæ 2.

Tertiò, vt virtus conseruetur per humiliationem flagellorum. Exemplū in Paulo, qui de se dicit 2. Cor. 12. Ne magnitudo reuelationū extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. Angelus Satanæ: Qui stimulus, secundū Remi. fuit hæc infirmitas corporalis. Hæ sunt causæ sine culpa.

Quartò, vt æterna damnatio hic inchoëtur, vt scilicet aliqualiter ostēdatur, quid in inferno patietur. Exemplum in Herode, Act. 12. & in Antiocho. 2. Macha. 9.

Quintò, vt homo purificetur, vel per expulsionem culpæ, cùm scilicet, ea flagellis conteritur. Exemplum de Maria sorore Aaron, Num. 13. lepra infecta, & Israëlitis prostratis in deserto, secundùm Hieron. 23. q. 4. quid ergo. Vel ad satisfactionem pœnæ. Exemplum in Dauid, qui post remissionem adulterij commissi, quò ad culpam in pœnam fuit expulsus de regno, vt patet in 2. Regum. Quod notat Gregor. de pœn. dist. 1. si peccatum Dauid. Posset etiam dici, omnem pœnam quam patimur procedere ex culpa nostra, saltem originali, cum qua nascimur, quia ipsa est causa omnium causalitatum. ar. distin. 5. ad eius.

Originale est causa omniū causalitatū.

Sed & tertia pœna, quæ & damni, loquendo de illa quò ad æternam damnationem, quam in futuro sustinebunt nemo ambigat, quin super omnes damnatos in pœnis super sensibilibus cruciabuntur. Sicut enim gratiæ visio in patria ita mortali culpæ pœna in inferno succedit. Et sicut gradus beatitudinis in patria commensurantur iuxta gradus charitatis, & gratiæ in via, ita & mensura suppliciorum in inferno iuxta mensuram criminum in via. Hoc est, quòd Deutero. 25. dicitur: Pro mensura peccati, erit & plagarum modus. Et sic hoc in aliis peccatis omnibus, tamen in speciali Maleficis hoc conuenit, quòd ad Heb. 10. tangitur: Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est. Hæc sunt propria Maleficarum, fidem abnegantium, & per diuinissimum sacramentum plurima maleficia, vt iam in secunda parte patebit exercentium.

Declara

Declaratur in speciali Veritas præmissa: comparando opera maleficarum ad alias superstitionis species.

QVÆSTIO XVI.

PRæmissa denique veritas, quò ad enormitatem criminum in maleficiis probatur per comparationem ad alia opera Magorum & Diuinatorum. Nam cùm quatuordecim sint species circa opera superstitiosa, ex triplici genere Diuinationum. Quorum primũ fit per manifestam Dæmonum inuocationem. Secundum per tacitam solam consideratioñe dispositionis, vel motus alicuius rei, vt syderum, dierum, horarum & huiusmodi. Tertium, per considerationem alicuius actus humani ad inquirendum aliquid occultum, quæ Sortium nomen habent.

Et species primi generis diuinationis, quæ fit per expressam Dæmonũ inuocationẽ, sint Præstigiũ, Diuinatio somniorum Necromantia, Diuinatio pythonica, Geomantia, Hydromancia, Aeromantia, Piromantia, & Ariolorum cultus. Thom. secunda secundæ. q. 95. & 26. q. 5. igitur. & q. 5. nec mirum. Species denique secundi generis Genethliaci, Aruspices, Augures, Omen obseruantes, Chiromantia, & Spatulamantia.

Species expressa inuocationis Dæmonũ.

Spatulamãtia.

Species etiam tertij generis variantur, secundum omnia illa quæ Sortium nomen habent, ad inquirendum aliquid occultum, scilicet, per considerationem punctorum, festucarum, figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his Tho. vbi suprà, & 26. quæst. 2. & q. 4. per totum.

Figura in plumbo liquefacta.

Tamen hæc omnia crimina, maleficarum flagitia excedunt: quod de prestantioribus speciebus deducitur: Vnde & de minoribus non difficultatur.

Nam in prima specie, vbi aliqui præstigiosi quibusdam apparitionibus sensus humanos decipiunt, vt res corporalis aliter sentiatur per sensum visus aut tactus, vt in præcedentibus tactum est de modo præstringendi. Maleficæ his non contentæ circa membra generatiuæ potentiæ, illa interdum præstigiosa apparitione auferendo, licet non in rerum veritate, etiam ipsam generatiuam potentiam pluries auferãt,

Quod malefici etiam sint Præstigiatores.

ne mulier concipere aut vir actum exercere valeat, etiam remanente membro: absq; præstigiosa illusione potest cóceptum, etiam aborsum procurant, sæpéque procurant cum innumeris aliis malis: in diuersis etiam formis bestiarum apparent, vt in superioribus patuit.

Maleficos esse Necromanticos.

In secunda denique specie, quæ & Necromantia dicitur, & fit per mortuorum apparitionem, vel locutionem, cùm vt dicitur 3. libr. Ethi. Nekros Græcè, mors dicitur Latinè, mantia verò diuinatio. Faciunt autem talia per sanguinem hominis, aut alicuius animalis, super quibusdam characteribus scientes Dæmonem sanguinem amare id est, eius effusionem, & peccata. Vnde fit vbi mortuos ab inferis se vocare putant, ad respondendum ad interrogata, Dæmones in eorum similitudinibus apparentes, talia exercent. Et huiusmodi artis erat illa magna Pythonissa, de qua 1. Reg. 28. quæ ad instantiam Saulis Samuelem suscitauit.

De Phythonissa Saulis.

Nec ex hoc putet quis talia esse licita, quòd Scriptura commemorat animam iusti Prophetæ ab inferis vocatam, Sauli euentum futuri belli, etiam per mulierē Pythonissam apparuisse. Quia vt Aug. dicit ad Simplicianum: Non est absurdum credere aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed dispensatione occulta, quæ Pythonissam & Saulem latebat, se iusti spiritus ostenderet regis aspectibus, diuina cum sentētia percussurus. Vel non verè spiritus Samuelis à sua requie est excitatus, sed aliquod phantasma, & illusio Dæmonum imaginaria Diaboli machinationibus est facta, quam appellat Samuelem scriptura, sicut imagines solēt suarum rerū nominibus appellari. Hæc ex respōsione cuiusdā argumēti, super quęstionē. An diuinatio, quę fit inuocatione Dæmonū, sit illicita 2. secund. q. 95. ar. 4. Ad secundū. Sed si lectori placet, videat responsionem super vltimum argumentum quæstionis, An gradus prophetiæ, sint in beatis in eadem summa. q. 174. Inspiciat etiam dictum Augustini. 26. q. 5. Nec mirum. Sed hæc parum ad maleficarum opera, quæ nullam in se retinent speciem pietatis, vt intuenti eorum opera patet, sanguinem innocentem fūdere non cessantes, occulta quæque Diabolicis instructionibus manifestantes, nec viuis aut mortuis parcūt, vbi animas cum corporibus interimunt.

De apparitione Spiritus Samuelis.

In tertia denique specie, quæ & somniorum diuinatio

dicitur

dicitur, dupliciter obseruatur. Primò, quando quis vtitur somnis, vt valeat aliquid occultū inuestigare ex reuelatione malorum spirituū, cū quibus habentur pacta expressa, quando scilicet ad hoc inuocātur. Secūdò verò, quādo quis vtitur somnis ad cognoscendū futura, secundū quòd somnia procedūt ex reuelatione diuina, vel ex causa naturali intrinseca, vel extrinseca, quantum potest se extendere talis virtus, non erit illicita diuinatio. Hæc Thomas vbi suprà.

Angelicæ reuelationes.

Pro cuius intelligentia, vt Prædicatores nucleum ad minus habeant, notandum ad primum de Angelis: quòd cùm Angelus sit limitatæ virtutis efficacius reuelare potest aliquid futurorū animę dispositæ quàm indispositæ. Dispositio aūt fit post sedationem motuū exteriorū & interiorum, vt quando silentes sunt noctes, & sedati sunt motus fumositatum, & hoc fit circa auroram, quando digestio est completa: & hoc dico de nobis peccatoribus similibus quibus Angeli ex diuina pietate ad prosecutionem officij aliqua reuelant, aut tempore studij in aurora intellectū de occultis scripturarum informante. Præsidet enim Angelus bonus intellectui, sicut Deus voluntati, & corpora cœlestia nostris corporibus. alijs autem perfectioribus quibuscūque potest & quacūq; hora reuelare vigilando & dormiendo. Quamuis & iuxta Philosophum in lib. de som. & vigil. sunt magis aptæ recipere reuelationes, vt dictum est, vno tempore, quàm altero, prout cæteri Magi facere consueuerunt.

De anima disposita ad reuelationes.

Ad secundū nota, quòd ex naturali solicitudice naturæ de regimine corporis contingit, quòd quædam futura habent causam naturalem in homine somniante: & tunc illa somnia seu visiones, sunt tantummodò signa, & non causæ sicut ex parte Angeli dictū est. & hoc accidentium futurorū in homine, vt sanitatis, vel ægritudinis, vel periculi, &c. Et hæc est sententia Aristot. vbi supr. Quia natura repręsentat in somniis animæ aliquas dispositiones quæ sunt in corde: ex quib⁹ posteà cōtingit infirmitas, vel aliud, vt si quis somniat de occupationibus igneis, signū est q̄ in eo prędominatur cholera: si de aëris, vt de volatu & huiusmodi, signū est sanguinis: si aquę, vel alterius liquoris aquei, signū est phlegmatis. si de terrenis signū est melancholię. Et ideò per somnia quandoq; iuuatur Medici, ad cognoscēdum disposit omes corporis: (vt etiam dicit Philosophus in eodem libro.)

Naturales reuelationes.

Somnia secūdum complexiones.

Somnia Maleficarum.

Sed hæc iterum leuia sunt, per comparationem ad somnia à maleficis superstitiosè obseruata. Nam si corporaliter, vt sup. tactum est, nolunt transferre, sed tantum imaginariè cernere, quæ à consodalibus maleficis perpetrantur, reponere se habet ad sinistrum latus in nomine sui Diaboli & omnium Dæmoniorum. Vnde fit, vt eis singula imaginaria visione repræsententur à simili. Si aliqua occulta scire pro se vel aliis hominibus volunt à Dæmonibus, per somnia instruūtur, nō per tacita, sed per expressa cum eis pacta inita. Nec iterū per quodcunque pactū, quocunque modo per aliquod sacrificium alicuius animalis, seu sacrilegæ deprecationis, aut cultus etiam latriæ exhibitionis, sed se ipsas in anima, & corpore Dæmonibus offerentes, fidem penitùs sacrilego ore abnegantes. Nec his contentæ, etiam proprios aut alienos infantes Dæmonibus offerunt, aut interimunt, de quibus suprà habitum est.

Oracula.

In quarta denique specie quæ per Pythones, à Pythone, Apolline, iuxta Isidorum, qui auctor diuinandi dicitur fuisse, exercetur, non per somnia, aut per mortuorum allocutionem, sed per viuos, vt in arreptitiis, qui sic arrepti à Dæmonibus, vel voluntariè, aut inuoluntariè, ad prędicendum tantummodò futura, & non ad alia flagitia perpetranda agitantur, qualis fuit illa puella de qua Acto. 16. clamando post Apostolos, quòd essent veri serui Dei. Vnde indignatus Paulus, impetrauit spiritui exire ab ea: Patet quòd modica sit comparatio per respectum ad maleficas & corū opera, quæ vtiq; sic ob magnitudinem facinorum, & enormitatem criminum, iuxta Isidor. vt suprà habitum est, nuncupantur.

Pythonissa in actis Apostolorum.

Vnde causa breuitatis de aliis minoribus speciebus diuinationum hæc probare non expedit, vbi maiores excedere noscuntur. Nam vbi prædicatori placet applicare alias species, potest, vt Geomantiam, quæ fit circa corpus terrestre, vt in ferro vel lapide polito. Hydromantiam, quæ fit in aqua vel crystallo Æromantiam, quæ fit in aëre. Pyromantiam, quæ fit in igne. Ariolorum, quæ fit in visceribus animaliū immolatorū in aris Dæmonuum. Licet hę omnes per expressā Dęmonū inuocationem fiant, nulla tamen est comparatio ad maleficia Maleficarum, cùm ad nullum nocumentum hominum, iumentorū & terrę frugum tendunt directè, sed ad futurorum præcognitionem. De aliis etiam

Geomantia. Hydromantia. Æromantia. Pyromantia. Arioli.

specie

ſpeciebus diuinationum, quæ cum tacita inuocatione, & etiam per tacitum, vt ſic pactum erga Dæmones practicantur, vt ſunt Genethliaci, ſeu Aſtrologi, ſic dicti propter natalium conſiderationes. Auruſpices, qui dies & horas obſeruant. Augures, qui guſtus & garritus auium, & Omen, quo verba hominum obſeruant. Et Chyromantici, qui ex lineamentis manum aut ſpatulis animalium diuinant. Si cui placet, inſpiciat præceptorem Nider, circa ſecundum præceptum, & plura inueniet, quomodo ſint licita, & quomodo non. Maleficarum verò opera nunquam ſunt licita.

Genethalici. *Auruſpices.* *Augures.* *Omina.* *Chiromantici.*

Declaratiua quartæ decimæ, grauitatem criminis ad peccata quæcunque Dæmonum comparando.

QVAESTIO XVII.

SED & tanta eſt earum facinorum magnitudò, quòd etiam malorum Angelorum peccata & ruinam excedunt. Et ſi in culpis, quomodo non & in infernalibus ſuppliciis. Et hoc quidem ad culpas demonſtrare, non eſt difficilè variis rationibus. Primò: nam licet eorum peccatum ſit irremiſſibile, hoc tamen non eſt propter magnitudinem criminis, habendo reſpectum ad eorũ naturalia, & præcipue ſecũdum opinionem illorũ, qui dicunt, eos tantùm in naturalibus & nunquam in gratuitis fuiſſe creatos. Et quia bonum gratiæ, excedit bonum naturæ, ideò illorũ peccata, qui à ſtatu gratiæ cadunt, prout maleficæ fidem ſuſceptam in baptiſmo abnegantes exiſtũt, eorum vtique peccata excedunt. Si verò dicamus eos in gratia fuiſſe creatos, licet non confirmatos, ſic etiam maleficæ, licet non creatæ in gratia tamen à gratia ſponte ceciderunt, ſicut & illi volentes peccauerunt.

Maleficas peccato Diabolis pares.

Diabolos ſolùm in naturalibus, non in gratuitis fuiſſe creatos.

Secundò demonſtratur, nam licet eorum peccatum ſit irremiſſibile variis de cauſis aliis, puta ſecũdum Aug. quia nullo ſuggerente peccauerunt, ideò nullo reparente redire debẽt. Vel ſecundum Damaſc. contra Dei formã intellectu peccauerunt: & cognitio, quantò eſt nobilior, tantò peior eſt error. Seruus enim ſciens volũtatem domini ſui, &c. Vel

Cur Diaboli peccatum irremiſſibile.

Diabolus semel tantùm vertibilis.

iterum secundum eundem Damasc. quia Angelus malus nõ est susceptibilis pœnitentiæ, ideò nec veniæ, & hoc ex natura sua, quæ quia spiritualis, tantummodò semel est vertibilis, eò quòd se totam conuertit: quod in homine non fit, vbi caro semper repugnat spiritui. Vel iterum, quia excelso loco peccauit, vt in cœlo, homo autem in terra.

His tamen non obstantibus eius culpa in multis aliis minoratur comparatiuè ad maleficarum flagitia. Primò, in hoc, quòd ille iuxta Anselmum, in quadam oratione nulla, præcedente delicti vindicta superbiens peccauit. Maleficæ verò post tantas pœnas sæpè multis aliis Maleficis inflicta, imò & post pœnas, quas percipiunt in Ecclesia, Diabolo occasione suę ruinæ inflictas, omnia hæc contemnũt, & nõ ad minima peccata mortalia, vt cæteri peccatores, qui ex infirmitate aut malitia absque habitu malitiæ peccant, sed ex profunda cordis malitia ad horrenda flagitia properant.

Diabolus nullo metu pœnæ peccauit.

Secundò quia licet triplex sit status mali Angeli, innocẽtiæ culpæ, & miseriæ seu pœnæ, ipse tamen sic ab innocentia semel tantùm cecidit, vt ad illam nunquam restitutus fuit. Peccator autem ad innocentiam per baptismum restitutus iterum ab illo cadens multum profundatur. Et super omnes ipsæ maleficæ, vt earum flagitia demonstrant.

Satan non peccauit in redemptionem.

Tertiò ille contra creatorem, nos autem, & super omnes ipsæ maleficæ contra creatorem & redemptorem, &c.

Quartò ille dereliquit Deum permittentem, videlicet eum peccare, & non pietate eum prosequentem, nos autem, & super omnes ipsæ maleficæ, peccatis elongamur, à Deo permittente, & ex pietate nos continuò prosequente, & beneficiis plurimis nos præueniente.

Quintò ille præstat in malitia Deo reprobante, & suam gratiam non apponente, nos miseri currimus in illam malitiam, Deo continuè reuocante.

Sextò, ille manet obduratus ad punientem, nos obdurati ad blandientem. Et si ambo contra Deum, tamen ille contra se requirentem, nos contra pro nobis morientem, quem vt præmisimus, super omnes maleficæ dehonestantes offendunt.

Solu

Solutiones argumentorum etiam declarant veritatem per comparationem.

AD argumenta. Ad primum patet responsio per ea, quæ in principio quæstionis tacta sunt. Vnde videlicet aliquod peccatũ debet censeri grauiùs altero, & quomodo peccata Maleficarum grauiora cunctis, quò ad culpã existunt. Et aliud quò ad pœnam. Dicendum, quòd sicut culpa Adæ, ita & eius pœna dupliciter consideratur. Vel quò ad personam, vel quò ad naturam totam, videlicet posteritatẽ ex eo sequutam. Primo modo sicut maiora peccata fuerũt post eum perpetrata, quia videlicet ipse solummodò peccauit, faciendo illud quod erat malum, non secundum se, sed quia prohibitum. Fornicationes verò, adulteria, & homicidia, vtroque modo mala sunt, scilicet secundum se, & quia prohibita, ideò etiam grauior pœna eis debetur.

Cur Adæ peccatum maximum.

Secundo verò modo, licet maxima pœna primum peccatum sequuta est, hoc tamen est per indirectum, inquantũ videlicet per eũ tota posteritas originali peccato fuit infecta, eò quòd ipse primus parens omniũ, pro quibus omnibus solus filius Dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo autem personali medietate diuina gratia pœnituit & saluatus per solutionem factam per Christũ. Incomparabiliter aut peccata Maleficarum excedunt in grauitate, nõ contẽtæ de suis personalibus peccatis, & perditionibus, cùm etiam innumeras alias post se continuè trahunt.

Ad tertium dicendum ex præhibitis, q̃ hoc fuit per accidẽs in peccato Adæ, quod maiorẽ læsionẽ intulit: hoc videlicet, quòd naturam integram inuenit, & quòd corruptam necessariò non voluntariè transfundere habuit, vnde non sequitur, quòd ipsius peccatum simpliciter grauius cæteris fuit. Tum etiam, quia hæc idem etiam sequentia peccata fecissent, si talem naturam inuenissent; sicut & secundum mortale peccatum non grauat gratiam, eò quòd illã non inuenit, priuaret, autem si illam inueniret. Hæc est solutio S. Tho. in 2. d. 21. ar. 2. in solutione secundi argumenti; quã solutionem si quis ad plenum vult intelligere, habet considerare, quòd Adam originalem iustitiam si præstitisset, non transfudisset in posteros, prout Anselm. opinabatur: quia etiam aliquis eum peccare potuisset. Videantur dicta Doct. dist. 20. An pueri mox nati fuissent in gratia confirmati. Item quoli. 10.

Adæ peccatũ non excedit maleficarum crimen.

Adam si non peccasset, an qui nunc saluantur, salui fuisset.

An iidem qui nunc saluantur homines, saluati fuissent si Adam non peccasset.

Sequitur modus Prædicandi, contra quinque argumenta laicorum, quibus probare videntur sparsim quòd Deus non permittat tantam potestatem Diabolo & maleficis, circa huiusmodi maleficia inferenda.

QVAESTIO XVIII.

SIT denique prædicator prouidus super certa argumenta laicorũ, vel etiã peritorũ quorundam, qui in tantum Maleficas esse negant quòd licet malitiã & potentiã Dæmonis, ad inferendũ ex suo desiderio huiusmodi mala, concedant, diuinam tamen permissionẽ sibi condescentẽ negant, nec volũt quòd Deus tanta fieri permittat. Et licet modũ arguendi non habeãt, & in tenebris sicut cæci palpitant, iam vnum, iam alterum mediũ tangendo, opus tamen est eorũ assertiones ad quinque argumenta reducere. Ex quibus vtique omnes eorum cauillationes procedere possunt. Et primò, quòd Deus non permittat Diabolo sub tanta potestate sæuire in homines.

Vtrum ad maleficialem effectum à Dæmone per Maleficam procurandum, semper habet concurrere diuina permissio. Et arguitur quinq; argũmentis quòd Deus nõ permittit, vnde etiam maleficium nihil est in mundo. Et primum sumitur ex parte Dei. Secundum ex parte Diaboli. Tertium ex parte Maleficæ. Quartũ ex parte morbi. Quintum ex parte Prædicatorũ & Iudicum, quòd qui talia contra eas prædicant & iudicant, vtiq; nunquam securi essent.

Impossibilitas ex parte Dei.

Primò sic, Deus punire potest hominem propter peccata, & punit gladio, fame, & mortalitate. Item diuersis alijs infirmitatibus varijs & innumeris, quibus humana conditio subiacet, vnde quia opus ei non est adiungere alias punitiones, ideò non permittit.

Ex parte Satane.

Secundò sic. Ex parte Diaboli, si vera essent quæ prædicãtur, quod videlicèt vim generatiuam impedire posset, vt videlicet mulier non concipiat, vel si cõcipiat, ꝙ aborsum

faciat vel si non abortum, quòd etiã post natos interficiãt vtique;sic perimere possent per totũ mundum,& iterũ posset dici;quòd opera Diaboli essent fortiora operibus Dei,scilicet sacramento matrimonij quod est opus Dei.

Tertiò ex parte hominis nã videmus si maleficium debet esse aliquid mundo,tũc aliquid homines plus aliis maleficientur.De quo si quæritur,vtique dicitur,hoc esse propter punitionẽ peccatorũ,sed hoc est falsum,ergo & illud quod maleficia sint in mũdo. Falsitas autẽ probatur ex eo,quia tunc maiores peccatores amplius punirentur,hoc est falsũ, cùm minus puniantur quam alij interdũ iusti:quod etiam cernitur in pueris innocẽtibus:qui asseruntur maleficiati.

Ex parte Malefica.

Quartò potest addi & aliud argumentum ex parte Dei hoc quod quis impedire posset,& nõ impedit,sed fieri permittit, vtique iudicatur ex sua voluntate processisse. Sed Deus cùm sit summè bonus nõ potest velle malũ,ergo nõ potest permittere vt fiat malum,quòd ipse impedire potest.

Item ex parte morbi:defectus & infirmitates quæ dicuntur maleficiales,similes etiam sunt defectibus & infirmitatibus naturalibus,id est,quæ ex naturæ defectu procedunt. Quòd enim aliquis claudicat,excæcatur,vel rationem perdit,vel etiam moritur,ex defectu naturę contingere possũt. Vnde non possunt securè maleficis ascribi.

Ex parte Maleficiorum.

Vltimò ex parte iudicum & prædicatorum,qui cùm talia aduersus Maleficas prædicant & practicant; vtique propter ingens odium à Maleficis contra eos cõceptum,nunquam essent securi.

Ex parte Iudicũ & prædicatorum.

Sed contra argumenta sumantur ex quæstione prima; super tertium principale primæ partis tractatus , & proponãtur illa quę sunt magis ad populum,quomodo videlicet Deus permittit mala fieri,licet non velit malũ fieri,permittit autem propter admirabilẽ perfectionem vniuersi , quæ cõsideratur in hoc,quòd bona commendãtur eminẽtius & magis placent,& sunt laudabiliora , dum comparãtur malis, habentur ibi auctoritates.Item,profunda Dei diuinæ sapientiæ , iustitiæ & bonitatis relucent, quæ aliàs essent occulta.

Quomodo Deus sinat malum fieri.

Breuiter pro decisione quæstionis possunt colligi ex his, quæ ibi tanguntur varia documenta, pro informatione populi, videlicet,quòd Deus iustè duos casus permisit, scilicet

Deus iustè permissi Angelos & primum hominẽ cadere.

Angelorum, & primorum parentum: qui cùm sint maiores omnibus alij casibus non mirum si aliis minores permittantur. Qualiter autem sint maiores, quò ad causalitatem, non quò ad alias circumstantias, secundum quas peccata Maleficarum. vt in quæstione tangitur, & malorum Angelorum & primorũ parentũ peccata excedunt, & quare Deus iustè permisit illos primos casus, tangitur in 2. q ex quibus plura colligere & dilatare potest ad suum placitum.

Deo non conuenit Diaboli malitiam impedire.

Sed ad respondendum super argumenta. Nam ad primũ cùm dicitur: Deus sufficienter punit per naturales infirmitates mortales, gladio & fame. Respondetur ex tribus. Primò, quòd Deus nõ limitauit suam virtutem ad naturalem processum, aut etiam ad influentias corporum cœlestium, vt videlicet præter illa agere non possit, ideò & præter illa sępissimè egit in punitionem peccaminum, mortalitates & alia inferendo, præter omnem influentium corporum, sicut in punitione peccati superbiæ in Dauid super mortalitatem inflictum populo, propter populi numerationem, &c.

Secundò hoc vtique congruit diuinæ sapientiæ, quæ cum rebus omnibus sic administrat, vt eas propriis motibus agere sinat. Ideò sicut nõ cõuenit malitiam Dæmonis omninò impedire, sed potiùs decet ipsam permittere, vt agat quantum ad bonum vniuersi spectare potest, licèt cõtinuò etiam refrenatur per bonos Angelos, vt non tãtum noceat, quantum nocere vellet. Ita etiam non conuenit malitiam humanam refrenare super ea, ad quæ ex libertate arbitrij potest, vt est fidem abnegare, & seipsum Dæmoni deuouere, quæ vtiq; facere in potestate sunt voluntatis humanæ. Ex quibus etiam duobus, cùm Deus maximè offenditur, iustè permittit ea quæ à Malefica desiderantur, & propter quæ fidem abnegauit, & ad quæ Diaboli potentia se extendit, vt est hominib. iumẽtis, & terræ frugibus posse nocere.

Etiam malis Diabolus torquetur.

Tertiò Deus iustè permittit illa mala fieri, per quæ Diabolus etiam per indirectum maximè torquetur, & summã recipit displicẽtiam. Sed per illa mala, quæ à Maleficis virtute Dęmonum fiunt per indirectũ Diabolus maximè torquetur, dum contra suam voluntatem Deus omnibus malis ad gloriam sui nominis, ad fidei commendationem, ad electorum purgationẽ, & cumulum meritorum vtitur. Certũ est enim, ꝙ inter omnes displicẽtias, quas Diabolus ex su-

superbia, quæ semper contra Deum exigit, iuxta illud, Superbia eorum qui te oderũt ascẽdit semper) hæc præcipua est, quia sibi displicet, ꝙ Deus omnia sua machinamẽta in sui gloriã, &c. conuertit. Iustè ergo Deus cuncta permittit.

Ad secundũ superius responsum est: & debet respondere ad duo, quæ includuntur in argumento scilicet, quòd nõ dicitur Diabolus fortior Deo, nec eius factura, imò cernitur quod minimæ virtutis existit, cùm nihil possit nisi permissione diuina, vnde eius virtus potest dici minima, comparãdo ad diuinam permissionem, licet sit maxima comparãdo ad virtutes corporales, quas naturaliter excedit, iuxta illud sæpè allegatum. Non est potestas super terram, quæ ei valeat comparari. Iob 41.

Cur generatiuã vim Deus permittat impedire.

Alterum ad quod respondendum. Cur videlicet Deus potiùs super vim generatiuam permittit maleficia fieri quam super alios actus humanos. De quibus etiam suprà tactum est in materia de permissione diuina, sub titulo, Quomodo Maleficæ vim generatiuam, & actum, Venereum impedire possunt: Est enim hoc propter fœditatem illius actus. Et quia originale peccatum inflictum ex culpa primorum parentum, per illum actum transfunditur: & exemplificatur etiam de serpente, qui primũ instrumentũ Diaboli fuit, &c.

Cur Diabolus plus affectat lædere bonos quàm malos.

Ad tertium dicendum, quòd sicut intentio & appetitus Diaboli maior est ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tẽtati magis tentat malos quàm bonos, id est, quòd amplior habilitas est in malis, ad recipiendum tẽtationem Dæmonis, quàm sit in bonis. Ita etiam plus affectat lædere bonos, quàm malos, licet maiorem habilitatem lædendi inueniret in malis quàm in bonis. Et huius est ratio, quia secundum Greg. quãtò crebrius quis Diabolo se subijcit, tãtò intollerabiliorem sibi facit, vt ei reluctari nõ possit. Sed cum mali crebrius se subijciant Diabolo, eis fit tentatio magis intollerabilis & frequentior, cùm non habeant scutum fidei formatæ, quo se tueantur. De quo scuto Apost. Eph. 6. In omnibus sumẽtes scutũ fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Sed ex alia parte, magis possideat & acriꝰ impugnat bonos, quã malos. Et ratio, quia cũ iã malos, nõ autẽ bonos, ideò magis conatur per tribulationẽ trahere ad sui dominiũ iustos, quos nõ habeat, quã peccatores possessos: sicut aliquis princeps terrenus magis insurgit contra

Scutum fidei formatæ.

contra illum, qui plus aufert de iure suo, vel qui plus nocet regno, quàm contra illos, qui non sibi contrariantur.

Quomodo Deus nolit & permittat mala.

Ad quartum, quòd Deus permittit mala fieri, non vult tamen mala fieri, vltra præmissa, quæ tacta sunt: Prædicator declarare potest per quinque signa voluntatis diuinæ, quæ sunt, præceptum, prohibitio, consilium, operatio, & permissio. Vide S. Thomam præcipuè in prima parte quia ibi planius declarat. q. 19. art. 12. Nam licet vna sit voluntas in Deo quæ est ipse Deus, sicut & vna eius essentia: tamen per respectum ad eius opera, iudicatur & significatur nobis eius voluntas multipliciter, secũdum quod Psalmus dicit: Magna opera Domini, exquisita in omnes volũtates eius. Vnde volũtas in Deo distinguitur non ex parte rei, sed ex parte suorũ effectuum, ita vt voluntas propriè dicta, dicatur voluntas beneplaciti: & voluntas metaphoricè dicta, dicatur voluntas signi: inquantum videlicet per signa & metaphora iudicatur nobis Deum hoc vellet.

In Deo volũtas beneplaciti & signi.

A simili. Sicut paterfamilias vnam habens in se voluntatem, demõstrat *illam quinque modis*, *scilicet* per se, & per alium. Per se dupliciter, directè, & indirectè. Directè, cùm aliud operatur, & tunc est operatio. Indirectè autẽ, quando non impedit operantem, sicut & in 4. Physic. dicitur. Remouens & prohibens, est mouens per accidens Et quantum ad hoc, dicitur signum permissio. Per aliud aũt declarat se paterfamilias aliquid velle tripliciter. Vel inquantum ordinat aliquem ad aliquid faciendum necessariò, & prohibẽdo contrarium, & sic sunt præceptio in præceptis, & prohibitio in affirmatiuis & negatiuis præceptis. Vel inquantũ ordinat aliquem persuasiue, ad aliqua consiliatiuè, & hoc pertinet ad consilium. Et sicut voluntas humana manifestatur per hæc quinque, sic & ipsius Dei. Quòd. n. præceptum prohibitio & consiliũ dicatur voluntas Dei, patet per illud Mat. 6. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra, id est, vt in terra impleamus eius præcepta, vitemus prohibita, & impleamus pro posse consilia. Et similiter quòd permissio & operatio dicatur Dei voluntas. Patet per August. qui dicit in Ench. Nihil fit nisi omnipotens Deus fieri velit, vel sinendo vt fiat, vel faciendo.

Quinque modis declarat homo voluntatem.

Ad propositum, cùm dicitur illud, quòd quis impedire posset, & nõ impedit, iudicatur ex sua voluntate processisse,

verum est. Sed cũ infertur, Deus est summè bonus, ergo non potest velle mala fieri: verum est, voluntate beneplaciti, & per quatuor signa huius voluntatis, quia non potest operari mala, nec percipere mala, nec vt non prohibeat mala, & persuadeat bona supererogationis, potest autem velle permittere mala fieri.

Ad aliud, quomodò cernuntur infirmitates ab inuicem, vt vna sit maleficialis, altera naturalis, puta ex defectu naturæ. Respondetur quòd variis modis. Primò medicorum iudicio. 26. q. 5. Non licet. & q. 2. c. illud. vbi verba August. ex secundo de doctrina Christ. Ad hoc genus superstitionis, pertinent omnes ligaturæ & remedia, quæ medicorum disciplina conténat, in quibuscũq; reb⁹ suspendẽdis atq; ligãdus. A simili: vbi medici ex circunstãtiis, videlicet ætate, cõplexione sana, & subitò quasi in actu oculi immutata, & ꝙ nõ ex defectu sanguinis, stomachi, aut labe, infirmitas acciderit. Indicãt illã non ex defectu naturæ, sed ab extrinseco accidisse. Et ab extrinseco, vbi nõ ex venenosa infectione quia sic sãguis & stomachus malis humorib⁹ esset repletus tũc ex sufficiẽti diuisione iudicant effectũ esse maleficalem.

Quomodo dignoscantur morbi maleficiales & naturales.

Medicorũ iudicia.

Item secũdo, cum eis existit incurabilis, vt nullis medicaminibus æger potest reuelari, imò potiùs cernunt ipsum aggrauari. Tertio, quia sic subitò interdum accidit, quòd iudicium infirmi super hoc contingit.

Res gesta vni ex nobis innotuit. Nam quidã de optimatibus ciuitatis Spirensis, nimis ceruicosæ voluntatis, vxoré habuit intantum, vt cùm ipse libens in omnib. complacere studeret, tamẽ in cũctis ferè suis effectionib. ei recalcitrabat, & verbis cõtumeliosis semper ipsum molestare satagebat. Accidit inde vt domũ ingressus quadã die cùm mulier solito more contra se rixanti verbis opprobriosis, & iræ locum dare, & domo exire volebat, ipsa ostium per quod exire habebat, cursu veloci anticipando obseruauit, & vociferando cõtestabatur, ꝙ nisi eã verberaret, nulla probitas aut honestas sibi inesset. Ad quæ verba grauia, ille manum non animo lædendi extendit, & ipsam expansis digitis, super spatulam leuiter tangendo, subito ad terram collisus, omnem sensum perdidit, & per plures septimanas in lecto decunbẽs grauissima infirmitate detentus fuit: Qua in re videri potest, illam infirmitatem non ex naturali defectu, sed per ma-

Alias habet Briganti.

leficium

leficium mulieris sibi accidisse. Plura imò quasi innumera consimilia acta sunt, & multis innotuerunt.

Practica cognoscendi morbos maleficiales.

Sunt quidam qui per certam practicam experientiam rei capiunt per hũc modum. Nam plumbum liquefactum super infirmum tenent,& in scutellam plenam aquę infundũt & si imago aliqua condensata cernitur, tunc infirmitatem ex maleficio accidisse iudicant. Et quidam an talis imago opere Dæmonum an naturali virtute erumpat vbi interrogantur talia practicantes, respondere solent quod virtutẽ Saturni super plumbum,quia alias malus existit, sicut Sol super aurum maleficium sua virtute ostẽndere solet. Sed quid de his sentiendum sit an videlicet practica licita sit an non, circa tertium principale huius tractatus tractabitur: Canonistis enim videtur licitum, vt vana vanis confundantur,licet Theologis omninò contrarium videatur,cũm non sint facienda mala, vt eueniant bona.

Ad vltimum vbi diuersa quęruntur. Primò cur maleficę non ditantur. Secundò, cur principibus eis fauentibus, ad perniciem omnium inimicorum ipsorum non cooperantur. Tertiò, cur Prædicatoribus & aliis eos persequentibus non nocere valeant. Ad primum dicendũ quòd ideò vt plurimũ Maleficę nõ ditãtur,vt iuxta complacentiam Dęmonis,in contumeliam creatoris,quantum possibile est,pro vilissimo precio emantur. Et secundo ne in diuitiis notentur.

Cur Malefica non ditentur.

Cur Malefica principibus nõ noceant.

Ad secundum cur principibus non nocent,causa est manifesta,quia quantum in ipsis est, hoc fit,vt ipsos in amicitia retineant. Et si quæritur, cur eorum inimicis non noceant. Respondetur,quia bonus Angelus ex altera parte hoc maleficium impedit. Iuxta illud Danielis: Princeps Persarum restitit mihi vigenti vna diebus. Vide Doctorem in secundo sententiarum An inter bonos Angelos sit pugna & qualiter. Ad tertium dicitur quòd ideo nec inquisitoribus, aut aliis officialibus nocere possunt,quia publica iustitia vtuntur. Exempla varia ad hoc possunt adduci, sed temporis prolixitas non patitur.

SECVNDA PARS MALLEI MALEFICARVM, MODVM IN MALEFICIIS INFERENDIS, ATQVE amouendis fœliciter pertractans.

Duabus solum quæstionibus, multis tamen capitibus diuisis, absoluta.

QVÆSTIO PRIMA.

Quibus maleficus nocere non potest.

SEcunda pars principalis huius operis, quia est de modo procedendi, qui à maleficis pro maleficiis inferendis obseruatur. Et per decem & octo capitula distinguuntur: cum duabus duntaxat difficultatibus: Quarum vna in principio super remedia præseruatiua, vt videlicet quis maleficiari non possit, altera in fine super remedia mouentia maleficia, & per quæ maleficiati curari possunt. Cum secundum Philosophum in 4. Physic. remouens & prohibens concidunt & sunt causæ per accidens, ideo vt per hæc totale fundamentum huius horrendæ hæresis habeatur.

Partitio subsequentis secundæ huius partis.

Circa duo principaliter insistendum erit. Primo circa introitum earum, & professionem sacrilegam. Secundò, circa progressum in modum operandi, & horrendam obseruantiam. Tertiò, impedimenta salubria, contra earum maleficia, & remedia præseruatiua. Et quia in mortali iam laboramus materia, vnde argumentis variis & declarationi-

bus

bique insistere opus non est, cùm ea quæ per capitula sequentur sint per præcedentes quæstiones sufficienter discussa. Ideò præcamur in Deo lectorem, ne demonstrationē in omnibus quærat vbi accommodata sufficit probabilitas, ea deducendo, quæ constant, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus esse vera.

Circa primũ autem duo principaliter tangentur. Primò diuersi modi ipsius Dæmonis alliciendi. Secundò diuersi modi ipsarum hęresum profitendi. Circa secundum vero sex per ordinem tangentur, quò ad modum procedendi & curandi. Quia primo de his, quę à maleficis pro se & suis corporibus practicantur. Secundo de his, quę erga alios homines operantur. Tertio de his quæ erga bestias. Et quarto de his quibus terræ frugibus nocent. Quinto de maleficio tantummodo virorum, quibus videlicet maleficiis tantummodo viri, & nõ mulieres insistũt. Sextò de quæstione super maleficia amouẽda, & quibus modis curãtur maleficiati. Est ergo prima quęstio, per decẽ & octo capitula distincta, cùm totidem modis in suis ritibus variantur & multiplicantur.

De custodia Angelorum.

Vtrũ quis possit per bonos Angelos ita beneficiari, quòd à Maleficis per quoscunque infrà scriptos modos non valeant maleficiari, Et videtur quòd non. eo quòd per præcedentia declaratum est, etiam innoxios & innocentes, & iustos, pluries à Dæmonibus affligi, vt Iob, & plures pueri innocentes, qui cernuntur maleficiari, cum aliis multis iustis licet non æqualiter vt peccatores, eo quòd non in perditionem suarũ animarũ quamuis bonis fortunæ, & corporum affligãtur. In cõtrariũ est maleficarũ fassio, quòd videlicet nõ omnes lædere valeãt, sed tãtũmodò illos, quos cernũt ex informatione Dęmonũ, diuino auxilio destitutos. Respõsio.

Tria genera hominum tuti à maleficis Cæremonias Ecclesiæ obseruantes tuti.

Tria sunt genera hominum beneficiati à Deo, quibus illud pessimum genus suis maleficiis nocere non potest. Et primi sunt qui publicam contra eos iustitiam exercent, aut officio aliquo publico aduersus eos insistunt. Secundi, qui de ritibus Ecclesię seruatis & veneratis, vt per aquę benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelabrum in die purificationis, & frondium, in die palmarum consecratorum, vsum licitũ, cùm ad hoc talia Ecclesia exorcizat vt vires Dæmonis imminuant, se muniunt, de quibus modis parebit. Tertij sunt, qui per sanctos Angelos

los variis & infinitis modis beneficiantur.

Cur magistratus à maleficiis tutus.

De primis ratio datur, & per varia acta & gesta comprobatur, quia enim omnis potestas à Deo est, & gladiũ tenet iuxta Apostolum, in vindictam malorum & retributionem bonorum, non mirum, quod tunc Angelica potestate Dæmones arcentur, quando iustitia in vindictam illius horrendi criminis exercetur.

Præfixa potestas Diaboli.

Notant ad idem Doctores, quòd quia potestas Dæmonis quinq; modis impeditur, in toto vel in parte. Primò per terminum suæ potestatis à Deo impositum, de quo Iob. 1. & 2. tangitur. Et de illo, de quo in Formic. Nider legitur, qui Iudici fassus fuerat, quòd dũ quidã ipsũ inuocasset, vt inimicũ suũ vita priuaret aut in corpore læderet: vel ictu fulminis interimeret, cũ vocassẽ Dæmonẽ, ait, vt eius auxilio talia perpetrarem. Respõdit mihi quòd neutrũ facere posset, habet, inquit, fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit, idcirco nõ in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet ei nocere possum.

Fide muniti, sũt signo crucis muniti.

Secũdò impeditur per impedimẽtũ exterius adhibitũ, vt in Asina Balaam. Nu. 22. Tertiò per miraculũ possibilitatis exterius factum. Et sunt qui ex singulari priuilegio beneficiantur: De quo tertiũ genus hominũ, quòd & maleficiari nõ potest, iã inferius patebit. Quartò per Dei iudiciũ, singulariter disponentis per obstaculũ boni Angeli, vnde Asmodeo interficiente sponsos Saræ virginis, nõ autem Tobiam.

Quintò interdum per cautelam sui ipsius: quia non vult interdum Diabolus lædere vt peius inde sequatur, vt cùm excommunicatos vexare posset, sicut & Corinthum, quem vexauit excommunicatum. 1. Cor. 5. tamen non facit, vt fidem Ecclesiæ in clauium potestate eneruet. Ideò à simili etiam dicere possumus, quòd etiamsi diuina virtute non arcerentur, quando publica iustitia exercetur, adhuc tamen sæpè manum seu protectionem à maleficis voluntariè retrahunt, quia vel timent earum conuersionem, vel quia desiderant & accelerant earum damnationem.

Maleficarum artes eneruãtur, quam primum à magistratu capiũtur.

Actis deniq; & gestis hęc cõprobãtur. Nam & præfatus Doctor refert, quòd malefici verbo & experiẽtia testimoniũ dederũt, ꝙ eò ipso, quo per Reipublicę iustitiæ officiales capiuntur, statim omnis maleficorum eneruatur potestas. Vnde & quidam Iudeꝰ Petrus nomine, de quo & suprà

mētio facta est, cùm quędam maleficum Staldin nomine, per suos famulos capere voluisset, tantus tremor eorum manibus incussus fuit, & naribus tā malus fœtor illapsus, vt ferè desperarent an maleficum inuadere auderent. Quibus dum Iudex imperasset, securè miserum inuadite, quia publica tactus iustitia, omnes vires perdet suæ nequitiæ: & ita rei probauit euentus: nam captus & incineratus fuit propter plurima ab eo perpetrata maleficia, quæ sparsim, hinc inde posita sunt & accommodata diuersis materiis.

Inquisitoribus malefica non possunt nocere.

Sed & plura, quæ nobis inquisitoribus in officio inquisitionis laborantibus contigerunt, si recitare expediret, vtiq; animum lectoris in admirationem verterent. Sed quia laus in ore proprio sordescit, potiùs expedit silentio præterire, quàm notam inanis gloriæ incurrere: illis duntaxat exceptis, quæ adeò in lucem prodierunt, quod celari nō possunt.

In oppido nempè Rauenspurg. dum à consulibus maleficæ incinerandæ interrogarentur, cur nobis inquisitoribus aliqua maleficia, sicut aliis hominibus non intulissent. Responderunt: Licet pluries hoc facere attentassent, non tamen potuerunt. Et de causa inquirentibus respondebant se nescire, nisi quòd à Dæmonibus informatæ fuissent. Quoties enim nocturnis & diurnis temporibus nobis infesti fuerūt enarrare nō sufficimus, iam vt simiæ, cum iam vt canes, aut capræ suis clamoribus & insultibus nos inquietarēt de nocte, ad orationes, licet indeuotas, surgentibus, extra fenestrā loci, quæ tamen in tanta altitudine erat, quòd nisi per longissimas scalas quis adire potuisset: ictu validissimo quasi ad caput de directo percutiebat, acus linteo, quo caput tegebatur inferētes: sic etiā à nobis surgentibus reperiebantur, quasi illos capiti nostro immittere voluissent. Sed laus altissimo, qui sua pietate, absque meritis nostris, nos tāquā publicos iustitiæ fidei indignos famulos præseruauit.

Indeuotæ orationes Claustralium.

De secundis verò, ratio in se patet. Nam ad hoc exorcizantur ab Ecclesia, & omnino sunt efficacissima remedia ad præseruandum se ab insultibus Maleficarum.

Quod si quæritur, per quem modum quis se munire debeat, dicendū primò de his quæ absq; allegationibus sacrorum verborū fuerint, & demum de ipsis sacris carminibus. Nam de primis licitum est aqua benedicta etiam quæcunque honesta loca hominū & iumentorum cū inuocatione

Sancti-

Sanctissimæ Trinitatis, & Oratione Dominica, in saluationem hominum & iumẽtorum aspergere. Sic enim in Exorcismo dicitur, vt vbicunque aspersa fuerit, careat omni immunditia, liberetur à noxa, non illic resideat spiritus pestilens, &c. Homines enim & iumenta saluat Dominus, iuxta Prophetam, vnumquodque pro modulo suo.

Aqua benedicta ad quid ordinetur.

Secundò, sicut primum de necessitate, ita hoc secundũ, licet cereũ benedictum accendere est de cõgruitate aspergere, videlicet cũ tali cereo loca inhabitantia. Tertiò herbas cõsecratas adiungere, vel fumicare, cum illis habitaculis in aliquo loco occulto coniunge plurimum expedit.

Cereum benedictum.

Sic enim in ciuitate Spirensi, anno eodem, quo hic liber est inchoatus, contigit, quòd dum quædam deuota mulier, cum quadam suspecta malefica verba habuisset, iuxta morem mulierculatum mutuo rixantium rixosa, de nocte tamẽ, cum paruulũ lactantẽ cunis imponere voluisset, & mẽte reuoluens ea quæ de die cũ suspecta malefica peregisset timens de periculo pueri, herbas benedictas puero supposuit, aqua similia aspersit, sal exorcizatũ ori parum immisit, eúmq; signo crucis muniuit, & cunabulum diligenter alligauit. Et ecce circa medium noctis vagientẽ puerum audiuit, & dum iuxta morem, puerum contrectare & cunabulũ in altum prope lectum positum mouere voluisset, cunabulum quidem mouit, sed puerum contrectare, quia aberat, non potuit: tremens paupercula, & de pueri amissione vehementer dolens, lumine accenso, paruulum vagientem sub lectica & in angulo, sine tamen læsione reperit.

Herba consecrata.

Qua in re perpendi potest, quanta insit exorcismis Ecclesiæ aduersus insidias Diaboli virtus. Liquet insuper omnipotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit à fine vsque ad finem, fortiter disponit etiam, istorum pessimorũ hominum & Dæmonum maleficia suauiter, vt vbi quærunt fidem imminuere & infirmare, eandem in multorum cordibus firment, & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex huiusmodi malis prouenient: vbi sic fides roboratur, Dæmonis malicia inspicitur, Dei misericordia, & potestas manifestatur, homines ad sui custodiam actuãtur, & ad reuerendum Christi passionem, & cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

Illis etiam diebus Scultetus cuiusdam villæ *viesenthal*

Vis salis benedicta.

dũ grauissimis doloribus & torsionibus corporis esset maleficiatus,& quòd per maleficia sibi contigisset,non tam ab aliis Maleficis, quantum & per experientiam edoctus fuit. Dixit enim quòd singulis Dominicis diebus se munire cum sumptione salis,& aquæ benedictæ solebat,& quia vno die propter cuiusdam celebrandas obmiserat nuptias , eodem etiam die maleficiatus fuit.

Stubam hypocaustum intelligi.

Quid denique de illo in Rauenspurg.cùm à Diabolo in forma vnius mulieris , ad carnalẽ actum sollicitaretur,ille plurimũ anxius, dum desistere nollet Diabolus,illi pauperi,in mentem venit,vt sumptione salis prout in prædicatione audierat,se munire deberet:vnde cum ad introitum stubę sal benedictũ sumpsisset mulier toruo vultu eum inspexit: & quis Diabolorum ipsum de hoc docuisset impropeando,subito disparuit.Vbi diabolus per se in effigie Maleficæ, aut cum præsentia corporali maleficæ affuerat , tum vtrunque facere, Deo permittente,potest.

Missa operatio

Sed & *illi* tres socij per viam *ambulantes*, duo eorum ictu *fulminis* percussi fuerant,& tertius territus,cùm voces in aëre clamantes audisset.Percutiamus & illum,altera vox cũ n respondisset,Non possumus quia hodiè Verbum caro factum est audiuit:intellexerat ꝙ ea de causa , quòd Missã audierat,& in fine Missæ,Euangelium Ioan.In principio erat Verbum,&c.audiuisset ideò præseruatus fuisset.

Sed & per sacra verba corpori alligata,quod miro modo sunt pręseruatiua,dũmodo septẽ cõditiones in ipsis seruentur.De quibus & in vltima quæstione huius secundę partis mentio fiet:eo ꝙibi de remediis sanatiuis,sicut hic de remediis præseruatiuis tractabitur.Et illa sacra verba nõ solũ ad præseruãdum,sed etiam ad curandum maleficiatos tendãt.

Vis titui crucis.

Plurimum autem sunt præseruatiua locorum hominũ & iumentorum,verba tituli triumphalis nostri Saluatoris, dum scilicet per quatuor partes loci,in modum crucis inscribuntur:Iesus † Nazarenus † ,Rex † Iudeorum † ,vel etiam iungendo nomem virginis Mariæ , aut Euangelistarũ aut verba Ioannis,Verbum caro factum est.

Custodiri ab Angelis.

Tertium vero genus quod à maleficis lædi nõ potest,est singularissimũ,vt pote præcipua angelica custodia munitũ interius & exterius.Interius,per gratiæ infusionẽ,exterius per cœlestium virtutum , id est , per motores orbium

cœlestium

cœlestiũ protectionẽ: Et hoc quidẽ genus in duabus speciebus Electorũ diuersificatur: quia vel minuitur contra omnia genera Maleficorũ, ita ꝙ in nullo lędi possũt vel ꝙ pręcipuè circa generatiuam potentiam, ita castificẽtur ab ipsis bonis Angelis, sicut mali spiritus quosdã malos homines vel inflãmant circa vnam vel infrigidant circa aliã, per sua maleficia.

Primum de interiori & exteriori protectione quò ad gratiam, & quò ad influentias corporum cœlestium sic declaratur. Nam licet Deus per se gratiam infundat menti nostræ, ita quod nulli creaturæ potestas ad talem infusionem se extendere potest, iuxta illud: Gratiam & gloriam dabit Dominus: tamen dispositiuè, vt tradit S. Tho. in quodam loco, super tertium sent. quando Deus aliquam notabilem gratiam vult infundere Angelus bonus cooperatur.

Angeli coope-rantur ad gratiæ infusio-nem.

Et hoc est id quod Dionysius prætendit, 4. cap. de Diuinis nominibus. Hæc est lex Diuinitatis immutabiliter stabilita, vt ima à summis per media perficiantur, ita quòd quicquid boni, à fonte totius bonitatis in nos emanat, totũ per ministeriũ bonorũ Angelorũ. Habemus exempla cũ rationibus. Nam licet ad verbi Dei conceptionem, in virgine beatissima, per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virginis per salutationẽ, & per intellectus conformationem & informationem multùm exercitata, & ad bonum prędisposita fuit. Ratione: nam & pręfati Doctoris sententia est, ꝙ in homine sunt tria, vt videmus, vt scilicet, voluntas, intellectus, & potentiæ, aliæ interiores & exteriores affixæ membris & organis corporalibus. In primũ solus Deus agere valeat: quia cor Regis in manu Domini dispositione Angelus bonus, inquantum intellectum ad veri & boni agnitionem amplius illuminat, ita quòd in secũdum & Deus & Angelus bonus agere possunt illuminando. Et in tertium similiter bonus Angelus ad bonum, & malus Angelus licet Deo permittente, immissiones malas imprimere potest. Tamen in potestate humanæ voluntatis est, tales immissiones factas acceptare, vel refutare, quas etiam semper homo cum Dei inuocata gratia potest propulsare.

Angelus præ-disposuit S. Mariam in conceptionem Christi.

De exteriori etiam custodia, quæ per motores orbium à Deo cõmunicatur, est cõmunis traditio, & magis consona, tã sacrę paginę, quàm Philosophiæ naturali, ꝙ omnia cor-

Custodia exterior Angelorum.

Quid sint motores orbium & virtutes cœlorum.

pora cœlestia mouētur virtute Angelica, & dicuntur motores orbium à Christo, & ab Ecclesia Virtutes cœlorum vocantur, & consequenter à cœlestibus influentiis, omnia huius mundi corporalia reguntur, teste Philo. 1. metaph. Quare & dicere possumus, cùm Deus singularem habet prouidentiam de suis electis, licet quosdam malis huius vitæ, scilicet pœnalitatib. subiicit, quosdam tamen ita præseruat, q̄ in nullo lædi possunt. Et hoc donū recipiunt vel ab Angelis bonis, ipsis ad custodiam à Deo deputatis, vel ex influentiis cœlestium corporum, seu à motoribus ipsorum orbiū.

Castificati ab Angelis.

Insuper notandum, q̄ licet aliqui cōtra omnia maleficia muniātur, aliqui verò contra aliqua, & non contra omnia, sunt tamē aliqui, qui singulariter à bonis Angelis super vim generatiuam ita castificātur, quòd nullo modo à malis maleficiari circa illam potentiam possunt: Sed de his scribere videtur in parte superfluum, licet in parte foret necessariū, propter hoc, quòd isti qui circa potentiam generatiuam maleficiuntur, ideò destituuntur Angelica custodia, quòd vel semper sunt in mortali peccato, vel nimis libidinoso affectu illis spurcitiis insistunt. Vnde etiam in prima parte operis tactum est, quòd Deus amplius permittit potentiam illam maleficiari, nedum propter eius turpitudinem, quantum etiam propter hoc, quòd corruptio primi parentis, sub originali contagione, in totum genus humanū traducitur.

De S. Sereno ab Angelo castificato.

Dicamus tamē pauca, qualiter bonus angelus interdum viros iustos & sanctos beneficiet, & præcipuè circa vim generatiuam. Nam ita factum est de S. Sereno Abbate, de quo refert Cassianus in collatione patrū, collatione abbatis Sereni prima. Hic, inquit, pro interna cordis atq; animæ castitate, nocturnis diuinisq́ precibus, ieiuniis quoque atque vigiliis infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ, tandem per diuinam gratiam, se extinxisse percepit. Deinde, maiori Zelo castitatis succensus, præfatis vsus remediis à Deo Optimo Maximo petiit, nimirū, vt interioris hominis castitas in suū corpus redūdaret Dei dono. Postremò autē veniens ad eū Angelus Domini in visione nocturna, eiusq; velut aperiens ventrem, quandā ignitā carnis strumā de eius visceribus euellens, suisq; omnia vt fuerant locis intestina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuę abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die perpe-

tuam

tuam corporis puritatem, iuxta votum, quo poposcisti, vt ne ipse quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactentibus excitatur, vlterius pungaris.

De S. Equitio ab angelo eunuchato.

Sic etiam de beato Equitio abbate, dicit beatus Gregor. I. lib. dialog. Hunc, inquit, cùm iuuentutis suæ tempore acre certamen carnis incentiua fatigaret, ipsum suæ tentationis angustiæ, ad orationis studium solertiorem fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti Deo remediũ cõtinuis precibus quęreret, nocte quadã adsistente Angelo eunuchari se vidit, eiusq; visione, apparuit, quòd hominem motũ ex genitalibus membris absinderet: atque ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac si sexum non haberet in corpore. Ecce, quale beneficium castificationis, qua virtute fretus, ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris antè præerat: ita cœpit postmodum fœminis præesse.

S. Heraclidis Paradisus.

Ita in vitis patrum eorum, quos S. Heraclides vir religiosissimus collegit, in libro suo quem Paradisum nominat, meminit cuiusdã S. Patris, & monachi quẽ Heliam vocat, hic misericordia motus, trecẽtas fœminas in monasterium collegit, & regere cœpit. Transacto autem biennio, iã triginta annos habens vitæ, tentatus à carne in eremũ fugit, vbi biduò ieiunus orans, ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vespere igitur somnus ei irrepsit, & tres Angelos ad se venire vidit, quibus, quærentibus, cur à monasterio virginum fugisset, nec ille præ verecundia respondere auderet, dixerunt Angeli. Si liberaberis, non redibis curam fœminarũ gerẽdo? Respõdit ille quòd lubens. Tunc illi iuramentum ab eo excipientes, quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula, testiculos eius visus est abscindere: non quòd ita verè esset, sed quia ita esse videbatur, quærẽtibúsque an remedium sentiret, respondit ille se plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugẽtes fœminas rediit, & per quadraginta annos quibus superuixit, nec pristinæ tentationis deinceps scintillam sensit.

Abbas trecentarũ monialiũ castratur ab Angelis.

S. Thomas Doctor, cingulo castitatis ab Angelis induitur.

Non minus beneficiũ collatum esse legimus beato Thomæ Doctori nostri ordinis, qui à consanguineis propter ingressum dicti ordinis incarceratus, vt per meretricẽ seduceretur, ad seculũ tẽtatus est, quæ per cõsanguineos immissa veste, & ornatu cõptissimo, cùm Doctor eã intuitꝰ fuisset,

ad materialem ignem concurrit, titionem ignitum arripuit & suggestricem ignitæ libidinis è carcere fugauit, & oratione statim pro castitatis dono prostratus, obdorminuit, vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicētes: Ecce Dei ex parte te cingimus cingulo castitatis, quod nulla possit de cætero impugnatione dissolui, & quod humana virtute meritis non acquiritur, ex parte Dei confertur ex dono: Sensit igitur cincturam, scilicet, tactus cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincepsq; tanto munere castitatis se dotatum sensiit, vt ab eodem tempore omnem abhorreret luxuriam, vt nec sine necessitate fœminis colloqui posset, sed perfecta castitate polleret. Hæc ex Formicario Nider.

Distributio eorum quæ sequuntur.

His igitur tribus generibus hominum redemptis nemo securus à maleficis: quin ex decem & octo modis infrà scriptis, aut maleficiatur, aut ad maleficium tentatur & incitatur, de quibus per ordinem primò est disserendum, vt post clarius, quibus remediis maleficiati possint reuelari discutiatur, & vt eò clarius pateat ipsi decem & octo modi, per totidem capitula deducentur: vt primo circa maleficarū introitum pateant diuersi modi, per quos ipsæ maleficæ innoxias iuuenculas in augmentū illius perfidiæ attrahūt. Secūdò, de modo sacrilegæ professionis earum, vbi & quædam declaratio homagij præstādi ipsi diabolo inducitur. Tertiò, de modo quo localiter trāsferuntur in corpore, vel in spiritu. Et quarto quomodo se incubis Dæmonibus subiiciunt. Quīctò de modo generali prout per Sacramenta Ecclesiæ sua maleficia exercent, & in speciali de modo, quo demptis corporibus cœlestibus, quascūq; creaturas, Deo permittēte, inficere solēt. Sextò, de modo quo vim generatiuā impedire solēt. Septimò, super modū quo mēbra virilia auferre præstigiosa arte solēt. Octauò, super modū quo homines in bestiales formas trāsmutare solēt. Nonò, super modū quo Dæmones intra capita sine læsione existunt, quando præstigiosas apparitiones operātur. Decimò, super modum quo Dæmones operatione maleficarū, homines interdum substantialiter inhabitant. Vndecimò, q̄ omne genus infirmitatis inferre solent, & hoc in generalia. Duodecimo, de quibusdā infirmitatibus in speciali. Decimo tertio, super modū quo obstetrices maleficæ, maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt. Decimoquarto

moquartò, super modum quo iumentis varia nocumenta inferunt. Decimoquintò super modum quo grandines & fulgura fulminare & super homines, iumenta solent. Decimo sextò, decimoseptimo, & decimooctauo, super tres modos quo tantùm viri, & non mulieres maleficiis sunt intenti. Post hæc sequetur quęstio super modos tollendi huiusmodi maleficia.

Nec æstimat, quis funditus horum notitiam capere, pro eò quòd varij modi super varia maleficia inferenda recitantur. Hoc enim & modicum vtile, imò forcassis & nocere posset: neque enim prohibiti libri Necromantiæ hic inferuntur, cùm hoc genus superstitionis, non libris aut à doctis, sed omninò ab imperitis practicentur: vnum habens fundamentum, dum illud non exprimitur, aut practicatur, impossibile sit aliquem maleficis vt maleficum insistere.

Libri Necromantici.

Recitantur autem hic modi in superficie, vt eorum opera non incredibilia videantur, sicut hucusq; in magnam fidei contumeliam, & ipsorum maleficorum augmentum actum est. Quòd si aliquis ex pręhabitis, cum dictum est, aliquos præseruari per influentias corporum cœlestiũ, vt maleficiari nullo modo possint, velit hoc etiam attribuere illis influentiis, dũ aliqui maleficiantur, quasi quædam necessitas ibi sit, siue ad pręseruandum à maleficiis, siue ad inferendum ab illis talis non rectè mentem Doctorum saperet variis respectibus.

An influentiæ astrorum præseruent à maleficiis.

Primò, quia enim tria sunt, quæ à tribus cœlestibus causis dirigi possunt, scilicet, volũtatis, intellectus actus, & corporalia. Et primum, vt supra tactum est, à solo Deo, & immediatè dirigitur. Secundùm verò ab Angelo. Tertium à cœlesti corpore, licèt dirigitur, non tamen necessitatur.

Secũdò, quia ex dictis manifestum est, quòd electiones & voluntates immediatè à Deo, diriguntur iuxa Apostolum: Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate: & cognitio humana intellectiua, à Deo, mediantibus Angelis ordinatur. Ideò etiã corporalia quæcunque, siue sint interiora, vt virtutes & sciẽtię acquisitę per corporales potẽtias interiores siue sint exteriores, vt sanitates & ęgritudines à cœlestibus corporibus, mediãtib. Angelis dispẽsatur: Quod Dionysius tãgit in quarto capite de diuin. nominibus ꝙ corpora cœlestia sũt causæ eorum, quæ in hoc

do fiũt, tamẽ hæc sunt intelligenda quo ad sanitates, & ægritudines naturales. Hæ autẽ ægritudines, cùm sint super naturales, propter Dæmonis potẽtiam, quæ illas Deo permittẽte infert, ideò nõ possumus dicere, quòd ex influentiis corporum cœlestium contingat, quòd aliquis maleficiatur, sicut benè dici potest, quòd ex influentiis corporum cœlestium est, quòd aliquis maleficiari non potest.

Et si dicitur, quòd opposita habeat fieri circa idem & sicut propositum in proposito, ita oppositũ in opposito. Respondetur quòd vbi aliquis præseruatur virtute corporum cœlestium ab infirmitatibus his super naturalibus, hoc nõ fit virtute corporum cœlestium immediatè, sed virtute Angelica, quæ illam influentiam confortare potest, vt inimicus suis maleficiis non possit super eam præualere: & virtus illa angelica potest deriuari, vel à motore orbis cœlestis: vt si iam in puncto quis mori deberet, super periodo naturali, Deus sua potentia, qui semper per medias causas huiusmodi operatur, hoc immutare potest, virtutem conseruatiuam pro defectu naturæ immittendo, & eius influentię: Ita & dicere possumus de eo qui maleficari posset, quòd etiam tali modo à maleficiis præseruatur, vel fit talis præseruatio ab Angelo ad custodiendum deputato, quæ etiam præcipua est inter omnes custodias.

Iustus sterilis quis.

Et quod dicitur Hierem. 22. Scribe virum iustum sterilẽ, qui in diebus suis non prosperatur. Hoc intelligitur quantum ad electiones volũtatis, in quibus homo vnus prospetatur, alius non: quòd etiam cõtingere potest ex influentiis corporum cœlestium. Verbi gratia, Aliquis inclinatur ex impressione corporum cœlestium ad aliquas electiones vtiles, vt de ingressu religionis vel huius. Et cum ex lumine illuminatur eius intellectus ad eadem agenda, & ex diuina operatione inclinatur eius voluntas ad hoc prosequẽdum, talis dicitur bene prosperari: vel etiam quãdo quis inclinatur ad aliquã artem vel ad aliquid vtile practicandum. E contrà dicetur malè fortunatus, quando ex superioribus causis ad contraria eius electio inclinatur.

De quibus sentẽtiis & multis aliis loquitur sanctus Thomas, in sum. contra Gentil. libro tertio, & in plerisque aliis locis, quomodo differt dicere aliquem esse benè, vel malè natũ, benè vel malè fortunatũ, benè vel malè gubernatũ &

custoditum, Quia ex dispositione relicta à corpore cœlesti, dicitur aliquis benè vel malè natus, & sic etiam fortunatus secundum verò quod ab Angelo illuminatur, dicitur benè custoditus, & non malè, vbi sequuntur illuminationes. Sed secundum quòd à Deo in bonum, & illud prosequitur, dicitur benè gubernatus. Quæ tamen electiones hic non habẽt locum, quia, de ipsis non intendimus, sicut de præseruatione à maleficis inferendis. De qua ad præsens sufficiat, aggrediendo earum cæremonialia, quæ ab eis practicantur, & primò quibus modis innoxios ad earum perfidiã alliciunt.

De diuersis modis, quibus Dæmones attrahunt & alliciunt innoxios per maleficas ad augmentum illius perfidiæ.

CAP. I.

Tædio damni accepti fiunt quædam Maleficæ.

SVnt autem tres modi præ cæteris quibus Dæmones per maleficas innoxios subuertũt. Et ex quibus continuè illa perfidia augmentatur. Et primus est per tædium ex importuna temporalium damnificatione. Nã sicut S. Gregorius dicit: Diabolus frequenter tentat, vt saltem tædium vincat. Intelligas hoc tamen infra vires tentati. Vt super diuinam permissionem, declara quòd Deus permittit ne homines ignauia torpeant. In cuius figura Iudicum 2. Has gentes non deleuit Deus vt erudiret Israël in eis, & loquitur de finitimis nationibus Chananæorum, Iebusæis & alijs. Et iam Hussitę, & alij Hæretici permittuntur, vt deleri non valeant: Ita & Dæmones per maleficas tantis afficiunt damnis in temporalibus, vicinos & innoxios vt quasi coacti, maleficarum suffragia primò habeant implorare & demum earum consiliis se submittere, experientia sæpè nos edocuit.

Hussitæ & Chananæis comparati.

Nouimus in diœcesi Augustensi hospitem, cui infra annum 44. qui successiuè dum fuissent maleficiati, vxor tædio affecta, maleficas consuluit, & iuxta earum consilia vtique non salubria, alios quos ex post emerat, quia vector erat, à maleficijs præseruauit.

Quantę denique mulieres in officio inquisitionis nobis existentibus cõquestæ fuerunt, quòd dum propter damna vaccis,

cis, ex priuatione lactis, & aliis iumentis illata, ſuſpectas maleficas conſuluiſſent, etiã remedia oblata percepiſſent, dummodò aliquid vni ſpiritui promittere voluiſſent, & illis inquirentibus, quidnam promittendum foret, respondebant parum hoc eſſe, dummodò informationibus illius magiſtri aſſenſirent, ſuper certas obſeruantias, tempore diuinorum in Eccleſia aut in confeſſionibus faciendas ſacerdotibus aliqua ſubticendo aſſentirent.

Vbi notandum, quòd vt ſuprà tactum eſt, ille artifex, à minimis & paucis inchoat, vt quòd tempore eleuationis corporis Chriſti, in terram ſpuant aut oculos claudant, quòd aliqua verba inutilia proferant, ſicut & nouimus eam, quæ adhuc ſupereſt, ſeculari brachio defenſa, quando infra Miſſarum ſolemnia, ſacerdos populum ſalutat, dicendo Dominus vobiſcum, ita ſemper ſubiungit, vulgari ſermone, kehr mir die zunge im arſs vmb. Aut quòd in confeſſione poſt abſolutionem factam etiam ſimilia proferant, aut quòd nunquam ex integro confiteatur, præcipuè mortalia peccata, ſicque ad omnimodam fidei abnegationem, & ſacrilegam, profeſſionem paulatim perducuntur.

Et hic modus, ſeu etiam quicunque conſimilis obſeruatur à maleficis, erga honeſtas matronas, vitiis carnalibus minus deditas, magis autem terrenis cõmodis inhiantibus. Sed erga iuuenculas, ambitioni & voluptatibus corporis magis deditas alium modum obſeruant, ſcilicet, per carnalia deſideria, & voluptates corporis.

Bonis Diabolus magis inſidiatur.

Vbi notandum, quòd ſicut intentio & appetitus Diaboli maior eſt ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentatorum magis tentat malos quàm bonos, id eſt, quòd amplior habilitas reperitur in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis quàm ſit in bonis. Ita & Diabolus ſanctiores quaſque virgines & puellas, magis ſeducere conatur: cui experientia ſupereſt, & etiam ratio.

Nam cùm malos iam poſſideat, non autem bonos, ideò magis conatur ſeducere ad ſui dominium iuſtos quos nõ habet, quàm poſſeſſos malos. Sicut etiam aliquis princeps terrenus magis inſurgit cõtra illum, qui plus aufert de iure ſuo, quàm contra quoſuis alios, qui non ſibi contrarientur.

Experientia. Nam in oppido Rauenſpurg. ex duabus incineratis

meraris, prout etiam inferius patebit, vbi de modo quē obseruant, concitando tempestates tangetur, vna illa balneatrix inter alia, quæ fassa fuerat, hoc etiam recitauit, se multas à Diabolo fuisse perpessiam iniurias, ea de causa, quòd virginem quandam deuotam, & filiam cuiusdam prædiuitis, (quem nominare non opus est cùm & ipsa iam defuncta sit, disponēte diuina clemētia, ne malitia deprauaret cor eius,) seducere deberet. taliter vt ipsam festiuo aliquo die inuitaret, vt ipse Dæmon in specie iuuenis, cum ea sua colloquia habere posset. Addiderat etiam, quòd licet sępissimè hoc facere attentasset, semper tamen vbi iuuenculam fuisset allocuta illa signo sanctę crucis se muniuit. Et hoc vtique ex instinctu sancti Angeli, ad effugandum opera Diaboli processisse nemo dubitat.

De Balneatrice Rauenspurgensi seductrice filiarum.

Est & alia virgo in diœcesi Argentinensi constituta, quæ vni ex nostris confessa, asseruit, quòd die quadam Dominica dum solitaria in domo paterna incederet, vetula quædam illius oppidi ipsam visitandi gratia accessit, & inter alia scurrilia verba quæ protulerat, hæc vltimatim subintulit, vt eam si placeret, ad locum vbi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarentur, deduceret. Et dum, ait virgo, assenssum præbuissem & ipsam subsequuta ad domum veuissem, vetula subintulit, Ecce per gradus ad cameram superiorem ascendimus, vbi iuuenes morantur, sed caueas ne signo crucis te munias quod dum me facturam asseruissem, illa præcedente, ego per gradus sequendo, occultè me signo crucis muniui. Vnde contigit, quòd in summitate graduum, & ante cameram pariter constitutæ, illa vetula horribili vultu, & stomachato animo se vertendo, & me aspiciendo dixit: En maledicaris, cur signo crucis te signasti? abihinc, in nomine Diaboli recedas: sicque ad propria redij illæsa.

Qua ex re colligitur, quantis versutiis antiquus ille hostis in seductionem animarum debacchatur. Præfata denique balneatrix incinerata, per hunc modum asseruit, ab aliqua quadam vetula se seductam, cum tamen eius consodalis differenti modo: quia videlicet Dæmonem in via in specie humana inuenisset, cùm & ipsa intentionis fuisset, amasium suum fornicationis causa visitare: & vbi à Dæmone Incubo cognita fuisset, & interrogata, an eam agnosceret, & ipsam

se cum

eum minimè agnoscere assereret. Ille respondit. Dæmon sum, & si volueris ad tuum beneplacitum semper ero paratus, nec in quibuscunque necessitatibus te deseram. Ad quæ illa dum annuisset, decem & octo annis vsque videlicet ad vltimum vitæ, spurcitiis illis diabolicis inseruiuit, cum fidei tamen omnimoda abnegatione.

Modus alliciēdi per mœstitiam & paupertatem.

Et est tertius modus alliciendi per viam mœstitię, & paupertatis. Nā corruptis iuuenculis, & spretis ab amatoribus, quibus se nubendi gratia, ad eorū promissa impudicitiæ copulauerant, vt iā omni frustrantur confidentia, & se vndiq; infamatas considerant, etiam ad quęcunque diabolica pręsidia se cōuertūt, aut ratione vindictę, illū maleficiando amatorem, seu illā, cui se coniunxit, aut alias omnibus spurcitiis se submittendo machinantur. Et sicut talium iuuencularū non est numerus, vt heu experientia docet: ita nec numerus maleficarū, ex eis insurgentiū. Pauca ex multis referamus.

Est locus in diœcesi Brixin. vbi iuuenis super vxorem sibi maleficatam, talem casum deposuit: Me enim tempore iuuentutis, quandam ait adamando, dum ipsa iugiter instaret, vt eam matrimonio copularem, & ego eam spernendo, aliam ex alio dominio duxissent in vxorem, volens tamen amicitiæ gratia ei complacere, ipsam ad nuptias inuitabam. Qua veniente, dum aliæ mulieres honestæ suas propinas, seu oblationes præsentarent, illa quæ inuitata fuerat, manū eleuans, cæteris mulieribus, quæ circumstabant audientibus, dixit: Paucos dies sanos post hanc diē habebis. Et spōsa territa, cùm eam nō cognosceret eò, vt præmissum est, quòd ex alio dominio copulata fuerat dum interrogaret circumstantes, quænam esset, quæ ei huiusmodi minas intulisset. Aliæ ipsam vagam & dissolutam mulierem existere affirmabant: non minùs tamen ea quæ prædixit, & eo ordine subsequuta fuerunt Nam post paucos dies adeò maleficata fuit, & omnibus membris destituta, quòd etiam vsque in præsens, vltra annos decem, in suo corpore maleficia cernātur. Si ea quæ in vno duntaxat oppido illius diœcesis reperta sunt, inferenda essent, liber integer foret conficiendus, cōscripta autem & reposita sunt apud eūdem Episcopū Brixin. & vtique stupenda & inaudita, vt testis idem existit.

De Comite in Vuesterich maleficiato & post triennium anato.

Nec silentio prætereundum putamus rem stupendam & inauditam. Nam Comes quidam præclarus genere,

Vuestrasiensis territorij in confinibus Argentinensis diœcesis iuuenculam simili genere præclaram, duxit vxorem, quam tamen post celebratas nuptias, vsque ad tertium annum, carnaliter cognoscere non poterat, maleficiali impedimento, vt rei probauit euentus præpediius anxius, & quid agere ignorans, & Sanctos Dei iugiter interpellans, Accidit vt ad ciuitatem Metensem, ob negotiorum quorūdam expeditionem applicaret: In qua dum per vicos & plateas, seruis & familia vallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos concubina sua fuerat, obuiam haberet, qua visa, dum super maleficia sibi illata minimè cogitaret, improuisè eam blandè ex antiqua amicitia contracta alloquitur, & qualiter se haberet, vt valeret inuestigat. At illa cernens Comitis pietatem, vice versa Comitem de valetudine sui corporis & status, diligenter inuestigauit, quo respondente, quod benè & prospera cuncta sibi succederent; Illa attonita paululum siluit. Et Comes cernens eā attonitam, amplius verbis blandis, eam aggreditur, ad collationē inuitando. At illa de statu vxoris inuestigando, simile responsum accipit, quòd benè in omnibus se haberet. Tunc illa an ne pueros generasset inquisiuit. Et Comes: tres mihi, ait, sunt pueri masculi, quolibet anno vnum genuit. Tunc amplius illa stupefacta paululum siluit, Et Comes, rogo te charissima, cur tam diligenter inquiris indica, nec enim dubito, quin meæ felicitatis congratuleris. Tūc illa, Verè cōgratulor, sed maledicatur illa vetula, quæ obtulit se corpus vestrum velle maleficiare, vt carnalem actum cum vxore vestra exercere minimè haberetis. In cuius signum puteus qui est in medio curiæ vestræ, cōtinet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem, quæ ea de causa ibidem posita fuit, vt quādiu ibidē contineretur, tādiu coeundi impotentia vobis adesset, sed ecce omnia vana sunt de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu distulit, ad domum regressus, puteū exhauriri fecit, ollā reperit, & cuncta cōcremādo, potētiā illā perditā subitò recuperauit. Vnde Comitissa denuò nobiles quasq; ad nuptias nouas inuitauit, affirmās se iā dominā illius castri & dominij, quę tāto tēpore virgo permāsisset. Castrū & dominiū, ꝓpter honorē Comitis nō expedit, nominatim exprimere hoc enim ipsū recta ratio psuadet & vt substātia facti in detestationē tāti criminis detegatur.

Ex quibus patent varij modi a maleficis visitati, in augmentum suæ perfidiæ. Præfata enim mulier, quia ab vxore Comitis expulsa, hoc maleficium Comiti ex alterius maleficæ informatione tulerat, qua de causa innumeri effectus maleficiales sequuntur.

Sequitur de modo sacrilegæ professionis.

CAP. II.

Modus autem sacrilegæ professionis, super expressum pactum fidelitatis cùm Dæmonibus varius existit, vt potè cùm & ipsę maleficę variis exercitiis circa maleficia inferenda insistunt. Pro cuius intellectu est primò aduertendum, quòd sicut in genere triplices apparent Maleficæ, vt in 1. par. tractus tactum est, scilicet lædentes, sed curare non valentes. Curantes & ex aliquo singulari pacto cum Dæmone inito non lædentes & curantes. Ita & inter lædentes vnum genus existit supremum, in quo genere existentes, omnia alia maleficia, quæ aliæ sparsim exercent perpetrare valent. Vnde profitendi vbi describitur, satis, declarat de aliis speciebus. Sunt autem hæ, quæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò omnium ferarum, propriæ speciei infantes vorant, & comedere solent.

Triplices maleficæ.

Summæ maleficæ & earũ opera.

Et hæc est suprema species in maleficis exercendis: sunt enim quæ ad innumera nocumenta alia tendunt. Hæ enim grãdines & auras læsiuas cum fulminibus exagitant, sterilitatem in hominibus & iumentis procurant. Infantes quos non deuorant, Dæmonibus (vt suprà patuit) offerunt, aut aliàs occidunt. Sed Hoc circa infantes, non renatos fonte baptismatis, quos autem deuorant renati sunt vt patebit, sed non nisi Deo permittente. Sciunt & infantes, prope aquas ambulantes, in ipsas, nullo vidente, in aspectu parentum, proiicere: equos sub incessoribus freneticos facere, de loco ad locum per aëra, vel corporaliter, vel imaginariè transmutare, Iudicum & præsidentium animos ne eis nocere valeant immutare taciturnitatem sibi & aliis in tormentis procurare, in se capientium manus & animos tremorem magnum incutere, occulta aliis manifestare, & quędam futura,

Baptisati infantes non vorantur.

Maleficæ animos immutant.

tura ex Dæmonum informatione, quæ videlicet aliquam causam possunt habere naturalem prædicere. Vide quęstionem, an Dæmones valeant futura præcognoscere, in 2. sen. distin. 12. absentia velut præsentia conspicere, ad amorem vel odium inordinatũ mentes hominũ immutare, ictu fulminis nonnunquã quem volunt, seu etiã aliquos homines & iumenta interimere: vim generatiuã, aut etiam potentiã coëũdi auferre, aborsum procurare. infantes in vtero matris solùm exteriori tactu interimere, solo etiã visu absque tactu interdũ homines & iumenta maleficiare & mortẽ inferre, proprios infantes Dęmonib. dedicare, & breuiter omnia vt præmissũ est, pestifera, quæ aliæ Maleficę sparsim procurare sciũt, qñ Dei iustitia talia fieri permittit. Hęc in illo genere supremo existẽtes perpetrare sciunt, nõ autẽ è cõuerso.

Hoc tamen est commune omnium, spurcitias carnales cum Dæmonibus exercere, ideò & ex illorum modo profitendi, qui in supremo genere existunt, aliarum maleficarum modum faciliter quis capere potest.

Fuerunt autem tales, dudum, ante triginta annos in cõfinibus Sabaudiæ, versus dominium Bernensium vt recitat Nider in suo Formicario: Nunc autem in confinibus Lombardiæ, versus dominium ducis Austriæ: vbi & inquisitor Cumanus, vt in præcedẽte parte tactum est, vno anno quadraginta & vnam Maleficam incinerari fecit, & fuit anno domini, 1485. qui etiam adhuc continuè inquirẽdo laborat.

41. Maleficæ incineratæ.

Modus autem profitendi duplex est. Vnus solẽnis persimile ad votum solenne. Alius priuatus qui seorsim Dæmoni quacũq; hora fieri potest Solẽnis inter eos fit, vbi maleficę in certam concionẽ statuto die veniunt: & Dæmonẽ in assumpta effigie vident hominis, qui, dũ super seruandã sibi fidelitatẽ, cum temporalium prosperitate, & lõgitudine vitæ hortatur, illæ quæ assunt nouitiam suscipiendam sibi cõmendant. Et Dæmon si de abneganda fide, & cultu Christianissimo, & de extensa muliere, (sic enim & beatissimam virginem Mariam nuncupant,) & si de sacramentis nunquam venerandis: inuenerit nouitiam seu discipulum voluntarium, tunc Dæmon manum extendit, & vice versa discipulus seu nouitia, stipulata manu illa seruare promittit & Dæmon habitis præmissis, statim subiungit hæc

Modus profitendi duplex

Extensam mulierem vocant Mariam.

non sufficere:& vbi discipulus quænam alterius sint facienda inquirit, Dæmon homagium petit, quòd continet, vt in anima & corpore, sibi æternaliter pertineat, & pro posse alios quoscunque vtriusque sexus sibi associare velit. Adiungit denique, vt certa vnguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiant per quæ cunctas suas voluntates explere cum sua assistentia poterunt.

Hunc modum nos inquisitores (experientia teste) percepimus in oppido Brisaco Basiliensis diœcesis, plenam informationem capiendo ab vna iuuencula malefica, sed conuersa cuius & matertera in diœcesi Argentinensi incinerata fuerat quæ etiam addiderat quòd postmodum, quo eius matertera ipsam primitus seducere tentasset, talis erat.

Equites Germani.

Quadam enim die secum per gradus ascendere iubebat, & eius iussu cameram intrare, vbi cum vidisset quindecim iuuenes in vestimentis viridis coloris, ad modũ quo Reutheri incedere solent, materterea sibi dixit: *Elige ex his iuuenibus, & eum quem volueris, tibi tradam, & ipse te sibi in sponsam assumet:* & cum illa nullum se velle habere asseruisset, grauiter vulnerata tandem acquieuit, modum exprimens præmissum: Asseruit etiam quòd sæpiùs per longa terrarum spacia de nocte secum translata fuerat, etiam ab Argentina vsque Coloniam.

An veuerà maleficæ de loco ad locum transferantur.

Hæc est illa, cuius occasione in prima quæstione præmissum est, nos velle declarare, an Maleficæ verè & corporaliter à Dæmonibus transferantur de loco ad locum: & hoc propter verba Canonis. 6. q. 5. Episcopi. vbi textus sentit quòd solummodo imaginariè, cum tamen interdum etiam verè & corporaliter transferantur.

Olla plena capitum infantium.

Interrogata enim an solũ imaginariè & phantasticè sic incederent per Dæmones illusæ Respondit quòd vtroque modo: prout etiam veritas se habet, vt inferius de modo transferẽdi localiter declarabitur. Asseruit & quòd maiora damna ab obstetricibus inferũtur, quia vt plurimum infantes, aut habent interimere: aut Dæmonibus offerre, ab ipsa etiam matertera asseruit se grauiter fuisse verberatam, eo quod ollam quandam occultatam discooperiendo plurimorum infantium capita reperisset. Et plura alia retulit prius præstito pro dicenda veritate iuramento, vt decuit.

Eius

Eius deniq; verbis super modum profitēdi fides indubia accommodatur, etiam per eā quæ in suo Formicario præfatur Ioan. Nider Doctor præcipuus, qui etiam nostris temporibus miris claruit scripturis recitat, hæc ex relatu inquisitoris Eduensis Diœcesis, qui etiā in ipsa Diœcesi multos de Maleficiis reos inquisierat & incinerari fecerat.

Formicarium Doctoris Nider.

Dicit enim, præfato Inquisitore mihi referente, percepi quòd in Lausanēsi ducatu quidam malefici proprios natos infantes coxerant, & comederant. Modus autem discendi talem artem fuit, vt dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum verisimiliter Dæmonem in assumpta imagine viderunt hominis, cui discipulus habebat necessario dare fidem de abnegando Christianismo & de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem ibi latenter valeret.

Insidiantur maleficæ infantibus.

Sequitur aliud exemplum ab eodem. Fuit insuper fama communis Petro Iudice in Botilgem referente, quòd in terrā Bernensi tredecim infantes deuorati essent à Maleficis: quamobrem etiam publica iustitia satis durè exercebatur in tales parricidas. Cùm autem Petrus quæsiuisset a quadam capta Malefica, per quem modum infantes comederent, illa respondit, Modus iste est: nam infantibus nondum baptizatis præcipuè insidiamur, vel etiam baptizatis, præsertim quando signo crucis non muniuntur, & orationibus (Lector aduerte quòd ideo nō baptizatis) præcipuè insidiātur instinctu Diaboli, vt nō baptizentur, hos in cunabulis, vel ad latera iacētes parētū, cæremoniis nostris occidimus: quos postquàm putantur oppressi esse, vel aliunde mortui, & de tumulo clàm furto recipimus, & in caldari decoquimus, quousque euulsis ossibus tota caro efficitur benè potabilis, de solidiore materia vnguentum facimus, nostris voluntatibus & artibus, ac transuectionibus accommodis: de liquidiore vero humore flasconem vt vtrem replemus de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cæremoniis, statim conscius efficitur & magister nostræ sectæ.

Alij habent Boltingen.

Esus infantium qualis apud maleficas.

Sequitur ad idē modus alius magis distinctus & clarus. Nam iuuenis quidam cum vxore malefica captus, in Bernensi iudicio, seorsim ab eadem & in distinctā turri repositūs, dixit: Si meorū facinorū veniā consequi possem, omnia quæ de Maleficis scio libens patefacerē, mori enim video

me oportebit. Cumque per literatos circunstantes audisses omnimodam posse consequi veniam, si verè pœniteret, tunc læté se morte obtulit, & modos primæue infectionis descruit, Ordo inquit, talis est, quo etiam seductus sum. Oportet primò vt Dominico die antequam aqua benedicta cõsecratur, discipulum futurum cum magistris Ecclesiam introire, & ibidem abnegare coram eis Christum, eius fidem baptisma & vniuersalem Ecclesiam. Deinde homagium præstare magisterulo, id est, paruo magistro, ita enim Dæmonem & nõ aliter vocant. Vbi notandũ, quòd iste modus cũ aliis recitatis cõcordat. Nec obstat, quòd Dæmõ interdũ præsens est, vbi homagiũ sibi præstatur interdũ verò non: dolosè.n.tũc operatur, cernẽs dispositionẽ futuri discipuli, quem fortassis ob suam præsentiam tanquam nouitium retraheret timoris causa, cùm tamẽ aliàs per sibi notos & familiares facilius æstimat eum assentire. Ideóq; eum & tũc magisterulũ vocant, cùm absens est, vt minore terrore, ex parua æstimatione magistri concutiatur. Sequitur postremò: de vtre bibit supradicto, quo facto, statim se in interioribus sentit imagines nostræ artis concipere & retinere super principales ritus huius sectæ. In hunc modum ait, seductus sum. Et vxor mea: quam tantæ pertinaciæ esse credo, vt potius incendium sustineat, quam minimam fateri velit veritatem: sed heu ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis, ita veritas per omnia reperta est, nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est. Vxor verò testibus cõuicta, nihil veritatis, nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte: sed incendio præparato per lictorem, eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus profitendi earum earum solemnis.

Vis aquæ benedictæ.

Diabolus vocatur magisterulus.

Priuatus modus profitendi maleficarum.

Alius verò modus priuatus fit diuersis mediis. Interdum enim viris aut mulieribus, aut aliqua alia corporali seu tẽporali afflictione inuolutus Dæmon astat interdum visibiliter, interdum per medias alloquitur personas: & si secundũ sua consilia agere velint, omnia profutura pollicetur ad nutum: à paruis tamen, vt in primo capitulo tactum est inchoando, vt ad maiora paulatim perducat. Varia possent adhuc deduci acta & gesta, per nos in inquisitione reperta: sed quia difficultatem hæc materia non patitur, breuitati studendum est cum vlteriori declaratione.

Pro declaratione homagij præstandi aliqua sunt aduertenda.

VErùm super hoc, quòd Diabolus homagium recipit, aliqua sũt aduertẽda, qua videlicet de causa, & quàm differenter hoc faciat, & primò. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorem offensionem Diuinæ maiestatis, creaturam ei dicatam sibi vsurpando, & ob maiorem certitudinem futuræ illius damnationis, quam summè affectat. Tamen sæpè repertum est à nobis, tale homagium ad certos accepisse annos simul cum professione. Interdum professionem tantùm & homagium ad certos annos distulisse.

Dæmon differt homagiũ.

Et dicamus professionem consistere in fidei totali, aut partiali abnegatione. Totali, vt suprà tactum est, cùm fides ex integro abnegatur. Partiali, cum ex pacto inito, habet cæremonialia quædam contra statuta Ecclesię obseruare, vt Dominicis diebus ieiunare, aut sextis feriis carnibus vesci, aut certa crimina in confessione celare, vel aliquid simile perpetrare. Homagium verò dicamus consistere in corporis & animæ traditione.

Dominica die ieiunare est diabolicum.

Qua de causa autẽ talia practicantur, possumus assignare quatuor casus ex parte Dæmonis. Cùm enim, vt suprà in prima parte tractatus declaratur, circa secundum principaple: An Dæmones ad odium vel amorem, mentes hominum possint immutare, patuit, quòd intima cordis non possint penetrare, cùm hoc soli Deo conueniat. Et coniecturis tamen in illorum cognitionẽ deuenit, vt etiam iam inferius patebit. Ideò versutus ille hostis, si considerabit nouitiam in aggressu difficilem ad consensum, tunc blandè eã aggreditur, pauca exigens, vt paulatim ad maiora perducat.

Secunda causa, nam cùm inter abnegantes fidem, diuersitas credenda est, cùm quędam ore, sed non corde, quædam ore & corde: Diabolus experiri volens an corde sicut ore sibi profiteantur, certos annos deputat, vt eo in tempore ex operibus & conuersatione mentem eorum inuestiget.

Tertia causa, nam si per tantum temporis spacium, cognoscet ipsam ad quæcũq; exequenda minus voluntariam, & quòd iam ore, & non corde sibi adhæreat: præsumitquè diuinã misericordiam ei propter Angeli boni custodiã, quã Dæmon in multis experiri potest profuturam; tunc ipsam abiicere, & tẽporalibus afflictionibus exponere conatur, vt

Cur quædam in tormentis non fateantur.

vel sic ex desperatione eius lucrum habere valeat.

Huius veritas patet: nã si causa quæritur, vnde est, quòd certæ maleficæ, sub quibuscunque tormentis etiam maximis, nec minimam veritatem fateri volunt vbi tamen aliæ faciliter ad quæcunque interrogata, sua crimina fatentur. Item vnde hoc, quod sibi ipsis, postquam fassæ sunt, vitam auferre suspendio conãtur. Reuera enim dici potest, quòd vbi diuina coactio per sanctũ Angelum ad hoc non cõcurrit vt malefica cogatur fateri veritatẽ, & maleficiũ taciturnitatis abscedere, quòd tũc opere Dæmonum fit quodcũque euenit siue taciturnitas, siue criminum confessio. Primum fit super illas, quas ore & corde nouit fidem abnegasse, & simili modo homagium præstitisse: de quarum etiam perseuerantia certus est, vbi per oppositũ alias relinqueret non tuendo, eò quòd nouit illas sibi minimè proficuas.

Laqueo gulã tangentes.

Experientia nos sæpè docuit, cùm omnes quas incinerari fecimus ex earum confessionibus patuit, ipsas fuisse inuolũtarias circa maleficia inferenda. Nec hoc sub spe euadendi dicebant, cùm ex plagis & verberibus eis à Dæmonibus illatis, vbi ad eorum nutum non seruiebant, veritas constabat, sæpissimè visæ cũ faciebus tumidis & liuidis. Et similiter quòd post confessionem criminum sub tortura, semper seipsas vita priuare laqueo satagunt: veritas ex nostra practica habetur: tũ sẽper post criminũ cõfessionẽ, custodes deputãtur singulis horis, super talia attẽdẽs: vbi etiã ex negligentia interdum custodum ad corrigias vel pepla reperiebantur suspensæ: inimico vtique, vt dictum est, hoc procurante, nec per contritionem, aut sacramentalem confessionem veniam consequerentur. Et quas corde allicere nũquam poterat, quo etiam facillimè gratiam apud Deum inuenissent: iam vltimò per temporalem confessionem & horribilem mortem, in desperationem deducere conatur. Quamuis & per Dei gratiã maiorẽ, vt piè est credẽdũ, veniã per veram cõtritionem, & puram confessionem consequuta sit vbi non voluntariè illis spurcitiis inhæserunt.

Quomodo maleficæ taciturnitatem procurent.

Patent ex his quæ per diœceses Argentinensem, Constãtiensem, & oppidum Haganoæ Rauenspurg acta sunt, vix annis tribus euolutis. In primo namque oppido, vna vili peplo & fragili se suspẽdit. Altera nomine Vualtpurgis, de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata, alias mulier

cul as

çalas informando, qualiter talem taciturnitatem per puerum masculum, & primogenitum, in fornace decoctum, procurare deberent. Acta & gesta adhuc præ manibus habentur: & similiter de aliis in secundo oppido incineratis, sparsim hinc inde deducentur.

Et est quarta causa, cur Dæmones homagium recipere super certas differunt, super alias verò minimè, eò videlicet quòd cùm periodum hominis cognoscere subtiliùs, quàm Astronomi possunt, facilius eis terminum vitæ vel præfigere, vel terminum naturalem per casualem, modo quo dictum est, præuenire potest.

Hęc breuiter per acta & gesta maleficarum declarantur. Primò Dæmonis astutiā in talibus deducendo. Nam quia secundum Aug. in lib. de na. Dæm. assignantur .VII. causæ, vnde etiam probabiliter coniecturant futura contingentia non quòd illa scire certitudinaliter valeant. Prima est quia vigent subtilitate naturali, quò ad operationem intellectus ipsorum: *Vnde & sine discursu, qui necessarius est in nobis, rationis intelligunt.* Secunda quia propter experientiam temporum, & reuelationem supernorum spirituum plura sciunt quàm nos. Vnde ex Isid. allegatur sæpiùs à Doctoribus triplici accumine scire vigēt Dæmones, Subtilitate naturæ. Experientia temporum, & Reuelatione supernorum spirituū. Tertia est propter celeritatem motus, vnde quæ in Oriente fieri habent, præcedere possunt mira celeritate ad Occidentē. Quarta, quia sicut sua potentia, cùm Deus permittit, possunt inducere morbos, aërē inficere, & famē inducere, ita possūt & illa prædicere. Quinta, quia per signa possunt subtilius prædicere mortē, quàm Medicus videndo vrinā & pulsum. Nā sicut ille per signa videt aliqua in infirmo, quæ simplex non considerat, ita & Dæmon ea quæ nullus homo videt naturaliter. Sexta, quia ex signis quæ præcedūt ab animo hominis, coniecturāt ea quæ sunt, vel erūt in anima, astutius prudēti viro. Sciū t.n. qui instinctus sunt verisimiliter secuturi, & cōsequenter cuiusmodi opera. Septima, quia acta Prophetarū, & scripta noscunt melius quàm homines, & ex illis multa futura dependēt, ideò ex illis multa futura prædicere possunt. Hæc etiā tanguntur 26 q. 4. sciēdum. Vnde non mirū si periodū hominis scire potest naturalē, licet secùs sit de termino casuali, q. fieret per incinera-

Causa vnde futura sciant Dæmones.

Dæmones: ex Prophetis prædicere possunt futura.

tionem, quam, Dæmõ finaliter procurat, quando vt dictum est ipsas inuolantarias repetit, timens de earum reditu & conuersione: cùm tamen alias, quas nouit voluntarias, etiam ad naturalem, & sic vsque ad mortem defendit.

Demus ex vtraque parte exempla, quæ à nobis reperta sunt, & acta. Nam in Basiliensi diœcesi, villa super Rhenum situata, nomine *Vberrmil er* plebanum conuersatione honestum habuit, illius tamen opinionis seu potiùs erroris, maleficiũ nihil esse in mundo, sed tantùm in opinione hominum, qui eiusmodi effectus mulierculis attribuebant, quẽ taliter à suo errore Deus purgare voluit, quòd etiam & alia Dæmonum super præfigendis terminis vitæ maleficis cõmercia pate fierẽt. Nam dum festinè pontem, ob cuiusdã negotij expeditionẽ pertransire vellet, obuiã sibi importunitate quandam vetulam habuit, cui dum in pontis accessu locum vt præiret dare noluisset, sed importunè incederet casu vetulam luto intrusit, vnde indignata, in verba contumeliosa prorupit, eiq; dixit *Pfaff impune non transibis*. Sed ille licet verba parum aduerteret, de nocte infra cingulum, vbi surgere è lecto volebat, se maleficiatum sensit, ita vt brachiis hominum aliorum sustentari semper habuit, vbi Ecclesiam visitare volebat, sicque per triennium mansit sub cura tamen domestica matris carnalis. Quibus expletis, dũ vetula illa ęgrotaret, quam etiam propter verba contumeliosa, quibus minata fuerat, semper suspectam de maleficio sibi illato habuerat, accidit tamẽ, vt pro confessionis audientia, infirmata ad eum mitteret. Et sacerdos licet importunè diceret: confiteatur Diabolo, suo magistro: ad instantiam tamen matris per duos villanos sustentatus inter brachia domum accessit, & ad caput lecti in qua malefica iacebat, sedit. Duo illi villani ab extra auscultare volebant prope fenestram, sic enim stuba in plano erat situata, an maleficium illatum plebano cõfiteretur: vnde cõtigit, vt licet intra confessionem mentionem nullam de maleficio illato fecisset, ipsa tamen confessione peracta, dixit: Scis ne tu *Pfaff* quis te maleficiauit? Et dum blandè ille responderet, se nescire, illa subintulit: Tu habes me suspectam, & benè, scias me tibi intulisse tali de causa, vt supra tactum est. Et dum ille pro sua liberatione instaret, dixit: Ecce tempus statutum aduenit, & mori habeo, sed ita

ita disponam, vt paucis diebus euolutis post mortem meam saneris, ita & euenit. Nam illa iuxta statutum à Dæmone terminum obijt, & infra 30. dies quadam nocte sacerdos ex integro se sanum reperit, Nomen sacerdotis dicitur *Pfaff Hæßlin*, iam in diœcesi Argentinen.

Simile in diœcesi Basiliensi, villa *Buchel* prope oppidum *Gervæ* contingit. Mulier quædam capta & tandem incinerata, sex annis Incubum Dæmonem habuerat, etiam in latere viri dormientis in lecto. Et hoc ter in septimana sabbatis, quintis & tertiis feriis, aut aliis noctibus sacratioribus. Tale autem homagium præstiterat Diabolo, vt post septimum annum, in corpore & anima, perpetuò sibi dedicata esset. Piè tamen dispensauit Deus. Nam in sexto capta, & igni adiudicata, verè & integrè cõfessa, veniam creditur à Deo percepisse. Plurimũ enim voluntaria ad mortem extitit, asserens, ꝙ & si liberari posset, mortẽ tamẽ amplius præeligeret dummodò potestatem Dæmonis euaderet.

De modo, quo localiter transferuntur de loco ad locum.

CAP. III.

NVnc autem aggrediendum est de earum cæremoniis, & quibus in suis operibus procedunt modis. Et primò de his, quæ erga se & proprias personas operantur. Et quia transferri de loco ad locum corporaliter, est de præcipuis earum actionibus, carnalibus etiam spurcitiis cum Incubis Dæmonibus insistere. De singulis aliqua deducemus, & primo de earum corporali transuectione. Vbi notandum est, quòd hæc transuectio patitur difficultatem, vt sæpiùs tactum est, ex vno duntaxat processu scripturæ, puta 26. q. 5. Episcopi. vbi dicitur, ex consilio acquirendi. Illud non est admittendum, ꝙ quædam sceleratæ mulieres post Satan retrò cõuersę, Dæmonũ illusionibus, & phantasmatibus seductæ, credũt se & profitentur cum Diana horis nocturnis, Dea paganorũ, vel, cum Herodiade & innumera multitudine mulierem æquitare super quasdam bestias, & multa terrarum spacia in tempe-

Contra transuectionẽ maleficarũ, quòd sit impossibilis

ſtare noctis ſilentio pertranſire, eiſque tanquam Dominæ in omnibus obedire, &c. Quapropter ſacerdotes Dei prædicare debent populo, vt nouerint omninò hæc eſſe falſa, & non à Diuino, ſed maligno Spiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipſe Satanas transformat ſe in diuerſarum perſonarum ſpecies atque ſimilitudines: Et mentem quam captiuam, in ſomnis deludendo, per deuia quæque deducit, &c.

Et ad hoc prædicantur interdum à quibuſdam exempla publicè de S. Germano, & de quodam alio, qui filiam ſuam ſuper hoc obſeruauit, quaſi omninò hæc ſint impoſſibilia fieri: Et indiſcretè applicātur ad maleficas & earū opera, tāquā vt & ſingula earū facta in læſionib⁹ hominū, iumētorū, terræ frugū, nō ſint eis applicanda, eò ꝙ ſicut phātaſticè in trāſuectionibus, ita & circa creaturarū læſiones illudantur.

Probatur quò possint malef. corporaliter transferri.

Quæ quidem opinio, cùm in prima quæſtione tanquam hæretica ſit reprobata: vt potè contra Diuinam permiſſionē ſuper Diaboli potentiam quæ ad maiora vt ſic ſe extendere poteſt: militans ſimiliter, & contra ſacræ ſcripturæ intenſionem. & ad Eccleſiæ ſanctæ intollerabile damnum, vbi iam multis annis impunè ex hac peſtifera opinione permanſerunt, ſeculari brachio puniendo facultatem amputando. Vnde & in immenſum ſic creuerunt, vt iam non ſit poſſibile eas eradicare. Ideò diligens lector, ea quæ ibi poſita ſunt in deſtructionē illius opinionis conſiderabit, & ad præſens qualiter transferantur, & quibus modis hoc ſit: poſſibile aduertet, cum reſponſionibus ſuper exempla quæ ab eis ita medium deducuntur.

Campſiones intelligit permutationes

Dei mechs ſtinder ſelt.

Quòd igitur corporaliter poſſint transferri, variis modis oſtenditur. Et primò ex aliis magorum operationibus. Nam ſi non poſſent transferri, hoc eſſet, vel quia Deus non permitteret, aut quòd Diabolus hoc facere non poſſet, eò quòd creaturæ repugnaret. Non primum quia vbi maiora, vtique & minora Dei permiſſione fieri poſſunt: Sed maiora tam in pueris quam in hominibus ſæpiſſimè facta ſunt vt potè iuſtis & in gratia conſtitutis patet.

Nam vbi quæruntur: An campſiones puerorum opere Dæmonū fieri poſſint, & an Dæmon localiter poſſit transferre aliquem hominem de loco ad locū, etiam inuitum. Ad primum reſpondet ꝙ ſic, nam & Guilielmus Pariſienſis in vltima

vltima parte de vniuerso dicit: Campsiones puerorum fieri possunt, ita quòd Deo permittẽte Dæmon vicẽ infãtis gerere potest, vel etiã trãslatioẽ facere: Tales enim pueri sẽper sunt miseri eiulantes. Et licet quatuor aut quinque matres vix sufficerent ad lactandum, nunquam tamen impinguantur, sed vltra modum ponderosi existunt. Mulieribus tamen propter nimium terrorem, quem concipere possent, nec affirmanda sunt nec neganda, instruendæ sunt vt literatorum iudicia quærãt. Permittit. n. Deus propter peccata parẽtũ, cũ interdũ viri imprægnantibus vxoribus maledicũt: Vellẽ inquiẽtes vt Diaboli portar es, vel similia. Et similiter impatiẽtes mulieres sæpè similia proferũt: De aliis etiã hominibus, interdũ iustis, exẽpla plurima reperiuntur.

Nã Vincen. in spec. hist. lib. 26. c. 43. ex recitatione Petri Damiani, refert de puero quinquẽnii cuiusdam nobilissimi viri, qui puer pro tunc monachus factus, à monasterio nocte illatus est pistrino clauso, vbi maximè repertus, & interrogatus, dixit se per quosdam ad magnum conuiuium delatum & vt comederet iussum: Et pòst per superiora pristino immissum.

Quid denique de his magis qui vsitato vocabulo à nobis Necromantici nuncupãtur, & per aëra sæpè à Dæmonibus ad longinqua terrarum spacia quandoque vehuntur. Qui etiam aliis interdum hoc idem suadentes eos secum super caballum qui vtique non verus equus, sed Dæmon in tali forma existit, vehunt, & vt loquuntur nec vt signo crucis se muniant, hortantur.

Magi caballo per aëra equitantes.

Et licet duo simus hunc tractatũ scribentes, vnus tamen ex nostris sæpissimè tales vidit & reperit. Nã scholaris quidam pro tunc, nunc verò sacerdos Frisyngensis diœcesis adhuc superesse creditur, qui & referre solitus est semel, se corporaliter à Dæmone fuisse per aëra subuectum, & ad remotas partes illatum.

Superest sacerdos alius *Vuerdorff* oppido prope Lantzhutam, qui pro tunc consodalis illius existens, oculis propriis illam subuectionem vidit: Et qualiter extensis brachiis, in altum clamando, & non eiulãdo translatus fuit. Causa autẽ vt idem retulit, hæc erat: Nam conuenientibus quadam die multis scholaribus, in potagiis ceruisię, omnẽs in hoc cõsẽserant vt ille qui ceruisiam afferret, nil exponere haberet:

Scholaris ex potagio ceruisię apportatus

& sic

& sic vnus ex sociis dum pro ceruisia apportanda exire volebat, ostiũ aperiendo, nebulam densã ante ostium intuitus fuit, vnde territus rediit, & quòd potũ adferre nollet causã apperiendo, eis insinuauit. Tunc idem qui illatus fuerat, indignatus dixit: Et si Diabolus adesset potũ apportabo. Et sic exiẽs, aliis omnibus tũc videntibus, per aëra subuectus fuit.

Dormientes etiam transferuntur.

Verùm quidẽ, quòd nõ solùm vigilantibus, sed dormientibus talia accidere possint, fateri necesse est: vt videlicet dormiendo per aëra localiter & corporaliter transferãtur.

Quin sõno tecta scandunt.

Patet & de quibusdã, qui super tegulas domorũ & ædificia altissima somniãdo incedunt: nec quicquã eis obstare potest ad eorum transitum, tam in altum, quàm in profundum: Et si propriis nominibus ab aliis circumstantibus vocantur, statim ad terram quasi collisi ruunt.

Diaboli ex inferiori choro.

Hæc vtiq; opere Dæmonum fieri plures arbitrãtur, & nõ absq; ratione. Nam cùm Dæmones sint in multiplici differentia: Aliqui de inferiori choro Angelorum, qui etiam exiguis pœnis vltra pœnam dãni, quam æternaliter patiuntur, tanquam pro paruis delictis cruciantur: qui etiam neminem possunt lædere, saltem grauiter, sed solùm principaliter ioculationes exercere. Vbi etiã alij Incubi sunt vel Succubi punientes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos. Nõ mirum, si etiam his transis insistunt.

Ioculatores Dæmones.

Potest deduci veritas ex dictis Cassiani. colla. 1. vbi dicit, tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia non dubiè comprobatur. Nam nonnullos eorum quos etiã Paganos vulgus appellat, nos verò *Grollen*: & abundant in regno Noruegiæ, aut *Schretel* ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæq; loca, vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis prætereuntes lædere possunt derisu tantummodò & illusione contenti, fatigare eos potiùs studeant, quàm nocere. Quosdam verò solummodò innociuis incubationibus hominũ pernoctare. Alios itaque esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora, quos supleuerint, atroci dilatione vexare, sed etiam irruere supereminus transeuntes, atque affligere illos sæuissima cæde festinent. Vult dicere, quod non tantùm obsident, imò etiam horribiliter cruciant, quales illi in Euangelio, Matth. 8. describuntur.

Schretel Grollen in Nordnegia quas aliàs. Paganos vocant.

Ex

Ex quibus concludere possumus primum quod non est dicendum maleficas non transferri localiter, eò quòd Deus non permittat. Si enim super iustos & innocentes, aut etiã super Magos permittit, quomodo non super illas ex toto se Diabolo deuouentes? Et vt cum timore loquamur: Nónne Diabolus Saluatorem nostrum sustulit, & duxit & statuit hinc inde, vt Euangelium testatur.

Christus à Diabolo in pinnam templi sublatus.

Nec etiã secundum suffragatur aduersariis, qua si Diabolus hoc facere nõ possit: cui, vt in supradictis patuit, tanta inest virtus naturalis, omnia corporalia exeedens, quòd nulla virtus terrena ei comparari potest. Iuxta illud: Non est potestas super terram, &c. Imò ipsi Lucifero tanta naturalis inest potestas seu virtus, qua maior etiam inter Angelos bonos in cœlo non existit. Sicut enim omnes Angelos in naturalibus excessit: & naturalia per casum non sunt imminuta, sed tantummodò gratuita, ideò adhuc in eo remanent, licet obscurata & ligata. Vnde glossa ibidem super illud: Non est potestas super terram, &c. Et si omnia superat, meritis tamen sanctorum subiacet.

Luciferi potestas æqualis potestati bonorum Angelorum.

Diabolus meritis subiacet sanctorum.

Nec valet si quis duo obijceret. Primo, quòd anima hominis posset resistere, & quòd textus videtur sentire de vno in singulari, scilicet, Lucifero, cùm in singulari loquatur. Et quia hic fuit, qui Christum in deserto tentauit, & primum hominem seduxit, iam autem resigatus sit, & alij Angeli non sint tantæ virtutis, cùm ipse omnes excedat. Ideò alij malos homines trãnsferre localiter per aëra non possunt.

Non valent instantiæ. Primò dicamus de Angelis. Nam minimus Angelus omnẽ humanã virtutẽ incõparabiliter excedit. Rationes sumuntur ex pluribus. Primò, quia virtus spiritualis fortior virtute corporali, sicut virtus Angeli, aut etiam animæ superior quàm virtus corporalis. Secundò quò ad animam: Quia cùm omnis forma corporalis est forma indiuidua per materiam, & determinata per hæc, & nunc prout iam anima nostra existit: formæ autem immateriales sunt absolutæ & intelligibiles. Vnde etiã potestatem habent absolutam & vniuersaliorem. Ideò anima coniuncta non potest ita subitò transferre corpus suum localiter, nec in altum eleuare. Benè autem faceret, cùm esset separata. Deo permittente: quæ omnia à fortiori potest spiritus omninò immaterialis: prout est Angelus tã bonus quã

malus.

malus. Sicut etiam Angelus bonus transtulit Abachuc in momento à Iudæa in Chaldæam. Et ex hac ratione etiam concluditur, quòd illi qui de nocte in somnis per alta ædificia vehuntur, non feruntur à propriis animalibus, nec ex influentiis corporum cœlestium, sed ab aliqua excellentiori virtute, vt suprà patuit.

Translatio Abachuc.

Tertiò, quòd sicut natura corporalis, nata est moueri immediatè natura spirituali, secundum locum: tum quia motus localis est primus motuum. 8. Physic. tum quia perfectior est inter omnes motus corporeos, vt ibidem probat Philosophus ea ratione, quia mobile secundum locum, non est in potentia ad aliquid extrinsecum, inquantum huius, sed solùm ad aliquid extrinsecum.

Vnde etiam non tam à Doctoribus sanctis, quàm & Philosophis concluditur, quòd suprema corpora, supple cœlestia, mouentur à substantiis spiritualibus, & separatis bonis & secūdum naturam & voluntatem. Tum etiam quia videmus quòd anima primò & principaliter mouet corpus motu locali.

Corpora cœlestia mouentur ab intelligentiis.

Ideò dicere oportet ꝙ ratio corporis humani, nec quantū ad ipsum corpus, nec quātū ad ipsam animā obstare potest, quin vtrunq; moueri possit subitò, Deo permittente, de loco ad locum à spirituali substantia bona secundum volūtatem & naturā, quādo boni & in gratia constituti transferuntur, aut bona secundum naturā, non autē secundum voluntatē, quādo mali transferuntur. Si cui placet videre S. Tho. in 1. parte. q. 90. per tres ibidem articulos, aut etiam q. de malo. seu etiam in 2. sent. dist. 7. de potestate Dæmonum super effectus corporales.

Vnguenta ad transferēdum præparata.

Modus autē trāsferēdi talis est: Nā vt ex præcedētibus patuit, vnguētū ex mēbris puerorū, præcipuè interēptorū ab eis ante baptismū, cōficere habēt ad Dæmonis instrūctionē, sed le aliquod, aut lignū inungere, quo facto, statim in aëra ferūtur, & hoc siue de die, siue de nocte, visibiliter, seu etiā, si id volūt, inuisibiliter, secundū quòd Dæmō & obstaculū alicuius corporis, alterū corpus occultare potest, vt in prima parte tractatus, de præstigiosa apparitione operum Dæmonū patuit. Verū licet Dæmō per tale vnguētū vt plurimū huiusmodi practicat, in finē, vt baptismi gratia infantes priuet & saluatione, tamen & absque his plurites efficere

re

re visus est vbi per animalia, quę vtique non animalia vera, sed Dæmones sub formis illis existentes, ipsas transuexerunt: aut etiam aliquo sine exteriori adminiculo, solūmodò Dęmonis virtute visibiliter operante, interdū transferūtur.

Exemplum de Vualdshutēsi Venefica, quæ visibiliter trāslata fuit.

Res Gest de visibil. & diurna transuectione: In oppido *Baldshut* super flumen Rhenum, Constantiensis diœcesis, malefica quædam oppidanis cùm esset plurimùm odiosa, & ad quasdam celebrandas nuptias non fuisset inuitata cùm tamē benè omnes oppidani illis interessent, ipsa indignata, vindicare se æstimans, Dæmonem aduocat, & suæ tristitiæ causam aperit, vt grādinē excitare vellet, & cunctos de chorea dispergere petit: quo annuente, ipsam subleuauit, & per aëra ad montem prope oppidum, videntibus certis pastoribus transuexit, & vt postmodum fassa fuerat, cùm aqua sibi deesset ad fundendum in foueam, (quem modum, vt patebit, vbi gradines excitant, obseruant,) ipsa in foueam, quā paruam fecerat, vrinam loco aquæ immisit, & cum digito, more suo, astante Dæmone mouit, & Dæmon subitò illum humorem sursum eleuans grandinem vehementem in lapidibus super chorizantes tantummodò & oppidanos immisit. Vnde ipsis dispersis, & de causa illius mutuò conferentibus, malefica oppidum posteà ingreditur, vnde suspicio magis aggrauatur. Ad verò, cùm pastores ea quæ viderant recitassent, suspicio vehemens in violentam creuit. Vnde capta, & fassa, quòd ea de causa, nimirum quia inuitata non fuerat, talia perpetrasset, ob multa etiam alia maleficia ab ea perpetrata, incinerata fuit.

Et quia publica fama de huiusmodi transuectionibus etiam apud vulgares continuè volat, non expedit plura ad hoc probandum de his hic inserere. Tantummodò hæc sufficiant aduersus illos, qui huiusmodi corporales trāsuectiones aut omninò negant, aut quòd solummodò imaginariè & phantasticè fiant, affirmare conantur. Qui vtique in suo errore si relinquerentur, parum esset imò nec aduertendum, dummodò in fidei contumeliam ipsorum error nō vergeret. Atento autem, quòd illo errore non contenti, etiam alios inserere & publicare in maleficarum augmentationem, & fidei detrimentum nō verentur: dū afferūt quòd omnia maleficia, quæ eis iustè, tanquam instrumentis Dæmonum, verè & realiter imputantur, eis tantummodò

imagina

imaginariè & illusoriè, tanquam innoxiis esse imputanda, sicuti & ipsa transuectio phantastica. Vnde & pluries impunè in magnam creatoris contumeliam, & grauissimum iam ipsorum augmentum remanserunt.

Transformatio in deterius.

Nec argumenta etiam à principio adducta eis suffragari possunt. Nam primum cùm allegant capitulum Episcopi. 26. q. 5. Vbi asseritur, ꝙ tantùm phantasticè & imaginariè transferantur, quis tam insipiens, qui velit cõcludere, quòd non possint etiam corporaliter transferre. Sicut enim ex fine illius capituli, vbi ponitur, ꝙ qui credit posse hominem in melius vel in deterius transmutari, aut in aliam speciem transformari, infideli & pagano deterior sit censendus: quis possit concludere quòd non possint homines in bestias præstigiosa illusione transformari, aut etiam de sanitate in infirmitates tanquam meliori in deterius transmutari. Iam talis, qui sic in cortice verborũ canonis laboraret, vtique contra mentem omnium Doctorum Sanctorum, imò & contra Scripturæ Sacræ processum sentiret.

Ex quibus multipliciter oppositum apparet, vt ex supradictis in plerisque locis circa primam partem tractatus deductum est. Oportet ergo ad nucleum verborum attendere. iuxta quod in prima quæstione primæ partis tractatus tactum est hoc circa solutionem secundi erroris inter tres, qui ibi reprobantur: quòd quatuor iniunguntur prædicatoribus populo ad prædicandum, transferuntur enim & corporaliter, & phantasticè, Iuxta quòd ex earum propriis confessionibus patet, non tam illarum quæ incineratæ fuerunt, quàm etiam aliarum, quæ ad fidem & pœnitentiam redierunt.

Vtroque modo & illusoriè & verè trãsferuntur.

Inter quas & illa in oppido Brisiaco interrogata à nobis, an ne phantasticè & illusoriè aut corporaliter possent trãsferri: respondit quòd vtroque modo. Si enim casu aliquo nollent corporaliter transferri, scire tamen vellent omnia quæ in concione illa ab earum cõsodalibus agerentur, tũc talis ab eis seruaretur modus, vt illa in nomine omnium Diabolorum ad latus sinistrum se reponeret ad cubitum: ex tũc quasi vapor quidam glaucus ex eius ore procederet. Vnde singula quæ ibi agerentur perlucidè considerarent, si verò corporaliter transferri vellent, modum supradictum seruare necesse esset.

Præ

Prætereà in casu, quo Canon ille nudè absque omni declaratione intelligendus esset, quis tam stolidus, vt propter eà omnia eorum maleficia & nocumenta esse phantastica & imaginaria affirmaret, cùm ad se: uni omnibus appareat contrarium? Eò præcipuè, quòd plures sint superstitionum species: vt pote quatuordecim: Inter quas maleficarum species, supremum in maleficiis & nocumentis continet gradum: & species Pythonum, ad quam reduci possunt, qui phãtasticè vehuntur minimum gradum.

Demum nec exempla ex Legenda Sancti Germani, aut aliorum quorumcunque eis suffragantur. Vtique quia possibile erat Dæmonibus, vt seipsos ad latera, viri dormientis, tempore intermedio, quo scrutinium de vxoribus fiebat, applicarent, quasi viris condormirent: quod tamen factum fuisse propter honorem Sancti non asseritur: census tamen ponitur, vt non credatur esse impossibile: oppositum illius quòd in Legenda ponitur.

Legenda S. Germani.

A simili responderi potest ad quascunque alias obiectiones, quia sicut inueniũtur quòd quædam tantùmodò imaginariè, ita etiam reperiuntur in scriptis Doctorum, plures fuisse corporaliter translatas. Si cui placet, Thomam Brabantinum in libro suo de Apibus inspicere, mira inueniet, tam de imaginaria, quàm etiam corporali hominũm transuectione.

Tho. Brabãtini Apiarium.

Sequitur de modo, quo se Incubis Dæmonibus subijciunt.

CAP. IIII.

SEd quantum ad modum, quo maleficæ Dæmonibus Incubis se subiiciunt, sex sunt videnda. Aliqua ex parte Dæmonis & corporis ab eo assumpti ex quo elemento sit illud formatum. Secundò ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertiò, ex parte temporis & loci, an potius vno quam altero tempore se exerceat. Quartò, an visibiliter se agitet ex parte mulieris, & an tantummodo illæ, quæ ex huiusmodi spurcitiis procreantur à Dæmonibus frequententur. Quintò, an illæ quæ ab obstetricibus

tempore partus Dæmonib. inferatur. Sexto, an remissior vel intentior sit in talibus ipsa Venerea delectatio: & primò super assumpti corporis materia & qualitate.

Ex quo elemento incubi formentur.

Dicendum quòd aëreum corpus assumit, & quod aliquo modo est terrestre, in quantum habet terræ proprietatem per condensationem, quòd sic declaratur. Nã quia aër in se nõ est figurabilis, nisi secũdũ figurationẽ corporis alterius in quo includitur: vnde etiã minimè suis terminis terminatur, sed tãtũmodò alienis, & vna pars aëris alteri cõtinuatur. Ideò simpliciter, vt sic, nõ potest corpus aëreum assumere.

Nitentes Dæmones vulnerare.

Attento autem, quòd aër est maximè transmutabilis & vertibilis in quodcũque: cuius signum est, quòd quidam nitentes corpus à Dæmone assumptũ scindere gladio, vel per fodere, id efficere non valuerũt: quia partes aëris diuisi statim continuantur de nouo. Ex quo patet, quòd in se aër benè est competens materia, sed quia non potest figurari, nisi aliquid aliud terrestre sibi adiungatur, ideò oportet quòd aër ille sit aliquo modo inspissatus, & ad proprietatem terræ accedẽs, seruata tamẽ aëris veritate. Et hanc cõdẽsationẽ facere possunt Dæmones, & animæ separatæ per vapores grossos ex terra eleuatos, & per eorum motum localẽ eos congregando & figurando, in quibus manent tãquam motores tantùm, & non vt infamatores, vitam illi corpori formaliter influentes: quia sic fluit ab anima in corpus cõiunctum. Sunt autem in suis sic assumptis & figuratis corporibus, sicut natura in naui, quem ventus mouit.

Anima est vt nauta in naui.

Vnde quando quæritur, quale sit corpus? Quantum ad materiam à Dæmone assumptum. Dicendum, quòd de eo aliud est loqui quantũ ad principiũ assumptionis, & aliud quantum ad terminum. Quia quò ad principium, sic est aër; quantum ad terminum, est aër inspissatus, ad proprietatẽ terræ accedẽs. Hæc autẽ omnia possunt Dæmones, Deo permittẽte, ex natura, cùm natura spiritualis sit superior natura corporali. Vnde & necesse habet sibi obedire, quò ad motum localem; non autem quò ad formarum naturalium, tam accidentalium quam & substantialiũ susceptionem, nisi in aliquibus paruis creaturis: & hoc adminiculo alicuius alterius agentis, vt suprà tactum est. Per motum autem localem, nulla forma ponitur in remota: vnde sic ad nutum mouere possunt cum aliis circumstantiis.

Ex qui

Ex quibus tamen si quis incidentaliter quæreret, quid sentiendum vbi angelus bonus vel malus aliqua opera vitæ exerceret per corpora vera naturalia,& non aërea, sicut in asina Balaam, per quam Angelus loquebatur,& vbi Dæmones in obsessis corporibus agitantur. Dicendum, quòd illa corpora non dicuntur esse assumpta, licet tamen occupata. Inspiciantur dicta Doctoris in 2. distinctio. 8. An Angeli corpora assumant. Sed maneamus in proposito.

De corporibus Angelorum assumptis naturaliter.

Dæmones in assumptis corporibus, cum Maleficis loquuntur, vident, audiunt comedunt & generant, quomodo hæc sunt intelligenda:& hæc est secunda pars huius primæ difficultatis.

Dicendum ad primum, quòd ad veram locutionem tria requiruntur, scilicet pulmo cum retractione aëris, quæ non solùm propter vocem, sed propter refrigerium est cordis, vnde & muti habent attractionem necessariam.

Ad vocem quæ requirantur.

Secundò requiritur, quòd formetur ex percussione corporis in aëre, cum quis ligno percutit in aëre vel campana sonum facit magnum vel paruum: quia materia in se sonorabilis, cùm percutitur cum sonabili instrumento, redditur sonus secundum quantitatem corporis & recipitur in aëre, & multiplicatur vsque ad aures audientis, qui si est remote post spacium, vt videtur præuenire habet.

Tertiò requiritur vox:& dici potest, quòd sonus in corporibus inanimatis, dicitur vox in animatis corporibus:& ibi est lingua, quæ aërem respiratũ & iterum emissum percutit in instrumento & vase fuso à Deo & viuo naturaliter, quod non est cãpana: Ideo quia ibi sonus, hic vox dicitur. Et hoc tertiũ põt exẽplificari per secundũ, vt patet, & hæc ideò posui, vt prædicatores habeãt modũ tradendi populo.

Quartò requiritur, vt ille qui vocem format, conceptũ mentis vult alteri per vocẽ exprimere, vt ipse intelligat, ideò illã vocẽ organizat, id est, distinguit successiuè in ore per linguam dentes percutiendo. & per labia claudendo & aperiendo, percussum aërem in ore ad aërem extrinsecum emittendo, vt sic multiplicando successiuè vsque ad aures audientis qui tunc intelligit conceptum mentis.

Ad propositum. Dæmones carent pulmone & lingua, quã tamen artificiatã ostendere possunt, iuxta corporis cõditionem, sicut & dentes & labia: vnde non verè & propriè

Quomodo Dæmones loqui possint.

loqui possunt. Sed quia intelligunt, & intellectum mentis vbi exprimere volunt, tunc non per voces, sed per sonos, qui habent quandam similitudinem vocum, aërem non respiratum, & attractum, vt in hominibus, sed inclusum in corpore assumpto percutiunt & ad aërem extrinsecum articulatim emittunt vsque ad aures audientis. Et quòd absque aëre attracto & non respirato possit fieri vocis similitudo, patet per cætera animalia non re pirantia, quæ dicuntur vocare, & certa alia instrumenta, vt dicit Philos. in 2. de Anima. Halec enim dum capitur, extra aquam subitò vocem emittit, & moritur.

Possunt hæc applicari ad ea quæ sequuntur vsque ad vim generatiuam, exclusiuè tamen ad bonos Angelos: Si quis velit vlterius speculari de locutione Dæmonum in obsessis corporibus: Ibi enim vtuntur corporalibus instrumentis veri corporis obsessi: quia illis illabuntur sic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis, & non infra terminos essentiæ, neque corporis, neque animæ. Da differentiam inter substantiam, & quantitaté seu accidens: sed de his nihil ad propositum. Si cui autem placet, inspiciat Sanctum Tho. in 2. senten. dist. 8. art. 5.

Dæmones in obsessis quomodo loquantur.

Consequenter autem qualiter vident & audiunt: dicẽdũ: quòd quia duplex est visio, Spiritualis & Corporalis. Et prima in infinitum excedit alterã, tũ quia penetrat, tũ quia per distantiã nõ impeditur, iuxta luminis facultatẽ quod sibi deseruit. Ideò dicẽdũ, ꝙ nullo modo videt Angelus, siue bon⁹, siue mal⁹ per oculos corporis assũpti, nec aliquid corporale sibi deseruit, sicut tamẽ in locutione deseruit sibi aër, & percussio aëris ad sonũ procurandũ, & vlterius ad multiplicãdũ vsq; ad aures audientis: Vnde oculi eorũ sunt oculi depicti. Libenter autem sub his similitudinibus hominibus se offerunt, vt eis eorum proprietates, quas naturaliter habent, & loqui, spiritualiter per huiusmodi opera manifestent.

Quomodo Angeli & Dæmones videant.

Angelorum oculi sunt oculi picti.

Ideò enim & Patribus sancti Angeli sæpè apparuerunt ex Dei ordinatione & eius permissione Malis hominibus sese manifestant, vt homines eorum proprietates cognoscentes illis se associent, hic in culpis & alibi in pœnis.

Vnde Dionysi⁹ Cœlestis Hierarchię in fine dicit: Ex omnibus partibus humani corporis docet Angelus suas proprietates considerare: cõcluendo, quòd corporalis visio, cùm sit

Cur Angeli impiis appareant.

operatio

operatio corporis viuentis per organum corporale, quibus Dæmones in se carent, ideò in assumptis corporibus, sicut similitudines membrorum habent, ita & similitudines operationum.

Auditus Angelorum.

Et similiter dicere possumus de eius auditu, qui multùm nobilior corporali, eò quòd conceptum mentis & animæ locutionem subtiliùs cognoscere potest quàm homo, audiendo conceptum mentis per verba corporalia expressum. Vide Sanctum Thomam in 2. senten. distinctione 8. Si enim in vultu hominis legitur secreta eius voluntas, & ex motu cordis & qualitate pulsus, à Medicis passiones animæ cognoscuntur, à fortiori per Dæmones.

Comestio Angelorum qualis.

Sed quò ad comestionem dicamus, quod completa ratio comestionis quatuor debet. Diuisionem cibi in ore, & traiectionē in corpus, virtus corporis potentis digerere: & quartum, conuertere necessarium nutrimentum, & superfluum eijcere. Angeli, quicunque prima duo in assumptis corporibus comedendo faciunt, tertium & quartum non possunt, sed loco virtutis digestiuæ & eiectiuæ, adest eis virtus alia, quæ cibis dissoluitur subitò in præiacentem materiam. In Christo etiam fuit vera comestio in omnibus, quia habuit virtutem nutritiuam & conuersiuam, non autem conuertendo in suum corpus quia illæ virtutes fuerunt glorificatæ, sicut & corpus: vnde etiam resoluebatur cibus in corpore subitò, sicut qui aquam in ignem proijceret.

Christus quomodo comederit.

Quomodo malefica actus carnales cum Incubis Dæmonibus exercent, & qualiter ex his multiplicantur.

SED quò ad actus carnales de quibus principaliter intenditur, quos etiam cum maleficis tanquam Incubi, in assumptis corporibus exercent, nulla subest difficultas ex præmissis, nisi fortasis, quis dubitaret, An præsentes maleficæ huiusmodi spurcitiis intenderent: & an originem maleficæ ex his spurcitiis sumpserunt.

Vetus familia maleficarum.

Ad has duas dubitationes respondendo: dicamus ad primam quicquid de præcedentibus Maleficis ante annos incarnationis Dominicæ mille & quadringentos, Vel circa iter actum sit. An videlicet his spurcitiis inseruiebant sicut ab illo tempore modernæ maleficæ hoc ignoratur, eo quòd

nusquã hoc, quod experientia iã edocuit, historia disseruit. maleficos enim semper fuisse, & ex eorum prauis operibus plurima nocumenta hominibus iumentis, & terræ frugibus euenisse, sicut & Incubos & Succubos Dæmones, nemo qui historias peragrat dubitare potest, cùm traditiones Canonum & Sacrorum Doctorum plurima à multis centenis annorum de ipsis in posterum reliquerunt & tradiderunt. Licet in hoc sit differentia, quòd Incubi Dæmones in retroactis temporibus infesti fuerunt mulierculis contra ipsarum voluntatem, prout Nider in suo Formicario, & in libro de vniuersali bono, siue de Apibus Thomas Brabantinus plurima recitat.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Huic autem positioni, qua asseritur, præsentes maleficas huiusmodi spurcitiis Diabolicis esse infectas, non nostra sententia intantum adhæret, quantum ipsarum maleficarum experta testimonia, quæ cuncta illa reddiderunt credibilia non iam, vt hactenus, inuitis animis, sed sponte pro voluntate fœtidissima miserabili seruituti se subijcientes. Quotquot enim à nobis sæculari brachio ad puniendum relictæ fuerunt in variis Diœcesibus, præcipuè in Constantiensi, & in oppido Rauenspurg, multis annis his inhæserunt spurcitiis certis sub vigesimo, aliis sub duodecimo, aut sub trigesimo anno, & semper cum fidei abnegatione, in toto vel in parte: testes sunt ibidem omnes incolæ. Demptis enim secretè pœnitentibus, & ad fidem reuersis, non minus quàm quadraginta & octo in quinque annis igni traditæ fuerunt: nec tamen illis accommodata fides, quantum sponte reuersis ad pœnitentiam, credulitas adhibita fuit: omnibus in hoc concordantibus, quòd huiusmodi spurcitiis in augmentum huius perfidiæ habent insistere. De quibus etiam sigillatim in secunda parte operis, vbi eorum particularia opera describentur, tractabitur, obmittendo ea, quæ & socius noster, inquisitor Cumanus in comitatu Burbiæ peregit, qui & in spacio vnus anni, qui fuit Millesimus quadringentesimus octuagesimus quintus, quadraginta & vnam maleficam conburi fecit: Et omnibus publicè asserentibus, vt dictum est, illis spurcitiis Diabolicis inhæsisse. Constant ergo omnia, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus.

48. Malefica conbustæ.

In confirmationem perfidiæ incubunt malefica cum Dæmonibus.

41. maleficæ conbustæ.

An malefici ex Incubis & Succubis sint.

Quò ad secundũ, vbi difficultatur, an ipsi malefici ex his spurcitiis

spurcitiis originem sumpserunt. Dicamus secundum Augustinum, hoc vtique verum esse, omnes superstitiosas artes ex pestifera societate hominum & Dæmonum originem sumpsisse. Sic enim dicit libro 1. de doctr. Christ. & habetur 26. q. 2. illud quòd est. Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & Dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ. Illo attento, manifestum est, quòd sicut diuersę sunt species superstitionis, seu magicæ artis, ita & diuersæ sunt eorum societates: & sicut species maleficorũ inter quatuordecim illius artis species pessima existit, quia non per pactum tacitũ, sed expressum vltra hoc, quòd cultũ latriæ per fidei abnegationẽ ipsis Dæmonibus habẽt exhibere: Ideò & pessimã cum ipsis cõuersando retinent societatem: iuxta mulierum, quæ semper vanis delectantur, conditiones. Attento insuper iuxta Doct. S. Tho in 2. sentent. dist. 4. art. 4. in solutione vnius argumenti, vbi quærit.

Vnde noxia artes.

An geniti ex huiusmodi Dæmonibus modis peractis, sint maioris virtutis quàm alij homines? Respondet hoc verum esse, non solùm ex textu scripturæ, Gene. 6. Isti sunt potentes à seculo. &c. Sed etiam ea ratione, quòd Dæmones possunt scire virtutẽ seminis decisi. Primò, ex dispositione eius à quo decisum est. Secundò, mulierem proportionatam ad seminis illius susceptionem.

Geniti ex Dæmonibus sunt potentes.

Tertiò, constellationem iuuantem ad effectum corporalem. Et quartum addere possumus, etiam ex suis verbis, scilicet ipsius geniti complexionem optimam, ad effectus illi proportionatos. Ex quibus omnibus sic concurrentibus cõcluditur, quòd tales sic geniti, sunt fortes & magni corpore.

Multiplicatio ex Incubo natorum.

Ideò ad propositum, cum quæritur: An malefici ex his spurcitiis originem sumpserint, dicamus. Originem sumpserunt vtique ex pestifera mutua societate, vt ex primo notabili patuit. Multiplicationẽ verò nõ sũ[p]sisse ex illis spurcitiis, nemo negare potest ex secundo notabili. cùm non delectationis, sed corruptionis causa illius Dæmones intẽdũt. Erit ergò talis ordo, q; Succubus Dæmõ si ab homine scelerato semen decidat, qui est proprius illi homini deputatus, & noluerit se Incubũ facere ad maleficã, tradit illud semen Dæmon mulieri seu maleficæ deputãt: & ille sub certa cõ-

stellatione sibi delectante, vt talis genitus, vel genita fortis viribus ad peragenda maleficia persistit, se Incubum maleficæ faciet.

Nec obstat quòd illi, de quibus textus loquitur, non fuerunt malefici, sed tantùmodo gigantes, & viri famosi & potentes, quia, vt superius dictum est, maleficia non fuerunt perpetrata tẽpore legis naturæ, & hoc propter recentẽ memoriam creationis mundi: Vnde Idololatria locum habere non potuit: iam autem malitia hominum excrescente, Diabolus maiorem ad seminandum hoc genus perfidiæ reperit opportunitatem. Sed neque illi termini in bonum virtutis intelligi possunt, vbi illi asseruntur, fuisse viri famosi dicebantur.

Non fuerunt malefica ante Noam.

An semper cum decisione seminis Incubus Dæmon maleficam aggreditur.

AD illud etiam vbi quæritur. An semper cum infusione seminis, & c. Respondetur cùm mille nocendi habeat modos & artes, vt potè quia principiò ruinæ suæ conatur Ecclesiæ vnitatem rescindere, & humanum genus omnibus modis auertere. 16. q. secũda. Ideò de istis regula infallibilis non potest dari, sed probabilis distinctio: videlicet, quòd aut malefica annosa est, & sterilis, aut non. Si sic tunc vtiq; absq; seminis decisione, cũ ad nihilũ valeret, & Dæmon in suis operibus etiã quãtũ potest superfluitatẽ subterfugit, sicut & natura maleficam aggreditur. Vel etiam si sterilis nõ sit, tamen delectationis causa, ex parte maleficæ causandæ ipsam aggreditur. Si verò ad impregnationem disposita, tunc si commodè semen à viro decisum habere potest, cum illo ipsam aggredi ob infectionem prolis non differt.

Verùm si quis quæreret: An semen emissum per nocturnam pollutionem, ita colligere possit, sicut decisum per actum carnalem. Ad hoc probabilis potest dari ratio, quòd non: licet aliis videri potest oppositum. Nam attento quòd Dæmones, vt præmissum est virtutem seminis generatiuam attendunt & talis vis in semine per actũ carnalẽ amplius effunditur & conseruatur sciinditur semen per pollutionem nocturnam, emissam tantum modò ex superfluo humore & non cum tanta vi generatiua descinditur. Ideò cum

Differt semen emissũ & semen decisum.

cùm eo se minus exercere ad generationem possis creditur, nisi fortassis vim illam adesse semini intelligeret.

Sed & hoc omninò negare non possumus quòd malefica maritata, & per maritum impregnata, etiam per commixtionem alterius seminis Incubis Dæmon conceptum inficere potest.

Dæmones fœtum in vtero inficiunt.

An potius vno tempore quàm altero Incubus se exerceat & similiter de loco.

AD illud, an obseruet tempora & loca, Dicẽdum quòd vltra obseruantiam temporum, quò ad cõstellationes quas obseruat, quando ad prolis infectionem operatur. Obseruat etiam certa tempora, quando non infectionis, sed venereæ voluptatis causa, ex parte maleficę exercendę agitatur: & sunt sacratiora totius anni tempora: vt natalis Christi, Paschatis, & Pentecostes solennitatibus & aliis festiuis diebus.

Et hoc faciunt triplici ex causa. Primò, vt sic malefici nõ solùm perfidi per apostasiam à fide, verùm etiã Sacrilegi vitiũ incurrant, in quibus ipsi Dæmones vt ipse creator amplius offendatur, & grauius in propriis animalibus maleficę condemnentur.

Cur Satan ad exercẽda sua maleficia sacratos festos dies eligat.

Secunda causa, quòd cùm Deus sic grauius offenditur, eis maiorem potestatem sæuiendi in homines & puniendi illos, siue in rebus, siue in corporibus, etiam innoxios relinquat. Quòd enim dicitur: Filius non portabit iniquitatem patris, &c. intelligitur quò ad æternã punitionem temporali autem sępissimè innoxij propter aliorum facinora afflictione puniuntur. Vnde & alibi Deus clamat: Ego Deus fortis & Zelotes, visitans peccata parentum in tertiam & quartam generationem. Talis punitio patuit in filijs Sodomitarum submersis, propter parentum scelera.

Quomodo filius portet iniquitatẽ patris

Tertia causa, vt maiori opportunitate plures ruere faciãt præsertim iuuenculas, quę festiuis diebus ocio & curiositatibus dum amplius insistunt, eò faciliùs à maleficis vetulis seducãtur: Prout in terra natiuitatis vnius ex his inquisitoribus, (cùm duo simus hoc opus colligẽtes) cõtigit.

Festiui dies ad ociosam curiositatem cõducunt.

Nam iuuencula quædam & virgo deuota sollicitata festiua die ab vna vetula, vt secum per gradus ad cameram

ascenderet, eò quòd certi iuuenes pulcherrimi ibidẽ essent inclusi & dũ illa annueret, ascendẽtibus simul, vetula pręcedente, iniunxit iuuenculæ, ne se signo crucis muniret. Et licet illa annuisset, occultè tamẽ signo illo muniuit: qua ex re contigit, vt dum ascendissent & virgo neminem conspexisset, eò quòd Dæmones ibidem existentes suam præsentiam in assumptis corporibus illi virgini nequibant ostendere. Vetula maledicendo virgini dixit: Vadas in nomine omnium diabolorum, cur te signasti? Hæc ex confessione pura illius virginis collegi.

Potest & addi quarta causa, vt sic facilius homines seducant qui dum sic considerant, quòd talia à Deo sacratioribus temporibus fieri permittuntur, non æstimẽt illa tam grauia esse, sicut si illis temporibus nequirent facere.

De locò exercitij Incubi.

De loco verò an plus in locis certis se exerceant, dicendum, quòd ex verbis factisque maleficarum constat, quòd spurcitias illas omninò in locis sacris exercere nõ possunt. Qui in re perpenditur efficacia Angelicæ custodiæ, ob reuerentiam illius loci. Et quod amplius est, asserunt, se nunquam habere pacem, nisi tempore diuinorum, cùm pręsentes fuerint in Ecclesia: & ideò citius & tardius ingrediũtur & egrediuntur. Licet alia pessima certa cæremonialia habẽt ad instructionem Dæmonum obseruare, scilicet tempore eleuationis in terram spuere, seu cogitationes nephandissimas per verba aut sine verbis proponere: vt vtinam esses in tali, vel tali loco, prout iam in secunda parte tangetur.

Maleficæ tardius egrediuntur templo.

An visibiliter, sicut ex parte maleficæ, ita etiam quò ad circumstantes se mutuò agitant Incubi & Succubi.

AD illud, an visibiliter vel inuisibiliter huiusmodi spurcitias agãt mutuò: dicẽdũ quãtũ experientia nos edocuit, quòd licet semper visibiliter ex parte maleficæ Dæmõ Incubus operetur, ita quòd non est necessarium inuisibiliter propter fœderatum pactum expressum ei appropinquare. Tametsi quò ad circunstantes, sæpius ipsæ maleficæ supinæ iacentes in agris seu syluis visæ sunt, & denudatæ supra vmbilicum, & iuxta dispositionem illius spurcitię coaptatis mẽbris, tibiis & cruribus se agitãtes. Dęmonibus Incubis, inuisibiliter ibidem quò ad circstantes cooperantibus: licet

licet in fine actus, vapor nigerrimus in longitudine hominis sursum à malefica in aëre eleuabitur, sed hoc rarissimè. Et qua de causa nouit ille artifex, vt iuuencularum circunstantiam, vel aliorum hominum mentes valeat aut allicere, aut immutare. De quibus gestis & qualiter in plerisque locis, tam in oppido *Rauenspurg.* quàm etiam in domino Nobilium de *Rappol stein*, & certis aliis terris talia sunt peracta in secunda parte patebit.

Visibiles Incubi.

Sed & hoc contigisse certum est, quòd maritis visibiliter interdum cernentibus Incubos Dæmones, quos tamen nō Dæmones, sed viros putabant, cum eorum vxoribus talia peragere dum arma arriperent, & transfodere volebant, subitò, Dæmon disparuit, se inuisibilem faciendo; Vnde & mulieribus manus & brachia obiicientibus, licet interdū læsi fuissent, ipsos tamen viros obiurgantes, an ne oculos haberent, aut si à Dæmonibus obsessi forent, deridebant.

Quòd non solùm Dæmones Incubi mulieres ex eorum spurcitiis procreatas, aut eis obstetricibus oblatas infestant, sed quascunque, indifferenter cum maiori vel minori venerea delectatione.

FInaliter verò concludendo, dici potest ipsos Dæmones Incubos, non tantùm mulieribus ex eorum spurcitiis progenitis, aut eis ab obstetricibus oblatis fore infestos, sed toto conato in quascunque sanctiores virgines illius terræ, aut oppidi, per ipsas maleficas seductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia, rerum magistra, edocuit: vbi in oppido, *Rauensburg* certæ combustæ ante finalem sentētiam huic simile asseruerunt, quòd eis ab earum magistris iniunctum fuisset, omni conatu debere in subuersionem sanctarum virginum & viduarum laborare.

An maior ex coitu Dæmonis quàm viri Maleficæ sit voluptas.

Et de venerea delectatione, an maior sit vel minor cum Incubis Dæmonibus in corpore assumptis, quàm cæteris paribus cùm viris in corpore vero: dicendum. Videtur, q̄ licet naturalis ordo hoc minus excuset quin maior sit, vbi simile suo simili alludit: tamen ille artifex vbi debita actiua debitis passiuis, licet non in natura, tamen sub qualitatibus in calore vel temperamento aliquo coniugit vtique non minorem excitare videtur concupiscentiā; sed de his in sequen

in sequentibus latius quò ad conditionem sexus fœminæ declarabitur.

De modo generali, quo per Sacramenta Ecclesiæ sua maleficia Maleficæ exercent. Et de modo quo vim generatiuam impedire solent, seu etiam alios defectus super quascunque creaturas demptis corporibus cœlestibus.

CAP. V.

NVnc autē, qualiter alias creaturas in vtroque sexu & terræ fruges inficiant, plures sunt super modos agendi aduertenda. Et primò qualiter homines, deindè qualiter bestias. Tertiò, qualiter terræ fruges. Ex parte hominis, primò qualiter vim generatiuam, seu etiam actum Venereum, ne mulier concipere, aut vir actum exercere valeat, maleficiis impediunt. Secundò, qualiter actus ille impeditur respectu vnius mulieris interdum & non alterius. Tertiò, qualiter membra virilia auferuntur, quasi omninò sint à corporibus euulsa. Quartò, quomodo, si aliquid præmissorum contingeret potentia Dæmonis inferente per se: non per Maleficam posset discerni. Quintò, quomodo maleficæ, homines vtriusq; sexus in bestias præstigiosa arte transmutant. Sextò, quomodo obstetrices Maleficæ conceptus in vtero matris diuersis modis interimunt, & vbi hoc non faciunt, Dęmonibus infantes offerunt. Et ne hæc quasi incredibilia putarentur, ideò in prima parte operis per quæstiones & argumentorum solutiones sunt decisa, ad quas, si opus sit, dubius lector pro inuestiganda veritate recurrere potest.

Ad præsens tantummodò acta & gesta per nos reperta siue etiam ab aliis conscripta in detestationem tanti criminis sunt deducenda ad priores quæstiones, si fortassis alicui difficiles ad intelligendum forent. Ex his quæ in hac secunda parte traduntur fidem capiat, & ab errore resiliat, quo nullam maleficam esse, aut nullum maleficum posse fieri in mundo æstimauit.

Vnde primò notandum, ꝙ cùm sex modis lædere possunt absque modis, quibus alias creaturas lędunt. Et vnus sit, quo amorem

amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem, vel mulieri ad virum. Alius est, quo odium vel inuidiam, in aliquo seminare procurant. Tertius in his, qui maleficiati dicũtur ne vi generatiua vti valeant ad fœminam: vel viceuersa fœmellæ ad virum: vel etiam aliis modis aborsum procurando, vt suprà tactum est. Quartus, cum in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus, cùm vita priuant. Sextus, cum vsum rationis auferunt.

Et fateri cum hoc oportet, quòd in omni genere rerum demptis corporibus cœlestibus, veros defectus & veras infirmitates ex virtute naturali inferre possunt, & hoc ex potenti virtute naturali & spirituali, qua corporali quacunque eminent virtute. Nam etiam infirmitas cum altera concordat, seu etiam defectus naturalis, vbi infirmitas desit: ideò diuersis modis vtique ad diuersas infirmitates & defectus procedunt. De quibus aliqua, quantum necessitas postulat, in medium producamus.

Cur corpora cœlestia immutari non possunt.

Prius tamẽ, ne animus lectoris maneat suspensus cur supra corpora cœlestia aliquam immutationem facere non possint, dicemus triplicem esse causam. Prima, quia super eas, etiam quò ad locum pœnalem, existunt: qui locus est aër caliginosus: & hoc propter ipsorum officium eis deputatus. Vide suprà in prima parte tractatus in quæstio. 2. vbi dicitur de Incubis & Succubis Dæmonibus.

Secunda causa, quia corpora cœlestia mouentur à bonis Angelis. Vide in plerisque locis de motoribus orbium, præcipuè S. Thomam in prima parte, q. 99. In quo concordant Philosophi cum Theologis.

Miraculosæ immutationes.

Tertia causa, propter vniuersale regimen & commune bonum vniuersi, cui detraheretur in generali si malis permitteretur spiritibus in illa corpora cœlestia aliquas immutationes causare. Vnde & illæ immutationes miraculosè factæ in veteri aut in nouo Testamento, à Deo per eorum motores seu Angelos bonos factæ sunt, vt in statione Solis sub Iosue, retrograditione sub Ezechia, obscuratione innaturali in passione Christi. In omnibus autem ex post elementis & elementatis sua maleficia Deo permittẽte, & per se absque maleficis & cum maleficis exercere possunt, & de facto exercere non cessant, vt patebit.

Abusus Sacramentorum ad maleficia.

Secundo notandũ, quod in omnibus modis maleficiãdi,

vt pla

vt plurimum semper maleficas informant, vt instrumenta suæ maleficiæ per Sacramenta seu sacramentalia Ecclesiæ vel per quęcunque diuina seu Deo consecrata efficiant: Vt quando imaginem ceream sub palla altaris ad tempus ponunt, vel per Chrisma sacrum filium trahunt, vel ex quibuscunque rebus consecratis & hoc quidē triplici ratione.

Abusus festorum sacrorum ad maleficia.

Sicut etiam quòd sanctioribus anni temporibus, & præcipuè circa aduentum domini, & festa natalia sua maleficia exercere solent. Primò, vt non solùm homines per talia perfidi fiant, sed etiam sacrilegi, diuina quantum in eis est contaminando, & vt sic plus Deum creatorem suum offendant intimius, animas proprias condemnent, & plures in peccata ruere faciant.

Secundò, vt Deus sic grauiter per homines offensus Dęmoni maiorem potestatē in homines sæuiendi relinquat. Sic etiam Gregorius dicit, quòd malis interdum iuxta eorum desideria & petitiones concedit iratus, quæ *aliis* denegat propitius. Tertiò, vt sic *sub specie boni* apparētis plures simplices *facilius decipiat* quando peractis diuinis rebus putant aliquid numinis à Deo obtinuisse, vbi solum peccata maiora sunt commissa.

Potest & addi quarta ratio super sacratoria tempora & principium anni. Nam quia festa plus franguntur peccatis mortalibus quam mœchanicis operibus, iuxta Augusti. in lib. de decem cordis. Superstitio autem & maleficia de maximis seruilibus operibus Dæmonis est contra diuinam reuerentiam. Ideò, vt dictum est, homines profundius cadere facit, & creator amplius offenditur.

Ethnica caremonia in nouo anno.

Et super principium anni dicere possumus iuxta Isido. lib. 8. Etym. ca. 2. quòd sicut Ianus, à quo Ianuarius mensis dictus est, qui & in die circumcisionis incipit, Idolum fuit diuersis faciebus confictum, vna tanquam esset finis anni præcedentis, & alia tanquam esse principium futuri, & imminentis anni esset protector, & fortunatus auctor, in eius reuerentiam, sed potius Dæmonis, in idolo faciebant pagani varias commotiones luxuriosas & strenuas, & iocula sibi mutuo tradiderunt, choreas varias duxerunt, mensas præparauerunt: de quibus mentio fit per B. August. in multis locis & ferè per totum locis recitantur. 26. q. variis

Et sicut iam mali Christiani has corruptelas imitantur

tur, licet, quò ad lasciuiam sint translata ab eis ad tempora carnispriuij quando cũ laruis, & ludis & aliis superstitionibus discurrunt, ita & nunc maleficæ his persuasionibus à Dæmonibus, in ipsorũ complacentiã circa principiũ anni, quò ad diuinum officium & cultum, vt festum Andreæ & festa natalia Christi existunt, sua maleficia exercent.

Vnde Bachanalia Christianorum.

Et quidem iã in speciali qualiter per sacramenta primò. Deinũ qualiter per sacramẽtalia talia exercẽt aliqua nouiter facta, & à nobis per inquisitionem reperta referamus.

Quomodo per sacramẽtalia maleficia fiãt.

Oppidum, quod nominare non expedit, quia ordo charitatis & rationis imperat & suadet: vbi Malefica corpus Dominicum sumpsit, & declinans subitò, vt detestabilis modus est mulierum peplum ori adhibuit, & in panniculum Dominicum corpus extrahendo inuoluit, & in ollam, in qua bufo erat, sic à diabolo informata, proiecit, & sub terra in stabulũ prope horreũ domus suæ occultauit cũ aliis plurimis rebus adiunctis, ex quibus sua maleficia exercere habuisset: Sed assistente diuina pietate, tantum facinus detectum ad lucem peruenit. Nam sequenti die, mercenario quodam, causa sui laboris, propter stabulum iter faciente, vocẽ quasi cuiusdã infantis eiulantis audiuit & quãdo propius accessit, vsq; dum ad pauimendũ sub quo olla abscondita erat, perueniisset, tanto clarius audiuit, & æstimans infantem aliquẽ à muliere subtumulatũ, sculterũ, seu præsidentem accessit, & rem gestã, sua æstimatione à parricida perperratam narrauit, qui citò missis seruitoribus ita esse vt ille narrauerat, repertum est. Exhumare autem puerum nolebant sed potius vt custodes à remotis positis, si qua mulier accederet, sano vsi consilio attendere haberent. Nec enim Dominicum corpus ibi absconditum esse nouerant vnde & contigit, vt eadem Malefica locum accederet, & sub pallio aliis occultè cernentibus ollam abscondit. Vnde capta & quæstionibus exposita facinus detexit, asserens Dominicum corpus cum bufone fuisse in olla absconditũ, vt ex his pulueribus sua ad libitum nocumenta hominibus seu aliis creaturis inferre posset.

De Dominico corpore in ollã cum bufone incluso quod vt infans eiulauit.

Insuper aduertẽdũ, quò l hãc obseruãt Maleficæ cõmunicãtes cõsuetudinẽ, vt, si absque nota efficere valeant, Dominicum corpus sub lingua: & non supra recipiãnt rationibus his, vt æstimari potest, vt abnegationis fidei reme-

Malefica corpus Dominicũ sub lingua occultant.

dium

dium nunquam percipere velint:nec per confessionem,nec per Sacramenti Eucharistiæ perceptionem. Secundo, vt cò facilius ex ore Dominicum corpus accipiatur,pro earum, vt dictum est, vsibus applicandum, in maiorem creatoris offensam.

Cum extensa lingua corpus Christi sumẽdum.

Quare & omnium Ecclesiæ rectoribus & populum cõmunicantibus semper iniungitur summam adhibere diligentiam,vt plurimum aperto ore, & lingua benè extensa, cum emotione pepli ; mulieres communicent. Et quantò maior adhibetur diligentia,tantò plures maleficę per hunc modum notantur.

De aliis rebus sacramentalibus innumeras exercent superstitiones. Interdũ imagines cereas,quandoque res aromaticas sub palla altari, vt supra tactum est, ponentes,sub limine domus occultant,vt per transitum ille, pro quo positum est, maleficiatur. Innumera possent deduci, sed hæc minima per maiora maleficia approbantur.

De modo, quo vim generatiuam impedire solent.

CAP. VI.

DE modo autem,quo vim generatiuã impedire solent, tam in hominibus quam iumentis,etiam in vtroque sexu potest lector ex his quę suprà tacta sunt scire in quęstione. An Dæmones per ipsas maleficas mẽtes amorem vel odium immutare valeant. Vbi post solutiones argumentorum specialiter fit declaratio de modo quo vim generatiuam impedire valeant,Deo permittente.

Duplex intrinsecum & extrinsecum impedimentum.

Vbi tamen notandum, quod tale impedimentum ab intrinseco & extrinseco practicatur. Intrinsecè autẽ fit ab eis dupliciter:Primò,vbi rigorem membri pro fructificatione accommoda directè reprimunt. Nec hoc videtur impossibile,cùm & motum alias naturalem in aliquo membro impedire possunt. Secundò, vbi missionem spirituum ad membra,in quibus est virtus motiua,prohibent, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat,vel

dat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Extrinsecè procurant interdum per imagines, vel ex herbarum comestionibus: interdum per alias res exteriores, puta ex gallorum testiculis. Non tamē credendum est, quòd virtute illarum rerum vir impotens reddatur, sed occulta virtute Dæmonum, illudentium huiusmodi Maleficas, per huiusmodi vim generatiuam: ne videlicet vir coire, aut mulier concipere valeat, maleficare possunt.

Cur Venereus actus facilius maleficatur.

Et huius ratio est, quòd plus permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos. Sic & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Vnde & pluries à nobis, & ab aliis inquisitoribus repertum est, quòd per serpentes aut per huiusmodi imperimenta intulerunt.

Cur serpentibus facilius incantetur.

Nam quidam captus Maleficus fassus fuerat, quòd multis annis sterilitatem tam in hominibus quàm iumentis quandam domum inhabitantibus per maleficium intulisset. Nider *insuper vbi suprà refert*, quendam maleficum nomine Stadlin, in diœcesi *Lausanensi* captum, qui & fassus fuerat, quòd in certa domo vbi vir & vxor simul permanebant, per sua maleficia successiuè, in vtero vxoris vir septem infantes occidit, ita vt semper abortum fecerit fœmina annis multis. Simile fecerat in eadem domo omnibus pecoribus & iumentis fætosis, quorum nullum viuū partum edidit in eisdem annis. Et cùm maleficus quæstionaretur, qualiter talia procurasset, aut quomodo reus esse posset, facinus aperuit, dicens: Subter limen ostij domus serpentem posui, qui si amouebitur, fœcunditas inhabitantibus restituetur, & sicut prædixit, ita euenit. Nam licet serpens non fuisset inuentus, quia in puluerem redactus, terram tamen omninò asportabat, & eodem anno vxori & omnibus iumentis fœcunditas restituta fuit.

Aliud denique factum in *Ruchofen* paucis & vix quatuor annis elapsis contigit. Famosissima quædam malefica erat, vt potè quæ solo tactu, & omni hora maleficiare & abortum procurare sciebat. In quo dum vxor cuiusdam potentis impregnata esset, & ob sui custodiam quandam obstetricē ad se recepisset, monitaq; ab eadē obstetrice fuisset, ne castrū exiret & quod præcipuè à colloquio & cōuersatione illius maleficæ dictæ sibi caueret. Post aliquas septimanas

Procuratio abortus.

immemor illius monitionis, castrũ exiens, quasdam mulieres congregatas in quodam conuiuio visitandi gratia accessit. vbi cùm paululum resedisset, malefica superuenit, & ipsam dominam quasi salutationis gratia super ventrem ambabus manibus tetigit, & subitò puerũ se dolorosè mouentem persensit. Vnde territa, vbi ad propria rediit, & rem gestam obstetrici narrasset. Heu inquiens, iam puerum perdidistis, exclamauit: & vt prædixit, in partu contigit. Nam nec abortum integrũ, sed paulatim frusta iam capitis, iam que pedum & manuum peperit. Magna vtique ex diuina permissione castigatio in pœnam eius, videlicet mariti, qui tales maleficas punire, & iniurias creatoris vlcisci deberet.

Fuit & in oppido *Mersburg* Constantiensis diœcesis quidam iuuenis in tantum maleficiatus, quòd nullum actũ carnalem cum aliqua dempta vna, exercere poterat. Multis etiam audientibus retulit, quòd sæpissimè dum eam declinare, & alias terras inhabitare, & fugam capere volebat: adhuc interdum nocturno tempore assurgere, & festinè cursu velocissimo, iam per terram: iam per aërem quasi volando redire volebat.

De modo quo membra virilia auferre solent.

CAP. VII.

SED & hoc, quòd membra virilia auferre solent, non quidem in rerum veritate corpora humana illis spoliando, sed præstigiosa arte occultando, vt suprà in quæstione desuper tacta declaratum est, aliqua gesta in medium producamus.

In oppido námque *Rauenspurg*, iuuenis quidam iuuenculæ adhæsit, quã relinquere volẽs, membrũ virile perdidit, præstigiosa vtiq; arte: vt nihil videre aut tangere præter planum corpus posset. Anxius inde, cellariũ quendã adiit, vt vinum emeret: & paululum residens mulieri cui alteri superuenienti causam tristitiæ suæ aperiendo singula enarrauit, & ita esse in corpore demonstrabat. Astuta illa, an aliquam suspectam haberet, inquisiuit. Et ille vtique: talem ipsam denominando, & rem gestam narrando manifestauit.

Et illa, expedit vt per violentiã aliquam, vbi beneuolentia tibi non suffragatur, pro acquirẽda sanitate ipsam inducas. At iuuenis in crepusculo noctis, viam, quà transire malefica solebat, obseruauit & ipsam reperiens, dũ pro sanitate corporis sibi reddenda supplicaret. Et illa, se innoxiã, nec quicquam scire assereret, ipsam inuadẽdo, manutergium quoddam ad collum fortiter comprimẽdo, strinxit: Nisi mihi sanitatem restituas, è manibus meis peribis. Vnde illa quia clamare non poterat, & iam facies tumefacta nigrescebat. Sine, inquit, me liberam, & te sanabo. Et iuuenis dum nodũ & stricturam laxasset, malefica manu ipsum inter fœmora seu coxas tetigit, dicens: iam habes quod desideras. Et iuuenis, vt postmodum referebat, notabiliter persenserat, antequam visu aut tactu seipsum certificasset, membrum sibi ex tactu duntaxat maleficæ fuisse restitutum.

Violentia vel beneuolentia vincuntur malefica.

Simile venerandus quidam pater: honestæ vitæ, & scientia pręclarus in ordine, è conuentu Spirensi referre solebat. Quadam, inquit, die, dum confessionis audientiæ instarem, iuuenis quidam accessit, & inter verba confessionis, membrum virile lamentabiliter se perdidisse asseruit. Admirans ergo pater, & verbis suis faciliter credere nolens, eò quòd leuis corde qui facilè credit, à sapiente iudicatur. Experientia didici per visum, nihil cernendo, dum iuuenis locum, vestes detegẽdo, demõstrasset, meo sanoq; visus est cõsilio. An ne aliquam haberet suspectam, quæ ei tale maleficium intulisset, inquisiui: Et iuuenis, vnam se habere suspectam, sed absentem & in-Vvormatia residentem asseruit. Tunc ego, hoc tibi iniungo, quantò citius ipsam accedas, & promissionibus ac blandis verbis pro posse ipsam emolliri studeas, quod & fecit. Nã post paucos dies reuersus est, gratias mihi referens, se sanum & cuncta recuperasse asseruit, & sic verbis credidi, experientia tamen & visu certificatus denuò.

Spirensis sacerdos consulit maleficiato in mẽbro virili.

Sunt tamen & hîc aliqua notanda, ad intelligendum clarius quæ suprà de eadem materia tacta sunt. Primò, quòd nullo modo credendum est, talia membra euelli aut segregari corporibus, sed arte præstigiosa, per Dæmonem, vt nec videri, aut tãgi valeãt, occultari. Et hoc auctoritate & ratione, licet suprà tactum sit: vbi Alexander de Ales parte secunda dicit. Præstigiũ propriè sũptũ est illa illusio Dæmonis,

Membra occultari, non segregari.

quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis, qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus, siue quantum ad exteriores.

Super hæc tamen verba notandum, quòd hic illuduntur duo sensus exteriores, scilicet, visus, & tactus, & nõ interiores, vt sunt sensus communis, phantasia imaginatiua, extimatiua & memoria. Licèt sanctus Thomas tãtùmodò ponat quatuor, vt suprà tactum est, eò quòd phantasiam & imaginatiuam ponit vnam: & benè, pauca enim differentia est inter imaginari & phãtasiari S. Th. in prima parte, quæ. 79. Et hi sensus immutantur, & non exteriores solùm, quãdo nihil occultatur vel manifestatur, vel vigilando, vel dormiendo.

Imaginari & phantasiari idem sunt.

Sensus quomodo præstigientur.

Vigilando, vt dũ res aliter videtur quàm in se sit, vt cùm quis videt aliquem equum cum assessore deuorantem, aut in bestiam esse hominẽ transformatum, aut seipsum bestiã esse, & cum bestiis debere incedere æstimantem: tunc enim sensus exteriores deluduntur, & *occupantur per* interiores: Quia virtute *Dæmonum*, species sensibiles dudũ reseruatæ in thesauro specierum sensibilium, vt est memoria, non illa intellectiua, in qua species intelligibiles conseruantur, sed memoria, quæ est conseruatrix specierum sensibilium, quæ etiã est in posteriori parte capitis, educũtur virtute Dæmonum, Deo interdum permittente, ad sensum communem imaginatiuum. Et tã fortiter imprimuntur, quòd sicut necesse habet imaginare equũ vel bestiã per impetuosũ actũ, quo Dæmon educit de memoria speciem equi vel bestiæ: ita necesse habet æstimare, se videre per oculos exteriores tantùm talem bestiam, quæ in re ab extra nõ est bestia: sed per impetuosam Dæmonis operationem, mediantibus illis speciebus, sic videtur.

Memoriam etiam Dæmon perrumpit.

Nec mirum videatur, quòd Dæmones hoc possint, cùm & natura hoc facere potest etiam defectuosa, vt patet in phreneticis, melãcholicis, maniacis & ebriis aliquibus, qui nõ possunt discernere. Et Phrenetici putant se mira vidisse, & videre bestias & alia horrenda, cùm tamen nihil videant in rerũ veritate. Vide suprà in quæstione: An maleficæ mẽtes hominum ad amorem vel odium possint immutare, vbi plura notantur.

Est demùm & ratio in se clara. Nam cùm Dæmõ habeat

quandam

quãdam potestatem super quasdam res inferiores, excipiẽdo tantũmodo animã. Ideò potest & circa istas res aliquas immutationes facere, quãdo Deus sinit vt res appareãt, aliter quã sint. Et hoc, vt dixi, aút turbãdo, aut illudẽdo organũ visus, vt res clara videatur nubilosa. Sicut etiã post fletum, propter humores collectos, lumen aliter apparet quàm ante. Vel operando in imaginatiuam potentiam per transmutationem specierum sensibilium, vt dictum est. Vel humores varios mouendo, vt appareãt ignea vel aquea, quæ sunt terrestria vel sicca: Vt quidam faciunt, quòd omnes inhabitatione aliqua habent se vestimentis exuere & denudare, putantes se in aquis natare.

Varia præstigia.

Vlterius autem super modum præfatum sic quæritur, An huiusmodi illusiones indifferenter bonis & malis accidere possint: sicut, vt inferius patebit, corporales aliç infirmitates etiam in gratia existentibus inferri à maleficis possunt. Super quo inhęrendo verbis Cassiani col 2. Abbatis Sireni dicendum est, quòd non. *Vnde omnes isti qui sic illuduntur,* præsumũtur in peccatis *mortalibus* esse. *Dicit enim*, vt ex verbis Antonij patet, Dæmonem nullatenus posse mentem cuiuscunque vel corpus inuadere, nec habere facultatem aliquam in cuiuslibet animã penitus irruendi, nisi eam primò destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam, nudámque reddiderit.

An pij etiam præstigientur.

Concordat cum eo, quod Philo. 1. de con. ad Boëtium tãgit: Talia tibi contuleramus arma, quę nisi prior abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur.

Munitio cõtra præstigias.

Vnde Cassia. ibidem refert de duobus Maleficis paganis qui differentes in malitia, successiuè per sua maleficia Dæmones miserunt ad cellam B. Antonij, vt eum tẽtationibus exinde fugarẽt, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie confluebat. Qui Dæmones licet amarissimis cogitationum stimulis eum pulsarint, illos tamen repulit signo crucis, fronti & pectori impresso, & orationum incubationib. insistendo.

De S. Antonio.

Ita dicere possumus, quòd omnes, qui sic à Dæmonibus ludificãtur, absque aliis infirmitatibus corporalibus, vtique diuina gratia inhabitante carent. Vnde & illud Tobiæ 6. Qui libidini deseruiũt, in eos Diabolus accipit potestatem.

Concordat & illud, quod supra circa primam partem

tractatus, in quæstione, An maleficæ operentur circa homines in bestiales formas illos transmutando, tactum est, vbi iuuencula conuersa fuit in equam, sua æstimatione, & omnium eam aspicientium, dempto S. Machario, cuius sensus Diabolus illudere nō poterat, ad quē ducta pro sanitate, cùm iam verā mulierem & nō equā aspiceret, & è cōuerso omnes alij acclamarent quòd equa eis videretur, ipse sanctus suis orationibus eam & alios à tali illusione liberauit, asserens hoc ei accidisse, quia diuinis non vacasset, nec sacramenta, vt dicebat, sanctæ confessionis & Eucharistiæ frequentasset. Vnde iuuenis qui eam de turpitudine sollicitauerat, licet renuisset ex honestate, tamen Iudæus maleficus, quem iuuenis ea de causa, vt iuuenculam maleficaret, accesserat, virtute Dæmonis eam in equam conuerterat.

De S. Machario.

A simili de læsione bonorum fortunæ.

Summariè concludamus, quòd in bonis fortunæ, sicut sunt res exteriores, vt bona temporalia, fama & sanitas corporis, licet boni per Dæmones & sua membra *lædi* possint in eorum meritum & probationem: *sicut* de beato Iob patuit, qui *in talibus per Dæmonem læsus* fuit: Tamen eis inuitis, sicut in nullum peccatum per maleficia trahi possunt aut violentari, licet ad intra & in carne ab extra valeant tentari. Ita etiam nec huiusmodi illusiones phantasticas actiuè & passiuè inferre possunt.

Actiuè, vt eorum sensus haberent Dęmones illudere sicut aliorum in charitate non existentium. Passiuè, vt eis eorum membra præstigiosa illusione haberent auferre. Hæc enim duo, beato Iob nunquam Diabolus inferre potuisset: pręsertim passiuum nocumentum, super actum Venereum, qui tantæ continentiæ erat, vt dicere posset: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne quidem cogitarem de virgine, à fortiori, de muliere aliena: cùm tamen super peccatores Dæmon magnam noscitur (ex verbis Euangelij. Lucę 11. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet) habere potentiam.

Continentia Iob.

Verùm ex his si quis quæreret, circa illusiones mēbri virilis, quòd licet illā illusionē nō posset Dæmon existenti in gratia inferre passiuè, an ne posset actiuè: vt scilicet existens in gratia illuderetur in suo visu, quia videret mēbrū annexū, cùm tamen ille, qui sibi existimaret ablatū, non videret annexū, nec etiā alij circumstantes. Quod si conceditur,

videtur esse contra prædicta. Potest dici, quòd quia nō tāta vis existit in damno actiuo sicut passiuo: capiendo actiuum non qui actiuè intulit, sed qui damnum ab extra videt, vt de se patet Ideò existens in gratia, licet posset videre damnum alterius, & in illo Dæmon sensus eius illuderet: non tamen posset sibiipsi tale damnum inferre passiuè, vt scilicet suo membro priuaretur, cùm libidini non deseruit, sicut per oppositum, vt Angelus dixit Tobiæ: Qui libidini vacant, dæmonium accipit potestatem super eos.

Quid denique sentiendum super eas maleficas, quæ huiusmodi membra in copioso interdum numero, vt viginti vel triginta membra insimul ad nidū auium, vel ad aliquod scrinium includunt, vbi & quasi ad viuentia mēbra se mouent, ad auenam vel pabulum consumenda, prout à multis visa sunt, & communis fama refert. Dicendum, quòd Diabolica operatione & illusione cuncta exercentur: sic enim sensus videntiū illuduntur, modis suprà tactis. Retulit. n. quidā, quòd dum mēbrum perdidisset, & quādam maleficā causa recuperandæ suæ sanitatis accessisset. Illa, vt quandā arborē ascēderet, infirmo iniunxit, & vt de nido in quo plurima erant mēbra, si quid vellet, accipere posset, indulsit. Et cum ille magnū quoddā accipere attētasset, nō, ait malefica, illud accipias: &, quia vni ex plebanis attineret subiunxit.

Virilia membra auena saginata.

Plebani mēbrum maximum.

Hæc omnia vtique præstigiosa illusione fieri à Dæmonibus modis supra tactis, organum visus per transmutationem specierum sensibilium in imaginatiuam potentiam turbando. Nec enim oportet asserere, quòd Dæmones sint in assumptis sic membris ostendentes, quemadmodū solēt in assumptis corporibus ex aëre, maleficis, & interdum hominibus apparere, & cum eis conuersari. Ratio est, quia faciliori modo, videlicet per motum interiorem localem specierum sensibilium ex conseruatoria seu memoratiua potentia ad imaginatiuam ista facere possunt.

Obiectio.

Etsi quis dicere vellet, quòd etiam simili modo facere possent, vbi in assumptis corporibus asserūtur maleficis aut alijs hominibus conuersari, vt videlicet tales apparitiones facerēt per trāsmutationem specierum sensibilium in imaginatiuam potentiam: vt homines dum putarent Dæmones in assumptis corporibus esse præsētes, tūc nō essēt nisi tales specierū sensibiliū inintriorib. potētiis immutationes,

Responsio.

Dicendum, quòd si nil altius Dæmon ostendere vellet, nisi tantummodò humana effigie præsentationẽ, tunc vtique opus non esset ei in assumpto corpore apparere, cùm sufficiẽter per præfatam transmutationem hoc efficere posset. Non autẽ, quia altiora habet exercere puta loqui, conuesci, & aliis spurcitiis intẽdere: Ideò & ipsum, pręsentẽ esse oportet, ab extra visui realiter in asũpto corpore se obiiciẽdo: Quia virt⁹ Angeli ibi est, vbi operatur secũdũ Docto.

Virtus Angeli ibi est vbi operatur.

In quæstione verò, qua quæritur, quid si Dæmon per se absque malefica mẽbrum virile alicui auferret, an aliqua sit differentia inter vnam ablationem & alteram. Dici potest vltrà illa quæ tãguntur in prima parte tractatus in quęstione: an maleficæ membra virilia possint auferre: quod vbi Dæmõ per se mẽbrũ auferret, tunc verè & realiter aufert, & verè & realiter restitueret quandocunque restituere haberet. In secundo, sicut non absque læsione, ita non absque dolore auferret. Tertiò, quòd nũquam nisi coactus per bonum Angelum hoc faceret eò quod materiã sui lucri amputare haberet; nouit enim plura maleficia super illum actũ exercere, quàm super alios humanos actus. Sicut. n. Deus plus permittit illum actum maleficiare, quàm alios humanos actus vt suprà tactũ est. quæ singula locum non habent vbi per maleficas, Deo permittente, operatur.

Quid si Dæmon per se sine malefica membrum auferat.

Et si dubitatur, an Dęmõ pios affeciet homines & creaturas per se ipsum lædere quàm per maleficas dici potest ꝙ nulla est cooperatio. In infinitũ. n. plus affectat per maleficas lędere. Tum quia maiorem infert Deo cõtumeliã, creaturã sibi dicatã vsurpãdo. Secũdo, quia cum Deus amplius offenditur, amplius sibi nocendi hominibus potestas permittitur. Tertiò propter sui lucrum, quod in perditionem statuit animarum.

Lucrum Dæmonis quid sit.

De modo, quo homines in bestial s formas transformant.

CAP. VIII.

SED hoc, ꝙ maleficę homines in bestiales formas virtute Dęmonũ: quia talia principaliter operatur transformãt. Licet in 1. par. operi. q. 10. an talia maleficæ valeant efficere, satis sit declaratũ: Quia tamẽ aliquibus

quibus illa quæstio sub suis argumentis & solutionibus nimis posset esse obscura: præsertim cùm acta & gesta super hæc non sunt deducta. Modus etiam, quo seipsas sic transformant, non est expressus, ideò præsens addenda est declaratio per solutiones plurimorum dubiorum.

Et primò quod Canon ille 26. q. 5. Episcopi, non est sic nudè intelligendus circa hanc materiam, prout plures etiã docti, sed vtinam benè docti, decipiuntur, & qui publicè in eorum sermonibus asserere non verentur, huiusmodi transmutationes præstigiosas nullo modo etiam virtute Dæmonũ posse fieri. Et hoc vtique in magnum fidei detrimẽtum, vt sæpè tactum est, maleficarum conformationem quæ & multum de talibus congaudent sermonibus.

De Canon. episcopi.

Contigit autẽ hoc huiusmodi Prædicatoribus, eo quod in cortice & non in medulla verborum Canonis laborant, vt supra tactum est. Cùm enim dicit: *Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius aut in deterius transmutari, aut transformari in aliam speciem vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, proculdubiò infidelis est.*

Hic prius lector attendat ad duo principalia. Primò super verbum fieri. Secundò super verba, in aliam similitudinẽ cõuerti. Super primum sit resolutus, quod fieri capitur dupliciter, videlicet, pro creari, & pro naturali productione alicuius rei. Primo modo soli Deo conuenit, vt notum est, qui sua infinita potentia aliquid ex nihilo creare potest.

Fieri dupliciter sumitur.

Secundo modo distinguendum est de creaturis: quia aut sunt creaturæ perfectæ, vt homo, & asinus, &c. aut sunt imperfectæ, vt serpentes, ranæ, mures, &c. quæ ideò dicuntur imperfectæ, quia ex putrefactione generari etiam possunt. Licet enim semper de primis loquitur Canon, non de secũdis quod potest patere, eò quòd Albertus in libro de animalibus, vbi quærit: An Dæmones possint facere vera animalia Et respondit q̃ sic, sed hoc quò ad imperfecta animalia: Etiã cũ ea differẽtia, q̃ nõ in instãti, sicut Deus operatur, sed motu quodã licet subito, sicut patet de maleficis Exo. 7. Si placet vide aliqua quæ in notata quæstione tanguntur: circa primam partem operis, & in solutione primi argumenti.

Perfectæ & imperfectæ creaturæ.

An Dæmon vera animalia faciat.

Multiplex transmutatio.

Super secundum vbi tangitur, quòd non possunt aliquã creaturam transmutare. Dicas quòd est duplex transmuta-

tio, substantialis & accidentalis: & hæc accidentalis, iterum duplex, quia per formam naturalem & inhærentem rei quæ videtur, vel per formam non inhærentem rei quæ videtur, sed inhærentem organis & potentiis ipsius videntis. De primis loquitur Canon, & præcipuè de formali seu quidditatiua transmutatione, prout vna substantia in aliam transmutatur, cuiusmodi solus Deus qui taliũ quidditatũ creator existit, facere potest. Loquitur etiam & de secunda, licet illam Dæmon efficere possit, in quantum per infirmitates diuina permissione immissas, aliqua forma accidẽtali corpori inducitur. Vt vbi leprosa facies appareret, vel huius simile.

Sed quia propriè de his non loquitur, sed de præstigiosa apparitione, secundùm quam videtur res transmutari in alias similitudines: Dicimus, quòd has trãsmutationes allegatũ cap. excludere nõ potest: quòd auctoritate, ratione, & experientia insimul, ex his quæ supra certa experimẽta quę Aug. lib. 18. c. 17. de Ciu. Dei, refert deducuntur, & per varias quæstiones illa etiam declarando. Nã inter alias præstigiosas trãsformationes refert, quòd famosissima maga Circe mutauerit socios Vlyssis in bestias. Et quòd quædam stabulariæ mulieres conuertissent hospites suos in iumenta onera portantia. Refert etiam socios Diomedis in aues cõuersos & quòd posteà longo tempore circa templum Diomedis volasent. Et quod præstantius narrasset de patre suo veraciter: quòd ipse pater dixisset se caballum fuisse, & annonam cum aliis animalibus baiulasse.

Ouidica Metamorphoses & Apuleica.

De primo nãq; quòd socij Vlyssis fuissent in bestias mutati, vbi vtiq; sola apparẽtia fuit & oculorũ deceptio, ita ꝙ forma illa bestialis educta fuit de cõseruatorio seu memoria specierũ ad ipsam vim imaginatiuã: vnde & visio imaginaria causabatur, & consequẽter ex forti impressione in potẽtias alias, & organa vidẽs æstimabat se bestiã videre, modo quo suprà in præced. cap. tactum est. Sed quomodo ista fieri possint virtute Dæmonis sine læsione, infrà patebit. De secundo verò, vbi hospites in iumenta, onera portantia à stabulariis conuertebantur: & similiter hoc quòd Præstãtij pater se equum fuisse & bladum portasse narratur. Notandum, quòd ibi tres fuerunt deceptiones.

De socijs Vlyssis mutatis.

Prima, quòd illi homines præstigiosa arte videbantur conuer

conuersi in iumenta, quæ conuersio facta fuit modo supra tacto. Secunda, quòd illa opera, vbi exercebant vires portantiũ, Dæmones inuisibiliter illa attulerunt. Tertia, quòd illi, qui aliis videbãtur trãsmutari in species sibi ipsis etiam videbantur se in bestias conuersos, sicut Nabuchodonosor contigit, vbi septem tempora super eum fuerunt immutata, vt fœnum quasi bos comederet.

Nabuchodonosoris cõuersio.

De illo autẽ quòd socij Diomedis fuissent in aues conuersi, & circa templum volasse; dicẽdum, quòd ille Diomedes, quia in exitu Græcorum circa obsidionem ciuitatis Troiæ fuerat, vbi ad propria redire volebat, in mari cũ sociis submersus fuit. Ideò cum suggestione cuiusdam Idoli, templum sibi, quasi inter Deos annumeratus esset, constructum fuerat: Dæmones in confirmationem erroris longo tempore tanquam aues loco eorum volabant: quare & illud genus superstitionis à prædictis præstigiis ibi fuit: quia videlicet non per reductionem specierum sensibilium ad vim imaginatiuam, sed in assumptis corporibus tanquam aues volantes se oculis aspicientium ingerebant.

De sociis Diomedis cõuersis.

Quòd si quæritur, An etiã prædicto modo per reductionem specierum sensibilium aspicientes illudere potuissent, vt Dæmones, non in assumptis corporibus ex aere, tanquã volantes aues se ingessissent. Dicendum quòd sic.

Nam & opinio quorundã fuit, (vt recitat S. Tho. in 2. sentent. distinct. 8. ar. 1.) quòd Angeli quicunque, siue boni siue mali, nunquam assumerent corpora; sed quòd omnia, quæ de eorum apparitionibus leguntur in scripturis, facta fuerint in præstigiis, vel secundũ visionem imaginatiuã.

Angeli nũquam assumant corpora

In quibus verbis notatur à Doctore sancto differentia inter præstigium & imaginariam visionem. Quia pręstigiũ potest habere rẽ ab extra corporali visui se obiicientem, licet aliter videatur quàm sit. Imaginaria autem visio nõ hoc necessariò requirit, vt videlicet res ab extra obiiciatur, sed potest fieri absque illa exteriori obiectione, tantummodò per illas interiores species sensibiles, vbi ad vim imaginariam reducuntur.

Differentia inter præstigiũ, & imaginariã visionem.

Vnde illorum opinionem sequendo, socij Diomedis nõ fuerũt repræsentati per Dæmones in assumptis corporibus & similitudinibus auium, sed tãtummodò phantastica & imaginaria visione, per illarum videlicet specierum sensibilium

lium reductionem,&c.vt ſuprà.

Sed quia Doctor ſanctus opinionẽ illã vt errorẽ & nõ vt opinionẽ ſimplicem reprobat(licet nõ vt hæreſim fortè,vt piè creditur)cùm etiã tales apparitiones imaginariè interdũ à bonis & à malis Angelis fuerint abſque corporibus aſſumptis vſitata.Ideò,vt ibidẽ dicit, cùm ſanct cõmuniter dicunt,Angelos etiã corporali viſione apparuiſſe : & talis apparitio ſit in aſſumptis corporibus. Textus etiã ſcripturæ ſacræ ſuper tales corporales apparitiones plus concordat,quàm ſuper imaginarias aut præſtigioſas. Ideò ex his ad præſens dicere poſſumus etiam ſuper quaſcunque viſiones conſimiles illis de ſociis Diomedis:quòd licet illi ſocij imaginaria viſione videntium potuiſſent opere Dęmonum videri modo quo dictũ eſt,tamẽ potius præſumitur, quòd per Dæmones in aſſumptis corporibus ex elemento aëris, tanquam aues volantes fuerint viſi:aut quòd aliæ aues naturales,à Dæmonibus agitatæ illos repræſentauerint.

Qualiter Dæmones intra corpora & capita exiſtunt ſine læſione, quando præſtigioſas opera ntur tranſmutationes.

CAPVT IX.

QVòd ſi vlterius ſuper modum præſtigioſæ trãſmutationis quęritur.An intra corpora & capita tũc exiſtãt,& an tales ſint tãquã obſeſſi à Dęmonibus æſtimãdi:& qualiter fieri poſſit,vt abſq;læſione potẽtiarũ & viriũ interiorũ poſſit ſpecies ab vna potentia interiori ad aliam deducere.Et vtrum tale opus debeat cenſeri miraculoſum factum,aut non.

Ad primum oportet diſtinguere de præſtigioſa illuſione, eò quòd vt dictũ eſt,illa illuſio fit interdũ ſuper ſẽſus exteriores,interdũ ſuper interiores,vſq; ad ſenſum exteriorem.

Prima ergo licet poſſit fieri abſq;hoc quòd Dæmones intrent potentias exteriores illas occupando, ſed tantũ exterius deludẽdo,vbi corpus aliquod occultare vellet, per interpoſitionẽ alicuius alterius corporis,vel alio quocunque modo, aut vbi per ſe corpus aſſumeret & ſe viſui obiiceret.

Secunda tamen non poteſt fieri,niſi ipſum caput & potẽ-

tias

tias principaliter occupet. Et hoc ostenditur auctoritate & ratione.

Nec obstare potest, quòd duo spiritus creati, non possunt esse in vno & eodem loco,& anima sit in qualibet parte corporis.Est autem auctoritas super hoc Damasceni.Angelus ibi est,vbi operatur.Ratio S Tho.2. sent.dist.7.art.5. Omnes Angeli boni & mali , ex virtute naturali, qua præstantior vtique est quacunque corporali, habent potestatem transmutandi corpora nostra.

Duo spiritus nō possunt esse in vno & eodem loco.

Patet hoc nedum propter præstantiam & nobilitatem naturæ, sed & ideò quia tota machina mundi & creatura corporalis administratur per Angelos.Greg. 4. Dialog. In hunc mūdū visibilem nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest : Vnde omnia corporalia reguntur per Angelos,sicut & motores orbium asseruntur, nō solùm à Doctoribus sanctis,sed etiam à Philosophis omnibus.Patet,& ex eo quòd omnia corpora humana mouentur ab animabus , sicut omnia alia per corpora cœlestia & per ipsorum motores.Si cui placet, videat S.Tho.in 1.par.q.90.art.2.

Tota machina mundi, & eius contenta reguntur per Angelos.

Ex quo concluditur,quòd quia Dæmones vbi operantur ibi sunt,ideò quando phantasias & interiores potentias perturbant,tunc etiam ibi existunt.

Dæmones animæ illabūtur.

Item,licet illabi animæ illi sit tātū possibile, qui eā creauit,tamē Dæmones etiā illabi possunt, Deo permittente, corporibus nostris. Et quia pro tunc possunt impressiones facere in potentias interiores affixas organis corporalib.Ideò & per illas impressiones, sicut immutantur organa ,ita immutantur operationes potentiarum modo quo dictum est:quod educere possunt species reseruatas in vna potentia affixa organo:sicut ex memoria,quæ est in vltima parte capitis,educit speciem equi localiter mouendo illud phantasma vsque ad mediā partē capitis, vbi est cellula virtutis imaginatiuæ:& demū cōsequēter vsque ad sensū cōmunem cuius residētia est in anteriori parte capitis.Et omnia subitò sic immutare & perturbare possunt, vt formæ tales necessario æstimētur,ac si exteriori visui obiicerētur:Exēplum patuit ex naturali defectu in Phreneticis & aliis maniacis.

Quòd si quęritur,quomodo hoc absque dolore capitis effi cere possit?Facilis est responsio. Primo, quia enim organa nō diuidit,nec immutat quò ad ipsorum subiectū, sed tantum

Quomodo sine dolore capitis spiritus caput intret.

tummodo species mouet. Item secundo, quia non alterat immittendo aliquam qualitatem actiuam, vnde necessariò passio sequatur, cùm & ipse in se Dæmon omni qualitate corporali careat ideo sine alio talia operari potest. Item tertiò, quia vt dictum est, tantummodo facit transmutationes per motum localem, ab vno organo ad illud, & non per alios motus, ex quibus alterationes læsiuæ interdũ causãtur.

Illud ergo quod difficultatẽ facit, ꝙ quia duo spiritus nõ possũt esse in eodẽ loco, puta diffinitiuè, & anima existit in capite; quõ tũc Dæmones ibidẽ existere possũt? Dicẽdũ, ꝙ residentia animæ assignatur centro cordis, in quo vitam influendo omnibus membris communicat. Exemplum datur de aranea in medio telæ, quæ sentit tactum ex omni parte.

Vt aranea in medio telæ, sic anima in corde.

Tamen quia dictum Augustini in libro de spiritu & anima, quod est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Ideò dato, quòd sit in capite, adhuc Dæmõ ibi operari potest: quia alia est eius operatio ab operatione animæ: cùm operatio animæ in corpore est, vt informet & vitam influat: vnde est ibi sicut forma in materia non sicut in loco. Dæmon autem sicut in tali parte corporis, & tali loco, immutando & operando circa species sensibiles. Vnde quia nulla confusio operationum est inter eos, ideo vtrumque simul in eadem parte corporis esse possunt.

An Dæmon mutando phãtasias in homine, eos obsideat.

Ad illud. An tales sint tanquam obsessi & arreptitij, id est, à Dæmonibus arrepti æstimandi: quia specialem hoc vult habere declarationem: an videlicet hoc possibile sit, vt opere Malefitorum aliquis vt obsessus à Dæmone, id est, quod Dæmon eum possideat verè & corporaliter. Ideò de tali materia speciali tractabitur modus in capitulo sequenti; habet enim & hoc specialem difficultatem, An operibus Maleficorum id fieri valeat.

An mira opera Dæmonum & maleficorũ habeantur pro miraculis.

Ad illud tantummodo, An temporalia opera maleficorum & Dæmonum sint ad modum miraculosorũ operum censenda: ita quod debeant opera miraculosa æstimari. Dicendum, quòd sic, in quantum fiunt præter ordinem naturę creatæ nobis notæ per creaturam nobis ignotam: licet non sint propriè miraculosa sicut illa, quę fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ, qualia sunt miracula Dei & sanctorũ. Vide, quæ in prima parte operis, sub quinta quæstione & reprobatione tertij erroris, tacta sunt.

Vltra

Vltra quæ addenda sunt, hæc propter eos qui huiusmodi opera impugnare possent, quasi non debeant censeri opera miraculosa, sed simpliciter opera Diabolica, eò quòd cùm miracula sint data in confirmationem fidei, non debent concedi fidei aduersario. Tum etiam, quia signa Antichristi dicuntur ab apostolo signa mendacia.

Finis miraculorum

Sed dicendum ad primum, quod miracula facere est donum gratiæ gratis datæ. Vnde sicut per malos possunt fieri homines, ita & per malos spiritus, in his videlicet, ad quæ eorum virtus extendere se potest.

Vnde etiam discernuntur miracula per bonos facta ab illis, quæ per malos fiunt adminus tripliciter. Primò, ex efficacia virtutis operantis, quia signa facta per bonos diuina virtute fiunt, in illis etiam, ad quæ virtus actiuæ naturæ se nullo modo extendit, sicut suscitare mortuos, & huiusmodi, quæ Dæmones secundum veritatem facere non possunt, sed in præstigiis tantùm: vt Simon Magus de mortuo, cuius caput agitabat, quæ diu durare non possunt. Secundo ex vtilitate signorum, quia signa per bonos facta sunt de rebus vtilibus, vt in curationibus infirmitatum, & huiusmodi. Signa autem per malificas facta, sunt de rebus nociuis vel vanis: sicut quòd volent in aëre, vel reddãt mẽbra hominum stupida & huiusmodi. Et hanc differentiam assignat Beatus Petrus in itinerario Clementis.

Differentia inter bonorũ & malorum miracula.

S. Petrus in itinerario Clementis.

Tertia differentia est, quantum ad fidem: quia signa bonorum ordinantur ad ædificationem fidei & bonorum morum. Sed signa malorum sunt in manifestum nocumẽtum fidei & honestatis.

Et iam quantum ad modum operandi differunt, quia boni operantur mirabilia per inuocationem Diuini nominis piè & reuerenter. Sed malefici & mali quibusdam deliramentis, & Dæmonum inuocationibus.

Aliud etiã non obstat ꝙ videlicet Apostolus opera Diaboli & Antichristi nominat signa mẽdacia: quia tũc mirabilia, quæ fiant ab eo diuina permissione sunt vera, & etiã falsa diuersis respectibus. Vera in illis quæ fiunt virtute Dæmonis, ad quæ eius virtus se extendere potest. Falsa, quãdo faciet ea ad quæ sua virtus se non potest extendere, vt suscitare mortuos, illuminare cæcos. Quia in primo, vbi facere attentabit, aut intrabit corpus defuncti, aut illud

Antichristus facit etiã vera miracula.

amouebit,

amouebit, & loco illius, ipse in assumpto corpore exactè se præsentabit, & sic in secundo præstigiosa arte visum aufert, aut infirmitates alias & subitò sanabit à læsione cessando, non qualitates interiores testificando, sicut in legenda Bartholomæi ponitur. Possunt etiam omnia mirabilia opera Antichristi & Maleficarum dici signa mendacia in quantum solummodo ad decipiendum fiunt: iam & tunc operabitur Antichristus. Hæc Thomas dist. 8. de virtute Dæmonum in operando.

Differentia inter mirum & miraculum

Posset etiam hic adduci differentia miraculorum, quæ ponitur in compendio Theologicæ veritatis: & inter mirum & miraculum, quia cùm miraculum propriè quatuor requirat, scilicet quòd sit à Deo, & quòd sit præter existentiam naturæ, contra cuius ordinem fit: & tertiò quòd sit euidens: & quartò quòd ad fidei corroborationē: quia origo in operibus maleficarum primum & vltimum ad minus deficiunt, ideo mira opera, non autem miracula dici possunt.

Et etiam ratione, quia etsi aliquo modo miracula dici possunt, quia tamen quædam sunt supra naturam, quædam contra naturam, quędam præter naturam. Et supra naturā sunt illa, in quibus non est simile in natura nec eius potentia, vt virginem parere. Contra naturam, vt quæ fiunt vsu contrario naturæ: terminatur autem ad conforme naturæ, vt cæci illuminatio. Et præter naturam, vt quæ fiunt ordine simili naturæ, vt in mutatione virgarum in serpentes, quòd natura facere potuisset per longam putrefactionem propter rationes seminales, sic etiam opera Magorum dicentur mirabilia.

Virga naturaliter mutantur in serpentes.

Res gesta mira de mulieribus sub feliū figura verberatis.

Rem gestam narrare expedit, & paululum eius declarationi insistere. Est oppidum in diœcesi Argentinensi, cuius nomen occultare ordo charitatis & honestatis postulat In quo laborator quadam die, dum ligna ad comburendum duntaxat in domo secaret, catus quidam non paruæ quantitatis ipsum molestare ei importunè se obiiciendo visus est, quem abigendo, ecce alius maioris quantitatis simul cum priori acrius ipsum aggrediuntur, quos iterum vbi repellere volebat, ecce tres pariter, & iam versus vultum saliendo, iamq́ue inter tibias morsibus lacerando ipsum aggrediuntur. Perterritus inde, &, vt retulit, maiori anxie-

tate

tate nunquam perplexus, signo crucis se muniẽdo, & opus prætermittendo, per incisa ligna catos infestos, & modo ad faciem, modò ad guttur denuò saltantes, iã vnã mulierem ad caput, iam alteram ad pedes, aut super dorsum percutiẽdo vix abegit. Et ecce post horæ spacium, dum iterum suo operi insisteret, duo famuli oppidi consulum, tanquam malefactorẽ ipsum capientes, ad præsentiã Basilici seu Iudicis ducere volebãt: qui Iudex à longè ipsum aspiciẽs, nec audientiam sibi præstare volens, imperat vt ad profundum cuiusdam turris seu carceris, vbi plectendi includebantur ad mortẽ, proiicetur. Eiulans ille, & cur talia pateretur, cùm in nullo crimine se conscium agnosceret, per triduum custodib. carceris quærulosè lamentabatur. Et hi quidem quantò pro audiẽtia sibi præstanda amplius instarẽt, tantò acrius Iudex ita sæuiebat, verbis contumeliosis asserẽs, qualiter & quomodo tantus maleficator adhuc reatũ suũ non agnosceret, aut quomodo se innocentẽ proclamaret, cum euidentia facti eius flagitia horrenda domõstrarent. Et cùm nihil proficerent, tamen suasu aliorũ consulum Iudex inductus audientiã sibi præstare habuit. Eductus itaque de carcere, cùm ante Iudicẽ staret, & Iudex ipsum intueri renueret, pauper genibus aliorũ circunsedentium prouolutus, petiit vt causa suæ calamitatis sibi aperiretur: sicque Iudex in hęc verba prorupit. Tu selestissim⁹ hominũ, quomodo tua flagitia non recognoscis? Ecce tali die, & tali hora, tres matronas præcipuas huius ciuitatis vulnerasti, vt in lectis decumbentes, nec surgere aut mouere se valeant. Refocillatus pauper, & de die & hora, ac de euentu rei apud se ruminans, dixit: En diebus vitæ meæ mulierem nunquam percussi aut verberaui, & quòd tali die & hora sectioni lignorum institi, testiũ legitima productione probabo. Sed & vestri familiares sequẽti hora huic operi me insistentẽ cõpeterunt. Tunc iterũ furibundus Iudex. Ecce, ait, quomodo scelera sua palliare nititur. Mulieres verbera deplangũt, demonstrant, & quòd eas percusserit, publicè testantur. Tunc pauper amplius super euentũ rei ruminans. Illa, inquit, hora creaturas me percussisse recolo, non autem mulieres. Attoniti circumsedentes, cuiusmodi creaturas pecusserit reserari cupiunt. Tunc ille rẽ gestam (& prout suprà tactum est,) omnibus stupentibus recitauit. Et intelligen-

tes opus Dæmonis fuisse, pauperem solutum & illæsum abire,& quòd negotiũ nulli reuelaret præcipiunt. Sed nec à fidei latoribus,qui interfuerant, euentus occultari potuit.

Quomodo Malefica in catos mutentur.

Super quem modum aliqua disserendo. An ne Dæmones in assumptis sic effigiis absque præsentia maleficarũ apparuerunt,aut earum corporalis præsentia præstigioso artificio in bestiales illas formas trãsmutata fuerit. Respondendo cõcludere oportet:quod licet vtrunque virtute Dæmonum fieri possit,ipsum tamen secundùm factum fuisse amplius præsumitur. Nam per motum localem, vbi Dæmones in effigiis catorum laboratorem inuaserunt, etiam laboratoris ictus & verbera catis illata,mulieribus in domo residẽtibus subitò, & per aërẽ inferre potuisse,& hoc propter pactum mutuò dudũ initum,nemo dubitat. Sic enim & læsionem vel puncturam, quam inferre volunt, sciunt aliqua imagine depicta vel fusa, vbi aliquem maleficiare volunt, quòd non illam imaginem, sed *illum quem* præsentare habet, iuxta *puncturas super imagines* factas lædunt: Varia super hunc modum gesta deduci possent.

Quomodo per imagines fusas homines vulnerentur.

Nec valet instantia si quis obiiceret, illas mulieres sic læsas fortassis fuisse innocẽtes eò quòd & per exẽpla tacta sunt,læsiones etiam innnocentibus posse contingere patet, Dum aliquis ignoranter per imaginem artificialem à malefica læditur:Instantia non valet, quia aliud est à Dæmone per maleficam lædi,& aliud per ipsum Dæmonẽ absque malefica:quia Dæmon per se in effigie animalis tunc verbera suscipit,quando alteri sibi per pactum coniuncto infert. Et quando cum eius consensu, ad talem apparitionem sub tali forma & modo se ingessit. Vnde sic tantummodo noxiis,& sibi per pactum coniunctis nocere potest, & nullo modo innocentibus. Per maleficas autem, vbi Dæmones lædere quærunt,tunc etiam innocentes permissione Diuina in vltionem tanti criminis sæpè affligunt.

Monachi Prædicatores comparantur canibus. Hæretici catis.

Verùm quòd etiam Dęmones per se interdum (Deo permittente) & innocentes læsũt,& dudum Iob sanctissimum læserunt,sed ibi non fuerunt,nec vsus fuit Diabolus huiusmodi præstigiosis apparitionibus prout in tali facto & per tale phantasma, cati quod animal perfidorum est appropriatum signũ sicut canis Prædicatorũ in scripturis. Vnde semper mutuo sibi insidiãtur. Et ordo Prædicatorum sub

figura catuli latrantis, in primo fundatore aduersus hæreses præmonstratus fuit.

Præsumitur autem, quòd per secundum modum maleficæ illæ tres laboratorem innaserunt, tum quòd primus modus non tantùm eis placuisset, tum quia secundus earum curiositati magis congruit.

In quo etiam talis ordo circa tria seruatus fuit. Primò, quò ad Dæmonum instantiam sollicitatæ super hoc fuerunt, & non Dæmones ad instantiam maleficarũ. Sic enim sæpissimè ex earum fassionibus repertum est à nobis, quòd ad instantiam Dæmonum, eas continuè ad mala perpetranda infestantes, plura habent facere, & verisimile, quòd de se non cogitassent, pauperem molestare.

Causa autem quare Dęmones ad hoc sollicitabant, sine dubio extitit, quòd quia benè noscunt, vbi crimina manifesta, impunita remanent, amplius Deus offenditur, fides catholica dehonestatur, & ipsarum numerus amplius augmentatur. Secundò, habito earum consensu, Dæmones earum corpora localiter trãstulerunt, ea facilitate, qua & spiritualis virtus pręstãtior corporali existit. Tertiò, quòd pręstigiosa apparitione modo quo supra tactũ est, in formas illas bestiales conuersæ ipsũ laboratorẽ inuadere habuerũt, nec defensę à verberibus, sicut vtiq; ea facilitate qua trãslatæ fuerant, eas defendere potuissent, sed verberari & verberatorem manifestari permiserunt, scientes illa flagitia per effœminatos viros, nullum zelum fidei habentes, remanere ob causas prætactas impunita.

Diabolus in forma sacerdotis prædicat.

Alludit quod legitur de quodam sancto viro, qui dum semel prædicantem Diabolum in forma sacerdotis deuoti in Ecclesia reperisset, & per spiritum ipsum Dæmonem agnouisset, esse verba sua obseruauit, & an benè vel malè populum informare attendebat: Et dum ipsum irreprehensibilem, & potius criminum obiurgatorem perpendisset, finito sermone accersito, dum causam super his quæreret, respondit: Ecce veritatem dico, sciens quòd dum auditores sint verbi & non factores, amplius Deus offenditur, & lucrum meum augmentatur.

De modo quo Dæmones per maleficarum operationes homines interdum substantialiter inhabitant.

CAPVT X.

Q Via in præcedenti capitulo tactum, qualiter Dæmones etiã capita hominũ, aut alias partes corporis occupare & intrare & species interiores de loco ad locũ mouere possunt. Dubitare quis posset, An ne ex toto homines ad instãtiã maleficarũ obsidere possent. Et de diuersis modis obsicẽdi absque maleficarũ instantia. Vnde pro harum declaratione tria sunt declaranda,

Primò de diuersis modis possidendi. Secundò, quòd ad instantiam maleficarum diuina permissione Dæmones interdum omnibus illis modis possident. Tertiò, acta & gesta super hæc sunt deducenda.

De obsessis à Diabolo ob peccata.

Quò ad primũ, secluso illo generali modo, quo Diabolus in homine, cum quolibet peccato mortali habitat. De quo modo S. Thomas quolib. 3. quæst. 3. sub dubio. An Diabolus semper substantialiter habitet in homine quandocunque peccat mortaliter. Causa dubitationis eius fit, quòd cùm Spiritus Sanctus semper habitet in homine cũ gratia, iuxta illud 1. ad Corinth. 3. Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis: & gratiæ opponitur culpa, & opposita habent fieri circa idem.

Diabolus non potest illabi in animam.

Vbi etiam declarat, quòd quia inhabitare in homine, potest intelligi dupliciter. Vel quãtũ ad animam, vel quantum ad corpus. Et primo modo, cùm non est Diabolo possibile habitare in anima, eò quòd solus Deus menti illabitur. Nec iterum Diabolus ita est causa culpæ, sicut Spiritus Sanctus efficit in anima per se operando, ideò similitudo non valet.

Impiorum mens est sicut nauis sine gubernatore.

Quantum verò ad corpus, dicere possumus, quòd dupliciter Diabolus potest habitare in homine, sicut etiam dupliciter homines reperiuntur, vel in peccato, vel in gratia existentes. Primo modo, dicere oportet, quia ex quolibet peccato mortali homo seruituti Diaboli addicitur, in quãtum Diabolus interdũ exterius suggessit peccatum, vel quãtũ ad sensum, vel quantum ad imaginationẽ, ideò dicitur habitare in affectu hominis, cùm ad quemlibet motũ tentationis mouetur, sicut nauis in mari sine gubernatore.

Potest

Poteſt etiam Diabolus in homine ſubſtantialiter habitare, ſicut patet in Arreptitiis: Et quia hoc magis pertinet ad rationem pœnæ quàm culpæ, vt patebit, & pœnæ corporales non ſemper conſequuntur culpam, ſed quandoque peccantibus, & non peccantibus inferuntur. Ideo & in gratia & extra gratiã exiſtentes, ſecundum altitudinem incomprehenſibilium iudiciorũ Dei inhabitare ſubſtantialiter poſſunt: & hic modus poſſidendi, licet non ſit noſtræ ſpeculationis, ponitur tamen, ne alicui impoſſibile videatur, quòd etiam, Dei permiſſione, homines, à Dæmonibus ad inſtantiã maleficarum ſubſtantialiter interdum inhabitãtur.

De arreptitiis.

Poſſumus ergo dicere, quòd ſicut quinq; modis Dæmones per ſe abſq; maleficis homines lædere, & poſſidere poſſunt, ita & omnibus illis modis ad inſtantiã maleficarum, cùm ex tunc, ſicut amplius Deus offenditur, ita & maior ſæuiendi in homines per maleficas Dæmoni permittitur facultas. Et modi perfunctoriè recitando hi ſunt, dempto eo quod vexant aliquando in bonis formæ exterioribus: quòd aliquando etiam aliquos in propriis lędunt tantummodò corporibus: aliquando in corporibus ſimul & in potentiis interioribus. Aliquando ſolùm tentant intus & extra. Alios vſu rationis ad tempus priuant. Alios velut beſtias irrationales reddunt. De ſingulis dicamus.

Quinque cauſæ cur homines à Dæmonibus obſideantur.

Sed prius, quinque cauſas, propter quas Deus permittit homines poſſideri præmittamus, quia ordinem ſeruare, materia poſtulat. Nam aliquando quis poſſidetur pro maiori ſuo merito. Aliquando pro alieno leui delicto, aliquando pro ſuo veniali peccato, aliquando pro graui peccato alieno, aliquando pro magno facinore proprio. Et his omnibus de cauſis nulli dubium, quin & Deus ad inſtantiam maleficarũ per Dæmones etiam ſimilia interdum permittat: & ſingula ex ſcripturis, & non per noua geſta tantùm probare expedit, cùm ſemper noua per antiqua roborantur.

Dæmones per epiſtolas & cilicium erecti.

Nam de primo patet in Dialogo Seueri, beati Martini chariſſimi diſcipuli, vbi fertur quẽdam Patrem ſanctiſſimæ vitæ tanto dotatum gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis propriis fugarentur, ſed etiam eiuſdem Patris epiſtolis & cilicio, & cum coram mundo Pater eſſet celeberrimus, ſe tentari ſenſit vana gloria, cui vitio licet viriliter reſiſteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordiis

S. pater orat Deum vt à Diabolo poſſideatur.

Deum precabatur, quatenus quinq; mẽſibus à Dęmone poſſideretur, quod & factum eſt. Nam eum ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat, & omnia applicare ſibi Dęmoniacis communia. Finito autem quinto menſe, prorſus & ab omni vana gloria, & à Dæmone liberatus eſt. Sed quòd hac de cauſa quis per malificium alterius poſſet à Dæmone poſsideri, ſicut factum fuiſſe non legitur, ita nec ad præſens affirmatur: licet vt pręmiſſũ eſt, incõprehẽſibilia ſint Dei iudicia.

Ob ſuperbiam S. Eleutherii alius plectitur

De ſecũdo autem, quòd ex alieno leui delicto aliquis poſſidetur, ponit exemplum beatus Gregorius de Beato Eleutherio abbate, viro ſimplicisſimo, qui cùm prope monaſteriũ virginũ pernoctaret, & ignoranti ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulum puerũ qui omni nocte vexabatur à Dæmone. Sed eadem nocte Dęmone liberatus eſt ad patris pręſentiam. Hic cùm rem didiciſſet geſtam, & puer iam poſitus eſſet in monaſterio ſancti viri, & tranſactis multis diebus paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait, ad cõfratres ſuos, Diabolus ſibi cũ *illis ſororibus* iocabatur. Sed vbi ad ſeruos Dei venit, puerũ vexare cepit. Et per lachrymas & ieiunia ſancti viri, & confratrũ difficulter, ſed eodẽ die liberatus fuit. Et quidem vbi ex alieno & leui delicto, quis innocens poſsidetur, nõ mirum ſi propter veniale proprium, aut propter graue alienũ peccatũ, aut etiam propter proprium facinus, aliqui etiam ad maleficatum inſtantiã per Dæmones poſsidentur.

Nam & de proprio veniali peccato patet per Caſsianum collatione abbatis Sereni prima, dicẽtem de Moſe. Moſes, inquit, in eremo, cùm ſingularis & incomparabilis vir eſſet, ob reprehenſionem vnius ſermonis, quem contra abbatem Macharium diſputans, paulò durius protulit, quadam ſcilicet opinione præuentus, diro confeſtim traditus eſt Dæmoni, vt humanas egeſtiones ori ſuo ab eo ſuppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gratia Dominus intuliſſe videtur, ne ſcilicet in eo vel momentanei delicti macula reſideret, patuit ex miraculoſa curatione. Nam continuò abbate Machario in oratione ſubmiſſa citius nequam ſpiritus ab eo fugatus abceſsit.

Monialis non ſignãs ſe cruce in eſu lactucæ Diabolo poſ-

Simile videtur huic, quòd Gregorius primo Dial. refert de moniali, quæ lactucam comedit, non prius ſigno crucis

ſe mu

se muniens,& per beatum Equitium patrem liberata.

De quarto etiam, videlicet pro alieno graui peccato aliquem possi leri, ibidem refert beatus Gregorius de beato Fortunato Episcopo, qui dum Diabolū ab obsesso homine propulisset, serò idē Dæmō in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit: O virum sanctum Fortunatum Episcopum. Ecce de hospitio me peregrinum proiecit, nec vbi quiescam inuenio. Tunc quidam cum vxore sua & filio sedēs, peregrinum inuitauit ad suum hospitium,& quærendo causam expulsionis, est gauisus super derogatione sācti viri, quàm à peregrino fictè audiuit. Exinde autem Diabolus puerum inuasit & prunis iniecit: ac animū eius excussit. Sicq; pater miser primū quē recepisset hospitio intellexit.

Et de quinta causa proprij facinoris & magni, cōmuniter tam in sacra scriptura, quàm in sanctorum passionibus legimus. Nam & sic 1. Regum 15. Saul inobediens Deo possessus est. Quæ omnia (vt diximus) tacta sunt, ne impossibile cuiquā videatur, ne ob facinorum malificarum, vt aliqui etiam ad earum instantiam possideantur. Super quo vt diuersos modos possidendi intelligere valeamus, quò ad secundum rem gestam in medium producamus.

Res gesta de maleficato obsesso.

Tempore siquidem Pij Papæ secūdi, ante iniunctum inquisitionis officiū, vnicè duobus Inquisitoribus talis accidit casus. Bohemus quidam de Dachono oppido, filium vnicum & sacerdotem sæcularem ob liberationis gratiam, quia obsessus erat, Romam vsq; perduxit. A casu autē, dum ego vnus ex Inquisitoribus, hospitium refectionis gratia intrassem, cōtigit, vt tanquam commensalis idem sacerdos cū patre ad tabulā pariter mecū consederent. Cōuenientes autem,& mutuò (vt moris forensium est,) conferētes, idem pater pluries suspirās,& quòd prosperum iter cōpleuisset, à Deo omnipotenti optabat: cui ex intimis compatiendo, quænā sui itineris & causa tristitię esset, inquirere cepi. Tūc ille, filio audiente qui & mihi collateralis in mensa erat, respōdit, Heu filiū habeo à Dæmone obsessum, quē ob liberationis gratiā magnis laborib. & impēsis hucusq; perduxi. Et ego, vbi nā filius esset, dū inquirerē, ꝙ mihi collateralis esset, indicauit. At territus ego paululum,& diligenter ipsum intuens, quòd cum tanta modestia cibum sumeret, & ad quæque interrogata piè responderet, hæsitare animo

cepi, quòd obſeſſus non eſſet, ſed infirmitatis cauſa ſibi aliquid accidiſſe obieci. Tunc filius rẽ geſtam per ſe narrans, & qualiter quantoque tempore obſeſſus fuiſſet, indicauit. Mulier, inquit, quædam malefica hanc mihi infirmitatem contulit; rixanti enim contra eam ratione cuiuſdam diſciplinæ circa regimen curiæ, cùm eam durius increpaſſem, quia ceruicoſæ volũtatis erat, dixit, quòd poſt paucos dies haberem intendere his quæ mihi contingerent. Sed & Dæmon in me habitãs hoc idem refert, quòd maleficium ſub quadã arbore poſitum ſit à malefica, quod niſi amoueatur, non potero liberari, ſed nec arborem vult indicare. At ego nec minimã ſuis dictis fidem adhibuiſſem, niſi experientia me protinus edocuiſſet. Nam interrogatus à me de interuallo temporis, vt præter conſuetum modum obſeſſorum tantæ ſuæ rationis eſſet capacitas, reſpondit: Vſu rationis tantummodò priuor, quando diuinis aut vacare aut ſacra loca viſitare voluero: Præcipuè autem Dæmon ex ſuis verbis per me prolatis dixit. Quòd ſicut maiorem diſplicentiam hactenus in *ſermonibus ad populum* ſibi feciſſet, ita vt *nullo modo me* prædicare ſineret, Gratioſus enim ex relatu patris prædicator extitit, & omnib⁹ amabilis. At ego Inquiſitor cùm de ſingulis certificare volebam per quindenã & vltrà ad varia ſanctorũ lumina ipſum deducere decreui. Præcipuè autem ad Eccleſiam Sanctæ Praxedis virginis, vbi pars ſtatuæ marmoreæ, cui in ſua flagellatione ſaluator noſter alligatus fuerat, & ad locum in quo Petrus Apoſtolus crucifixus fuerat, in quibus locis horribiles eiulatus, dum exorcizabatur, emittebat iam aſſerens ſe velle exire, poſt paululum verò minimè. Et vt præmiſſum eſt, in omnibus moribus mãſit ſacerdos compoſitus, & ſine omni nota, niſi dum exorciſmi incipiebant, & illis finitis, dum ſtola de collo amouebatur, ex tunc iterum nec minimum irrationabilem, aut inhoneſtum motũ demonſtrabat. Hoc dẽpto, dum Eccleſiam aliquã pertranſeundo genua pro ſalutatione virginis glorioſę flectebat, tũc Diabolus eius linguam in longũ extra os ſuum emittebat: Et interrogatus, an nõ ab illo poſſet cõtinere: reſpondit, hoc facere minimè valeo: ſic enim vtitur omnib⁹ mẽbris & organis collo, lingua, pulmone, ad loquendũ vel eiulãdũ, dũ ei placet. Audio quidem verba, quæ ſic per me & ex mẽbris meis loquitur, ſed

sed resistere omninò non valeo, & quādo deuotiùs oratio-
ni alicui insistere affecto, acriùs me impugnat, linguā emit-
tendo. Et quoniā colūna in Ecclesia sācti Petri ex tēplo Sa-
lomonis circumlata existit, per cuius virtutē plures licet à
Dæmonibus obsessi, liberātur, eò ꝙ & Christus prædicādo
in templo illi se appodiasset, hic tamen occulto Dei iudi-
cio liberari non potuit, alium modum pro sua liberatione
sibi disponendo. Licet enim per integrum diem & noctem
circa columnā inclusus mansisset, tamen sequenti die, post
varios exorcismos super eum perlectos, dum circunstaret
populus, & magnus fieret concursus: interrogatus, in qua
parte colūnæ se Christus appodiasset, tunc dentibus mor-
dendo columnam, locum demonstrabat eiulans, Hic stetit,
hic stetit. Vltimatim tamen dixit. Nolo exire. Et cùm inter-
rogaretur, qua de causa? respondit, Propter Lombardos: Et
interrogatus denuo, cur propter Lombardos egredi nollet.
Tunc respondit in Italica lingua, (cùm autem infirmus
sacerdos illud idioma ignoraret,) dicens: Omnes faciunt sic
& sic, nominando pessimum vitium luxuriæ. At sacerdos
post hoc me interrogando dixit Pater, quid sibi volunt
hæc verba Italica, quæ ex ore meo protuli? cui, cùm indi-
cassem, respondit: verba quidē audiui, sed intelligere non
potui. Et quia, vt rei probauit euentus, hoc dæmonium
erat de genere illo, de quo Saluator in Euangelio, Hoc ge-
nus dæmoniorum non eijcitur nisi in oratione & ieiunio:
Ideò quidam venerabilis Episcopus per Turcas, vt fertur,
à sede expulsus, piè illi compatiens, per totum quadrage-
simale tempus in pane & aqua, ieiuniis & orationibus, &
exorcismis quotidiè insistens, ipsum per Dei gratiam tan-
dem liberauit, & ad propria cum gaudio remisit.

Columna Salomonis Romæ.

Diabolus mōstrat locū vbi Christus acclinauerit docendo.

Super quo licet sine miraculo nullus in hac vita possit
sufficienter disserere, quibus & quot modis Dæmō homi-
nes possideat, vel etiā lędat: possumus tamē dicere, ꝙ quin-
que modis, dempto eo ꝙ in rebus fortunæ exterioribus a-
liquādo tamē lædūt. Nam aliqui in propriis tatūmodò ve-
xantur corporibus aliqui in corpore simul, & in potentiis
interioribus aliqui in potētiis tantūmodò interioribus, ali-
qui castigatione eorū ad tēpus tātūmodò vsu rationis pri-
uantur, aliqui verò velut bestiæ irrationabiles redduntur
Præfatum sacerdotem quarto modo possessum fuisse de-

Quot modis Dæmon possidendo vexet.

claratur. Nã nec in rebus fortunæ nec in proprio vexatus corpore fuit, prout contigit Beato Iob, vbi Deus Dęmonem licentiasse manifestè scriptura super hoc tradit, dicens ad Satan. Ecce, vniuersa quæ habet in manu tua sunt, tantum in eum ne extendas manum tuã, & hoc in res exteriores, in corpus verò postmodum ait: Ecce in manu tua est: verumtamen animam eius serua id est, vitam eius ne auferas.

Iob etiam in anima à Satana affligebatur.

Potest etiam dici, quòd tertio modo, scilicet in potẽtiis animæ interioribus simul & corpore vexatus fuit, cũ diceret, vt Iob. 2. habetur: Ad Dominum si dicitur, consolabitur me lectulus meus, & releuabor, loquens mecum in strato meo terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties: Dæmone scilicet procurante, secundum Lyram & secundum Thomã. Terrebis me per somnia quę scilicet dormienti apparent, & per visiones, quæ scilicet, apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuũ alienato. Solent enim phantasmata, informata diurnis cogitationibus, esse interrorem dormientiũ. Et hæc reprobatur in eo ex infirmitate corporis. Vnde sic consolatione vndique seclusa, nil remedij videbatur Iob euadendi tot angustias nisi per mortem: horrore inquit cõcutiens. Quibus modis & maleficas homines lædere per Dæmones nemo dubitat, prout in sequentibus patebit, qualiter per grãdines in rebus fortunæ, & in corpora animalium & hominum læsiones inferunt.

Et tertius etiam modus lędendi est in corpore, & in interiob. potentiis, absq; priuatione vsus rationis. Patet ex earum operationibus, vt suprà tactum est, adeò mentes hominũ ad illicitas affectiones incendũt ꝙ necessariò etiam nocturno tempore ad amasias per longa terrarum spacia currere habent, visco carnalis amoris nimis illaqueati.

Potest adduci & illud quod in Hassia oppido *Marburg*, contigisse dicitur de quodam obsesso etiam sacerdote, dum in exorcismis Dæmon interrogaretur, quãto tempore sacerdotem inhabitasset. Respondisse fertur, septem annis. Et cum exorcista obiiceret: cùm vix per tres menses eũ vexasti, reliquo tempore vbi eras? Respondit: In corpore suo me occultabã. Et ille. In qua parte corporis, vbi inquirebat, respõdit, vt plurimùm in capite. Et denuò vbi nã fuisset quando diuina celebrasset, & sacramẽtum sumpsisset, requisitus, dixit: Sub lingua eius me occultaui. Et ille

Vbi Dæmon lateat, quando Dæmoniacis præbetur sacramẽtum.

miser

miser: qua temeritate ad præsentiam creatoris tui non aufugisti, Tunc Dæmon. Nunquid sub ponte se vnquam quis occultare potest, donec de super vir sanctus pertransibit, dummodò gressus non fixerit. Diuina tamen cooperante gratia liberatus fuit, siue verum siue fictitium protulerit cùm mendax sit, & pater eius.

Solus Deus potest animæ illabi.

Quartus modus applicatur ad præfatum possessum Romæ liberatum, sub hac declaratione, ꝙ Dæmon possit illabi corpori, licet non animæ, cum hoc soli Deo sit possibile illa, etiam corpori, non tamen infra terminos essentiæ corporis: hoc inquam declarar terminos essentiæ corporis.

Hoc inquam declarādo habetur modus quo Dæmones substātialiter interdū in homine habitāt & ad tēpus tantum vsu rationis priuant. Et quidē hoc sic declaratur. Nā dicere possumus ꝙ corpus habet terminos duplicis rationis, scilicet quantitatis & essentiæ. Vnde quādo Angelus quicunq; bonus vel malus operatur infra, terminos corporalis quantitatis, & sic illabitur corpori operādo circa potētias quantitatiuas, sic etiam boni Angeli etiā imaginarias in bonis visiones operantur. Nunquā autē dicuntur illabi essentiæ corporis qua nō possunt illabi vt pars, neq; sicut virtus. Non sicut pars, quia alia & alia est essentia vtrobiq;. Non sicut virtus, quasi dās esse quia suū esse habet ꝑ creationē à Deo. Vnde & ipse solus habet intrinsecā essentię operationē & cōseruationem quādiu placitū fuerit suę pietati cōseruādo.

Quomodo boni & mali spiritus animæ illabātur aut circa eā operentur.

Vnde concluditur, ꝙ alię omnes perfectiones seu defectus loquendo de bonis, quò ad perfectiones, de malis quò ad defectus, quando operantur, si operantur circa corpus & partes eius, vt circa caput illabuntur tali corpori super terminos, videlicet quantitatis & quantitiuas potentias.

Si verò circa animam, tunc iterum vterq; extrinsecè operatur, sed modis diuersis. Et dicuntur operari circa animam, phantasmata illa seu species intellectui repræsentādo, & non solùm ad iudicium sensus cōmunis & sensum exteriorem. Ex quibus operationibus sequntur tentationes à malis Angelis & affectiones & cogitationes malæ per indirectū operando versus intellectum. A bonis autē Angelis sequuntur illustrationes phantasmatum ad cognoscendum reuelādo ab eis: vnde & talis diuersitas est ꝙ boni Angeli etiā directè possunt imprimere in intellectu phantasmata illustrando

do

do. Mali autem neque illustrare dicuntur phantasmata, sed prius obfuscare. Itē nec directè imprimere possunt, sed tātummodò indirectè, in quantum intelligentem necesse est phantasmata speculari.

Per hæc tamen etiam Angelus bonus non dicitur illabi animæ, licet eam illuminet: sicut nec dicitur superior Angelus illabi in inferiorem, licet eum illuminet, sed tantū modo extrinsecè operatur, & cooperatur modo, quo dictum est, vnde multò minus malus illabi potest.

Indicium de priore obsesso sacerdote.

Et per hunc modum Dæmon sacerdoti corpus in tribus occupauit. Primò, quòd sicut illabi suo corpori potuit infra videlicet terminos corporalis quātitatis, ita caput suum occupauit substātialiter illud inhabitando. Secūdò quod circa animam eius extrinsecè operari potuit, obfuscando intellectum, vt rationis vsum perderet. Ita etiam potuit vt sine intermissione, vel etiam interpellāti eum, quò ad missionē rationis, vexare. Licet etiam dici potest, quòd ex dono Dei hoc habuerit sacerdos, vt nō sine intermissione à Dęmone vexaretur. Terriò quòd licet omnibus mētibus organis ad loquendum & voces ad formandū priuaretur, semper tamē ad verba, licet non ad sentētiam verborum aduertentiam habuit. Qui modus obsistendi plurimùm ab aliis obsidendi modis differt, cum communiter obsessi legūtur sine intermissione à Dæmonibus affligi vt patet in Euāgelio, tam de lunatico, cuius pater dixerat ad Iesum: Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur. Matth. 17. quàm etiam de muliere illa, quam Satanas alligauerat 18. annis & erat inclinata, nec omninò poterat sursum aspicere. Luce 13. quibus etiam modis in hodiè Dęmones diuina permissione ad iustitiam maleficarum vexare possunt.

De modo, quo omne genus infirmitatis inferre possunt, & hoc in generali de grauioribus.

CAPVT XI.

SED & hoc, quòd non sit aliqua infirmitas corporalis, quæ à maleficis (Deo permittēte) inferri non possit etiam si ad lepram vel epilepsiā se extendere habeat: Probari potest per hoc ꝓpter doctores nullū genus infirmitatis excipitur

excipitur. Nam diligenter ea quæ superius tacta sunt, tam de virtute Dæmonũ, quàm ad malitiã maleficarum cõsiderãtur, nullã patitur hoc difficultatẽ. Nam & Nider, tam in suo præceptorio, quàm etiam Fornicario, vbi quærit: An malefici possint veraciter suis maleficiis homines lædere.

Et est quæstio absq; exceptione alicuius infirmitatis, etiam quantumcunque incurabilis. Et vbi respondet, quòd sic, quærit consequenter, quibus modis, & quibus rebus.

Et quò ad primum respondet, vt supra ex prima quæstione primæ partis tractatus patuit. Probatur etiam per Isid. describentem maleficarũ operationes 8. Etym. cap. 9. Malefici dicũtur ob facinorũ magnitudinem, hi enim elemẽta concutiũt, scilicet opere Dæmonũ ad tẽpestates conciãdas, mentes hominũ turbãt, modis videlicet suprà tactis, vsum rationis, vel omnino impediẽdo, aut grauiter obfuscãdo. Subdit, & absq; vllo veneni haustu, violentia tantũ carminis animas interimunt, vitam videlicet auferendo.

Probatur etiã per S. Tho. in 2. sen. circa dis. 7. & 8. Et in 4. dis. 34. Et cõmuniter per omnes Theologos ibidẽ scribẽtes, quòd malefici omnibus modis possũt procurare lęsiones in hominibus & eorũ rebus, cooperante Dæmone, in quibus Dæmon potest solùm lædere vel decipere, videlicet in rebus, fama, corpore, vsų rationis, & in vita: vult dicere, ꝙ in illis, in quibus Dæmon per se absq; malefica possit lædere, possit etiã cũ malefica: imo ampliori facilitate propter maiorem Diuinæ maiestatis offẽsionem, vt supra tactum est.

De rebus nãq; patet Iob. 1. & 2. vt supra patuit. De fama patet in Legẽda B. Hieronymi, vt refert Io. And. in Hieronimiano, quòd Diabolus se trãsformauit in formã S. Siluani Episcopi in Nazareth, amatoris Hieronymi. Qui Dæmon primò fœminã nobilẽ nocte in lecto procare & prouocare cœpit ad luxuriã verbis, & deinde factis sollicitauit ad malũ quæ cũ clamaret. Dęmõ sub specie sãcti Episcopi sub lecto fœminæ se abscõdit, vbi requisitus & inuentus per luxuriosa verba se mẽtitus est esse Episcopũ Siluanũ. In crastinũ ergo sãctus vir, disparẽte Diabolo diffamatus est grauissimè: quæ diffamia tãdẽ circa sepulchrum San Hieronymi fatẽte Diabolo in obsesso corpore purgata est.

Satan se trãsformat in Siluanũ Nazarenũ Episcopũ.

De corpore patet in Beato Iob, qui percussus fuit à Dęmone vlcere pessimo, quod exponitur de lepra. Refert etiã

Iob fuit leprosus.

Sigis

Sigisbertus & Vincen. in spe. histo. li. 25. cap. 37. quòd tēpore Ludouici secūdi Imperatoris in parochia Moguntina quidā Dæmō primò sæpè lapides iecit, & quasi malleo ad domos percussit. Et deinde publicè loquēdo, furta prodēdo, & discordias seminādo plures inquietauit: deinde omnes contra vnū irritauit, cuius hospitiū vbicūque manebat incēdit: & ob illius peccata omnes pati affirmauit. Vnde tādē agros pro hospitio habere oportuit: propter quod cum presbyteri litanias celebrarent, multos iactibus lapidum Dæmon vsque ad cruentationē læsit, aliquando quieuit, aliquando sæuiit, & per triennium ista continuauit quousque omnia ædificia ibi incendio consumpta sunt.

Itē de nocumēto vsu rationis, & vexatione interiorū sēsuū, probatur ex professis & arreptitiis per Euāgelicas etiā historias. Itē de morte, & quòd de vita etiā quosdā priuat. Patet Tobiæ 6. de septē viris Saræ virginis occisis, qui propter luxuriosum affectum, & effrenem appetitum in virginem Saram eiusdem non erant digni matrimonio. Quare concluditur, quòd sicut per se, ita & amplius per maleficas, in omnibus nihil dempto hominibus nocere possunt.

An læsiones Satanæ, vel maleficis ministris eius sint adscribendæ.

Verū vbi quæritur, an huiusmodi lęsiones sint potius Dęmonibus aut maleficis imputādæ: Respōdetur, quòd sicut propria & immediata actione Dæmones operantur, infirmitates immittendo, ita & ipsis principaliter sunt imputandæ; sed quia in cōtēptū & offēsam creatoris simul & in perditionem animarum quærunt huiusmodi per maleficas exercere, sciētes quòd per talem modum, sicut Deus amplius irritauit, ita & amplius permittit eis potestatem sæuiendi, Quia & de facto innumera maleficia perpetrantur, quæ nō permitterentur Diabolo inferre hominibus, si per se solùm affectaret homines lædere quæ tamen permittuntur, iusto & occulto Dei iudicio per maleficas propter earum perfidiam & Catholicæ fidei abnegationem.

Scopis aquam spargere excitat pluuiam.

Vnde & eis iusto iudicio talia imputātur secūdariò, quātūcūque Diabolus sit actor principalis. Scopa ergo, quā mulier intingit aquæ vt pluat & sursū in aërē aquā spargendo. licet in se non causet pluuiam, nec posset mulier inde reprehēdi, quia tamē ex pacto cū Dæmone inito, vbi iam vt malefica talia facit, licet Dæmon sit qui pluuiam causat ipsa tamen merito inculpauit, eò quòd mala fide & opere

Diabolo

Diabolo seruit, eius obsequiis se tradendo.

Sic etiã quando imaginẽ ceream, vel simile ad maleficãdum aliquẽ maleficus facit: vel quando maleficio alicuius in aqua vel plumbo imago apparet, quicquid molestiæ infertur tali imagini, cùm tale experitur fieri imaginato, id est, homini maleficiato, puta punctura vel alia læsura quacũq;, licet læsio realiter inferatur imagini per maleficã vel alium hominẽ, & inuisibiliter Dæmon maleficiatũ hominẽ eodem modo lædit, meritò tamen maleficæ imputatur: quia sine ea Deus nunquam læsionem inferre Diabolo permitteret, nec Diabolus per se lædere ipsum attentasset.

Per imaginẽ in aqua vel plumbo aliquem lædere.

Sed quia dictũ est de fama, in qua Dæmones per se homines lædere possunt, absq; maleficarũ cooperatione: posset in dubiũ verti, an etiã Dæmones per se possent honestas mulieres infamare, vt tanquam maleficæ reputarentur, cum in earum effigie ad maleficandum aliquem apparerent, vnde contingeret talem innocenter infamari.

Quomodo Dæmones famã hominum lædant.

Responsio: aliqua sunt præmittenda. Primò, quia dictum est, Dæmonem nihil posse efficere absque Diuina permissione, vt in 1. par. operis circa vltimam quæstionem patuit: etiam tactũ est, quòd non est tãta permissio super iustos, & in charitate existentes, sicut super peccatores, in quos vtiq; sicut maiorem habent potestatem, iuxta illud. Cum fortis armatus &c. ita vtiq; plura permittuntur à Deo in eorum afflictionem quàm super iustos. Demũ licet iustos in rebus exterioribus, vt fama & sanitate corporis, lædere possunt, Deo permittente. quia tamen sciunt hos eis cedere in augmentum meritorium, ideò minus eos lædere affectant.

Ex quibus dici potest, ꝙ in hac difficultate respectus potest haberi ad diuersa. Primò, ad diuinã permissionẽ. Secũdò, ad hominẽ, qui censetur honestus, cũ tales non semper sũt in charitate existẽtes, sicut sunt sub honestate reputati. Tertiò, ad facinus, in quo innocens debet infamari: quia illud ex sua radice cuncta flagitia mundi excedit. Ideo dicendũ, licet ex Diuina permissione quique innocẽs, siue in gratia cõstitutus, siue lædi nõ possit in rebus fortunæ & familia: habẽdo tamẽ respectũ ad ipsum facinus & grauitatẽ criminis, (cũ malefici sic nũcupãtur ob facinorum magnitudinem iuxta Isid. sæpè allegatum) dici potest, quòd hoc vt aliquis innocens prædicto modo à Dæmone infametur,

Nemo innocens infamatu

tur,

tur, fieri non est benè possibile, iterum multis respectibus.

Primò, quia cùm infamare in vitiis, quæ absque peccato expresso vel tacito inito cum Dæmone perpetrantur, vt sunt furta, latrocinia, & actus carnales. Aliud fit ab infamia super vitia, quæ nullo modo possunt homini imputari, aut ab eo perpetrari, nisi super actum expressum cum Dæmone inito: qualia sunt opera maleficarum: quæ nisi virtute Dæmonum à maleficis perpetrantur, vt vbi homines, iumenta, aut terræ fruges maleficiantur, vnde & eis aliter imputari non possunt. Ideò licet Dæmon possit hominem de aliis vitiis infamare, de tali tamen vitio infamare, quod sine eo non potest perpetrari, non videtur benè possibile.

Præterea hucusque nunquam actum est, nec repertum, vt aliquis innocens sit per Dæmonem taliter infamatus & sic propter talē infamiā morti fuisset adiudicatus. Imò vbi tantūmodo infamia laborat, talis nulla pœna punitur, nisi quod Canonica purgatio sibi indicitur, vt in tertia parte operis circa secundū modum sentētiādi maleficas patebit.

Canonica purgatio.

Et licet ibi contineatur, quòd in casu, dum in purgatione deficeret, pro reo esset habendus, adhuc tamē adiuratio sibi indiceretur antequam vlterius super pœnam relapsis debitam procederetur. Sed quia circa contingentia laboramus, quæ actu nunquam fuerunt perpetrata, nulli dubium quin & in posterum Diuina permissio fieri non permittat.

Præterea & à fortiori, propter angelicā custodiam, quæ non permittit insontes in aliis criminibus minoribus infamari, vt in latrociniis & huiusmodi, minus permittet, imò fortius suæ custodiæ deputatum ab infamia talium flagitiorum præseruabit.

Nec valet, si quis acta per Sanctum Germanum obiiceret, quando Dæmones in assumptis corporibus, & ad mēsam consedentibus alias mulieres viris suis condormientibus, repræsentabant, hospitem illudentes, quasi illæ mulieres in propriis corporibus semper edentes & bibentes aduentarent, de qua etiam supra mentio habita est. Quia nec ibi illę mulieres excusantur, quasi innocentes omninò, sed quòd talia mulieribus sæpè accidunt: quod iuxta cap. 26. q. 2. Episcopi notatur. Vbi reprehenduntur tales, quòd dum in imaginaria solūmodo illusione transferantur, putant se veraciter & corporaliter transferri, licet (vt supra tactum

tactum est)etiam interdum corporaliter à Dæmonibus vehuntur.

Sed q corporales infirmitates alias omnes, nulla dēpta, Diuina permissione inferre possūt, de illo est præsēs speculatio. Concludendo ex prænotatis, quòd sic: cùm nulla sit à Doctoribus exceptio, cui & rationē assentire oportet: cùm aliàs Dæmones sua naturali virtute cuncta corporalia excedunt, vt sæpè tactū est. Acta denique & gesta per nos reperta hæc affirmāt. Nā licet maior difficultas fortassis circa lepram aut epilepsiam oriri posit, an videlicet talia inferre possent, eò quòd huiusmodi tantummodò ex diuturnis prçuiis interiorum dispositionibus & defectibus soleāt oriri, nihilominus per maleficia interdum esse illata repertum est. Nam in Diœcesi Basiliensi in confinibus partium Lotharingiæ Alsatiæ, cùm quidam honestus laborator quædam verba data contra rixosam quandam mulierem protulisset, illa indignata minas adiecit, quòd in breui se de eo vindicare vellet. Et ille licet parui pendisset, eadem tamē nocte sibi pustulam collo accreuisse sensit, fricando tamen paululum & tāgens totam faciem inflatam & tunc factam cum collo persensit, in tantū vt horribilis specie lepræ etiā per totum appareret corpus, qui non distulit, sed quanto citius amicis & consulibus accersitis, rem gestā super comminatoria verba mulieris narrauit, & quòd sic mori ea fide & suspicione vellet, quod illa sibi arte magica eadē malefica intulisset. Quid plura? mulier capitur, quæstionibus exponitur, & crimen fatetur. At Iudex de modo & causa diligentius inquirens, respondit: Cùm me verbis opprobriosis homo ille aggressus fuisset, ego ita succensa, cum ad domū venissem, malignus spiritus causam tristitię meę inquirere cepit, cui cùm singula enarrassem, & vt me vindicare posse eidem insinuādo instarem. Ille inquisiuit, dicēs: Quid ergo vis, vt ei faciam? At ego respōdi: Vellem vt inflatam faciem semper retineret: & sic ille abcessit, & illam infirmitatem vltra quàm petij homini intulit: ego enim quòd tali lepra eum percuteret, minimè sperassem: vnde & incinerata fuit.

Leprā & epilepsiā à maleficis inferri.

Diabolus plus mali perpetrat quā maleficæ iubeant.

In diœcesi deniq; Constantiensi, inter Brisiacum & *Irenburg* leprosa quædam mulier multis referre solebat, nisi debitum vniuersæ carnis iam ab annis duobus persoluerit, q simili de causa cōtrouersię, quę inter ipsam & quandā aliā

mulierem mota fuisset, cùm de nocte domum egressa ante ostium quid operis agere tentasset, ventus quidam calidus à domo alterius mulieris, quæ ex opposito domus suæ fuerat, eius faciem repentè insufflauit, vnde & subitò in lepram quam gestabat se incidisse asseruit.

Sufflando in faciem malefica lepra lictorem infecit.

In dioecesi denique eadem & territorio Nigræ syluæ, malefica dum per lictorem super struem lignorum pro incendio sibi parato à terra eleuaretur, dixit: Dabo tibi mercedem: & sic insufflando in eius vultum, statim lepra horribili per totũ corpus percussus, paucis ex pòst superuixit diebus. Horrenda eius facinora breuitatis causa obmittuntur: sicut & alia quasi innumera, super hæc recitari possent. Epilespiam namque seu caducum morbum certis inflixisse per oua cum mortuorum corporibus subtumulata, præcipuè exearum secta ex inhumatis, cum aliis earum cæremoniis, quæ recitanda non sunt: vbi in potu, vel cibo, alicui præbuerunt, sæpius à nobis repertum est.

Oua cũ mortuis tumulata.

Super modum, quo alias consimiles infirmitates in speciali hominibus inferre solent.

CAPVT XII.

ALIAS denique infirmitates inflixisse, vt cæcitatem, vel acutissimos dolores & torsiones in corporibus hominũ, quis enumerare potest? Tamen ex his, quæ oculis nostris perspeximus, & quæ vni ex Inquisitoribus innotuerunt, aliqua in medium producamus.

Res gesta.

Eo in tempore, quo in oppido *Isburg* inquisitio super Maleficas fieret, hic inter alios deductus fuit casus. Nam honesta quædam persona, & vni ex familiaribus Archiducis matrimonio copulata in præsentia notarij, &c. secundùm formam iuris deposuit: & cum tempore suæ virginitatis cuidam ex ciuibus famularetur, accidit vt vxor illius graui dolore capitis langueret, pro cuius curatione cùm quædam mulier accessisset, & suis carminibus & certis practicis mitigare dolorem haberet: Ego, inquit, eius practicam diligenter obseruabam, perspexique quod contra naturam aquæ fusæ in scutellam quandam, ipsa aqua in ollam aliam ascendisset, cum aliis

cære

cæremoniis quæ recitare opus nõ est, cõsiderãsq; quòd ex illis dolor capitis in domina nõ mitigaretur, aliqualiter indignata, hæc verba ad Maleficam protuli, Nescio quid agitis, vos non facitis nisi superstitiosa, & hoc propter cõmodum vestrum. Tunc malefica statim subiũxit, an sim superstitiosa vel non, tertia die tu senties: quod rei probauit euẽtus. Nam tertia die manè me sedente, & fusum apprehendente, tantus dolor subitò corpus meum inuasit: Primò in interioribus, vt non esset pars corporis, in qua nõ punctiones horribiles sẽtirẽ: Secũdò non aliter mihi videbatur, nisi quòd cõtinuè igniti carbones capiti meo superfunderẽtur: Tertiò in cute corporis, à vertice vsque ad plãtas pedũ, non fuisset spacium ad punctũ acus, vbi non fuisset pustula alba sanie repleta, sicque in his doloribus eiulando, & tantummodò mortem optãdo vsque ad diem quartum restiti. Tandem maritus dominæ meæ, vt stabulum quoddam intrarẽ mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo, eo præcedente, dum ante *ostium stabuli eramus, Ecce, inquit ad me, pecia* panni albi super *ostiũ stabuli. At ego: Video. Tũc ille: Quãtum* potes, remoue, quia *fortè* melius habebis. Tunc ego quantum potui vno brachio me ad ostium tenente, cum altero peciam apprehẽdi. Aperias, (inquit dominus) & considera diligenter ibi reposita. Tunc vbi peciam solui, plura ibidem inclusa reperi, præcipuè autẽ grana quædam alba, ad modũ quo pustulæ inerãt corpori meo, semina quoque & legumina, quorum similia nec edere poteram aut intueri cum ossibus serpentum, & aliorũ animalium intuita sum. Et sic stupefacta, dum inquirerẽ à domino, quidnam agẽdum foret, vt in ignem cuncta proiicerẽ iniunxit. Proieci. Et ecce subitò non post horæ spacium, aut quartale, sed in momento, vt in ignem res illæ fuerant proiectæ, omnem sanitatem pristinam recuperaui. Et quia plura contra vxorem illius cui famulabatur fuerunt deposita, per quæ suspecta non tam leuiter quàm & vehementer fuit habita, & præcipuè propter magnam familiaritatem cum maleficis habitam. Vnde præsumitur, quòd cõscia de maleficio reposito, hoc viro indicauit, & deinceps modo pręmisso, publicatum, sanitatem ancilla recuperauit.

Insuper aliud maleficium cuiusdam personæ, etiam mulieris, illatum in eodem oppido referre in detestationẽ tanti

criminis expedit. Mulier quædā maritata, & honesta accessit, & iuxta iuris formā, vt suprà disposuit. Retrò domū, inquit, habeo viridariū (est & illi hortus cōtiguus vicinę meę) Vnde cùm quadam die transitum fieri ex horto vicinæ ad viridarium meum, non absque damno perspexissem, stans in ostio viridarij, & apud me ipsam conquerendo, & querulando, tam de transitu quàm & de damno, vicina subitò superuenit, & an suspectam haberem, inquisiuit. At ego territa propter malam eius famam, nil aliud nisi hæc verba protuli. Gressus in graminibus damna demonstrant. Tunc illa indignata, quia ad eius fortassis beneplacitum me litigiosis verbis cū ea implicare nolebam, abscessit cum murmure, & verba quæ protulit licet audirem, tamen intelligi nō potui. Post paucos verò dies ingens infirmitas mihi accidit cū doloribus ventris & acutissimis torsionibus à latere sinistro versus dextrum & viceuersa, quasi duo gladij aut cultri essent pectori infixi, & sic die noctuq; clamoribus omnes vicinos alios inquietaui: & confluētibus hinc inde pro cōsolatione, accidit vt lutifigulus, pręfatam vicinam & maleficā adulterino flagitio habens in amasiam, simili modo visitationis gratia accedens, & infirmitati meæ compatiens, post verba consolatoria abcessit. Sequenti tamen die festinè redijt, & inter alia cōsolatoria subiunxit. Experimētum capiam, an ex maleficio hæc vobis infirmitas acciderit, quòd si sic repertū fuerit, sanitatē vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto, & me in lecto decumbente, plumbum in scutellā aqua plenā supra corpus meū appodiando infudit, & vbi quædā imago & figuræ diuersarum rerū ex plūbo cōgelato apparuissēt: Ecce, inquit, ex maleficio hæc vobis contigit infirmitas. Et super limē ostij domus vna pars instrumētorū maleficij continetur. Accedamus ergo & illis amotis melius sentieris. Sicque maritus meus cum eo pariter ad tollendū maleficium accedūt: & lutifigulus limē eleuans marito iniunxit, vt manum in foueā, quæ apparuerat, mitteret: & quæcunque inueniret, extraheret: quod & fecit. Nam primò imaginem quandam ceream in longitudine vnius palmæ, vndique perforatam, habentem duos acus ex aduerso per latera, ad modum quo ipsa punctiones à sinistro latere vsque ad dextrum, & è conuerso persenserat extraxit. Demùm pecias panniculorum diuersas ac plurimas, tam

Quomodo probetur an aliqua sit maleficiata.

tam in granis, quàm in seminibus, & ossibus continentes, sicque illis in ignem proiectis, ego quidem conualui, sed non ex toto. Nam licet torturæ & punctiones cessassent, appetitúsque comedendi rediisset ex integro, tamen pristinæ sanitati vsque in præsens minimè sum restituta. Vnde hoc, quòd pristina sanitas non rediret, Respondit: Sunt & alia instrumēta alibi abscondita, quę inuenire nō valeo. Et qualiter tunc prima instrumenta reposita agnouisset, dū inquirerem. Respondit; ex amore quo amicus amico reuelare solet, hæc cognoui: vnde dum alteram procabat, & mihi vicinam agnoui, ideò argumentum super eam cepi suspicionis: hæc ægrota recitabat.

Sed si singula, quæ in illo duntaxat oppido reperta sunt, recitare vellē, liber vtique foret conficiēdus. Quanti enim cęci, claudi, aridi, & diuersis irretiti infirmitatibus, iuxta formā iuris, ex vehemēti suspicione super maleficas eis huiusmodi infirmitates, in genere vel in specie prædicentes, & quòd talia in breui sentire haberent, vel ad dies vitę, vel ad mortem statim percipiendam. Et quòd secundum eorum dicta & auisamenta cuncta accidissent, vel ad specifica tam infirmitatem, vel ad mortem aliorum. Quia enim terra illa vasallis & armigeris abundat, & otia dant vitia: vbi interdum mulieres procabant, dum illas procoatas abiicere, & alias honestas matrimonio sibi copulare disposuerunt, rarò sine vindicta super maleficium inferendum, aut viro aut vxori, dum se spretas cernebant: thorus coniugalis perseuerabat, non autem viris tantum, quantum mulieribus: cò vt piè æstimari potest illis interemptis, aut arefactis, priores amasias procare haberent.

Nobiles Tilenses taxat.

Nam & cocus quidam Archiducis, dum iuuenculam honestā & alienigenā duxisset, malefica eius amasia in publica via aliis honestis personis audientibus, iuuenculæ maleficium & mortem prædixit, extensa manu dicens. Nō diu de tuo marito gaudebis. Statimque sequenti die lecto decubuit, & post paucos dies debitum vniuersæ carnis persoluit, in extremis contestando. En sic morior, quòd illa suis maleficiis, Deo permittente, me interimit, & vtique pro meliori Deo sibi alias nuptias in cælo disponente.

Sic deniq; per maleficia miles quidā, vt publica fama testatur, interēptus fuit, sic & alij plures, quos recitare omitto.

Inter quos & domicellus quidam, dum ad nutum amasiæ secum pernoctare volebat, & per famulum suum, quòd ea nocte secum certis negotiis præpeditus, pernoctare non posset, ei indicasset. Illa indignata famulo iniunxit. Dicas domicello, non diu me vexabit: sicque & sequenti die infirmatus, post paucos dies sepultus.

Oculi maleficarum Iudices corrumpunt.

Sunt & tales maleficæ quæ Iudices solo aspectu & oculorum intuitu maleficare sciunt, quòd etiam nullā molestiā eis inferre publicè se iactantes: sed vt quibuscūque pro criminalibus causis detentis, & grauissimis tormentis pro dicenda veritate expositis, taciturnitatem inferre sciunt, quòd nunquam eorum facinora detegere poterunt.

Sūt & quæ imaginem crucifixi flagellis & cultris impingendo, ob maleficia perpetranda, cum turpissimis verbis, cōtra gloriosissimæ virginis Mariæ puritatem, & nostri saluatoris ex eius intemerato vtero natiuitatem dehonestauerunt: Verba illa, & singulos actus recitare non expedit, cùm nimis sint piorum aurium offensiua, in scriptis tamen redacta & reposita sunt: prout baptizata quędam Iudęa & alias iuuenculas induxerat, quarum vna Vvalburgis nomine eodem anno in extremis posita, dum à circunstantibus ad confessionem peccaminum hortaretur, exclamauit: Corpus & animam tradidi Diabolo, nec spes mihi adest veniæ, & sic defuncta.

Protestatio authoris.

Singula hæc non ad ignominiam, sed ad laudem & gloriā illustrissimi Archiducis conscripta sunt, cùm reuera vti Catholicus princeps & præcipuus zelator in exterminium earum cum assistentia reuerendissimi Ordinarij Brixien. non mediocriter laborauit. Recitata autem potius in detestationem & odium tanti criminis, vt quæ iniurias hominum vlcisci non desistunt: quomodo iniurias creatoris & fidei contumelias, etiam non habendo ad temporalia damna respectum, sufferre possunt. Omnium enim eorum hoc præcipuum fundamentum fidei videlicet abnegatio existit.

Super

Super modum, quo obstetrices maleficæ maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt.

CAPVT XIII.

Nec prætereundum est de nocumentis à maleficis obstetricibus pueris illatis. Et primò, quomodo interimunt. Secundò, quomodo Dæmonibus offerendo execrāt. In diœcesi nāque Argentinensi & oppido Zabernio mulier quædam honesta, ac beatissimæ virgini Mariæ plurimùm deuota, hunc casum referre sibi accidisse, singulis eius hospitium quod publicè tenet, nigram habens Aquilam pro intersigno, frequentantibus commemorat. A viro, inquit, legitimo, sed iam defuncto imprægnata, vbi dies pariendi appropinquarent, mulier quædam obstetrix, vt ipsam ad obstetricandum puerum acceptarem, importunè instabat. At ego conscia de eius infamia, licet aliam mihi assumere decreuissem, verbis tamen pacificis, quasi suis annuere vellē petitionibus, me simulabam. Adueniente autem tempore partus, cùm aliam obstetricem conduxissem, illa prior indignata, quadam nocte cameram meam, euolutis vix octo diebus, cum duabus aliis mulieribus ingreditur, & lecto appropinquantes, in quo iacebam, cùm maritum meum, qui in altera dormiebat camera vocare voluissem, singulis membris, & lingua ita remansi viribus destituta, quòd dempto visu cum auditu, nec perdicam mouere potuissem. In medio ergo illarum duarum stans malefica, hæc verba protulit: Ecce, hæc pessima mulierum, quia in obstetricem me recipere noluit, impunè non transibit. Et cùm aliæ duæ à latere stantes, pro ea supplicarent, dicentes: tamen nunquam alicui ex nostris nocuit: malefica subiunxit: Hanc mihi quia displicentiam fecit, suis in testinis aliqua immittere volo, sic tamen, quòd infra dimidium annum nullos propter vos dolores sentiret, sed illo euoluto satis cruciabitur: accessit ergo & ventrem cum manu tetigit, mihique videbatur quasi intestinis extractis, certas res, quas tamen videre non potui, intromittere. Illis ego abeuntibus, cùm vires ad clamandum recuperassem maritum quam ocius vocaui, & rem gestam denudaui. Cùm autem

Res gesta Tabernis Alsaticis.

ille causam puerperio assignare vellet, dicēs: Vos puerperæ plurimis illusionib. & phantasiis laboratis: nec quoquomodo dictis meis fidem adhibere volebat, adiunxi: Ecce spacium pro anno dimidio mihi donauit, quo elapso, si nulli cruciatus superuenient, dictis tuis fidem adhibebo. Consimilia denique verba filio clerico, qui & pro tunc Archidiaconus ruralis erat, protulit, cùm & ipse visitationis gratia illo die eam frequentasset. Quid plura? sex mensibus ad punctum euolutis, internorum viscerum tortura subitò ipsam tam dira inuasit, vt nec diebus nec noctibus, à clamoribus omnes inquietando abstinere potuisset. Et quia (vt præmissum est) deuotissima virgini & reginæ misericordiæ extitit: in pane & aqua, singulis Sabbatinis diebus ieiunando, & ideò & per ipsius suffragia credidit se liberari. Vnde & quadam die, vbi opus naturę perficere volebat, tunc omnis illa immunditia à corpore prorupit, & aduocans maritum cum filio, dixit: Sunt ne res istæ phantasticæ? nónne dixi, post dimidij anni spacium veritas cognoscetur? Aut quis vidit vnquam spinas, ossa, simul etiam ligna me comedisse? *Erant enim spinæ rosarum, in longitudine vnius palmæ, cum aliis variis innumeris rebus immixtæ.*

Malefica figēt acus in capita infanium.

Insuper (vt in prima parte operis) ex illius famulæ reductæ ad præsentiam in Brisiaco confessione patuit, maiora damna fidei circa hanc hæresim maleficarum ab obstetricibus inferri, quòd etiam quarundam confessio, quæ postmodum incineratæ fuerunt, luce clarius demonstrauit.

Nam in diœcesi Basiliensi, & oppido *Dann*, quędam incinerata fassa fuerat, vltra quadraginta pueros necasse, per modum talem, vt quando ex vtero egrediebatur, acum capitibus eorum per verticem vsque in cerebrum infigeret.

Altera denique in diœcesi Argentinensi, pueros absque numero, puta quia de numero non constabat, se interemisse fassa fuerat: taliter autem fuit deprehensa. Nam vbi ex vno oppido in aliud, causa obstetricādi mulierem quandā vocata fuisset, officio suo completo, dum ad propria redire volebat, vbi portam oppidi exiuit, casu brachium pueri recenter nati ex linteo, quo præcincta erat, cui & inuolutū brachium fuerat, ad terram cecidit quo viso ab eis qui infra portā sedebant, dū illa præterisset, leuatā è terra, vt putabāt, petiā carnis, cautius intuebantur, & cùm non petiam carnis,

nis, sed brachium pueri per articulos membrorum agnouissent, consilio cum præsidentibus habito, & inuento, quòd infans ante baptismum decesserat, brachióque careret, malefica capitur, quæstionibus exponitur, & crimen detegitur, sicque, vt prædictum est, absque eius numero, se infantes interemisse cognouit.

Malefica obstetrix brachia natis infantibus aufert.

Qua autem de causa vtique præsumẽdum ꝙ ad instantiam malignorum spirituum etiã eis interdum inuitis talia facere coguntur. Nouit enim Diabolus, quòd ab introitu regni cœlestis, propter pœnam damni, aut originale peccatum tales pueri sequestrantur. Vnde etiam diutius finale iudicium protrahitur, sub quo æternis cruciatibus deputabuntur, cum eo tardius numerus electorum completur, quo completo mundus consummabitur: & vt in præmissis tactũ est, suasu Dæmoniorum ex huiusmodi membris vnguenta, earum vsibus accõmoda, conficere habent.

Infantes non baptizati sequestrantur à regno cœlorũ.

Vnguenta ex carnibus infantum.

Sed & hoc horrendum facinus silentio prætereundum in detestationem tanti criminis non est. Nam vbi infantes non interimunt, tamen illos Dæmonibus execrando per hunc modum offerunt. Nato enim infante obstetrix, vbi puerpera malefica per se non existit, tunc quasi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipsum extra cameram deportat, & sursum eleuans principi Dæmoniorum, scilicet, Lucifero & omnibus Dæmonibus immolat: & hoc in loco coquinæ super ignem.

Malefica infantes offerũt Diabolo.

Et (vt quidam retulit) cùm perpendisset vxorem suam tempore partus, præter consuetum modum puerperarum nullam ad se ingredi mulierem permitteret, nisi duntaxat filiam propriam, quæ obstetricandi officiũ gerebat, causam huiuscemodi experiri volens, latenter se illo in tempore in domo occultabat. Vnde & ordinem sacrilegij, & Diabolicę immolationis, modo prædicto perpendit: cum eo quòd, vt sibi videbatur, per appendiculi instrumentum, in quo ollæ suspendũtur, infans nõ fultus humano auxilio, sed Dæmonum, sursum vehebatur. Vnde mente cõsternatus, cum & horrenda verba per Dæmonum inuocationẽ, & alios ritus nephandissimos persensisset, subitò vt infans baptizaretur acriùs institit & cùm ad aliam villam, in qua parochialis erat Ecclesia, deferendus esset, & per pontem super flumen quoddam pertransire haberẽt, ille euaginato gladio super

filiam, quæ infantem gerebat, irruit, dicens, aliis duobus sibi adiunctis audientibus: Nolo vt infantem per pontem deferas, quia aut per se ponte gradietur, aut tu in flumine submergeris. Qua perterrita, cum aliis quæ aderant mulieribus, & an ne compos esset rationis inquirentes, (res enim gesta cunctos alias latebat, demptis duobus viris sibi coniunctis.) Tunc ille: Pessima mulierū, arte tua magica scandere pendiculum infantem fecisti, fac & iam, vt nullo deferente pontem pertranseat, aut in flumine te submergam. Sicque coacta, puerum super pontem posuit: & arte sua Dæmonem inuocans, subitò ex altera parte pontis infans cernitur. Baptizato ergo puero, & ad propria rediens cùm iam per testes filiam de maleficio cōuincere poterat, prout plurimū facinus oblationis minimè probare potuisset, eò quòd ipse vnicus illi sacrilego ritui interfuisset, apud Iudicem post tempus purgationis, filiam cum matre accusat, & pariter incinerantur, & facinus de sacrilega oblatione, quod per obstetrices fieri solet, detegitur.

Cur maleficæ offerant infātes Diabolo.

Sed hic dubiū oritur: Quid ne operis aut efficaciæ talis sacrilega oblatio in huiusmodi pueris efficere valeat. Ad quod dici potest, quòd sicut triplici ex causa Dæmones efficiunt, ita & ad tria nephādissima hæc eis deseruiūt. Nam primò ex superbia eorum, quæ quia semper ascendit, iuxta illud, Superbia corū qui te oderunt, ascendit; semper quærunt quantum possunt, diuinis, rebus & cæremoniis se conformare, vt sic sub specie boni apparentis facilius decipiāt. Sic enim & virgines, pueros mares vel fœminas expetunt à magis, vbi in speculis vel vnguibus maleficorum furta sublata, vel alia occulta habent manifestare, licet per corruptos idem ostendere valerent, sed tamē vt fingat, se falsè castitatem amare, quam tamē odit. Cùm castissimam virginem summè odit, eò quòd caput eius contriuit. Gen. 3. Vnde sic animas maleficorum & eius credentium per infidelitatis vitium, sub specie virtutis decipiunt. Tertiò, vt ipsa perfidia maleficarum amplius in sui augmentum crescat, dum à cunabulis sibi dicatas maleficas seruant.

Cur Satan odio habeat virginitatem.

Ex his efficit hæc sacrilega oblatio tria in puero. Primò, quòd sicut exterior oblatio fit in reb⁹ sēsibilibus Deo, puta in vino, pane, terrę frugib⁹, & hoc in signū debitę subiectionis & honoris, iuxta illud Ec. 35. Nō apparebis in cōspectu

Domini

Domini Dei tui vacuus. Quæ etiam res aliis postmodum prophanis vsibus nullo modo applicari debent, nec possũt, Vnde & 10. q. 1. Damas. Papa. dicit, oblationes quæ intra Ecclesiã offerũtur, sacerdotibus tantummodò pertinere, sic tamen, vt non solùm eas in suos vsus conuertant, sed vt fideliter dispensent, partim ad ea, quæ ad cultum diuinũ pertinent, & partim etiam in vsus pauperum conuertant. Ita & talem puerum Diabolo in signum subiectionis & honoris oblatum, Diuinis vsibus applicari, dignæ & fructuosæ subiectionis causam, pro se quàm pro aliis, quomodo est possibile hoc à Catholicis fieri.

Quomodo liberi portent peccata parentum.

Quis enim dicere potest, materna scelera seu aliena peccata, quò ad punitionem, non redundare in filios. Fortassis ille qui dictum propheticum attendit: Filius non portabit iniquitatẽ patris. Sed quòd de illo passu. Ego. 20. Ego Dominus zelotes, visitans peccata patrum in filios, vsq; in tertiam & quartã generationẽ? Est enim hæc vtriusq; sententia, vt prima intelligatur de pœna spirituali in iudicio poli siue Dei, & nõ in iudicio fori. Et est pœna, quæ principaliter tãgit animã, siue sit pœna damni, vt priuatio gloriæ, siue pœna sẽsus, id est, crucificationis ignis infernalis. His enim pœnis nũquã punitur aliqs sine culpa ꝓpria, vel cõtracta, quãtũ ad originale, vel cõmisso quãtũ ad actuale peccatũ.

Secũda verò auctoritas, quia intelligitur de imitatoribus, paternorum scelerũ, vt Gratianus exponit. 1. q. 4. §. quibus. Vbi etiã dat alias expositiones, ideò aliis pœnis quibuscũq; in iudicio Dei punitur quis, non solùm pro culpa sua commissa, vel committenda, vt scilicet euitetur, sed etiam pro culpa alterius.

Nec valet si dicatur, quòd tunc punitur sine causa, & sine culpa, quæ debet esse causa pœnæ. Quia iuxta regulam iuris sine culpa, nisi subsit causa, non aliquis puniendus, Vnde & dicere possumus, semper quòd superest causa etiam iustissima, licèt nobis ignota. 24. q. 4. Augustinus. Et si super actionem facti profunditatem iudiciorum Dei penetrare non possumus, verumtamen verum scimus esse, quod dixit, & iustum esse quod fecit.

Et tamen distinctio in pueris oblatis eò, quòd loquendo de innocẽtibus, quia nõ per matres maleficas, sed per obstetrices Dęmonibus offerũtur, & rapiũtur occultè, vt dictũ est

suprà,

ſuprà ab amplexibus & vtero honeſtę matris,quòd tales innocentes non adeò deſeruntur,vt imitatores efficiantur tãtorum ſcelerum,ſed imitatores paternarum virtutum, hoc piè credendum eſt.

Secundum quod efficit hæc ſacrilega oblatio,eſt,quòd ſicut in oblatione, qua homo ſeipſum Deo offert in ſacrificium,recognoſcit Deum ſuum principium & finem:quod quidem ſacrificium dignius eſt omnibus ſacrificiis aliis exterioribus ab eo impenſis,iuxta illud:Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus,&c. Et hoc quo ad principium creationis & finem glorificationis. Ita & ipſa malefica puerum offerens Diabolo, eius animam & corpus, tanquam ſuo principio & fini damnationis æternæ commendat,vnde & non niſi miraculosè à ſolutione tanti debiti liberari poterit.

Quomodo oblati Dæmonibus liberẽtur.

Liber exemplorum Beatæ Mariæ.

Solet & quædam hiſtoria,imò & plures recitari, de pueris ex materno vtero Dæmonibus improuiſè,ex aliqua paſſione,& commotione mẽtis à matribus oblatis,& qualiter cum maxima difficultate in adulta ætate à Dæmonum iuriſdictione,quam Diuina permiſſione ſibi vſurpauit,liberari poterunt,de quibus liber exemplorum beatiſſimæ virginis Mariæ refertus noſcitur. Specialiter & de illo, qui per ſummum Pontificem,dum liberari è vexationibus Dæmonum non poterat, miſſus tandem ad quendam virum ſanctum in Orientalibus partibus degentem,cum magna adhuc difficultate per interceſſionem ipſius glorioſiſſimæ virginis,ab illa iuriſdictione ereptus fuit.

Vnde ſi in vltionẽ vnius improuiſæ nõ dico oblationis, ſed exhibitionis,vbi mater ex indignatione duntaxat, ſuper copulam carnalem viro exhibendam,cum dixiſſet maritus, ſpero inde fructum prouenturum,& illa replicãs:Sit fructus ille Diabolo datus,tanta ſeueritas diuinæ punitionis patuit: quanta creditur ſæuire,vbi tantæ Diuinæ maieſtatis cernitur offenſa.

Tertium quod hæc ſacrilega oblatio efficit,eſt habitualis inclinatio ad huiuſmodi maleficia hominibus,iumẽtis, & terræ frugibus inferenda. Huius ratio aſſignari poteſt ex his,quæ ſecundũ Tho.in 2.q.108.ſuper punitionẽ temporalem,qua aliqui propter alienas culpas puniuntur,deducũtur. Dicitur enim quòd quia filij ſunt ſecundum corpus,res quædam patris,& ſerui & animalia,res dominorũ. Et cùm

aliquis

aliquis sit puniendus in rebus suis omnibus, ideò & filij pluries pro parentibus.

Cur filii pro parentibus puniantur.

Et differt hæc ratio ab illa, quæ suprà tacta fuit de peccatis patrum: quia Deus visitat filios vsque in terram & quartam generationē, quia (vt ibi tactum est) hoc intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum. Hæc autē ratio concludit de punitione filiorum pro parentibus, vbi nō imitantur paterna scelera in actu per mala opera, sed tantū in habitu. Sic enim & filius, natus ex adulterio Dauid, mortuus fuit quàm citius. Et animalia Amalechitarū iussa sunt interfici. Quamuis & huiusmodi sit ratio mystica, vt habetur 1. par. q. 4. §. paruulos.

De oblationibus liberorum Deo vel Dæmoni.

Ex quibus omnibus non inconuenienter dicitur, quod huiusmodi pueri semper ad maleficia perpetranda vsque in finē vitæ inclinantur. Sicut enim Deus suā oblationē sanctificat, vt sanctorum gesta demonstrant, vbi parentes sobolē ex eis procreandā Deo dicassent: vtique & Diabolus suā oblationem inficere nō cessat: Ex veteri & nouo Testamēto quasi innumera possent gesta deduci. Sic enim plures Patriarchæ & Prophetæ, vt Isaac, Samuel, Samson. Sic etiam Alexius, Nicolaus, & alij innumeri, gratiis plurimis ad sanctitatem vitæ fuerunt prouenti.

Malefica totā progeniem inficiunt

Experientia denique demōstrat, semper filias maleficarū cū consimilibus tanquā imitatrices maternorū scelerū esse diffamatas: imò & totam quasi progeniem esse infectā. Et huius quidē & omniū præcedentium ratio, quia superstitē semper habent relinquere, & in augmentū illius perfidiæ summis conatibus ex pacto cū Dæmone inito tēdere. Vnde enim contingere pòsset quòd sæpissimè repertū est, puellas impuberes, octo vel decē annorū tēpestates & grandines cōcitasse, nisi ex tali pacto sub tali oblatione sacrilega Diabolo per matrem Maleficam infantem execrasse. Nec enim per se pueri talia ex fidei abnegatione prout adultæ maleficæ principio facere habent, efficere possent: cū nec alicuius fidei articuli fortassis notitiam habent. E quibus gestis aliqua in medium producamus.

De puella octo annorum, sciente pluuias & grandines excitare.

In partibus enim Sueuiæ, dum quidā villanus segetes in cāpis cū filia paruula vix octo annorū conspicere decreuisset & propter siccitatem terræ pluuiam apud se ruminans & conferens optasset dicens: Heu quando veniet, pluuia?

pluuia? Puella audiens verba patris, ex simplicitate animi dixit: Pater si pluuiam desideras, faciam quòd citò veniet. At pater: Vnde hæc tibi, noscis ne pluuiam procurare? Respondit puella: vtique, & nedum pluuiam, sed & grandines, & tempestates concitare scio. Et pater: Quisnam te docuit? Respondit mater mea, verùm quod mihi inhibuit ne alicui indicarem. Tunc iterum pater. Et quomodo te docuit? Respondit, me misit vni magistro, quē omni hora, ad quæcunque petita habere possum. At pater, Vidistine illum? Respōdit, vidi interdum viros introeūtes & exeūtes ad matrem & cum interrogassem, quinam essent respondit. Sunt nostri magistri quibus & te tradidi & commisi, magni fautores & diuites. Territus pater anne illa hora grandinem excitare posset, inquisiuit. Et puellam, Vtique si modicum aquæ habuero, faciam. Tunc pater puellam per manum ad torrentem deduxit, Fac inquit, sed tantummodo super agrum nostrum. Tunc puella manuum in aquam misit, & in nomine sui magistri, iuxta doctrinam matris mouit: Et ecce tantummodo pluuia agrum illum perfudit. Quod cernens pater, fac inquit & grandinem, sed tantummodo super vnum ex agris nostris. Quod cùm iterum puella fecisset, pater de experientia certificatus, vxorem apud Iudicem accusauit quæ capta & conuicta, incinerata fuit, & filia reconciliata & Deo dicata, amplius illa efficere non potuit.

Sequitur super modum quo iumentis malefica variæ nocumenta inferunt.

CAP. XIV.

Nūquid Deo cura de bobus

VTique à fortiori, cum Apostolus dicat, Nunquid Deo cura est de bobus, volens per hoc innuere, quòd licet omnia subsint diuinæ prouidentiæ, tam homines, quam iumenta, vtrosque iuxta modulum suum seruās, vt Psal. ait Filii tamē hominū sub regimine & protectione alarū āplius gubernātur. Si inquā, homines Diuina permissione, per maleficos affligūtur, innocētes, iusti, & peccatores, parētes deniq; in filiis quæ res sūt pertinētes ad eos. Cū etiā iumēta terręque fruges, similiter de rebus hominū existāt vtiq; & super illos varia nocumenta

cumenta posse à maleficis inferre nemo dubitare Diuina permissione cócurrente præsumat. Sic denique nec minima reperitur villula, vbi mulieres mutuò vaccas inferre, lacte eas priuare, & sæpissimè interimere non cessant.

A minimo autem nocumento inchoando, quod de priuatione lactis æstimari potest. Si de modo, quo id efficere valeat, quæritur: Responderi potest, ꝙ quia secūdū Albertū 3. de anima. Lac de natura sit menstrui in quolibet animali: sicut etiā fluxus alius in fœmina, vbi non restringitur talis fluxus aliqua infirmitate, tunc restringitur aut aufertur interdum maleficiali opere: Ex conditione autē naturali lac restringitur post cóceptū fœtum. Ex infirmitate verò accidentali, sicut pluries ex comestione alicuius herbæ quę ex natura lac restringere habet & vaccam alterare.

Quomodo maleficæ lacte priuent.

Ex maleficio autem talia procurant variis modis. Quædam enim nocturnis tēporibus & sacratioribus, vtique ex inductione Diaboli, ob maiorem offensam diuinæ maiestatis, in quocunque angulo domus suæ se collocant, vrceū inter crura habentes, & dum cultrum vel aliquod instrumentum in parietem aut columnā infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc suum Diabolum, qui semper eis ad omnia cooperatur, inuocant, & quod de tali vacca, & tali domo, quæ sanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affectat, proponit. tunc subitò Diabolus ex mammillis illius vaccæ lac recipit, & ad locum vbi malefica residet, & quasi de illo instrumento fluat, reponit.

Ex cultro lac mulgere.

Hæc quidē populo prædicando, nemo propterea ex eis informatur: quia quantumcumq; quis Dæmonē inuocare, & per nudā inuocationē hæc se posse efficere æstimaret, se ipsum deciperet, quia caret fundamento illius perfidię, quia scilicet homagium non præstitit, & fidē nō abnegauit. Hæc ideò posui, cum plures hæc & alia, quæ posita sunt, æstimāt populo nō esse proponēda propter periculū informationis cū sit impossibile, aliquem per prædicatorē posse informari ratione tacta. Potiùs autem sunt in detestationem tanti criminis, & vt Iudices in vltionem tanti sceleris scilicet, fidei abnegationis, amplius inardescant sunt prædicanda: Licet non semper: plus etiam ponderant seculares huiusmodi temporalia damna, cùm magis terrenis implicantur

affectio

affectionib. quàm spiritualibus, vnde & cum eis talia posse fieri affirmantur, in punitionem ipsorum amplius sæuiunt: sed tamen astutiam Diaboli quis explicare potest.

Butyrū Maicum ex aqua formare.

Noui illos in quadam ciuitate constitutos, qui dum tempore Maij butyrum Maicum comedere affectarent, eis in itinere existentibus & in prato circa torrentem cōsedentibus, vnus ex eis, qui pacto cum Dæmone per antea siue tacito siue expresso inito, dixit. Ego optimum butyrum Maicum procurabo. Et statim depositis vestimentis & torrentem intrans non stando, sed sedendo contra aquæ fluxum dorsum vertebat, & cæteris conspicientibus, ipse dum certa verba protulisset, & aquam manibus post tergum mouisset, post paululum butyrum formatum ad modum quo villanæ tempore Maij vendere in foro solent, in magna quantitate apportauit, & aliis gustantibus, optimum fuisse butyrum affirmarunt.

Qua ex re colligitur, primò hunc de sua practica fuisse certum, vel quia merè Maleficus per expressum pactum cum Dęmone initum, vel quia per tacitum pactum nouerat sibi Diabolum ad vota affuturum. Siquidem primùm tunc non indiget discussione, quin verus Maleficus fuerit. Si autem secundùm: tunc vsus suffragio Diaboli fuit, eò quòd sibi oblat9 & execrat9 à matre vel obstetrice fuerit.

Quòd si quis obiiceret, Diabolum fortasse apportasse butyrum sine aliquo pacto tacito vel expresso ac etiā absque oblatione aliqua. Respondetur, quòd nunquam aliquis vtitur suffragio Diaboli in consimilibus operibus sine eius inuocatione: quia ipso facto, cum quis Dæmonis auxilium petit, contra fidem vt apostata agit. Iuxta determinationem Doctoris in 2. senten. dist. 8. super difficultatem: Vtrum auxilio Dæmonum vti, sit apostasia à fide. Nam licet cum aliis Doctoribus Albertus Magnus concordet, tamen magis expressè dicit, quòd semper in talibus est Apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes, coniurationes, fumigationes, & adorationes fiant, tunc apertū pactum initur cum Dæmone, absque hoc videlicet, quòd aliquis corpus & animam cum fidei abnegatione, in toto vel in parte tradat. Quia per hoc quòd ipsum inuocat, iam committit apostasiam verborum apertam. Si autem non fit inuocatio verborum, sed solummodo fit opere simpli-

Apostata etiā quis sine homagio efficitur.

Apostasia verbi & operis.

ci,

ci, quia ſcilicet tale opus facit, quòd non niſi Dæmonum auxilio effectum ſortiri poteſt. Tunc ſiue faciat illud incho ando in nomine Diaboli, ſiue per alia verba ignota, ſiue abſque omni verbo, illa tamen intẽtione, vt dictum eſt, tũc ſubdit Albertus, eſt apoſtaſia operis: quia illud opus expectatur à Dæmone. Cùm autem expectare aliquid à Dæmone, vel aliquid percipere per ipſum, ſemper eſt fidei contumelia, & ideò apoſtaſia.

Vnde & hîc concluditur, quòd quocunque modo præfatus magus hoc procurauit, vtique per pactum tacitum vel expreſſum procurauit Et veriſimiliter, ſi abſque pacto expreſſo, quòd tunc vt maleficæ facere ſolent, per tacitũ & occultum pactũ, vel ex ſe, vel à matre, aut obſtetrice initum talia effecit. Et dico ex ſe quia tantummodò opus exercuit, effectum à Diabolo expectans.

Secundũ quod colligitur ex illa vel cõſimili practica, eſt, quòd quia Diabolus nouas rerum ſpecies condere non poteſt: ideò vbi tam ſubitò naturale butyrum ex aqua prorupit, virtute Dæmonum, non aquam in lac mutando, ſed vel butyrum alibi ex loco repoſito accepit, & illi ad manus tradidit: Vel ex lacte naturali, hoc eſt, ex naturali vacca recipiendo, & ſubitò ſic coagulando in naturam butyri. Quia quòd ars mulierum per ſpacium temporis efficit butyrum formando, hoc ipſe in breuiſſimo tempore efficere nouit, & tunc ſibi obtulit.

Ad idẽ reducitur modus, quo aliqui ſuperſtitioſi vinum aut alia neceſſaria non habentes, nocturnis tẽporibus tantummodò flaſconem aut aliud vaſculum recipiunt, & dum per vicum aliquem incedunt, ſubitò vas vino impletum reportant. Tunc enim Diabolus vinum naturale, ex aliquo vaſe recipiendo, illi flaſconem impleuit.

Vinum quomodo comparent Maleficæ.

Super modum autem quo animalia & iumenta malefici interimunt, dicere oportet quòd ſicut homines, ita & iumenta vel tactu & viſu, vel viſu tantum, vel vbi ſubter limen oſtij ipſius ſtabuli, vel vbi ſolent adaquari, maleficiũ aliquod, ſeu inſtrumentum maleficii reponunt.

Q ũ malefici animalia interimant.

Sic enim & iſtæ in Rauenſpurg incineratæ, de quibus & infrà patebit, ſemper ad inſtantiam Dæmonũ, vbi meliores equi, aut pinguiora iumenta erant, maleficare habebant. Et dum interrogatæ fuiſſent, per quem modum talia effice-

rent? respondit vna nomine Agnes, quòd subter limen ostij ipsius stabuli certas res occultarent. Et interrogata cuiusmodi res? respõdit: Diuersarum specierum animalium ossa. Et vlterius. In cuius nomine hoc facerent, interrogata, respondit? in nomine Diaboli & omnium aliorum dæmoniorum. Sed & altera nomine Anna, quę dum vni ex ciuibus successiuè viginti tres equos maleficasset, quia victor erat, vltimatim dum vigesimum quartum emisset & ad iam extremam paupertatem deuenisset, vector stans in ostio stabuli, dixit ad maleficam quæ in ostio domus suæ stabat: Ecce iam emi equum promitto Deo & suæ matri, si equus ille moritur ꝙ ego manibus meis propriis interficiã: sicque territa malefica equum sibi intectũ reliquit. Dum autẽ capta & interrogata fuisset, per quem modum talia effecisset? respondit, nil se aliud nisi, foueã fecisse, qua facta, Diabolus certas res imposuisset sibi ignotas. Qua ex re colligitur, quòd tãtummodò aut manum, vel visum apponere habẽt: & hoc vt quoquo modo malefica cooperetur. Alia enim Diabolo sæuiendi in creaturas facultas non permitteretur, vbi malefica nõ concurreret, vt prius tactũ est, & hoc cõtingit propter maiorẽ offẽsã diuinę maiestatis.

Viginti tres equos vna malefica interimit.

Diabolus solùm per media sæuit.

Sæpissimè etiam à pastoribus visum est, quòd certa animalia in campis, dum tres aut quatuor saltus in aerem fecissent, subitò in terram collapsa interierunt. Et hoc vtique, Dæmonum ad instantiam maleficarum virtute.

In diœcesi Argentinensi inter oppidum *Fiessen* & montem Ferrerium, quidam prædiues asseruit, sibi & aliis vltra quadraginta iumenta in bobus & vaccis, in Alpibus fuisse maleficata, & hoc intra anni spacium, non peste aut aliqua infirmitate præcedẽte. Et pro intersigno dixit, quòd peste aut alia casuali infirmitate moriuntur non subitò, sed paulatim, & successiuè deficiunt. Illud autem maleficium subitò abstulit omnem vigorem, ita quòd ab omnibus iudicabantur illa maleficiis fuisse interempta. Verùm talem annotaui numerũ: æstimo tamen, quòd ampliorẽ expressit. Hoc tamen verissimum, quòd in patribus, & præcipuè in Alpibus plurimum iumenta asseruntur maleficari: quod genus etiam maleficii vndique diffusum noscitur. Aliqua similia infrà in capitulo de remediis adhibendis contra maleficia iumentorum discutientur.

Quadraginta iumenta maleficiis interempta.

Super

Super modum, quo grandines & tempestates concitata ac etiam fulgura super homines, & iumenta fulminare solent.

CAP. XV.

DEnique quòd Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, & grãdinibus & tẽpestatibus cõcitare possiat, & hoc accepta potestate à Deo, quò ad Dæmones: seu eius permissione, quò ad ipsius discipulos, sacra scriptura Iob. 1. & 2. testatur, vbi accepta potestate à Deo statim Dęmon procurauit, vt Sabæi quinquaginta iuga boũ, & quingẽtas alinas auferrẽt, & deinde ignis de cœlo descẽdẽs septem milia camelorũ cõsumeret, tandẽ etiam septem filij, & tres filiæ per vehementem ventum, & lapsum domus occumberent, & insuper pueri, id est, famuli multi, vno qui nunciaret, dempto, interierũt: denique viscere pessimo sancti viri corpus percuteretur, & vxor & tres amici eius vt seipsum vexarent, grauiter procurauit.

Vbi & S. Tho. in postilla sua super Iob ita loquitur: Necesse est cõfiteri, quòd Deo permittente, Dæmones possunt perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis nõ obediat ad nutum Angelis, neque bonis, neque malis ad susceptionem formarũ, sed soli Deo creatori: tamẽ ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obedire. Cuius iudicium in homine apparet: nam ad solum imperium voluntatis, quæ subiectiuè est in anima, mouentur mẽbra, vt opus à volũtate dispositũ, prosequãtur. Quæcunque igitur solo motu locali fieri possunt, hęc per naturalem virtutem, non solùm boni, sed etiam mali facere possunt, nisi diuinitùs prohibeantur. Venti autem & pluuiæ, & aliæ huiusmodi aëris perturbationes, solo motu vaporũ resolutorum ex terra & aqua fieri possunt, vnde ad huiusmodi procreanda, naturalis virtus Dęmonis sufficit. Hęc Tho.

Natura corporalis non obedit Angelis, nisi quoad motum localem.

Mala n. quæ nostris peccatis exigẽtibus in mundo fiunt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infligere, vnde & gl. super illud Ps. 104. Vocauit famẽ super terrã, & omnę firmamẽtum panis cõtriuit, dicit sic: Hæc mala

Dæmones & malefici Dei sunt tortores.

Angelus fami præpositus. permittit Deus per Angelos malos qui talibus præpositi sunt. Vocat ergo famem, id est, Angelum fami præpositum.

Possent & illa, quæ suprà notata sunt circa quæstionem, An semper malefici circa maleficia inferēda habēt concurrere cum Dæmonibus, vbi de triplici nocumēto, & quomodo interdum Dæmones sine maleficis mala nocumenta inferunt. Cum maleficis autē Dæmones plus affectant hominibus nocere, ꝙ eo cùm Deus amplius per hoc irritatur, vnde eis maior facultas puniendi & affligendi conceditur.

Qualis locus Dæmonum naturæ & culpæ conueniat. Deseruiunt & illa, quæ Doctores super 2. senten. dist. 6. An locus sit conuenienter deputatus malis Angelis in aëre caliginoso, mouent. Quia cùm tria considerantur in Dæmonibus, natura, officium & culpa. Sicut naturæ correspōderet cœlum empyreum, culpæ verò inferius, ita eorum officio, cùm tortores sint & ministri, vt suprà tactum est, in punitionem malorum, & exercitium bonorum, competit aër caliginosus, ne videlicet nimis nos infestarēt, si in mundo inferiori circa nos habitarent, vnde & in aëre, & circa sphæram ignis actiua passiuis coniungere sciunt, vbi à Deo permittuntur, & ignem de cœlo cadere, seu fulgura fulminare procurant.

Narratur in Formicario de quodam capto per Iudicem, dum interrogaretur, quomodo ad grandines & tempestates concitandas procederent, & an facilè hoc eis foret procurare? respondit: Faciliter grandines procuramus, sed ad libitū lædere non valemus, propter custodiam bonorū Angelorum. Vnde addidit: Eos tantummodò lædere possumus, qui Dei destituti sunt auxilio: Et qui signo crucis se muniunt, illos lædere non possumus. Est autem hic noster modus. Primò verbis certis, in cāpis, principē omniū Dæmoniorū imploramus, vt ex suis mittat aliquē, qui à nobis designatum percutiat. Deindè veniente certo Dæmone, eidē in biuio pullum nigrum immolamus, eundem in alto proiiciēdo in aëra, quo à Dæmone sumpto obedit, & statim aërē cōcitat, attamē non semper in loca destinata à nobis, sed iuxta Dei viuentis permissionem grandines & fulmina proiicit.

Modus sciendarum tempestatum.

Pulli nigri immolantur Diabolo.

Magus Stausus in murem sese mutare potest. Narratur etiam ibidem de quodam auctore seu hæresiarcha Maleficorum, Stausus dictus, qui in Bernensiū territorio & locis adiacentibus cōstitutus, publicè de hoc gloriari audebat, quòd quandocunque vellet, ipse se in omnium

æmulo

æmulorũm oculis velut murem facere vellet, & elabi manibus inimicorum suorum letalium: & ita etiam capitaliũ suorum inimicorũ manibus sæpius euasisse. Diuina tamen iustitia cùm terminũ suæ malitiæ facere voluit, per hostes suos in stuba quadã prope fenestrã quãdã sedere dum cautius explorabatur à sibi insidiantibus, gladiis & hastis inopinatè trãsfixus, ob sua facinora miserabiliter obiit: superstitem tamen discipulum, qui Hoppo vocabatur, reliquit, qui & supradictum Staldin, de quo in capitulo sexto mencio fit, magistrum fecit.

Sciuerunt hi duo, quãdo eis placuit, tertiam partem fimi, fœni vel frumenti, aut cuiuscunque rei, de vicino agro, nemine vidente, ad propriũ agrum deferre, grandines viuacissimas & auras læsiuas cum fulminib. procurare, in aspectu parentum infantes prope aquam ambulantes in ipsam nullo vidente proiicere, sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, occulta aliis manifestare, in rebus & corporibus modis quibuscunq; lædere, ictu fulminis nonnũquã quem vellent interimere, & multa alia pestifera procurare, vbi & quando Dei iustitia hæc fieri permisit.

Ad ea tamen, quæ per nos reperta sunt, expedit discurrere. In diœcesi námque Constãtiensi, ab oppido Rauenspurg viginti octo miliaria Teutonicalia versus Saltzburgã, grando sæuissimus excitatus, cunctas fruges, segetes & vineta adeò in latitudine vnius miliaris contriuerat, quòd tertius annus vix iudicabatur frugiferus in vinetis. Vnde res gesta cùm per notarium inquisitionis innotuisset, & quòd propter clamorem populi inquisitione opus esset, dum cæteri per maleficia, imò omnes penè oppidanæ talia contigisse iudicarẽt. Quare cõsulibus ad id cõsẽtiẽtibus, per quindenã iuxta iuris formam, super hæresim duntaxat maleficarum à nobis inquiritur, non ad duas dumtaxat personas præ aliis, quæ tamen in paruo numero non erant, diffamatas peruenitur: nomen vnius Agnetis Balneatricis: alterius *Anna de Mindelheym*: quibus captis, & seorsim ad distinctos carceres positis, ignorante penitus vna de altera, sequenti mane Balneatrix quæstionibus leuissimis à rectore seu ciuium magistro, fidei zelatore, Gelre cognominato, & ab aliis ex consulibus sibi adiunctis in præsentia notarij exponitur: & licet maleficium taciturnitatis indubiè penes se habuisset,

Maleficiũ taciturnitatis.

de quo & semper iudicibus timēdū est, eò quòd in primo aggressu, non iā muliebri, sed virili animo se innoxiā affirmabat, diuina tamen fauente clementia, ne tantum facinus impunè transiret, subitò liberè à vinculis absoluta, licet in loco torturæ, cuncta flagitia ab ea perpetrata detexit. Nam à Notario inquisitionis interrogata super articulos & depositione testium, circa nocumenta hominibus & iumentis illata, ex quibus iam violenter reddebatur, tanquam malefica suspecta, cùm nemo testis de fidei abnegatione ac carnali spurcitia cū Dæmone Incubo aduersus eam deposuisset, eò quòd illa secretissima. Attamē vbi post nocumenta animalibus & hominibus illata, vti ea respondisset, cætera omnia de fidei abnegatione, & spurcitiis Diabolicis cum Incubo Dęmone peractis, interrogata publicè fatebatur: asserens se vltra decem & octo annos illi Incubo cum omnimoda fidei abnegatione succubuisse.

Quibus expletis, vbi super grandinē præfatam, anne aliquid de illo sciret, inquireretur? Respōdit quòd sic. Et interrogata quomodo & qualiter? Respondit, In domo eram & hora meridiei Dæmon me accersiuit, & vt super campum seu planiciem *Ruppel* (sic enim nominatur) paululum aquę mecum deferendo, me transferrem iniunxit: & dum interrogassem, quidnam operis in aqua explere vellet, pluuiā se velle causare respondit: portam ergo ciuitatis exiens, ipsū Dæmonem sub arbore stantem reperi. Interrogata autem à Iudice sub qua arbore? Respondit: Sub illa ex opposita illius turris, ipsam denotando. Et interrogata quid sub arbore egisset? respondit. Dæmon vt foueam paruam foderem, & illi aquam infunderē iniunxit. Et interrogata, an ne pariter consedissent? Respondit: me sedente ipse Dæmon stabat. interrogata demum quibusne verbis aut modis aquam mouisset? respondit digito quidem moui, sed in nomine ipsius Diaboli & omnium aliorum Dæmoniorum. Et rursum Iudex, quid actum fuisset de aqua? Respondit: disparuit, & sursum in aera Diabolus duxit. Et demum, an ne aliquam haberet sociam interrogata: respondit: ex opposito sub tali arbore aliam captam maleficā. Annā videlicet Mindelheym nominādo, consodalem habui, quid autē egerit ignoro. Et finaliter interrogata balneatrix de interuallo temporis ab aquæ assumptione vsque ad grandinē, respondit: Tanta dilatio,

Duæ maleficæ eodem tempore opera diuersorum Dæmoniorum super eundem locum grandinem iusserūt.

statio fuit, quousque ad domum peruenissem.

Sed & hoc mirabile, cùm sequenti die altera quæstionibus leuissimis exposita primò fuisset, vt pote digito vix à terra eleuata, pòst liberè soluta, præfata omnia, nō discrepando in minimo, nec quò ad locum, prout altera fassa fuerat, quia videlicet sub tali arbore, & alteram sub alia: nec quò ad tempus, quia hora meridiei: nec quò ad modum, quia per motionem aquæ in foueam immissæ, in nomine Diaboli & omnium Dæmoniorum: nec quò ad interuallum temporis quia dum eius Diabolus aquam accepisset, in sublime eleuando regressa ad domum, superuenisse grandinem affirmabat, singula detexit. Sicque tertia die incinerantur: & balneatrix contrita & confessa, plurimùm se Deo commendauit, asserens se libenti animo mori, vt Dæmonis iniurias posset euadere, crucem in manibus tenendo & amplexando: quam tamen altera spernebat: quæ etiam vltra viginti annos *Incubum* Dæmonem cùm *omnimoda fidei abnegatione habuerat, primam in multis maleficiis, hominibus, iumētis, & terræ frugibus illatis excedēs*, vti ꝓcessus ad cōsulatū repositus demōstrat.

Sufficiant ista, cùm reuera quasi innumera circa huiusmodi maleficia illata recitari possent: Sed & de ictu fulminis, quòd sæpissimè aut homines solū, aut cū bestiis, aut cum Dæmonibus & horreis consumpserint, licet occultiorem & magis ambiguā videatur habere causam, eò quòd talia diuina permissione, sæpè contingāt absq; maleficarū videlicet cooperatione, tamen vbi spontè ex earum fassionibus talia eas fecisse seu procurasse repertum est, super quæ etiam varia acta & gesta, præter ea quæ suprà tacta sunt, deduci possēt, ratio etiā suffragatur cum ea facilitate, qua grandines, sic & fulmina procurare possunt in mari etiam tempestates, ideò omnis ambiguitas tollitur.

Fulmina & grandines eādem habent causam.

Super tres modos, quo viri & nō mulieres reperiuntur maleficiis infecti, per tria capitula, & primò de sagittariis maleficis.

CAPVT XVI.

De sagittariis maleficis.

VLtimum ad præsens genus maleficij, quo viri inficiuntur in tribus speciebus. Notandum est primò de grauitate criminis, quò ad maleficos sagittarios, in septem horrendis maleficiis. Nam primò sacratiori die Dominicæ

Sex fines cur Malefici tela in ligna crucis dirigant.

passionis, sexta videlicet feria Parasceues, vt fertur, infra missarum solẽnia habent sacratissimam crucifixi, maginẽ, tela quasi ad metam sagittando. O quanta crudelitas & iniuria Saluatoris. Secundò licet sub dubio vertitur, an aliam apostasiam verbo, vltra illam apostasiam operis habent cum Dæmonibus inire, tamen quocunque modo fiat, maior contumelia non potest à Christiano irrogari fidei; cùm certum sit, quòd si infideles consimilia perpetrarent, nullius forent efficaciæ: in nullo etiam tanto complacere aduersario salutis opere potest. Vnde miseri talis fidei Catholicæ veritatem, & efficaciam potius perpendere deberent: qua etiam de causa Deus huiusmodi flagitia iustè permittit.

Tertiò, quòd tres aut quatuor iactus totidem tela habet infigere, & ex consequenti tot secundùm eundem numerum homines qualibet die poterit interimere. Quartò quòd sic de præmissis certificantur à Dæmonibus: quòd tamen corporali visu illũ occidendũ prius habẽt conspicere, & cordis voluntatem, vbi ex integro illum ad interimendũ flectunt, talis quocũque loco inclusus tueri non poterit, quin tela emissa ferantur & per Diabolum ei infigantur.

Quintò, quòd sub tali certitudine sagittã emittere valẽt, vt in casu, quo denarium à capite per sagittam deponere, absque capitis læsione voluerint, hoc ipsum efficere valeant: simili modo & per bombardam quantumcunque magnam. Sextò, quòd super hæc efficienda, homagium tale cum corporis & animæ perditione Diabolo præstare habent: super quibus aliqua gesta in medium perducamus.

Intelligit de Eberhado Barbato, primo Duce Vvirtenbergensi. De Punclero sagittario malefico.

Nam princeps quidam Rheni, Barbatus cognominatus, eò quòd barbam nutriebat, cùm ante annos sexaginta, adiunctis sibi terris Imperialibus, quoddam castrum *Lendenbrunnen* propter rapinas, quas Castrenses inde faciebant, obsidẽdo circumuallasset, habuit in suo Comitatu quendã huiusmodi maleficum, *Puneler* nomine, qui in tantum Castrenses molestabat, quòd vno dẽpto, omnes successiuè sagittis interimit: Taléque modum, seruauit vt eũ quẽ intuitus fuisset, quocunque se diuertisset, per emissam sagittã lethaliter vulneraret, & occideret, talesque tract⁹ quolibet die tres duntaxat in sua potestate habebat, eò videlicet quòd tres sagittas imagini Saluatoris infixerat. Cur tamen Diabolus ternarium numerũ præ aliis eligit, æstimari potest,

test, quòd in abnegationem sanctissimæ trinitatis hoc efficiat. Illis autem tribus emissis tractibus, non nisi in sortem vt cæteri sagittas emittebat. Accidit demùm, vt cùm quidam ex castrensibus deridẽdo ad ipsam clamasset, *Puncler*, nónne circulum in porta pendentem illæsum permittes? & respondente illo ab extra nocturno tempore, non, sed ipsum die captionis castri auferam: hoc idem quod prædixit adimpleuit. Nam omnibus, vt præmissum est, dẽpto vno, interempis, castrum capitur: & ipse circulum domui suæ in *Rorbach* Vvormatiensis diœcesis appendit, & sic appensus in hodiernũ diem cernitur: qui etiã pòst à rusticis, quib us plurimũ molestus erat quodam sero cũ fossorii s corũ instrumẽtis occiditur, & in peccatis suis moritur.

Puncleri circulum in Rorbach.

Fertur denique de ipso, quòd quidam de optimatibus, dũ artis suæ experientiã certam capere voluisset, eidem proprium filiũ paruulum ad metam posuit, & pro signo super bireto pueri denarium, ipsique mandauit, vt denarium sine bireto per sagittam amoueret. Cùm autem maleficus id se facturum, sed cum difficultate, assereret, libentius abstinere, ne per Diabolum seduceretur in sui interitum: verbis tamẽ principis inductus sagittam vnam collari suo circa collum immisit, & alteram balistæ supponens, denariũ bireto pueri sine omni nocumento excussit. Quo viso, dum ille maleficũ interrogasset, cur sagittam collari imposuisset? respondit. Si deceptus, per Diabolum puerum occidissem, cùm me mori necesse fuisset, subitò cum sagitta altera vos transfixissem, vt vel sic mortem meam vindicassem.

Hec vergi in ignominiã Vvilhelmi Tell, Heluetica libertatis assertori quasi quoque magus fuisset.

Et quidem licet diuina permissione mala huiusmodi in probationem & castigationem fideliũ fieri sinit: ex aduerso tamen in confortationem & gloriam fidei potiora miraculosa clementia Saluatoris operatur.

Nam in diœcesi Constantiensi, prope castrũ *Hohem zorn*, ac Monasterium monialium, Ecclesia quædã iam de nouo cernitur constructa, in qua huiusmodi imago Saluatoris cum sagitta infixa, ac cruore effuso cernitur, cuius miraculi veritas tali ordine patuit. Miser enim quidã dum iuxta ordinem prænotatum, super tres aut quatuor tractus balistę ad interitum aliorum à diabolo certificari cuperet, in biuio quodã imaginem crucifixi sagitta petit, & modo quo vsque in præsens cernitur, transfixit: & dum cruor mit-

Imago Saluatoris cruorem mittit.

raculosus erūperet, miser immobiliter diuina virtute gressu percussus figitur. Et vbi à prætereunte quodam, cur ibi fixus maneret interrogaretur, miser caput agitabat, brachiísq; ac manibus, quibus balistā tenebat, ac toto corpore tremens nil respondere poterat: & alter hinc inde circumspiciens, dum imaginem crucifixi intuetur, & sagittā cum cruore effuso speculatur. Pessime, inquit, nequā, imaginem Domini nostri trāsfixisti: & alios cōuocans, attēdite, inquit, ne fugam capiat, dū tamē vt præmissum est, se de loco mouere non poterat: ad castrum cucurrit, & rē gestā narrauit, qui concitè descendūt, & miserū in eodem loco persistentē reperiūt, & inquirentibus de casu, dū crimen fassus fuisset, ex contactu publicæ iustitię de loco mouetur, & dignā pro commissis vltionem per miserabilem mortem recepit.

Magici sagittarij & sclopetarij in aulis principum cuentur.

Sed heu, quod cogitatu horribile existit, nec his humana peruersitas terretur, vt à similibus flagitiis se contineat. Nā in curiis optimatum vndique vt fertur, tales *sustētantur* de suis flagitiis publicè *in contemptum fidei*, & grauem offensionem Diuinę maiestatis, & contumeliā nostri redemptoris, gloriari, & se iactari de talibus permittuntur.

Receptatores & fautores maleficorum puniendos esse.

Vnde & tales vtique & receptatores, defensores, & fautores nedum Hæreticorum, sed Apostatarum à fide iudicandi sunt, & pœnis plectendi subscriptis: & hoc est septimum. Nam primò ipso iure excōmunicati sunt, & fauentes clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & priuantur, nec ad illa restituuntur absque speciali Apostolicæ sedis indulto. Item præfati receptatores, postquam fuerint publicati, si in excommunicatione steterint per annū animo pertinaci, velut Hæretici sunt condemnandi.

Quæ singula sic probātur. Nam in Can. vt inquisitionis. §. prohibemus, libro 6. tangitur de non impediendo directè vel indirectè processum, iudicum diœcesianorū & inquisitorum in causis fidei: vbi tangitur prædicta pœna infigēda post annū. Nam dicitur primò: Prohibemus districtius potestatibus, dominis temporalibus & rectoribus, eorundem Officialibus &c. si cui placet capitulum perlegat.

Denique quòd & ipsi malefici eorū receptatoribus, sint ipso iure excommunicati patet de ipsis hæreticis maleficis in c. ad abolendam, in prin. & in Can. excommunicamus, primò. Et præsertim breuius in cap. excommunicamus, 2. de

a. de hęresi. vbi sic dicitur: Excommunicamus & anathematizamus vniuersos hæreticos, catharos, paterinos, & infra & alios, quibuscunque nominibus censeantur, &c. Et nota super quibuscũq; nominibus de credẽtibus, aut & receptatoribus, & cæteris supradictis habetur in cap. excõmunicamus. 1. §. credentes. vbi sic dicitur: Credẽtes præterea, receptatores, defensores, & fautores talium excommunicationi decernimus subiacere, &c. & in ca. excommunicauimus.

Pœna irroga-ta de iure Ca-nonico rece-ptatoribus maleficorum.

Tanguntur plures pœnæ, quas incurrunt infra annum cum ipsis clericis, vbi sic dicitur: receptatores, fautores & defensores, excommunicationi decernimus subiacere, vt postquam quibus talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit, infra annum ex tunc ipso iure sit infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittantur, sint etiam intestabiles, nec testandi liberam habeant facultatem, nec ad hæreditatis successionẽ accedant, nullus præterea ipsis super quocunque negotio respõdere cogatur. Quòd si fortè Iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam proferantur. Si fuerit Aduocatus, nullatenus eius patrocinium admittatur: si tabellio, instrumenta confecta nullius sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur & in similibus idem pręcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo grauior est culpa, maior exerceatur vindicta. Si qui tales, aut postquam ab Ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia vsque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica Sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ, nec eleemosynas aut oblationes eorum recipiant, alioquin suo priuentur officio, ad quod nequaquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali.

Sunt denique & aliæ pœnæ quamplures super prædictos, etiã si nõ persistant per annum animo pertinaci, super eorũ videlicet filios & nepotes: quia ab Episcopo & Inquisitore possunt priuari, seu priuatos denũciare dignitatibus, personatibus, & omnibus honoribus ac beneficiis ecclesiasticis, & officiis publicis quibuscunque: iuxta Canon. vt commissi

missi.§.priuandi. de hæret.li.6.Intelligitur tamen si impœnitentes extiterint, vt in cap.statutum felici. eodem lib. & titu.Item quòd etiam ipsorum filij vsque ad secundam generationē,sunt priuati omni beneficio ecclesiastico, & officiis publicis, vt in cap. quæcunque.§.hæretici. eodem libr. Intelligendum tamen qui per paternam & non maternam lineam descenderent,&etiam de impœnitentibus,vt in illo c.statutum.Item quòd illis, supple cædentibus,receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum sit appellationis & proclamationis beneficium interdictum,patet in capitul.vt inquisitionis.eodem libro. Vbi tamen Archidiaconus super capitu.eod.intelligit, vt postquam per sententiam esse tales sunt declarati, tunc non possunt ante sententiam, si in aliquibus aggrauantur,seu indebitè fatigantur,appellare:plura alia possent deduci,sed ista sufficiant.

Iniusto bello an liceat magorum opera vti.

Pro ampliori tamen præmissorum intelligentia, aliqua sunt discutienda. Primò,quid si princeps vel secularis potestas,iuxta prænotata gesta,ad deuastationem alicuius castri iusto bello aliquem huiusmodi maleficum secum recipiat, & eius assistentia tyrannidem malorum compescat, nunquid totus exercitus vt fautores, & receptatores taliū,sunt iudicandi, & prædictis pœnis mulctandi? Respondendum videtur,quòd quia propter multitudinem rigor iustitiæ est temperandus,dist.40.constitueretur.Ideò licet principalis, & eius assessores, & consiliarij talia fouentes, omninò sint ipso iure pœnis præfatis innodati, vbi moniti ab eorū ordinarijs non destiterint,cùm iam vt receptatores, fautores iudicātur,vnde & ipsis pœnis subiiciuntur: reliquus tamen exercitus, cùm absque eorum consilio & fauore talia fiant, imò pro defensione Reipublicæ sua corpora exponere sunt parati, licet fortassis in factis maleficis complacentiam habeant, tamen censuram illam excommunicationis euadūt, licet reatum illum in eorum confessione agnoscere habeāt debita cautione accepta super omnimoda huiusmodi detestatione in perpetuum à confessore absolui,& quātum in ipsis est, ab eorum finibus huiusmodi maleficos expellere.

Si verò quæritur, à quibus possint præsidentes, vbi resipiscant. absolui,an ab eorum ordinarijs, aut inquisitoribus. Respondetur:vtique absolui possunt,& ab ordinariis ac aliis inquisitoribus si resipiscant.Habetur in cap.vt officium. in

princip. de hæresi. libro 6. vbi sic dicitur vt officium: & infra contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, nec non contra infamatos de hæresi vel suspectos, secundum sanctiones canonicas, hominum metu, diuina tempore postposito procedatis. Si verò aliquis ex prędictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ vnitatem, iuxta formam ecclesiasticæ absolutionis beneficium impendatis.

Si deniq; instatur, quando dicetur princeps vel alius resipiscere, Respondetur, quando maleficium propter iniuriam creatoris illatam puniendum tradit vnde & vt ipsum à dominio tantummodò expellat, non est malefici seu Hæretici manifestè deprehendi in hæretica prauitate, vt suprà patebit, pœna debita, & vt de præteritis doleat, & tales nunquam de cætero fouere, vti Catholicum decet principem firmiter in animo suo statuat.

Quãdo Princeps dicatur resipiscere.

Quòd si quæritur, cui tradẽdus, & quo ordine puniẽdus & an vt manifestè deprehensus in hæresi sit iudicãdus. Ad primũ specialis tangetur difficultas in principio tertiæ partis, an videlicet eorũ punitio tãtũmodo ad Iudicem secularẽ & non ecclesiasticũ pertineat. Manifestũ est enim per c. vt inquisitionis. §. prohibemus, lib. 6. quòd potestatibus & dñis tẽporalibus interdicitur, ne de crimine hæresis quoquo modo iudicẽt absque Episcoporũ seu inquisitorũ, aut saltẽ alterius eorũdẽ licẽtia. Sed quia ratio quæ ibi assignatur circa Maleficos non videtur habere locũ, quia dicitur ibi, quòd ideò non debent iudicare eò quòd crimen hæresis est merè ecclesiasticũ: maleficorũ autẽ crimen non videtur merè ecclesiasticum, sed etiam ciuile, propter damna temporalia. quicquid autem sit, vt infrà patebit, licet Iudicis ecclesiastici sit cognoscere & iudicare, tamen Iudicis secularis est exequi & punire, vt patet extrà. de hære. capit. ad abolendum. & cap. vrgentis, & cap. excommunicamus vtrique. Vnde & Iudex secularis si tradat talem Ordinario ad iudicandum, habet tamen per se eundem punire, postquam ab Episcopo sibi traditur aut relinquitur, vel etiam ex consensu Episcopi secularis Iudex vtrunque facere potest, scilicet iudicare & punire.

An Iudicibus secularibus iure concedatur hæreticos & maleficos punire.

Nec valet si dicatur, quòd tales malefici non sunt Hæretici, sed potius Apostatæ, quia cùm vtrumque cõtingat circa si

Maleficos non esse Hæreticos, sed apostatas.

ca fidem, tamen sicut hæreticus circa illam tantummodò dubitat, & hoc in toto vel in parte: ita & apostatæ malefici ratio etiam per se dictat. Cùm enim grauius est corrumpere fidem, per quem est animę vita, quàm falsare pecuniam, per quam vitæ corporali subuenitur. Vnde si falsarij pecuniæ, vel alij malefactores, statim per seculares potestates iustè morti traduntur, multo magis tales hęretici & apostatæ statim quando conuincuntur possunt iustè occidi.

Fides est vita animæ.

Vnde & per hæc est responsio ad secundum, quo scilicet ordine, & à quo Iudice sit puniendus, sed clarius de illo tractabitur in tertia parte operis circa modos sententiandi, qualiter deprehensus manifestè in hæresi sit sententiandus circa 8. & 12. modum & super dubium, quid si pœniteret, an adhuc esset occidendus.

An hæreticus vel maleficus conuersus occidendus sit.

Reuera enim, si hæreticus simplex relapsus quãtũcũq; pœniteat, est occidendus in ca. ad abolendã allegato, & hoc rationabiliter secundùm Thomam: cũ per hoc prouideatur boni cõmuni quasi hæretici reuersi sæpè reciperentur, vt in vita conseruarentur, & aliis temporibus bonitati, posset hoc esse in præiudiciũ salutis aliorũ, tũ quia si relaberẽtur alios inficerent: tũ etiã, quia si sine pœna euaderent, alij securius in hæresim relaberentur: ex relapso etiã ipsorũ præsumitur de inconstantia eorũ circa fidem & ideò iustè occidendus. Quare & hic dicere oportet, quòd si propter suspicionem solã inconstantiæ dictus ecclesiasticus Iudex relapsum habet tradere curiæ seculari ad occidendum, à fortiori igitur si non velit tradere apostatam aut Maleficam quamcunque curiæ seculari propter pœnitentiam, & eius conuersionem, tamen licet relinquere habet talẽ & nõ impedire cũ Iudex secularis propter dãmna tẽporalia ipsorũ maleficũ vult occidere secundũ leges: licet ecclesiasticus Iudex prius habeat pænitentẽ maleficũ absoluere ab excõmunicatione, quàm propter hæresim maleficarũ incurrit: cũ & hæreticus sit excõmunicatus, iuxta ca. excõmunicamus. 1. & 2. & ad gremium Ecclesię recipere, vt spiritus saluus fiat, vt dicitur 11. q. 3. audiui. Aliæ rationes assignãtur inferius circa quæstionẽ primã tertiæ partis, sufficiãt ista ad præsens: tantũmodo aduertãt animũ rectores quàm dura & districta exigetur ab eis ratio à tremendo Iudice, cum reuera iudicium durissimum iis qui præsunt, ac vbi tales in iniuriam creato-

Iudicium durissimum iis qui præsunt.

ris

tis viuere permittunt,

Sequitur de duobus aliis maleficorum generibus: nam ad idem genus maleficij reducuntur & illi qui per incantationes & carmina sacrilega arma quæcunque incantare sciunt, vt eis nullo modo nocere valeant, vnde nec etiam vulnerari possunt, hi enim diuersificantur. Nam aliqui sunt qui cum prædictis sagittariis maleficis concordant, in eo quod etiam circa imaginem crucifixi & contumelia ei illata, talia addiscunt: Gratia exempli. Cui vult vt non valeat lædi in capite aliquo ferro aut ictu, habet caput imaginis auferre, qui circa collum, auferat collum, qui circa brachium auferat seu comminuat brachium, & sic continenter. Interdum supra cingulum, aut infra interdum ex toto comminuunt. Et in huius signum vix inter decem imagines in biuio aut in campis repositas vna integra reperitur.

De Incantatoribus armorum & telorum.

Cur tot imagines crucifixi reperiantur rupta.

Aliqui verò sunt qui certa brachia secum deferunt aliqui verbis interdum sacris, aut etiam ignotis talia procurant? inter quæ hæc æstimatur diuersitas. Nam primi licet in contumeliam fidei circa dehonestationem imaginis Saluatoris cum præfatis maleficis sagittariis concordant, vnde & veri apostatæ reputandi & iudicandi, vbi fuerint deprehensi: alio tamen respectu sagittariorum, nec etiam in malum proximi manifestum, prout in tuitionem proprij corporis supra cingulum vel infra, aut etiam totius corporis seruire videntur: ideò tanquam Hæretici pœnitentes & non relapsi vbi sunt malefici conuicti & pœnitent, sunt iudicandi, & iuxta octauum modum pœnitendi, cum adiuratione & inclusione, vt in tertia parte operis tangetur.

Pro secundis verò, qui per carmina arma incantare nitūtur, & super illa nudis plantis incedere & similia exercere. (Incantatores enim dicuntur iuxta Isidorum 8. Etym. qui artem aliquam verbis peragunt,) distinguendum, quia interdum incantationes fiunt per verba sacra, aut per carmina scripta super infirmos & hæ quidem incātationes licitè fieri possunt septem conditionibus seruatis, vt inferius patebit circa modos curandi maleficiatos infirmos. Incātationes autē quæ fiunt super arma per aliqua verba, aut vbi talia carmina scripta deferuntur, hoc Iudicibus attendendum quod sibi sunt nomina incognita. Item characteres & signatu

Incantatores sunt, qui artē aliquam verbis peragunt.

signaturæ aliæ præter signaculũ crucis, tunc alia sunt omnino refutanda & attendendi sunt homines piè à talium crudelitate. Quòd si desistere nollent, tunc tanquam leuiter suspecti, sunt iudicãdi: de quibus in secundo modo sententiandi inferius patebit. Non enim tunc carent scrupulo hæreticæ prauitatis: imo quia talia omnino opere & auxilio Dæmonum habent fieri, cuius vt suprà patuit, qui auxilio vtitur, Apostata à fide iudicatur: licet etiam propter ignorantiam & emendationis gratiam, mitius quàm cum sagittariis maleficis sit agendum.

Quomodo incantationes & benedictiones ad non vulnerãdum sunt probanda.

Et quia plurimum commune cernitur apud clientes & mercatores secum deferre huiusmodi carmina & benedictiones, quæ incantationis speciem habere videntur, expedit omnino siue in foro pœnitentiæ per confessorẽ, siue in foro contentioso per ecclesiasticum Iudicem huiusmodi eliminare: cùm tacitum pactum propter verba ignota, & characteres signati cum Dæmone initur & Dæmon occultè se ingerit, & optata procurat, vt tandẽ ad peiora alliciat. Vnde vbi in foro cõtentioso talis debet adiurare iuxta secundum modum sententiandi: vbi in foro conscientiæ confessor debet carmina inspicere, sit nolit omninò proiicere, debet tamẽ nomina ignota & characteres delere, reliqua verò vt Euangelica verba, & signacula crucis permittere.

Signacula crucis concedit auctor gestãda ad prohibitionem vulnerum.

Super quibus omnibus, & præcipuè super maleficos sagittarios notandum quia supra tactum est, an vt manifestè deprehensi in hæretica prauitate iudicandi sint, de qua materia etiam prius tactũ est in prima quæstione primæ partis. Et quidem quòd sic, patet ibidem. Nam vt dicit Bernardus in glo. ordinaria in ca. abolendam. §. præsenti & ver. deprehensi. Tribus modis de iure quis pro manifestè deprehenso in hæretica prauitate habetur, puta facti euidentia, vt in simplici hæresi, quando publice prædicant hæresim. ff. de ritu nup. palam. §. vlt. vel legitima probatione per testes, vel ex sua confessione. Et eiusdem Bern. gloss. in cap. excommunicamus 2. super verba deprehensi publicè, ita quòd notorium sit illis etiam, quia condamnati sunt. Ad idem videtur ferre super cap. super quibusdam. extra de verbor. sign. prout patitur in prima questione primæ partis huius operis.

Ex quibus patet, quòd malefici sagittarij, similiter & alia

lia arma incantantes, pro manifestè deprehensis in hæretica prauitate per aliquod pactum expressum cum Dæmone initum propter manifesta ipsorum opera, quæ non nisi diabolica virtute fieri possunt, habendi sunt.

Patet & secundò, quia eorũ fautores, receptatores, & defensores, vt manifestè tales pro talibus habendi sunt, & pœnis præscriptis manifestè subiacere, ita quòd non iam sub dubio, aut tanquam suspecti receptatores, leui aut graui, vel violenta suspicione iudicandi, prout plures alij existere possunt: vnde & semper grauissimè contra fidem delinquunt, & semper mala morte à Deo percutiuntur.

Exemplũ pœnæ iniustè mouẽtis bellum.

Nam vt fertur, quidam princeps, cùm consimiles foueret maleficos, & cum his quandam ciuitatem in certis negotiis indebitè aggrauaret, dum hoc sibi à quodam familiari obiiceretur, ille omni timore Dei postposito respondit: *Det Deus*, quòd in hoc loco moriar, si iniustè à me illi aggrauentur. Ad quæ verba subitò diuina vltio subsecuta, subitanea morte expirauit, reuera in vindictam non tam iniustæ aggrauationis, quantum & fautoriæ hæresis.

Patet & tertiò, quòd Prælati quicunque & Rectores, vbi huiusmodi flagitiis, & eorũ auctoribus & fautoribus, iuxta omnem possi bilitatẽm non resistunt, etiam tanquam manifesti fautores, & quòd præscriptis pœnis manifestè subiacere debeant, iudicantur.

Modi tollendi, & curandi maleficia.

QVÆSTIO SECVNDA PRINCIpalis, Secundæ partis præmittendo difficultatem.

Solùm Dæmonum auxilio tolli maleficia.

VTrùm licitum sit, maleficia per alia maleficia, vel per aliqua illicita tollere. Et arguitur, quòd non: Quia vti auxilio Dæmonum non est licitum, vt suprà patuit in 2. senten. dist. octaua, à Doctoribus communiter determinatur; quia videlicet est apostasia à fide. Et quidem quòd sine auxilio Dæmonum non possit dissolui: Probatur, quia aut dissoluitur humano artificio, aut diabolica, aut diuina potentia. Non primum: quia inferior potestas non potest in-

stringere superiorem, cùm nihil agat vltra suam virtutem. Nõ etiam diuina, quia hoc esset opus miraculosum: & cum illa Deus ad suum nutum operatur, & nõ ad instãtiam hominum. Sicut & Christus, matri petenti miraculum de subuentione necessitatis vini, vt Doctores exponunt, quòd hoc miraculum conuentionis desiderabat: Christus respondit: Quid mihi & tibi mulier, scilicet commune, in opere miraculoso? Apparet etiam, quod rarissimè liberãtur, quantumcunque diutinum auxilium & suffragia sanctorum implorent: Ergo non nisi auxilio Dæmonum liberari possunt: quod tamen non est licitum quærere.

Præterea hoc quod communiter toleratur, in vsu practicatur, licet sit illicitũ, sed hoc cõmuniter practicatur, quòd tales maleficiati currunt ad mulierculas superstitiosas, à quibus sæpissimè liberantur, & nõ per sacerdotes aut exorcistas. Ergo practica ostẽdit, quòd auxilio Dæmonũ maleficia tolluntur, cuius tamen auxiliũ quærere cũ sit illicitũ, etiam nõ est licitum maleficia tollere, sed patiẽter sufferre.

Præterea secundùm Thomam & Bonauenturam, in 4. dist. 34. de impedimento maleficiati, maleficiũ est ita perpetuum, quod non potest habere humanũ remedium. Quia si haberet remedium, non est homini notum vel licitum. In quibus verbis dant intelligere, quòd sit quasi infirmitas incurabilis, & perpetuò inhærens. Vnde subdunt, licet Deus præstare possit remedium Dæmonem cogendo, & Dæmon desistẽdo ille curaretur, tamen curatio nõ erit humana. Ergo nisi Deus dissoluerit, per se non est licitum eius dissolutionem quocunque modo quærere.

Maleficium manet perpetuò.

Præterea in eadem dist. & quæst. dicunt, quòd etiam per aliud maleficium adhibere remedium est illicitum. Vnde dicũt, & si posset per aliud maleficium adhiberi remedium, nihilominus reputaretur perpetuum, licet amoueretur maleficium. Quia nullo modo est licitum, per maleficium inuocare Dæmonis auxilium.

Exorcismi Ecclesiæ quãdo conducant.

Præterea exorcismi Ecclesiæ non valẽt ad reprimendum Dæmones semper, quò ad omnes molestias corporales, hoc Dei iudicio exigente: semper tamen valent contra illas Dæmonum infestationes contra quas principaliter sunt institutæ, sicut contra obsessos, vel circa pueros exorcizandos.

Præterea non oportet, quòd si propter peccatũ Diabolo

sit

sit potestas in aliquē data, cessante peccato cessat potestas. Quia interdum cessāte culpa, remanent peccata. Ex quibus verbis videntur præfati duo Doctores sentire, quòd non sit licitū maleficia tollere, sed permittere illa, sicut permittūtur Domino Deo, qui illa tollere potest ad suū placitum.

Deus & Natura nec abūdant in superfluis, nec deficiunt in necessariis.

In contrarium est, quòd sicut Deus & natura nō abundant in superfluis, ita non deficiunt in necessariis: quare & necessariò fidelibus cōtra huiusmodi insultus Dæmonum sunt data non solùm remedia præseruatiua (de quibus in principio huius secundæ partis tactū est:) verùm etiā remedia curatiua, cùm aliàs nō sufficienter fidelibus à Deo prouisum esset, & opera Diaboli videtur fortiora operib⁹ Dei.

Prætereà glossa super illud Iob 61. Non est potestas super terram, &c. dicit, omnia humana superat: & si meritis sanctorum subiacet. Vnde & meritis sanctorum virorum in hac vita subiacent.

Maleficia sanctorum meritis subiacent.

Prætereà S. August. de morib. Ecclesiæ: non est Angelus, cùm inhæremus Deo, mente nostra potentior. Nam si potestas virtus est in hoc mundo, toto mundo sublimior est mens Deo inhærens. Vnde ex talibus dissolui possunt opera Diaboli. Responsio. Hæ sunt duæ solennes opiniones sibi inuicem, vt videtur, contrariantes.

Nō est Angelus pij mente potentior.

Sunt enim quidam Theologi & Canonistæ inuicem concordantes, quòd licitum est maleficia tollere, etiam per opera superstitiosa & vana. Et huius opinionis sunt Scotus, Hostien. & Goffre. & communiter omnes Canonistæ. Aliorum Theologorū opinio, & præcipuè antiquorum, & quorundam Modernorum, vt Thomæ, Bonauenturæ, Alberti, Petri de Palude, & aliorū multorum est, quòd nullo modo sint facienda mala vt eueniant bona, & quòd potius homo mori debeat, quàm in talia cōsentire, vt scilicet per opera superstitiosa & vana liberetur.

Ex quibus signis dignoscantur malefica.

Sed quia vnica distinctione poterūt eorum dicta cōcordari, videndę sunt prius eorū sententiæ. Nā Scotus in suo 4. dist. 34. de impedimēto maleficiali siue de frigidis & maleficiatis, reputat fatuitatē asserere, q͛ etiā per vana & superstitiosa non debeant maleficia tolli: dicit enim, nec in hoc est infidelitas aliqua, qua destruens non assentit operibus Diaboli, sed credit eum posse & velle fatigare, dum durat tale signum, quia ex pacto non assistit ad hoc, nisi dum

illud durat. Et sic destructio illius signi, imponet finem tali vexationi. Vnde & dicit, quòd est meritorium opera Diaboli delere. Et quia loquitur de signis, ponamus exemplum.

Sunt quædam mulieres, quæ tali signo notant maleficas, vt si vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur, tūc vrceū lactis super ignem appendunt, & certis verbis superstitiosis insistendo, vrceum cum baculo percutiūt: & licet flasculum mulier percutiat, tamen omnia verba Diabolus ad dorsum maleficæ defert, per quæ sic Diabolus cum malefica fatigatur. Facit tamen illa Diabolus, vt percutientem Catholicā ad peiora alliceat: vnde periculosum non existit, aliàs non videtur opinio tanti Doctoris habere difficultatem: possūnt & alia exempla adduci.

Maleficia relegantur ad Medicos.

Hostiensis ad idē in summa copiosa de frigidis & malef. & tit. de impotentia communi in gl. super c. literæ. §. mulierem autem. dicit, quòd in hoc defectu recurrendum est ad remedia medicorum. Et licet quædam remedia contra hæc scripta vana seu superstitiosa videantur: tamen cuilibet auctori in sua arte credendum est. Sed & satis tolerare potest Ecclesia retundere vana vanis.

Vbertinus denique in suo quarto præfata distinctione iis vtitur verbis. Possunt maleficia aut per orationes, aut per artem per quam facti sunt, destrui.

Ad idem Goffre. in summa sua eod. tit. Maleficium non potest solui semper per illū qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia maleficiū est perditum: Si autem sciretur, licitè posset soluere. Et loquitur cōtra illos qui dicebant, quòd per maleficia non posset copulę carnali præstari impedimentum: eò quòd nullum tale esset perpetuum, vnde non dirimeret matrimonium iam contractum.

Præterea illi, qui fuerunt moti asserere quòd nullum maleficium sit perpetuum, mouebantur his rationibus, quia putabāt omne maleficiū posse moueri, vel per aliud maleficiū, vel per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimēdū vim Dæmonū, vel per verā pœnitentiā, cū Diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores. Vnde quoad primū concordabāt cū opinione aliorū, quod ad minus per superstitiosa possunt tolli. Contrariæ autē opinionis est S. Tho. in suo 4. præfata dist. sic inquiētis: Quòd si maleficiū

non

non possit reuocari,nisi per aliud illicitum, vt per Dæmonis auxilium,vel huius,etiamsi sciretur posse sic reuocari, nihilominus perpetuum iudicatur:quia remedium non est licitum.

Ad idem Bonauentura,Petrus,Albertus & communiter omnes Theologi:vbi cùm breuiter tangunt Dæmonis auxilium tacitè vel expressè inuocandum, videntur sentire, quòd per nil aliud nisi per licitos exorcismos vel per veram pœnitentiam,vt in Can.si per sortiarias,allegatur,tangitur, remoueri debeant,moti,vt apparet,rationibus in principio quæstionis annotatis.

De maleficio tollendo concordata opiniones.

Et quia tãtos Doctores in eorum dictis, quantum possibile est,expedit concordare,& hoc vnica distinctione fieri potest:Ideò notandum,quòd maleficium aut tollitur per alium maleficum simul, & per aliud maleficiũ:aut tollitur, non quidem per maleficium,sed per maleficiales ritus & illicitos. Et hoc iterũ dupliciter:Quia vel per *illicitos &* vanos ritus *insimul,vel per vanos & non illicitos.*

Primum remedium *est* omninò illicitum , *tam* ex parte auctoris,quàm & ipsius remedij. Sed tamen quia fit dupliciter,quia aut cum nocumento illius qui maleficium intulit, aut sine nocumento , fit tamen per maleficiales ritus & illicitos,tunc comprehenditur sub secundo modo,videlicet vbi maleficium tollitur, non per maleficum alium,sed per maleficiales ritus & illicitos,tunc iterum illicitum iudicatur,licet non tantùm sicut primum.

Vnde summariè dicere possumus,quòd per tria & tribus modis remedium redditur illicitũ,quando scilicet tollitur per maleficũ alium,& per maleficia alia, videlicet virtute Dæmonis alicuius. Secundò ,quando non per maleficum, sed honestam personam tollitur,sic tamẽ quòd superstitiosis remediis maleficiũ,quod vni personæ aufertur,alteri infertur,& hoc iterũ illicitũ. Tertiò, quando aufertur sine eo quòd alteri infertur vtitur tamen Dæmonum inuocatione expressa vel tacita,tunc iterum illicitum.

Et secũdũ hos modos dicitur à Theologis, quòd potius mors sit præeligẽda,quàm in talia cõsẽtire Aliis verò duobus modis vltimis tollere maleficiũ potest esse vel licitum vel nõ vanũ,secũdũ Canonistas:& quod tolerari possũt,vbi remedia Ecclesiæ prius attentata sunt , vt cum exorcism-

Ecclesiæ, suffragia sanctorum implorata, aut vera pœnitẽtia nihil effecissent. Et vt clarior habeatur intellectus de singulis, sunt aliqua gesta & acta per nos reperta recitanda.

De Episcopo maleficiato à cõcubina sua.

Romæ tempore Nicolai Papæ, Episcopus quidam ex Alemaniæ partibus certa expediturus negotia aduenerat, cuius nomen occultare ordo charitatis postulat, licet iã vniuersę carnis debitũ persoluerit. Hic cùm quãdã iuuẽculã adamando, & ipsam ad suam diœcesim destinare, cum duobus famulis ac rebus aliis, & clenodiis dispoluisset, iuuencula auiditate fœminea, super clenodia quę præciosa erãt, decepta, modum excogitare cœpit, vt ea in itinere existente, Episcopus maleficiis interiret, iámq; habebat in sua clenodia possessione. Et ecce sequẽti nocte Episcopus subitò infirmabatur: & ne fortassis veneno intoxicatus esset, à medicis percunctatur, & à famulis dolẽter dubitatur: tã ingẽs enim calor inerat pectori, vt non nisi gargarissimis per aquã frigidam continuè haberet refocillari. Tertia igitur die cùm iã nulla spes vitæ haberetur, vetula quædam ingressum ad Episcopum instanter petiit. & quòd causa suę sanitatis aduenisset, aperuit. Ingressa igitur Episcopũ alloquitur, & sanitatem promittit, dũmodò suis acquiescere suasionibus velit. Episcopus verò quidnã foret, cui acquiescere pro recuperanda sanitate, quàm summè affectabat, vbi inquirit, vetula respõdit: Ecce hæc infirmitas maleficio vobis accidit, & nõ nisi per aliud maleficium liberari poteritis: vt videlicet ipsa malefica, quæ vobis intulit, moriatur, & eadem vestra infirmitate inficiatur. Stupefactus Episcopus, & quòd alio modo liberari non posset vbi persensit, nil tamen temerè volens agere, Papam consulere per supplicationẽ decreuit. At Pontifex cùm eum tenerrimè diligeret, & quòd non nisi per mortem maleficæ liberari posset, cùm didicisset, annuit, vt inter duo mala minus permitteretur, & super hoc supplicationẽ signauit. Vnde denuò vetula accersita & quemadmodum tam ipse, quàm summus Pontifex in mortem maleficæ cõsentirent, dũ modò pristinæ sanitati restitueretur, disseruit: sicque quod vetula abscessit, & quod sequenti nocte liberaretur promisit. Et ecce circa medium noctis, vbi se sanum, & ab omni infirmitate liberatum persensisset, nuncio misso, quidnam de iuuencula foret, perscrutatur: & ecce aderat quæ ipsam circa mediam noctem in latere matris dormiẽtem

Pontifex dispẽsat super malo specie, maleficio tollendo.

tem infirmatã fuisse subitò affirmabat. Qua in re dabatur intelligi, quòd eadem hora & momento infirmitas Episcopum relinquendo, maleficam iuuenculam per aliam maficam vetulam inuasit, & sic spiritus malignus à læsione Episcopi cessando, ipsum sanitati per accidens restituere videbatur: cùm tamen propriè sanitatem non immittebat, quã tamen occupare Deo permittente poterat, & propter pactum cum malefica altera initum, quæ fortunæ alterius inuidebat, ipse Dæmõ magistram iuuenculam inficere habebat. Et benè æstimari potest, illa duo maleficia non per vnum Dæmonẽ duab⁹ personis, sed à duobus Dæmonibus duabus maleficis seruientibus, fuisse inflicta, ne in isto Dæmones sibi inuicẽ contrarientur, cùm semper in perditionẽ animarum quàm summè & concorditer affectant, singula operentur. Episcopus denique cùm pietatis causa visitare proponeret, camerã ingrediens horribilibus maledictionibus susceptus fuit, exclamando: Tu cũ tua, quæ te talia docuit, & te liberauit, maledicamini in æternum. Et Episcopus emollire eius animum ad pœnitentiam, & quòd omnẽ offensam ei remisisset vbi tentabat, illa vultũ auertendo, clamabat: Exeas maledicte, hîc nulla spes veniæ, sed animam meam omnibus Dæmonibus commendo, & miserabiliter interiit: & Episcopus cum gaudio ad propria remeauit.

Malefica maleficam necat.

Vbi etiam notandum, quòd quia priuilegium vnius non facit legem communem, ideò dispensatio Papæ in hoc casu non arguit omnibus sic licere.

Aliud signũ dignoscendi maleficium.

Ad idem refert Nider in suo Fornicario: dicit enim Modus tollendi maleficiũ, aut se vindicandi in maleficio talis practicatur interdum. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad maleficam sciscitans scire malefactorem, tũc malefica plumbum liquefactũ aliquoties fũdebat in aquas quousque opere Dæmonis in plũbo imago aliqua videretur. Qua visa, malefica quæsiuit ab explorante, in qua parte vis lædi maleficum tuũ & in eodem vulnere cũ agnosceret, cumque explorator locũ eligeret: statim malefica in eadẽ parte imaginis, quæ in plumbo relucebat fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locũ, vbi reum inueniret, indicauit, nomen tamen nullatenus manifestauit. sed experientia teste maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea demonstrabat. Hæc inquam remedia, &

similia iudicantur illicita, quamuis humana fragilitas sub veniæ consequendæ à Deo, sæpius his inuoluitur, plus æstuans pro sanitate corporis quàm animæ.

De maleficis, ex pacto cum Dæmonibus maleficia tollentes.

Secundum verò remedium, de ipsis maleficis, maleficia dissoluentes sub expresso pacto cum Dæmone inito, absque nocumento personæ; & quidem de eis quid agendum sit, & qualiter cognoscuntur, infrà in sexdecimo modo sententiandi patebit. Hæ enim quàm plures existunt, & semper infra vnũ aut duo miliaria Teutonica lia reperiũtur, in quo spacio, quicquid aliæ maleficæ lædunt, hoc illæ curare videntur: Quas etiã curationes aliquæ simpliciter, quoad omne tẽpus: aliquæ verò tãtùm à proxima angaria læsos maleficiis curare se iactitant: aliquæ verò non nisi in consensum maleficæ quæ maleficiũ intulit, curare possunt.

Et hæ notantur super expressum pactum cum Dæmone initum, propter hoc quòd occulta manifestare solent illis qui causa sanitatis recuperandæ ipsas accedunt. Ipsis enim causas suæ calamitatis subitò manifestant, dicentes, quòd propter rixas cum vicina, vel alia muliere, aut viro habitas, læsa fuerit in se vel in suis attinentibus. Quæ etiam ad occultandum sua flagitia, interdum peregrinationes vel alia pietatis opera iniungunt. Quas quidem accedere pro recuperanda sanitate, tantò pernitiosius existit, quantò præ illis, qui solùm per pactum tacitum curare videntur, in contumeliam fidei amplius delinquunt.

Maleficæ iis quos curant, etiam sacras peregrinationes iniungũt.

Hi enim dum ex vna parte sanitatem corporalem Deo præponunt, ex altera parte sibiipsis in vindictam criminis vitam Deo percutiente abbreuiãt. Sic enim in Saul diuina sæuit, vltio, cùm primò Magos & Ariolos abstulisset de terra; posteà consuluit, vnde & in bello occisus cum filiis suis, 1. Reg. 28. & culpa tangitur, 1. Paralip. 10. Propter hoc etiam Ochosias infirmus mori habuit 4. Reg. 1.

Consulentes maleficos de sanitate, accersunt sibi mortem.

Tales etiam visitatores maleficarum sunt infames: vnde nec ad accusationem debent admitti, secũdo quæstionum, octauo. Quisquis nec, &c. Item tales secundùm leges debẽt pœna capitis plecti, vt in prima quęstione operis tactũ est.

Sed heu Domine Deus, cũ omnia iudicia tua iusta sint, quis liberabit pauperes maleficiatos, & in cõtinuis doloribus eiulantes, peccatis nostris exigentibus, inimicus nimis præualuit, vbi sũt qui licitis exorcismis illa opera Diaboli dissoluere

Exorcismi ... tim irriti.

dissoluere valeant? Hoc vnicum ergo superesse videtur remedium, vt Iudices eorum insultus ad minus refrenent variis pœnis auctrices maleficas castigando: vnde & infirmis facultas visitandi maleficas amputabitur. Sed heu nemo percipit corde, omnes quæ sua, non quæ Iesu Christi sunt, quærentes.

Illa enim malefica in *Richshofen* de qua suprà mentio facta est, adeò assiduis frequentabatur pro recuperanda sanitate maleficiatis, quòd Comes castri Telonei lucrum habere voluit, ita quòd quilibet maleficiatus in se, vel in sibi attinentibus denarium vnum introitu portæ soluere habebat. Vnde & magnum exinde se habuisse prouentum asseruit.

Telonium impositum consulentibus maleficam.

Teste etiam experientia didicimus plurimas tales maleficas per diœcesim Constantiensem existere: non quòd ipsa præ aliis diœcesibus sit infecta, cũ hoc genus insidiæ serpat per omnes diœceses, & heu totum mundum infecisse videtur: sed quia ipsa diœcesis amplius elaborata fuit: Et quidam *Hengst* nomine repertus, qui maiorem concursum & quotidianũ à maleficiatis pauperculis habere cernitur: quem etiã concursum sic oculis nostris perspeximus in villa quadã *Eningen*: quod sine dubio ad quæcunq; loca Beatissimæ virginis, siue Aquisgrani siue ad Eremitas tãtus pauperum concursus non existit sicut ad eũdem superstitiosum hominem. Nam hyemali & frigidissimo tempore, dum præ abundantia niuium omnis via regia & publica obstruitur, adhuc à circumiacentibus terris ad duo vel tria milliaria, cum magnis hominum fatigationibus frequẽtatur, quibusdã remedia percipientibus, aliis verò minimè: vt reor quòd nõ æquè omnia maleficia dissolui propter varia, vt suprà tactũ est, obstacula possunt. Et hi quidem sub expressa Dæmonum inuocatione maleficia dissoluentes, quò ad secundũ remediũ illicitum, non tamen sicut primũ.

Exemplum concursus maleficiatorũ ad maleficum.

Tertium verò remedium, quod quibusdam cœremoniis superstitiosis practicatur: non tamen in nocumentum alicuius personæ, aut per manifestos maleficos agitatur, experientia teste per hunc modum.

Remedia superstitionibus constantia cõtra maleficia.

In ciuitate Spirensi mercator quidam forensis hunc casum sibi accidisse proposuit. In partibus, inquit, Sueuiæ, in castro quodam nobilium me degente quadã die dum pera

cto, prandio, associatus duobus domicellis, solatij causa super pratum incederem, quædam mulier obuiando, dum à remotis adhuc incederet, & à duobus domicellis agnita fuisset, vnus eorum ad me hæc verba protulit: munias te citò signo crucis, & similiter ad idem aliud ab alio latere hortabatur. At ego causam huius timoris inquirens, respōderunt. En peior malefica totius prouinciæ iam nobis obuiam fit: ipsa enim solo visu maleficare homines nouit. Tunc ego stomachando, nunquam tales timuisse me iactitabam: ecce vix verba compleui, & me grauiter in pede sinistro læsum persensi, ita vt sine graui dolore de loco figere pedem non potui aut gressum: vndè & alij concitò è castro per nuncium mihi equum destinandum ad illud reducunt, doloribus autem per triduum augmentatis.

Etiam non timentes maleficas, maleficiuntur.

Præfati incolæ, intelligentes maleficio me infectum, quendam rusticum ad spacium vnius miliaris accedunt, & casum proponunt, quem nouerant per artem quandam maleficia tollere. Qui concitò veniens, & pedē prospiciēs, si, *inquit, ex vobis contigit naturali defectu*, experimētum capiam, & siquidē ex maleficio accidit, cum Dei adiutorio curabo; sin autem sciùs, remediis naturalibus opus erit insistere. At ego: Si absque superstitione & cū Dei adiutorio curari potero, libens acceptabo: quoniā cum Dæmone nihil commune habere volo, nec eius adiutorium affectō. Ad idem & ipse villanus respondit, se non velle nisi licita remedia, & cum Dei adiutorio adhibere & curare, dummodò experientia didicisset, hoc per maleficium mihi contigisse: Ad quæ du o assensi: Ille plumbum, vt supra de alia malefica tactum est, liquefactum in cochleari ferreo supra pedem tenuit, & in scutellā aqua plenam fudit, & subitò diuersarum rerum species proruperunt, ac si spinæ, vel pili, aut ossa similia fuissent intromissa. Iam, inquit, video, quòd infirmitas hæc nō ex naturali defectu, sed maleficio vobis contigit. At ego, quomodo talia ex plumbo liquefacto scire posset, dum inquirerem. Ecce, septem sunt metalla, ex septem Planetis, & quia Saturnus dominatur plūbo, eius proprietas est, vt si plumbo super maleficium aliquod fusum fuerit, per suum influxum maleficium demōstrabit: & benè, inquit, actum est, vt citò remedium adhibeatur, quod tot diebus vos visitare habeo, quot sub maleficio

Qua de causa plumbum liquefactum, quod supra maleficiatum adhibetur prodat maleficiū.

ficio

ficio stetistis. Et interroganti quot dies elapsi fuissent, iam triduo fassus sum. Vnde & ipse singulis diebus per triduũ me visitando, & pedem inspiciendo solùm & tangendo, & cuncta verba penes se ruminando integræ sanitati fugato maleficio me restituit.

Hic certè modus actorem non monstrat maleficum, sed modum superstitiosum. In eo enim quòd Dei adiutorio & non opere Diaboli sanitatem promisit, & hoc, quòd Saturni influxum super plumbum, tanquam ex eius dominio causatum allegaui, irreprehensibilis extitit, & potius commendandus fuit. Sed qua virtute maleficium fugatur, & species rerum in plumbo causauit, sub dubio relinquitur. Nam cũ maleficium nulla virtute naturali possit amoueri, licet mitigari valeat, vt inferius de obsessorũ remediis patebit, potius videtur, quòd per aliquod pactum, ad minus tacitum, cum Dæmone initum, hoc practicauerit. Et dicitur hoc pactum tacitum, quando ad minus auctor tacitè in assistentiam Diaboli cõsentit. Per quem modum innumera superstitiosa opera practicantur: licet differẽter quoad diuinam offensam, cum in vno opere maior sit creatoris offensa quàm in altero. In eo enim quod de sanitate procuranda certus fuit, & in eo, quod tot diebus quot sub infirmitate extiterat, ipsum visitare habuit, nec aliquibus medicaminibus naturalibus vsus fuit, & tamẽ iuxta præmissa ægrotum sanitati restituit, non tam suspectus, quàm vt manifestè deprehensus, ad minus licet nõ super expressum initum cum Dæmone pactum, tamen iudicatur, & tanquam pro conuicto haberi, & pœnis ad minus in secundo modo sententiãdi infrà contentis, sed puniri debet cum adiuratione solenni nisi leges, quæ in contrarium sentire videntur, ipsum sustentarent: in quo casu quòd ordinarium sit faciendum, in solutione argumentorum patebit posteà.

Quid significet pactum tacitum.

Quartũ verò remedium tolerãdum, & de quo Canonistę ad minus intendunt cum certis Theologis, dicitur vanũ tantùm: & præcisè, puta, quia solùm superstitiosum, & non sub aliquo pacto expresso, vel tacito, ex intentione & proposito practicantis operatũ. Et dico ad minus: quia fortassis si velint etiam tertium remedium huic quarto adiungere, potiùs videntur nobis eorum assertioni cedere, quàm contentionibus deseruire: Et hoc quidem remedium vanum

Vanum remediũ toleratur.

supe

ſuperius exemplificatum de mulieribus quæ vrceolum ſuper ignē poſitum percutiunt, in finem, vt erat malefica quæ vaccam vbertate lactis priuauit verberetur, licèt fortaſſis talia in nomine Diaboli facere habebant aut fortaſſis ſine eius permiſſione.

Ad idem poſſunt & alia earū geſta adduci. Nā interdum, vbi vaccas huiuſmodi læſas, ad paſcua emittere volunt, explorare etiam ipſam maleficā nituntur, tunc braccā viri, vel aliud immundum ſuper caput, aut dorſum vaccæ ponentes: & hoc potiùs feſtiuis diebus & ſacratioribus ipſam vaccam cum baculo fortaſſis iterum ſub tali, vt ſuprà, expreſſione percutiendo expellunt, & tunc vacca recto tramite ad domum maleficæ properat, & cornua in eius oſtium vibrat cū magno eiulatu cōtinuè pulſando & hęc vtiq; Diabolus in vacca operatur tamdiu, quòd per alia maleficia ſedatur.

Bracca viri cornibus vaccæ maleficiatæ impoſita, prodit maleficā.

Reuera ſecundùm præfatos Doctores talia ſunt toleranda, non tamen memoria vt quidam aſſerere conantur exiſtunt. Cùm enim iuxta *Apoſtolum omnia quæ in verbo aut opere facimus, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facere præcipimur*: licet ibi non ſit expreſſa Dæmonis inuocatio, & tamen eius nominis expreſſio: & iterum licet ibi non ſit intentio per actum aliquod tacitum vel expreſſum talia facere, quia fortaſſis dicet, volo hoc facere ſiue Diabolus intromittat ſe, ſine non, ipſa temeritas, quia diuinum timorem poſtponit, Deum offendit, vnde & Diabolo poteſtatem talia faciendi permittit. Inducendi ergo tales ſunt ad pœnitentiam, & hortandi, vt potius deſiſtant, & ad remedia infra ſcripta, vt ſuperius etiā in parte tacta, per vſum videlicet aquæ benedictæ & ſalis exorcizat, &c. recurrant.

Inteſtinis cadauerum inteſtina maleficarum affliguntur.

Simili modo iudicandum de illis, quibus, dum aliquod iumentum maleficio interimitur, & explorare maleficum, aut etiam ſi naturali defectu vel maleficio ſit interemptū, vbi nituntur ad loca, vbi cadauera beſtiarum exorcizantur properant, & inteſtina cadaueris ſuper terram trahendo vſque ad domum deferunt, non autem intrò domum per oſtium ſuper, ſed ſub limine domus ad coquinam trahunt, & igne facto ſuper cratem inteſtina ponunt, & tunc vt ex relatu talia practicatū ſæpiſſimè informati ſumus, ſicut inteſtina calefiūt & ardēt, ita inteſtina maleficæ calore & doloribus crucientur: aduertunt ergo exploratores, vt oſtium

ſtium domus optimè ſit obſtruſum, eò quòd præ doloribus malefica ad introitũ habebit carbonẽ de igne auferre, & tũc omnis cruciatus effugatur. Repertum denique ſępius nouimus, vbi introitũ habere non poterãt, ex tunc denſiſſimis tenebris domum intus & extra vallabant, cũ cõmotione tam horribili & ſtrepitu, vt ex ruina domus omnes ſe tandem interimi putarent, niſi oſtium aperiretur.

Ad idem etiam certa experimenta reducuntur. Nã certi volentes è multitudine mulierum in Eccleſiã exiſtentium experiri maleficas, quæ etiam ſine eorum cõſenſu Eccleſiã diuinis peractis exire non valeãt, tali experimẽto inſiſtunt. Nam die Dominica Sotularia iuuenũ aſſungia, ſeu pinguedine porci, vt moris eſt, pro reſtauratione fieri, perungunt, & ſic vbi Eccleſiam intrant, tandiu maleficæ exire Eccleſiã non poterunt, quò ad vſque exploratores, aut exeunt aut illis licentiam ſub expreſſione, vt ſupra, exeundi concedant.

Puerorum per ũcti calcei indicant maleficas.

Simile fit etiam per certa verba, quæ annotare non expedit, ne quis per *Diabolum* ſeducatur. Nam nec Iudices aut Præſidentes his *infallibilem* fidem aut opinionem accõmodare debent niſi talis perſona alias plurimum eſſet diffamata, cum ſub tali prætextu ille mille artifex etiam innoxias infamare poſſet. Vnde potius auertendi ſunt homines à talibus experimentis, & ſalutares pœnitentiæ iniungendæ, licet interdum tollerentur.

Per hoc patet reſponſio ad argumenta, quæ concludunt maleficia non eſſe tollenda, quia primis duobus modis omninò illicitum eſt tollere tertium remedium ſecundùm leges, & ſi toleratur, tamen non paruam ſuper hoc eccleſiaſticus Iudex debet habere aduertentiam. Nam quod leges videntur tolerare patet C. de maleficis. l. eorum. vbi ſic habetur. Alij autẽ qui faciunt id ne labores hominum ventorum grandiniſque lapidatione ſternãtur, non pœna, ſed præmio digni ſunt. Et Antonius in ſumma de legibus, in quibus ius Canonicũ & Ciuile diſcrepãt, hoc idẽ allegat. Ex quo videtur, quòd concedunt leges pro conſeruatione frugum & iumentorũ, & in omnẽ euentum poſſe certos homines talia practicantes non ſolùm tolerare, ſed & præmiare. Erit ergo Eccleſiaſtici Iudicis aduertere, ſi tantummodo iuxta mentem legis contra grandines & aëris temperiem modis congruis, vt inferius patebit, aut etiam quibuſdam ſuperſtitioſis

Leges ciuiles tollerant maleficia maleficiis pelli.

ſtitioſis procedit. Et tunc, dum inde nullum ſequitur fidei ſcandalum, etiam tolerare: ſed reuera hoc nõ erit iuxta tertium, ſed quartum modum, & quintum de quo conſequenter tractandum erit de eccleſiaſticis & licitis remediis inſerendo interdum de ſuperſtitioſis ad quartum modum pertinentibus; & hoc per capitula ſequentia.

Remedium Eccleſiaſticum contra Incubos & Succubos Dæmones.

CAP. I.

QVia verò in præcedẽtibus capitulis primæ quęſtionis ſuper modos maleficiãdi homines iumẽta & terræ fruges tacta ſunt ante omnia ea, quę ipſæ maleficæ erga proprias perſonas practicãt, qualiter videlicet innoxias iuuẽculis in augmẽtũ ſuæ perfidię alliciũt, qualis etiã modus ſit profitẽdi earũ & homagij præſtãdi, qualiter etiã infãtes proprios aut alienos Dæmonibus offerunt & quomodo localiter transferantur. Hęc inquam & ſimilia remediare quia non eſt poſſibile, niſi vt per ſuos Iudices de medio tollãtur, aut ad minus in exemplum omnium futurorum puniantur, ideo de huiuſmodi remediis non ad præſens, ſed in vltima parte operis, vbi viginti modi procedendi & ſententiandi contra & ſuper maleficarum perſonas deducentur tractabitur.

Quæ remedia ri in maleficis non poſſint.

Ad præſens tantũ ſuper remedia contra earũ maleficiales effectus tẽdere oportet, & primò qualiter homines maleficiati remediẽtur, demũ qualiter beſtiæ, & vltimò qualiter fruges terræ conſeruantur. De hominibus verò maleficiatis, quò ad Incubos Dæmones vel Succubos, quia ſunt in triplici genere, ſcilicet, earũ quę ſe volũtariè Dęmonibus Incubis ſubiiciũt, vt ſũt maleficæ, quia de Succubis quò ad viros non ita voluntariè practicatio reperitur, cùm ex naturali vigore rationis quo viri mulieribus præeminent talia plus abhorrent.

Triplex genus Incuborum.

Eſt & eorum qui à maleficis cum Incubis aut Succubis contra eorum voluntatẽ inuoluuntur, & eſt tertium genus ad hoc præcipè virginum quarundam quæ contra earum omnino voluntatem ab Incubis Dęmonibus moleſtantur,

de qui

de quibus etiam sæpè præsumitur, quòd à maleficis sic maleficiantur, puta quia Dæmones ad instantiam maleficarum, sicut sæpissimè alias infirmitates immittere solent, ita & Incubos illis personis se facere habent, vt vel sic eos ad suam perfidiam allicere valeant: demus exempla.

Succubi ex maleficio immissi.

Est in ciuitate Constantiæ pauper quidam sic maleficiatus, quòd in præsentia vxoris omnem actum Venereum prout viri cum mulieribus agere solent etiam repetitis vicibus per se exercet, nec ab illis ad instantiam & eiulatum mulieris auerti potest, quia vno aut tribus actibus expletis verba replicat, volumus iterum de nouo inchoare, cùm tamen nulla persona corporali visu cernatur ei succumbere, fitque vt post diutinas huiusmodi vexationes, pauper ille collisus in terram omnibus viribus destituitur, & dum post aliquarum virium recuperationem interrogatur, quomodo & qualiter ista sibi contingant, & an ne personam succubantem habuerit. Respondere solet, se nihil videre, sed ita mente captiuatum, vt omninò abstinere nõ valeat: Et quidem super hoc maleficium mulier quædam plurimùm habetur suspecta, quòd ei intulerit, eo quòd illi pauperi minata fuerit per verba contumeliosa, quòd ipsum propter displicentiam sibi factam expedire vellet.

Sed leges & executores iustitiæ non adsunt qui saltem super diffamiam & grauem suspicionem in vindictam tanti criminis procederent: putãtes neminem debere condemnari, nisi qui confessione propria, aut trium testium productione legitima conuincatur; quasi indicia facti, aut euidentia super graues aut violentas suspiciones nullas mereantur pœnas: de quibus tamen, modis sententiandi inferius vt præmissum est patebit.

Quomodo hi, qui ab Incubis vexantur, curentur.

De secundo verò genere, quo puellæ ab Incubis Dæmonibus molestãtur etiam nostris temporibus, referre nimis longum foret, cùm historiæ certæ de similibus existunt refertæ. Sed cum quanta difficultate ab ea remediari possint, patere potest ex iis, quæ Tho. Brabantinus circa finem operis sui de apibus de quadam in hunc modum refert.

Vidi, inquit, & ex confessione audiui virginẽ quandã in religioso habitu quæ primò dixit se nunquam in concubitum consensisse, per hoc tamen dat intelligere se cognitam fuisse: at ego non credens arctaui eam rationibus & duris

com

comminationibus, sub periculo animæ suæ: tandem cum lachrymis confessa est, se prius corruptam mente quàm corpore, & cùm postea doleret quasi ad mortem, confiteretur omni die cum lachrymis, non potuit tamen ingenio, studio vel arte ab Incubo Dæmone liberari, nec signo crucis, nec aqua benedicta, quæ tamen specialiter ad fugandos Dæmones ordinantur, nec etiam sacramento Christi corporis, ipsis quoque Angelis terrifico, donec post plures annos oratione & ieiunio piè peractis fugaretur.

Et est credibile (saluo meliori iudicio) quòd postquam de peccato suo dolens confitebatur, potius ei concubitus Dæmonis pœna culpæ quàm culpa fuit.

Hæc etiam cum in vigilia Pentecostes querularetur apud Christinam in valle Ducissæ Brabantiæ, monialem deuotam, quæ mihi hoc retulit, quòd non auderet communicare propter Dæmonis importunam vexationem compatiens dixi ei, Christina: Vade, quiesce secura, communicatura cras Dominico corpori; in me enim recipiam pœnam tuam. Recedens illa gaudens dormit in pace, ad orationē de nocte surgit mane, cum omni trāquillitate sacramenta suscepit. Christina autem susceptam in se pœnam non pōderans, vespere quieti se dans, audit in statu suo quasi procellam commouentem se, & inquietius agitantem, nec suspicans Dæmonē, arrepto collo fugare nititur quicquid esset. Decumbit iterum, sed pauida vexata surrexit, & hoc pluries tādem sensit: & vidit euersis ferè straminibus, quòd Dæmonis nequitia vexaretur. Dimisso ergo lecto noctem ducit insomnem, & orare volens, Dæmonis cruciabatur insultu, & vt dixit, nunquā talia passa fuerat. Vnde prædictæ mulieri mane, Renuncio, inquit renuncio pœnæ tuæ: vix enim sine vitæ discrimine, violentiam tentatoris pessimi euasi. Qua ex re perpenditur, difficile esse huiusmodi remediare, siue maleficio, siue absque eo contingat.

Sunt tamen adhuc aliqua per quæ fortassis ipsi Dæmones fugantur, de quibus & Nider in suo Formicario. Licet enim, vt ibi fertur; quinque modis valeāt puellæ & viri liberari, videlicet per sacramentalem confessionem & sanctam exercitationem in crucis consignatione, vel Angelica salutatione, tertio per exorcismorum applicationem, quarto per certi loci mutationem & per cautam sanctorū

excommunicationem. Et ex præmissis patuit, quòd prima duo moniali non profuerunt, non tamen propterea omittenda sunt; quod enim vni est remedium, non propter hoc sequitur quòd & alteri, ita è conuerso. Nam & Incubos sępè per orationem Dominicam, aut aquæ aspersionem, vel etiã per Angelicam salutationẽ fuisse repulsos historiæ tradũt.

Incubi pelluntur Angelica salutatione.

Refert enim Cæsarius in dialogo suo, quòd sacerdos quidam postquam se suspenderat, eius concubina Monasteriũ intrauit, & per Incubum ad luxuriam procata est, quem tamẽ per crucis cõsignationẽ repulit, & per aquæ benedictæ aspersionẽ, licet statim postea rediit. Quãdo autẽ Angelicã salutationẽ dicebat, lõgè velut sagitta disparuit & recessit, sed interdum rediit, licet propè eam accedere non auderet.

Item de tertio, videlicet per sacramentalem confessionẽ, patet per eundem Cæsarium, qui dicit, quòd concubina antedicta, cùm iã cõfessa esset purè, in toto derelicta est ab Incubo. Refert idẽ, quòd quidam vir in Leodio passus Incubum, confessione sacramentali finita localiter liberatus est.

Ponit insuper exemplum de quadam inclusa, quam Incubus nec oratione, nec confessione, nec propter aliud spirituale exercitiũ reliquit, quin eius lectum ascenderet, sed cùm ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret, Benedicite, statim eam Dæmon reliquit.

Vis verbi Benedicite.

De quarto, videlicet loci mutatione, dicit qui prius, quòd filia cuiusdam sacerdotis stuprata per Incubum, & facta ex dolore phrenetica, trans Rhenumque elongata, ab Incubo dimissa est, sed pater eius, quia à loco filiam disposuerat, à Dæmone percussus est, adeò vt moreretur in triduo.

Mutatio loci mutat Incubos.

Fit & mentio de quadam, quæ per Incubũ crebrò in lecto vexata proprio, consociam deuotam petiit, vt loco vexatę iaceret, quod cum fecisset, tota nocte quasdam inquietudines grauissimas sensit, & prior tũc quieta fuit. Notatur etiã à Guilhelmo, quòd Incubi plus vexare videtur mulieres, & puellas pulchros crines habentes, ideo quia aut curę aut ornatui crinium incumbunt huiusmodi, aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel cõsueuerunt, aut quia in eis inaniter gloriantur, aut quia diuina bonitas hoc permittit, vt terreantur mulieres viros inflammare per ea, quæ etiam Dæmones inflammari viros volunt.

Puella pulchros crines habentes magis sent unt incubos.

De quinto, de excõmunicatione, quę fortassis aliquando

eadem est exorcizationi, patet in legenda sancti Bernardi. In Aquitania siquidem mulier ab Incubo sex annis incredibili abusu libidinis vexata audiuit sibi Incubũ, ne ad virum sanctum, qui venturus erat, appropinquaret minãtem, Nihil, inquit, tibi proficiet: sed eo recedente, tuus crudelissimus ero persequutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quę cùm virũ sanctũ Bernardũ inuocaret, respondit. Tolle meũ baculũ, & lecto tuo infige, & faciat malignus, quod potest. Hoc cùm fecisset, Dæmõ camerã fœminæ nõ est ausus intrare, sed foris minabatur atrocissimè, se eam velle persequi, Bernardo recedente. Quo per fœminam audito, conuocat populũ B. Bernardus, omnes iubet accensas candelas gestare in manibus, & Dæmonem cum vniuerso, qui aderat cœtu, excommunicauit, ac ne ad illam, vel aliam deinceps accessum habeat, interdixit, & ita ab illa pœna liberata est.

Baculus San. Bernardi liberat ab Incubo.

De potestate clauium Petri quæ sonat super terram.

Verum hîc notandum, quòd potestas clauium concessã Petro & suis successoribus, quia sonat super terram, & tantum pro viatoribus hęc iurisdictionis potestas, sit in remedium Ecclesiæ cõcessa, mirum videtur, quòd & aëreæ potestates hac iurisdictioue valeant arceri. Sed dici potest, quòd quia personæ quæ à Dæmonib. molestantur sunt sub iurisdictione Papæ & clauium, non mirum, si per indirectum huiusmodi potestates vigore clauium arceantur, sicut etiã indirecta animas potestate clauium à pœnis purgatorij ignis absoluere potest: non obstante, quòd potestas illa sonat super terram, & animæ sunt sub terra.

De potestate etiam clauium concessa capiti Ecclesiæ, scilicet vicario Christi, non est tutum disputare, cùm notum sit, quòd tanta potestas sit à Christo Ecclesiæ & eius vicario concessa, quanta puto homini concedi à Deo potuit, & hoc in vtilitatem Ecclesiæ.

Piè etiam æstimari potest, quòd si ægritudines à Maleficis virtute Dæmonum inflictæ excommunicarentur cum ipsis Maleficis auctoribus, & Dęmonibus, non adeò in ipsos infirmos sæuirent & quòd citius liberarentur adhibitis super hoc & aliis exorcismis licitis.

Locusta arcẽtur excommunicatione.

In partibus denique Athisis vulgaris est narratio simul & aliis in locis, quòd dum diuina permissione locustæ volantes cum ingenti multitudine vinea, frondes, segetes, & cũcta virentia eradicarent, huiusmodi excommunicatione & maledictione

maledictione fugatæ,& subitò interemptæ fuerunt. Quòd si sanctificato viro quis ascribere velit, & non virtuti clauium, sit in nomine domini: vnum pro certo habemus, quòd nec virtus miraculorum, nec potestas clauium gratiam gratum facientem de necessitate præsupponunt: cùm vtrumque ex gratia gratis data procedat.

Est & iterum notādum, quòd vbi nullum prædictorum remediorum iuuat, quòd tūc ad exorcismos licitos sit recurrendum: de quibus inferi⁹ patebit. Quia etsi hi ad fugā- dum Dæmonis nequitiam non sufficiant, tunc reuera talis vexatio Dæmonis est pœna pro peccatis satisfactoria, si prout oportet sustineatur in charitate, sicut & alia mala huiusmodi, quæ nos hîc premunt, ad Deum ire compellant.

Verùm etiam aduertendum, quòd interdum aliquæ in veritate per Incubum non vexantur, sed tantummodò ita se vexari putant: & hoc quòd mulieribus præcipuè, & non viris, cùm aliàs sint timidæ, & mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ.

Mulieres mirabilia imaginantur.

Vnde & *Guilhelmus* sæpè allegatus. Multæ, inquit, de apparitionibus phantasticis, ex morbo melancholico in multis fiunt,& in mulieribus maximè, sicut apparet de visionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est, vt norunt Medici, ipsa natura muliebrium animarum, eò quod longè facilioris & leuioris impressionis sunt, quā animæ viriles: Et subdit ibidem, Scio me vidisse mulierem, quæ credebat se agnosci ab intus à Diabolo,& talia incredibilia se sentire dicebat.

Oua formicarum faciunt intumescere aluum.

Nonunquam etiā impregnatę sibi videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehementer ventres earum, & cùm partus tempus aduenerit, sola emissione multæ ventositatis detumescunt. Nam de ouis formicarum in potu sumptis, incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generant hominis. Similiter de granis catapuciæ, & de granis arboris, quæ dicitur nigra pinus, consimilia in ventre fiunt. Facillimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare. Hæc addita sunt, vt non facillimè quis mulierculis fidem adhibeat, sed illis duntaxat, super quibus experimenta fidem fecerunt, vt de illis, qui didicerunt in propriis lectis, vel alio modo condormientibus, per experientiam talia vera esse.

Remedia pro illis qui circa vim generatiuam maleficiuntur.

CAPVT II.

Viri plus maleficiuntur quàm fœminæ.

Licet mulieres in maiori numero sint Maleficæ quàm viri, vt prima parte operis ostensum est, tamen viri plus maleficiuntur: & huius ratio est: quia cùm Deus plus permittit super actum Venereum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: sicut & per serpentes, quæ magis incantationibus deseruiũt quàm alia animalia, eò quòd fuerit Diaboli primum instrumentum: & cùm actus ille Venereus plus & faciliori modo potest maleficiari in viro quàm in muliere: ideò. Et quidem patet quod tactum est, nempè cùm quinque modis Dæmon in generatiuam potẽtiam possit agere, & illi modi citius procurãtur in viris.

Remedia adhibenda super vnumquéque modum iuxta possibilitatem sunt deducenda: & ille, qui vitiatus est in tali potentia, attendat sub quo modo suum maleficium contineatur. Sunt autem quinque modi iuxta Petrum de Palude in suo 4. distin. 34. in processu huius maleficij.

Nam Dæmon ex hoc, ꝙ est spiritus, habet potestatẽ super creaturam corporalem, Deo permittente, & ex conditione naturæ suæ, præcipuè ad motum localem, vt illum prohibeat, vel vt promoueat: Vnde per hanc potestatẽ possunt corpora viri & mulieris impedire, ne sibi appropinquent, & hoc directè vel indirectè. Directè quando vnum elongaret ab altero, vel non sineret ad alterum appropinquare. Indirectè, quando aliquod impedimentum procuraret, vel quando se interponeret in corpore assumpto: sicut cuidam iuueni pagano acciderat, qui Idolum desponsauerat, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere, vt suprà patuit.

Quidam desponsat idolũ.

Secundo modo, vbi hominem inflammaret erga vnam, refrigeraret erga aliam, & hoc posset occultè procurare per applicationem quãdam herbarum aut aliarum rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.

Tertio modo, vbi æstimationem viri aut mulieris turbaret, qua redderet vnam personam alteri exosam, quia vt suprà patuit in prima parte operis, potest imaginationem imprimere.

Quarto

Quarto modo, reprimendo vigorem membri, qui ad fructificationem necessariò requiritur, sicut & motum localem cuiuscunque organi reprimere potest.

Quinto, prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis ne ad vasa generationis descendant, vel ne ab illis viis recedat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Quomodo potentia coëundi internoscēda.

Quòd si quis dicat, nescio sub quo modo maleficiũ mihi illatum cõtineatur, vnum scio, quòd generatiua potentia erga vxorem meam careo. Responderi potest, si potens est ad alias mulieres, non autem ad propriam, tunc sub secundo modo: quia de primo modo certificaretur Succubũ Dæmonẽ, id est, quòd per Dæmones Incubos & Succubos deluderetur, Item si vxorem non habet exosam, & tamen non potest ipsam agnoscere, sed benè alias, tunc iterũ manet sub secundo modo: si autem habet exosam, & non potest agnoscere, tunc sub secundo & tertio modo continetur. Itẽ si nõ habet exosam, vellet autẽ cognoscere, sed non habet vigorẽ mẽbri, tunc sub quarto modo. Si verò habet vigorẽ mẽbri, sed non haberet excisionẽ seminis, tunc sub quinto modo. Modus ergo curandi patebit, vbi declaratur, si æqualiter in charitate & extra charitatem existentes, his maleficiari valeãt: & quidem quòd non: dẽpto quarto modo, qui tamen etiam rarissimè. Accidere enim potest, qui in gratia & charitate existit sic declaratur, tamẽ lectori præsupponitur, quòd loquimur de actu coniugali inter matrimonialiter coniunctos, quia aliàs implicaretur: cùm omnis actus Venereus extra matrimoniũ est peccatum mortale, & non nisi ab his, qui extra charitatem existunt, exercetur.

Contra libidinosos accepit Diabolus potestatem.

Nam cũ asserere oporteat ex totius scripturæ sacrę traditione, quòd Dæmones magis permittuntur à Deo sęuire in peccatores quàm in iustos. Licet legatur ipsum iustissimũ Iob fuisse percussum, hoc tamen non fuit singulariter super potentiã generatiuã, nec etiam directè: ideò dicere oportet, ꝙ quibuscũq; talia maleficia inter matrimonialiter cõiunctos cõtingũt, signũ est, quòd vel ambæ personæ, vel altera extra charitatem existat, & quidem fundamentum huius ex scripturis deducitur, auctoritate & ratione. Nã Angelus dixit Tobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit dæmon potestatem: Effectus demonstrauit, vbi septem

viros virginis Saræ occiderat.

Item Cassianus collat. patrum definit & B. Antonius, nullatenus posse Dæmonem mentem cuiusque vel corpus inuadere, nisi eam prius destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit. Hæc verba vt quæ applicari possunt super maleficium corporis, vniuersaliter super totum corpus, cùm Iob tali maleficio percussus, non tamen nudus diuina gratia fuit, sed particulariter, quando videlicet particulare maleficium ratione alicuius peccati accidit corpori: Et hoc quidem non potest esse, nisi peccatum incontinentiæ. Ratio. Nam vt dictum est, propter fœditatem illius actus, & quia per ipsum primum peccatum diffunditur; Deus plus permittit super ipsum, quàm super alios humanos actus: ergo & inter matrimonialiter coniunctos, vbi diuino auxilio propter peccatum destituuntur, amplius circa illam vim generatiuam maleficiari à Deo permittuntur.

Quòd si quæritur, cuiusmodi sint illa peccata, dici potest: quòd peccata incontinentiæ quæ inter cognatos cùm varia sint, iuxta illud Hieronymi, & habetur in textu: Adulter est in propriam amator ardentior, simul & huiusmodi amatores amplius in prædictis maleficiuntur.

Remedia ergo Ecclesiastica sunt duplicia: Vnum in foro contentioso, alterum in foro conscientiæ practicatur. Primũ, si in iudicio allegatur in potẽtia ex maleficio illata, tunc distinguendum est: quia talis impotentia, aut est temporalis, aut est perpetua. Si temporalis, non impedit. Tunc autem præsumitur esse temporalis, quando infra spatium trium annorum cohabitantes, & quantum possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanetur aliquo remedio, ex tunc præsumitur esse perpetua.

Impotentia aut est tẽporalis, aut perpetua.

Item aut præcedit matrimonij contractionem & cõsummationem, & sic impedit contrahendum, & dirimit iam contractum. & sequitur matrimonij contractionẽ, sed non consummationẽ. Et est cõmunis modus maleficiãdi viros, quando spernunt amasias: tũc enim quia sperabant se matrimonialiter copulare & defraudantur, inferunt maleficia viris, vt ne aliis cõmisceri valeãt. In tali enim casu, vt aliqui dicunt, dirimitur matrimonium iam contractum, nisi sub

Quæ impotentia matrimonium dirimat.

continentia cohabitare velint, vt Maria & Ioseph. Et habet pro se Can. dicitur enim. 23. q. 1. quòd coniugiũ confirmatur officio, si carnis, vt dicit gl. Et parum pòst dicitur, antequam confirmetur impossibilitas officij soluit vinculum cõiugij. Aut sequitur matrimonium confirmatum, & tunc vinculũ matrimoniale nõ dirimit. Plura alia à Doctoribus notantur, sed quia non præcisè sunt præsentis speculationis (notãtur autem in variis scriptis Doctorũ, vbi de maleficiali impedimento tractant, ideò hîc est supersedendum.

Tantummodò, si quis difficultaret, quomodo actus ille possit impediri respectu illius mulieris, & non respectu alterius. Respondit Bonauen. hoc est, vel quia sortilegus ad hoc respectu personę determinatæ Diabolum inuitauit, vel quia Deus respectu personę cuiuslibet impedire non permittit. Occultum iudicium Dei hîc latet, vt in vxore Tobiæ. Qualiter autem Diabolus hoc facere possit, patet ex præmissis. Dicit tamen hîc Bonauen. quòd impedit generatiuam, non impedimento intrinseco lædendo organũ, sed extrinseco impediendo vsum: & est impedimentum artificiale & non naturale: & ita potest impedire ad vnam, & nõ ad alias: vel tollendo exercitationem concupiscentiæ ad illam vel aliam: & hoc per virtutem propriam, vel per herbã, vel per lapidem, vel per aliquam creaturam occultam, & satis concordat cum dictis Petri.

Remediũ verò ecclesiasticũ in foro conscientiæ traditur 33. q. 8. Si per sortiarias. vbi sic dicitur: Si per sortiarias atq; maleficas artes nonnunquã occulto iusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante concubitus sequitur, hortãdi sunt, quibus ista eueniunt, vt corde cõtrito & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis purã cõfessionẽ faciãt, & profusis lachrymis, & largioribus eleemosynis & operationibus atq; ieiuniis Domino satisfaciãt.

Ecclesiasticũ remedium optimum.

In quibus verbis notatur, quòd tantũmodo propter peccata & extra charitatem existentibus talia contingunt. Sequitur & per exorcismos ac cætera Ecclesiasticæ medicinæ munimina ministri Ecclesiæ, tales quantum annuerit dominus, qui Abimelech & domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procuret.

Abraha preca io sanat impotentiam Regis Abimelech.

Vnde summariè dicere possumus, quòd quinque sũt remedia, quæ talibus sic maleficiatis licitè applicari possunt, vi-

delicet sanctorum aliquorum licita peregrinatio, & ibidem peccatorum suorum cum contritione vera confessio, signi crucis, orationis deuotæ multiplicatio, per verba sobria licita exorcizatio, quæ qualiter fieri debent, inferius patebit. Et causa maleficij oblatio facit ad hoc, quod suprà de Comite tactum est, qui per triennium sibi matrimonialiter copulatam virginem cognoscere non potuit.

Remedia contra maleficiatos super amorem, vel odium inordinatum.

CAP. I

Sicut maleficium in potentia generatiua, ita & philocaptio & odium, in voluntate causantur. Expedit primo de eius causa, & tantum, quantum possibile est, de eius remediis transcurrere.

De Philocaptione.

Philocaptio igitur seu amor inordinatus vnius ad alterum, triplici ex causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum, aliquando ex tentatione Dæmonũ solùm, aliquando ex maleficio Necromãticorum, & Maleficarum simul & Dæmonum.

1. Concupiscẽtia est mater peccati.

De primo dicitur Iacob. 1. Vnusquisque tentatur, à concupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem. Sic Sichem, cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis illius, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum ea, & conglutinata est anima eius cum ea. Et Gen. 34. secundum gl. infirmæ animæ sic accidit, quando postpositis propriis aliena negotia curat, seducitur consuetudine, & fit vna vnitate consensus cum illicitis.

2. De eodem ijsdem verbis supra pag. 117.

De secũdo quòd oriatur ex tentatione Dæmonũ principaliter: Sic Amõ sororem Thamar speciosissimam, adamauerat, & deperierat in ea validè, ita vt propter amorem eius ægrotaret. 2. Reg. 14. Non enim in toto tam corruptus esse potuit mente, vt in tantum facinus stupri prosiliret, si non grauiter à Diabolo tentatus fuisset. De hoc etiam genere amoris refertus est liber sanctorum Patrum, qui refert, omnem tentationem etiam carnalis amoris sibi in eremis

subtra

ſubtraxiſſe. Quidam tamen, vltra quàm credi poteſt, amore mulierum tentabantur aliquoties, vnde & 2. Cor. 12. Apoſtolus dicit: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet, vbi gl. tentando per libidinem, datus eſt mihi ſtimulus.

S. Paulus libidinibus ſtimulatur.

Aiunt quidam, tentatio autem cui non conſentitur, non eſt peccatum, ſed materia exercendæ virtutis, hoc intelligitur de tẽtatione, quæ ab hoſte non à carne: quia peccatum eſt veniale, etiamſi ei non conſentiatur. De his varia exempla leguntur in variis locis.

3.

Amor hæreos vnde proueniat. per Hareos græcum vocabulum Ερως intelligunt, quod amorem deſignat.

De tertio, quòd amor inordinatus proueniat ex maleficiis Dæmonũ & Maleficarum, poſſibilitas huius maleficij ſuprà in quæſtionibus primæ partis, an Dæmones per Maleficas mentes hominũ ad amorẽ vel odium immutare, & incitare valeant, ad longum deducitur, per varia etiam geſta, & acta à nobis reperta comprobatur: imò inter omnia maleficia nimium propter ſui generalitatem reputatur.

De inſanis amoribus.

Quòd ſi quæritur: Petrus philocaptus amore talis, &c. neſcitur an primo, ſecundo aut tertio modo. Reſpondetur, odium inter coniugatos cum crimine adulterij, etſi operatione Dęmonum fieri poſſit, vbi tamen viſco carnalis cõcupiſcẽtiæ amoris quis adeò inuoluitur & ſuccẽditur, vt nulla confuſione, verbis, plagis, aut factis, ad reſiſtẽdum cogi valeat. Item vbi quis ſæpè pulchriorẽm dimittit vxorem & turpiſſimæ adhæret. Item vbi nocturno tempore nec quieſcere valent, ſed ita dementantur, vt per deuia quæque incedere habeant. Optimates, prælati, & alij diuites ſæpiſſimè his miſeriis inuoluũtur. Et quidem hoc tempus muliebre, de quo Hildegardus (vt Vincen. in ſpec. hiſtor. refert) prædixit, quòd non tandiu durabit, quantum hucuſque perſtitit: cùm iam mundus plenus ſit adulterij, præcipuè in optimatibus. Et quid opus ſcribere de remedijs, qui remedia abhorrent? Tamen vt pio lectori ſatisfiat, aliqua breuiter tangamus ſuper philocaptionem ſine maleficio.

Hodiernum ſeculum fertur muliebre.

Auicenna ſeptem remedia ponit, quando videlicet perſonam ægrotare facit, ſed parum iſta noſtræ ſpeculationi, niſi quantum myſticè animæ languenti deſeruiũt. Dicit enim li. 3. quòd ex variatione pulſus, & ad nominationem amati, cùm ibi radix ægrotationis habetur, tunc ſi lex ſuſtinet, fiet copula per matrimoniũ: quia ſic ſanãtur cùm obeditur

Remedia contra amorẽ non prouenientes ex maleficio.

naturæ: Aut fiat applicatio medicinaliũ, de quibus ibidem tractat & docet: Aut vt ægrotus amorẽ suũ de dilecto per licita remedia ad aliud diligendũ cõuertat, quod prior præeligere debet, & ita fugere præsentiam, quia sic distrahitur animus. Aut etiam si corrigibilis est, tribuletur & dehortetur, quòd opus amoris est maxima miseria. Vel dirigãtur ad ipsum, qui quantum cum veritate & Deo possunt, vituperẽt corpus & dispositionem delicti, & mores cum transfiguratione facierum turpi seu difformi. Vel saltem vltimo, vt occupentur in rebus arduis, & distractiuis officiis.

Reuera sicut animalis homo per huiusmodi remedia sanatur, ad spiritualem singula capiendo interiorẽ hominem reformabunt: obediatur legi mentis potius quàm naturæ, conuertat amorẽ suum ad certas delicias, recordetur, quàm momentaneum sit quod delectat, & æternũ quod cruciat, quærat delitias in illa vita, vbi sic inchoãtur, quòd nunquã finiuntur, cuius qui amator esse voluerit, & istam perdet, & illã modo inueniet, & æternis ignibus deputabitur. ecce tria damna irrecuperabilia ex amore insano prouenientia.

Amore capti sunt exercizandi.

Super philocaptionẽ verò ex maleficio remedia in præcedenti capitulo tacta, non inconuenienter & hîc applicari possunt: præcipuè autem exorcizatio per sacra verba, quam sibi ipsi facere taliter maleficiatus potest. Quotidie autem Angelum sanctum sibi ad custodiã à Deo deputatum inuocet, pura confessione, sanctorum limina, præcipuè autem beatissimæ virginis frequentet, & sine dubio liberabitur.

Virtutum armis illiciti amores sunt debellandi.

Sed quam vituperabile, vt barbari homines donis naturalibus, & virtutum armis abiectis, seipsos tueri renuunt: cùm puellulæ sæpissimè inuicta infirmitate huiusmodi maleficia his armis propulerunt: in quorum commendationem vnum è multis in medium producamus.

Exemplum sacerdotis, qui virginem frustra maleficiis ad amorem propellit.

Fuit in rurali villa quadam prope Lindauliam Constan. diœcesis, virgo adulta, facie pulchra, & elegãtior moribus, in huius aspectu captus quidam vir leuis moribus, clericus ferè solo nomine, vtinam non sacerdos, qui vulnus suæ mentis vltra celare non valens, venit ad laboratoriũ dictæ virginis, & honestis verbis se rete Dæmonis exhibens, primò tãdem ad amorem sui virginẽ ausus est, verbis dũtaxat prouocare animũ, quod illa diuino instinctu percipiens, intacta mẽte & corpore, respõdit viriliter. Domine cũ verbis

talibus

talibus domum meā nolite frequētare, alioquin repulsam sustinebitis, verecundia mediāte. Cui ille: Et si me diligere modò renuis verbis dulcibus monita, nunc post modicum coacta operibus me amabis, tibi promitto. Erat vir ille suspectus incantator, & de maleficio. Sed verba hæc virgo pro vento habuit nec scintillam amoris carnalis ad virum in se sensit pro tunc, sed euoluto non multo tēpore, imaginationes amorosas de viro illo prædicto cepit habere. Quod illa percipiens, diuinitus inspirata, ad matrē misericordiæ confugit, & pro auxilio à filio impetrando deuotissimè implorauit, & statim honestā societatem requirens, peregrinari cepit ad locum Eremitarum; sic enim nominatur Ecclesia in honorem ipsius genitricis miraculosè consecrata in præfata diœcesi. In qua sacramētaliter cōfessa, ne in ea aliquid inuenire posset malignus spiritus, & ad ipsam matrē pietatis precibus fusis, protinus omnis cessauit hostis machinatio, ita vt eam postmodum nunquam tāgeret.

Supersunt tamen adhuc & cordati viri, à Maleficis mulierculis importunè super huiusmodi sollicitati, quasi nequaquam à philocaptione earum se continere possent, qui tamen viriliter resistentes, quantum se vltrò pulsare illecebris imaginationibus sentirent, tamen etiam per præsidia præmissa cuncta machinamenta Diaboli superarent.

Exemplum constantis casti iuuenis.

Et verè speculum huius pugnæ quidam iuuenis prædiues in oppido *Istrug* qui quantum à maleficiis pulsatus fuit, nec calamo exarare quis posset, semper virilem animum gerens, per præfata remedia intactus euasit. Quare & meritò concluditur, præfata remedia contra huiusmodi morbum esse certissima, itam quod certissimè liberentur, quicunque his armis vtuntur.

Et quòd de amore inordinato hoc, & de odio inordinato, cùm oppositorum eadem sit disciplina, intelligendum est: Licet æqualis in modo maleficiandi cùm sit differentia, etiam aliud remedium illa persona, quæ odio habetur requirere debet. Ipse enim qui odio habet & in corde defert, non de facili, si adulter est, ad amorem vxoris, etiam per quascunque peregrinationes flectitur.

Malefici procurant odia per serpentes.

Et quia relatu Maleficarum compertum est, quòd per serpentes huiusmodi maleficia ād odiū procurantur, eò quòd dum primum instrumentum erat Diaboli, & in sui

male

maledictionem recepit inimicitiam inter ipsum & mulierem: ideò & tales inimicitias ex ipsis procurare satagunt, ponendo pellem aut caput serpentis sub limine ostij cameræ, aut domus, vnde & omnes anguli domus sunt perquirendi & innouandi, quò ad inhabitationes, quantum possibile est: vel alienas inhabitare domos.

Migratio in alias ædes amouet maleficia.

Et quidem cùm dictũ sit, quòd seipsos maleficiati exorcizare valeant, intelligitur quòd verba sacra, benedictiones & carmina, secum deferre in collo poterunt, siquidem legere, aut seipsos benedicere, nescirent, quæ tamen qualiter facienda sint, in sequentibus patebit.

Carmina in collo gestãda.

Remedia super eos, quibus virilia membra præstigiosa arte auferuntur, & vbi interdum in bestiales formas homines transmutantur.

CAPVT IIII.

SVper eos, qui præstigiosa arte illuduntur, & se virili membro carere, aut in bestiales formas transmutatos esse putant, quibus remediis subleuari valeant, ex præmissis satis euidenter elicitur. Nam cùm tales omninò diuina gratia destituantur, quod præcipuum in maleficiatis existit fundamentũ, non possibile, vt ferro manente in vulnere, emplastrum curatiuum apponatur. Expedit ergo vt per veram cõfessionem Deo ante omnia reconcilientur. Demùm quia, vt suprà, in secunda parte operis, in capitulo septimo tactum est, talia membra nunquam in veritate euelli, aut segregari à corporibus, sed tantummodo præstigiosa arte occultari ad sensum tactus & visus. Patuit etiam, quòd huiusmodi illusiones in gratia constitutis, non ita faciliter, nec actiuè, nec passiuè contingunt, vt videlicet eis membra auferantur, aut quòd in eorum visiua potentia, quasi aliis sint ablata deludantur: ideò & remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipso morbo, vt videlicet quantum possibile sit, cum ipsa Malefica amicè se componant.

Super eos denique, qui in bestiales formas se trãsmutatos esse putant, sciendum quòd hoc genus maleficij, nõ ita in occidentalibus sicut orientalibus regnis practicatur: intellige

De transmutatione hominũ in bestias.

telligi quò ad secundas personas, licet quò ad proprias Maleficarum personas, hoc sæpius apud nos visum fuerit: ipsas videlicet Maleficas in effigiis animalium oculis intuentium se obiecisse, vt supra capitulo octauo deductum; quare & remedia quæ in tertia parte operis deducentur, super exterminium videlicet Maleficarum per seculare brachium forent applicanda.

Quomodo mutati in bestias se saluent in oriente.

Et quidam quomodo orietales huiusmodi illusiones remediare solent, sic deducit. Nam ex militarib. fratribus ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani in Rhodis veridica relatione plura de his percepimus. Præcipuè autē quod in ciuitate Salamina regni Cypri talis casus accidit. Nā cùm ibi port⁹ sit maris, & nauis quędā onusta mercimoniis applicādo peregrinis nauim exeuntibus, vt quisq; victualib. se muniret, iuuenis quidā ex eis robustus domum cuiusdā mulieris extra ciuitatem supra littus maris situatā accessit, & an oua haberet ad vendendū à muliere sciscitabatur. At mulier cernens iuuenē robustū, forensem & alienum à patria, vnde minor de eo suspitio apud intraneos super eius perditionem oriri possit: expecta, inquit, paululum, & iuxta optata singula recipies. Et dū morā faceret, clausa in interiori parte domus, iuuenis ab extra, vt eum quantotius expediret, ne nauem eum negligere contingeret, clamare cepit: tūc mulier aliqua oua attulit, iuueni tradidit, & in casu quo nauem neglexisset, ad eā rediret, ipsi iniunxit. Veloci igitur cursu ad nauē quæ in littore maris erat, properauit, & ante ingressum eò, quòd necdum alij socij omnes conuenerāt, oua comedere & seipsum reficere studuit: Et ecce post horā mutus, effectus, & quasi mēte destitutus: vt post ipse referre solitus erat, de seipso admirans, quidnā sibi accidisset, coniicere non poterat: Volens ergo nauim intrare ab immorātibus baculis verberatus repellitur, cunctis acclamātibus: Ecce, ecce, quidnā in asino? maledicaris bestia, num & tu nauim intrabis? Repulsus sic iuuenis, & verba illorū, qui ipsum asinū affirmabāt, intelligens, apud se ruminabat, & ꝙ maleficio mulieris infectus esset, cogitare cepit, præcipuè in eò ꝙ nullum verbū formare poterat, cùm tamē ipse omnes intelligebat: Et dū rursum nauim ascendere tentaret grauioribus cæsus verberibus, ipsum amaro corde remanere, & recessum nauis conspicere opus erat.

Mira res gesta, de homine in asinū mutato.

Huc

Hucilluc q; discurrens cùm omnes ipsum asinum æstimabant, necesse erat, vt tanquã bestia ab omnibus tractaretur. Compulsus igitur ad domũ mulieris rediit, cui ad placitũ pro conseruatione vitæ suæ vltra trienniũ seruiuit, nil operis faciẽs manibus, nisi necessaria domus in lignis & bladis apportans: etiam quæ exportanda erant tanquã iumentum deportabat, hoc consolationis relicto, vt licet ab omnibus aliis iumentum reputaretur, ab ipsis tamen Maleficis coniunctim vel diuisim morantibus, vt verus homo humanitus conuersando in incessu, statu & habitu agnoscebatur.

Quomodò hominibus in iumenta conuersis onera imponantur.

Quòd si quæritur, quomodo onera ipsi tanquã iumento imponebantur. Dicendum quòd sicut narrat Augustinus de mulieribus stabulariis, quæ hospites conuertebant in iumenta onera portantia lib. decimooctauo, cap. 17. de ciuitate Dei: & de patre Præstantij qui se caballum seu equum fuisse, & annonam cum aliis animalibus baiulasse narrauit, vtique ex illis actis de præsenti iudicamus: ita quòd triplex deceptio præstigiosa arte fiebat.

Prima quò ad homines iuuenem non vt hominem, sed vt asinum intuentes. Quod qualiter Dæmones faciliter procurare possint, supra 8. cap. patuit. Secundò quod illa onera non fuerunt illusoria, sed vbi vires iuuenis excedebant, Dæmon inuisibiliter deferebat: Tertiò quod sibi dum inter alios conuersabatur, iuuenis etiam iumentum videbatur in imagine duntaxat & æstimatiua potentia, quæ sunt affixæ organis corporalibus: non autem in ratione quæ non adeò erat ligata quin se hominem sciebat, sed arte magica delusum, vt tanquam bestia æstimaretur: sicut & de Nabuchodonosor idem exemplificatur.

Missæ conspectio immutat Asinum in hominem.

Triennio igitur sic elapso, in quarto, scilicet, dum quodã die ante meridiem ciuitatem præfatã intrasset, & mulier à longe sequeretur: contigit quãdam Ecclesiam, in qua diuina celebrabantur, iuuenem sic maleficiatũ præterire audiẽs nolam campanæ, (cùm more Latinorum & non Græcorũ in illo regno diuina peragantur) pro eleuatione corporis Christi ad Ecclesiam se conuertit & intrare dum propter verbera & expulsionem non auderet, à foris genua & crura posteriora in terram fixit, & anteriores pedes, id est, manus, simul iunctas eleuans ex capite asinino, vt putabatur, sacramentũ in eleuatione intueretur. Quod prodigium dum

certi

certi Ianuenses mercatores conspexissent, mirãtes asinum sequentur, & inter se de miro opere conferentes, ecce Malefica cum baculo asinum insequitur. Et quia, vt præmissum est, huiusmodi maleficia illis in partibus plurimum practicantur, ad instantiam mercatorum per Iudicem asinus cum Malefica capitur interrogata & quæstionibus exposita, crimen fatetur, & vt ad domum redire valeat, iuuenem restituere suæ formæ promisit: dimissa igitur & domum regressa, iuuenis ad pristinam formam reducitur, & ipsa denuò capta debitam vltionem pro commissis suscepit, & iuuenis ad propria cum gaudio remeauit.

Hoc est Genuenses.

Remedia contra obsessos ex maleficio.

CAPVT. V.

QVòd interdũ ex maleficio Dæmones quosdam homines substantialiter inhabitant, suprà c. 9. satis patuit: quibus etiã de causis: quia non solùm pro grauibus criminibus propriis, imò interdũ pro proprio suo maiori merito: aliquando pro alieno leui delicto: aliquãdo pro suo veniali peccato: aliquãdo pro graui alieno peccato, & aliquãdo pro alieno facinore proprio pro quibus etiã diuersè diuersimodè possidentur, quidam plus, alij minus, vt etiã Nider in suo Formicario recitat. Nõ mirum si maleficio, seu ad instantiam Maleficæ Dæmon Deo permittente, hominem substantialiter, modo quo ibi declaratur, quod videlicet per substantiam sit intelligendum, inhabitet.

Quibus autem remediis liberari possint, quòd videlicet per exorcismos Ecclesiæ, & cùm hoc vera contritione, vel etiam confessione, vbi pro mortali quis esset obsessus, patuit ex ibidem deductis, & ex illius sacerdotis Bohemi liberatione. Sed quòd vltra hæc duo remedia etiam tria alia valeant suffragari, videlicet Eucharistiæ sacra communio, sanctorum locorum applicatio, vel bonorum oratio & excommunicationis absolutio, præfati Doctoris discursu, quem etiam deducere excedit, cùm non omnes necessariorum tractatuum copiam habent.

Sacram communionẽ saluare obsessos à maleficio.

Nam de ipsa sacra communione, Cassianus colla. abba. prima

prima loquitur in hæc verba: Communionē sacrosanctam, nequitiæ spiritibus traditam, à senioribus nostris, nūquam meminimus interdictam: Quinimo etiā, si posset eis quotidie impartiri, eam etiam debere censebāt: quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæq; peruenire credenda est, & quæ ab homine percepta, eum qui in membris eius insidet spiritum seu in ipsis latitare conatur quodam exurēs fugat incendio: Hoc namque modo curatum Abbatem Andronicū nuper aspeximus: insultabit offenso cùm eum à cœlesti medicina viderit segregatum: tanto enim dúrius & frequentius attentabit affligere, quanto eum à spirituali remedio senserit longius abdicatum. Hæc Cassianus.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hîc credere immobiliter oportet. Primò, quòd sine Dei permissu nullus ab his spiritibus omninò tentetur. Secundo, quòd omnia, quæ nobis à Deo inferuntur siue tristia ad præsens, siue læta videantur, velut à piissimo patre, clementissimóque Medico pro nostris vtilitatibus irrogentur. Et idcirco eos velut Pædagogos traditos humilitatis vt decedentes ab hoc mūdo, vel purgationes ad vitam aliam transferantur, vel pœnali rigore plectantur, qui secundùm Apostolum traditi sunt in præsenti Satanæ, in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi.

Diaboli sunt pædagogi humilitatis.

Sed hîc oritur dubitatio: cū Apostolus dicat: probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, quomodo possunt obsessi, non habentes vsum rationis, cōmunicare? Respondet S. Th. de hoc in 3. par. q 80. sic distinguendum de hominibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur, nō habere vsum rationis dupliciter. Vno modo quia habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non videns, qui malè videt. Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramentum denegandum.

Quibus obsessis sacramentum non sit dandum.

Alio modo dicuntur aliqui non habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanserunt, & sic talibus non est hoc sacramentum adhibendum, quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio.

Aut non semper caruerunt vsu rationis, & tūc si prius quando erant suæ mentis compotes, apparuit in eis huius sacramēti deuotio, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus,

vel ex

vel expuitionis.

Vnde legitur ex Concilio Carthaginensi,& habetur 26. q.6.Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu,dum ad eum inuitatus sacerdos venit,oppressus infirmitate obmutuit, vel in phrenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierint. Et si continuò creditur moriturus, recõcilietur per manus impositionẽ & infũdatur ori eius Eucharistia.De baptizatis qui corporaliter ab immundis spiritibus vexãtur,est eadẽ ratio & de aliis amẽtibus. Hæc Th. Addit tamen in 4.distin.9.quòd Dęmoniacis non est deneganda cõmunio, nisi certũ sit,pro aliquo crimine à Diabolo torqueri.Cui sic Petrus de Palude addit:In hoc casu pro excommunicandis sunt habendi, qui traditi sunt Satanæ.

Ex quibus liquet,quòd si aliqui sunt possessi à Dæmone etiam propter sua crimina,habentes tamen lucida interualla,& rationis vsum,posteà conuereuntur de peccatis suis, vel debitè cõfitentur:tales cùm sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à communione diuinissimi sacramenti Eucharistiæ sequestrandi.

Sanctorum merita abigũt Dæmones.

De sanctorum applicatione,vel deuota oratione,quomodo per hæc obsessi etiam potenter liberentur,legendæ sanctorũ refertæ sunt. Merita enim sanctorum,martyrũ,confessorum,virginum,exigunt,vt hi spiritus nequam,sanctorum in patria existentium oratione & intercessione vincãtur,quos sancti in via vicerunt.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Cassia.vt suprà.Si,inquit,haberemus hanc sententiam, imò fidem,quam superius comprehendi,& vt omnia per dominum fieri pro vtilitate animarum & dispensari vniuersa,nõ solùm nequaquam despiciemus eos:sed etiam pro eis, tanquam pro membris nostris incessanter orabimus,eisque totis visceribus ac pleno compatiemur affectu.

De excommunicatione.

De vltimo modo absoluẽdi aliquẽ ab excõmunicatione, sciẽdũ,quòd nec iste cõmunis est,nec fortè licitus,nisi habẽri authoritatẽ & specialẽ reuelationẽ, vel probabilitatẽ, quòd possessus quis sit propter excõmunicationẽ Ecclesiæ, sicut Apostolus 1.ad Corinth. 5. excommunicatũ à se & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri

Iesu Christi, id est, vt gl. dicit, vsque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium.

Ex pseudo doctores, qui fidem perdiderant, videlicet Himenæum & Alexandrum tradidit Satanæ, vt discerent non blasphemare, 1. Tim. 1. Tantæ enim potestatis erat Apostolus (dicit glos.) tantámque gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo.

Vnde S. Thom. in 4. distin. 18. vbi magister tres effectus excõmunicationis tradit: eosdem sic declarat idẽ Doctor. Ex hoc ipso, inquit, quòd aliquis suffragiis Ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quę quis ex suffragiis consequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ, eis qui habent, vel ad merendũ ei, qui non habet. Et quãtũ ad hoc, magister dicit, quod gratia subtrahitur per excõmunicationẽ, valet etiã ad custodiã virtutis. Et quãtum ad hoc, dicit quòd protectio subtrahitur, non quòd omninò à *Dei* prouidẽtia excludãtur, sed ab *illa* quæ filios *ecclesiæ* specialiori modo custodit. Valẽt etiã ad defendendũ ab hoste, quantum ad hoc dicit, puòd *Diabolo* maiori potestas sæuiendi in ipsum datur, & corporaliter & spiritualiter.

Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare, sicut Spiritus sanctus visibili signo manifestatur, ita excommunicatus corporali vexationi à Diabolo innotescebat. Nec est incõueniẽs, si ille, qui non est desperatus, hosti datur, quia nõ datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus: cùm in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum eripere cùm voluerit. Hæc Tho. vbi tamen Exorcista ad cautelam obsessum absoluat, non videtur inconueniens.

Cautela pro Exorcistis.

Sed subdit Nider, quòd cauendum est valdè Exorcistæ, ne de suis viribus faciliter præsumat, aut iocum & ludum serioso Dei operi intermisceat, aut superstitiosũ vel suspectum aliquid de maleficio adiiciat. Alioquin pœnam vix euaderet vt declaratur per exempla.

Nam de primo refert B. Greg. 1. dialogo, de quadam, quæ contra conscientiã suam à marito petente obtinere debiti redditionem in vigilia dedicationis Ecclesiæ S. Sebastiani: & quia cõtra consciẽtiã Ecclesiæ processioni se immiscuit, possessa est, & publicè furiebat. Quo viso sacerdos eiusdem Ecclesiæ de altari syndonẽ tulit, camq; cooperuit, sed & hũc sacerdotem

sacerdotem repente Diabolus simul inuasit. Et quia vltra vires voluit quicquam præsumere, compulsus est in sua vexatione cognoscere quis esset. Hæc Greg.

De secundo, vt nullus de officio exorcisatus sanctũ ordinem concernens iocum faciat. Refert Nider se vidisse in conuentu Coloniensi fratrem verbis satis iocosum, sed in gratia expellendi Dæmones famosum. Hic cùm in terminis conuentus Coloniensis Dæmonem in obsesso corpore arctaret, iam Dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauisus frater, ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exiit igitur Dæmon noctè, cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon eum tam dirè torsit prope cloacam, vt vitam cum difficultate saluaret.

Ioculares exorcistæ.

Sed & hoc præcipuè cauendum, vt obsessi etiam per maleficas, ad præsidia maleficarum non ducantur: Vnde & de præfata fœmina Grego. infert: Cùm, inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atq; amando persequentes ad obtinendũ salutis remedium maleficis tradidissent, & per eas ad fluuium ducta & in aquam mersa multis incantationibus agitata fuisset: dum vnus Dæmon expelli debuit, legio subintrauit, & eorum distinctis vocibus iam clamare cepit: vnde consanguinei tandem confitentes, & de hoc dolentes eã præsentarunt sancto Episcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus & ieiuniis, eam ex integro sanauit.

Dæmoniaci non ad maleficos ducendi.

Sed quia dictum est, debere Exorcistas cauere, ne superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adiiciant, dubitare Exorcista posset; An certas herbas & petras, etiã nõ benedictas adhibere posset? Responsio. Si benedictæ sunt herbæ, tantò melius, si verò non, vt herba quædã quæ aliàs nominatur Fuga Dæmonis, vel etiam naturas lapidum, si quis adhibeat, nõ erit superstitiosum: dũmodò credat, quòd non directè de sui natura Dæmones compellunt, quia tũc incideret in errorem, quòd simili modo aliis herbis aut verbis possent cogi, vt errore Necromanticorũ fatetur, putantes se efficere per naturales & inditas talium virtutes.

An exorcistis benedictæ herbæ vel petræ adhibendæ.

Vnde sanctus Tho. in 4. dist. 7. ar. vlt. Non est, inquit, credendũ aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones subiacere, & ideò non coguntur inuocationibus & factis quibusdam maleficis, nisi in quãtum per hoc fœdus cũ eis initur. Secundũ ꝙ dicitur Esa. 28. Percussimus fœdus cũ morte, &

cum inferno fecimus pactũ. Et illud Iob. 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, &c. & ſequentia verba ſic finaliter exponit ſuper Iob dicens: Si quis rectè conſiderat omnia pręmiſſa, videntur pertinere ad præſumptionẽ Necromãticorum confutandam qui nitũtur cum Dæmonibus pactũ inire, ac eos ſibi inijcere, vel qualitercunque conſtringere.

Locus Iobi explicatus.

Oſtenſo ergo, quod homo non poteſt ſua virtute Diabolum ſuperare, concludit, dicens. Pone ſuper eum manum tuam: ſubaudi, ſi potes, ſuperatur tamen virtute diuina. Vnde ſubdit, memento belli, quo ſcilicet, ego pugno contra eum, & poteſt dici, quòd ponitur præſens pro futuro, ſcilicet. pugnabo in cruce, vbi capietur Leuiathan per hamum, ſcilicet, per diuinitatem occultatam ſub eſca humanitatis: æſtimans ſaluatorem purum hominem. Vnde etiam poſteà 41. dicitur, Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei poſſit comparari. Per hoc, inquit, ſignatur, quòd nulla virtus corporalis, poteſt adæquari poteſtati Dæmonis, quæ eſt poteſtas purè ſpiritualis. Hæc Thomas.

Melodiis fugatur Dæmõ.

Sed quia indirectè à *Dæmone obſeſſus*, poteſt virtute melodiæ, vt Saul per cytharã Dauid, vel herbæ, vel corporalis rei alterius ſibi à naturali proprietate in exiſtenti releuari; Ideò applicari poſſunt. Quod quidem poſſe fieri i autoritatibus & rationibus deducitur. Nam 26. quæſtio. 7. dæmonium ſuſtinenti dicitur, licet petras vel herbas habere ſine incantatione: & ſunt Hieronymi verba.

Tobiæ hiſtoria comprobatur applicatione herbarum.

Item magiſter in hiſt. tractans illud Tobiæ, Cordis particulam, ſcilicet, de piſce quem cepiſti, ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extrerret omne genus Dæmoniorum, ſiue à viro, ſiue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos, dicit: Nec ſuper hoc mirari debemus, cùm fumus cuiuſdam arboris aduſtæ eandem vim habere videatur; quamuis etiam ſpiritualem in ſe contineat ſenſum, ſcilicet, de futuro ſpiritualis orationis.

Ad idem Albert. ſuper Lucam 9. & Nicolaus de Lyra 1. Reg. 16. imò & Paulus Burdegalenſis ſuper 1. Reg. 16. hanc concluſionem tenet, quòd nõ ſolùm cõcedendum videtur, quòd per aliqua ſẽſibilia poſſunt afflicti à Dæmonibus releuari, ſed etiã per ſẽſibilia aliqua poſſint totaliter liberari. Sed hoc intellige, quando non atrociter affliguntur, & probat per rationem. Nam cùm Dæmones nõ poſſint materiã corporalem

Quomodo Dæmones mutent corporalia.

corporalem secundùm suam voluntatem transmutare, sed debita actiua debitis passiuis coniungendo, vt Nicolaus dicit. Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest dispositio causari in corpore humano, per quã fiet aptum ad suscipiendum actionem Dæmonis. Verbi gratia: Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis, secundùm Medicos, & per consequens, ad suscipiendum afflictionem Dæmoniacam: Quæ quidem Demoniaca passio, vbi penitus curatur, penitus afflictio Dæmonis actiua recedente passiua in possesso recederet.

Idem posset dici de iecore piscis: Idẽ de melodia Dauid, ratione cuius licet primò refocillaretur Saul, & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per illam, vt dicit litera: Recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literę, dicere, quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per orationes eius, quia non est verisimile, quòd hoc scriptura taceret, cùm esset in laude eius notabiliter dictum. Hæc de Paulo præfato, licet non posuerimus suprà in quæst. 5. primæ partis: Quòd quia præfigurabatur virtus crucis per expansionem venarum corporis Christi, ideò liberabatur Saul. Et plura ibi etiam continentur, quæ præsenti speculationi seruire possunt: Tantùm concludamus, quòd rerum sensibilium applicatio in Exorcismis licitis non est superstitiosum. Iam autem non expedit de ipsis Exorcismis aliqua disserere.

Dauidis cithara non oratione refocillatur Saul.

Quid cithara Dauidis significet.

Remedia per licitos exorcismos Ecclesiæ, contra quascunque infirmitates à maleficiis illatas, & de modo exorcizandi maleficiatos.

CAPVT VI.

QVia, vt in superioribus tactum est, maleficæ omne genus infirmitatis corporalis inferre possunt: quare & sub generali regula concludere oportet, quòd quicquid remedij in verbis, vel operibus aliis infirmitatibus suprà notatis applicari potest, hoc etiam quibuscunque aliis infirmitatibus præcedentibus non expressis: vt vbi epilepsia aut lepra essent inflicta, conuenire potest. Et quia inter remedia verborum exorcismi liciti computantur, de ipso etiam sæpè mentio,

tanquam de quodam generali remedio habita est: tria principaliter de ipso practicanda sunt.

Primò, an non habens exorcizatus ordinem, vt scilicet laicus, vel secularis persona valeat licitè Dæmones, aut eius maleficia exorcizare: Vbi tres aliæ annectuntur, qualiter videlicet sunt liciti: Et de septem conditionibus, quæ requiruntur ad carmina & benedictiones, vt quis valeat secum talia deferre: & tertio qualiter morbus sit exorcizandus, & Dæmon coniurandus. Secundum principale, quid agendum vbi gratia sanitatis per exorcismos non obtinetur. Et tertio, quò ad remedia, non iam verborum, sed operum cum solutionibus certorum argumentorum.

Missa in priuatis ædibus dici potest.

Ad primum est Doctoris Thom. in 4. dist. 23. senten. In ordine, inquit, exorcizatus & in aliis minoribus ordinibus omnibus, cum conferuntur, recipitur potestas vt quis hoc vel illud ex officio facere possit, puta exorcizare: & idem à non habentibus ordinem, licitè fieri potest, quamuis illi hoc non habeant ex officio. Sicut in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur, sed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam quàm ad gratiam sacramenti.

Etiam licitũ est laicis exorcizare.

Ex quibus verbis dici potest, quòd licet ad liberationem maleficiati, bonum est concurrere exorcistam habens potestatem exorcizandi morbos maleficiales, tamen etiam interdum deuotæ personæ absque exorcismis, vel cum ipsis fugare possunt huiusmodi morbos.

Læsi in anima rarò iurantur in corpore.

Nam fertur de quadã virgine paupercula, & ideo plurimum deuota eius dum amicus in pede maximè per maleficium læsus fuerat, quod iudicio Medicorum patuit, eo etiam quòd nullis medicaminibus sanari poterat, cõtigit vt virgo infirmũ visitaret, qui & statim ab ea petiuit, vt pedi benedictionem aliquã applicaret. Annuit illa, & silẽter tantũmodo orationem Dominicã, & Apostolorum Symbolũ cum geminatis viuificæ crucis signis applicuit. Tũc statim infirmus curatum se sentiens, scire voluit in remediũ futurorum, quid carminationis virgo applicasset. Quæ respõdit. Vos debili fide, diuinis & approbatis exercitiis Ecclesiæ nõ inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebro vestris infirmitatibus applicatis, idcirco rarò in corpore curamini, quia semper in anima læd imini. Sed si in o-

rationem

rationem & signorum licitorum efficaciam speraretis, faciliè sæpe curaremini. Nihil enim tibi applicui, nisi dominicam orationem, & Apostolorum Symbolum, & iam sanatus es. Gratia huius exempli quæritur, an non aliæ benedictiones & carminationes seu coniurationes per exorcismos habeant efficaciam, cùm hic videantur reprobari. Respondetur quòd hæc virgo non reprobauit nisi illicita carmina, cum illicitis coniurationibus & exorcismis.

Vnde abusus exorcismorũ manauerit.

Pro cuius intellectu cõsiderare oportet, vnde huiusmodi habuerunt originem, & quomodo ad abusum deuenerunt. Nam principiũ horũ fuit sanctissimum: sed sicut omnia Dæmonis instinctu deprauantur mediantibus Dæmonibus & malis hominibus, ita & diuina nomina. Apostoli enim & sancti viri secundùm illud Marc. vlti. In nomine meo Dæmonia eiicient: infirmos visitarunt, & orationes super eos per sacra verba fuderunt, deinde successu temporis sacerdotes deuotè similia ritè peregerunt, propter quod deuotissimæ orationes & sancti exorcismi reperiuntur in antiquis hodie Ecclesiis ad omnia, quæ homines facere aut pati poterãt, per deuotos viros applicati, olim sine omni superstitione, sicut etiam hodiè literati & sacræ Theologiæ Doctores reperiuntur, qui infirmos visitantes similia verba ægrotis applicant & non solùm dæmoniacis.

Exorcismi super ægrotos adhibiti.

Sed heu, superstitiosi homines à se multa vana & illicita ad instar horũ inuenerunt, quibus hodiè vtuntur circa infirmos & iumenta: nec clerus amplius ex sua desidia licitis vtitur verbis, visitando infirmos. Propter quod Guilhelmus dictus Durandus glossator Raymundi dicit, quòd talia præfata sacerdos religiosus aut discretus, etiam laicus vir, siue mulier excellentis vitæ probatæ discretionis facere potest, fusa oratione licita super infirmum non super pomum aut super cingulum aut similia, sed super infirmitates. Iuxta illud Euangelistæ: Super ægros manus imponent, &c. Nec sint huiusmodi personæ prohibendæ à talibus: nisi forte timeatur, quòd ad exemplum illorum indiscreti & superstitiosi alij carminationis sibi vsurpent abusum, tuentes se exemplo illorum. Hi ergo superstitiosi carminatores reprehenduntur à prædicta virgine, & dixit illos habere debilem fidem, imò malam, qui tales consuluerunt.

Etiam mulieribus conceditur exorcizare.

Iterū autem gratia huius declarationis quæritur, quibus verbis carmina & benedictiones censentur licitę vel superstitiosæ, & de modo quo debent applicari: & an Dæmon sit coniurandus, & morbus exorcizandus.

Ad primum, quod quia hoc dicitur licitū in cultu Christianę religionis, quod nō est superstitiosum, & superstitiosū dicitur (vt notatur ex glo. super illo ad Colos. 2. quæ sunt rationem habentia in superstitione) quod super modū religionis seruatur, vnde ibi dicitur: superstitio est religio suprà modum seruata, id est, religio modis vel circūstantiis malis & defectuosis practicata.

Superstitio quid sit.

Etiā superstitiosum est, quicquid traditione humana nomē religionis vsurpat absq; superioris authoritate, vt hymnos iungere ad Missas, defunctorum præfationē interrūpere, Symbolum in Missa cantandum abbreuiare, aut in organis & non in choro decantare, in Missa respondentem non habere, & his similia. Sed ad propositum nostrū modo, quādo fit aliquod opus ex virtute religionis Christianæ, vt ibi quisq; vellet infirmos subuenire per aliquā orationē & benedictionem per verba sacra: de qua materia nunc intendimus, talis habet considerare septem cōditiones, quæ si reperiuntur, talis benedictio censetur licita, etsi fiat per modum adiurationis, per virtutem diuini nominis, per virtutē operū Christi, quæ ex sua natiuitate, passione, preciosa morte, &c. innotuerunt, per quæ etiam Diabolus victus & eiectus fuit, dicētur illæ benedictiones, carmina & exorcismi liciti: & hi qui practicāt possunt dici Exorcistę, aut Incātatores liciti, iuxta Isid. 8. Etym. Incantatores dicuntur, qui artem aliquam verbis peragunt.

Adiurationes licita.

Et prima cōditio cōsideranda, vt ex doctrina sancti Tho. 2. 2. q. 93. elicitur, vt verba non cōtineāt aliquid, quod pertineat ad inuocationem Dæmonū expressā vel tacitā. Quid sit expressa, patet: quid sit tacita, hoc consideratur ex intentione & opere. Intentione, vt vbi operans non curat siue à Deo, siue à Diabolo habeat in suo opere intentum, dūmodo finē optatū cōsequatur opere. Vt vbi opus quod facit, nō habet aliquam proprietatem ex natura ad producēdum talem effectum. De qua non solum Medici & Astrologi, imò Theologi habent iudicare. Per quem modum Necromantici faciunt imagines, annulos, & lapides artificiales, qui vti que

Necromantiæ imagines.

que nullam habent naturalem inclinationem ad effectus, quos ipsi expectant sæpissimè, vnde & in eorum operibus Diabolus se habet immiscere.

Nomina ignota sunt suspecta.

Secundò considerandum est, ne benedictiones seu carmina contineât aliqua nomina ignota, quia secundùm Chrysostomum talia metuenda sunt, ne in eis aliquid superstitionis lateat.

Tertiò, ne materia verborum aliquid falsitatis contineat: quia sic eius effectus non posset expectari à Deo, cùm ipse non sit testis falsitatis. Sic quædam vetulæ in suis carminibus vtuntur rithmatizando: Beata virgo Iordanē transiuit, & tunc S. Stephanus ei obuiauit, & eam interrogauit, & multas alias falsitates.

Rithmicæ Incantationes.

Breuia limitum.

Quartò, ne ibi contineantur vana & characteres inscripti præter signum crucis. Vnde Breuia, quæ portantur à soldatis reprehenduntur.

Quintò, ne spes habeatur in modo scribendi, legendi, ligandi, aut in quacunque huiusmodi vanitate, quę ad diuinā reuerentiam non pertinent, quia alias omnino iudicabitur superstitiosum.

Sextò, vt in allegatione & prolatione diuinorum verborum, vel scripturæ sacræ respectus solum habeatur ad ipsa sacra verba & ad intellectū eorū, & ad Dei reuerentiam, seu ad virtutem diuinam à quà expectatur effectus, vel ad sanctorum reliquias, à quibus præfata expectantur secūdario, licet à Deo principaliter.

Signatio credentium.

Septimo, vt cōmittatur effectus, qui expectatur, diuinæ voluntati: qui scit, vtrum sanitas vel tribulatio plus prosit inuocanti vel minus, vel an obsit. Et hanc conditionem ponit Tho. in 1. secun. in materia, de gratia, & distin. 15. in 4.

Vnde concludamus, quòd si nulla dictarum conditionum opus infecerit, illud erit licitum: probat Thomas supra illud Marci vltimo: Signa eos qui crediderint: & post. In nomine meo Dæmonia eiicient, &c. serpentes tollent. Ex quo eicit. quòd prędictis seruatis conditionibus, per diuina verba licitum est arcere serpentes.

Verbum Dei non minus est quàm corpus Christi.

Item probat præmissa vlterius. Non minoris sanctitatis sunt verba Dei, quàm sanctorū reliquiæ dicente Augustino Nō est minus verbum Dei, quàm corpus Christi. Sed secūdū omnes, licet reliquias sanctorū secū reuerenter portare:

ergo qualitercunque nomen Dei inuocemus, ritè per orationem Dominicam, per salutationem Angelicam, per eius natiuitatem, passionem, quinq; vulnera, per septem verba, quæ protulit in cruce, per titulũ triũphalẽ, per tres clauos, & aliorũ armorum militiæ Christi, cõtra Diabolũ & eius opera, omnino erunt licita, & spes potest haberi in eis committendo effectum diuinæ voluntati.

Serpentes licere coniurationibus arcere.

Et hoc quod dictum est de coartatione serpentum, idem intellige de aliis animalibus, quãdo solus respectus habetur ad sacra verba, & ad ipsam virtutem. De ipsis tamen cautè est agendum incantationibus: quia, vt dicit Doctor, tales incantatores sæpè habent illicitas obseruantias, & per Dæmones sortiuntur effectum, præcipuè in serpentibus. Qui serpens fuit primum Dęmonis instrumentum ad hominem decipiendum.

Incãtator serpentum interimitur à serpente.

Nam in ciuitate Saltzburgensi quidam incantator erat, hic quadam die ad spectaculum aliorum, cunctos serpentes ad quẽdã foueam incantare voluit, & interimere, ex spatio, vt fertur, vnius miliaris. Congregatis ergo vndique serpentibus, dum ipse supra foueam staret, nouissimè quidam ingens & horribilis serpens, foueam intrare difficultabat, & sępè quasi ipsum abscedere permitteret, & liber serpere quo vellet, motibus innuebat. Sed cùm ille ab incãtatione eius desistere nolebat, aliis omnibus in fouea interemptis, quia statim ibi moriebantur, & necesse erat, vt & ille horribilis intraret, stans serpens ex opposito incantatoris, supra foueã saltum fecit, & in ipsum incantatorem irruit, & ventrẽ eius vt cingulum stringens, ipsum incantatorem secum in foueam traxit, & interemit. Qua ex re perpenditur, non nisi pro vtilitate, ad fugandum videlicet ab hominum inhabitationibus, talia sunt virtute diuina practicanda, & cum Dei timore & reuerentia.

Quomodo scripti exorcismi gestandi & appendendi.

Quò ad secundum, videlicet, quomodo sint huiusmodi exorcismi vel carmina deferenda, & ad collum suspendenda vel in vestimentis insuenda: videtur, quòd talia sint illicita. Nam August. 2. de doctrina Christiana. Ad superstitionem: pertinent mille magicarum artium, & ligaturæ, & remedia, quæ Medicorum quoq; disciplina condemnat, siue in precationibus, siue in quibusdam notis, quas characteres vocant, siue in quibusdã rebus suspendẽdis atq; insignãdis.

Item

Item Chrysostomus super Matthæum. Quidam aliquam partem Euangelij scriptam circa collum portant: sed nonne quotidiè Euangelium in Ecclesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus Euangelia posita nihil prosunt quomodo eum possunt circa collum suspensa seruare? Deinde vbi est virtus Euangelij, in figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, benè circa collum suspendis, si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quàm circa collum suspensa.

Notãdum dictum Chrysostomi.

Sed hîc est responsio Doctorum, præcipuè sancti Thomæ, vbi suprà artic. 4. vbi quærit: An suspendere Diuina verba ad collum sit illicitum: quòd in omnibus incantationibus vel scripturis suspensis, duo cauenda videntur.

Primò quidem, quid sit quod scribitur, vtrum sit ad inuocationes Dæmonum pertinens, manifestè tunc non solùm superstitiosum imò illicitum, & apostasia à fide iudicatur, vt suprà tactum fuit sæpè.

Similiter etiam cauendum ne contineat ignota nomina, &c. accipe conditiones suprà positas: & tunc sicut licitum est huiusmodi super infirmos ore proferre: ita licitum est illa secum deferre. Præfati autem Doctores respectum habent, & damnant: cùm quis ad figuras & literas scriptas maiorem haberet aduertentiam & respectum, quàm ad intellectum verborum.

Et si dicatur, ꝙ laicus non intelligens verba, non potest habere respectum ad intellectum eorum: Respondetur, habeat respectum ad virtutem diuinam, & illam committat diuinę volũtati, vt faciat quicquid placitũ fuerit suę pietati.

Quò ad tertiũ: an simul Dæmon sit coniurandus & morbus exorcizandus, vel è conuerso, aut vnum sine altero. Responsio, hîc plura sunt aduertenda. Primò, an Dæmon semper sit præsens, quando maleficiatus affligatur. Secundò, cuiusmodi res possint exorcizari aut adiuuari. Tertiò, de modo exorcizandi.

Ad primum, cùm iuxta Damascenum, Dæmon ibi est, vbi operatur: videtur quòd maleficiato semper præsens sit, cùm eum affligit. Item in legenda beati Bartholomæi tunc videtur sanare Dæmon, quando cessat à læsione.

An Dæmon semper præsens sit, cum maleficiatum affligit.

Responsio, ꝙ Dæmõ præsens sit maleficiato & afflicto, hoc potest intelligi dupliciter, vel quò ad suũ esse, vel quò

ad

Quomodo Diabolus mortaliter peccãtes inhabitet.

ad suum effectum. Primo modo, præsens est in principio dum maleficium intromittit. Secundo modo, per se non dicitur præsens in suo effectu: Sicut etiam cum Doctores quærunt, an Diabolus cum qualibet culpa mortali hominem substantialiter inhabitet: dicunt quòd non per se, sed per suum effectum: sicut dominus inhabitare dicitur seruũ, quantum ad suum dominium: aliud tamen de obsessis.

Quò ad secundũ, cuiusmodi res possint exorcizari, notandum est super Doctoris Thomæ in 4. distin. 6. sententiam, vbi dicit, quòd quia propter peccatum hominis Diabolus accipit potestatem in hominem, & in omnia, quæ in vsum hominis veniũt in ipsius nocumentum. Et cùm etiã nulla conuenientia est Christi ad Belial, deò quandocunq; aliquid sanctificandũ est ad cultum diuinum, prius exorcizatur, vt liberatũ à potestate Diaboli, qua illud in nocumẽtum hominis assumere poterat, Deo cõsecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ & cõsecratione templi & in omnibus huiusmodi. Vnde cùm prima satisfactio qua homo Deo cõsecratur sit in baptismo, oportet quòd etiã homo prius exorcizetur, quàm baptizetur, multò fortiori ratione quã aliæ res. Quia in ipso homine est causa, quare Diabolus potestatem accepit in alia, quæ sunt propter hominem, scilicet peccatum originale, vel actuale. Et hæc significant ea, quæ in exorcismo dicuntur: vt cùm dicitur: Recede ab ea satana, & huiusmodi, & similiter ea quæ ibi fiunt.

Cur homo in baptismo exorcizandus.

Ad propositũ ergo, cùm quæritur, an morbus sit exorcizandus, & Dæmon adiurãdus, & quid illorum primò. Respondetur, morbus non exorcizatur, sed ipse homo morbatus & maleficiatus. Sicut in puero nõ exorcizatur infectio formitis, sed puer infectus. Itẽ sicut prius puer exorcizatur & pòst Diabolus adiuratur vt recedat, ita maleficiatus prius exorcizatur, & pòst Diabolo & eius facturæ imperat vt recedat. Item sicut sol & aqua exorcizãtur, ita maleficiata omnia quæ in ipsius vsum cõuerti possunt, vt cibaria & potagia exorcizare & benedicere plurimum expedit. Item licet ritus exorcismi teneat in baptizandis vt fiat exufflatio versus occidentalem partem & abrenunciatio: secundò manuũ ad cœlum erectio, cum sacra fidei confessione Christianæ religionis: & tertiò oratio, benedictio, & manus impositio: & quartò denutatio, & oleo sãcto vnctio, &

Morbi non exorcizantur, sed ho[illegible] hosi.

Cibaria & potagia maleficiatorũ exorcizanda.

& post baptismum communio, & candidioris vestis indutio. Tamen non est necesse, vt hæc circa maleficiatum exorcizandum fiant, sed quòd primò purè & debitè sit confessus, candelam accensam, si potest, teneat, & sacram communionem recipiat, & loco vestis candidæ, candela benedicta in longitudine corporis Christi, aut ligni crucis, nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo potest.

Maleficiatus ad candelam benedictã, in longitudine corporis Christi alligãdus.

Exorcizo te Petrum, aut Barbaram infirmum, sed sacro sancto baptismate renatam, per Deum viuum, per Deum verum, per Deum sanctum, per Deum qui te suo precioso sãguine redemit, vt fias homo exorcizatus, vt effugiat atq; discedat à te omnis phãtasia & nequitia Diabolicæ fraudis, omnisq; spiritus immũdus, adiuratus per eũm qui venturus est iudicare viuos & mortuos: & seculum per ignem, Amen. Oremus. Deus misericordiæ, Deus clemens, qui secundũ multitudinẽ miserationũ tuarum, quos diligis, corripis, & quos recipis piè ad emendationẽ coërces, te inuocamus Domine, vt famulo, qui in corpore patitur membrorum debilitatẽ, gratiam tuã conferre digneris, vt quicquid terrena fragilitate corruptũ, quicquid diabolica fraude violatũ est, vnitati corporis Ecclesiæ mẽbrum redemptionis annecte. Miserere Domine gemituum, miserere lachrymarum eius, & nõ habentis fiduciã nisi in misericordia tua ad tuæ sacramentum reconciliationis admitte, per Christum dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, recognosce sententiã tuam, & da honorẽ Deo vero & viuo, da honorem Domino Iesu Christo, vt recedas ab hoc famulo cum tua factura, quem Dominus noster Iesus Christus suo precioso sanguine redemit. Demùm secũdò & tertiò iterũ exorcizetur vt suprà cum orationibus. Oremus.

Modus & forma exorcizandi maleficiatos.

Deus qui facturæ tuæ semper pio dominatis affectu: inclina aurem tuam supplicationibus nostris, & famulum tuum ex aduersa valetudine corporis laborantem, placatus respice & visita, & salutari tuo, & cœlestis gratiæ præsta ei medicinam per Christum Dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, &c vt suprà.

Pro tertio exorcismo oratio. Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium auxilij tui super infirmum nostrum ostende virtutem, vt ope misericordiæ tuæ adiutus, vel adiuta, Ecclesiæ tuæ sanctæ incolumis repræsentari mereatur,

per

per Christum Dominum nostrum. Amen.

Et semper aspergat eum aqua benedicta. Et nota quòd hic præscribitur, non quòd omninò ita fieri debeat, aut quòd alij exorcismi non sint maioris efficaciæ, sed vt modus exorcizandi & adiurandi habeatur. In antiquis enim historiis & Ecclesiarum libris interdum deuotiores & efficatiores exorcismi reperiuntur, sed quia in omnib. Dei reuerentia est præponenda, agāt secundùm hoc vnusquisque quantum expediens fuerit.

Conclusiuè ex præmissis concludendo propter simplices, sit modus iste exorcizandi maleficiatum, vt primò purā faciat confessionem. Iuxta ca. alle. sæpè, si per sortiarias. Demùm fiat diligēs inquisitio per singulos angulos, & in lecti sterniis, culcitris, & sub limine ostij, si fortassis instrumenta maleficij cautè possent inueniri. Iumēta etiam statim sunt ad ignem proiicienda. Expediret etiam, vt cuncta renouarētur in lectisterniis & indumentis, habitationem etiā & domū mutaret. In casu verò quo nihil inuentum fuerit, tunc exorcizandus, si potest, Ecclesiam intrabit manè, & quantò dies sanctiores, vt festa beatæ Virginis, aut vigiliæ existunt tantò melius sacerdos etiam confessus, & in bono statu, amplius proficiet. Teneat itaq; exorcizandus candelam in manu benedictam, meliùs quo poterit sedendo, aut genua flectēdo: & qui adsunt deuotas orationes pro eius liberatione fundant: & incipiat Litaniam incantando. Adiutorium nostrum in nomine Domini: & habeat respondentem & aspergat ipsum aqua benedicta & stola circundabit collum, & subinferat Psalmum: Deus in adiutorium: & prosequatur Litaniam, vt moris est super infirmos, dicendo ad inuocationem Sanctorum, ora pro eo, vel orate, & propitius esto, Libera eum Domine, singula prosequendo vsq; ad finem: Vbi orationes sunt dicendæ, tunc loco orationum incipiat Exorcismum, & continuabit modo præscripto, vel alio meliori vt sibi videbitur: possent etiam huiusmodi exorcismi continuari ad minus in septimana, vt sic multiplicatis intercessionibus gratia obtineatur sanitatis.

Verùm post omnia communicandus est Eucharistiæ sacramento: licet quidam ante exorcismum hoc faciendum putant: & in confessione attendat confessor si aliquo vinculo excōmunicationis esset innodatus, vel si vnquā temerè in

nodatus

nodatús absolutionem à suo Iudice non recepisset, tunc enim licet ad cautelam eum absoluat, tamen reddita sospitate à suo Iudice, qui eum ligauerat, quærat.

Attendendum, quòd vbi exorcista non habet ordinem Exorcizatus, tunc procedere potest per orationes, & si legere nouit scripturas, legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum: item Euangelium: Missus est Angelus: & passionem Domini, quæ omnia magnam habent virtutem ad expulsionem operũ Diaboli. Item Euangelium S. Ioan. In principio erat Verbum: scribatur, & ad collum infirmi suspendatur, & sic gratia sanitatis à Deo expectetur.

Euangelium Ioannis suspẽsum collo.

Verùm si quis quæreret differentiam aquæ Benedictæ aspersionem, & exorcismum, cùm vtrumque effectu contra Dæmonis molestiam ordinatur. Respondit S. Tho. vt suprà dist. 6. Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem Diaboli, quæ est ab exteriori, sed exorcismus contra impugnationem Diaboli, quæ est ab interiori. Vnde illi cõtra quos datur, dicuntur energumeni, ab eo, quod est intra, & ergon, labor, quasi intus laborantes. In maleficiato ergo exorcizãdo vtrũque adhibetur, cùm vtrobiq; molestentur.

Vis aquæ benedictæ.

Verũ quò ad secundũ principale, quid agendũ vbi gratia sanitatis per exorcismos nõ obtineatur? Respõsio, Licet sex ex causis hoc fieri possit, est tamẽ vna septimana super quã iudiciũ nostrũ suspenditur. Nã quod aliquis nõ liberatur, aut hoc est propter paruitatẽ fidei circũstantiũ, aut ipsum ægrotũ offerentium, aut propter peccata maleficium sustinentium, aut propter cõmoda remedia adhibere negligentium, aut propter exorcistæ aliquod in fide vitium aut propter reuerentiam virtutum in alio existentium propter purgationem, vel meritum maleficium patientium.

Causæ cur exorcismis non semper obtineatur sanitas.

De primis quatuor docet Euangelica virtus, Matt. 17. & Marc. 9. In patris vnici filij sui lunatici, & discipulorum Christi præsentia. Primò enim asserens, quòd turba fide careret: vnde pater eum lachrymis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ád turbam Iesus ait: O generatio incredula & peruersa quousque ero vobiscum? De secundo, videlicet de sustinente Dæmonem Iesus increpabat eum, scilicet, filium: quia B. Hieron. ibi dicit quòd propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.

De

De tertio, de neglectu debitorum remediorũ patet, quia non fuerunt præsentes boni & perfecti viri. Vnde Chryso-sto. ibi dicit: Columnæ fidei, videlicet, Petrus, Iacobus, & Ioannes non aderant, sicut in transfiguratione Christi præsentes erant: nec oratio & ieiuniũ aderant, sine quibus Christus ait, hoc genus Dæmoniorum nõ eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquando oportuerit circa orationem aliquid patientium remanere, non amitteremur: neq; interrogemus, neque loquamur quasi audiẽte spiritu immũdo, sed abigamus, ieiuniis & orationibus nostros spiritus malignos. Et glo. dicit: Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnaliũ voluptatũ mutabilitas, ad quẽ scilicet spiritus ille inclinabat, non vincitur, nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Columna fidei inter Apostolos qui fuerint.

Dæmones expellendi, non interrogandi.

De quarto Exorcistæ vitio, præsertim scilicet in fide, patet ibidem de Christi discipulis præsentibus: Vnde posteà secretò discipuli quærentes causam suæ impotentiæ: Respondit: propter incredulitatem vestram. Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis, mõti huic: tolle te, &c. Vbi Hilarius Crediderunt quidem Apostoli, sed nondum erãt perfecti in fide; nam Domino in monte morante cum aliis trrbus, & illis cum turba residentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vita patrum, vbi legimus aliquando obsessos non liberatos per S. Antonium, sed per discipulum eius Paulum fuisse liberatos. De sexto patuit suprà, quia non semper cùm quis liberatur à culpa, liberatur à pœnis, sed remanet interdum pœna in vindictam & satisfactionem præcedentis delicti.

Et adhuc illud remedium, de quo fertur, quòd plures fuerint liberati, videlicet, quòd maleficiati de nouo fuerint baptizati, licet sub conditione, super quo, vt præmisi, nil determinare debemus. Verissimũ tamẽ existit, quòd cùm debitè quis ante baptismum non fuit exorcizatus, vtique diuina permissione Diabolus semper maiorem recipit in talẽ potestatem. Patet ex præmissis, nec ambiguũ est, quin plures negligentiæ siue à sacerdotibus nõ benè dispositis, vbi iam quartum impedimentum prænotatum tangitur, videlicet Exorcistæ vitium, committatur, siue à vetulis, quæ tempore necessitatis debitum modum baptizandi non seruant.

Non sufficienter exorcizatus ante baptismum, magis subiacet potestati Dæmonum.

Nec tamen

Nec tamen asserere volo, quin sacramenta à malis conferri non possint, & quòd imò, quantumcumque malus baptizat & conficit, dummodò debitè sub debita forma, verborumque materia in intentione baptizat ordinatus & conficere intendat. Sic à simili in exorcizando ritè procedat, & non suffusus aut violentus. Vnde & sine actuali vel habituali intentione, & vtinam non respirando, & verba necessaria omittendo huiusmodi sacris officiis se immisceat. Reuera, sicut ad conficiendum quatuor essentialia deseruiunt, scilicet, materia, forma, intentio, ordo, modis tamen prætactis, & vbi vnum defuerit, nec conficere poterit, ita circa exorcismos suo modo asserere oportet.

Sacramenta etiam ab ineptis, administrari possunt.

Nec obiectio valet, quòd sine exorcismis in primitiua Ecclesia baptizabantur, aut etiam quòd nunc charactetem baptismalem sine Exorcismo valeat baptizatus recipere, quia sic Gregorius in vanum Exorcismos instituisset, & Ecclesia in suis cæremoniis potius erraret. Quare ne ausus sum omninò reprehendere, qui maleficiatos sub conditione vellent rebaptizare, & neglecta fortassis recuperare.

In primitiua Ecclesia sine exorcismu baptismus peragebatur.

Fertur etiam de illis, qui de nocturno tempore in somniis per alta ædificia sine læsione solent incedere, quod vtique opus esse maligni spiritus, tales sic deferentes, plures afferunt, hi cùm rebaptizantur, melius habere noscuntur. Et mirum quòd vbi nominibus propriis vocantur, subitò ad terram colliduntur, ac si fortassis illud nomen non debitè in baptismo fuerit impositum.

Incedentes & scandentes noctu in somniis quomodo curentur.

Expedit lectorem esse attentum super sex illa impedimẽta; licet enim super energumenos aut possessos, & nõ super maleficiatos sonãt, tamen quia æqua virtus vtrobique requiritur, diuina imò dici potest, quòd maioris sit difficultatis maleficiatum curare, quàm Energumenum aut possessum: ideò illa impedimenta si ibi possunt habere locum, & à fortiori super maleficiatos: quod tali ratione probatur.

Nam vt suprà patuit cap. 10. aliqui possidentur interdum pro nullo proprio delicto, sed pro leui alieno, & variis aliis de causis. In maleficio autem quando adulti maleficiãtur vt plurimùm eis cõtigit, quia in animæ necationẽ grauissimè à Dæmone ab intus possidentur. Vnde duplex labor circa maleficiatos, vbi simplex circa possessos ab extra requiritur: De hac grauissima possessione Cassia. colla. abbat.

Sereni dicit. Illi sunt verè miseri ac miserabiles iudicandi, qui cũ se vniuersis criminibus flagitiisque cõtaminant, non solùm nullũ in eis verisimiliter signum Diabolicę suppletionis ostenditur, sed nec aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellũ correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius, expeditamque medicinam, quorum durities & impœnitens cor, pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurizant sibi ipsis iram & indignationem, in die iræ & reuelationis iusti iudicij, in quo vermis eorum non extinguetur.

Et iterum idem Cassianus, comparando corporalem passionem ad animum per peccatum, paulò ante dicit: Multò grauius, inquit, cònstat illos, vehementiusque vexari, qui cùm corporaliter ab ipsis affligi minimè videantur, animo tamen perniciosius possidentur, eorum scilicet vitiis & voluptatibus inuoluti. Secundùm Apostoli námque sententiam, à quo quis superatur, eius seruus efficitur: Nisi quòd in hoc isti desperatius ægrotant, & cùm sint eorum mancipia, nec impugnari se ab illis, nec dominatũ eorum ferre cognoscunt. Ex quibus elicitur quòd à fortiori, maleficiati in corpore non tamen possessi Dæmone ab extra, sed ab intra quoad animæ necationem, grauius propter plura impedimenta sanantur.

A quo quis superatur, eius seruus efficitur.

Quò ad tertium principale, scilicet quò ad remedia notandum, quòd quia opera illa sunt duplicia: Licita omninò & non suspecta, aut suspecta & non omninò licita: Et de primis suprà tactum est immediatè c. 5. circa finem. vbi dubitatio ponitur super herbas, aut petras vt maleficia repellant, quomodo hoc licitum sit.

De secundis verò remediis, quæ videntur esse suspecta, non tamen omninò licita, nunc tractandum, & aduertere oportet ea quæ in secundo principali huius secundæ partis operis tacta sunt de quatuor remediis, quorum tria censentur illicita, quartum autem nõ omninò licitum, sed vanum, de quo & Canonistæ loquuntur, quòd licitũ est vana vanis contundere. Sed quia nos Inquisitores huius opinionis sumus cũ sanctis Doctoribus, quòd in casu, quo remedia per sacra verba & exorcismos licitos non sufficiunt, & hoc propter impedimenta superius tacta, in numero sex aut septẽ, q̃ tunc tales maleficiati hortandi sunt ad patiẽtiã

Licet vana vanis contũdere.

æquanimiter, ad tollerandum mala præsentis vitæ in suorũ criminum purgationem, & non vlterius quærere quocunque modo superstitiosa, & vana remedia. Ideò si quis præmissis licitis exorcismis non contentus, ad huiusmodi vana ad minus remedia, de quibus suprà tactum est, se transferre voluerit, sciat hoc non nostra volũtate, aut admissione fieri, sed quòd polita & enucleata fuerũt ibidem talia, remedia, factũ fuit, vt tantorum Doctorũ, vt Scoti & Hostiensis, &c. ex parte vna, & aliorum Theologorum ex parte altera, dicta quocũq; modo cõcordarẽtur. Fatemur ergo cum sancto Augustino in quodã sermone contra Sortilegos & diuinatores, & intitulatur sermo de Auguriis, vbi dicit: Fratres nostis, me frequentius supplicasse, vt consuetudines Paganorum & maleficorum minimè seruare deberetis, sed hoc proficit apud aliquos parum. Et quia, si vobis non dixero, pro me & pro vobis redditurus sum in die Iudicij rationem, & vobiscum mihi necesse erit æterna supplicia sustinere. Ergo apud Deum me absoluo, dum iterum atque iterum admoneo & contestor, vt nullus ex vobis Diuinos aut sortilegos requirat, nec eos de qualibet re, aut causa, aut infirmitate interroget, quia quicunq; fecerit hoc malum, statim peribit in eo Baptismi sacramentum, & continuò Sacrilegus & paganus efficietur, & nisi pœnitentia subuenerit, statim in æternum peribit.

Notendæ admonitiones S. Augustini cõtra consulẽtes magos.

Et postea subdit: Nullos dies exeundi & redeundi obseruate: fecit enim Deus omnia bona valdè, & qui vnum diem, etiam alterum statuit: sed quoties necessitas vrget faciendi aliquid aut exeundi, signate vos in nomine Christi, & Symbolum vel Orationem Dominicam fideliter dicentes, securi in Dei adiutorio agatis.

An naturalib. magicè vtendum.

His autẽ quidã superstitiosi, & filij nimirum huius seculi, non contenti, errores erroribus accumulare volentes, vltra intellectum & intentionem Scoti, & Canonistarum, his argumentis se defendere conantur. Quia enim res naturales habent quasdã virtutes occultas, quarum ratio ab homine assignari non potest, sicut & magnes trahit ferrum; & multa alia quæ Augustinus 21. de ciuitate Dei enumerat: ideò inquirere de huiusmodi rebus pro sanitate acquirenda, vbi exorcismi & naturales medicinę deficiunt, non erit illicitũ, licet videatur vanũ. Hoc autẽ fieret, vbi quis per ima-

De impressione cœlesti in corpora artificialia.

gines non necromanticas, sed astrologicas, vel per anulos & huiusmodi sanitatẽ in se vel in alio procurare vellet. Itẽ arguũt, sicut corpora naturalia subduntur corporibus cœlestibus, ita etiam corpora artificialia, puta imagines, sortiuntur quasdam virtutes occultas, speciem consequentes ex impressione corporum cœlestium: ergo etiam corpora artificialia, puta imagines, sortiuntur aliquam virtutem occultam à corporibus cœlestibus ad aliquos effectus causandos: ergo vti eis & aliis huiusmodi non est illicitum.

Præterea Dæmones possunt multipliciter corpora transmutare, vt August. 3. de Trinit. dicit, & patet in maleficiatis: ergo licet vti etiam eorum virtute, ad tollendũ illa. Sed reuera in oppositum sunt dicta omnium sanctorum Doctorum, vt satis & sparsim hinc inde patuit.

Vnde ad primum dicitur, quòd si res naturales simpliciter adhibentur ad aliquos effectus producendos, ad quos putantur habere naturalem virtutẽ, non est illicitum. Si verò adiungãtur vel characteres aliqui, vel aliqua quæcũque ignota, & vanæ obseruationes quæ manifestum est naturalem non habere super hoc efficaciam, erit superstitiosum & illicitum. Vnde S. Tho. in 2. q. 96. art. 2. in fine quæstionis tractans hanc materiã dicit, quòd in iis, qui fiũt ad aliquos effectus corporales inducendos, vt pote sanitatẽ, vel aliquid huiusmodi, cõsiderandum est, vtrùm videantur naturaliter posse tales effectus causare: & quia licet causas naturales adhibere ad suos effectus, ideò non est illicitum. Si autem videantur non posse naturaliter tales effectus causare, consequens est, quòd nõ adhibentur ad hos effectus causandos tanquã causæ, sed solùm quasi signa: & sic pertinẽt ad pacta significationũ cum Dæmonibus inita. Vnde Aug. 21. de ci. Dei. Alliciuntur Dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit, delectabilibus, pro sua diuersitate diuersis nõ vt animalia cibis, sed vt spiritus, signis, per varia genera lapidũ, herbarũ, lignorum, animaliũ, carminũ, rituum.

Adhibitio characterum vitiat naturalia remedia.

Dæmones quo modo alliciãtur exterius & signis.

Ad secundũ dicit idem Doctor, Virtutes naturales corporum naturaliũ, consequuntur eorũ formas substantiales, quas sortiũtur ex impressione corporum cœlestiũ, & ideò ex eorundem etiam impressione sortiuntur quasdam virtutes actiuas. Sed corporum artificialium formæ procedunt ex conceptione artificis: Et cùm nihil aliud sint quàm compositio,

positio, ordo & figura, vt dicitur 1. Physic. non possunt habere naturalem virtutem ad agendum. Et inde est, quòd ex impressione cœlestium corporum, nullam virtutem sortiuntur, inquantum sunt artificialia, sed solùm secundum materiam naturalem. Falsum est ergo quod Porphyrio videbatur, vt August. dicit 10. de ci. Dei. Herbis, lapidibus & animantibus: & sonis certis, quibusdam etiam vocibus & figurationibus, ac figmentis quibusdam etiam obseruatis in cœli auersione, atq; motibus syderũ fabricari in terra ab hominibus potestates idoneas variis effectibus syderum exequendas: quasi effectus magicarum artium ex virtute cœlestium corporum proueniret. Sed sicut Augustinus ibi subdit, totũ hoc ad Dæmones pertinet, ludifactores animarum sibi subditarum. Vnde etiam imagines, quas Astronomicas vocãt, ex operatione Dæmonũ habent, cuius signum est eis inscribi quosdam characteres, quæ naturaliter nihil operãtur. Non enim est figura principium actionis naturalis. Sed in hoc distant Astronomicæ imagines à Necromanticis, quod in Necromanticis fiunt expressæ inuocationes: vnde & ad expressa pacta cũ Dæmonibus inita pertinẽt. Astronomicæ ad tacita pacta, propter figurarũ & characterũ signa.

Ex motu syderum non fabricari potestates in terris posse.

Astronomicæ imagines ex opere Diaboli.

Differentia inter Necromanticas & Astronomicas imagines.

Ad tertium, non est homini potestas super Dæmones commissa, vt eis licitè vti possit ad quodcunque voluerit: sed est ei contra Dæmones bellum indictum, vnde nullo modo licet homini Dæmonum auxilio vti per pacta tacita vel expressa. Hæc Thomas.

Ad propositum: quia dicit, Nullo modo: nec etiam quibuscunque vanis, quibus videlicet se Dæmon quocunque modo possit immiscere. Si tamen sunt adeò vana, vt & fragilitas humana, pro recuperanda sanitate illa aggreditur, doleat de præteritis, caueat de futuris, oret vt sibi debitum dimittatur, & in attentionem non amplius inducatur, inquit Augustinus in fine regulæ.

Homini nulla est potestas concessa, vtẽdi Dæmonib.

Remedia contra grandines & super iumenta maleficiata.

CAPVT VII.

QValiter deniq; iumenta maleficiata possint remediari, similiter & tempestates aëris, notanda sunt primò quædam remedia illicita, quæ à quibusdã

Nam ea fiunt aut quibusdam verbis aut factis superstitiosis, vt qui vermes in digitis aut membris per quædam verba & carmina illicita curant:de quibus carminibus, qualiter cognoscantur vt sint licita vel non, in præcedenti capite tactum est. Alij sunt qui super iumenta maleficiata: non aquam benedictam spargunt,sed ori infundunt.

Curatio vermis in digitis.

Aquam benedictam bestijs in os fundere.

Excellens obiectum corrũpit potentiã.

Totum ex partibus inualidis, facit totũ inualidum.

Primum remedium verborum esse illicitum, vltra præmissa, Guilielmus sæpè allegatus sic demonstrat. Si. n. verbis inesset virtus & dicamus verbis, vt verbis:tunc ex quinque modis esset vnus, vel ex parte materiæ, id est, aëris aut ex parte formæ, hoc est, soni, aut ex modo significandi, aut ex parte omniũ simul. Nam primum, quia aër nõ interficit, nisi sit venenosus:sonus etiam non, quia excellẽs obiectum corrumpit potentiam:nec tertium, quia tunc hoc nomen diabolus, vel mors vel infernus nocerent semper, & sanitas ac bonitas semper prodessent. Item nec omnia simul, quia toto aggregato ex partib. inualidis, etiam totũ est inualidũ.

Nec valet si obiicitur, Deus contulit verbis, sicut herbis, & lapidibus. Quia si quæ virtutes insunt quibusdã verbis, aut sacramentalibus, aut aliis benedictionibus & carminib. licitis, has habẽt in se, non vt verba, sed ex institutione, & ordinatione Diuina, & ex pacto Dei. Sicut si Dominus diceret: quicunque hoc fecerit, faciam ei hanc gratiam: Et sic verba in sacramentis efficiunt quod signant. Quamuis secũdũ alios etiam habent virtutem intrinsecam: Sed prima opinio, quia iam deseruit, ideò amplectanda. De aliis autem verbis & carminibus, patet ex præmissis, quòd vt verba sũt composita, vel prolata, aut figurata nihil efficiunt, sed inuocatio nominis Diuini, & obsecratio, quæ est per sacra quædam protestatio, ad committendum effectum diuinæ voluntati prosunt. Remedia etiam operum, quę illicita videntur, vt suprà tactum est.

Salices j. Maij incid. præseruant à maleficiis.

Et etiam vbi in partibus Sueuiæ plurimùm practicatur, quòd prima die Maij ante ortũ Solis, mulieres villanæ exeũt, & ex syluis vel arboribus deferunt ramos de salicibus aut alios frondes, & ad modum circuli plectentes, in introitu stabuli suspendunt, asserentes quòd per integrum annũ iumenta cuncta illæsa à maleficis remanent & præseruantur.

Hoc

Hoc quidem remedium secundùm opinionẽ illorum, qui dicunt vana vanis contundi posse, non esset illicitum: sicut nec etiam qui per carmina ignota morbos expellerent. Sed sine offensione procedendo dicamus, quòd si prima die vel secunda, mulier vel quicunque egrediatur, non habens respectum ad Solis occasum vel ortum, colligit herbas, frondes, aut ramos, cum Oratione Dominica, aut Symbolo fidei, & suspendit illa super ostium stabuli, bona fide, cõmittens effectum custodiæ Diuinæ voluntati, non erit irreprehensibilis, vt suprà in præcedenti capitulo ex verbis Hieron. & habetur 26. q. vlt. licet herbas & petras habere etiam sustinenti dæmonium sine incantatione.

Signum crucis intra segetes erectum custodit eas.

Ad idem sunt, qui intra vineas aut segetes, signum crucis, frondes, aut flores benedictos in die palmarũ cõtinent ac erigunt, & asserunt, quòd vndique frugibus per grandines læsis, segetes in eorum campis illæsæ remanserunt. De quibus iuxta distinctionem tactam discernendum videtur.

Eleemosynã ex lacte, præseruant.

Ad idem, sunt quædam quæ pro conseruatione lactis, ne videlicet vaccæ per maleficia priuentur, integrũ liquorem lactis, quẽ die Sabbati colligũt, pauperibus gratis pro Deo distribuunt, & per huiusmodi eleemosynã asserunt vaccas etiam sub vbertate ampliori lactis à maleficiis præseruari. In quo opere nihil superstitiosum iudicatur, dũmodò pietatis causam, quam pauperibus exhibent, etiam Diuinam pietatem implorare pro conseruatione iumentorum taliter proponunt, vt tamen effectum custodiæ Diuinæ prouidentiæ pro suo beneplacito relinquant.

Præterea Nider in suo præceptorio, præcepto primo dicit, quòd etiam per carmina scripta & verba sacra licet iumenta, sicut homines infirmos, benedicere, & per ea quæ incantationis speciem habere videntur, dummodò septem præmissæ conditiones seruentur. Dicit enim, quòd à deuotis personis & virginibus experientiam habuerit, quòd adhibito signo crucis super vaccam, & Dominica Oratione, cum salutatione Angelica, trinies, vel circiter, cessat opus dæmonis, si est per maleficium.

Et in suo Formicario constat, quòd malefici de ritib. Ecclesiæ veneratis & seruatis, sua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelabrũ in die purificationis & palma-

rum consecratatum vsum licitum, & similia. Quia ad hoc talia Ecclesia exorcizat vt vires Dæmonis imminuat.

Præterea quia maleficæ, quando volunt iumentum priuare liquore lactis, solent ex illa domo, in qua iumentū moratur, modicū lactis, vel butyri, ex illo iumento coagulatum petere, vt sic consequenter valeant per suam artem iumentū maleficiare. Ideò sint cautæ mulieres, à quibus suspectæ huiusmodi petunt, ne eis in minimo mutuent aut donent.

Suspectis de maleficio nihil commodato dandum, aut donandū.

Præterea sunt certæ mulieres, quæ dum sentiunt, quòd in coagulando butyrum, nihil proficiunt, sicut in vasis oblongis ad hoc aptis laborare solent, tunc si subitò ex suspectæ Maleficæ domo modicū butyri habere possunt, tria frusta seu bolos ex illo butyro faciūt, & sub sanctissimæ trinitatis inuocatione, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, illa frusta in vasculum proiiciunt, & sic omne maleficium fugatur. Vbi iterum incidit, vanum vanis contundere, tantummodò ex eo, quòd butyrum à malefica suspecta habet mutuare. Quòd si absq; hoc, sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis orationē Dominicam adiungendo, etiā si de proprio butyro, siue alieno, si propriū nō haberet, tres petias immitteret, effectum Diuinæ voluntati committens, irreprehensibilis maneret, licet commendanda non esset propter tres videlicet petias butyri immissas: commendanda autem, si per aspersionem aquæ benedictæ, vel salis exorcizati, immissionem, cum oratione, vt suprà, maleficium fugaret.

Sub liminibus maleficia inquirenda.

Præterea, quia sæpè omnia iumenta maleficiis interficiuntur, aduertere debēt, quibus talia accidunt, vt sub limine ostij stabuli, aut præsepi, vel vbi adaquantur, terra amoueatur, & alia terra cum aspersione aquæ benedictæ ad illa loca reponatur. Quia sæpè maleficæ fassæ sunt, maleficij aliqua instrumēta ad illa loca se occultasse: fassæ etiā q ad instantiā Dæmonū tantummodò foueam facere habeant, Dæmonem autem maleficium reposuisse: quod quidē maleficium res vilissima erat, vt lapis, lignum, vel mus, aut serpens aliquis. Constat. n quòd Diabolus maleficia operatur per se, nec in illis reb indiget cōsensu. Aut & perditionē maleficę quærit, vnde & ipsā in aliquo modo cooperari cogit.

Contra grandines verò & tēpestates, vltra ea, quæ suprà de signo crucis erecto, hoc remediū practicatur: lapilli enim tres ex grādine in ignē sub inuocatione sanctissimę Trinitatis

nitatis subiiciuntur,& oratio Dominica, cum Angelica salutatione bis aut ter adiungitur,atque Euangelium Ioannis,In principio erat Verbum , cum signo crucis vndique contra tempestatem,antè & retrò , & ex omni parte terræ subinfertur. Et tunc,cùm in fine replicat trinies, Verbum caro factum est,& trinies ex post dixerit ; Per Euangelica dicta,fugiat tempestas ista,subitò , siquidem tempestas ex maleficio fuit procurata , cessabit. Hæc verissima experimenta nec suspecta iudicantur.Hoc ipsum enim, quòd lapilli in ignem proiiciuntur , si absque inuocatione Diuini nominis fieret,superstitiosum censeretur.

Euangelium Ioannis pro tempestatibus arcendis legẽdum.

Quòd si dicatur , nunquid sine illis lapillis sedari possit tempestas?Respondetur, vtique per alia sacra verba. Proiiciens autem intendit Diabolũ molestare, dum eius facturã per inuocationem sanctissimæ Trinitatis distruere conatur.Ad ignem potius quàm ad aquam proiicit , quia citius dum resoluũtur,eò etiam citius eius factura destruitur, effectum tamen custodiæ diuinæ voluntati committit.

Est ad hoc,quòd Malefica quædam à Iudice interrogata,an per aliquem modum tempestates à maleficiis concitatæ sedari possent.Respondit, possunt , per hoc videlicet, Adiuro vos grãdines,& ventos,per quinque vulnera Christi ,& per tres clauos qui eius manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangelistas sanctos Matthæum,Marcum, Lucam,& Ioannem,vt in aquam resoluti descendatis.

Verba arcentia tempestatem.

Fatentur etiã multæ licet quædã spontè,quædam in torturis & difficulter,quòd quinque sint, per quæ multũ impediuntur,aliquando in toto,aliquando in parte , aliquando ne in personã hominis fiant , aliquando ne in suis amicis:& sũt,fidẽ integrã vel Dei præcepta seruãtibus,se signo crucis,& orationib. muniẽtibus,ritus & cęremonias Ecclesię colẽtibus,publicã iustitiã benè exequẽtibus, & Christi passionẽ verbo vel mẽte ruminantibus : vnde & Nider,vbi suprà.Ea de causa vniuersaliter vel communiter in Ecclesia Campanæ contra auram pulsantur,tum vt tanquam tubas Deo cõsecratas eas Dęmones fugiãt & recedãt à suis maleficiis, tũ etiã vt populus excitatus Deũ cõtra tẽpestates inuocet. Et eandem ob causam,cũ altaris sacramẽto & sacris verbis ad aurã sedãdã proceditur cõmuniter,ex antiquissima consuetudine Ecclesiarum,in Gallia , & in Germania.

Quinque vetitus plurimũ impediuntur Malefica.

Campanæ pulsatio , contra tempestates vtilis.

Circumgestare sacramentũ contra tempestates an licitum sit.

Sed quia hic modus circa deportationem Sacramenti, ad auram sedandam, videtur multis quiddam superstitiosum: non intelligentes regulas per quas agnoscitur aliquid superstitiosum vel non.

Quinque regulæ, ad quas examinantur ea quæ videntur superstitiosa.

Ideo considerandũ est, quòd quinq; dãtur regulæ seu cõsiderationes, per quas quilibet agnoscere potest, an opus Deo exhibitũ sit superstitiosũ, id est, supra modũ Christianæ religionis obseruatũ, vel sit ad debitũ cultũ & honorẽ Deo exhibendum, tam in cordis, quàm corporis actibus, ex vera virtute religionis progrediens. Ista enim eliciuntur ex glossa super illud Apostoli ad Coloss. 2. quæ sunt rationem habentia sapientiæ in superstitione: quæ dicit: Superstitio est religio supra modum seruata: vt etiam suprà tactũ est.

Superstitio est quicquid minuit gloriam Dei.

Prima est, quòd in omnibus operibus nostris gloria Dei debeat esse principalis finis noster: iuxta illud, Siue mãducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facietis. Ideò in omni opere, ad religionem pertinens Christianam, attendatur an opus sit ad gloriam Dei, & homo in opere det principaliter gloriã Deo, ita quòd per ipsum opus & mens hominis Dei subiiciatur. Et quidẽ licet propter hãc regulam ceremonialia, vel etiam iudicialia veteris Testamenti in nouo non exerceantur, cùm sciamus illa sub figura: hæc autem in veritate iam esse propalata, tamen deportatio sacramenti vel reliquiarum ad auram sedandam non videtur contra hanc regulam militare.

Item, cùm secunda regula sit, quòd attendatur an opus quod fit, sit ad exercitium vel refrenatiuum concupiscentiæ, vel abstinentiæ corporalis, modo tamen virtuti debito; hoc est, secundùm ritum Ecclesiæ vel secundùm moralem doctrinam. Quia Apostolus dicit, Rom. 12. Rationabile sit obsequium vestrum. Et propter hanc secundam regulam, fatuè faciunt vouẽtes nõ pectinare caput sabbato vel ieiunare die Dominico, tãquã meliori die, & similia, non videtur iterum, quòd deportatio sacramẽti, &c. sit superstitiosa.

Die Sabbati caput non pectinandum.

Consuetudo generalis Ecclesiæ, pro lege est habenda.

Item cùm tertia regula sit quòd attendatur, an opus sit secundùm statũ vniuersalis Ecclesiæ, vel secundùm sacræ scripturę testimonium, vel saltem secundum particularem Ecclesiæ ritũ aut de consuetudine generali, quæ secundùm Augustinũ pro lege habẽda est. vnde & beatus Gregorius scribit Anglorum Episcopo conquerenti, quòd sint diuer-

sæ Ecclesiæ cōsuetudines in Missarū celebratione Respōdit Gregorius, vt siue in Romana, siue in Galliarū, siue in quacūq; Ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotēti Deo possit placere, sollicitè eligas: Diuersæ enim cōsuetudines Ecclesię in cultu Diuino, in nullo veritati repugnāt, & ideo seruādæ, & eas præterire illicitum est. Ideò, vt in principio tactum est, antiquissimæ consuetudines Ecclesiarū Galliæ, & quarūdā Germaniæ, cum decreuerint Eucharistiā ad auram deportare, non poterit hoc esse illicitum: verum quòd non in patulo fiat, sed in sacrario abscondito & incluso.

Diuersitas cultus diuini non repugnat veritati.

Item cùm quarta regula sit quòd inspiciatur, an opus quod fit, habeat naturalem proprietatem ad effectum, qui expectatur: aliàs enim si hoc nō habet, censetur superstitiosum. Ex qua consideratione characteres ignoti, & nomina suspecta, etiam imagines astronomicæ & necromanticæ refutantur omnia tanquam suspecta. Ideò & ex hac consideratione nō possumus dicere, quòd deportatio reliquiarū, aut Eucharistiæ cōtra diabolicas infestationes, sint superstitiosa, imò religiosissima, cùm ibi tota salus nostra contra aduersarium contineatur.

Item cū quinta regula sit vt attendatur, quòd opus quod fit non præbeat occasionem scandali vel ruinæ: quia tūc, licet non esset superstitiosum, tamen propter scandalum esset dimittendum, vel differendum, vel occultè sine scandalo faciendū. Ideo si deportatio talis sine scandalo fieri potest, vel saltē occultè tunc nō est obmittēda. Ex ista enim regula sæpè obmittuntur benedictiones per verba deuota, siue super infirmos, siue vt ad collū alligentur, & hæc à secularibus obmittuntur. Dico quòd saltē non publicè fiat, vbi occasionem ruinæ in aliis simplicibus præstare posset. Hæc sufficiant quò ad remedia contra grandines, per verba & opera licita.

Remedia quadam contra quasdam occultas Dæmonum infestationes.

CAP. VIII.

SEd iam iterum suspenditur iudicium ad scribendum remedia contra quædam terræ frugūm nocumenta, quæ per vermes interdum, & cinifes, per turmas ad longissima terrarum spacia in aere volantes, ita vt superficiem terræ

cooperire

cooperire videantur, radicitus cuncta viréntia, tam in vinetis quàm segetibus, & graminibus consummatis immittũtur. Item remedia contra pueros opere Dæmonum subtractos.

Ad primum tamen dicendum iuxta S. Thom. 2. 2. q. 90. vbi petit: An liceat adiurare irrationalem creaturam. Respondit quòd sic: per modum tamen compulsionis, quæ referri tunc debet ad Diabolum, qui in nocumentum nostrum vtitur irrationabilibus creaturis. Et talis est modus adiurandi in Ecclesia exorcismis, per quas Dæmonum potestas excluditur ab irrationalibus creaturis. Si enim intẽtio refertur quò ad irrationalem creaturam, quò ad se, quæ nihil intelligit, vana esset. Ex quo datur intelligi, quòd per exorcismos licitos, & adiurationes, possunt depelli, diuina tamen assistente clementia: taliter, vt prius populo ieiunia, processiones, & aliæ deuotiones iniungantur; propter adulteria enim & multiplicationem criminum, huiusmodi mala immittuntur: vnde & ad confessiones homines inducendi sunt.

An liceat adiurare irrationalem creaturam.

In nonnullis etiam prouinciis excommunicationes fulminantur, sed tunc vim adiurationis super Dæmones sortiuntur.

Excommunicatio irrationabiliũ creaturarum.

Est & alia horribilis Dei permissio super homines, vbi interdum mulieribus subtractis propriis filiis & pueris alieni à Dæmonibus supponuntur: & hi quidem pueri vulgariter Cãpsores, in Alemanico *Vvechselkinder* nũcupati, sũt in triplici differentia. Nam aliqui sunt semper macilenti & eiulantes, cum tamen quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnum lactare sufficerent. Aliqui verò sunt Incuborũ Dæmonũ opere producti, quorũ tamen filij nõ sũt, sed propriè illius hominis & viri, cuius semen receperunt, vt Succubi, vel in somniis viros polluẽtes. Hos n. interdum pueros diuina permissione supponunt, subtractis propriis filiis.

De Campsoribus dictis Vvechselkinder

Est & tertium genus vbi interdum Dæmones speciem paruulorum apparentes, nutricibus se coniungũt. Commune in omnibus tribus, quòd multum ponderosi macilentes non crescunt, & nulla vbertate lactis, vt præmissum est, lactentur: & sæpius dicuntur euanuisse.

Quare autem diuina pietas talia permittat, dici potest quòd ex duplici causa. Primò quia parẽtes pueros nimis diligunt, vnde propter eorum vtilitatem talia permittũtur.

Cur Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi.

Secundo, quia præsumendũ est, quòd huiusmodi mulieres quibus talia accidunt, vt plurimum sunt superstitiosæ, & in multis aliis à Dæmonibus seducuntur, vnde & Dominus verus zelotes, secundùm rectum zelum, qui est vehemens amor in propriã sponsam, ex quo alium non solùm accedere nõ patitur, sed nec signa adulterij vel suspicionis, vt maritus zelotypus super animam quam precioso sanguine emit & per fidẽ desponsauit, sustinere potest in tactu, colloquio appropinquatione, quocunq; modo cum inimico Diabolo & aduersario salutis. Et si signa adulterij maritus zelotypus non patitur, quantùm tunc turbatur quando adulterium committit? Vnde non mirum, si proprij subtrahuntur filij, & adulterini supponuntur.

Et quidem vt fortius ista imprimãtur, & quantum Deus animam zelatur, & non vult nec signa suspicionem causantia pati: patet ex antiqua lege, vbi vt populum suum funditus elongaret ab idololatria, prohibuit non solum idololatriam, sed multa alia, quæ occasionem possent præbere ad idololatriam, & quæ etiam in se non videntur habere vtilitatem, quam tamen in suo mystico sensu mirabiliter retinent. Vnde non solum dixit. Exo. 22. Maleficos non patieris viuere super terram: sed & hoc adiunxit. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant: Sicut copulatrix occiditur, & peruagari inter homines non permittitur.

Malefici leonibus comparãtur.

Nota zelum Dei. Deuteron. 22. Deus præcepit. Nidum cum ouis, aut pullis desuper cubantem matrem: non deberent simul seruare, sed matrẽ permittere auolare, quia hoc gentiles ad sterilitatem vertebant. Zelotes Dominus in suo populo noluit tale signum adulterij pati. Sic iam vetulæ inuentionem denarij, signum magni fortunij, & per oppositum vbi thesaurum somniarent iudicant. Item præcepit omnia vasa cooperiri, & vasculum non habens, operculum immundum censeri.

Thesaurum somniãs infortuniũ notat.

Error erat vt venientibus de nocte Dæmonibus, aut vt vetulæ dicunt *Die Seeligen*, sed sunt Maleficæ vel Dæmones in earum effigiis, debeant omnia consumere, vt post abundantius tribuant. Colorant quidam & dicunt, *Schrettel*. Sunt contra determinationem Doctorum, quòd præter homines & angelos non sunt aliæ creaturæ rationales, vnde non sunt nisi Dæmones.

Schrettel.

Idem

radetis barbam, illi enim faciebant idololatricè in venerationem Idolorum.

Ara Idolorũ destruenda.

Item Deut. 22. vt viri non induerentur vestibus mulierũ, nec è cõuerso, quòd illæ in venerationẽ Deę Veneris faciebant, & alij in venerationem Martis, & Dei Priapi.

Item ea de causa iussit destrui aras Idolorum, & Ezechias destruxit serpentem æneum, quando populus ei voluit offerre, dicens, cuprum est. Et ea de causa inhibuit somnia non obseruari & auguria, & præcepit vt vir aut mulier, in quo Pythonicus spiritus esset, occideretur, sicut iam sunt *Vuarsagerin* nuncupata; quæ omnia, quia suspicionem generant ad adulterium spirituale, ideò vt dictum est, ex zelo quem Deus habet ad animas sibi desponsatas, sicut sponsus ad sponsam, inhibuit.

Sic etiam & nos prædicatores aduertere debemus, quòd nullum sacrificium Deo magis acceptũ, sit quàm zelus animarum, vt Hieronymus super Ezechielem testatur.

Vnde & consequenter in tertia parte operis, de exterminio maleficarum, quò ad vltima remedia tractãdum erit. Hoc ipsum enim vltimum Ecclesiæ est refugium, ad quod etiam ex Diuino obligatur, vt dictum est: præcepto nempè: Maleficos ne patiaris viuere super terrã vbi & remedia cõtra maleficos sagittarios includuntur: cùm & hoc ipsum genus nisi per seculare brachium poterit exterminari.

Remedium dum quidam intuitu commodi temporalis sese ex toto Dæmoni deuouerunt: sicut experientia sæpè docuit per veram cõfessionẽ, licèt à Diaboli potestate liberabantur, tamen diu & post grauissimè molestati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt. Et hoc in eorum pœnã Deus permisit. Signum autem quòd liberati erant, ex illo agnoscebatur, quia pecunia in bursis aut capsulis post confessionem deficiebat: super quæ plurima gesta deduci possent, sed breuitatis causa obmittuntur.

TERTIA

TERTIA PARS MALLEI MALEFICARVM, AD OPVS IVDICIALE, TAM IN FORO ECCLESIASTICO, quàm ciuili, contra maleficos, ac omnes hæreticos pertinens, XXV. Quæstiones complectens.

IN QVIBVS REGVLA INchoandi processum Iudicij, continuatio & sententiandi modus luculentissimè demonstratur.

Quis sit competens maleficarum Iudex.

QVÆSTIO PRIMA.

Inquisitorum limitata inquisitio.

VTrum maleficæ & earum fautores, receptatores, & defensores, ita subiiciũtur iudicio Ecclesiastico diœcesanorum, & ciuili, quòd ab earũ inquisitione valeant hæreticæ prauitatis inquisitores esse exonerari: & arguitur quòd sic. Nam in cap. accusatus. §. sanè. libr. 6. dicitur: Sane cùm negotium fidei, quod summè priuilegium existit, per occupationes alias non deceat impediri, pestis inquisitores hæreticæ à sede Apostolica deputati, de diuinationibus aut sortilegiis, nisi hæresim saperẽt, manifestè intromittere se non debẽt, nec punire talia exercẽtes, sed relinquere suis iudicib. puniẽdos.

Nec

Nec videtur obstare, quòd hæresis maleficarum hic non exprimitur: tum quia eisdem pœnis in foro conscientiæ puniuntur, de consec. dist. 1. pro dilectione. Si Diuinatorum & maleficarum peccatum occultum sit, interponitur pœnitentia quadraginta dierum: Si notorium, Eucharistia denegatur, & quorum eadem pœna, etiam idem iudicium decernitur: Tum etiam, quia eadem vtrobique videtur esse culpa: sicut sortilegi iudiciũtur sortium tur: ita maleficæ nocumenta creaturarum à Dæmonibus expectant & exigunt, quòd à solo Deo quærendum est à creaturis illicitè requirentes: vnde vtrobique peccatum Idololatriæ.

Ad quem sensum Esaiæ 21. notatur, quòd rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum, commiscens sagittas, interrogauit Idola.

Prætereà si dicatur, quòd cap. restringit Diuinatores & Sortilegos super crimen hæreseos, in quo subesse debent iudicio Inquisitorum, cùm dicit, nisi hæresim saperent manifestè, ita quòd ad minus Diuinatores & Sortilegi hæreticales sint eis subiecti. Contra, quia tunc essent dãdi Diuinatores artificiales, de quibus nullibi in scripturis fit mẽtio.

Prætereà si maleficę sunt Inquisitorũ iudicio subiectæ, hoc erit propter crimen hæreseos: sed quod facta maleficarum sine hæresi possunt fieri, probatur. Nam sicut conculcare Christi corpus in luto, quod valdè horrendum esset peccatũ, potest fieri sine errore in intellectu, & per consequens etiam sine hęresi: quia stat firmiter, aliquem credere ibi esse corpus, proijcere tamen in lutum, ad complacendum Dæmoni ex aliquo pacto, ideò vt optatum finem, puta thesauri inuentionem, vel simile obtineret. Ita & facta maleficarum sine errore fidei, licet nõ absque grandi peccato fieri possunt. Vnde in illo casu vtique iudicium Inquisitorum subterfugiunt, & suis iudicibus relinquuntur.

Salomon fuit Apostata.

Prætereà sicut Salomon Diis suarum vxorum reuerentiam exhibuit propter cõplacentiam, nec tamen propterea Apostasiam perfidiæ incurrebat, quia mente fidelis & verã fidem semper retinuit: ita & maleficæ propter reuerentiam quam exhibent Diabolo, propter pactum initum, mente fidem retinentes, non sunt propterea hæreticæ nuncupandæ.

Prætereà si dicatur quòd omnes maleficæ fidem habent abnegare, vnde & hæreticæ iudicandæ. Contra, quia in casu

quo etiam mente & corde abnegarent, adhuc non hæreticæ, sed apostatæ nuncuparentur. Et cum sit differentia inter Hæreticum & Apostatam, & Hæretici Inquisitorum iudicio subiiciantur, vtique maleficæ totum iudicium subterfugere habent.

Præterea 26. quæst. 5. dicitur: Episcopi eorumq; ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à zoroastre inuentam Sortilegam & Magicã artem, ex parrochiis suis penitus eradicare studeant, & si aliquẽ virum aut mulierem huius sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum de parochiis suis eiiciant. Vnde cum c. 348. in fine dicat, suis iudicibus relinquant, & quia loquitur in plurali, tam de Ecclesiastico quàm Ciuili iure, ideò ad minus per c. allegatum subduntur Diœcesanorum iudicio.

Quòd si Diœcesani etiã seipsos exonerare vellent, prout Inquisitores præfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere videntur, vellentque maleficarum punitionem ad temporales Iudices retorquere, his argumentis probabiliter hoc facere possent. Habetur in c. vt inquisitionis. §. prohibemus quoq; districtius præfatis dominis temporalibus & rectoribus ipsorumq; officialibus, ne ipsi de hoc crimine, cùm sit merè Ecclesiasticum, quoquo modo cognoscãt vel iudicent: & loquitur de crimine hæreseos: sequitur ergo, ꝙ vbi crimen non est merè Ecclesiasticum, sicut est crimẽ in huiusmodi maleficis, qui propter damna temporalia, quæ ab eis inferũtur, à Ciuili & nõ ab Ecclesiastico, debẽt puniri.

Qua ratione Diœcesani punitionem maleficarum ad laicum forum possint relegare.

Prætereà, C. de Iudæis. l. vlt. in fine dicitur: Cernat preterea bona sua proscripta, & mox sanguinis pœnę destinãdus, quia fidem Christi expugnabat peruersa doctrina. Quòd si dicatur, quòd lex loquitur de Iudæis conuersis, & post redeuntibus ad ritum Iudæorum, instantia non valet: Imò argumentum amplius per hoc fortificatur, eò quòd cùm tales propter Apostasiam à fide, Iudex ciuilis habet punire; ergo etiam maleficas fidem abnegantes: Cùm abnegatio fidei in toto vel in parte sit fundamentum maleficarum.

Prætereà licet in solutione dicatur, quòd pro eodem Apostasia & Hæresis sit capiẽda, adhuc tamen Ecclesiasticus Iudex non se habet de eis intromittere, sed ciuilis. Nam occasione quæstionis hæresum nullus debet populum commouere: Sed præses debet per se prouidere.

Prætextu quæstionis hæresũ nemo debet commotiones excitare.

In Auth.de man.prin.colla.3.§.neque occasione. vbi dicitur, Neq; occasione religionum hæresumq; quæstionis permittas alicui prouinciam cómouere, aut aliter quadam præceptione iniungi prouinciam cui præsides, sed ipse prouidebis competẽti vtilitatę fiscalibus, & quæ alia sunt perscrutari, & non permittere aliquid fieri citra nostras præceptiones occasione religionum. Patet ex his, quòd de expugnante fidem nullus debet se intromittere, nisi præses.

Prætereà si cognitio iudicum, & punitio talium maleficarum nõ spectaret totaliter ad ciuilem Iudicem, quomodo leges de his tribus se intromittere possunt. Nam C. de maleficis.l.nemo.l.culpa.l.nullus. omnes illos, quos vulgus maleficos vocat, capitali pœnæ subiicit, & e.l.militi, bestiis obiicere decernit, qui magica arte vitæ innocentũ insidiantur. Item quòd quæstionibus & tormentis ad interrogandum subiici debeãt: & quòd nullus fidelium sub pœna exilij, amissioneq;.omnium bonorum, cum eis participet: cum multis aliis pœnis annexis, quę legẽti illas leges occurrunt.

Iudicem ecclesiasticum & ciuilem coniunctim debere de maleficio iudicare.

E contrario verò & pro veritate, legum Doctores talium maleficarum punitionem in Ecclesiasticum Iudicem possunt retorquere, vt simul copulatiuè habeant cognoscere, & iudicare: Et hoc sic probatur. In crimine canonico præses cum metropolitano habet discernere, & non metropolitanus per se, sed adiuncto præside: patet in Authen.de mand. princip.§.Si verò canonicum sit quod quæritur, vna cum Metropolitano prouinciæ hoc disponere & decernere prouidebis. Siue alij quidam dubitant gloss. id est, in fide, quo casu solus cognoscet: Siue alij quidam gloss. tunc Episcopus cũ præside scilicet cognoscet, & causæ Deo dare amabilem, & decẽtem terminum, qui & decenter orthodoxam custodiat fidẽ, & indẽnitatem ꝓcuret fiscalibus, & nostros subiectos seruet inuiolatos gl. id est eos nõ curiúpatin fide.

Præterea princeps secularis licet puniat pœna sãguinis, non tamen per hoc iudiciũ Ecclesiæ excludit, cuius est cognoscere & definire. Imò necessariò præsupponit, vt patet C.de summa trin.& fi.cath.l.1.in fi. & Extra de hære.c.ad abolendam.& c.vergentis, & c.excõmunicamus.1.& 2. Imò eadem pœna est & secundum leges & secundum Canones: vt patet C.de hæret. l. manichæos, & l. Arriani. Vnde & ad eos pertinet, præcipuè insimul, & non diuisim taliũ punitio

Præterea.

Præterea ſicut leges decernunt clericos à propriis iudicibus emendare,& non à temporalibus ſeu ſecularibus, eò quòd crimē eccleſiaſticum in eis cēſetur. Ita & maleficarū crimen,cùm ſit partim ciuile & partem eccleſiaſticū, propter damna temporalia & fidem quam violant: Ideò ad vtriuſque partis iudices pertinet ad cognoſcendum,iudicandum & puniendum.

Et fortificatur ratio in Auth. vt cleric. apud proprios iudices, §. ſi verò.colla 6.vbi dicitur. Si verò Eccleſiaſticum ſit delictū,egens caſtigatione Eccleſiaſtica & mulcta, Deo amabilis Epiſcopus diſcernit,nihil communicantibus clariſſimis prouinciæ iudicibus. Neque enim volumus tana negotia omnino ſcire ciuiles iudices:cùm oporteat talia eccleſiaſticè examinari & emendari animas delinquentiū per Eccleſiaſticam mulctā,ſecundùm ſacras & diuinas regulas, quas & noſtræ ſequi non dedignantur leges.Hæc ibi.Vnde & per oppoſitum crimen mixtum ab vtriſque eſt puniēdū.

Reſponſio,cùm principalis intentio noſtra in hoc opere ſit,ab inquiſitione maleficarū,quantū cum Deo fieri poſſit, nos Inquiſitores partium ſuperioris Allemaniæ exonerare, ſuis iudicibus ad puniendum relinquendo, & hoc propter negotij arduitatem, dum tamen indemnitati fidei & ſaluti animarum non eo minus prouideretur,quare & præſens opus aggreſſi ſumus:ipſis iudicibus modus cognoſcendi,diffiniendi & ſententiandi relinquendo.

Ideò ad oſtendendum quòd Epiſcopi contra maleficas in multis procedere poſſint, etiam ſecluſis Inquiſitoribus, licet ipſi Epiſcopi ſine temporali & ciuili iudicio,vbi punitio tranſit in vindictam ſanguinis non ita procedere valeāt Expedit certas opiniones aliorū Inquiſitorū in diuerſis regnis Hiſpaniæ in medium deducere, & illos(ſalua eorum ſēper reuerēdia cū ſub ordine vno Prædicatorū militamus, infringere,vt eò clarior in ſingulis habeatur intellectus.

Epiſcopi contra maleficas procedere poſſint, excluſis Inquiſitorib.

Hiſpanicam inquiſitionem ſibi nimium ſumere.

Eſt itaque eorū opinio,quòd omnes malefici, Sortilegi, Diuinatores,Necromātici, & breuiter ſub quocūque genere Diuinationū exiſtāt,& qui fidem ſacrā ſemel ſuſceperūt, & profeſſi ſunt,iudicio Inquiſitorū ſubiaceant, taliter vt in tribus quæ notantur in capitulo,multorū querela:in principio.De hær.in Clement nec Inquiſitor ſine Epiſcopo,nec Epiſcopus ſine Inqſitore ꝓcedere habeāt Licet in quinque

aliis vnus sine altero procedere valeat, si cui placet capitulum legat & inueniet. Vnum autem è tribus est sententia diffinitiua, ad quam vnus sine altero non debet procedere, & hoc vbi præfati Hæretici sunt habendi.

Auctoritas Episcoporũ eneruatur per nimiam auctoritatẽ inquisitorum.

Addunt insuper blasphemos & quocunque modo Dæmones inuocantes, & excommunicatos, qui in excommunicatione stetissent per annum animo contumaci, in causa fidei, vel etiam in non causa fidei, sub certis casibus, & plura alia includunt, per quæ auctoritas Ordinariorum nimis eneruatur, & vobis Inquisitorib. ampliora onera imponuntur, minus securè coram tremendo iudice, qui vtique districtam a nobis super commisso officio exiget rationẽ. Et quia eorum opinio non infringitur, nisi eorum fundamentum sit annullatum. Ideò notandum quòd principale fundamẽtum per glossatores canonum, & præcipuè super c. accusatus & §. sanè, & super verba hæresim sapiant manifestè accipitur. Fundant insuper se super dicta Theologorum, Tho. Alberti, Bonauenturæ, in 2. sent dist. 7.

Sortilegi vel diuinatores sunt aut artificiales aut hæreticales.

Et his specialiter aliqua expedit recitare. Nã vbi ca. dicit, vt in argumẽto primo deductũ est, quòd inquisitores hęreticę prauitatis, de sortilegiis, & diuinationibus se nõ debeãt intromittere, nisi hæresim sapiant manifestè dicunt: quòd sortilegi vel diuinatores sunt duplices. scilicet, artificiales & hæreticales. Et primi dicũtur meri diuinatores, quia videlicet merè ex arte agunt: De quibus etiam loquitur capitulũ ex tenore, Extrà. de sortilegiis: vbi dicit, quòd Vdalricus presbyter cum quodam infami, hoc est, diuinatore, dicit glo. ad secretum locum perrexit, non ea intentione vt Dæmonem inuocaret: quasi dicat: quia hoc fuisset hæreticum, sed vt cum inspectione astrolabij furtum quoddam inueniret: quasi dicat quòd est mera diuinatio, vel sortilegium.

De Diuinatorib. hæreticalibus.

Secundi verò Hæreticales dicuntur Diuinatores, qui in eorum arte Dæmonibus aliquem honorem latriæ vel dulię impendunt, qui diuinando futura prædicere conantur, vel aliquid simile, quòd hæresim sapiat manifestè exercent, & tales iudicio inquisitorum, sicut & alij hæretici subiacent.

Et quòd hæc sit mens canonis, probant per canonistas glossantes verbũ saperent. Nã Io. And. super allegatũ canonem accusatur, & verbum saperent, dicit, ita saperent, sicut

est circa aras Idolorum nepharias preces emittere, sacrificia offerre, Dæmones consulere, eorúmque responsa suscipere, Vel associant sibi propter sortes exercendas hæreticos vel faciunt prædicta cum sanguine, vel cum corpore Christi, vel in sortibus, vt possunt habere responsa, puerum rebaptizant, vel his similia.

De pueris rebaptizãtibus, vt respõsa eijciant.

Ad eundem sensum allegant Archid. super eodem c. & §. Sanè, & super eodem verbo saperent. Item allegant Ioannẽ Mo. Raymũdum, Guilihelmum de mõte Laudu. Item probant per determinationem Ecclesiæ, ex Concilio Acquirẽsi. 26. q. 5. Episcopi. vbi huiusmodi mulieres superstitiosæ infideles nominãtur, cùm dicitur, vtinam hæ solæ in sua perfidia periissent, & perfidia in Christiano dicitur hæresis, vnde & Inquisitorum hæreticorum iudicio sunt subiecti.

Probatur insuper per Theologos, primò per sanctum Thomam, in 2. sen. dist. 7. vbi quærit, vtrum vti auxilio Dæmonis sit peccatũ, vbi inter alia hæc verba dicit super illud Esaiæ octauo. *Nunquid non populus à Deo suo requiret* visionem? In omnibus, in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur, est Apostasia à fide, propter pactum initum cum dæmone, vel verbotenus, si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiamsi sacrificia desint.

Ad idem allegant Albertũ in eodem suo scripto & distin. Item Petru de Tarentasia, item Petrum de Bonauentura, nouiter canonizatum. qui tamen non Petrus nominatur, cùm fuerit verum nomẽ suum. Itẽ Alexandrum de Ales, & Guidonem ordinis Carmelitarum, qui omnes dicunt, quòd dæmones inuocãtes, sunt Apostatæ, & per cõsequens Hæretici, vnde Inquisitorum hæreticorum iudicio subiecti.

Bonauentura canonizatus

Sed quòd præfati Inquisitores per hæc & per quæcũque ab eis allegata, non possint sufficienter probare, quin etiam præfati sortilegi, &c. iudicio ordinariorũ, seu episcoporum, seclusis Inquisitoribus possint subiacere: & quòd Inquisitores à talium Diuinatorum, Necromanticorum, seu etiam maleficorum, se possint exonerare, non quòd illi Inquisitores malè faciant inquirendo super tales, vbi episcopi nõ inquirunt in quo casu potius Inquisitores illi sunt commendandi, sic probatur. Inquisitores non habent se intromittere nisi super crimen hæreseos, & cùm hoc oporteat, quòd illud crimen sit manifestum: Patet per frequenter allegatũ

canonem accusatus, & in §. Sanè.

Quo stante tunc iterum arguitur, cùm quis aliqua committit, quæ absque vitio hæreseos committere potest, quãtumcunque illa sint grauia & enormia, adhuc non est vt hæreticus iudicandus, licet sit puniendus. Ex quo sequitur, quòd vbi quis non est iudicandus vt hæreticus, sed vt malefactor puniendus, Inquisitor non se debet intromittere, sed debet talem iuxta tenorem canonis suis iudicibus ad puniendum relinquere.

Quo iterum stante, sequitur quòd omnia inducta per glossatores Canonistas & Theologos, vt Dæmones inuocare, eis sacrificare, &c. vt suprà tactum est, nisi ex vitio hæreseos processerint, Inquisitores se non debeant intromittere sed suis iudicibus vt suprà relinquere. Quo iterum stãte, cùm præfata sæpissimè sine vitio hæreseos fieri possint in quo casu talia facientes nõ sunt vt hæretici habẽdi, aut cõdẽnãdi, subscriptis probatur auctoritatibus & rationi.

Quinque requiruntur, vt quis habeatur hæreticus.

Nam ad hoc quòd *aliquis sint propriè hæreticus*, quinque requiruntur. Primũ est, vt sit error in ratione. Secũdum est, quòd error ille sit circa ea, quæ sunt fidei, vel contra veritatem determinationis Ecclesiæ, in iis quæ pertinent ad fidem, vel bonos mores, & necessariò ad cõsequutionẽ vitæ æternæ. Tertiũ est, quòd error talis sit in illo qui Catholicam fidẽ professus est, aliàs enim esset Iudæus vel paganus, nõ hæreticus. Quartũ est, quòd talis error in eo, qui fidem suscepit sit taliter quòd aliquã veritatem de Christo confiteatur pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem, aliàs si in totum discederet, esset Apostata. Quintũ est, vt talem errorẽ pertinaci volũtate & obstinata eligat, & sequatur: & quòd de hæresi & hæretico sic sumpto. ca. allegat. accusatus, & verbum, saperent, intelligatur (glossam tamen canonistarum non reprobando, sed saluando) sic probatur.

Duæ res faciũt hæreticum.

Nam quòd primũ requiratur, scilicet error in intellectu, hoc notũ est omnibus per cõmunẽ regulã. Duo requirũtur, vt quis dicatur hæreticus, vnũ materiale, scilicet, error in ratione, alterũ formale, scilicet pertinacia in voluntate. Patet & per Aug. Hæreticus est, qui nouas & falsas opiniones aut gignit, aut sequitur. Ratio etiam adest quia hæresis est species infidelitatis, & infidelitas est in intellectu subiectiuè sicut & fides sibi cõtraria & opposita habent fieri circa idẽ.

Quo

Quo stante, factum vel opus quodcunque, sine errore nõ facit hæreticum, vt puta, si quis fornicatur aut mœchatur licet agat cõtra veritatem, quæ dicit: Non mœchaberis, ex hoc non est hæreticus, nisi credat vel opinetur fornicari, esse licitum. Et ratio est, quia quandocunque aliqua duo necessariò requirũtur ad constitutionem alicuius, deficiẽte altero illorum, impossibile est, illud esse. Quia dato opposito, quod sine illo possit esse, iam non necessariò requireretur ad cõstitutionẽ illius: sicut quia ad constitutionẽ domus necessariò requiritur fundamẽtũ, paries, tectũ, ideò altero deficiẽte nõ habetur domus. Sic ergo, quia ad hæresim cõstituẽdam requiritur error in intellectu necessariò, nullũ factum absolutè sine errore intellectu facit hæreticum.

Qui credit illicita esse licita est ex parte hæreticus.

Et propter hoc nos Inquisitores Germaniæ dicimus cũ B. Antonino, in 2. par. summę suæ, hãc materiam pertractãtis, ꝙ baptizare imagines, adorare Dæmones eis thurificare, conculcare corpus Christi, in luto, & omnia huiusmodi, quæ sunt valdè horrenda peccata, nisi sit error intellectu, nõ faciunt hominẽ hæreticum. Et ideò si quis faceret ista, vt puta baptizaret imaginẽ, nõ malè sentiens de sacramẽto baptismi, nec de eius effectu, nec credens istum baptismum esse aliquid, nec habere effectũ ex vi sua: sed fecit hoc propter aliquẽ finẽ facilius assequendũ à Dæmone, cui quærit propter hoc complacere: ita ꝙ aliquo pacto implicito, vel expresso illud agat vt Dæmon sibi vel alicui faciat quod petit secundum quod characteribus & figuris secundum artes magicas ab hominibus Dæmones pacto expresso vel tacito inuocãtur, ad desideria eorum explenda: dummodò non petant à Dæmone quod sit supra facultatem eius, nec quantum ad potentiam, nec quantum ad cognitionem, sic scilicet, quòd non male sẽtiat de potestate, aut cognitione Dęmonis. Sicut essent illi, qui crederent quòd Dęmõ possit necessitare liberum arbitriũ hominis: vel illi qui crederẽt, quòd Dæmon omnino ex tali pacto, & in omnẽ euentum, quantumcunque à Deo non permissus posset facere quod petunt: vel qui crederẽt ꝙ possit scire alteram partẽ futuri contingentis, vel effectum aliquem facere qui est proprius soli Deo: tales enim non est dubium quòd haberent errorem in intellectu & male de potestate Dęmonis sentirent; & per consequens suppositis aliis conditionibus

A Dæmoni aliquid supra eius facultatem petere est hæreticum.

quæ requiruntur ad hæresim, essent hæretici, & ordinariorum simul & Inquisitorum iudicio subiecti.

Sed si ex causis prædictis facerent, non malè sentientes de baptismo & aliis prædictis, prout communiter fit, eò quòd ipso facto malefici, & Nicromantici, cùm sciunt ipsum diabolum esse inimicum fidei, & aduersarium salutis, iam coguntur in eorum cordibus sentire magnam vim esse in fide: & quòd nulli falsitati subiacere potest, cui pater mendacij non præ esse noscitur. Ideò licet talia facientes peccarent grauissime, non essent hæretici. Et ratio est, quia non malè sentiunt de sacramento, licet eo malè, & sacrilegè vtantur. Vnde sunt magis sortilegi quàm hæretici & de numero illorũ, de quib. c. alleg. c accusatus, prætendit non subiacere iudicio Inquisitorum, cùm non manifestè sapiant hæresim, imò vix occultè & quasi nullo modo.

Argumentum à comparatione Simoniacorum.

Et eodem modo de adorantibus Dæmonem, & sacrificantibus ei: quia si hoc faciunt credentes Diuinitatem esse in Dæmonibus, vel credentes quòd cultus latriæ sit ei exhibendus., vel quod omnino ex exhibitione talis cultus, assequantur quod requirunt à Diabolo, non obstante Dei prohibitione, seu etiam permissione, tales essent hæretici. Sed ista faciunt non ita sentientes de Dæmones, sed vt aliquo cùm Dæmone facilius per ista exequantur ab ipso quod intendunt, tales non sunt hæretici ex natura rei, licet grauissimè peccent. Et quidem pro maiori declaratione sunt aliquæ obiectiones mouendæ. Nam obstare videtur, quod secundùm iura, Simoniacus non est hæreticus, vt 1. q. 1. quisquis per pecuniam: & tamen non habent errorẽ in intellectu. nam Simoniacus non est hæreticus propriè, sed largè, propter quandam similitudinem: Quia ex quo vendit vel emit sacra, ita agit ac si æstimaret donum gratiæ pecucia posse possideri, secundùm Thomam. Sed non hoc æstimando, sicut communiter accidit, non est hæreticus: quia hoc non credit: sed benè verum esset, si hoc crederet, scilicet, donum gratiæ posse pecunia possideri.

Adorans hæreticum est hæreticus.

Ecclesia non iudicat nisi de apertis.

Item obstare videtur quod dicitur de hæreticis, quicũq; & allc. c. accusatus, quòd adorans hæreticum, est hæreticus Sed grauius peccat, qui adorat Dæmonem, quàm qui adorat hæreticum, ergo, &c. Item qui iudicãdus est vt hæreticus, videtur esse hæreticus. Nam Ecclesia non potest iudicare

care nisi de iis quæ patent: occultorum enim cognitor est Deus & Iudex. disti. 33. erubescat. Sed ea quæ sunt in intellectu, non possunt patere nisi ex factis intrinsecis, visis vel probatis: ergo talis faciens talia, est iudicandus hæreticus.

Non est malitia in volũtate quin sit error in intellectu.

Præterea, impossibile videtur quòd aliquis faciens talia, scilicet, conculcando corpus Christi & huiusmodi, licet malè sentiat de corpore Christi, probatur hoc, quia impossibile est malitiã esse in voluntate, quin sit error in intellectu. Cùm & secundũ Philosophũ omnis malus est ignorãs seu errans, cùm ergo talia faciẽtes, habeãt malitiam in voluntate, ergo habent errorẽ in intellectu. Respondetur ad ista, & primò super primũ & tertiũ, quia coincidũt. Duplex est iudiciũ, scilicet Dei, qui videt interiora hominũ, qui nõ possũt iudicare de interioribus, nisi per exteriora, vt argumentũ fatetur tertiũ: Modò ille qui iudicatur vt hæreticus, iudicio Dei est verè hæreticus, ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hæreticum nisi habentem errorem fidei in intellectu. *Sed ille qui iudicatur hæreticus iudicio homi*ñũ, non oportet quòd sit hæreticus ex natura rei, sed quòd fecerit tale factũ, per quod apparet ipsũ malè sẽtire de fide, & per consequens iuris præsumptione hæreticus reputatur.

De cognitione hæretici, aliter Canonistæ & aliter Theologi sentiunt.

Et si quæratur: an Ecclesia habeat statim iudicare tales, qui sic adorãt dæmones, vel baptizãt imagines hæreticos? Responsiones nota Primò, quòd ad discernendum istud magis pertinet ad Canonistas, quàm Theologos. Canonistæ dicent, iuris præsumptione, hæreticus reputatur, & vt hæreticus est puniendus. Theologus dicet primo iudicio sub correctione sedis Apostolicæ, non quantum est ex natura rei quicquid sit iuris præsumptione. Et ratio potest esse ista, quia quandocunque aliquis effectus dependere potest ex duplici causa, nunquam ex natura rei, ex illo effectu potest iudicari præcisè altera causa.

Qui statuunt imagines capere sacramẽtales effectus sunt hæretici.

Cũ igitur iste effectus, qui est adorare Dæmonẽ, vel eius auxilium ad maleficiandũ postulare, imaginem baptizãdo, vel infantem viuum offerendo, vel occidendo, vel aliud huiusmodi, possunt procedere ex duplici causa, scilicet, vel credendo Dæmonem esse adorandum, & ipsi sacrificandũ, & imagines capere sacramentales effectus: vel quia aliquo pacto facto cum Dæmone, facio vt facilius obtineam, quod volo à Dæmone, in iis quæ non sunt supra facultatẽ

suam, vt suprà tactum est. non debeo statim iudicare ex tali effectu præcisè alteram causam, scilicet, quòd hoc faciat, vt malè sentiens de fide. Vnde quando cõstat de huiusmodi effectu vlterius inquirendum est de causa & si ex errore & peruersitate fidei hoc fecerit, iudicandus est hæreticus & iudicio Inquisitorum cum ordinariis subiacebit. Sed si ex alia causa, iudicandus vt Sortilegus & vilissimus peccator.

Duplices malefici, iuris præsumptione & ex natura rei.

Alia responsio ad nostrum propositum quicquid sit ex omnibus dictis & allegatis, constat quòd omnes diuinatores & malefici, qui iudicantur hæretici iuris præsumptione, & non ex natura rei Ordinariorum iudicio, & non Inquisitorum subiacent. Nec præfati Inquisitores aliorum regnorum, per allegationes canonum & glossatorum se tueri possunt, eo quòd tales Dæmonibus sacrificantes & adorantes, iudicant hæreticos iuris præsumptione & non ex natura rei, Textus autem dicit quòd debeant sapere hæresim manifestè id est sapere intrinsecè, & ex natura rei. Et sufficit nobis Inquisitoribus, de hæreticis ex natura rei infectis se intromittere, alios sui iudicibus relinquendo.

Habitus cognoscitur ex actu.

Et quia dictum est, quòd inquirendũ est de causa vtrum ex errore fidei hoc fecerit vel non: vtique hoc facile erit. Nam sicut habitus fidei cognoscitur per actum fidei, qui est credere & confiteri quæ sunt fidei: & habitus castitatis per castè viuere: ita Ecclesia potest iudicare aliquem hæreticum, inquirendo si habet actũ discernendi de aliquo articulo fidei. Sic etiam & malefica, quæ fidem in toto vel in parte abnegauit, vel corpus Christi vilissimè tractauit, homagium præstitit: vtrũ huiusmodi ad cõplacendũ Dæmoni tantum fecerit, imò si in toto abnegauit etiã corde, iã indicabitur vt Apostata, & deficiet quarta conditio quæ habet concurrere ad hoc, vt quis propriè dicatur hæreticus.

Bulla Innocẽtij VIII. Inquisitoribus data.

Quòd si huic determinationi obiicitur bulla & cõmissio nobis ab Innocentio VIII. facta: vt maleficæ iudicio Inquisitorum subiiciantur. Respondetur: per illa non excluditur, quin & diœcesani etiam vsque ad sententiam diffinitiuam contra eos procedere possint per illa antiqua iura vt dictum est. Cum hæc bulla potius in partem sollicitudinis nobis Inquisitoribus tradita sit, quam & opere quantum possumus cum Dei adiutorio exhibemus.

Vnde & primum argumentum non suffragatur Inquisitoribus

sitoribus illis, sed potius contrarium concludit, cùm tales Simoniaci tãtummodo iuris præsumptione cẽsẽtur hæretici, de quibus ordinarij per se iudicare possunt, irrequisitis Inquisitoribus: Imò nec Inquisitores de Simoniacis variis se intromittere habẽt, & pari ratione de aliis, qui tãtum iuris presumptione hæretici iudicantur. Nã contra Episcopos schismaticos procedere nõ possunt, & Prælatos alios superiores, vt patet in capitulo inquisitionis, de hæret. lib. 6. vbi sic dicitur. Inquisitores hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede seu aliis quibuslibet deputatis, de huiusmodi crimine inquirere contra eos vt nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in literis commissionis sedis Apostolicæ quòd hoc possint, contineatur expressè.

Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint, circa crimẽ hæreseos cõmisisse, aut eos de huiusmodi diffamatos existere, vel suspectos, id tenebuntur sedi Apostolicæ nunciare.

Inquisitores debẽt schismaticos prælatos indicare, non punire.

Ad secundum similiter patet, ex præhabitis responsio. Nã adorãs hæreticum, est tunc hæreticus, si adoret ipsum, credens esse adorandum seu honorandum propter suam doctrinam & opinionem. Si autẽ honorat ipsum propter aliquod tẽporale, sine aliquo errore fidei in intellectu, non est propriè hæreticus, sed iuris fictione vel præsumptione seu similitudinariè: quia agit ac si malè sentiret de fide, sicut ille quem adorat: vnde nec Inquisitorum iudicio subiacebit.

Ad tertium patet ex præmissis, quia licet iudicetur ab Ecclesia vt hæreticus, propter facta extrinseca, visa & probata, non tamen sequitur quòd semper sit hæreticus ex natura rei, sed iuris præsumptione sic reputetur. Vnde & in illo casu Inquisitorum iudicium subterfugit, quia non sapit hæresim manifestè.

Ad quartum, dicendum quòd falsum præsupponit, quia nõ est possibile, quòd aliquis cõculcet corpus Christi absq; hoc quòd malè sentiat, vel peruersitatem fidei habeat de corpore Christi: quia potest hoc facere sciens se peccare, & credens firmiter ibi esse corpus Christi. Facit tamen hoc vt placeat Dęmoni, & facilius obtineat, quod vult ab eo. Et licet omnis malus erret, non tamẽ errore intellectus, qui est hæresis, seu errãs malè sẽtiẽs, de his quæ sũt fidei, sed de his quę sũt virtutis alicuius, cuius cõtrariũ in vitiis operatur.

Et tantùm de primo principali quò ad hæresim propriè sumptam requiritur,& secundum quòd iudicio inquisitorũ debet hæreticus propriè subiacere.

Nec obstat si dicatur, tamen etiã contra diffamatos aut suspectos leuiter,vehementer aut violenter de hæresi,& qui non videntur sapere hæresim manifestè Inquisitor potest procedere. Respondetur:inquirere potest & procedere super tales, in quantũ sunt suspecti, aut diffamati de hæresi propriè dicta,de qua etiã nũc loquimur (vt sæpè tactũ est) quæ habet errorẽ in intellectu, & alia quatuor sequentia annexa:quorũ secundũ est,vt talis error sit circa ea quæ sũt fidei,vel contra veritatem determinationis Ecclesiæ, in his quæ pertinẽt ad fidem & bonos mores & necessaria ad cõsecutionẽ vitæ æternæ. Si.n. error sit de his quæ non pertinent ad fidẽ,puta quod credat quis solẽ non maiorẽ terra, & huiusmodi,non est periculosus error. Error autẽ contra sacrã scripturã,cõtra articulos fidei, cõtra determinationẽ Ecclesię,vt suprà tactũ est,est hęresis.ar.24.q.1.hęc est fides.

Item,quia determinatio dubiorũ circa fidẽ,pertinet principaliter ad Ecclesiã & præcipuè ad põtificẽ summũ Christi vicarium,ac Petri successorem vt expressè dicitur.24.q.1. quotiens. Et contra determinationẽ Ecclesiæ, nullus Doctor vel Sanctus suam sententiam defendit,vt dicit Th.22. Nec Hieronymus,nec Augustinus,nec alius. Sicut ergo asserens pertinaciter cõtra fidem,est hæreticus, ita & contra determinationẽ Ecclesiæ,in his quæ pertinẽt ad fidẽ, & necessaria sunt ad salutẽ,pertinaciter asserens est hæreticus, ipsa enim Ecclesia nunquã errasse in fide probatur, vt dicit 24.q.1.à recta,& aliis c. Signanter autẽ dicitur:quia asserens contra determinationem Ecclesiæ non simpliciter, sed in his duntaxat quæ pertinent ad fidẽ & salutẽ,est hæreticus.

Cõtra Ecclesiæ determinationem nullus Doctor vel Sãctus suam defendit sententiam.

Nam in aliis contrarium sentiens,nõ est hæreticus sicut quòd ius nõ potest separari ab vsu,in rebus vsu consumptibilibus,quòd declarauit & determinauit Ioan. 22.in Extra. ad conditorem:vbi dicit:contradicentes huic sententiæ esse contumaces & rebelles Ecclesiæ, non hæreticos.

Christiani solum possunt fieri hæretici.

Tertium,quod requiritur,est, quòd error sit in illo, qui Catholicam veritatem est professus. Si quis enim nunquã esset professus fidem Christianam,non esset propriè hæreticus, sed simpliciter infidelis,vt Iudæus & Gentilis, qui fo-

ris sunt. Vnde Augustin. de ciuitate Dei, videns Diabolus gen⁹ humanū à cultura Idolorum & Dęmonū liberari, hæreticos mouit, qui sub vocabulo Christiano doctrinæ resisterēt Christianæ. Oportet ergo quòd error si in illo, qui in baptismo suscepit fidem Christianā ad hoc vt sit hęreticus.

Quartum quod requiritur, est, quòd talis error sit in eo, qui fidem suscepit taliter, quòd aliquam veritatem de Christo confiteatur pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem. Si enim nullam veritatem penitus confiteretur, magis propriè Apostata quàm hæreticus censeretur, sic Iulianus Apostata. Et distinguitur vnum ab altero, licet aliquando vnum sumetur pro alio. Sub hac conditione reperiuntur certi, qui interdum egestate & molestiis variis afflict, corpus & animam tradunt Diabolo, & fidem abnegant, dummodò in eorum necessitatibus & ad possidendum diuitias & honores Diabolus eis assistat.

Inquisitores tradentes se Diabolo.

Nouimus certos nos Inquisitores, & post aliquos pœnitentes, qui vtique absque errore fidei in intellectu, quia tantummodò propter commoda temporalia talia commiserunt, vnde nec hæretici propriè, nec iterum Apostatæ ex corde, vt Iulianus, licet magis Apostatæ censentur.

Ex corde verò Apostatę, si nolunt resilire, vt hęretici impœnitentes, tradentur curiæ seculari. Si autem velint, recipiuntur, prout hęretici pœnitentes. Iuxta capit. ad abolendam. §. præsenti de hæretic. lib. 6. Concordat Raymundus. titul. de Apostolica, capit. reuertentes, vbi dicit. Quòd reuertentes ab Apostasiæ perfidia cum fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hæresi sunt recipiendi. Et hic sumitur vnum pro alio vt prius tactum est: & subdit. Illi verò qui metu mortis fidem abnegant (hoc tu accipe, qui propter commodum tēporale Diabolo fidem abnegant, & erroribus non credunt,) licet iure hæretici nō sint: nota hic quòd non sunt propriè hæretici: subdit: postquam non habent in mente errorem iudicio Ecclesię quæ habet per exteriora de interioribus iudicare, hęretici habēdi sunt. nota hoc iuris fictione, & si reuertatur vt pœnitētes hęretici recipiendi sunt. Non enim metus mortis, est metus cadens in constātem virum ad fidem Christi abnegandam. Sic & tu accipe propter cōmoda temporalia. Vnde concludit, sanctius est mori quàm abnegare vel vesci idololatricis, vt dicit Augustinus

Sanctius moritur, quam vesci iuri idololatricis.

& recitatur 22. quæst. 4.

Simile iudicium de maleficis fidem abnegantibus esset, vt vbi resilire vellent, reciperentur vt pœnitentes, absque hoc quòd curiæ seculari relinquerentur. Omnibus tamen modis ad gremiũ Ecclesiæ recipiuntur, vbi petunt, & curiæ seculari, si nolunt reuerti, relinquuntur: & hoc propter dãna temporalia illata: prout in modis sententiandi patebit. Et omnia præfatus ordinarius exequitur, ita quòd etiam Inquisitor suas vices illi committere potest, in hoc duntaxat casu Apostasiæ, secus est in aliis casibus sortilegorũ.

Quantum quod requiritur ad hoc vt quis propriè sit hæreticus, est, vt talem errorem firmata volũtate & obstinata eligat, & pertinaciter sequatur opiniones. Vnde secundum Hieron. hæresis ab electione est dicta. Et ideò secundũ Augustinũ: non qui falsas opiniones gignit vel sequitur, sed qui pertinaciter defendit, hæreticus est censendus. Vnde si quis non pertinaci malitia sentiret aliquid contra fidẽ, sed ignorãtia: paratus corrigi, si quid sẽtit falsũ, & ostẽdetur ipsi esse cõtra fidẽ vel sacram scripturã vel determinationẽ Ecclesiæ. 24. q. 3. dixit Apostolus. Et ideò ipse Augustinus dicebat: Errare potero, hæreticus non ero. Quia scilicet paratus corrigi, cũ sibi fuerit ostensus error. Et constat quòd quotidie inter Doctores circa diuina sũt varię opiniones, & aliquando contradictoriæ, ita quòd necesse est alterã esse falsam, & tamẽ nulla earum reputatur falsa, donec per Ecclesiam fuerit determinata: articulo 24. q. 3. qui in ecclesia.

Errare S. Augustinus poterat, attamẽ Hæreticus nõ erat.

Ex quibus omnibus concluditur, quòd probare maleficos subiacere iudicio Inquisitorum, vel etiam alios, quocũque modo dæmones inuocantes, per dicta Canonistarum super allegatum verbum saperent manifestè: in c. accusatus comprehensum, non sufficienter probatur, cùm tales ab eis hæretici iudicantur quadam iuris fictione: Nec etiam per dicta Theologorum, cùm & ipsi tales nominant Apostatas verbo vel opere, non autem corde & mente, de quo errore verbum saperent prætendit.

Et licet iudicantur vt hæretici, non tamen propter hoc sequitur, quòd Episcopus siue Inquisitor nõ possit sententia diffinitiua cõtra eos procedere, aut carceri ad pœnã deputare, aut tormentis exponere. Imò in casu, quo hæc decisio nõ videatur sufficere ad hoc, vt nos Inquisitores simus

à malefi

à maleficarum Inquisitione exonerari, nolumus tamē ho lia iuris exigere, cùm vices nostras in his duntaxat super sententiam ferēdam ipsis diœcesanis cōmittere possumus.

Hoc enim habetur in c. multorū. in prin. de hęr. in Clem. Vbi sic dicitur. Multorū querela & infra vt negotiū Inquisitionis huiusmodi prosperetur felicius, quo deinceps eiusdem labis indago solertius, diligentius, & cautius peragatur ipsum tam per diœcesanos Episcopos quàm per Inquisitores à sede Apostolica deputatos, omni carnali odio, vel timore, aut alicuius commodi temporalis affectione semotis, decernimus exerceri, sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare, & arrestare, seu capere, ac tutæ custodiæ mācipare, ponendo in compedibus & manicis ferreis, si ei visum fuerit. Super quibus faciēdum ipsius cōscientiā oneramus, nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiā viderit expedire, dum tamen tradere carceri, qui potiùs ad pœnā quam ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos aut ad sententiam procedere contra eos, Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Diœcesano, aut eius vel Episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui ad inuicem copiā habere valeant infra octo dierum spacium, postquam inuicem se inquisiuerunt, non valebit, & si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure.

Explicatio ca. Multorum. Cle. de Hareticis.

Pòst sequitur ad nostrum propositū. Verùm si hoc Episcopus, vel eius seu capituli sede vacante delegato cum Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorundē, propter præmissa nequeant aut noluerint personaliter conuenire, potest episcopus, vel eius seu capituli sede vacante, delegatus Inquisitori & Inquisitor episcopo vel eius delegato, seu sede vacante, illi qui ad hoc fuerit per capitulum deputatus, super illis committere vices suas, vel suum significare per literas consilium & consensum.

Ex quo patet quòd licet in quinque casibus, vnus sine altero, in tribus verò minimè procedere possit, quia tamen vnus alteri vices suas committere potest, præsertim quò ad sētētiā ferendā, ideò & nos hoc per præsentes facere decreuimus aliis Inquisitoribus in suis limitibus remanentibus.

Malefica committuntur Episcopis puniendæ.

Ad argumenta ergo respōdendo patet ex præmissis, ad sex prima argumēta pro Inquisitoribus militātia decisio quòd eorum inquisitioni malefici & Sortilegi nō videtur subiici

Ad alia autem argumenta pro Diœcesanis, in casu, quo & ipsi à maleficarũ inquisitione se exonerare vellent, & ciuili iudicio relinquere, patet quòd non possint hoc eadem facilitate quo Inquisitores facere: Quia in crimine hæreseos iuxta ca. ad abolendam, & c. vergentis. & c. excommunicamus vtrumque. Extra de hær. Iudicis ecclesiastici est cognoscere & iudicare, & iudicis secularis exequi & punire, vbi sententia transit in vindictam sanguinis, secus vbi ad alias pœnas pœnitentiales.

Crimen maleficarum est partim Ecclesiasticum, partim ciuile.

Videtur etiam, quòd in hæresi maleficarum, licet non in aliis hæresibus, etiam ipsi Diœcesani suas vices ad cognoscendum & iudicandum in foro ciuili committere valeãt tum, vt in argumentis tangitur, quòd hoc crimen maleficarum non est merè Ecclesiasticũ, imò potius ciuile, propter damna, quæ inferuntur temporalia, tum etiam, quia leges speciales in punitionem maleficarum, quo ad omnem viam punitionis editæ cernuntur.

Videtur denique, quòd hæc via plurimùm in exterminiũ maleficarum deseruiret, & in maximum iuuamen ordinariorum coram tremendo iudice, super districtum examen quod exigetur, cùm teste scriptura iudicium durissimum iis qui præsunt immineat. Et secundum hãc differentiam procedemus, videlicet quòd iudex secularis cognoscere & iudicare potest, vsque ad sententiam diffinitiuam ad pœnitentiam, quam ab ordinariis recipiet, secus super sanguineam, quàm per se ferre potest.

Summarium tractandorum.

Vt ergo iudices tam in foro Ecclesiastico, quàm ciuili modos cognoscendi, iudicandi, & sententiandi, semper in promptu habere valeant, consequenter circa tria principaliter procedendum erit. Primò quis modus inchoandi processum fidei. Secundò, quis modus continuandi. Tertiò, quis modus terminandi & sententiandi in hac materia maleficarum.

Circa primum sunt quinq; difficultates. Primò, quis inter tres modos procedendi, qui in iure tanguntur, sit magis cõpetens. Secundò, de numero testium. Tertiò, an possint cõ-

pelli ad iurandum. Quartò, de cōditione testium. Quintò, an inimici capitales ad testificandum admittantur.

Secunda pars continet quæstiones vndecim. Prima qualiter testes sint examinandi, & quod semper quinque personæ debeant esse præsentes. Item qualiter maleficæ sint interrogandæ generaliter & particulariter, & erit sexta in ordine libri: quia numerus mutatur eò vt lector facilius reperiat materiam optatam. Secūda varia dubia declarat super responsiones negatiuas, & quando sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa in hæresi maleficarum. Tertia de modo capiendi maleficas. Quarta de duobus, quæ post captionem facienda sunt iudici, & an deponentium nomina sint ei manifestanda, & defensiones cum deputatione aduocati sint concedendæ. Sexta quid faciet aduocatus, cùm ipsi testium nomina nō publicantur, & vbi inimicitiam capitalem allegat coram iudice. Septima, qualiter iudex inimicitiā capitalem inuestigare habeat. Octaua, de his quæ iudex habet aduertere, antequam delatam tormentis exponat. Nona, de modo sententiandi ad quæstiones & tormenta. Decima, super tormenta continuanda, & qualiter sint tormentandæ, & de cautelis & signis contra maleficium taciturnitatis. Vndecima, super finales interrogationes & cautelas à iudice obseruandas.

Tertia pars continet primò quæstiones tres, quas iudex debet aduertere, & ex quibus omnis sententia diffinitiua debet procedere. Primò, an super examen candentis ferri possit sententiari. Secundò, de modo, quo omnis sententia est ferenda. Tertia, ex quibus suspicionibus possit iudicari, & qualiter super vnamquamque suspicionem debeat sententiare. Demùm super vltimam partem de viginti modis sententiandi, quarum tredecim sunt communes super omnem hæresim, reliqui specialiter super hæresim maleficarum. Ast quia locis suis patebunt, causa breuitatis hîc non assignantur.

Quæstio prima super modum inchoandi processum.

De accusatoribus & delatoribus maleficarum.

QVæritur ergo primò, quis sit modus cōpetens ad inchoandum processum fidei contra maleficas. Respondetur. Cùm inter tres modos qui tāgūtur Extrà de accus. de nūc. & inquisitio. Et primus est, quando aliquis

accusat aliquem de crimine hæreseo s, vel fautoria coram iudice, offerendo illud se probaturum, & inscribit se ad pœnam talionis, nisi probet. Secundus modus, quando aliquis denunciat aliquem, ita tamen quod non offert se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit quod denunciet zelo fidei, vel ratione sententiæ excommunicationis, latæ per ordinarium vel eius vicariũ: aut ratione pœnæ temporalis, quam secularis iudex fert contra non denunciantes.

Tertius modus per inquisitionem, hoc est, quãdo non est aliquis accusator vel denunciator, sed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco quòd sint maleficæ: & tunc iudex habet, non ad instantiã partis, sed etiam ex officio procedere.

Ideo aduertendum, quòd primum modum procedendi iudex non libenter admittat: Tum quia non est in causa fidei vsitatus, nec etiã in causa maleficarum, quæ sua maleficia occultè exercent: Tum etiã, quia est accusanti multùm periculosus, propter pœnam talionis, qua plecteretur vbi in probatione deficeret: Tum etiam, quia est multũ litigiosus.

Sub pœna talionis accusare non tutum habetur.

Citationis in causa maleficiorum forma tam Ecclesiasticorum quã seculariũ iudicum.

Incipiat processum per citationem generalem, affiendo illam ad valuas Ecclesiæ Parochialis vel prætorij, per modum qui sequitur. Cũ nos vicarius talis ordinarij, aut iudex talis dominij totis nostris affectibus inhiantes, ac ex omnibus nostris præcordiis affectantes populum Christianum nobis commissum in vnitate, & serenitate Catholicæ fidei confoueri, ac ab omni peste prauitatis hęreticæ visceraliter elongari. Idcirco nos iudex præfatus, cui ex iuncto officio hæc incũbunt, ad gloriã & honorẽ recolendi nominis Iesu Christi, & ad exaltationẽ sanctæ fidei orthodoxæ, atque ad depressionẽ hæreticæ prauitatis, pręcipuè in maleficis vniuersis, & singulis cuiuscũq; cõditionis, vel status. Hîc nota. Si ecclesiastic⁹ iudex inquirit, addat, ordinis, religionis, aut dignitatis existãt, qui sunt infra terminos huius ciuitatis, aut circa illã, aut oppidi ad duo miliaria, ad quorũ notitiã peruenerunt hęc mãdata Ecclesiasticus iudex adiũgat. Autoritate, qua fungimur in hac parte, in virtute sanctæ obedientiæ ac sub pœna excõmunicationis præcipimus & mãdamus, ac mandando requirimus, & monemus quatenus infra duodecim dies proximè computandos. Hîc secularis iudex modo mandabit, & pœnis eius consuetis: quorum primos quatuor primo, & reliquos quatuor primis

mis quatuor immediatos pro secundo, & vltimos quatuor pro tertio termino peremptis: ac trina monitione canonica assignamus, nobis reuelent, si quis scit, vidit, vel audiuit aliquam esse personam hæreticam & maleficam, diffamatam, vel suspectam, & in speciali talia practicantem, quæ in nocumentum hominũ, iumentorum, aut terræ frugum, & damnum Reipublicæ cedere valeant. Quòd si nostris antefactis monitis & mandatis non paruerit, cum effectu præmissa infra taxatum terminum non reuelando, sciat se, Iudex Ecclesiasticus addat, excommunicationis mucrone percussum. Secularis iudex addat pœnas temporales. Quam excommunicationis sententiam in omnes & singulos taliter, vt prædicitur, contumaces præfata nostra monitione canonica præeunte, & eorum obedientia requirentes, nunc vt ex tunc, & tunc vt ex nunc ferimus in his scriptis; absolutionem harum sententiarum nobis tantummodò reseruando. Cõcludit iudex secularis modo suo. Datum, &c.

Cauendum in citatione delatori.

Nota insuper super secũdũ modũ, ꝙ cùm, vt dictũ est, secũdus modus procedendi, & processũ fidei incipiendi sit per modum denuntiationis, vbi denuncians non offert se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit quod denunciat ratione sententiæ excommunicationis latæ, vel zelo fidei, & propter bonum Reipublicæ, ideò secularis iudex hoc debet in sua citatione generali, aut præmissa monitione specificare, ꝙ nemo æstimet se pœnalẽ fieri, etiãsi in ꝓbatione defecerit: quia offert se non vt accusans, sed vt denuncians.

Quomodo iudici proceden dum in delatione criminis maleficij.

Et tunc, quia plures comparebunt ad denunciandũ iudici, notare debet iudex vt procedat modo qui sequitur. Primò habeat Notarium & duas honestas personas, siue sint clerici, siue laici, vel si Notarius non posset haberi, tunc loco Notarij sint duo viri idonei. Hoc enim tangitur in c. vt officium. §. verũ. li. 6. vbi dicitur. Verùm quia in causa grauis criminis, cùm multa oportet cautela procedi, vt in reos sine vllo proferatur errore durè ac dignè seueritas vltionis volumus & mãdam⁹ vt in examinatione testiũ, quos recipi super hoc crimine prędicto, ipsumq; cõtingẽtib. oportuerit: adhibeatis duas religiosas & discretas ꝑsonas. Hinc Archi. in gl. Possũt intelligi ꝑsonę honestę, siue sint clerici, siue laici Sequitur, in quarum præsentia per publicam, si cõmodè

habere potestis, personam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorum depositiones testium describantur. Nota ergo, quòd his personis adhibitis mandet denúcianti Iudex, quòd det in scriptis, vel saltem dicat verbo. Et tunc Notarius seu Iudex incipiat processum per modum qui sequitur.

Delator potest in scriptis deferre maleficam.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, &c. Tali die talis mensis, in præsentia mei Notarij, & testium infra scriptorum, talis de tali loco, & talis Diœceseos, vt suprà, comparuit personaliter in tali loco corā honorabili iudice, & obtulit eidem schedulam tenoris sequentis: inferatur tota. Si autem non per schedulam, sed verbo, ponatur sic Comparuit, &c. & denunciauit eidem, quòd talis de tali loco, Diœceseos talis asseruit & dixit, quòd sciret hoc vel quòd fecerit talia nocumenta sibi vel aliis personis.

Iuramentum delatoris siue denunciantis.

Interregatoria delatoribus proponenda.

Quo facto incontinenti faciet iurare ipsum denunciantem modo consueto, vel ad quatuor Dei Euāgelia vel super crucē, erectis digitis trib⁹, & duobus depressis, in testimoniū sanctæ Trinitatis & damnationē animæ & corporis, de dicenda veritate super denunciatis: & præstito iuramento, interrogabit eum, vnde sciat esse vera quæ denunciauit, & si vidit vel audiuit. Si dicat se vidisse aliqua vt puta, quia ibi repertus tali hora tempestatis, vel quia tetigit iumentum, vel quia intrauit stabulum. Interrogabit iudex vbi eum vidit, & quando, & quoties, & per quem modum, & qui erant præsentes. Si dicat quòd nō vidit, sed quod audiuit: interrogabit eum à quibus audiuit, & vbi, & quando, & quoties, & quibus præsentibus audiuit, formando articulos de quolibet prædictorum singulariter & diuisim: & Notarius seu scriptor ponat totum in actu seu in processu immediatè post prædictam denunciationem, continuando sic.

Qua quidem denunciatione, vt præmittitur, facta, ipse Inquisitor incontinenti fecit iurare ad quatuor Dei Euangelia &c. vt suprà, ipsum denunciantem de dicenda veritate super denunciatis, & interrogauit eundē, vnde & quomodo ea quæ denunciauerat, nouerat, vel suspicionem habeat esse vera. Respondit, quia vidit, vel audiuit: Interrogauit, vbi vidit, vel vbi audiuit: & dixit: quòd tali die, talis mensis, talis anni,

anni in tali loco. Interrogauit, quoties vidit, vel audiuit, &c. & formentur articuli, vt dictum est, & totum ponatur in processu, & specialiter interrogetur, qui sciant cum eo in tali causa, & qui possint scire.

Quibus omnibus peractis, vltimò interrogabitur, an denunciet mala voluntate, odio, vel rancore, vel omittat aliquid fauore & amore, vel aliàs denunciet rogatus, vel subordinatus.

Et postremò iniungetur ei, virtute iuramenti præstiti, tenere secretum quicquid ibi dixit, vel per iudicē sibi dictum fuit, & ponetur totum in processu & in actis. Et in omnibus expletis, ponatur paulò infrà. Acta sunt hæc in tali loco tali die, talis mensis, & tali anno, in præsentia mei notarij vel scriptoris, adiuncto mihi tali in vigorem officij tabellionatus, & talium testium ad hoc vocatorum & rogatorum.

De modo procedendi, cùm fama de aliqua spargitur quòd sit Malefica.

Tertius modus processum incipiendi, qui etiam est communis & vsitatus modus, & cum hoc secretus esset, vbi nullus accusator vel denunciator se offerret, sed fama laboraret in aliqua ciuitate, vel loco, de aliqua malefica, & etiam tali, & propter famam iudex absque citatione generali, de qua suprà, seu monitione ex officio procedere vellet, eò ꝙ talis clamor frequens peruenirer ad aures eius, tunc iterum inchoare potest processum, in præsentia personarū, vt suprà.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, tali die, mense tali, seu mensibus talibus, ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit, pluries fama publica referente: ac clamosa insinuatione producente, quòd talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia, cōtra fidem ac communem vtilitatem Reipublicæ, & ponatur totum, prout fama laborat: Et paulò infrà. Acta sunt hæc die tali, mensis talis, de anno tali, in præsentia testium talium vocatorum, rogatorum & mei Notarij tali auctoritate seu scriptoris, vigore tali. Sed tanquā secunda pars inchoetur, videlicet qualiter huiusmodi processus sit continuandus, præmittenda sunt aliqua super testes examinandos, quot in numero esse debeant, & cuius conditionis.

De numero testium.

QVAESTIO II.

Testes singulares qui.

QVia dictum est in secundo modo de dictis testiũ, qualiter inscribi debeant, scire numerum & conditionem illorum opus est. Quæritur vtrum Iudex duorum testium legitimorum, non singularium, possit licitè aliquam de hæresi maleficarum condemnare: vel an plures, quàm duo necessariò requirantur. Et dicuntur testes singulares, quando in dictis sunt partiales, concordant tamen in substantia seu effectus rei, vt si diceret vnus, maleficiauit mihi vaccam, & alter diceret puerum, concordarent in maleficio.

Hic autẽ quæritur, vbi testes non sunt partiales, sed omninò concordant: Et respondetur, quòd quamuis videantur sufficere duo testes de iuris rigore. Quia regula est, quòd in ore duorum vel triũ stat omne verbum: Tamen de iuris æquitate non videntur in hoc crimine duo sufficere, propter criminis immanitatem. In criminibus enim probationes debent esse *luce clariores*. ff. de probat *l.* si autem. Et hæresis præcipuè *talis* inter maiora crimina enumeratur.

Leui argumẽto quis hæreticum se facit.

Et si dicatur, quòd in hoc crimine sufficiũt leuiores probationes, quia leui argumento quis detegitur. C. de hæret. lib. 2. Leui argumento recedendo à iudicio Catholicæ religionis & tramite, hæreticũ se facit. Respondetur: verũ est ad præsumendum, non autẽ ad condẽnandũ, tum propter iuris ordinis in hoc crimine detruncationem. In hoc enim ordo iudicarius in fauorem fidei detruncatur: quia nec delatus videt testes iurare, nec etiã ipsi publicantur, vt possit eis graue periculũ imminere, vt in c. statuta. de hæret. lib. 6. propter quòd delatus non posset diuinare. Sed tenetur ipse Iudex per se & ex officio de testium inimicitia perquirere, quia excluduntur, vt infra patebit. Et etiãsi deposuerint cõfusè de causa conscientiæ, eos iterũ interrogare, quòd potest facere. Extrà. de test. per tuas & ff. de quæstionibus repet. Nam quantò magis via defendendi delatio subtrahitur, tantò magis incumbit Iudici sollicitudo diligentius inquirendi.

Vbi ergo inuenirentur duo testes cõcordantes & legitimi contra quenquam, nec ex hoc vellem eum de tanto crimine condemnare, sed purgationẽ, si esset diffamatus indicere,

vel propter vehementem suspicionem quæ oritur ex dictis duorum testium facere eum abiurare vel quæstionare, seu sententiam differre. Non enim videtur tutum ad vocem duorum testium hominem bonæ famæ de tanto crimine condemnare, secus si fuerit malæ. De hoc Archid. plenius in c. vt officium. §. verum, in prin. de hær. lib. 6. super verbo test. & in c. fidei. in fine glossæ illius capituli. Et Ioan. And. ibidem. in c. etiam excommunicamus itaque. Extrà. de hær. §. addicimus. dicitur quòd faciat Episcopus iurare tres, vel plures boni testimonij viros de dicenda veritate, si sciuerunt in parochia tales hæreticos ibi esse.

Ad idem quod si quæritur, Vtrum Iudex per testes singulares solùm, vel saltem cum infamia possit iustè de tali hæresi aliquem condemnare? Respondetur, quod non, nec per testes singulares solùm, nec etiam cum infamia: Extrà de test. cum literis. Præsertim cùm in criminibus probationes debeant esse luce clariores, vt patuit: & in hoc crimine nemo sit ex præsumptione damnandus: Extra de præsumpt. literar. Ergo tali indicitur purgatio ratione infamiæ, & abiuratio ratione suspicionis vehementis, quæ consurgit ex dictis testium. Tamen vbi testes sunt singulares, concordant tamen in substantia facti, & in euidentia facti concurrunt, tunc iudicis conscientia ibi oneratur, ex Directorio habetur quæstio, quoties possint testes examinari.

Nemo ex præsumptione vt maleficus cõdemnandus.

De testibus cogendis & iterando examinandis.

QVÆSTIO III.

In crimine maleficij testes coguntur iurare.

Vòd si quæritur, Vtrum iudex testes possit compellere ad iurandum, de dicenda eidem in causa fidei seu maleficarum veritate: & etiam pluries eos examinare. Respondetur quod sic, præsertim Ecclesiasticus iudex, vt suprà patuit in ca. vt officiũ. §. verum. Et quod testes cogẽdi sint in causis Ecclesiasticis veritatem deponere medio iuramento: Extrà. de testibus cogend. ca. peruenit. aliàs testimoniũ non valebit. Et extrà de hære. cap. excõmunicamus itaq;. §. adiicimus. dicitur, quòd Archiepiscopus vel Episcopus parochiam, in qua fama fuerit hereticos habere, circumeat, & ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiam si expedire videbitur, totam viciniam

iurare compellat. Et sequitur infra. Si qui verò ex his iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici deputentur.

Pluries testes examinandi.

Quòd autem pluries possint testes examinari, ita dicit Arc. in c. vt officium. §. verum, super ver. testium. vbi dicitur sic, Inquisitor, hic autem iudex: debet esse solicitus, vt si testes confusè deposuerint, & de causa scientiæ minus plenè requisiti fuerint, quòd iterato cum eis inquirat. Nam hoc de iure fieri potest. Extra de testibus cogendis, vt supra tactum est, ff. de quæstionibus l. repeti.

QVÆSTIO IIII.

De conditionibus testium.

Quæstio super conditionibus testium. Nota quòd excommunicati, item participes & socij criminis, item infames, & criminosi, nec serui contra dominos admittuntur ad agendum, & testificandum in causa fidei quacunque. Item sicut hæreticus contra hæreticum ad testificandum admittitur, ita maleficus contra maleficum: in defectum tamen aliarum probationum, & semper contra, & non pro. Vxor etiam, & filij, & familiares, contra & non pro, ar. per c. filij. de hæret. lib. 6. Et hoc ideo, quia eorum testimonium est magis efficax ad probandum.

Maleficus cõtra maleficum testificare potest.

De primis patet in c in fidei. de hære. ibidem, In fidei fauorē concedimus, vt in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis, excommunicati, & participes, vel socij criminis ad testimonium admittantur, in defectu aliarum probationum, contra hæreticos credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis & ex numero testium aut personarum, tam deponentium, quàm eorum, contra quos agitur & deponitur, qualitate aut alijs circumstantijs sic testificantes, nõ falsa dicere præsumant.

Periuri admittuntur in testimonium contra maleficos.

De periuris, quando præsumitur quod deponunt zelo fidei: patet in ca. accusatus. §. licet. vbi supra vbi dicitur: Licet verò periuri & post pœnitētiā repellātur, si tamē hi qui corā. Et infra: Si ex manifestis indicijs apparuerit, tales nõ animi leuitate, aut odij fomite seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei orthodoxæ, dictum suum vellent corrigere, ac

modò

modò quæ prius tacuerant reuelare in fauorem fidei, nisi aliud obstiterit, stare debet tam contra se, quàm reliquos attestationibus eorundem.

Et quòd infames & criminosi, & serui cõtra dominos admittuntur, Archid. in ca. alleg. accusatus. in § licet. super verbo exceptum dicit ita: Tanta est labes criminis hæreseos, quòd ad eius actionem etiã serui aduersus dominos suos, & quilibet criminosus, etiam infames aduersus quemlibet admittantur, vt 2. quæst. 7. huic opponitur.

An inimici capitales ad testificandum admittantur.

QVÆSTIO. V.

SI verò quæritur, vtrum Iudex inimicos capitales alicuius delati possit in tali casu ad testificandum seu agendum admittere contra illum, Respondemus quòd non, vnde Archid. vbi suprà. Non tamen intelligas, quòd in hoc crimne inimicus capitalis admittitur ad actionem. 3. q. 5. cap. 2. & de simo. licet Hel. in fin. De hoc etiam satis notat Hostien. in sum. de accus. §. quis possit, sed dicuntur inimici capitales. Nota quòd quia solùm ratione inimicitiæ quis repellitur & non quæcunquæ repellit. Sed capitalis intelligitur, quia mors inter eos est de facto illata, vel fuit intentata, seu ea quæ sunt ad mortem inductiua, aut via, vel vulnera grauia & lethalia sunt sequuta, & similia, quæ ad peruersitatem & malignitatem agentis contra passum iudicant manifestè. Propter quod præsumitur, ꝙ sicut intentauit cõtra istum mortem temporalem per illum modum, scilicet vulnerãdo, intentaret etiam per istum crimẽ hęreseos imponendo. Et sicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre famam. Quare tales inimici capitales à testimonio legitimè expelluntur.

Qui dicantur capitales inimici.

Aliæ verò inimicitiæ præsertim graues, & prout etiã faciliter mulieres ad inimicitias cõmouentur, & si non repellunt totaliter, tamẽ dictum eorum dubitent aliqualiter, vt non sit plena fides eorum attestationibus adhibenda, sed cum aliis adminiculis & aliorum testium dictis possunt plenam facere probationẽ, præsertim vbi iudex delatum interrogat: An ne putet se habere inimicũ, quòd tale crimẽ ad

mortem sibi ex inimicitia imponere auderet: si dicet, ita: interrogabit, quæ illa sit persona, & tunc Iudex aduertet, si illam personã, de qua suspicio est, quòd ex inimicitia deposuerit, denotauit. Ita tali enim casu, vbi Iudex etiã de causa inimicitiæ per alios honestos informatur, & alia adminicula non occurrunt, & aliorum testium dicta, poterit securè talẽ testẽ repellere. Si verò delata persona dicet; nõ spero aliquem talem habere inimicum, licet interdum rixas cũ mulieribus habuerim: vel si dicet, habeo inimicum, & non expressit debitè, sed quendam alium, qui fortassis non deposuit, tunc dicta talis testis, etiamsi alij dicerẽt quòd causa inimicitiæ deposuisset, Iudex tamẽ non debet repellere, sed ad plenam probationem cum aliis adminiculis conseruare;

Reperiuntur quamplures minus prouidi & circũspecti, qui huiusmodi depositiones mulierum refutare & annihilare quærũt, dicentes illis standum nõ esse, eò quòd sæpissimè, cùm rixosę sint, ex inuidia deponere solẽt. Hi, qui ignorãt astutias & cautelas Iudicũ, loquũtur & iudicãt vt cęci de coloribus, de quibus astutiis in 11. & 12. quæstione patebit.

SECVNDA PARS.

Qualiter processus est continuandus. Et qualiter testes sint examinandi in præsentia quatuor aliarum personarum, & qualiter delata sit interroganda dupliciter.

QVAESTIO VI.

NAm nũc sextò quæritur, Qualiter processus huiusmodi aduers⁹ maleficas in causa fidei sit continuãdus. Considerandum est primò, quòd quia in causa fidei proceditur sũmariè simpliciter, & de plano absque aduocatorum, & iudiciorum strepitu & figura, vt patet c. statuta lib. 6.

Quid significet de plano, absque strepitu iudicij procedere.

Qualiter etiam ista verba intelligantur, patet extra de verb. sig c. sæpè contingit. in Clemen. vbi dicitur: Sępè contingit quòd causas cõmittimus, & in eorum aliquibus simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura iudicij: procedi mãdamus: De quorũ significatione verborũ multis cõtenditur,

ditur,& qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi,quantum est nobis possibile,decidere cupientes,hanc in perpetuum valitura cõstitutione sancimus,vt iudex cui taliter causam committimus,necessariò libellum non exigat,litis contestationem non postulet, tẽpore feriarum,ob necessitates hominum indultarum,à iure procedere valeat,amputet dilationẽ,materiã litis,quantũ poterit,faciat breuiorem, exceptiones, appellationes & dilationes frustratorias repellendo partium,aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia,testiumque superfluã multitudinem refrenando,non sic tamen Iudex litem obruat,quin probationes necessariæ admittantur : citationem verò ad protestationem iuramenti de calumnia,siue de dicenda veritate,ne veritas occultetur:per commissionẽ huius intelligimus non excludi:hæc ibi.

Et quia processus(vt visum est suprà)est simpliciter incipiendus. Quia vel propter instantiam accusatoris, vel propter zelum denunciatoris, vel propter clamorem famæ laborãtis,& processus,qui fit ad instantiam partis accusantis, Iudex in hac mãteria non debet acceptare,cùm maleficarũ facta opere dæmonum occultentur , nec accusatos per euidentiam facti sicut in aliis criminalibus procedere,& se defendere possit,imò consulere debet accusatori, quòd amoueat verbum accusationis,& ponat denunciationis:Et hoc propter accusatoris graue periculum,ideò super secundum modum,qui & vsitatus & similiter super tertium,in quibus proceditur,& non ad instantiam partis.

Iudex consulit accusatori.

Notãdum quòd quia dictum est in præcedentibus,quòd Iudex specialiter debeat interrogare denunciantẽ, qui sciat cum eo in tali causá & qui possint scire. Ideò Iudex faciet citari illos testes quos denuntians intimauit, & qui magis videntur scire in facto, & scriptor continuabit processum scribendo sic.Pòst quæ attendens ipse Iudex denunciata sibi hçreticalia ante dicta fore ex sui natura talia & tam grauia,quæ non possint,nec debeant continentibus oculis tolerari,cùm cedant in opprobrium Diuinę maiestatis,& tam fidei Catholicæ quàm Reipublicæ detrimentum,descendit ad se informandum,& ad testes examinandum,per modum qui sequitur.

Interrogatoria super testes.

TAlis testis de tali loco, citatus, iuratus & interrogatus, si cognoscit talem exprimendo nomẽ delati, & dixit quòd sic. Item interrogatus de causa cognitionis, & dixit, quòd pro eo quod vidit & locutus est ipsi pluries, vel sic, vel alias, quia fuerunt socij, & exprimentur causæ cognitionis. Item interrogatus de cognitionis tempore, & dicit quòd sunt decem anni vel tot. Item interrogatus de fama illius, & præsertim ad ea quæ sunt fidei, & dixit, quòd quò ad moralia est homo bonæ famæ vel malæ, quantum autem ad ea quæ sunt fidei, dixit, quòd est fama in tali loco, quòd practicat aliqua contra fidem, vt maleficus. Item interrogatus, quid est fama, & dixit. Itẽ interrogatus si vidit vel audiuit talem talia facientem & dixit. Item interrogatus, vbi audiuit dici supra dicta, & dixit quòd in tali loco. Itẽ interrogatus: in quorum præsentia, & dixit, quòd illorum.

Item interrogatus, si ex illius consanguinitate aliqui propter maleficia fuissent dudum incinerati, vel suspecti habiti, & dixit. Item interrogatus, an cum suspectis maleficis habuit familiaritatem & dixit. Item interrogatus de modo & causa quòd dicta fuerunt, & dixit quòd ea de causa & tali modo. Item interrogatus, si videtur sibi, quòd talis dixit seu fecerit transitoriè vel lapsu linguæ, seu recitatoriè, seu animo indeliberato, vel potius assertiuè & animo deliberato, & dixit quòd fecerit supra dicta iocosè & trufatoriè, seu recitatiuè & non animo sic credendi, vel assertiuè.

Itẽ interrogatus de causa credentiæ huius, & dixit, quòd credit pro eo sic, quia ille qui dicebat ridendo dixit. Et de istis est multum diligenter inquirendum: quia nõnunquam dicunt aliqui recitando aliorum verba, vel trufando, vel conferendo, vt alios alliciant vel incitẽt, licet etiam interdum asserendo vel affirmando.

Item interrogatus, si hæc deponit odio, vel rancore, seu dimittit amore vel fauore: & dicit quòd &c. Et sequitur, iniunctum est ipsi, tenere secretum: Acta sunt hęc in tali loco, die tali, & in præsentia talium testium, vocatorũ & rogatorum, & mei Notarij seu scriptoris.

Quot personæ in examine maleficij requirantur.

Vbi semper aduertendum, quòd in tali examine ad minus personæ quinq; debẽt præsentes esse, scilicet Iudex inquirens, testis, vel denuncians, respondens, vel ipse delatus

postcà

postea comparens, tertius est Notarius seu scriptor: Vbi deest Notarius, tunc adiungat sibi alium virum honestum qui duo supplebunt vices Notarij, vt supra tactum est: & hoc Apostolica auctoritate, quia tunc in illo actu fungantur, vt suprà in c. vt officium, de hæret. lib. 6. & duo honesti viri, tanquam testes eorum quæ deponuntur.

Item aduertendum, quòd testis citatus debet etiam esse iuratus, id est, vt præstet iuramentũ, modo quo supra, de dicenda veritate, aliàs falsè inscriberetur, citatus & iuratus. Consimiliter examinentur alij testes. Quibus examinatis, si Iudex videat factum esse probatum plenè vel si non plenè, tamẽ esse maxima indicia & suspiciones vehemẽtes. Et nota quòd loquimur nõ de leui suspicione, quæ ex leuibus coniecturis oritur, sed quòd multum diffamata sit super maleficia puerorum iumentorũ, &c. Tunc Iudex si timet de fuga delati vel delatæ, faciat eum eámve capi: si autẽ non timet de fuga, faciat eum citari. Et siue capiatur, siue non, prius faciat Iudex eius domum improuisò scrutari, & cuncta scrinia aperiri, & in angulis pixides & omnia instrumenta tolli quæ reperiuntur. Et sic constituto, Iudex collectis his de quibus est delatus, & his de quibus est per testes conuictus vel habitus suspectus, formet interrogatoria super illis, ac inquirat, habito secũ notario, &c. vt suprà, præstito prius corporali iuramento ad quatuor Dei Euangelia, de dicenda veritate, tam de se, quàm de aliis, & hoc per modum, qui sequitur, conscribantur, etiam singula.

Improuisò scrutandæ ædes maleficarum.

Interrogatoria generalia super maleficam aut maleficum; & est primus actus.

TAlis de tali loco, delatus, iuratus super quatuor Dei Euangelia corporaliter tacta, tam de se quàm de alijs dicere veritatem, & inde interrogatus, vnde sit seu vnde originem traxerit. Et perpendit, quòd tali loco, talis diœcesis. Item interrogatus: qui sint eius parentes, an sint viui vel mortui. Et respondit quòd viui in tali loco, vel mortui in tali loco.

Item interrogatus, vtrum naturali morte vel incinerati, & dixit quòd tali. Vbi nota, quòd hoc fit, quia vt plurimum, vt in secunda parte operis patuit, Maleficæ proprios infantes Dæmonibus offerunt, aut eos instituunt, & communi-

ter

ter tota progenies existit infecta : & vbi deponentes affirmassent,& ipsa negasset, iam esset suspecta.

Item interrogatus,vbi fuit nutritus, & vt in pluribus cõuersatus,& dixit,quòd in tali loco, vel tali. Et si videat quòd mutauit locum proprium,quia fortè mater non fuit suspecta,nec aliquis ex parentela, & tamen conuersatus in alieno,& præsertim in locis, in quibus consueuerunt maleficæ vigere,interrogabitur sic.

Maleficæ mutant vt plurimùm loca.

Item interrogatus,quare mutauit suæ natiuitatis locum, & se transtulit ad commorandum in tali loco, vel talibus, dixit quòd ex tali causa. Item interrogatus, si in dictis locis vel alibi,audiuit loqui de materia maleficarum, puta quòd tempestates sint concitatæ,vel iumenta maleficiata,& vaccæ liquore lactis priuatæ,&c.de tali materia,de qua est delata,& si dicit quòd sic,interrogetur. Item interrogatus quid audiuit loqui,& scribantur singula quæ dicit. Si autem negat & dicit se nihil audiuisse, tunc sic. Item interrogatus,si credit maleficas esse, & quòd talia possint fieri quæ referuntur,vt tempestates concitare, iumenta inficere & homines, & dixit.

Et nota quòd maleficæ,vt plurimùm negant prima frõte,vnde suspicio oritur magis quàm si responderent si sint aut non sint,committo superioribus : vnde si negant, tunc interrogentur. Item interrogatus , quid ergo vbi comburuntur,tunc innocenter condemnantur? & dixit.

Interrogatoria particularia super eosdem.

ADuertat Iudex, quòd non procrastinet subsequentes interrogationes, sed indilatè proponat. Item interrogetur,cur communis populus eam timeret, & dixit. Item interrogetur an sciret se esse diffamatam , & quòd odio haberetur,& dixit. Item interrogetur, cur illi personæ obiecit, dicendo:tu non transibis impunè, & dixit.

Item interrogetur quid mali sibi fecisset illa persona , ꝙ talia verba in eius damnum protulisset , & dixit. Et nota quòd hæc interrogatio est necessaria,vt deueniatur ad fundamentum inimicitiæ:quia in fine delata allegabit inimicitiam: sed vbi nõ est capitalis, sed modò muliebri cõcitata, non impedit. Hoc enim est maleficarũ propriũ,concitare

Inimicitiæ sunt plerique causæ maleficij.

aduersus

aduersus se, vel verbis inutilibus, aut factis, puta petit sibi præstari aliquid, aut infert ei damnum aliquod in horto & similia, ad hoc vt occasionē arripiāt, & se manifestent in verbo, vel in opere, quam manifestationem habent facere ad instantiam Dæmonum, vt sic peccata aggrauentur Iudicum, dum manent impunita.

Dæmon cogit maleficas maleficare.

Nota enim, quòd talia faciunt non in aliorum præsentia vt si deponens vellet testes producere & non haberet. Nota etiam quòd incitantur à dæmonibus, vt à multis maleficis & pòst incineratis, experti sumus: ita quòd contra ipsarum voluntatem habent incitare & maleficare.

Item interrogatus, quomodo effectus potuit consequi super minas, vt puer aut iumentum tam citò maleficaretur, & dixit. Item interrogatus iterum, & quare dixisti quòd nunquam deberet habere sanum diem, & ita factum est, & dixit. Item si omnia negat, interrogetur de aliis maleficiis, aliis testibus illatis, puta in iumentis, vel pueris. Item interrogata cur visa fuerit in campis, vel in stabulo cum iumentis, tangendo, prout interdum solent facere, & dixit.

Concubinatus suspitionē de maleficio auget.

Item interrogata, cur tetigit puerum, & quòd postea malè habuit, & dixit. Item interrogata, quid egit in campis tempore tempestatis, & sic de multis aliis. Item vnde, quòd cùm habeat vnam vaccam aut duas, plus tamen abundet in lacte quàm vicinæ, habentes quatuor aut sex. Item cur maneat in statu adulterij aut concubina, licet non seruiant ad propositum, tamen suspicionem generant amplius quàm super probas & honestas delatas.

Et nota, quòd sæpius super articulos contra eam delatos interroganda est, vtrum maneat in eodem proposito aut non. Qua confessione peracta & scripta, siue ad partem negatiuam, siue affirmatiuam, siue sub ambiguo, scribatur postea:
Acta sunt hæc in tali loco, &c. vt suprà.

QVÆSTIO VII.

In qua varia dubia declarantur super præmissa interrogatoria & responsiones negatiuas. An delata sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa, in hæresi maleficarum sit habenda. Et est actus secundus.

Quæritur primò, quid agendum sit, vt plurimùm contingit, quando persona delata omnia negat. Respondetur: Iudex habet circa tria attendere, scilicet super infamiam, super indicia facti, & super dicta testium: si videlicet omnia insimul concurrunt: Aut si non omnia insimul, vt plurimùm etiam contingit, eò quòd maleficæ statim propter facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur: indicia etiam facti sunt præ oculis, puta in pueris maleficiatis, aut in iumentis, quæ sæpius inficiuntur, aut lacte priuantur: Numerus etiã testium est in scriptis, qui licet sint singulares puta quia vnus depo suit quòd puerum sibi maleficiauerit, alius verò iumẽtum, tertius verò super infamiam, & sic de aliis. Tamen in substantia facti concordant, puta in maleficiis, & quòd vt malefica sit suspecta, & isti testes, licet non sufficiant ad condemnandum absque infamia, vel etiam cum infamia, vt suprà tactum est quæstio. 3. in fine: Tamen cum indiciis facti posset ex his tribus insimul reputari, non vt suspecta vehementer aut violenter, de quibus suspicionibus inferius declarabitur, sed reputari vt manifestè deprehensa in hæresi maleficarum, vbi videlicet testes idonei, id est, non ex inimicitia, & sufficientes numero, puta sex, octo, vel decem iurati concurrerent, & consequenter deberet pœnis in cap. ab adabolendam. § præsenti. de hær. subiacere, & c. excommunicamus. 2. Et hoc, siue crimen sit fassa, siue non. Et hæc sic probantur.

Nam quod dictum est, quòd vbi omnia tria præfata cõcurrunt, tũc pro manifestè deprehensa in hęresi debeat reputari, non est intelligendũ, necessariò omnia tria incurrere, sed probatur sic per argumẽtum à fortiori. Nam vnumquodq; per se inter illa duo, quæ sunt indicium facti, & testium productio legitima, potest reddere aliquem, vt pro deprehenso in hæretica prauitate habeatur, quanto magis, vbi

vbi ambæ probationes pariter concurrunt.

Nam Iuristæ vbi quærũt, quot modis de iure aliquis habeatur pro manifestè deprehẽso in hæretica prauitate. Respõdẽt, quòd tribus: vt notat Bernardus in glossa ordinario, in capitulo ad abolendam. §. præsenti, & verbo deprehẽsi, extrà de hæret. Et tactum est suprà in quæstione prima, in principio operis, scilicet, facti euidentia: puta quia publicè prædicauit hæresim. Hîc autẽ ponimus iudicium facti propter publicas minas, quas intulit, dicendo: Nunquam sanos dies habebis, vel simile: & effectus fuit subsequutus: Sequitur vel legitima probatione per testes, vel tertiò ex propria confessione. Vnde si vnumquodque illorum per se facit, & reddit aliquem tanquã manifestè suspectum, quanto magis insimul iungendo infamiã, & indicia facti, cum testium depositione. Licet ibi dicatur euidens factum, & hoc indicium facti: Et hoc est, quia diabolus non manifestè operatur, sed occultè. Damna autem & instrumenta maleficij, quæ reperiuntur, dant indicium facti: Vnde vbi euidens factum in alia hæresi solùm sufficeret, hîc adiungimus tria.

Quot modis aliquis habeatur pro manifestè deprehenso.

De secundo verò, quòd talis deprehensus, licet negaret, tamen iuxta illa capitula esset puniendus, sic probatur. Nam deprehẽsus facti euidentia, vel per testes aut fatetur crimen vel non. Si fatetur & est impœnitens: tradendus est brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, iuxta capitulum, ad abolendam (vt suprà) vel est carceri perpetuo detrudendus iuxta capitulum, excommunicamus, secundo. Si autem non fatetur, sed stat in negatiua, est vt impœnitens tradendus potestati curiæ secularis, animaduersione debita puniendus, vt notat Hostiensis in Summa, titulo de hæreticis, qualiter deprehendantur.

Si ergo concluditur, quòd si Iudex isto modo procederet super interrogatoria & testiũ depositiones: cùm, vt dictum est, in causis fidei summariè, simpliciter, & de plano procedi potest: & ipsam delatam carceri deputaret ad tempus vel ad annos plures: si fortè post annum squaloribus carceris depressa, crimina fateretur, nõ iniustè sed iustè procederet.

Attamen ne videatur sententiam præcipitare: imò secundùm omnem æquitatem producere, quæritur quid consequenter agendum sit.

Et præcedenti annexa, an sit incarceranda, & de modo capiendi. Et est actus tertius iudicis.

QVÆSTIO VIII.

AN verò super negatiuas responsiones malefica sit carceri ad custodiam mancipanda, ibi præfata tria concurrunt, scilicet fama, indicia facti, & productiones testiũ, aut sub cautione fideiussorum dimittenda, vt denuo citata respondeat, Responderi potest ex tribus opinionibus.

Primò enim aliquorum sententia est, quòd carceribus sit mancipanda, & nullo modo sub cautione dimittenda, & hi innituntur rationi tactæ in præcedenti quæstione: quia videlicet habetur pro manifestè deprehensa, vbi illa tria concurrunt. Alij verò, quòd ante incarcerationem potest cautioni fideiussorum relinqui, ita quòd si fugam caperet, quòd tunc pro conuicta haberetur: Licet post incarcerationem super negatiuas responsiones non sit cautioni, vel manulentè relinquenda, quando videlicet illa tria cõcurrunt super notata, eo quòd tunc non posset sententiari & plecti ad mortem: & hic innititur consuetudini.

Semel incarcerata malefica, non est manu lētè dimittenda.

Tertiò sunt qui dicunt, quòd non sit danda infallibilis regula, sed Iudici sit relinquendum, vt secundum dicta testium, & infamiam personæ: & si indicia facti concurrunt, tanto grauius discernatur, per modum patriç consuetudinẽ seruandi concludentes, quòd si non posset habére fideiussores notabiles, & fortassis suspecta de fuga, quòd tunc carceri mancipetur. Et hæc tertia videtur rationabilior, sic tamen quòd debitus seruetur modus, qui stat in tribus.

Modus incarcerandi maleficam.

Primò, vt domus eius quantum possibile est perlustretur, sub & suprà in omnibus angulis, fossis, & scriniis: & si quidem famosa malefica existit, tunc absque dubio, nisi prius sint ab ea occultata, varia instrumenta reperiantur, sicut supra tactum est. Secundò, vt si habet ancillam, aut consodales, quòd & illæ vel illa seorsum includantur, etiam si non sint delatæ, tamen præsumitur eas non latere secreta aliqua illius delatæ.

Tertiò, quòd in capiẽdo, si in domo propria capitur, non detur ei spaciũ intrãdi camerã, eò ꝙ tũc solẽt certa maleficia accipere, & secũ de iure pro taciturnitate procurãda.

Ratione

Ratione cuius incidit dubium, an modus capiendi maleficas, qui ab aliquibus obseruatur, vti à famulis, quando subitò à terra eleuatur, & in sporta siue in spatulis, ne terrã vltra tangat, defertur, sit licitus. Responderi potest ex Canonistarum & quorundam Theologorum sententia, quòd licitum sit hoc triplici respectu. Primò, quia vt in quæstione introductoria huius tertiæ partis patuit plurimorũ sententia, imò talium Doctorum, quorum dicta reprobare nemo audet, vt idem sentit Scot. Host. Goffr. & quòd licitum est vana vanis contundere. Experientia deniq; imò & maleficarũ fassiones demonstrant, quòd sæpius per talẽ modum captæ, taciturnitatis maleficiũ amiserunt: imò quàm plures incinerandæ petentes vt saltẽ pede vno terram tãgere permitterẽtur, dum eis fuisset denegatũ, & in fine sciscitatũ, cur tantum terrã tangere optassent, responsum, quòd si tetigissent, seipsas liberâssent, multis aliis fulminibus interẽptis.

An lictorum mos in capiẽdis maleficis probandus, quandò illam captam, nolũt amplius terrã contingere.

Alia causa: nam hoc ipsum manifestum existit, vt in secunda parte operis patuit, quòd in publica iustitia omnes vires maleficij franguntur quo ad præterita: sed quoad futura, nisi de nouo ei à diabolo succurratur in maleficio taciturnitatis, omnia crimina fatetur. Dicamus ergo iuxta Apostolum. Quæcunque verbo vel opere agimus, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fiant. Siquidem innocens fueris, hæc captio non tibi nocebit.

In manibus iustitiæ vires maleficarum expirant.

Tertio respectu quia si secundum Doctores licitum est per vana opera maleficia tollere: quia in hoc cõcordãt omnes, licet discrepent in illo, quòd illa vana non debeant esse illicita. Vnde dictum Hostiensis, vbi dicit, quòd licitum sit vana vanis contũdere: glossatur ab aliis: nota quòd dicit, vanis, non autem illicitis. A fortiori, illicitum est maleficia impedire, ad quod impedimentum hic respectus habetur, & non ad aliquid illicitum exercendum.

Notet insuper Iudex quòd est duplex incarceratio. Vna ad pœnam, vbi criminosi ponuntur, altera ad custodiam tantum, & hæc in prætorio fit. Et hæ duæ custodiæ notãtur in c. multorum querela, vt suprà, vnde ad minus ad custodiam est incarceranda. Si autẽ leuia essent, pro quibus esset accusata, ita ꝙ non esset infamata, nec essent indicia facti in pueris & iumentis, tunc remittatur ad domum. Sed quia familiaritatem habuit fortè cum maleficis, & nouit eorum

Duplex incarceratio.

secreta, det fideiussores, quos si habere non potest, iuramẽtis & pœnis astricta, domum non exeat, nisi vocata. Ancillæ autem & domesticæ, de quibus supra, ad custodiam & non ad pœnam detineantur.

QVÆSTIO IX.

Quid agendum post captionem, & an deponentium nomina sint ei manifestanda. Et est actus quartus.

DVo autem post captionem fiunt, sed quid primum inter illa, Iudici relinquitur, scilicet, defensionum concessio, & in loco torturæ, non tamen propter torturam examinatio. Primum non datur, nisi petierit. Secundum non fit, nisi prius ancillæ seu consodales, si habuit in domo, examinentur.

Procedamus tamen ordine posito. Si delata dicat se innocentem, & quòd falsè sit delata, & quòd libenter velit tales accusatores inspicere, & eos audire, tũc signum est quòd petit defensiones. Sed an Iudex teneatur ei deponentes manifestare, & ad conspectum eius præsentare. Hîc aduertat Iudex, quòd nullum illorum tenetur facere, nec nomina manifestare, nec ad conspectum præsentare, nisi deponẽtes per se & sponte ad hoc se offerunt, vt videlicet eorum aspectibus præsententur, & ea quæ deposuerunt eis in faciem obiicere. Quod autem non tenetur Iudex & hoc propter periculum deponentiũ probatur. Nam licet diuersi summi Pontifices diuersa senterunt, nullus tamen vnquam sensit, quòd Iudex teneretur in tali causa delata, nomina deponẽtium manifestare, nec etiam accusatorum, licet hîc nõ procedamus per modũ accusationis. Sed potius aliqui senserũt, quòd in nullo casu liceret: aliqui verò quòd in aliquo.

An accusatores sint producendi maleficis captiuis.

Tandem autem Bonifacius VIII. statuit, vt patet in c. statuta. §. inhibemus. lib. 6. vbi sic dicitur. Inhibemus tamen, quòd si accusatorib. vel testib. in causa hæreseos interueniẽtibus, seu deponentibus, propter potentiã personarũ contra quas inquiritur, videant Episcopus & Inquisitor. Nota tu pro Inquisitore & Episcopo iudicẽ quẽcumq; cõtra Maleficas procedentem ex consensu Episcopi & Inquisitoris:

Quia

Quia idem est: vices suas cōmittere possūt, vt in quæstione introductoria patuit. Vnde & talis Iudex quicunq; etiā secularis procedit Apostolica auctoritate, & nō solum imperatoria. Sequitur, graue periculum imminere, si cōtingat fieri publicationem eorundē, ipsórum nomina nō publicētur, &c. Et sequitur infrà: cessante verò periculo supradicto accusatorū vel testiū nomina, prout in aliis fit iudiciis, publicētur.

Triplex potentia personarū iudici attendenda.

Attendat etiam circunspectus Iudex de potentia personarum: quia illa est triplex, scilicet potētia generis & familiæ, potentia pecuniæ & potentia maliciæ: quæ magis timēda est, quàm aliæ, quòd ex illa testibus grauia pericula possent imminere, si eis, contra quos deposuerunt eorū nomina publicarētur. Et ratio est; maius enim est periculum nomina testium publicare alicui delato pauperi, habēti mali cōplices, rebelles & homicidas, qui nihil habent nisi personam perdere, quàm generoso vel diuiti, abundanti in tēporalibus. Quòd autem sit graue periculum, & quale, declarat Ioan. super *prædicto verbo, periculum, dicens ita periculū, quia timetur mors, vel detruncatio ipsorū, vel filiorum, vel* parentum suorum vel deuastatio substātię, vel his similia.

Aduertat insuper Iudex, quòd cum Apostolica auctoritate ex beneplacito ordinarii in his procedit, quòd ad illud secretum, scilicet, de non reuelando testificātium nomina, tam ipse quàm omnes alij assessores, qui depositioni testiū interfuerunt, aut in futurum circa sententiam ferendam interesse poterunt, tenentur sub pœna excommunicationis, quam cōtra eos si oppositum fecerint, Episcopus fulminare poterit: & ita ne reuelent à principio processus, ad minus implicitè fulminabit.

Excommunicantur qui accusatores & testes produnt

Vnde in alle. c. statuta. in §. & vt eorundem. ita dicitur: Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius inquisitionis negotio procedatur, præsentis cōstitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopos & inquisitores (tu intellige sicut suprà) possint indicere illis, quibus, vt præmissum est, processum huiusmodi applicabunt, & in eos arcana consilij seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo & Inquisitoribus patefacta, præter ipsorum licentiam aliis patefacerent, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso actu incurrant, si eis videbitur promulgare.

Puniuntur qui indebitè celāt nomina testium.

Notandum vlterius, quòd sicut pœna annexa est, vbi nomina testium indebitè publicarentur, ita pœna est annexa, vbi indebitè occultarentur, scilicet illis, quibus meritò sunt manifestanda, scilicet peritis, & assessoribus, de quorum cōsilio est ad sententiam procedendum, vel vbi non publicarent, vbi sine periculo testium publicari possent, vt in d. c. statu. circa finē sequitur. Cæterùm in omnibus præcipimus tam Episcopos quàm Inquisitores puram & prouidam intentionem habere, ne accusatorum vel testium nomina supprimendo, vbi est securitas, periculum esse dicant, nec in eorum discrimine securitatem asserant, vbi tale periculum immineret, super hoc conscientias eorum onerantes. Vbi Arch. ita dicit. O tu, quicūq; iudex, in tali casu benè aduerte verba ista. nam non dicit, leue periculum, sed graue; Noli igitur, reum priuare iuris ordine sine magna causa, quoniam hoc fieri non potest sine offensione Dei.

Et notandum lectori, quòd quia omnia præcedentia & etiam sequētia vsque quò perueniatur ad modos sententiādi absque pœna sanguinis, in quibus Ecclesiasticus iudex iudicare habet, fieri possunt cum consensu Diœcesanorum per secularē iudicem. Ideò non impediat lectorem, si in ca. allegatur iudex Ecclesiasticus & non secularis, qui modos sententiand. super sanguinem capiet ex modis sententiandi & pœnitentionandi ordinariorum.

QVÆSTIO X.

Qualiter sint defensiones concedendæ cum deputatione aduocati. Et est actus quintus.

Aduocati maleficæ munus.

SI igitur defensiones petit, quomodo concedi possunt, vbi nomina testium omnino occultantur? Dicendum, quòd defensio stat in tribus. Primò: vt ei Aduocatus deputetur. Secundò, illi Aduocato nomina testium non publicentur, nec ad secretum etiam tenendum sub præstito iuramento, sed informetur de singulis contentis in processu. Tertiò delati causa, quantum fieri potest, in meliorem partem interpretetur, scilicet, ne tamen scandalo fidei, & damno iusti

iustitiæ, vt patebit. Et procurator pari forma, cui processus totius copia, suppressis tamen testium & deponentium nominibus: Et idem aduocatus etiam procuratorio nomine procedere poterit.

Quò ad primum, notatur, quòd aduocatus non deputatur ad beneplacitum delati, puta quia vellet habere vnum ad suū placitū: de illo omnino caueat Iudex, non concedere hominem litigiosum, maleuolum, qui faciliter pecuniis possit corrumpi, (prout sæpè tales inueniuntur,) sed concedat ipsi virum probum, & de legalitate non suspectum.

Aduocatus clienti malam causam fouenti, non consulens vt cedat, perdit salariū.

Et notare debet Iudex quatuor in Aduocato, quæ si obseruata fuerint ab Aduocato permittat eū aduocare, aliàs habet eum refutare. Nam Aduocatus primò debet examinare qualitatem causæ, & si viderit eam iustam, tunc, si voluerit, assumat eam, si verò iniustam, renuat & diligēter cauere debet, ne causam assumat iniustam & desperatam. Verùm quòd si ignoranter ab inimico acceperit causam, & cum hoc pecuniam, in processu tamen cognouit causam desperatā, tunc sic clientulo suo, id est, delato, pro quo causam assumpsit, non consuluit vt cederet, salarium receptum tenetur restituere secūdum Goffre. Quod probare videtur per C. de iud. l. rem non nouam. Licet Host. dicat oppositum, scilicet, de salario restituēdo, nisi industriosè fecisset. Vnde si nequam Aduocatus clientulum suum sciente inducat ad defendendum causam iniquam, ad damna & ad expensas tenetur. C. de admin. tut. l. non tamē est ignotum.

Aduocato seruanda modestia, veritas & modramen salarij.

Secundum quod obseruare debet, vt seruet in aduocando tria. Primò modestiam, vt non procaciter nec conuiciando nec vociferādo proponat. C. eod. l. quoniam. Secundò veritatem, scilicet vt non mentiatur, falsas rationes vel probationes inducendo, nec falsos testes aut iura si peritus esset, nec delationes petat: præsertim in hac causa, vbi summariè, simpliciter & de plano proceditur, vt suprà in quæst. 6. tactum est & tangitur 3. q. 7. hæc tria.

Et tertium quod obseruatur, est ex parte salarij, quod moderatur secundùm consuetudinem regionis, de qua materia tractatur in q. 7. §. arceantur. & §. tria.

Sed ad nostrum propositum redeūdo, Iudex ita præscriptas conditiones aduocato proponat, & in fine adiungat, ne fautoriā hæreseos incurrat, quia tunc excommunicatus

esset iuxta c. extra: excommunicamus. 1. §. credentes.

Fautor hæreseos siue maleficorum excommunicatur.

Nec valet, si dicat Iudici, quòd non defendit errorem, sed personam. Quia non debet defendere quouis modo vt non procedatur summariè simpliciter & de plano: quod faceret, si petere vellet omnino dilationes, vel immiscere appellationes: quæ omnia refutantur. Vt vbi in q. vltima recitatur. Quia licet errorem nõ defendat, cùm sic damnabilior ipsis maleficis esset & potius hæresiarcha quàm hæreticus maleficus, vt patet 24. q. 3. illorum. Tum quia indebitè defendit iam suspectum de hæresi, tanquam fautorem se facit & non solùm leuiter, sed vehementer, secundùm defensionem quam fecit, & debeat abiurare publicè coram Episcopo, iuxta c. accusatus, frequenter allegatum.

Hæc ad longum posita sunt, nec paruipendat ista iudex, quia ex Aduocato seu Procuratore, vbi falsè procedere nititur, plurima pericula euenire solent: vnde Iudex debet omnino eum refutare, & procedere secundùm acta & probata, vbi reprehensibilis aduocatus fuerit. Veruntamen si Iudex habuerit Aduocatum irreprehensibilem pro delato, virum zelosum, & iustitiæ amatorem, nomina testium ei indicare poterit, ad secretum tamen tenendum sub præstito iuramento.

QVÆSTIO XI.

Quid faciet Aduocatus cùm ipsi nomina testium non publicantur. Actus sextus.

QVòd si quæritur, quid ergo Aduocatus etiam procuratorio nomine pro delato faciet, vbi nec sibi nec clientulo suo nomina testium publicantur, quam tamen publicationem delatus summè affectaret: Responsio. Informationem capiat à Iudice de singulis in processu contentis; & si quidem copiam habere velit suppressis tamẽ nominibus testiũ, tradatur sibi: & sic informatus accedat delatũ, & singula ipsi proponat, & si materia postulat, vt pote quia multùm onerosa delato, tum ad patientiam quantum potest hortetur.

Quid delato respondendum, si plenè petat testes publicari.

Et delatus vbi iterũ atq; iterũ instat vt sibi testes publicentur, respondere potest: Ex factis, quæ contra te delata

sunt,

sunt, cõiecturare testes poteris: Nam tali maleficiatus est puer, aut iumẽtum aut tali mulieri seu vtro dixisti, eò quòd talem rem, quam petebas: tibi præstare nolebant, tu senties quòd melius fuisset vt mihi rem accommodasses: post quæ verba talis infirmatus subitò, facta tua, vt testimonia clamant: quæ plus ponderantur quàm testimonia verborum. Vel etiam tu scis te infamatam, & à longo tempore suspectam de multis maleficiis & damnis hominibus illatis. Et sic replicãdo: finaliter ad hoc deueniet, quòd ipsa aut inimicitias allegabit, asserẽs sibi ex inimicitia obiecta: aut dicet: Fateor me dixisse hæc verba, sed non animo nocendi.

Quando à reo allegantur capitales inimicitia.

Quare Aduocatus tunc Iudici & Assessoribus, de primo, videlicet de inimicitia habet proponere, & Iudex inquirere. Et si quidẽ ista capitalis inueniretur, vtpotè quia inter maritos, vel cõsanguineos fuisset mors intẽta, vel sequuta, vel alicuius criminis inculpatio, vt quis foret plectẽdus per publicam iustitiam, vel fuerunt vulnera grauia ex controuersiis & briguis illata, tunc prouidus Iudex cum suis assessoribus discutiet, an ex parte delatæ inimicitia aggrauetur, vel ex parte deponentis: Puta quia maritus aut amici delatæ alios ex parte deponentis iniustè oppresserunt, tunc quidẽ si non adsunt indicia facti in pueris, seu iumentis, siue hominibus maleficiatis, nec etiã adsunt alij testes, aut etiã quòd publica infamia nõ laborat, tunc præsumitur, quòd ratione vindictę contra eum deposuerit, & est delata omnino absoluenda, & liberè dimittenda sub debita cautione de non vindicando, &c. vt moris iudicum est.

Sed quæritur, Katharina habet puerum maleficiatum, seu ipsa per se est maleficiata seu in iumentis percepit plurima damna, & suspicatur super illam cuius maritus aut consanguinei per prius iniustè suum maritum aut consanguineũ oppresserunt in publico iudicio: Vnde cùm hic duplex sit inimicitia ex parte deponentis, quia inimicatur ratione maleficij illati & ratione infamiæ iniustè obiectæ suo marito subitò: aut cõsanguineo, est ne eius depositio repellẽda aut nõ: Et quidẽ ex vna parte videtur quòd sic, quia inimicitia ibi est, ex altera quòd non: quia profert indicia facti.

Respondetur, quòd in casu, quo non adsunt alij deponentes: nec etiam publica laborat infamia contra delatam, tũc nõ statur eius depositioni tantũ, sed repellitur: & delata

tamen

tamen redditur subiecta, si in quantum morbus est maleficiosus, & non ex naturali defectu. Et qualiter hoc cognoscitur, inferius patebit: quòd canonicè est purganda.

Sed si iterum quæritur, an alij deponentes habeant super indicia facti primùm deponere, quæ ipsis aut aliis contigerunt, aut solùm super infamiam? Respondetur, quòd si super alio indicia facti deponunt, bene quidē: si autē tantùm super infamiam, & ita in re existit, tunc Iudex licet repulerit deponentem propter inimicitiam, tamen indicium facti, quod protulit & ostendit Iudex ex aliis testibus, quæ super infamiā deposuerunt, capiet pro intersigno super suspicionē vehementem, ex qua ipsa delata detenta iudicari poterit à Iudice super triplicem pœnā, scilicet, canonicæ purgationis propter infamiā, iuxta c. inter sollicitudines, extra: de purga. can. Item sub abiuratione propter suspicionem, iuxta c. accusatus. in prin. & secundum varias suspiciones ad varias abiurationes, vt patebit in quarto modo sententiandi. Et propter indicia facti, si crimen fatetur & pœnitet, nō relinquitur brachio seculari ad punitionem sanguinis, sed per Ecclesiasticum iudicem ad perpetuos carceres iudicatur. Per secularem tamen Iudicem, non obstante quòd ad perpetuos carceres sit per Ecclesiasticum iudicē iudicatus potest propter damna temporalia tradi igni. Iuxta ca. ad abolendam. §. præsenti. & iuxta c. excommunicamus 2. de hær. Quæ omnia patebūt inferius circa sextū modū sententiādi.

Triplex pœna malefico irroganda.

Epilogādo. Attēdat Iudex primò, quòd non sit facilis ad credendum Aduocato, vbi pro delato allegat inimicitiam capitalem, eò quòd rarissimè in tali crimine quis deponit sine inimicitia, cùm maleficę semper exosę omnibus habeātur. Secundò attendat, quòd cùm quatuor modis malefica possit conuinci, scilicet per testes, per euidentiam facti, per indicia facti & per cōfessionē propriā. Et hoc vel super infamiam tantùm, quòd tamen fieret hoc per testes, vel super suspicionem, tunc per euidentiam facti aut indicia fieret, ex quibus suspicio potest iudicari leuis, vel vehemens vel violenta Et hæc omnia absque confessionem propria, quæ si concurreret tunc, vt dictum est, procederetur.

Tertio applicet præmissa ad suum propositum super personam detentam, ad obuiandum aduocato sed videlicet si tantūmodo super infamiam delata, aut quòd ibi concurrāt aliqua

aliqua indicia, vnde redditur suspecta vehemẽter, vel leuiter: & tunc aduocato super inimicitiam allegatam respondere poterit. Et hęc quantum ad illam partẽ, vbi aduocatus pro delato inimicitiam deponentium allegauit.

De minis maleficarũ quid sit iudicandũ.

Sed vbi allegat secundum, videlicet, quòd illa verba quæ protulit contra deponẽtem, tu senties in breui quę tibi eueniẽt, aut, tu non habebis plures dies sanos, aut veniet in breui quòd tu velles mihi talem rẽ accommodasse, vendidisse, & similia. Tunc Aduocatus adiungat, licet malum aliquod fuerit subsequutum deponẽti, in rebus vel corporibus, non tamen propter hoc sequitur, quod illa delata huius mali sit causa tanquam malefica, eò quòd infirmitates variis modis accidere possunt. Item allegat quòd commune est mulierũ, verbis huiusmodi mutuò contendere: &c.

Coniectura de morbis maleficialibus.

Super istas allegationes iudex debet obuiare per hũc modum: si quidem infirmitas ex defectu naturæ accidit, tunc excusatio locum habere poterit. Sed quia ex signis & experimentis oppositum constat, vtpote quia nullo remedio naturali curari poterit. Item quia iudicio medicorum iudicatur vt morbus maleficialis, vulgariter, *Nachtschaden*. Item indicio fortassis incantatricum aliarum, quæ asserunt, seu asseruerũt, morbum esse maleficialem. Item quia subitò superuenit absque alia præuia debilitatione, cùm tamen naturales infirmitates successiuè solent debilitare. Item quia fortassis curata fuit, ideo quia reperit certa instrumẽta sub lecto, aut indumẽtis, seu aliis locis, & illis amotis, subitò sanitati restituta fuit, prout sæpissimè contigit, vt suprà in secunda parte operis patuit vbi de remediis tractatur. Et per hęc, seu similia iudex facilimè potest obuiare, quòd talis infirmitas potius ex maleficio quàm naturali defectu contigit. & per minas obiectas suspicatur de tali maleficio. Sicut à simili si quis diceret, volo tibi comburere horreum, & effectus subsequitur, vtique violentam causat suspicionem, quòd ille, qui minas protulit horreum succenderit, licet fortassis alius, & non ipse combusserit.

QVÆSTIO. XII.

Sequitur ad idem, magis declarans qualiter inimicitia capitalis inuestiganda.

Actus septimus.

Ttento, quòd à testimonio ferendo tantummomò inimici capitales repelluntur, vt suprà quinta quæstione tactum fuit. Inimicitiam autem talem decl rare ex iis, quæ in capitulo præcedenti tacta sunt, Iudici fortassis nimis obscurum & difficile videatur: Attento quòd delatus vel eius procurator nollent faciliter eius acquiescere decisioni super materiam tactam, quæ dicatur inimicitia capitalis: & quæ non. Ideo exprimēdi sunt alij modi quibus in notitiam talis inimicitiæ Iudex deuenire possit, vt insontem sic minimè damnet, quòd tamen reum per debitam iustitiam puniat. Et hi etiam modi, licet sint cautelosi, seu dolosi, tamen Iudex illos practicare potest in bonum fidei & reipublicæ: Cùm & Apostolus dicat: Cum essem astutus, dolo vos cepi, specialiter etiam hi modi practicantur super delatos, non diffamatos publicè, seu etiam non notatos per aliquod iudicium facti. Licet etiam Iudex super quoscunque delatos, vbi inimicitia contra deponentes allegarent, & nomina testium omnino scire vellent.

Modi cautelosi, quibus iudex inimicitias discernere possit.

Primus modus est. Nam datur delato, seu suo Aduocato, copia processus, ad partem suam: scilicet, deorsum, & nomina deponentium, seu deferentium ad partem aliam, non tamen eo ordine quo deponunt, sed isto modo, vt nomen testis, qui est primus in copia, sit sextus vel septimus in schedula, & qui secundus sit penultimus, vel vltimus: & sic delatus, qui hoc deponat vel illud, & quis sit primus vel secundus in sua copia: quo stante aut dabis omnes inimicos aut non: Si omnes, eo citius deprehendetur delatus de mendacio, vbi causa inimicitiæ per Iudicē scrutabitur, si quosdam verò, tunc facilius causa inimicitiæ inuestigabitur.

Secundus modus esset à simili, vbi daretur Aduocato processus copia ad partem vnam, & deponentium nomina ad partem aliam & adiūctis aliis extraneis, quæ alibi à maleficis fuerunt perpetrata, & non à deponētibus seu testibus in

scriptis

scriptis deposita, sic delatus non poterit assertiuè dicere illum vel istum inimicum capitalem, quia nescit, quæ sint ab illis contra eum deposita.

Tertius modus, qui & suprà tactus capitulo quinto: nam quando delatus examinatur in fine secūdi examinis, antequam petit defensiones, & antequam Aduocatus ipsi deputatus, interrogetur, an reputet se habere inimicos capitales qui omni Diuino timore postposito, falsò imponerent illi labem hæreseos maleficarum. Et tunc fortè impræmeditatus ac improuisus, & non visis deponentium attestationibus respondebit, quòd non reputet se habere tales inimicos: vel si dicit puto me habere, tunc nominet, & illi inscribantur, & causa etiam inimicitiæ, vt postmodum Iudex valeat eò certius inuestigare, postquam copia processus & nomina scorsim fuerint tradita modis quibus suprà.

Est & quartus modus, vt iterum in fine secundi examinis aut confessionis de qua in sexta quæstione circa secunda interrogatoria antequā dentur illi defensiones, interrogetur de testibus, qui grauius deposuerunt contra eum: per hunc modū. Cognoscis tu talem, vnum nominando de testibus, qui grauiora deposuit, & tūc dicet quòd sic, vel quòd non. Si dicit quòd non, tunc non poterit posteà dando sibi defensiones & aduocatū ponere illum capitalem inimicum, cùm dixerit medio iuramento prius oppositum, si non cognoscere illū. Si autē dicit quòd sic, tunc interrogetur, si scit, vel audiuit quòd ipsa, vel ipse, egerint aliquid contra fidē Christianam, sicut maleficæ facere solent. Si dicit quòd sic, talia enim & talia fecit. Interrogetur quoque, si est eius amicus, vel inimicus, statim respōdebit, quòd amicus, & hoc ideo vt eius testimonio stetur: & ex tunc in illa causa, non potest dare illum inimicum capitalem per suum aduocatum cum medio iuramento, quòd antea dixerat eum amicum. Si autem respondeat quòd nihil scit de eo, tunc interrogetur an sit eius amicus vel inimicus, & ipse statim respondebit quòd amicus: Quia allegare inimicum de quo nihil mali nouit, non facit: Dicet ergo, sum eius amicus, attamen si scirem aliqua, non obmitterem quin illa reuelarē. In tali ergo causa non poterit eum ponere postea inimicum. Vel ad minus allegabit causas inimicitiæ capitalis à principio, & tunc aduocato adhibebitur fides.

Quintus

Quintus modus est, nam datur delato seu Aduocato copia processus, suppressis nominibus deponentium: Et vbi Aduocatus informabit eum de singulis, coniecturatur quis vel qui deposuerunt talia contra eum, & frequenter venit in cognitionem: Et tunc si dicet, talis est inimicus eius capitalis, & volo probare per testes, tunc Iudex habet considerare concorditer iuxta processum nominatum: & tunc quia dixit velle probare per testes, illos examinabit, & causas inimicitiæ examinabit secretè conuocato ad hoc bono cõsilio peritorum vel antiquorum, in quibus latet prudentia: & si ita inuenerit causas inimicitiæ capitalis sufficientes, tunc repellat primos testes, & illi dimittẽtur, si non adsunt alia grauamina testium.

Et hic modus quintus & communis obseruatur & de facto maleficæ citò ex copia processus elicitur, qui vel quæ aduersus eam deposuerunt: Et quia rarissimè in tali causa inuenitur inimicitia capitalis, nisi ea quæ ex earum malis operibus oritur: Ideo Iudex de facili se habet per præfatos modos resoluere: attento etiam quòd sæpè deponentes affectant se personaliter maleficis præsentare, & in faciem obiicere ea quæ per maleficia eis sunt illata.

Modus vltimus minus scrupulosus & taxandus.

Est & alius & vltimus, ad quem finaliter Iudex recurrere potest, vbi prædicti modi fortassis iudicarentur ab aliquibus dolosi, & per astutiam practicati, præsertim quatuor primi, ideo omnino ad satisfaciendum & quietandũ scrupulosas mentes, & ne Iudici quicquam obiiciatur, aduertat, quòd postquã per præcedẽtes modos expertus est, non esse aliunde inter delatum & deponẽtẽ capitalem inimicitiam, vult tamen hoc idem consilio aliorũ assessorum concludere in finem, ne sibi quicquam obiiciatur: faciat hoc: det delato seu eius Aduocato copiã processus, deponẽtium tamen & deferentiũ nominibus suppressis: Et quia defendẽdo dicit se habere inimicos capitales, & fortassis causas inimicitiarũ varias allegat, siue in re ita sint, siue nõ, cõgregat tamen Iudex consiliũ peritorũ cuiuscũq; facultatis, si commodè haberi potest, vel ad minus ex prouidis & honestis personis quibuscũque: quia ad hoc tenetur: iuxta ca. statuta. frequenter allegatũ, & illis totũ processũ integraliter & perfectè per notarium seu scriptorem legi faciat: & cum testium seu deponentium nominibus publicè exponat, ita tamen quòd

quòd ad tenendum secretum sub præstito iuramento omnes astringat ,& de illo an hoc facere velint , prius habeat inquirere , quia aliàs omnino non sunt eis nomina illa exponenda.

Ex post dicat , qualiter per talem & talem modum inquirendo de inimicitia,nullam potuerit perpendere. Attamen subinferat , si videbitur , fiat è duobus vnum,aut per consilium discernatur,qui sint ex deponentibus repellendi tanquam inimici capitales , & quomodo eligantur tres, quatuor,aut quinque qui amplius nouerint in illa aut oppido amicitiam vel inimicitiam delati & testium : & qui non sunt præsentes in consilio , & publicentur illi tantummodo nomina delati & testium; non autem articuli processus: & stabitur iudicio eorundem. Ex primo non poterunt benè testes repellere attento quòd Iudex suos modos inquirendi practicauit : ex secundo verò totaliter se immunem faciet, & omnem à se sinistram suspicionem executiet. Tenetur etiam hunc vltimum modum seruare, vbi delatus in alieno loco & patria esset captus.Et hæc sufficiant ad discernendum super inimicitiam.

QVÆSTIO XIII.

Super ea quæ ante interrogatoria in loco carceris & torturæ proponenda habet iudex aduertere. Et est actus octauus.

QVid denique iudici agendum sit, clarè patet. Si enim , vt communis exigit iustitia , ad pœnam sanguinis non iudicatur, nisi propria confessione conuincatur. Quamuis ex aliis duobus habetur pro manifestè deprehensa hæretica prauitate scilicet ex euidentia seu indicio facti , & ex testium productione legitima , vt supra quæstione prima tactum fuit, & de tali etiam delata ad præsens agitur:tunc vtique quæstionibus & tormentis, pro criminum fassione exponetur.

Casus euidenti factis.

Et vt quæstio clara sit,ponatur casus,qui Spiræ contigit & ad multorũ notitiã peruenit. Quidam vir honestus,dum quandam mulierem pertranseundo non ei ad nutum in venditione cuiusdã rei venalis complacere voluisset , illa indignata post tergum ;clamauit ; in breui optasses quod annuisses.

Et eſt vſitatus hic modus loquendi maleficarum, vel à ſimili, quando maleficium per auiſamenta volunt inferre. Tunc ille indignatus, & non immerito ſuper eam, vultum poſt tergum vertit, vt eam quo animo verba protuliſſet inſpiceret, & ecce ſubitò maleficio percuſſus os ſuum in obliquum horribili deformitate vſque ad aures extenditur, nec retrahere potuit, ſed multo tempore in illa deformitate perſtitit.

Hoc euidẽs factum iudici proponitur, caſum ponimus, & an pro manifeſta deprehenſa in hæreſi maleficarum, ſit habenda quæritur. Reſpondere oportet ex verbis Bernar. in glo. ordinaria & in ca. ad abolendam. vt ſuprà quæſtione notata tangitur quòd ſic eò, quòd tribus modis, vt ibi tangitur, quis vt taliter deprehenſus iudicatur: Et illa etiã tria non copulatiuè, id eſt, quòd omnia tria habeant inſimul concurrere, ſed vnum quodq; per ſe ſcilicet, euidentia facti, teſtium legitima productio, & propria confeſſio reddit maleficam, videtur manifeſtè deprehenſam reputari.

Euidentia facti differt ab iudicio facti.

Indicium autem facti differt ab euidentib. quia cùm minus ſit quàm euidentia, tamen capitur etiam ex verbis & operibus Maleficorum, vt in illa quæſtione ſeptima tangitur, & iudicatur ex maleficiis non ita ſubitò. Sed proceſſu temporis illatis, per minas tamen etiam præcedentes: ſicque concludamus, quòd de ſimilibus maleficis delatis, & quæ ſub defenſionibus, vt præmiſſum eſt, defecerunt etiam vel non defecerunt eo quòd non fuerunt conceſſæ; non conceſſæ autem quia non fuerunt petita: Iam noſtra quæſtio verſatur, quid iudici agendum, & qualiter ad quæſtiones ſit procedendum pro dicenda veritate in punitionem ſanguinis.

Cur iudici ad torturam non properandum.

Vbi plura ſunt iudici propter ingentes labores contra maleficium taciturnitatis aduertenda, quæ etiam ſucceſſiuè per capitula deducentur.

Et primum eſt, quòd ad maleficam quæſtionandam non ſit pronus, habeat tamen ad certa ſigna quæ ſequentur aduertentiam. Quare autem non debeat eſſe facilis, cauſa eſt, quia niſi Diuina coactio per ſanctum Angelum, vt maleficium Diaboli abſcedat, concurrat, ita inſenſibilis in illis doloribus efficitur, vt membratim citius diſcerperetur, quàm aliquid veritatis fateri valeat.

Ne

Nec propter hoc omittendum, tum quia non æqualiter omnes sunt huiusmodi maleficiis irretitæ, tum etiam quia diabolus sponte interdum non coactus sancto Angelo Maleficam fateri crimina permittit. Pro cuius intellectu ea quæ suprà in secunda parte operis, de modo præstandi homagium diabolo tacta, sunt aduertenda.

Non primis statim annis qualibet malefica diabolo homagium præstat.

Sunt nãque, quæ sub certis annis prius diabolo militãt, vt sex, octo aut decem annis antequam ipsi homagiũ præstẽt, scilicet in corpore & anima se eis deuouendo, vbi tamen aliæ à principio illi profitendo fidei abnegationem etiã subitò homagiũ præstãt. Cur autẽ diabolus hoc spaciũ temporis postulatũ acceptat? vtique ea de causa, vt illo intermedio maleficam experiatur an ore tãtum & non corde fidẽ abnegãdo simili modo etiã homagiu sibi præstaret.

Diabolus non nisi per exteriora cordis intima coniecturis assequitur.

Nam cùm diabolus intima cordis non nisi per exteriora & coniecturaliter cognoscere habeat, vt in prima parte operis, sub difficultate, an dæmones ad odium, vel amorem mentes hominum immutare possint: plures etiam reperiantur, quæ necessitate aliqua, aut egestate inductæ, per alias maleficas, & sub spe confessionis, euasionis, à fide in toto vel in parte apostatant: tales vtique etiam non coactus à sancto Angelo relinquit, vnde & faciliter sua crimina fatentur: cùm tamen illæ, quæ sicut ore, imò & corde sibi adhæserunt, pro viribus ab eo defendantur, & indurentur ad taciturnitatis maleficium.

Cur quædam malefica ad confitendum faciles sint.

Et per hæc patet solutio ad quæstionem, vnde proueniat, quòd certæ maleficæ de facili fateantur: aliæ verò minimè. Quia vbi diuinitùs diabolus non repellitur, adhuc tamen sponte illas relinquit, vt per temporalem confusionem & horribilem mortem ad desperationem inducat, quos corde allicere nunquam poterat. Patent hæc etiam ex sacramentalibus earum confessionibus, in quibus asserunt, se nunquam voluntariè adhæsisse, & plura maleficia coactas à dæmonibus intulisse.

Est & alia differentia, quòd cernũtur aliquæ post fassionem criminũ sibi ipsis mortẽ intentare, vt laqueo vel suspendio vitam sibi ipsis auferant. Quod vtique inimicus ille operatur, ne per sacramentalem confessionem veniam à Deo consequatur. Et hoc præcipuè illis, quæ non voluntariè sibi adhæserunt; licet & aliis, quæ sibi voluntariè ad-

hæserunt post criminum fassionem intentet. Sed tunc cernitur, quòd diabolus coactè maleficam habuit relinquere.

Tam difficulter quæstionatur Magus, quàm exorcizatur obsessus.

Concludamus, quòd tantus vel etiam maior præsupponitur labor ad quæstionandum pro dicenda veritate maleficam, quantus ad exorcizandum à dæmone possessum. Ideo Iudex nec voluntarius nec facilis ad hæc esse debet, nisi, vt dictum est, in punitionem sanguinis. Sed & in hac causa faciat diligentiam, prout sequitur: primò ferendo sententiam.

De modo sententiandi delatam ad quæstiones. Et quomodo prima die sit quæstionanda, & an possit conseruatione vitæ compromittere. Actus decimus.

QVÆSTIO XIIII.

QVid denique secundo loco Iudex habet aduertere, statim post actus, in eo quòd refert sententiam suam per modum qui sequitur.

Sententia interlocutoria ad quæstiones submittendã.

Nos Iudex & assessores attendentes meritis seu considerantes merita processus facti per nos, cõtra te talem, talis loci, talis diœceseos, & diligenter omnibus examinatis, inuenimus, quòd tu es varius in tuis confessionibus, vt pote quia dicis tales minas te protulisse, non autem in eo nocendi animo, & tamen nihilominus sunt indicia, quæ sunt sufficientia ad te exponendũ quæstionibus & tormentis. Quapropter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures iudicum non offendas, interloquendo declaramus indicamus & sententiamus die præsenti, & hora tali, supponendum quæstionibus, & tormentis. Lata fuit hæc sententia, &c.

Admonitionibus amicis elicienda confessiones.

Secundò fiat actus in eo, quòd & præmissum est, adhuc non sit voluntarius ad quæstionandum, sed carceribus ad pœnam mancipatus, & non iam ad custodiam tantùm vt prius, & adhibitis eius amicis, vt pœnas subterfugiat, & quòd fortassis morti non tradetur, licet aliàs punietur, vbi veritatem fatetur, illis proponat, & quòd ad hoc ipsum delatum inducere velint, hortatur. Nam meditatio frequens, & carceris calamitas, ac replicata informatio proborum virorum disponunt ad veritatem eruendam.

Et à nobis expertum eſt, quod per huiuſmodi informationes maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in ſignum reſiſtentiæ in terram ſpuentes, quaſi in faciem diaboli, dicebant, exeas maledicte diabole, faciam quod iuſtum erit, & conſequenter crimina ſua fatebantur.

Si verò conuenienter delato expectato, & tempore congruenter prorogato, & multipliciter informato: credat iudex bona fide ipſum delatum negare veritatem, quæſtionent eum moderatè, vt pote ſine ſanguinis effuſione: ſcientes quòd quæſtiones ſunt fallaces, & ſæpius, vt tactum eſt, inefficaces.

Eſt autem modus incipiendi, talis, vt dum miniſtri ſe diſponunt ad quæſtionandum, pòſt exſpolient eum: vel ſi eſt mulier, prius antequam ad carceres pœnoſos ducatur, ab aliis mulieribus honeſtis & bonæ famæ exſpolietur: ea de cauſa, vt ſi maleficium aliquod inſutum eſſet veſtimentis, prout ſæpè ex informatione dæmonum practicant ex membris pueri non baptizati, in finem, vt pueri viſione beatifica priuentur. Et dum inſtrumenta diſponuntur, Iudex per ſe & alios bonos viros fidei zelatores, inducat quæſtionandum ad fatendum veritatem liberè, & ſi fateri noluerit, mandet miniſtris, quòd ad cordas ligetur, vel ad alia inſtrumenta applicetur, & ibi ſtatim obtemperent non læti, ſed quaſi turbati. Pòſt iterum ſoluatur ad petitionem aliquorum, & ad partem trahatur, & iterum inducatur; & inducendo informetur, quòd non tradetur morti.

Modus in tortura procedendi.

Vbi quæritur. An hic iudex ſuper delatum infamatum, & per teſtes, & indicia facti legitimè conuictum, cùm nihil deſit niſi in ore proprio crimen fateatur, poſſit licitè conſeruationem vitæ compromittere, cùm tamen, ſi crimen fateretur, vltimo ſupplicio punitur.

An iudici liceat promittendo impunitatem reo plectendo, veritatem elicere.

Reſpondetur: A variis varia ſentiuntur. Nam quidam ita ſentiunt, quòd ſi delata eſt plurimùm infamata, & ſuper indicia facti violenter ſuſpecta: & quòd ipſa in magnũ nocumentum ſit, tanquam aliarum maleficarum magiſtra, etiam tunc ſecurari poſſet de vita ſub his circunſtantiis, vt perpetuis carceribus, in pane & aqua adiudicaretur, dummodò alias maleficas ſub certis & veriſſimis ſignis manifeſtaret: nec tamen illa pœnitẽtia carceris, vt ponitur, ei manifeſtanda eſſet, ſed duntaxat ſecuritas vitæ promittẽda. & aliquali

pœnitentia, puta, per exilium, vel alio modo punienda. Et sine dubio pro maleficis famosis, & præsertim quæ maleficis medicaminibus insistunt, & maleficiatos superstitiosis actibus curant, taliter seruandæ essent, vt aut maleficiatis subuenirent, aut maleficas proderent: Nec tamen eorum proditioni staretur, eò quòd diabolus mendax, nisi pariter & alia indicia facti cum testibus occurrerent.

Aliis videtur ad idem in casu, quo sic carceribus deputata esset, ad tempus promissionem seruandam esse, & post spacium temporis incinerandam.

Ad tempus solùm hæreticis & maleficis fides seruanda.

Tertij sunt, qui dicunt Iudicem securè posse in conseruationem vitæ compromittere, ita tamen, quòd ex post à sententia ferenda se exoneraret, & in suum locum alium substitueret.

Inter quos modos primos, licet videretur vtilis propter maleficiatorum curationem, tamen quia non est licitum maleficia seu illicita opera tollere, licet, vt in quæstione prima, & introductoria huius tertiæ partis patuit, plurimorum opinio sit, quòd licitum sit maleficia per opera vana & superstitiosa tollere. Sed quia in his magis docet Iudices experientia atque vsus, & negociorum varietas, quàm ars alicuius seu doctrina: ideo relinquitur hoc iudicibus. Certum est autem, vt experientia pluries docuit, quòd multi faterentur veritate, nisi metu mortis retraherentur.

Experientia docebit Iudices.

Quòd si nec minis, nec talibus promissis fateri voluerit veritatem, tunc ministri sententiã latã exequantur, & quæstionetur consuetis modis, & nõ nouis nec exquisitis, leuius vel fortius, secundùm quod crimen exigit delinquentis. Et dum quæstionatur de certis articulis super quib. quæstionatur, & hoc sæpè & frequenter à leuioribus incipiendo: quia citius concedet leuia quàm grauiora. Et dum hæc fiunt, notarius totum scribat in processu, & quomodo quæstionatur, & de quibus interrogatur, & quomodo respondetur.

Leuiora delicta primò interroganda.

Et nota, quòd si fatetur per tormenta, ducatur postea ad alium locum, vt denuò recognoscat, & quòd non tantummodò vi tormentorum cognouerit.

Quartò stat actus in isto, quòd si quæstionatus decenter noluerit fateri veritatem, ponantur alia tormentorum genera coram eo, dicendo, quòd oporteat eũ hæc sustinere, nisi fateatur veritatẽ. Quòd si nec sic poterit ad terrorẽ vel

etiam

etiam ad veritatem induci, tunc pro secunda aut tertia die quæstionanda ad continuandū tormenta, nō ad iterandum: quia iterari non debent, nisi noua superuenissent indicia.

Sententia ad continuandā torturam.

Feretur coram eo sententia in modum qui sequitur. Et nos præfati Iudex, vt supra, assignamus tibi tali, diem talē, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas audiatur, & totum ponatur in processu à notario.

Et intra illud tempus assignatū Iudex per se, aut per alios probos viros, inducet eam ad fatendum veritatem, modo præmisso, cum securitate vitæ, si ita videbitur expedire.

Malefica non sola relinquēda.

Aduertat etiam Iudex, vt intra illud tēpus continuè apud eam sint custodes, vt videlicet sola non relinquatur, quia à Dæmone frequentabitur, vt sibi ipsi mortem inferat: si quantum Diabolus deserere ipsam intendit, aut ad deserendū ipsam diuinitus arcetur, hoc ipsum enim Diabolus melius noscere potest, quàm aliquis scriptis reserare.

Super tormenta continuanda, & de cautelis, & signis quibus cognoscere potest Iudex maleficam: & quomodo se ab earum maleficiis debeat præmunire. Item quomodo sint abradenda in locis vbi sua habent maleficia abscondita, cum declarationibus variis, ad obuiandum maleficio taciturnitatis. Et est actus vndecimus.

QVÆSTIO XV.

QVid autem consequenter restat Iudici super tormenta continuanda? Est aduertendum primò, quòd sicut non omnium membrorum est eadem medicina, sed potiùs diuersorum & singulorum sunt diuersæ & singulares medicinæ, sic nec ad omnes hæreticos, seu de hæresi delatos, idem modus interrogandi, inquirendi & examinandi, quò ad articulos est seruandus, sed secundùm veritatem sectarum, & personarum, varius & diuersus modus examinandi. Idcirco prudens iudex & medicus, qui putrida membra, & scabiosas oues resecare, & sequestrare ab innoxiis nititur, tam æstimare potest, delatam maleficio taciturnitatis infectam, quàm taciturnitatem expellere, non potest vna & infallibilis depingi regula,

seu modus, imò etiã dare nõ esset tutum: eò quòd cùm illũ modũ consequenter assueti, ac regulam generalem, tenebrarum filij præuiderent, ipsam tanquam laqueum suę perditionis faciliùs euitarent seu etiam præcauerent.

De maleficio taciturnitatis.

Curet igitur prudens ac industrius iudex occasionem & modum interrogandi arripere, siue ex testium responsis seu attestationibus, siue ex iis, quæ alias experientia eum docuit, siue ex iis quæ proprij ingenij acumen aperit: subscriptis cautelis vtendo.

Malefica non queunt lachrimas fundere.

Nam si inuestigare affectat, an maleficio taciturnitatis sit inuoluta, aduertat an lachrimare coram eo stãdo queat: aut tormentis exponendo. Hoc ipsum enim pro certissimo signo, ex fide dignorum antiqua relatione, ac propria experientia docente, adeò compertum est, quòd etiamsi ad lachrimandum coniurationibus aliqua hortetur, & compellatur: si malefica existit hoc ipsum, scilicet, lachrimas emittere non poterit: dabit quidem flebiles, & ex sputo, genas & oculos linire, ac si fleret attentabit, super quo à circunstantibus cautè aduertendum erit.

Modus coniurãdi ad lachrimas.

Modus autẽ coiurãdi ad lachrimas veras, si innoxia fuerit, & cohibere lachrimas falsas, talis vel consimilis in sententia practicari potest, à iudice, seu presbytero: manum super caput delati seu delatæ ponendo: Cõiuro te per amarissimas lachrimas à nostro saluatore Domino Iesu Christo in cruce pro salute mũdi effusas, ac per ardẽtissimas lachrimas ipsius gloriosissimæ virginis Mariæ, matris eius super vulnera ipsius hora vespertina sparsas, & per omnes lachrimas, quas hic in mundo omnes sancti & electi Dei effuderunt, & à quorũ oculis iã omnẽ lachrimam abstersit, vt in quantũ sis innoxia, lachrimas effũdas, si nocens, nullo modo, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen.

Experiẽtia docuit, quanto amplius coniurabantur, tantò minus flere poterant cùm tamen vehementer se ad fletum stimulabant, & genas sputo humectabant. Possibile tamen, vt post in absentia iudicis, & extra locum & tempus torturæ, coram custodibus flere valeant.

Causa impedimenti fletus in maleficis.

Quòd si causa impedimenti fletus in maleficis quæritur, potest dici, quòd quia gratia lachrimarum in pœnitentibus præcipuis donis ascribitur, cùm cœlum penetrare, & inuincibilem vincere, humilis lachrima à Bernardo, asseritur:

illi

nulli dubium, quin & inimico salutis displicere noscitur, vnde & summis conatibus illas impedire nemo ambigat, vt finalis impœnitentia potius introducatur.

Humiles lachrimæ vincunt potentia superbissimos.

Sed quid si astutia Diaboli, Deo permittente, etiam maleficam flere cōtingeret, cùm flere, nere, decipere etiam proprium mulierum dicatur. Respondeti potest; cùm occulta sint Dei iudicia, si aliàs non possit conuinci per legitimos testes, super aliqua indicia facti, nec etiam suspecta esset grauiter aut violenter, vtique esset absoluenda, & pro leui suspicione, in qua staret propter infamiam, quam testes deposuerunt, haberet hæresim maleficarum abiurare: vt in secundo modo sententiandi discutietur.

Flere, decipere, nere, est mulierum propriū verè.

Secunda cautela non solùm post hāc primam obseruāda, verùm etiam omni tēpore iudici & omnib. assessoribus aduertenda, ꝙ non permittant se ab ea tangi corporaliter, præsertim super nudam iuncturam manuū & brachiorum, sed omnino secum deferant sal exorcizatum in Dominica die palmarū, & herbas benedictas. Hæ enim res insimul cū cera benedicta inuolutæ, & in collo deportatæ, vt suprà in secūda parte operis de remediis cōtra maleficiales infirmitates & defectus patuit, mirā habent efficaciam præseruandi, non solùm ex maleficarum testimoniis, verùm etiam ex vsu & consuetudine Ecclesiæ, quæ in hunc finē huiusmodi exorcizat & benedicit, vt patet in earum exorcismis, cùm dicitur ad effugandam omnem potestatem inimici, &c.

Iudices nō ferant se à maleficis tangi.

Et non videatur extraneum de tactu iuncturarum seu membrorum, quia diuina permissione interdum per auditum verborum ab eis prolatorum maleficare opere Dæmonum possunt, præcipuè eo in tempore, vbi quæstionibus exponuntur.

Visu maleficia immittunt maleficæ.

Experientia nos edocente, nouimus quasdam in castris detentas, quę nihil aliud à Castellanis instantissimis precibus flagitabant, nisi vt in aduentu Iudicis, aut alterius præsidentis, eis concederetur, vt primum intuitum visus in ipsum iudicem dirigere possent, antequam ab eo vel aliis essent visæ, ex quo intuitu etiam sortitæ, quòd talis iudex aut alij sui assessores ita alieni in eorum cordibus fuerunt, quòd omnem si quam habuerunt indignationem, amiserunt, nec ipsas molestare quoquo modo præsumebant, sed liberè abire permiserunt. Qui scit, & expertus est, verum

dat testimonium, & vtinam talia procurare non possent.

Non paruipendant Iudices talia auisamenta & remedia cùm vilipensio talium post tantas admonitiones, in æternam eis cedet damnationem, iuxta saluatoris dictum: Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent pro peccato. Muniant ergo se præmissis ex Ecclesiæ constitutione.

Malefica ita in iudicium producenda vt tergum iudicibus vertät.

Et si commodè fieri potest, ipsa à tergo deorsum vertendo ad iudices & assessores introducatur. Et non solùm in præsenti actu, verùm in omnibus precedentibus & sequentibus, signo crucis se muniendo, & viriliter aggrediendo, frangentur cum Dei adiutorio vires antiqui serpentis. Nec quis æstimet superstitiosum, vt à tergo introducatur, cùm, vt sæpè tactum est, Canonistæ ad tollendum & impediendum maleficia maiora concedant, & vana vanis contundere semper dicant esse licitum.

De abradendis pilis maleficarum.

Tertia cautela in præsenti actu vndecimo obseruanda, vt pili ex omni parte corporis abradantur: Et est eadem ratio, sicut suprà de vestimentis exuendis. Habent enim pro maleficio taciturnitatis aliquas superstitiosas alligaturas quarundam rerum, siue in vestimentis, siue in pilis corporis, & interdū in locis secretissimis non nominādis.

Quòd si obijceretur: Nunquid diabolus absque huiusmodi ligaturis rerum posset mentem maleficæ indurare, vt crimina non valeat fateri, sicut & alij scelerosi sæpius inueniuntur, sub quibuscunque maximis tormentis, quantumcunque per indicia facti, aut per testes sint conuicti. Respondetur, vtique verum esse, quòd absque rebus quibuscumque dæmon valeat talem taciturnitatem procurare: illis tamen rebus vtitur in animarum perditionem, ac offensam maiorem Diuinæ maiestatis.

Procuratio maleficij taciturnitatis.

Quod vt clarius pateat, malefica quædam in oppido Haganoæ, de qua suprà in 2. parte operis tactum est, tale maleficium taciturnitatis procurare sciebat, vt masculus recenter natus, & non baptizatus, & cum hoc primogenitus, intereptus, & in fornace assatus, cum aliis rebus, quas exprimere non expedit, incineratus & puluerizatus, si qua malefica aut flagitiosus, ex iis quicquam secum deferret, nullo modo sua crimina fateri posset.

Hic clarum est, quòd si centum millia puerorū adhiberentur

rentur ex naturali incineratione, nunquam talem effectum taciturnitatis causare possent: vtitur tamen, vt cuique intelligenti patet, in animarum perditionem, & Diuinæ maiestatis offensionem.

Facinorosæ taciturnitas in torturis, vnde proficiscatur.

Sed & hoc, quòd allegatur, quòd sæpè flagitiosi homines, & non malefici, talem penes se taciturnitatem retinēt. Dicēdū est, quòd malefici taciturnitas triplici ex causa prouenire potest. primò, ex naturali quodāmodò duritia mētis. Quia sicut aliqui sunt molles corde, aut vecordes, quòd ad leuē torturā omnia concederēt, etiā quæcūque falsa; ita aliqui sunt ita duri, quòd quantūcunque vexentur, veritas ab eis non habeatur: Et præcipuè illi, qui aliàs fuerūt quæstionati, quorum brachia citò sicut trahuntur, ita & flectuntur.

Malefica etiā alios ad taciturnitatē maleficiare possūt.

Secundò, prouenit ex maleficio penes se retēto prout dictū est, siue in vestimētis, siue in pilis corporis. Tertiò, quòd interdū, licet penes se nō habeant maleficia insuta, aut alligata, maleficiūtur tamen ab aliis maleficis, quantumcūque remotis. Prout malefica quædā in *Isburg* se iactare solebat quòd vbi ad minus filum ex vestimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere posset, quòd quantūcūque tormētaretur, etiam vsque ad mortem, nihil fateri posset: quare patet responsio ad obiectionem.

Hæretici manent in igne illæsi.

Sed quid in Diœcesi Ratisbonensi casu contigisse asseritur? Quòd dum quidam hæretici ex propria cōfessione deuicti, non solùm vt impœnitentes, imò & defensores illius perfidiæ, morti fuissent adiudicati, accidit, vt illæsi in igne remanerent: Tandem per aliam sententiam ad submersionē adiudicati, nihil proficere potuerūt: Stupentibus omnibus, & fidem ipsorum vt iustam defendere dum quidam conabātur, sollicitus præsul super gregem, triduanum ieiunium indixit, quo deuotè expleto, cuidā notificatur, quòd in certo loco corporis, videlicet sub brachio vno, maleficium quoddam inter pellem & carnem insutum haberēt, quo reperto & amoto, continuo incendio consumpti fuerunt. Licet ab aliis opinetur, quòd quidam Necromanticus ex Dæmonis cōsultatione, qui sibi hoc indicauerat, prodidisset. Sed quocunque modo factum fuerit, verisimile est, quòd diuina virtute Dæmon coactus, dum semper ad subuersionem fidei machinatur, hoc manifestauerit.

Maleficiū contra ignem inter carnem & pelle insutum.

A simili, vbi talis Iudici acciderit casus, quid faciendum

foret, elicere potest, vt videlicet ad Diuinum recurreret præsidium, vt ieiuniis & orationibus deuotarum persona-rum hoc genus Dæmoniorũ à maleficiis expellatur, in ca-su, quo nec per mutationem indumentorum, aut tonsuram pilorum ad veritatem fatendam sub tortura induci valeat.

Cera benedi-cta immissa, maleficium taciturnitatis abigit, si biba-tur.

Et licet in Alemaniæ partibus, talis abrasura, præsertim circa loca secreta, plurimum censetur inhonesta: qua de cau-sa nec nos Inquisitores vsi sumus: Sed tonsis capillis capitis cum calice aut cipho aquæ benedictæ, guttulam ceræ bene-dictæ immittendo, & inuocatione sanctissimæ trinitatis ie-iuno stomacho trinies in potũ ministrando, per Dei gra-tiam à plerisque taciturnitatis maleficium abstulimus. Ta-men in aliis regnis Inquisitores talem per totũ corpus ac rasuram fieri mandant. Vnde & Cumanus Inquisitor nobis insinuauit, quòd anno elapso, qui fuit 1485. vnam & quadra-ginta maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abrasis. Et hoc in districtu & comitatu Burbiæ, vul-gariter dicitur *Mormbsterbad* in confinibus Archiducis Au-striæ, versus Mediolanum.

Quòd si quæritur: an tempore necessitatis, quo nullis re-mediis congruis maleficiũ remouerint, vti præmissum est, licitum foret, diuinatrices, quæ etiam malefícia curare & tollere solent, pro amotione talis maleficij consulere. Re-sponsio. Quicquid sit de negotio Ratisbonę peracto, exhor-tamur in Domino, vt in nullo casu, quantumcunq; necessa-rio, pro Republica diuinatrices cõsulantur, & hoc propter magnã offẽsã Diuinæ maiestatis, cùm tot alia sint nobis re-media concessa, per quæ omnino assequi poterimus, aut in propria potiri forma, aut in æquiualẽti, ita quòd omnino ve-ritas experiatur, vel ab eius ore, vt incinerari valeat, vel De' auferet ipsam de medio, aliã mortem super eã permittẽdo.

Nulla sunt Diuinatrices pro Repub. cõ-sulenda.

Media licita pro obstinata taciturnitate subiectorum quæstioni at-tendenda.

Hæc autem nobis remedia proponuntur: vt primò faciat homo id quod potest ex propria industria, & ex propria vi-rium suarum exercitatione, modis suprà tactis insistendo pluries & præsertim certis diebus, vt iam in seqẽti quæ-stione patebit. 2. Cor. 9. Abundetis in omne opus bonum.

Secundò, quòd si deficit recursum habeat pro consilio ad alios homines, qui fortè sibi remedium, de quo nunquam cogitauerat, impertiretur: eo quòd varij sunt modi ad ma-leficia tollenda.

Tertiò

Tertiò si prædicta deficiunt, habeat recursũ ad deuotas personas, iuxta illud Ecclesiast. 37. Cũ viro sancto assiduus esto, quẽcunq; agnoueris obseruantem timorem Dei. Itẽ vt sancti in patria inuocentur per eos. Quæ si omnia defecerint, recursum habeat immediatè ad Deum iudex & omnis populus ieiuniis & orationibus, vt tale maleficium sua pietate amoueatur. Sicut Iosaphat. 2. Paral. 20. Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te: & sine dubio Deus in necessitatis nostris non deficiet.

Ad Deum recurrendum.

Vnde & Augustinus & habetur 26. q. 7. non obseruabitis. Qui has & quascunque Diuinationes, aut facta, aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, scilicet opere prosequendo, aut ad domum eorũ vadit, aut in domũ suam propriam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam & baptismum præuaricasse, & paganum, & Apostatam, & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauiter incurrere, nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur. Non deficiat ergo iudex semper licitis vtendo iuxta præmissa, remediis, & finaliter subscriptis cautelis.

De tempore, & de secundo modo interrogandi. Et est adhuc duodecimus super finales cautelas à iudice obseruandas.

QVÆSTIO XVI.

Super præmissa sunt aliqua aduertẽda: Primò quòd sacratioribus diebus, & infra missarum solemnia sint maleficæ interrogandæ, ita vt populus adhortetur ad implorandum Diuinum auxilium, in generali nihil specificando, nisi vt contra quascunque Dæmonum infestationes sancti inuocentur.

Precatiões publicæ Ecclesiæ conducunt cõtra obstinationẽ maleficarum.

Secundò, ea quæ supra tacta sunt de sale & aliis rebus benedictis, cum septem verbis, quę Christus protulit in cruce, in schedula conscriptis: insimul colligatis, collo eius alligentur, longitudo Christi super nudum corpus. & extra benedicta circũcingatur: Siquidẽ longitudo ipsa commo-

Longitudo Christi alligata corpori cogat maleficas confiteri.

haberi potest: Experiẽtia docuit miro modo his rebus ipsa molestari, vixque retinere: præcipuè autem reliquias sanctorum.

His sic dispositis, & aqua benedicta in potum porrecta, disponatur iterum ad quæstiones, continuò exhortando, vt prius. Dum autem à terra eleuatur, & si per talem modum tormentatur, iudex legat vel legi faciat dicta testium, submissis nominibus, taliter dicendo, ecce per testes conuicta es, item si testes vellent se facie ad faciem adfrontare, tunc iudex interrogaret, an fateri vellet, si testes sibi in faciẽ præsentarẽtur. Vbi si annueret, tunc inducendi testes essent, & coram ea statuendi, si fortè robore, seu verecundia quicquã criminum fateretur.

Adfrontatio testium.

De indiciis cãdentis ferri.

Vltimò si videat, ipsam non velle detegere flagitia sua, interrogabit eam, an pro sua innocentia indicia candentis ferri vellet subire: Et quia illud omnes affectãt, sciẽtes quòd per Dæmones à læsione præseruantur: Vnde etiã quòd veræ maleficæ existant cognoscuntur: replicabit iudex: qua temeritate se tãtis periculis submittere possit, & omnia cõscribantur. Sed quod illud candentis ferri indicium non sit eis concedendum, inferius patebit.

Feriarum tẽpore magis cõfitẽtur maga, quàm alio tẽpore.

Aduertat etiam iudex, quòd sextis feriis præcipuè vsque dum fit compulsus pro expectatione nostri Saluatoris interrogatæ, sæpè fassæ fuerunt.

Quomodo cũ maleficis agẽdum, si nihil prorsus confiteantur.

Sed quia super extremum nos procedere oportet, videlicet super omnimodam eius negatiuam, in qua si perstiterit, iudex relaxabit eam, & sequentibus adhuc vtatur cautelis educendo eam de carcere pœnoso ad alium, pro custodia tamẽ benè munitum, ita tamen, quòd sibi omnino caueat, quòd nullo modo & tradatur cautionibus, seu fideiussoribus, nec alias manulenta decreto. Quia à talibus manulẽtè datis veritas nũquã haberetur, imò sẽper peiores efficiũtur.

Sed hoc primò procuret quòd humaniter in cibo & potu tractetur, & interim intrẽt honesti, & nõ suspecti, qui etiã frequenter de diuersis impertinentibus ei colloquantur, & tandem vt confidenter consultent, quòd fateatur veritatẽ, promittendo quòd iudex sibi faciet gratiam, & quòd velint esse tanquam mediatores: Et in finem huius intrabit iudex, & promittet facere gratiã, subintelligẽdo vel sibi aut Reipublicæ: in cuius cõseruationẽ totum quod fit est gratiosum.

Nota effectum vocabuli sibi, pro ipsi.

Si verò

Si verò sibi ad vitã promitteret, quæ supra quæst. 14. super tres modos tacta sunt, scribantur singula à notario, & sub qua forma verborum ac intentione sit gratia promissa. Et si quidem delata sic gratiam petierit, & facta detexerit, dicantur verba generalia, quòd amplius fiet illi quàm ipsa petierit, in eum finem vt ampliori confidentia loquatur.

Secunda cautela in hoc actu, quòd si omnino noluerit detegere veritatem, habeat iudex, vt supra tactum est, de eius complicibus, sine ipsius scitu examinare. Et si quid huiusmodi deposuissent, per quæ conuinci posset, hæc iudex proponat, & diligenter de singulis inuestiget: Et ad idem, si quæ instrumenta vel vnguenta & pixides in domo fuerint reperta: sibi offerantur, & ad quæ vsa fuerit, &c.

Tertia cautela, si adhuc perseuerat in sua pertinacia & habet consodales examinatas, quæ cõtra & non pro ea deposuissent, vel si non habet, procuret alium fide dignum quem nouit sibi non ingratum, sed tanquam amicum & fautorem, qui quodam sero intret ad maleficam, protrahẽdo locutiones: & tandem, si quidem non est de complicibus, fingat nimis esse tardè pro recessu, & remaneat in carcere cũ eadem, & de nocte pariter colloquantur: Si verò de cõplicibus, tunc edentes & bibentes, mutuò etiã cõferãt de rebus commissis: Et tunc sit ordinatũ, quòd stent extra carcerem in loco congruo explorantes eos, auscultantes & verba colligentes, & si opus fuerit, scriptor sit cum eisdem.

Quarta cautela, vt si tunc incipiat dicere veritatem, nullo modo differat iudex recipere eius confessionem, etiam media nocte, sed continuet quantum potest: & si in die non curet, si proroget prandium vel cœnam, sed instet quoadusque dixerit veritatem, saltem quò ad principalia. Nam per dilationes & interruptiones frequentius est repertum, quòd redeunt ad vomitum & non aperiunt veritatem quam detegere inceperant habito consilio deteriori.

Et aduertat iudex, quòd post confessionem nocumẽtorũ, hominibus aut iumentis illatorũ, inquirat, quot annis Incubum Dæmonem habuerit, & à quanto tempore fidem abnegarit. Quia sicut de iis nunquam fatentur, nisi prius alia fuerint fassæ, ita etiam omnino in fine sunt interrogandæ.

In fine interrogatorum de incubo interroganda malefica.

Quinta cautela, si prædicta omnia deficerent, tunc si fieri potest, ducatur ad aliquod castrũ, & ibi certis diebus custodia

dia mancipata, fingat castellanus se ad partes longinquas peregrinaturum, & interim familiares aliqui, vel etiam mulieres honestæ eam visitantes, promittant ei, quòd velint eam omninò dimittere liberè abire, dummodo informet eos, vel eas, de certis experimentis. Et aduertat iudex, quòd sæpissimè per talem modum fassæ fuerunt & conuictæ.

Et nouissimè in Diœcesi Argentinensi prope oppidum *Schletstatt* & castro *Konigsheym* malefica detenta, nullis tormentis & quæstionibus deduci poterat ad fatendum sua crimina: tandē modo supra dicto de castellano seruata, licet præsens erat in castro, ipsum tamen malefica æstimabat abesse, res familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiserunt, dummodo super certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quòd dolosè cum ea agerent proponeret: tandem interrogans de quibus informari vellent, vnus dixit, super grandinem excitandum alter super carnalia facta. Tandem vbi super grandinem illum informare volebat, & scutella aqua plena appa dinem, malefica sibi iniunxisset, vt digito paululum aquam imbueret, & ipsi certa verba protulisset, subito locum quem explorator nominauerat, scilicet syluam adiacentem castro, tanta tempestas & grando repleuit, sicut à multis annis visum non fuerat.

In casu tamen quo omnia deficerent, vel etiam in casu quo crimina faterentur, quid vlterius iudici per sententiam faciendum sit, vt totus processus finiatur in quo vltima pars huius operis terminatur, restat declarare.

Qualiter processus iste fidei sit debito fine per sententiam diffinitiuam terminandus.

PER Dei gratiam iis expeditis, quæ ad cognitionem proprietatum super hæresim maleficarum deseruiunt: insimul etiam qualiter processus fidei aduersus illam sit initiandus & continuandus: restat nunc discutere, qualiter talis processus per debitam sententiam sit congruo fine terminandus.

Vbi primò notandū quòd cū hæresis hæc, vt in principio huius vltimæ partis tactū est, præ aliis hæresibus simplicibus hoc habeat, ꝙ non est pura, sed mixta crimine Eccle-

siastico

siastico & ciuili, vt de se patet. Ideò de modis sententiandi tractando, primò tractandum est de quadam sententia, ad quam maleficæ solent appellare, & quia secularis iudex per se irrequisito ordinario agit. Secundò, de his, in quibus sine ordinario agere non potest. Et sic tertiò, quomodo ordinarij se exonerare possunt, patebit.

Super purgationem vulgarem & præcipuè super examen candentis ferri, ad quod maleficæ appellant.

QVÆSTIO XVII.

AN autem malefica vulgari purgatione, de qua 2. q. 4. consuluisti, & cap. monomachiam. super reatum tentatiuè purgando, & per iudicem secularē ad hoc astringenda, vel admittenda ad iudicium candentis ferri, si ad hoc appellat, & videtur quòd sic.

Appellatio ad candens ferrū.

Nam sicut duellum ad conseruationem vitæ propriè in causa criminali, vel rerum suarum in causa ciuili ordinatur: ita & iudicium cādentis ferri, per tactum vel aquæ bullientis per totum: Sed primum licitum est in aliquo casu iuxta sanctum Thomam 2.2. q. 95. in fine vltimi articuli. vbi dicit; quòd tunc duellum potest esse licitum, vbi ad communem rationem sortium appropinquat: ergo etiam in aliquo casu iudicium ferri candentis.

Item multi principes sanctæ vitæ, & qui bonorum consilio vtebantur, vt sanctus Hēricus Imperator erga coniugem virginem Kunigundam, quam de adulterio suspectam habuerat, exercuit.

Item sicut iudex, qui habet curam communitatis, licitè potest minora mala permittere ad vitandum peiora, vt meretrices in ciuitatibus, ne omnia turbentur libidinibus: iuxta Augustinum in libero arbitrio. Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine. Ita per tale iudicium, vbi quis ab insultibus & iniuriis alicuius communitatis super causam criminalem aut ciuilem liberari posset.

Si tollantur meretrices, omnia turbabuntur libidine.

Item quia minus est læsio manuum per candēs ferrum, quàm vitę interfectio per duellū, ideò si duellū admittitur,

vbi consuetudo habetur: à fortiori & examen candentis ferri.

Tētatur Deus per duellum & cādens ferrum.

Contrarium habetur 2.q 4. monomachiam. Vbi dicitur: hæc & huiusmodi sectantes Deum tentare videntur. Vbi attendendum esse dicunt Doctores, quòd quia non solùm à malo iuxta Apostolum 1. Thessal. 5. sed etiam ab habente speciem mali abstinendum est: ideò non dicitur in illo c. omnes hæc sectantes tentant Deum, sed videntur tentare, vt intelligatur, quòd posito casu, quòd aliquis talia exercens intendat alium finem, fortè rectum: quia tamen apparentia est mala, cauendum est.

Respondeo, quòd tale iudicium seu examen sit illicitum pręcipuè candentis ferri, deducitur ex duobus: Primò, quia ordinantur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur. Secundo etiam, quia huiusmodi iudicium non est authoritate diuina, aut etiam documentis sanctorum patrum sancitum. Vnde in c. consuluisti 2. q. 5. Quòd Sanctorum patrum documento sancitũ non est, superstitiosa ad inuentione est præsumendum. Et Stephanus Papa in eod. cap. Spontanea confessione vel testium approbatione, delicta concessa sunt vestro regimini iudicari: Occulta enim & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda hominum.

Quæ non docent scripta patrum sunt superstitiosa.

Differentia inter duellum & examen potius bullientis aquæ vel cādentis ferri.

Est tamen differentia inter duellum & ferri candentis examen, seu etiã potum bullientis aquæ: Quia duella magis accedunt ad communem rationem sortium, vt pote, quia pugiles sunt penitus pares virtute & arte quàm examen candentis ferri. Quia licet vtrũque ordinetur ad alicuius facti occulti inquisitionem, per aliquod factum ab homine: tamen quia in iudicio cãdentis ferri aliquis miraculosus effectus expectatur, quod non contingit in duello, vbi solummodò contingit interfectio vnius vel amborum. Ideò examen illud est omnino illicitum, licet duellum non sit ita illicitum. Incidẽtaliter tamen propter principes & iudices seculares super duellum admittendum ęst.

Aquinas & Lira probant duella.

Notandum quòd occasione horum verborum sancti Thomæ, qui hanc distinctionem ponit, Nicol. de Lira in Postilla sua super Biblia. 1. Reg. 17. occasione etiam duelli seu conflictus ipsius Dauid cum Philisteo, vult elicere, quòd in aliquo casu duellũ possit esse licitum. Ideo quòd

hoc

hoc non sit de mente Doctoris Thom. sed potiùs oppositum probat Paulus Burdegalensis contra Nicolaum præfatum: Cuius probationem benè aduertere debent principes & iudices seculares.

Primò per hoc, quia duellum, sicut & examen alterum ordinatur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur, vt suprà tactum est. Nec potest dici, quòd institutionem habuerit ex conflictu Dauid: Quia illi reuelatũ fuit à Domino interiori instinctu, vt tale certamen inire deberet, & quòd iniuriam sibi illatam per eum vindicare contra Philistæum vellet: quod ex verbis Dauids elicitur, Ego venio contra te in nomine Dei viuentis. Et sic non fuit propriè duellator, sed diuinæ iustitiæ executor.

Dauidis congressus cũ Goliath non fuit duellum.

Secundò, ex hoc, quòd præcipuè iudicibus est aduertendum, quia in duello datur potestas, vel saltim conceditur licentia vtrique interficiendi se mutuò: etiam cùm alter eorum sit innocens: Ideò præstatur auctoritas, vel saltem licentia interficiendi innocentem: quòd cùm simpliciter sit illicitum quid cõtra dicta men iuris naturalis & Diuinum præceptum; ideò omninò illicitum tam ex parte appellantis, quàm recipientis, quàm etiam iudicantis & consulentium, qui omnes homicidæ reputantur.

In duellis & pugnantes & iudices, consulentésque sunt homicidæ.

Tertiò, ex hoc, quia cùm Duellum sit singularis pugna duorum, vt per victoriam vnius appareat iustitia, tanquam per diuinum iudicium, alterius iniustitia non obstante, quia tunc Deus tentatur: Vnde redditur illicitum ex parte appellantis & recipientis. Tamen cùm ipsi iudices illis mediis iustum iudicium aut terminationem litis procurare possent, cùm hoc non faciunt, sed consulunt, vel omninò permittunt, cùm prohibere possent, consentiunt vtique ad interfectionem innocentis.

Verùm quia non est verisimile, postillatorem Nicolaum hæc latuisse aut ignorasse, ideò vbi dicit in aliquo casu duellum absque peccato committi mortali, loquitur ex parte iudicantium aut consulentium: vbi, non per ipsorum inductionem aut consilium, sed per ipsos appellantem & recipientem tale examen exercetur sine alio respectu.

Et quia non est nostræ speculationis his immorari, sed de ipsis maleficis differere, clarè patet, quòd in aliis criminalibus causis circa furtum aut latrocinium tale examẽ

inhibetur. Quanto magis hic, vbi constat, maleficas cuncta maleficia auxilio Dæmonum procurare, siue in læsionibus inferendis siue curandis, siue tollendis, aut impediendis.

Nec mirum quòd opere Dæmonum à læsionibus in tali examine præseruantur maleficæ: cùm, vt naturales tradunt, succus cuiusdam herbæ, vbi manus inunguntur à combustione possit præseruare. Et cùm ipsum Dæmonem virtutes herbarũ minimè lateant, dato quòd per interpositionem alicuius corporis inter manus deferentis, & ipsum ferrum, læsionem non interciperet, prout inuisibiliter procurare potest: Tamen per huiusmodi naturales rerum proprietates hoc efficere posset, vnde minus quàm quibuscunque aliis malefactoribus ipsis maleficis, propter intimam familiaritatem, quam cum Dæmonibus tenent tali examine sunt purgandæ: sed ipso facto, vbi ad hoc, appellant, iam vt suspectæ maleficæ sunt habendæ.

Diabolum per media naturalia posse cādens ferrum inefficax reddere.

Deseruit ad hoc factum, quod in Constantiensi Diœcesi tribus annis vix iam elapsis contigisse fertur. Nam in dominio Comitum de *Furstenberg* ad quod pertinent Nigræ syluæ, fuit malefica quædam famosa, & plurimùm ab incolis diffamata, quæ vbi per Comitem ad instantiam plurimorum fuisset comprehensa, & de plurimis indiciis super varia maleficia delata, tandem cùm inter tormenta & quæstiones interrogaretur, manus omnium volens euadere, ad examen candentis ferri appellauit. Iuuenis Comes non multùm in his expertus, examen admisit, & dum candens ferrum per tres duntaxat passus deferre adiudicata fuisset, per sex deportauit, offerens se denuò ad ipsum longiori spacio deportare. Qua ex re, dum manifestum habuissent indicium maleficij iudicare: quia nullus sanctorum præsumpsisset taliter Diuinam assistentiam tentare, ipsa tamen absoluta à vinculis, & illæsa vsque in præsens perseuerat, non tamen sine fidelium scandalo.

De Sententia Diffinitiua in se qualiter est ferenda.

QVÆSTIO XVIII.

Consequenter ad tractandũ de his, in quibus secularis iudex per se cognoscere & sentẽtiare potest diœcesanis, si libet, manentibus exoneratis, Hoc ipsũ enim præsupponimus, vt ne dũ nos ipsi Inquisitores salua

salua fide & iustitia simus ab his sententiandi modis exonerati: Verùm & ipsos Diœcesanos eadem sinceritate exoneratos affectamus, ipsorum facultatem & iurisdictionem minimè amputando. Qua tamen si vti vellent necesse foret, & nos inquisitores, iuxta c. multorum querela. de hære. in Cle. pariter concurrere.

Attendant tamen, quòd quia hoc crimen maleficarum non est merè Ecclesiasticum: Vnde nec potestatibus, nec dominis temporalibus adiudicandum & sententiandum, vt in c. inquisitoribus. §. inhibemus: de hær. libr. 6. interdictum. In quibus tamen præfata potestas diffinire & cognoscere sine diœcesanis non potest, similiter deducet.

Sed primò videndum de ipsa sententia in secundò qualiter sit ferenda. Tertiò quot modis.

De primo. Cùm secundùm August. vt 2. q. 2. c. 1. Nos in quenquam sententiã ferre nõ possumus, nisi aut conuictũ, aut sponte confessum. Et sententia sit triplex, vt dicit gl. summaria in pri. quæstionis, scilicet interlocutoria, diffinitiua & præcepti. Et Ray. explicans dicit, interlocutoria sentẽtia dicitur, quę nõ super principali, sed aliis quęstionibus profert inter principiũ causæ & finẽ emergentibus: vt est de teste repellendo, vel de dilatione causanda, vel non, & huiusmodi. Vel fortè dicitur Interlocutoria, quia inter partes loquendo profertur sine scripturæ solennitate.

Quæ interlocutoria sententia dicatur.

Diffinitiua autem sententia dicitur, quando principalis quæstio diffinitur. ff. de re iud. l. 1.

Sententia præcepti est, quando maior præcipit minori. De primis duabus nostra consequenter erit speculatio, præcipuè super sententiam diffinitiuam.

Quid sententia præcepti dicatur.

Notandum secundò, ꝙ licet in glossa præfata dicatur, ꝙ iure nulla sit. 2. q. 2. Si quando §. diffinitiua. Et post dicatur: Scias quòd duplex est ordo iuris. Vnus, qui est de necessaria substantia iudiciorũ, vt fiat litis contestatio, & lites recipiantur, si cõtra hunc ordinẽ feratur, sentẽtia non tenet. Est alius ordo qui nõ est de substãtia iudiciorũ, vt scilicet sententia non feratur sub conditione, & vt prius non pronuncietur de possessione, quã de proprietate: si tamen hoc non seruet, tenet sententia 2. q. 6. Anteriorum §. biduum.

Duplex ordo iuris, vnus de substantia, alter non.

In hac tamen causa, quia est causa fidei, & hæreseos cri-

men, licet mixtum, proceditur summariè, simpliciter & de plano, vt patet in cap. statu. lib. 6. Et qualiter ista verba intelligantur, habes suprà q. 6. & vt ibi deducitur, Iudex necessariò libellum non exigat, litis contestationem non postulet, &c. sequenti. Probationes tamen necessarias admittat, similiter citationem & protestationem iuramenti de calumnia, &c. Vnde & alius modus procedendi iam per iura noua declaratur.

Quid in processu summario attendendum indiffinitiua.

De secunda autem, qualiter sit ferenda, nota quòd proferri debet à iudice, & non ab alio, aliter non valet. Item, in loco publico & honesto etiam sedẽdo, vt 3. q. 3 induciæ §. spacium. Et similiter de die, & non in tenebris: & sic de multis, quæ ibi notantur: Tum quæ ibi continentur, quòd non diebus feriatis, & non in scriptis feratur.

Notandum, quòd quia hîc summariè, simpliciter & de plano, vt suprà tactum est, proceditur, & de verb. signif. cap. Sæpè contingit in Clem. dicitur, quòd tempore feriarum, ob necessitates hominum indultarum, à iure procedere valeat: & quòd iudex amputet dilationem. Ideo si iudici libet, seruare illa poterit, nec scripto proferre tenetur. Cùm secundum Io. Andr. plures sint casus, in quibus sine scripto sententia valet, & inter illos enumeratur consuetudo loci, vel fori dist. 11. consuetudinis. Episcopus etiam, si est iudex, potest per alium sententiã recitare, ad instar illustriũ.

Quando executio sentẽtiæ sit differẽda.

Item nota, quòd licet in actionibus criminalibus executio sententiæ non sit differenda, fallit tamen hoc in aliquibus casibus, præcipuè quatuor: sed pro hac materia capiuntur duo. Primò si lata est in muliere prægnante: differtur enim vsque ad tempus partus. ff. de re iudic. in l. prægnantis. Item cùm quis est confessus crimen, & postea negat. Et intellige, si confessio prius non fuit reiterata, modo quo suprà tactum fuit quæstione decima quinta.

De tertio autem, quot scilicet modis sit ferenda, quia consequenter vsque in finem operis de his tractabimus, sunt tamen adhuc aliqua præmittenda, de modis quibus persona delata redditur suspecta, eò quòd variæ sententiæ super varias suspiciones sunt ferendæ.

Quot

Quot modis capiatur suspicio pro sententia ferenda.

QVÆSTIO XIX.

SVspecti de hæresi, vel alio crimine, quot modis & quibus dicendi sint, & an in tali casu pro tali crimine, ex illis iudicandi & sententiandi sint, vbi quæritur: Respondendum est & per antiqua & noua iura. Nam gl. super c. nos in quenquam, in præcedenti quæstione allegato, dicit quòd quatuor sunt modi conuincendi reum, aut scilicet iure, vt instrumentis & testibus, aut facti euidentia: Extrà, de cohab. cle. c. tua, aut iuris interpretatione, vt sæpius citatum esse reum. 3. q. 9. decreuimus, aut violenta suspicione 32. q. 1. dixit.

Quatuor modis conuincendi reum.

Notat etiam Canonistæ, quòd triplex est suspicio. Prima temeraria, de qua canon. Nullũ iudiceteris suspicionis arbitrio 2. q. 1. Secunda probabilis, & hæc purgationem inducit, non autẽ prima, vt 2. q. 4. presbyter. Tertia est violẽta, quæ condemnationem inducit. Et de hac intelligitur dictũ Hieron. quòd vxor dimitti potest propter fornicationem, aut fornicationis suspicionem 23. q. 1. dixit.

Triplex suspicio.

Nota insuper quòd secunda, quæ est probabilis, admittitur ad semiplenam probationem, vt extra de præsumpt. in multis. Vnde coadiuuat ad probationẽ, si adsint alia adminicula: vnde non solùm admittitur ad purgationem inducendam, sed etiam ad arbitrationem. De violenta etiã quæ ad condemnationem sufficit, nota quòd est duplex, dum quędã iuris & de iure: Vt cùm ius fingit & statuit aliquid super facto, & contra hanc nõ admittitur probatio. extra: de spõsa. nec qui fidem. Vbi dicitur, quòd si quis dederit fidem mulieri de contrahendo matrimonio cum ea, & postea copula sequitur, matrimonium esse præsumitur, & probatio in contrarium non admittitur. Quædam est iuris, sed non de iure, vt vbi ius pręsumit, sed nõ statuit aliquid, vt si vir diu mulieri cohibitauit, præsumitur ab eo cognita. 27. quæst. 1. dixit: Et contra hanc admittitur probatio.

Duplex suspicio violenta.

Suspicio Iuris & de iure.

Applicando ad propositum nostrum super hæresim maleficarum & super noua iura, dicimus, quòd in iure triplex suspicio seu crimẽ hæreseos habetur: prima est modica, secunda magna, tertia maxima.

De triplici suspicione hæreseos.

Prima quæ est modica, in iure vocatur suspicio leuis. Ita

habetur capit. Accusatus. de hæret. lib. 6. in princip. vbi dicitur: Si autem leuis & modica suspicio illa fuit, & relabatur, quanquam ex hoc sit grauiter puniendus, non tamen debet pœna in hæresim relapsorum puniri. Et hæc suspicio ideo dicitur modica siue leuis, tum quia modica & leui defensione tollitur, tum quia ex modicis & leuibus oritur coniecturis. Vnde dicitur modica à modicis indiciis, & dicitur leuis à leuibus coniecturis.

Exempla leuis suspicionis de malefica.

Vt pote in simplici hæresi circa fidem, si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita vel moribus à communi conuersatione fidelium deuiātes, vt patet c. excommunicamus. primo. extra, de hæresi. circa maleficarum hæresim. Simili modo vbi cōuēticula in angariis, aut sacratioribus anni temporibus, in cāpis, aut syluis, siue de die, siue de nocte cōuenirent, aut aliquę seorsim reperirentur, aut nō frequentare diuina temporibus consuetis & modis consuetis, aut cum suspectis maleficis familiaritates secretas contrahere. Tales enim leuiter ad minus de hæresi habentur suspecti, eò quòd talia frequēter facere huiusmodi hæretici comprobantur. De qua etiam leui suspicione habetur C. de hær. lib. 1. in fine, vbi dicitur, Hæreticorū vocabulo continentur, & latis aduersus eos sententiis debent succumbere, qui vel leui argumento à iudicio catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deuiare.

Et huic sententiæ concordat Hostiensis in summa, titulo. de præsumptione. §. finali vbi dicit, Notandum, quòd quamuis hæretici leui argumento detegantur, scilicet, ad hoc quòd suspecti habeantur, tamen non debent vt hæretici haberi: & probatur per præcedentia.

De vehemēti suspicione hæreseos vel maleficij.

Secunda suspicio quæ est magna, in iure vocatur vehemens, siue fortis, de qua iterum in allegato capitulo, Accusatus, in principio etiam sic habetur, Accusatus de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemēs suspicio orta erat, &c. Ibi enim hæc cōiūctio, Et, nō tenetur copulatiuè, sed expositiuè, vt notat Ioannes Andreas ibidē. Vehemēs autem idem est quod fortis, vt dicit Archidiaconus super allegatū canonē, accusatus. Et verbo vehemēs, vt dicit Papias & Hugitio quòd vehemēs idē est quòd fortis siue grandis. Allegat etiam Gregorium primo moralium. Ventus vehemens irruit: Vnde dicimus aliquem vehemen

hemen

hementem habere casum, cùm habet fortem. Hæc ibi.

Ergo suspicio magna dicitur vehemens, siue fortis: & sic nominatur, quia non nisi vehementibus & fortibus defensionibus repellitur, & etiam quia ex magnis & vehementibus ac fortibus oritur coniecturis, argumentis & indiciis: Vt pote in simplici hæresi, si aliqui comperiantur, qui eos sciunt hæreticos fore occultant, fauorē impēdunt, associant, visitant, munera offerunt, recipiunt defendunt & similia exercentes. Tales namq; de hæresi vehementer suspecti sunt: Et similiter cognoscuntur circa hæresim maleficarum, eò quòd suspicio oritur, quòd participent cum eis in crimine.

Et præcipuè notātur hîc mulieres aut viri, qui ad amorem vel odium inordinatum licèt nō ad alias læsiones hominum tendāt, aut iumentorum, solent maleficiare. Similia enim, vt præmissum est, in quacumque hæresi exercentes, vehemēter sunt suspecti. Vt patet præalleg. ca. accusatus. § illo verò, & per notata ibidem per Archidiaconum. Cùm nō sit dubium eos talia facere in fauorem hæreticæ prauitatis.

Tertia suspicio est maxima, & in iure vocatur violenta. ca cum contumacia, & c. cùm accusatus. lib. 6. de hæresi. & per notata per Archidiaconū & Ioan. And. super cap. accusatus, & verbo vehemens: vbi dicunt: dicit vehemens non violenta, suprà de præsumpt. c. literas. De hac suspicione loquitur Canon distinc. 34. quorundā: & hæc præsumptio seu suspicio dicitur violenta, tum quia violenter cogit & arctat iudicem ad credendum, nec tergiuersatione refellitur qualicunque. Tum quia ex violentibus, conuincentibus atque coërcentibus oritur coniecturis.

De violenta & maxima suspicione hæreseos.

Exempli gratia, in simplici hæresi, si aliqui reperiantur qui hæreticos adorauerunt, id est, reuerentiam suo amore exhibuerint, consolationem vel communionem ab eis acceperunt, vel similia quæ ad ritum eorum pertinent, perpetrauerint: Tales namque violenta suspicione de hæresi & hæreticorum credentia sunt conuicti. per capit. filii, & per capit. accusatus de hæresi, libr. 6. & per notata per Archidiaconum, super capit. quicunque hæreticos, & verbo credentes. eod. libro 6. cùm non sit dubium eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis.

Super hæresim verò maleficarum à simili, qui perpetrant ea, quæ ad ritum maleficarum pertinēt. Et talia cùm

Exempla præsumptionis violentæ.

sunt varia, videlicet aliquãdo per verba solùm contumeliosa, dicendo: Tu senties in breui quę tibi eueniēt, vel similia in effectu: & per tactũ, solùm tãgendo hominē, aut bestiã manibus: aut per visum tantùm se manifestando nocturno vel diurno tẽpore cæteris dormiētibus in cubilibus: Et hoc vbi homines aut iumenta nituntur maleficiare. Licet circa grãdines varios alios obseruãt modos, se aliis offerẽdo cæremoniis, circa flumen aliquod se agitando diuersimodè, vt in præcedentibus circa modos maleficia inferendi patuit. Tales vtique violenta suspicione super hæresim maleficarum, vbi reperiuntur, & fama laborat, sunt cõuicti: Præsertim vbi effectus est subsecutus in maleficio, siue statim, siue per successum tẽporis. Quia tunc euidēs factũ concurrit siue indicium facti, vbi instrumēta maleficij in aliquo loco reposita reperirentur: Licèt successus temporis non ita aggrauaret ad euidentiam facti, manet tamen suspecta vehementer, & à fortiori amplius circa simplicem hæresim.

Et si quæritur, nunquid diabolus absque visu, aut tactu mulierum maleficiare possit homines seu iumenta. Respondetur vtique, si Deus permittit. Sed quia maior Dei permissio, vbi creatura Deo dicata, per fidei abnegationē, & aliis horrendis sceleribus concurrit, ideo & diabolus amplius talem modum maleficiandi creaturas affectat. Imò & dici potest, quòd diabolus etiamsi absque malefica posset, adhuc summè, per maleficam talia exercere affectat, variis respectibus, vt in præcedentibus patuit.

Diabolus libentius agit per creaturas, quàm solùm quò creatorē magis offendat.

Epilogando ad nostrũ propositum super modos & præsumptiones iudicandi, dicendum, quòd super præfatam distinctionē, suspecti de hæresi maleficarũ sunt in triplici genere, cùm quidã leuiter, quidam vehementer, & quidam violenter. Leuiter sunt suspecti qui talia modica vel leuia peragunt, ꝙ ex eis oritur modica vel leuis suspicio contra eos de tali hæresi. Et licet, vt dictũ est, vbi quis sic inuenitur suspectus, nõ sit hæretic⁹ habẽdus, tamē debet sibi indici canonica purgatio, vel iniungi tãquã pro leui abiuratio.

Etiam propter leuē suspicionem maleficij iniungitur purgatio vel abiuratio.

Et quidē quòd purgatio possit ipsi indici, habetur c. excõmunicamus. 1. in prin. Extrà de hær. vbi dicitur. Qui autē inuenti fuerint sola suspicione notabiles, suspicione probabili, hoc est, leui, & quę leuiter apparet: dicit Host. Sequitur, nisi iuxta cõsiderationē suspicionis, qualitatēq; personę pro-

priam

priā innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur. Ita quòd si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tūc velut hæretici condemnentur. Hæc ibi.

Et nota quòd indicta sibi purgatione canonica siue cōsentiat, siue non, siue deficiat, siue non, sit per omnia iudicādum sicut de diffamato de hæresi, cui est purgatio canonica indicenda.

Sed & hoc, quòd abiuratio possit tali indici tāquam leuiter suspecto de hęresi, patet per c. accusatus, in prin. vbi dicitur: Accusatus de hæresi vel suspectus contra quem de hoc crimine magis & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsam, censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam, hæreseos crimen probatum non fuerit contra ipsum. Si autem modica & leuis fuit suspicio, illa quanquā ex hoc sit grauiter puniendus, tamen non debet in hæresim relapsorum pœna puniri. Hæc ibi.

De vehementer suspectis.

Quidā autē, cū sint suspecti vehementer, & sunt illi qui talia vehemētia & fortia peragunt, quòd ex eis oritur vehemens & magna suspicio: & tales, licet nō sint hæretici, nec vt hæretici condemnandi, eo quòd expressè habetur extra de præsump. c. literis. §. quo circa. Nullus pro suspicione vehemēti est de tāto crimine cōdēnādus. Nam ibi ita dicitur.

Quocirca mandamus, quatenus cùm propter solam suspicionem, quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, tamen de tali sic vehementer suspecto debet sibi mandari quòd abiuret generaliter omnē hæresim & specialiter in quam incidit, tanquam vehementer suspectus per allegatum cap. accusatus, in principio. vt est dictum, & per c. inter sollicitudines, extra de pur. ca. & per c. litera, extrà de præsumptione.

De relapsis hæreticis & maleficis.

Quòd si postmodum relabatur vel in pristinam, vel in aliā, vel in eos quos scit maleficos, aut hæreticos associet, visitet, vel deducat, vel cōsulet munera donando, vel mittat, seu fauorem eis impendat, relapsorū pœnā non euadet: per allegatū cap. accusatus Vbi dicitur sic. Eū verò, qui in vna hæreseos specie vel secta cōmisit, aut in vno articulo fidei seu sacramento Ecclesiæ errauit, & postmodū hæresim sim-

pliciter vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliam speciē hæreseos, siue sectam, ac alio articulo seu sacramento committit, volumus vt relapsum in hæresim iudicari. Ille ergo de cuius relapsu in hæresim ante abiurationem constiterit, vel nunc constat, si post illam abiurationē receptet hæreticos, deducat, visitet, siue associet; ac dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impēdat, & infrà. &c. meritò debet iudicari relapsus: cùm illum ex approbato à se prius errore non sit dubium illud fecisse. Hæc ibi.

Tres casus quibus abiurātes plectūtur pœna relapsorū.

Ex quibus verbis apparet, quòd in tribus casibus in genere suspectus de hęresi vehemēter, postquam abiurauit, pœna plectitur relapsorum. Primus est, quando relabitur in eādē & pristinam hæresim, de qua suspectus fuerat vehementer. Secundus, quando hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, & relabitur tamen in aliam hæresim: esto quòd de ea antea nunquā suspectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius, quando hæreticus receptat, & eos deducit, & fauorem impendit. Et hic casus complectitur multos casus, & habet multos sinus, vt patet in allegato §. cùm verò, in c. accusatus, frequentius repetito.

An renuens abiurationem statim seculari iudici sit ad pœnam tradendus.

Sed quæritur, quid agendū, si talis vehementer suspectus ad mandatum sui iudicis non consenserit continuè abiurare, an tradēdus sit seculari arbitrio potestatis animaduersione debita puniendus, per ca. ad tollendam. §. in præsenti verò. respondetur nequaquā, quia c. illud & §. eius, expressè loquitur non de suspectis, sed de manifestè deprehensis in hæresi, &c. Et rigorosis cōtra deprehensos manifestè, quàm contra suspectos tantummodo est agendum.

Et si quæritur, qualiter ergo sit procedendum contra talē. Respondetur, quòd procedet contra eum per cap. excōmunica. 1. & per § qui verò sola suspicione, &c. superius inserto. & excommunicabitur: In qua excommunicatione, si per annum steterit est vt hæreticus condemnandus, per alleg. c.

Quidam autem suspecti sunt violenter, & sunt illi, quia talia violenta peragūt, quòd ex illis oritur violenta suspicio contra eos. talis est hæreticus habēdus & sicut de deprehēso in hæresi est de eo per omnia iudicandum: per ca. excōmunicamus, 1. extra de hæresi. §. qui verò. & per c. cùm cōtumacia. & per c. vt efficiū. lib. 6. Nam vel fatētur crimē, vel non si sic, & volūt redire: & hæresim abiurare ad pœnitētiā

recipiendi

recipiendi sunt:per ca. ad abolendam. & per c. excõmunic. 2. §. fi. Quòd si non consenserint abiurare, tradendi sunt curiæ seculari, animaduersione debita puniendi, per c. ad abolendam. §. 1. allegatum.

Sũmus hæreticus & maleficus qui cõ-fitendus.

Si autem non fatetur crimen, posiquam est conuictus, nec consentit abiurare, est vt hæreticus impœnitens condemnandus, per c. ad abolendã. Violenta enim suspicio ad condemnandum sufficit & probationem in cõtrarium non admittit: Vt habetur extra, de præsum. c. literis. & ca. afferre. Et cùm hæc discussio locum habet in simplici hæresi, absque euidentia aut indicio facti. Sicut in sexto modo sententiãdi patebit: vbi quis vt hæreticus condemnatur, etiamsi non sit hæreticus in re. Quãto magis circa hæresim maleficarũ, vbi semper concurrit aut euidens factum in pueris, hominibus, aut iumẽtis maleficiatis, aut indiciũ facti, puta per instrumenta reperta.

Et licet in simplici hæresi pœnitentes, & abiurantes, ad pœnitentiã & ad perpetuos carceres recipiantur, vt tactum est, in hac tamen hæresi, licet Ecclesiasticus Iudex recipiat vt sic ad pœnitentiam, ciuilis tamẽ propter malefacta circa damna tẽporalia, vltimo supplicio punire potest, nec Ecclesiasticus ipsum impediat: qui licet non eum tradat ad puniendum, tamen relinquere potest.

Super primum modum sententiandi.

QVÆSTIO XX.

Repetitio omnis generis maleficorum.

QVia ergo delata persona, vel reperitur immunis: & absoluenda totaliter, vel reperitur solùm diffamata de hæresi generaliter, vel reperitur vltra infamiam quæstionibus & tormẽtis exponenda aliqualiter, vel reperitur suspecta de hæresi leuiter, vel reperitur suspecta de hæresi violẽter, vel reperitur diffamata de hæresi & suspecta insimul, & cõmuniter, vel reperitur cõfessa hęresim, & pœnitens, & nõ relapsa veraciter, vel reperitur confessa hæresim, & pœnitens, sed relapsa probabiliter, vel reperitur confessa hæresim & impœnitens sed non relapsa realiter, vel reperitur confessa hæresim & impœnitens, atque relapsa certitudinaliter, vel reperitur non confessa: sed conuicta de hæresi legitimis

testibus

testibus,& aliàs iudicialiter, vel reperitur cõuicta de hæresi,sed fugitiua,vel absens contumaciter,vel reperitur maleficia non inferendo, sed tollendo per remedia illicita & incongruenter,vel reperitur vt maleficus sagittarius & armorum incantator interimendo lethaliter,vel reperitur vt malefica obstetrix,infantes Dæmonibus execrando hostiliter,vel reperitur remedio appellationis se tuendo friuolè & fraudulenter. Et si quidem reperitur immunis totaliter erit per sequentem modum sententiandũ finaliter.

Vbi notandum,quòd persona delata, tunc reperitur immunis totaliter, quando processus, meritis diligenter cum bono consilio peritorum discussis,non cõuincitur,nec confessione propria:nec facti euidentia,nec testium productione legitima:quia videlicet discrepant in principali:nec etiã aliàs illa persona fuit suspecta aut diffamata publicè de antedicto crimine. Quia secus, si de aliquo alio crimine esset diffamata.Nec etiã sunt indicia facti contra talẽ personã, circa tale talis practica. seruatur,qui, absoluenda est per Episcopum aut Iudicem per sententiam tenoris sequentis.

Forma sententiæ absolutoriæ & diffinitiuæ.

NOs N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis,&c. Attendentes, quòd tu talis de tali loco,& talis Diœceseos,fuisti nobis delatus, vel delata, de tali hæretica prauitate,scilicet maleficarũ, attendentes etiã illa esse talia,quòd non valebamus,nec debuimus conniuẽtibus oculis pertransire, descendimus ad inquirendum, si prædicta fulcirentur aliqua veritate,testes recipiendo,te examinando & alia faciendo quę decebant secundùm canonicas sanctiones. Quapropter visis,& diligenter examinatis omnibus actis & actitatis in hac causa,habitóque consilio peritorum in iure ac etiam in Theologica facultate illóque sæpius repetito sedentes pro tribunali more iudicis iudicantis ac habentes præ oculis solum Deum, & negotij veritatem,sacrosanctis Euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat & oculi nostri videant æquitatem ad nostrã diffinitiuã sentẽtiã procedimus in hũc modũ,Christi nomine inuocato. Quia per ea quę vidimus & audiuimus & producta & oblata, acta & actitata sunt corã nobis in præsenti causa, non inuenimus aliquid contra te legitimè probatum fore de iis de quibus delatus fueras

fueras coram nobis, pronunciamus, declaramus, & sententialiter diffinimus, contra te non esse actum legitimè corã nobis, propter quod possis & debeas vt hæreticus aut maleficus iudicari, nec suspectus haberi aliqualiter de hæretica prauitate. Quare à præsenti instantia, inquisitione, & iudicio, totaliter te relaxamus. Data fuit hæc sententia &c.

Caueatur, vt non ponatur in sententia quacunque, quòd delatus sit insons, vel immunis, sed quòd non fuit probatum legitimè contra eum, quia si postmodum temporis processu iterum deferatur, & legitimè probetur, potest nõ obstante prædicta absolutoria sententia condemnari.

Nota etiam quòd eisdem modis absoluendus est quis, quãdo est delatus de receptione, defensione, seu alia fautoria hæreticæ prauitatis, vbi nihil probatur legitimè contra eum, Secularis Iudex commissione Episcopi modo suo iudicabit.

Super secundum modum sententiandi delatam, & tantummodò diffamatam.

QVÆSTIO XXI.

Secundus modus sententiandi est, quandò delatus vel delata, processus, meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum, reperitur tantummodò de tali hæresi diffamatus, in aliqua villa, ciuitate, vel prouincia. Et hoc est, quando delatus talis non conuincitur, nec propria confessione, nec facti euidentia, nec testium productione legitima: nec sunt quæcunq; indicia alia probata cõtra eum, nisi præcisè sola infamia: ita quòd in speciali nullũ probatur maleficium perpetratũ, quòd quidem probare potest super vehementem aut violentam suspicionem, quãdo verba comminatoria super læsionem inferendam, protulisset, dicendo in effectu vel in sententia: Tu breui tu senties quæ tibi euenient: & post effectus aliquis fuisset subsequutus in læsione corporum, aut iumentorum.

Quomodo sẽtentia concipienda super magnam quæ sola fama laborat.

Circa illum igitur contra quem nihil probatur, nisi præcisè infamia, talis practica est seruanda. In tali enim casu, quia sententia non potest pro delato ferri, absoluendo eũdem, sicut in primo modo tactum est: sed cõtra indicendo

ipsi

ipsi canonicam purgationem. Ideò episcopus, seu eius officialis aut Iudex, aduertant primò, quòd in causa hæreseos non refert, an aliquis sit tantummodo apud bonos & graues personas diffamatus: imo attenditur hîc, quòd etiam apud quoscúnque viles & simplices sit diffamatus.

Et ratio est, quia à quibus quis potest accusari in crimine hæreseos, apud illos etiã potest quis infamari. Sed quilibet hæreticus potest à quibuscunque personis accusari, cùm tantummodo inimici capitales, vt suprà patuit, excipiũtur. Ergo apud illos potest infamari.

Feret ergo Episcopus seu Iudex super canonicam purgationem sententiam per hunc modum, vel consimilem.

Sententia definitiua.

NOs N. miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis dominij, cõsiderantes quòd meritis processus facti per nos contra te talem, talis Diœceseos nobis delatum de tali hæretica prauitate, diligenter discussis, &c. Non inuenimus te confessum, nec etiam conuictum de prædicta labe, nec aliàs suspectum ad minus leuiter, nisi quod te reperimus legitimè & veraciter, in tali villa, aut ciuitate, vel Diœcesi, & apud bonos & malos publicè diffamatum. Quapropter ad purgandum huiusmodi infamiã, & vt bonos odor in cœtu fidelium existat, tibi indicimus canonicã purgationẽ, vt est iuris, assignando tibi talẽ diẽ talis mensis, & talẽ horã diei, in qua cõpareas personaliter corã nobis, vt purges tuam infamiã tanta manu ordinis tui. Qui quidem compurgatores sint homines fide Catholici, ac vita probati, & qui conuersationem tuam ac vitam nouerunt, non tam moderno tempore, quàm transacto: Significãtes, quòd si in purgatione defeceris, te habebimus pro cõuicto prout volunt canonicæ sanctiones.

Compurgatores purgandi canonicè.

Hîc autẽ considerandũ est, quòd quando aliquis reperitur de aliqua hæresi publicè diffamatus, & contra eum aliquid nõ probatur nisi infamia ipsa, sola indicitur illi Canonica purgatio, hoc est, quòd habeat aliquos viros, septem, decẽ viginti vel triginta, secundũ quod plus vel minus & in locis pluribus vel paucioribus magis vel minus insignibus, fuerit diffamatus, qui sunt suæ conditionis seu ordinis:

Quid vocetur purgatio canonica.

nis: Vt si diffamatus sit religiosus, & illi sint religiosi, si clericus secularis, & illi clerici seculares, siue milites, & illi milites qui purgant eum à crimine, de quo est diffamatus. Qui compurgatores dicuntur esse homines fide catholici, & vita probati, qui & illius conuersationem & vitam non tam moderno tempore, quã antiquo nouerunt: Vt habetur extrà. de purg. ca. inter sollicitudines.

Si autem se purgare noluerit, excommunicetur, quam excommunicationem si per annum sustinuerit animo indurato, ex tunc vt hæreticus condemnatur, iuxta ca. excommunicamus itaque. §. qui autem.

Renuens purgari canonica purgatione, excommunicatur.

Si autem se purgare decreuerit, sed in purgatione defecit, hoc est quòd purgatores tales & tantos, prout ei iniunctum fuit, qui eum purgent, non inuenerit, pro conuicto habetur, & sic vt hæreticus condemnatur. Vt habetur extra. de hær. excommunicamus. 1. §. adiicimus. & ver. qui non se. & de purg. cap cùm dilectus.

Considerandum autem est hìc, quòd quando dicitur, quòd indicatur diffamato, quatenus purget se trina vel quarta manu ordinis sui, quòd ordo sumitur ibi in genere, & non in specie. Vnde si episcopus purgandus est, non negatur quin cùm Episcopis purgãdis possint admitti Abbates, & religiosi presbyteri, & in aliis pari forma, de purgatione canonica. Quotiens purgabit autem se diffamatus per modum qui sequitur: Vt colligitur extra. de pur. c. quotiens. §. porro. & c. accepimus. Quoad secundum.

Quid significet manu ordinis sui se purgare.

Adueniente autem termino eidem diffamato ad se purgandum canonicè assignato, comparebit personaliter purgandus, cum suis coniuratoribus coram episcopo inquisitore, in loco vbi noscitur infamatus: & ille qui diffamatus est ponens manum super librum Euangeliorum ante eum positum dicet sic.

Coniuratores purgantes se.

Ego iuro super ista quatuor Euangelia sancta Dei quòd talẽ hęresim (exprimẽdo eã) de qua sum diffamatus, nunquã tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo nec credo.

Negabit scilicet illud cum iuramento, de quo est diffamatus, quicquid sit illud.

Iuramentum purgantis se canonicè.

Quo facto omnes Cõpurgatores ponent manum super librum prædictũ Euangeliorũ. Et quilibet dicet ita. Et ego iuro super ista sancta Dei Euangelia, quòd credo ipsũ verũ

iurasse,

iurasse. Et tunc canonicè est purgatus.

Diffamatus in pluribus locis etiā multis locis purgatur.

Considerandum est etiam, quòd diffamatus de hæresi, ibi est purgandus, vbi noscitur diffamatus: Et si fuerit in multis locis infamatus, imponatur illi, vt in omnibus illis fidem catholicam publicè profiteatur, & detestetur hæresim, de qua noscitur infamatus: de purga, cano. inter solicitudines.

Semel purgatus, si recidat, habetur pro relapso.

Nec contemnat qui canonicè de hæresi se purgauit, nam si post purgationem incidit in hæresim iam purgatam, pro lapso habetur, & vt relapsus tradendus est curiæ seculari. Iuxta capit. excommunicamus. 1. §. adijcimus, & versic. vel si est post purgationem, & capit. ad abolendam. § illos quoque. Secus autem si in aliam hæresim incidit, de qua se ante non purgauit. Iuxta capitulum allegatum.

Super tertium modum sententiandi diffamatam, & quæstionibus exponendam.

QVÆSTIO XII.

TErtius modus processum fidei finiendi, & terminandi est, quando delatus de hæresi, processus meritis diligenter consideratis, cum bono consilio peritorum reperitur varius, vel habens indicia contra se ad quæstiones, q̃ scilicet exponatur quæstionibus & tormentis: Vt si quæstionatus nihil concesserit, & propterea pro immuni & innocente habeatur. Et hoc est, quando delatus non est deprehensus, nec propria confessione, nec etiam facti euidentia, nec testium legitima productione, nec sunt indicia ad talem suspicionem, vt habeat hæresim abiurare: Est tamen in suis confessionibus varius: Vel aliàs sunt indicia sufficientia ad quæstiones & tormenta. Circa istum talis practica est seruanda.

In tali autem casu, quia sententia interlocutoria est contra delatum ferenda, & non pro eo: Ideò per inquisitorem coniunctim & non diuisim est ferēda: iuxta c. multorū. Inprimis si talis steterit in negatiuis firmiter, & nullatenus, licet inductus per probos viros, fateri voluerit veritatem, feretur sententia, quæ videtur sapere vim diffinitiuæ sententiæ, per modum tenoris sequentis.

Nos

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris ditioni talis domini subiectis, attendentes meritis processus facti per nos contra te talem, talis loci, talis Diœceseos, & diligenter examinatis, quòd tu es varius in tuis confessionibus, & nihilominus sunt indicia multa, quæ sunt sufficientia ad te exponendum quæstionibus & tormentis. Ea propter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures Iudicum non offendas interloquendo, declaramus, indicamus, & sententiamus die præsenti, & hora tali, te supponendum quæstionibus & tormentis. Lata fuit hæc sententia.

Sententia super varium reum ad quæstioni subiiciendum.

Si verò quæstionandus reperiatur varius & insimul sint indicia alia ad quæstiones sufficientia, ponetur vtrumque in sententia, vt in prædicta positum est. Si autem hæc duo non concurrant, sed vnum tantùm, vt pote varietates, scilicet, ne aliis indiciis vel alia indicia, sine varietate ponetur in sententia, vt inuenitur. Sententia autem lata mox exequatur, vel exequi simuletur. Non sit tamen Iudex multùm voluntarius ad quæstionandum aliquem: Nam quæstiones & tormenta non inferuntur nisi in defectu aliarum probationum. Et ideo perquirat alias probationes: quòd si non inuenerit, & tenet probabiliter, quòd delatus est culpabilis sed metu negat veritatem bonis modis, & quandoque cautelosis interdum adhibitis, eius amicis inducentibus ad veritatem dicendam, faciat suam diligentiam, vt ab ore eius habeat veritatem, & negocium non festinet. Nam meditatio frequens & carceris calamitas, ac replicata informatio proborum virorum deponunt ad veritatem eruendam.

Executio simulanda.

Informatio discretorũ virorum disponit ad veritatem dicendam.

Quòd si delato conuenienter expectato, & tempore congruẽter prorogato, ac delato multipliciter informato, credant fide bona Episcopus & iudex omnib. consideratis, ipsum delatum negare veritatẽ, quæstionent eum moderatè, sine tamen effusione sanguinis, scientes ꝙ quæstiones sunt fallaces & inefficaces. Nã aliqui sunt ita molles corde, & vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent quæcunq; falsa. Aliqui autẽ sunt ita pertinaces, ꝙ quantũcunq; vexarẽtur, ab eis veritas nõ haberetur. Aliqui sunt, qui fuerũt aliàs quęstionati, & istorum aliqui melius sustinẽt quęstiones, quia brachia statim trahuntur & flectũtur, aliqui autem remanent debiliores, & sic minus sustinent

quæstiones, aliqui etiam sunt maleficiati, & in quæstionibus maleficiis vtuntur, qui ante morerentur, quàm aliquid faterentur: efficiũtur enim quasi insẽsibiles. Quare in quæstionibus cum maxima prudentia est agendum, & ad conditionem quæstionandi quam plurimum attendendum.

Continuatio & iteratio tormentorum multum differunt.

Cùm autem lata fuerit, mox ministri se disponant ad quæstionandum delatum. Et cùm disponunt se, Episcopus aut iudex, & per se, & per alios bonos viros fidei zelatores inducant quæstionandũ ad fatendum liberè, etiã compromittẽdo, ad cõseruationẽ vitę, si opus sit, vt suprà tactũ est.

Quòd si nec sic poterit ad terrorem, vel etiam ad veritatem fatendam induci, poterit secundum diem vel tertium assignare, ad continuandum tormenta, non ad iterandum. Quia iterari non debent, nisi nouis superuenientibus indiciis cõtra eũ, & tunc possunt. Sed cõtinuari nõ prohibetur.

Dicitur ergo sic. Et nos N. & episcopus & N. Iudex (si adsit) præfati assignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, *vt à tuo ore proprio* veritas eruatur, & totum ponatur in processu, & infra tempus eidem assignatum, & per se & per alios probos viros, inducent eum ad fatendum veritatem.

Experientia & varietas negociorum docet iudices.

Quòd si fateri noluerit, die assignata poterũt quæstiones cõtinuari: Et sic quæstionetur eisdem vel aliis grauioribus tormentis, fortius, vel leuius, secundum maiorem culparum grauitatem. Et poterunt Iudices multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis, vt veritas habeatur, quas magis docet experientia atque vsus, & negociorum varietas, quàm ars alicuius, seu aliqua doctrina.

Vbi aũt decenter quæstionatus, & tormentis expositus, noluerit detegere veritatẽ, amplius non vexetur, sed liberè abire dimittatur: Si aũt perstiterit in ipsa confessione, & prodierit veritatem, culpam propriam cognoscendo, & ab Ecclesia veniã postulãdo, tanquã deprehensus in hæresi, propria confessione, sed pœnitens: iuxta c. ad abolendã. § pręsenti: abiuret, & sententialiter vt deprehensus publicè condemnetur, per modum, quo condemnantur in hæresi. deprehensi propria confessione: Vt dicetur infrà in octauo modo expediendi huiusmodi deprehensos, videatur ibi.

Maleficissimus maleficus vt puniendus.

Vbi verò veritatẽ prodierit, & non pœnituerit, sed in hęresi pertinaciter perstiterit, & relapsus nõ fuerit, condemnabitur,

nabitur,iuxta cap. ad abolendam,§.præſenti. & expectatus competenter informatus decenter tradetur brachio ſeculari,vltimo ſupplicio feriendus, vt dicitur infrà in 10. modo. Si autem relapſus fuerit, condemnabitur per modum, quo dicetur infrà in decimo modo proceſſum aliquem terminandi. Videatur ibi.

Hîc autem eſt diligentius attendendum, quòd ille qui quæſtionandus eſt,ante quæſtiones,interdum contra ſe nihil cõfitetur, nec aliquid probatur propter quod poſſit nec debeat hæreſim abiurare, nec propter hæreſim condemnari,& de talibus agitur hîc,& dictum eſt ſtatim.Interdũ autẽ ipſe delatus eſt in hæreſi deprehenſus, vel alias ſunt alia cõtra eum prolata indicia, propter quæ debet abiurare, vt leuiter vel vehementer de hæreſi ſuſpectus,propter quæ nõ eſt quæſtionandus. Sed ſi vltra hoc negat aliqua quæ non probantur, ſed ſunt indicia ſufficientia ad quæſtiones, & cùm pro talibus quæſtionantur, ſed nihil propter quæſtiones confiteantur, *nihilominus iſte non eſt abſoluendus*, iuxta primum modum:ſed ſecundùm probata contra eum procedatur, & abiurabit vel vt ſuſpectus, vel vt deprehenſus, ſi vir: prout proceſſus merita exigent & requirent.Si verò propter quæſtiones confiteatur illa, vel eorum aliqua,propter quæ quæſtionatur, tunc abiurabit hæc,& illa, & pro iſtis & illis ſententia contra eum eſt ferenda.

Super quartum modum ſententiandi delatum & ſuſpectum leuiter.

QVÆSTIO XXIII.

Qvartus modus proceſſum fidei ſententiandi & terminãdi, eſt quando delatus de hæreſi, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono cõſilio in Iure peritorũ, reperitur tãtum ſuſpectus de hæreſi leuiter. Et hoc eſt, quando delatus de hæreſi nõ cõprehẽditur, nec cõfeſſione propria,nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima,nec alia ſunt indicia fortia,ſeu vehemẽtia de illa hæreſi cõtra eũ: ſed tantummodò modica & leuia,& talia eſſe per conſiliũ iudicata, propter quę vt ſuſpe-

ctus leuiter de hæresi, potest & debet, vt talem illam hæresim, de qua delatus extitit, abiurare, & talis si relabatur pœna relapsi nõ debet puniri, licet grauius tunc fuerit puniendus, quàm si non ante abiurasset, iuxta c. accusatus in prin. de hær. lib. 6. Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim si habetur respectus publicè, abiurabit publicè in Ecclesia, per modum qui sequitur in sententia.

Modus abiurandi in Ecclesia ob leuẽ suspicionem hæreseos.

EGo talis Diœcesis, talis habitator ciuitatis, vel loci talis in iudicio constitutus, corã vobis domino Episcopo talis ciuitatis, sacro sanctis Euãgeliis positis coram me, & propriis manibus eis per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam sanctã fidem Catholicã & Apostolicã, quam sacrosancta Romana Ecclesia credit, confitetur, prædicat & obseruat. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd Dominus Iesus Christus cum omnibus sanctis detestetur hæresim pessimã maleficarum: Et ꝙ omnes illã assequentes, seu illi adhærẽtes, æternis ignibus cruciabũtur cum diabolo & angelis eius æternaliter, nisi resipiscãt, & Ecclesiæ sanctæ per pœnitentiã recõciliati fuerint. Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco illã hæresim, de qua habetis me suspectũ, vos domini, episcopus & officialis: videlicet quòd familiaritatẽ cum maleficis habui, eorũ errorem ignorãter defendi, odio habui inquisitores, & illorum persecutores: seu etiã quòd eorũ crimina non detexi. Itẽ iuro, quòd nunquã predictã hæresim credidi, neq; credo, nec illi adhæsi, nec adhæreo, nec vnquã credam, neque hærebo, nec illã docui, nec docere intẽdo. Quod si aliquid prædictorum fecerim in futurum, (ꝙ Deus auertat) pœnis iuris taliter abiuratis, prompto animo me submitto: paratus subire omnem pœnitentiam, quam pro iis quæ feci, & dixi, meritò me habetis suspectum, volueritis mihi iniungere, illã iuro pro viribus adimplere, & nullatenus contrauenire, sicut me Deus adiuuet, & hæc Euãgelia sacrosãcta.

Adhortatio episcopi malefico post abiurationem facienda.

Prædicta autẽ abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus intelligatur. Qua facta, Iudex si adest, aut officialis, potest illi dicere publicè in vulgari talia verba, vel similia effectu, Fili vel filia, tu suspicionem quam de te habebamus, vt nõ immeritò abiurasti, & purgasti per abiurationẽ prædictã. de cætero caueas tibi, quòd nõ incidas in hanc hæresim abiuratam. Nã licet si pœniteres nõ traderis brachio seculari,

quia

quia abiurasti tanquã suspectus leuiter, & non vehementer, tamen tunc multò fortius punieris, quàm si non abiurasses, & à modo pro modico, haberis suspectus vehemẽter, & vbi vt talis abiurares, & prolaberis, pœna relapsi debita punieris, & absque misericordia traderis curiæ seculari vltimo supplicio feriendus. Si autem abiurat secretè in camera Episcopi, vel camera Iudicis, quando scilicet non est factum publicum, modo consimili abiurabit. Quibus per actis, feretur sententia in hunc modum.

Nos miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex si adest, in terris talis domini ditioni subiectis, attẽdẽtes quòd visis & diligenter consideratis processus meritis per nos facti, contra te talem delatum nobis de hæretica prauitate, reperimus te talia & talia cõmisisse. Dicantur illa quæ te reddunt suspectum leuiter de hæresi, & propter quæ te talem meritò habentes, te fecimus vt leuiter suspectum de prædicta labe, eandẽ hæresim abiurare. Verùm ne prædicta parte commissa remaneãt impunita: & vt efficiaris cautior in futurum de multorum & magnorum consilio, in Iure peritorum, ac etiã religiosorum, in & super his habito maturo pariter & digesto, habentes præ oculis solum Deum, ac irrefragabilem sanctæ fidei catholicæ veritatem, sacrosanctis Euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatẽ, sedentésque pro tribunali, more iudicum iudicantium, te talem hîc in nostra præsentia personaliter cõstitutum, per modum, qui sequitur, condemnamus, sententiamus, seu potius pœnitentiamus: scilicet nede cætero vnquam sciẽter teneas, allocies, verbis defendas, legas, si habeas talem, & ne deinceps, &c. Ponatur illa quæ cõmisit, propter quæ suspectus fuit habitus de prædicta hæretica prauitate. Lata fuit hæc sententia seu pœnitentia, &c. caueatq; Notarius, quòd in processu ponat, quòd talis abiuratio est facta tanquam per suspectum habitum de hæresi leuiter & non vehementer, aliàs periculum magnum esse posset.

Super quintum modum sententiandi suspectam vehementer.

QVÆSTIO XXV.

Quintus modus processũ fidei finiẽdi & terminãdi, est quãdo delata de hęresi, processus, meritis diligẽter discussis, cũ bono cõsilio in iure peritorũ reperitur suspecta de hęresi vehemẽter. Et hoc est, quãdo delata de hæretica prauitate nõ reperitur legitimè deprehẽsa, nec cõfessione propria, nec facti euidẽtia, nec testiũ productione legitima, sed sũt magna & grauia probata indicia cõtra eã, & talia per consiliũ indicata, quæ illam reddũt suspectã vehemẽter de prędicta hæretica prauitate.

Circa istã talis practica est seruanda. Talis námque debet, vt suspecta vehementer de tali hæresi, abiurare illam hæreticam prauitatem: ita quòd si postmodum relabatur, pœna relapsis debita puniatur, hoc est, quòd tradatur brachio seculari, vltimo supplicio ferienda, iuxta c. accusatus. in pri. de hæresi. li. 6. Et abiurabit publicè vel secretè, secũdũ quod suspecta est habita publcè vel secretè, & apud plures, vel pauciores, & graues vel leues, vt dictũ est statim de illo qui est suspect⁹ leuiter de hęresi, & habet vt talẽ hæresim abiurare.

Modus disponendi abiurationem publicam.

Modus autem disponendi ad abiurationem talis est. Adueniente nãque die dominica ad abiurationem faciendam, & ad audiendam sententiam, seu pœnitentiã abiurando imponendã, prædicator sermonem faciet generalẽ. Quo facto legantur publicè per notarium vel clericum, ea de quibus ipse abiurandus est conuictus, & alia ex quibus habitus est suspectus de hæresi vehementer.

Post dicetur illi per Iudicem vel officialẽ: Ecce quòd ex illis recitatis, tu es nobis suspectus de tali hæresi vehementer, quare oportet, quòd tu purges te & abiures hæresim supra dictam. Et tunc ponetur coram abiurando liber Euangeliorum: & ipse ponet manum super illum, & si scit legere competenter, tradetur ipsi sequens abiuratio in scriptis, & leget coram omni populo.

Si autem nesciat legere cõpetenter notarius legat ea spaciosè, & abiurandus respondebit alia, & intelligibili voce

per

per hunc modum. Nam notarius, vel clericus dicet sic. Ego talis de tali loco. Et respondebit per eadem verba, & ille qui in iudicio constitutus est, attamen in vulgari semper. Et sic quousque abiuratiō sit finita: Et abiurabit per formam tenoris sequentis.

Ego talis de tali loco, talis Diœcesis, in iudicio personaliter constitutus, coram vobis, reuerendis dominis, Episcopo talis ciuitatis & iudice in terris ditioni talis domini subiectis, sacro sanctis Euangeliis positis corā me, propriis manibus per me tactis, Iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem Catholicam & Apostolicam, quam sacro sancta Romana Ecclesia docet, profitetur, prædicat & tenet. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd, &c. Explicetur articulus catholicus contrarius illi hæresi, de qua vehementer est suspectus.

Et verbi gratia, si est de hæresi maleficarum, dicetur sic: Iuro me credere, quòd non solùm simplices hæretici, aut schismatici æternis ignibus cruciabūtur, verùm super omnes hęresi maleficarum infecti, Dæmoniis fidē quam in sacro fonte baptismatis perceperunt, abnegātes, & spurcitiis diabolicis pro implendis eorum prauis desideriis insistūt, hominibus, iumentis, terræ frugibus, plurima nocumenta inferentes. Et consequenter, abiuro, abnego, & reuoco illam hæresim, seu potius infidelitatem, quæ falsè & mendaciter asserit, nō aliquam maleficam in terris, & quòd nemo credere debeat, illas posse nocumenta inferre auxilio dæmonum: cùm talis infidelitas expresse militer, vt iam cognosco, aduersus determinationem sanctæ matris Ecclesiæ omnium catholicorum Doctorum, imò & aduersus leges imperiales, quæ huiusmodi comburendas decreuerunt.

Hæresis est maxima, opera maleficarū non credere.

Item iuro, quòd nunquam prædictæ hæresi credidi, supple pertinaciter, neque credā, nec adhęreo de præsenti, nec ad hærere intēdo, nec docui, nec docuere intēdo, nec docebo. Item iuro & promitto, quòd talia & talia exprimātur, propter quæ habetis me suspectum de huiusmodi hæresi vehementer, nunquam faciam, nec operam, vt fiant, dabo. Quòd si aliquid de prædictis fecero in futurū (quod Deus auertat) pœnis de iure relapsis debitis, prōpro animo me submitto, paratꝰ subire omnē pœnitētiā quā pro his, quæ feci & dixi, propter quę habetis me suspectū de dicta hæresi ve-

hementer, decreueritis mihi iniungere. Et illam iuro, & promitto pro viribus adimplere, & nullatenus contraire, sic me Deus adiuuet, & hæc Euangelia sacrosancta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus capiatur, nisi fieret solũmodo coram personis Ecclesiasticis, qui linguam latinam intelligerent competenter. Si autem abiurauerit secretè, scilicet in Palatio episcopi, vel camera episcopi: quando scilicet factum non est publicum, modo consimili abiurabit. Facta autẽ prædicta abiuratione, iudex auisabit eum vt suprà quòd non incidat relabendo in pœnam relapsorum. Sit cautus notarius, quòd ponat in actis, quomodo talis abiuratio facta est per talem, vt per suspectum de hæresi vehementer, ad hoc, vt si relaberetur, qualiter puniretur quis pœna relapsis debita.

Abiuratio quomodo secretè faciẽda.

Quibus peractis fertur sententia, seu pœnitentia in hũc modum. Nos, N. Episcopus talis ciuitatis, & frater, si adsit N. Inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris talis Domini ditioni subiectis, à sãcta sede *Apostolica* specialiter delegatus: *attendentes, quòd tu talis de tali loco*, & talis Diœcesos, *talia* & talia commisisti, (dicãtur illa.) vt ex processus meritis diligenter discussis legitimè nobis constat, propter quæ meritò habemus te suspectũ vehemẽter de tali hæretica prauitate, & vt taliter suspectum te fecimus abiurare, de magno consilio in iure peritorũ, iustitia suadẽte. Verùm vt efficiaris cautior in futurũ, & ne reddaris procliuior ad similia perogẽda, & ne crimina permaneãt impunita, vt sis cæteris delinquẽtibus in exemplum, de multorum & magnorum in iuris cõsilio peritorũ, ac etiã in facultate Theologica magistrorum, seu Doctorum: & super his habito maturo & digesto, habentes præ oculis solùm Deum, ac sanctæ fidei Catholicæ & Apostolicæ veritatẽ sacrosanctis Euangeliis positis corã nobis, vt de vultu Dei iudicũ nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatẽ, sedentesq; pro tribunali, more Iudicum iudicantium, talem hic in nostra præsentia personaliter cõstitutum, forma qua sequitur condemnamus, seu potius pœnitentiamus: Videlicet ne deinceps talia vel talia facere, vel dicere, aut docere præsumas. Ponantur illa quę cõuincitur commisisse, propter quę fuit suspectus habitus de prædicta hæresi vehementer, & nõnulla, quę si cõmitteret, incideret leuiter in relapsum: sed

Alia forma sententiæ pœnitentiariæ.

alia

alia ipsi imponātur, prout negocij varietas expostulat & requirit, vt pote, quòd nunquam scienter habeat talia exercitia, vel ne eos, quos sciuerat abiurasse, receptet & similia. Lata fuit hæc sententia, &c.

Attēdendū autem, quòd suspecti de hæresi, & non deprehēsi, siue sint suspecti vehementer, siue leuiter, non debent perpetuò incarcerari, nec perpetuò immutari. Quia hęc est pœna illorum, qui fuerūt hæretici, & postea pœnituerunt, vt patet in cap. excōmunicamus. 2. de hær. & in ca. quoniā. de hære. lib. 6. Sed possunt propter illa, quæ commiserunt ex quibus habiti sunt suspecti, ad certum tempus carceri mancipari, & postmodum, vt videbitur, dispensari, iuxta cap. vt commis. de hære. lib. 6.

Qui hæretici ꝗ perpetuò carceri mācipere tur.

Nec huiusmodi suspecti sunt crucibus consignandi. Nam cruces sunt insignia hęretici pœnitentis: Suspecti autem nō fuerunt hæretici habiti, quare non sunt consignandi. Potest tamen eis imponi, quòd stent certis diebus solemnibus in valuis talium Ecclesiarum, vel circa altaria, dum missarum solemnia celebrantur, habentes in manibus cereum ardētē tanti ponderis: vel quòd vadāt ad talē peregrinationem, & similia, prout negotij qualitas expedit & requirit.

Consignandi crucibus & ceteris.

Super sextum modum sententiandi delatum violenter suspectum.

QVÆSTIO XXV.

Sextus modus processum fidei, terminādi, est quādo delatus de hęretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur de hæresi suspectus vehemēter. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt indicia non leuia solùm vel vehementia sed fortissima, & violentissima, quādo ipsum delatum reddunt meritò suspectum de dicta hæresi violenter, & propter quæ talis debet vt suspectus violēter de dicta hæresi iudicari.

Et vt modus iste clarius intelligatur, demus exempla tam de simplici hæresi in fide, quàm & de hæresi malefica-

rũ. Nam in simplici hæresi casus cõtingeret, quãdo delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, confessione propria, &c. vt suprà. Tamen propter aliquid quod dixit vel egit, vt pote citatus in nõ causa fidei, sustinuit excõmunicationẽ per annũ, vel plus, talis est iã suspectus leuiter de hæresi. Quia hoc non caret scrupulo hæreticæ prauitatis, de pœn. c. grauem. Citatus autem responsurus de fide, vbi non comparet, sed tenuit contumaciter cõparere, propter quod excommunicatur, tunc fit suspectus de hæresi vehementer. Nam tunc leuis suspicio trãsit in vehementem: & si sustinet illam excommunicationem per annum animo pertinaci, tunc fit suspectus de hæresi violenter: Nam & tunc vehemẽs suspicio trãsit in violentam, contra quam non admittitur defensio. Imò ex tunc talis est vt hæreticus condemnandus, vt patet per c. cũ cõtumacia, & notatur ibidẽ. lib. 6.

Sustinens excõmunicationẽ per annũ, habetur hæreticus.

In hæresi verò maleficarum exẽplificatur super violentam suspicionem, quando dixit & egit aliqua quæ à maleficis practicantur, quando volunt aliquẽ maleficiare: & quia hoc commune est, vt verbis comminatoriis, aut factis per visum, vel tactum se habeant manifestare: Et triplici ex causa, vt peccatum à iudicibus aggrauetur, & vt simplices eò facilius seducantur, & vt Deus per amplius offendatur, & maior sæuiendi in homines sibi facultas relinquatur, vnde violenter malefica fit suspecta, quando post verba comminatoria, dicẽdo: Faciam tibi quòd in breui senties, vel similia in sententia, & post verba effectus aliquis in ipso, vel in alio fuit subsecutus. Tunc enim non leuiter fit suspecta, sicut qui propter familiaritatem, habitam cum maleficis, fuerunt suspecti, aut qui prouocare ad amorem inordinatũ aliquem voluissent: Vide suprà de tribus suspicionibus, leui, vehementi, & violenta.

Practica contra violenter suspectos seruanda.

Nũc vidẽdũ est qualis practica sit cũ talibus seruanda. Nã circa violẽter suspectũ in simplici hæresi hæc practica seruatur. Nã licet in re fortassis non sit hæreticus: vt pote quia non habet errorẽ in mẽte, nec de illo pertinaciã in volũtate, vt notat Archid. super alleg. Nihilominus est vt hæreticus condemnandus, propter prædictam suspicionem violẽtam, contra quam non est probatio admittenda.

Cõdemnatur autem hæreticus sic, quòd si voluit resilire, & hæresim abiurare, & satisfactionem condignã exhibere,

tradi

traditur brachio seculari animaduersione debita puniẽdus, iuxta cap. ad abolendam. §. præsenti. Si autẽ velit & cõsentiat cum effectu, abiurat hæresim, & carceri perpetuo mãcipatur, iuxta c. excõmunicamus. tit. de hęre. Pari forma ille qui sic est suspectus de hæresi maleficarum violenter.

Circa suspectũ autẽ violenter super hæresim maleficarũ, licet idem modus est obseruandus, tamen minori modo procedendo: aduertendũ, quòd si stabit in negatiua asserens prout facere solent, quòd non ea intentione verba illa protulerint, sed ex vehementi & muliebri passione, vnde & iudici nõ videtur ipsam igni posse adiudicari, non obstante violenta suspicione, tunc iudex ea in carceribus detenta, inquirat, & proclamare faciat, si in similibus dudum notata fuisset. Et si sic, vtrum publicè sit de tali hæresi diffamata, ex quibus procedere ad vlteriora potest, taliter vt ante omnia quæstionib. & tormẽtis exponatur. Et si indicia apparuerint super talẽ hæresim, aut super maleficiũ taciturnitatis: puta quia lachrimas non effudit, imò & quasi insensibilis ad tormenta reperitur. quia videlicet citò post tormẽta omnibus viribus restituitur, tunc procedat per varias cautelas supra positas, vbi de similibus agitur.

Et in casu, quo omnia deficerent, tunc aduertatur, quòd si similia dudum perpetrauit, tunc om nino non est dimittenda, sed per annum ad minus squaloribus carceris mãcipanda & crucianda, sæpissimè etiam examinanda, præcipuè sacratioribus diebus. Si autem diffamata cum hoc, licet tunc iudex per ea quæ suprà tacta sunt, circa simplicem hęresim, ipsam posset igni adiudicare, præcipuè propter multiplicationem testium, & quia sæpius in similibus, vel in aliis maleficiis fuit notata: tamen quia cum pietate procedere vult, ideo iudicet ei canonicam purgationem, vt videlicet viginti, aut triginta purgatores habeat, & procedat prout in secũdo modo sententiandi tactũ est: ita videlicet indicãdo illi, quòd si in purgatione defecerit, tunc tanquã rea igni adiudicabitur. Et secundùm hoc iudex procedere potest.

Diebus festis vt plurimum debẽt maleficæ examinari.

In casu verò, quò se purgaret, tunc abiurationem omnis hæreseos, cùm pœna relapsorum, ac perpetua pœnitentia per modum, qui sequitur, in sentẽtia formãda faciat: Et modus disponẽdi, ad abiurationẽ, talis est, vt dictũ est in quarto & quinto modis præcedentibus, processũ fidei terminandi.

Nota

Nota etiam quòd in sequentibus modis omnibus sententiandi, vbi iudices per viam pietatis procedere vellent, tunc per modum iam tactum procedere possent. Sed quia seculares iudices variis suis vtuntur modis, iuxta rigorem, & nõ semper iuxta æquitatem procedentes, ideo ipsis infallibilis regula & modus assignari non potest, sicut iudici ecclesiastico, qui abiurationem recipere potest sub perpetua pœnitentia, per modum qui sequitur.

Seculares iudices taxãtur.

Ego talis, de tali loco, talis Diœceseos, in iudicio personaliter constitutus coram vobis venerabilibus dominis. Episcopo talis ciuitatis, & iudicibus sacrosanctis Euangeliis positis coram me, eisque propriis manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illã sanctam fidem Catholicam & Apostolicam quam sacrosancta Ro. Ecclesia tenet, profitetur, credit, prędicat, atque docet. Et consequenter abiuro omnẽ hæresim, & abnego & reuoco omnẽ extollentẽ se aduersus sanctã Romanã & Apost. ecclesiã: cuiuscunque sectæ fuerit vel erroris. Item iuro & promitto, talia & talia (exprimantur illa) quæ egi, seu dixi, propter quæ, & ex culpa mea, habetis me suspectũ de dicta hæresi violenter deinceps nunquã faciã, vel dicã, vel quòd fiant operã dabo. Itẽ iuro, & promitto, quòd omnẽ pœnitẽtiam quam mihi iniungere volueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo, sic me Deus adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata fecero in futurum, (quod Deus auertat) ex tunc pœnis de iure relapsis debitis nunc pro nunc obligo & astringo, quatenus illis ferior.

Cautela pro Notario.

Sit cautus Notarius, quòd scribat in actis, quòd dicta abiuratio sit facta per vnũ de hæresi violẽter suspectũ, vt si probaretur post relapsus vt tunc talis iudicaretur talis, & traderetur brachio seculari. Ergo talis de tali loco: talis Diœceseos in iudicio personaliter cõstitutus corã vobis Venerabilibus Dominis N. Episcopo talis ciuitatis, iudicibus in terris talis domini, sacrosanctis Euangeliis positis coram me eisque propriis manibus per me corporaliter tactis iuro me credere corde, & profiteor ore illã sanctã fidẽ Catholicã & Apostolicã quam sacrosancta Romana Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atque docet. Et consequenter abiuro, abnego & reuoco omnem hæresim, extollẽ-

tem

tem se aduersus sanctam Romanã, & Apostolicã Ecclesiam cuiuscunque sectæ fuerit, vel erroris. Item iuro & promitto talia & talia (exprimãtur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quę & ex culpa mea habetis me suspectũ de dicta hæresi violẽter, deinceps nunquam faciam, vel docebo, nec quòd fiant, operam dabo. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam quam mihi iniungere volueritis pro prædictis, pro viribus adimplebo: nec contraueniam in aliquo, sic Deus me adiuuet & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata, vel iurata fecero in futurum, Diabolo instigante, quod Deus auertat, pœnis de iure relapsis debitis, nunc pro tunc me obligo & astringo, quatenus illis ferior, cùm legitimè constiterit me contra fecisse.

Sit cautus Notarius, quòd adscribat in actis, quòd dicta abiuratio est facta per talem, tãquã per habitum suspectũ de hæresi violenter, vt si probaretur, abiuratus relapsus iudicaretur, & vt talis traderetur bra*chio* seculari.

Quibus sic actis, *absoluat eum à sententia* excommunicationis, de qua est suspectus habitus violenter quod inciderit, sicut in hæresibus supra dictis: Vnde sicut hæreticus cùm rediit & abiurat, est à sentẽtia Excõmunicationis absoluendus, quia omnis hæreticus est excõmunicatus, iuxta c. excõ. & 2. de hære, & etiã iuxta ca. ad abolendam in prin. Sic talis, de quo agitur cùm sit vt hæreticus condẽnandus, vt dictum est, prius postquam abiurauerit, est ab excõmunicationis sententia absoluendus, & absolutione facta, ferietur sententia per modum tenoris sequentis.

Forma sentẽtiæ absolutoriæ ab excommunicatione.

Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & si adest, iudex in terris talis domini, attendentes quòd tu talis de tali loco, talis Diœcesęos fuisti nobis delatus de talibus, & talibus, fidem sanctã tãgẽtibus [exprimãtur illa] & quòd nos processimus ad informandũ, nos super illis vt iustitia suadebat, & meritis processus diligẽter examinatis, & omnibus actis & actitatis in causa præsenti inuenimus te talia & talia commisisse (explicentur illa) Quapropter & nõ immerito de tali hæresi (explicẽtur illa) te suspectũ violenter habentes, fecimus te vt taliter suspectũ, omnẽ hęresim generaliter, publicè abiurare, prout nobis mandãt Canonicæ sanctiones. Sanè cũ secundùm eadem canonica instituta, omnis talis sicut hæreticus condemnandus, & tu saniori consilio inhærendo, &

ad

ad gremiũ ſanctæ matris Eccleſiæ redeundo, abiuraueris, vt præmittitur, omnẽ hæreticã prauitatẽ, propter quod abſoluimus te à ſententia excõmunicationis, qua, vt obnoxius Dei Eccleſiæ aſtrictus meritò tenebaris. Si tamen de corde vero, & fide non ficta reuerſus ad Eccleſiæ vnitatem idcirco inter pœnitentes deinceps cõputeris, ad miſericordiæ ſinum ſacroſancta Eccleſia te recipiens de præſenti. Verũ quia indignũ valdè exiſtit offẽſas diuinas impunitas cõniuentib. oculis pertranſire, & iniurias hominũ caſtigare, cũ grauius ſit Diuinã quã humanã lædere maieſtatẽ, & ne tua crimina incentiuũ exiſtant aliis delinquendi, & vt efficiaris cautior in futurũ, ac minus procliuis reddaris in poſterũ ad prædicta ſeu ſimilia cõmittẽda, vt in futuro ſeculo leuius patiaris: Nos Epiſcopus & iudex præfatus præhabito in & ſuper iis ſano & maturo conſilio peritorum ſedentes pro tribunali, more Iudicũ iudicantiũ, habentes præ oculis ſolũ Deũ, & ſanctæ fidei irrefragibilẽ veritatẽ, ſacroſanctis Euangeliis poſitis corã nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrũ prodeat, & oculi noſtri videãt æquitatẽ, te talẽ, in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutũ, hac die & hora tibi in antea aſſignatis ſententialiter per modum qui ſequitur, condemnamus, ſeu potius pœnitentiamus. In primis quòd ſtatim induaris ſuper veſtes omnes, quas defers, veſte liuida ad modũ ſcapularis monachi, ſine caputio facta ante & retro habente cruces de panno croceo, longitudinis palmarum trium, & latitudinis duorum, quam veſtem deferre habeas ſuper omnes veſtes alias per totum tempus. Exprimatur vnius anni vel duorum, vel plus ad minus prout culpa exegerit delinquentis. Et nihilominus cum dicta veſte & crucibus, ſtet in porta talis Eccleſiæ, tali & tanto in tempore, ſcilicet in quatuor feſtis principalibus virginis glorioſæ, vel talibus & talibus ciuitatibus, in valuis talis & talium Eccleſiarum, téque ad talem carcerem, ad perpetuũ vel ad tale tempus, ſententialiter condemnamus.

Veſtes liuidæ, ad modum ſcapularis, habentes cruces pro pœnitentibus.

Ponantur illa, quæ videbuntur magis ad honorem fidei expedire, attenta culpæ maioritate ſeu minoritate, ſeu cõtumacia delinquentis. Et ſequitur: Retinentes nobis ex certa ſcientia & expreſsè, vt nobis concedunt canonica inſtituta quatenus dictã pœnitentiã poſſumus mitigare, aggrauare, mutare, tollere, in toto & in parte, toties quoties nobis viſũ

fuerit

fuerit faciendum. Lata fuit hæc sententia, &c. Qua lecta, mox executioni debitè demandetur, & induatur veste prædicta cruces huiusmodi continente.

Super modum sententiandi debitum suspectum, & diffamatum.

QVÆSTIO XXVI.

SEptimus modus processum fidei finiendi, & terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur suspectus de hæresi, & etiam diffamatus. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, nec propria confessione, nec facti euidentia, nec etiam testium legitima productione, sed reperitur publicè diffamatus: ac etiam reperiuntur indicia contra eum, quæ ipsum reddunt suspectum aliàs de hæretica prauitate leuiter vel vehementer, vt pote quia habuit magnam familiaritatem cum hæreticis, qualis fuit ille de quo agitur in c. inter *sollicitudines*, de purg. canon. Et tali ratione infamiæ est indicenda canonica purgatio, & ratione suspicionis debet hæresim abiurare, iuxta cap allegatum, inter sollicitudines.

Circa istum talis practica est secunda. Talis enim sic publicè de hæresi diffamatus, & vltra infamiā ex aliis indiciis suspectus habitus de hæretica prauitate in primis purgabit se publicè, per modum qui in secundo modo tactus est. Qui purgatione expleta per ipsum diffamatum, mox idem diffamatus, vt suspectus aliter & ex aliis indiciis hæreseos, de qua est suspectus habitus prædictum habens librum Euangeliorum, coram positum abiurabit per hunc modum.

Iuramentum suspecti & diffamati.

Et ego talis, de tali loco, talis Diœceseos coram vobis venerabilibus dominis meis N. Episcopo talis ciuitatis & iudice in terris talis domini, in iudicio constitutus personaliter, sacrosanctis Euangeliis positis coram me, eisque propriis manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, ac profiteor ore, illam sanctam fidem Apostolicam, quam Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat & obseruat. Et consequenter abiuro detestor, & abnego, & renoco omnem hæresim extollentem

temsſe aduerſus ſanctam & Apoſtolicam Eccleſiam, cuiuſcũque ſectæ fuerit, ſeu erroris, & poſtea, vt ſuprà tactũ eſt.

Item iuro & promitto, quòd talia & talia, quæ egi, propter quæ & meritò ſum de tali hæreſi diffamatus, & vltra vos me habetis ſuſpectum (exprimantur illa) nunquam deinceps faciam, ſeu dicam, neque operam dabo, quod fiant. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere decreueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contrauenìam in aliquo: *Sic me Deus adiuuet, & iſta Euangelia ſacroſancta.* Quòd ſi contra prædicta iurata & abiurata fecero in futurum, (quòd Deus auertat) à pœnis talibus de iure debitis, me nunc pro tunc liberè ſuppono, obligo & aſtringo, quatenus illis plectar, cùm probatum legitimè extiterit, me talia commiſiſſe.

Aduertendum tamen hoc, quòd ſi indicia ſunt talia & tam fortia, quòd cum infamia prædicta, vel abſque ea, reddant prædictum diffamatũ, & ſuſpectum de hæreſi vehementer, tunc abiurabit omnem hęreſim generaliter, vt habitum eſt. *Et ſi relabatur in* quancunque hęreſim, pœna relapſis debita punietur, vt in c. inter ſolicitudines, de purgatione canonica. & in ca. accuſatus. De hæreſi. lib. 6.

Si autem indicia illa ſunt ita modica & leuia, quòd cum prædicta infamia non reddant eum ſuſpectum de hæreſi vehementer, ſed ſolùm leuiter, tunc ſufficiet, quòd abiuret non generaliter, nec ſimpliciter, ſed ſingulariter hæreſim, de qua habitus eſt ſuſpectus: ita, quòd ſi prolabitur in aliã ſpeciem hæreſeos, pœna relapſis debita non punietur. Sed ſi in eadem ratione abiurationis, quia ſcilicet ſuſpectus leuiter abiurauit, pœna relapſis debita non punietur: licet durius, quàm ſi alias non abiuraſſet. Vt omnia hæc patent in c. accuſatus. in prin. de hære. lib. 6.

Ratione autem purgationis canonicæ, eſt dubium, an videlicet, ſi poſt purgationem canonicam in eandem ſpeciem hęreſeos, de qua ſe purgauit canonicè, prolabatur, pœna relapſis debita, hoc eſt, vltimo ſupplicio feriatur. Et videtur quòd ſic, per c. excommunicamus. 1. §. adiicimus: verbo, vel ſi poſt purgationem, & per canonem, ad abolendam. §. illos quoque. de hære. in antiquis. Sit cautus notarius, quòd ſcribat in actis, an talis abiurauerit tãquam ſuſpectus de hæreſi leuiter vel vehemẽter: quia multùm in-

tereſt

tereſt, vt aliàs frequẽter dictum eſt. Quibus ſic actis, fertur ſententia ſeu pœnitentia, per formam tenoris ſequentis. Nos N. Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris ditioni talis domini ſubiectis: *Diligentius attendentes*, quòd tu talis, de tali loco & talis Diœceſis, fuiſti delatus nobis de tali hæretica prauitate (exprimantur illi) Et nos volentes, vt tenemur, iudicialiter informari, an tu incidiſſes in prædictam hæreſim condemnatam ad inquirendum, teſtes examinandum, teq; citandum & interrogandum, medio iuramento, & ad alia facienda, quæ fienda erant per nos, deſcendimus & proceſſimus vt decebat.

Quibus peractis, viſis, & diligenter inſpectis, pariter & diſcuſſis proceſſus meritis huiuſmodi cauſæ, & omnibus & ſingulis productis, actis, & actitatis, habitoque in & ſuper illis theologorum, atque in iure peritorum pluries, maturo conſilio, ac digeſto, reperimus te de prædicta hæreſi in tali loco, ſeu talibus locis, apud bonos graues publicè diffamatum, propter quod, vt nobis mãdãt canonica inſtituta, *indiximus* tibi purgationem canonicam, de qua coram nobis hîc publicè te purgaſti, & ipſi compurgatores pariter te purgarunt. Inuenimus etiam te talia commiſiſſe exprimãtur illa) propter quæ & non immeritò ſuſpectum te habuimus vehemẽter, vel leuiter (dicatur, ſi eſt illud vel illud) & hoc de prædicta hæretica prauitate, propter quæ fecimus te vt taliter ſuſpectum, hæreſim abiurare: dicatur omnem hæreſim, ſi abiurauit vt ſuſpectus vehementer, vel hæreſim ſupra dictam, ſi vt ſuſpectus leuiter.

Verùm quia non poſſumus & debemus talia, quæ peregiſti, nullatenus tollerare, ſed cogimur ea vitare, iuſtitia ſuadente ad hoc vt reddaris cautior in futurum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt cæteri non reddantur procliuiores ad ſimilia committenda, & vt creatoris iniuriæ non æquanimiter tollerentur.

Quapropter talem prædictum purgatũ & abiuratum, hîc in noſtra præſentia perſonaliter cõſtitutum in hoc loco, & hora tali tibi in antea aſſignatis: Nos Epiſcopus aut Iudex, præfati, ſedentes pro tribunali, more iudicum iudicantiũ, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, ſententiamus ſeu pœnitentiamus, per modum

qui sequitur, scilicet, quòd tenearis, &c.

Ponantur illa quæ videbuntur magis ad honorem fidei esse, & exterminationem hæreticæ prauitatis: vt pote quòd certis diebus dominicis & festiuis, habeat stare ad portam talis vel talis ecclesiæ, cum cereo tanti ponderis in manu, dum missarum solennia celebrantur, capite discooperto & pedibus nudatis, & offerre ad altare cereum antedictum: Et quòd habeat sextis feriis ieiunare, & quòd certo tempore locum illum non audeat exire, sed certis diebus hebdomadæ se habeat Episcopo vel Iudici præsentare: & similia, quæ iniungenda videbuntur, secundum culparum exigentiam & varietatem, quia non potest dari regula vna generalis. Lata fuit hæc sententia, &c. Qua lata exequatur, poteritque dispensari, vel mitigari, vel commutari secundum quod negotium pœnitentis, correctio, & humilitas hæc requirunt, quia potestatem habet Episcopus, & hoc de iure, vt in c. vt commissi de hære. lib. 6.

Super modum sententiandi hæresim confessum, sed impœnitentem.

QVÆSTIO XXVII.

OCtauus modus processum fidei terminandi, sententiandi, finiendi, est quando delatus de hæretica prauitate, meritis processus diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur confessus hæresim sed impœnitens & aliàs non relapsus veraciter. Et hoc est quando delatus ipse confitetur iudicialiter coram Episcopo & Inquisitore medio iuramẽto, fore videlicet, quòd ipse tanto tempore steterit & perseuerauerit in illa, seu alia, de qua delatus est, hæretica prauitate, & illi credidit, & adhæsit: sed postmodum ad informationem Episcopi & aliorum vult resilire, & ad gremium Ecclesiæ redire, & illam, & omnem aliam hæresim abiurare, & satisfacere, prout ipsi voluerũt ordinare, & non reperitur, quòd nunquam aliam hæresim aliquam abiurauerit, sed nunc abiurare prompto animo est paratus.

Circa istã talis practica est seruanda. Talis enim, esto, quòd multis annis steterit in hæresi prędicta, ac aliis quibuscũque, illasque

illásque crediderit, practicauerit, multósq; induxerit in errores, si tandem cum effectu illas hæreses cōsenserit abiurare, & satisfactionem congruam ad arbitrium Episcopi & iudicis Ecclesiastici exhibere, non est tradendus brachio seculari vltimo supplicio feriēdus, nec si est clericus degradādus; sed est ad misericordiā admittēdus, iuxta c. ad abolēdā. §. præsentis. extra, de hære. Et abiurata primitus hæretica prauitate est in perpetuum carcerem retrudendus. iuxta c. excommunicamus. 2. §. si quis ei absolutionis beneficio impartito & iniūcto eidē quòd talibus iniungi cōsueuit. Iuxta c. vt officiū, prouiso tamē solerter ne simulata fictione recedat fraudulētèr, seculare etiā brachiū impedire nō possūt.

Modus autem abiurandi est, vt supra tactum est, tantummodò additur vt coram populo festiuo die in Ecclesia crimina sua ore proprio confiteatur. Ita videlicet, vt dum ab Officiali interrogatur, tu tot annis perseuerasti in tali hęresi maleficarum, & ille respondebit, ita: & post, tu hæc, & hæc fecisti, vt confessus es, & ille respondebit, ita: & sic cōsequenter, & tunc post omnia abiurabit flexis genibus. Et quia iste, qui est sic deprehensus in hęretica prauitate excōmunicatus, iuxta c. excommunicamus. 1. & 2. de hær. & per abiurationem rediit ad gremium Ecclesiæ, ideo est ei absolutionis beneficium impendēdum. Iuxta c. vt officium, in prin. de hær, lib. 6. Quare post prædictam abiurationem est absoluendus, vt modum habent Episcopi absoluendi à maiori excommunicatione, qua vtuntur Apostolica auctoritate, & statim feratur sententia per hunc modum.

Nos talis Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini ditioni subiectis: Attendentes quòd tu talis dę tali loco, talis Diœcesis fuisti nobis, fama publica referente, ad fidem dignorū insinuatione delatus de hæretica prauitate. Et quia illa infectus fueras multis annis, in magnū tuæ animæ detrimentum, quæ delatio nostra præcordia acrius vulnerauit, nos, quibus incūbit ex officio nobis tradito, sanctam fidem Catholicam, in cordibus hominum cōplantare, ac prauitatē hęreticam ab eorū mētibus eneruare, volētes, vt tenemur. in & super certius informari, & videre, si clamor, qui ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Vt si sic veritas se haberet prouideremus de salubri remedio oportuno, descēdimus ad inquirēdū, testes exami-

nandum,téque vocandũ,ac vt congruentius potuimus, in & ſuper contra te denunciatis te interrogandum medio iuramento & ad peragendum omnia & ſingula:quæ per nos erant fienda, iuſtitia exigente, ac vt nobis mandant canonicæ ſanctiones.

Sanè cùm vellemus cauſæ tuæ huiuſmodi congruum finẽ dare,& videre clarè quòd cõpertũ fuerat,an ſcilicet ambulares in tenebrís,vel in luce,& an eſſes infectus hæreſeos labe,nec ne:proceſſus meritis actitatis,ſolẽne tam in Sacra Theologica facultate,quàm in Iure canonico & ciuili peritorum , corã nobis cõſiliũ ordinauimus cõgregari,ſciẽtes quòd ſecundũ canonica inſtituta,integrũ eſt iudiciũ, quod plurimorũ ſẽtẽtiis cõfirmatur. Et habito in & ſuper omnibus & ſingulis actis & actitatis in cauſa præſenti ſano maturo ac digeſto cõſilio peritorũ prędictorũ,viſisq́ue ac diligẽter inſpectis proceſſus meritis,omnibúſque & ſingulis in eo cõtẽtis,libratis,inuenimus te propria cõfeſſione in iudicio recepto per nos medio iuramẽto multiplici prauitate maleficarum *deprehenſum: exprimantur articuli.*

Verùm cùm miſericors & miſerator Dominus nonnullos prolabi permittat aliquando in hæreſes,& errores:non ſolùm vt viri Catholici literati in ſacris eloquiis , exerceantur; verùm etiã vt fide lapſi humiliores deinceps fiant & in pœnitentiæ operibus excitentur,eiuſdem proceſſus meritis diligenter diſcuſſis , reperimus quòd tu ad informationem noſtram frequentem,noſtróque & aliorum proborum adhærendo conſilio ſaniori,ad gremiũ Sanctæ matris Eccleſiæ,& ad eiuſdem vnitatem ſalubriter euolaſti , prædictos errrores & hæreſes deteſtando,ac fidei ſanctæ Catholicę agnoſcens irrefragabilem veritatem, tuis internis viſceribus infligendo,propter quod illius veſtigiis inhærentes,qui neminem vult perire,te admiſimus ad adiuratoriã & abiuratoriam publicam cautionem:faciendo te in præſentiarum præfatas hęreſes,& aliam omnem hæreſim publicè abiurare. Quia cõpleta abſoluimus te à ſẽtẽtia excõmunicationis maioris,qua ex lapſu in hæreſim extitiſti innodatus, & te reconciliando ſanctæ matri Eccleſiæ, reſtituimus Eccleſiaſticis ſacramentis:dum tamen de corde vero,& fide non ficta,redieris ad Eccleſiæ vnitatem, prout te feciſſe credimus & ſperamus.

Sanè

Sanè, cùm indignum valdè existat, dominorum temporalium iniurias vlcisci, Deique cœlorum creatoris omnium iniurias æquanimiter tolerare, cùm multò grauius sit æternam quàm temporalē lædere maiestatem, & vt ipse peccatorum miserator tui misereatur, sisque cęteris in exemplū, & vt crimina non remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in futurū, & non reddaris proclíuior, sed difficilior ad prædicta & quæcūque alia illicita cōmittēda. Nos Episcopus & Iudex, seu iudices, in causa fidei, antefati, sedētes pro tribunali, more, vt suprà, quòd induatur veste liuida &c. Itē te sententialiter condēnamus ad perpetuū carcerē, & ibi semper pane doloris, & aqua angustię crucieris. Retinentes nobis ex certa sciētia & expresse, quatenus possumus liberè dictā sententiā mitigare, aggrauare, cōmutare, tollere totaliter, vel in parte, si & quādo & prout nobis & toties quoties videbitur faciendum. Lata fuit hæc sententia, &c.

Qua lecta, Iudex assumat per puncta, & dicat sententiando hæc vel similia in effectu: Fili, sententia vel pœnitentia tua stat in hoc, quòd scilicet portes tempore vitæ tuæ cruces, quòd stes in scala cum eis, in porta taliū Ecclesiarū, & quòd sis in carcere perpetuo ad panem, & aquam. Sed fili, ne sit tibi graue, quia certifico te, quòd si patienter toleres, misericordiam apud nos inuenies: non dubites, neque desperes, sed firmiter speres. Quibus dictis sententia executioni debitè demandetur, & statim vestis prædicta ipsi induatur, & in gradu scalæ in alto ponatu, vt ab egredientibus eminenter videatur, circundantibus reum ministris curiæ secularis. Hora autem prandij ducatur à ministris ad carcerem, & post fiant alia, prout ponuntur in sententia. Dum autem ipse inducitur, & ad portam Ecclesiæ deducitur, Iudex Ecclesiasticus non se amplius intromittat, si curia secularis contentatur benè quidem, si non agat ad libitum.

Super modum sententiandi hæresim confessam, seu relapsam, licet pœnitentem.

QVÆSTIO XXVIII.

NOnus modus processũ fidei terminandi, & sentẽtiandi, est quãdo delatus pro hæretica prauitate, processus meritis diligẽter discussis cũ bono cõsilio reperitur cõfessus hæresim & pœnitẽs, sed relapsus realiter. Et hoc est, quando delatus ipse cõfitetur iudicialiter corã Episcopo, aut iudicibus, aliàs se omnẽ hæresim abiurasse, & ita legitimè reperitur: & quòd pòst cecidit de tali hæresi, seu errore: Vel quòd specialiter hæresim abiurauit, scilicet maleficarũ, & post rediit in eãdẽ, sed post adhærens consilio saniori pœnitet, credit Catholicæ, & reuertitur ad Ecclesiæ vnitatẽ. Tali enim nõ sunt, si humiliter petat, deneganda pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta, sed quantumcunque pœniteat, nihilominus vt relapsus, est tradẽdus brachio seculari, vltimo supplicio feriẽdus. Hoc autem intelligitur sic, vbi etiam reperitur, quòd abiurauerit tanquam deprehensus in hæresi, seu tanquam suspectus de hæresi vehementer, non autem leuiter tantùm.

Circa istum autem talis practica est seruanda. Nam cõclusio in consilio peritorum maturo pariter & digesto, & si oportuerit replicato, quòd prædictus delatus de iure est relapsus, Episcopus aut Iudex mittent ad dictum relapsũ delatum, in carcere inclusum, duos vel tres probos viros, & præsertim religiosos, seu clericos, fidei zelatores, eidẽ relapso nõ suspectos, nec ingrato, sed familiares & gratos: & illi intrabunt ad eum captata hora competenter, & loquẽtur isti de contemptu mundi, & miseriis vitæ præsentis, & gaudiis ac gloria paradisi. Et demum his præmissis, iudicabũt illi ex parte Episcopi seu iudicis, quòd nõ possit euadere mortẽ tẽporalem & ideo curet de salute animæ suæ, ac disponat de peccatorũ suorũ cõfessione, & sacramenti Eucharistiæ perceptione. Et isti frequentabunt eum, inducentes illum ad pœnitentiam, ac etiam ad patientiã, confirmantes eum pro viribus in Catholica veritate: taliter vt ipsum diligenter faciant confiteri, ac conferri eidẽ petenti humiliter Eucharistiæ sacramẽtũ. Nã huiusmodi sacramenta non sunt talibus

Loqui de contemptu mũdi.

deneganda,

denegãda, iuxta c. super eo. de hære. lib. 6.

Quibus sacramentis receptis, eò quòd benè dispositto ad salutem iudicio prædictorũ, post duos vel tres dies: in quibus per prędictos in fide Catholica confirmetur, & ad pœnitentiã inducatur, Episcopus seu Iudex loco eius mandabunt Baliuo loci, seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora scilicet nõ festiua, sit cũ sua familia, in tali platea seu loco extra Ecclesiam tamẽ ad recipiendum de foro suo quẽdam relapsũ quẽ, ipse Episcopus & Iudex tradẽt ei.

Et nihilominus quòd die præfixa de mane seu præcedente faciat publicè præconizari per ciuitatem seu locũ, in locis illis seu vicis, in quibus præconizationes aliæ communiter solent fieri: Quòd tali die & hora, in tali loco, prædicator pro fide sermonem faciat, & Episcopus & alij iudices condemnabunt quendam relapsum in hæreticam prauitatem, tradendo eum brachio seculari.

Considerandum autẽ hîc est, quòd iste, qui sic relapsus est, si fuerit in sacris ordinibus constitutus, vel aliàs sacerdos vel cuiuscunque ordinis seu religionis obumbratione fuscatus, prius antequam tradatur, est totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudandus. Et sic omni officio Ecclesiastico exspoliatus, relinquatur arbitrio secularis potestatis, animaduersione debita puniendus: vt in c. ad abolendam. § præsenti. de hære.

Quando igitur talis est à suis ordinibus degradandus, & seculari Curiæ derelinquendus, Episcopus conuocet prælatos, & viros religiosos suæ Diœcesis: Quia licet non olim, nunc tamen solus Episcopus cum prælatis, & aliis viris religiosis & peritis suæ Diœceseos, potest in sacris ordinibus constitutum degradare, cùm est relinquendus brachio seculari, vel perpetuò immutandus pro hæretica prauitate, iuxta cap. quoniam de hær. lib. art. 6.

Adueniente autem die præfixã degradando relapso, ac tradẽdo, si fuerit in sacris ordinibus cõstitutus, in brachio seculari aut relinquẽdo, si fuerit laicus, ad audiendã diffinitiuam sententiam, in aliqua platea seu loco extra Ecclesiã, populo congregato: & facto sermone per Inquisitorem, ac ipso relapso inibi in alto loco constituto, & præsenti curia seculari, si degradandus ipse relapsus fuerit, Episcopus in Põtificalibus indutus, & prælatis suę Diœcesos eidẽ assistẽ-

tibus, ipſum degradatum coram eo exiſtẽtem, & indutum ac diſpoſitum,ac ſi deberet in ſuo ordine miniſtrare, à ſuo ordine degradabit,à ſuperiori ordine incipiendo,& ſic gradatim vſque ad infimum:Et ſic conferendo ordinẽ, verbis vtitur Epiſcopus ad hoc per Eccleſiam ordinatis, in degradando in qualibet depoſitione & caſulæ & ſtolæ: & ſic de aliis poterit vti aliquibus verbis contrariis primis.

Qua quidem degradatione facta, fiendo ſuper modum, ſecundum quem de iure ſeu conſuetudine eſt fienda,officialis mandabit notario,ſeu religioſo,vel clerico,quatenus legat ſententiam, quæ ſententia,ſiue relapſus laicus, ſiue clericus degradatur,feretur per modum tenoris ſequentis.

Nos N. miſeratione diuina Epiſcopus talis ciuitatis, & Iudex in terris talis domini ditioni ſubiectis, attendentes legitimè informati,quòd tu talis,de tali loco, talis Diœceſeos fuiſti grauiter coram nobis, ſi ita fuerit, ſeu contra, talibus Epiſcopo & iudicibus,delatus de tali hæretica prauitate,ſeu talibus(*explicentur.*)*In quibus hæreſibus*, vt legitimè *fuit compertum*, fuiſti à confeſſione propria deprehenſus,ac teſtibus conuictus,& quod tu in illis perſliteras tanto tempore,animo indurato, (dicatur prout fuit,) ſed poſt adhærens conſilio ſaniori, illas hæreſes in tali loco publicè abiuraſti in forma Eccleſiæ conſueta,abnegaſti & reuocaſti, propter quæ prædicti Epiſcopus & Inquiſitor, credentes te veraciter conuerſum ad gremium Eccleſiæ ſanctæ Dei, te ab excõmunicationis ſentẽtia,qua aſtrictus tenebaris,abſoluentes: ſi tamen de corde vero & fide non ficta reuerſus eſſes ad ſanctæ Eccleſiæ vnitatem: iniunxerunt tibi pœnitentiam ſalutarem. Verùm poſt omnia ſupra dicta,& tot annorum curriculis iam elapſis, tunc nouiter iterum delatus nobis extitiſti,quod iterũ incideras in tales hæreſes abiuratas(explicẽtur,)noſq; licet diſplicẽter de te talia audiſſemus,tamẽ iuſtitia nos cogente, deſcendimus ad inquirendum teſtes examinandũ, teque vocandũ & interrogandum medio iuramẽto:nec non ad omnia & ſingula facienda,quę per nos fiẽda erant,ſecundũ canonica inſtituta.

Sanè cùm vellemus præſentem cauſam ſine debito terminare,ſolẽne conciliũ tam in Theologica facultate, quã in iure canonico ac ciuili peritorũ,iuſſimus congregari, & habito prædictorum conſilio maturo,pariter & digeſto, in

&

& super omnibus & singulis, actitatis, ac visis, & diligenter discussis processus meritis, & omnibus æqua lance libratis, prout fieri exigebat, reperimus legitimè tam per testes quàm per propriam tuam confessionem iudicialiter receptã, quòd tu incidisti in hæreses abiuratas. Nam reperimus quòd talia & talia dixisti vel fecisti, (explicentur omnia,) propter quæ & meritò de prædictorum consilio te habuimus & habemus pro relapso, iuxta canonica instituta, quòd dolenter referimus, & referendo dolemus.

Sed quia ad informationem nostram, & probos virorum Catholicorum, Diuina gratia inspirante, iterum es reuersus ad gremium Ecclesiæ, & ad eiusdem fidei veritatem, prędictos errores & hæreses detestãdo, & credẽdo Catholicè, fidemq́; Catholicã protestando, admisimus te ad recipiendum pœnitentiæ & Eucharistiæ petita per te humiliter Ecclesiastica sacramenta. Verùm, cùm Ecclesia Dei in te & circa, vltra nõ habeat quod faciat, cùm ita misericorditer se habuerit erga te, vt prædiximus, & tu illa abusus fueris in abiuratas hæreses incidẽdo. Qua propter nos Episcopus, & iudices ante fati, sedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangeliis positis corã nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatẽ habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis: te talem, hoc loco, die & hora, tibi ad audiendam diffinitiuam sentẽtiam in antea assignatis, sententialiter iudicamus, te esse veraciter relapsum in hæreticam prauitatem, licet pœnitentem: Et vt veraciter lapsum in eandem de foro nostro ecclesiastico te proiicimus, & relinquimus brachio seculari traditum. Rogamus tamen etiam efficaciter dictam curiam secularem, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum suam sententiam moderetur. Et sic Episcopus & sui assessores recedentes curia secularis suum officium exequetur.

Aduertendum est, quamuis Episcopus & Inquisitor debeant esse summoperè diligẽtes, & per se, & per alios facere, vt relapsus pœniteat, & ad fidem Catholicam conuertatur, tamen postquam pœnituerit, & conclusum fuerit in concilio, quòd licet pœniteat, nihilominus veraciter est relapsus, & vt talis tradendus est brachio seculari ipsi per-

sonaliter, quòd tali sententia debet plecti & eidē non indicent: Quia facies Iudicis terret condemnandum: Et ipsius verba magis inducunt plectendum ad impœnitentiam, quàm ad patientiam. Et ideo nec ex tunc, neque ante sententiam, nec post, eum sibi faciant præsentari, vt non moueatur animo contra eos, quòd in casu tali mortis diligentius est cauendum: Sed, vt est dictum, mittant ad eum aliquos viros probos, præsertim religiosos, seu clericos ei non ingratos, qui futuram sententiam atque mortem infligendam indicant, eum ad fidem confirment, ad patientiam exhortentur, & post sententiam eum associent, consolentur, cum eo exorent, & ab eo non discedant, donec spiritum reddiderit creatori. Sint igitur cauti, ne quid agant seu dicant, propter quod relapsus morte præueniatur, & ipsi efficiantur irregulares. Et vnde debebant meritum deportare, deferant secum pœnam pariter atque culpam.

Facies iudicis terret reum.

Considerandum est etiam quòd tales sententiæ tradendi aliquem curiæ seculari, non consueuerunt fieri: die festiua, vel solenni, nec etiam in Ecclesia, sed extra in aliqua platea: Quia sententia est quæ ducit ad mortem, & honestius est, quòd feratur in die feriali & extra Ecclesiam, cùm dies festiua & Ecclesia Domino sint dedicata.

Sententia condemnatoria, nullo die festo, nec in templis sunt ferendæ.

Super modum sententiandi hæresim confessum, sed impœnitentem, non tamen relapsam.

QVÆSTIO XXIX.

DEcimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur confessus hæresim, & impœnitens, non tamen relapsus. Sed quia rarissimè inuenitur talis casus, licèt interdum nobis Inquisitoribus contigerit, tamen Episcopus & Iudices cum tali non debent festinare, sed benè custoditum & compeditum, ad conuersionem inducere, etiam per plures menses proponendo, quòd in corpore & anima, si impœnitens, damnabitur.

Qui

Qui si tandem nec prosperis, nec aduersis, nec minis, nec blanditiis poterit emolliri, vt resiliat ab erroribus suis, & fuerit prædicto congruo tempore, expectatus Episcopus, & iudices disponent se ad tradendum eum seu relinquendum brachio seculari, & mandabunt per schedulam nuncio, seu balliuo, seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die non festiua, & tali hora, sit in tali loco, extra Ecclesiam tamen, cum sua familia, & ipsi tradent sibi quendam hæreticum impœnitentem. Et nihilominus, quòd ex parte eorũ faciat publicè præconizari in illis vicis, seu locis, in quibus aliæ præconizationes sunt fieri cõsuetæ, quòd die & hora, ac loco prædictis Prædicator faciet sermonẽ pro fide, ac tradet Hæreticũ quendã brachio seculari: & ideo quòd omnes veniant & intersint, & habebunt indulgentiam consuetam.

Quibus expletis, tradetur curiæ seculari, per modũ tenoris sequẽtis, sæpi⁹ tamẽ admonẽdo ꝑ prius, vt resiliat ab hęresi & pœniteat: quòd si omnino noluerit, feratur sẽtentia.

Nos N. miseratione diuina, Episcopus *talis ciuitatis, aut* Iudex in terris talis domini, attẽdentes, quòd tu *talis, de tali* loco, talis Diœcesis, fuisti nobis delatus fama publica deferẽte, ac fida dignorũ insinuatione, de hęretica prauitate, (explicẽtur hæreses) & quòd in illis hæresib. & factis persteteras multis annis, in tuæ animæ detrimẽtũ, nósque quibus ex officio incumbebat prauitatem hęreticam extirpare volentes, vt tenebamur, in & super iis certius informari, videre an ambulares in tenebris vel in luce, diligenter inquisiuimus de prædictis, teq; citantes, & efficaciter interrogantes, reperimus te prædicta infectum hæretica prauitate.

Sanè cum præ cunctis nostræ mentis desiderabilibus insidat cordi nostro, fidem sanctam Catholicam in populorũ præcordiis cõplantare, & eradicata hæretica prauitate, modos diuersos, varios, & congruos, tam per nos quàm per alios adhibuimus, quatenus resilires ab hæresibus, & erroribus ante dictis, in quibus steteras atque stabas, prout & nũc stas cõtumaciter ac pertinaciter animo indurato. Verùm cũ humani generis inimico, tuis præcordiis assistente, téque in dictis erroribus voluente & inuoluẽte, nolueris, neque velis à sæpè dictis hæresibus resilire, plus eligens mortem animę incurrere gehennalem, & corporis temporalem, quàm antefatas hæreses abiurare, ac ad gremiũ Ecclesiæ aduolare,

& animam lucrifacere in reprobum sensum datus.

Quapropter, cum sis ab Ecclesia sancta Dei excommunicationis vinculo innodatus, & meritò à numero & grege dominico separatus, ac participatione bonorũ Ecclesię priuatus, Ecclesia circa te nõ habeat vltra quòd faciat, cũ ad te cõuertẽdũ fecerit iuxta posse. Nos Episcopus & iudices in causa fidei sæpè fati, sedentes pro tribunali more iudicũ iudicãtiũ, sacrosanctis Euãgeliis positis corã nobis, vt de vultu Dei iudiciũ nostrũ prodeat, & oculi nostri videant æquitatẽ habentésq. per oculis solum Deum, & sanctæ fidei veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis, hac die, hora & loco tibi in antea assignatis ad audiendam sententiam diffinitiuam, condẽnamus, ac sententialiter iudicamus, te esse veraciter hæreticum impœnitentem, & vt veraciter talem tradendum & relinquendũ brachio seculari. Et sic vt hæreticum impœnitentẽ per hanc nostram sententiam de foro nostro Ecclesiastico te proiicimus, & tradimus seu relinquimus brachio *seculari*, ac *potestati curiæ* secularis: dictã curiam *secularem* efficaciter deprecantes, quatenus circa te citra sanguis effusionem, & mortis periculum suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

Super hæresim confessum & relapsum & impœnitentem.

QVÆSTIO XXX.

VNdecimus modus processum fidei terminandi & finiendi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum reperitur confessus hæresim, ac impœnitens, & relapsus. Et hoc est quando delatus ore proprio confitetur, iudicialiter talia & talia se credere, & practicasse: circa istum est practicandum, vt suprà. Et ferãtur sententia coram Episcopo & iudicibus, quæ tamen sunt hæreticalia manifestè per formam tenoris sequentis.

Nos N. miseratione diuina Episcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris talis domini, attendentes quòd tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis seu talibus prędecesso

ribus

ribus nostris delatus de hæretica prauitate(expl icentur.) In quibus vt legitimè est compertum, fuisti confessione propria iudicialiter ac fide dignis testibus deprehensus,& quòd in illis perstiteras tanto tempore, animo indurato (dicatur prout fuit) sed quòd post sano consilio inhærendo illas hæreses publicè abiurasti,in tali loco , in forma Ecclesiæ consueta,propter quę prædicti Episcopus & Iudex,credentes te veraciter resiliisse ab erroribus ante latis , & ad gremiũ Ecclesiæ credẽdo Catholicæ aduolasse,tibi absolutionis beneficium impertirent absoluentes te ab excommunicationis sententia,qua astrictus in antea tenebaris;si tamẽ de corde vero,& fide non ficta conuersus extiteris ad sanctæ Ecclesię vnitatem,tibi salutarem pœnitentiam iniũgentes,ad misericordiam receperunt.Quia Ecclesia sancta Dei non claudit gremium reuertenti.

Verum pòst omnia antedicta fuisti nobis delatus,quod displicenter accepimus,quòd iterum incideris in damnatas hæreses per te publicè in antea abiuratas , seu *talia & talia* commisisti contra abiurationem prælibatam,in tuæ animę detrimentum [explicentur] nósq; quanquam displicentia sauciati ,quòd de te talia audissemus , nihilominus iustitia nos cogente descendimus ad inquirendũ,testes examinãdũ , téq; vocandum & interrogandũ,vt decebat, medio iuramẽto,& ad faciendum omnia & singula,quæ per nos fienda erant,secundùm canonica instituta.Sanè cùm vellemus pręsentẽ causam sine debito terminare , solemne iam peritorũ in Theologica facultate , quàm in Iure canonico & ciuili, concilium fecimus congregari.

Et habito cùm prædictis in & super omnibus & singulis in præsenti causa productis,deductis,actis & actitatis consilio maturo,pariter ac digesto, ac etiã replicato , visisq; ac diligenter discussis processus meritis huius causæ,ac omnibus,prout ius & iustitia suadebant , cõperimus legitimè tã per testes dignos fide, quã per tuã confessionem propriam pluries per nos receptã,te incidisse ac rediisse in hęreses abiuratas.Nam reperimus,quòd talia & talia dixisti, vel egisti, (explicẽtur omnia) propter quæ & meritò de prædictorum consilio te habemus tuis exigentibus excessibus pro relapso,secundum c.sanctiones. Quod dolenter referimus & referendo dolemus:nouit ille,qui nihil ignorat , cordiũ

intima

intima perscrutans. Et cum totis nostris præcordiis cuperemus, prout adhuc cupimus, te reducere ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem, ac eneruare à tuis visceribus præfatam hæreticam prauitatem, vt sic saluares animam tuam, ac mortem euaderes corporis & animæ gehennalem, conatus nostros exercuimus ad te salubriter conuertendum, modos congruos varios adhibentes, sed tu in reprobum sensum datus maligno spiritu ductus pariter & seductus prælegisti torqueri diris ac perpetuis cruciatibus in infernum, & hîc temporalibus ignibus corporaliter consummi, quàm adhærendo consilio saniori, ab erroribus damnabilibus ac pestiferis resilire & ad gremium & misericordiam sanctæ matris Ecclesiæ aduolare.

Quapropter cũ Ecclesia Dei vltra nõ habeat erga te quid faciat, cũ ad te conuertendũ totũ exercuit posse suum: Nos Episcopus ac Iudices in hac causa fidei memorati, sedẽtes pro tribunali, more iudicũ iudicantiũ, sacrosanctis Euangeliis positis corã nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentésq; præ oculis solum Deum, & honorem sanctæ fidei orthodoxæ, hac die, hora & loco ad audiendum sententiam diffinitiuam tibi in antea assignatis te talem in nostra præsentia constitutum sententialiter condemnamus & condẽnando iudicamus, esse veraciter impœnitentẽ hæreticum & relapsum: & vt talem realiter tradendũ seu relinquendum brachio seculari, & sic vt verum hæreticum impœnitentẽ pariter & relapsum per hanc nostram sententiam diffinitiuam de foro nostro Ecclesiastico te proiicimus & tradimus seu relinquimus, brachio seculari ac potestati curiæ secularis: Deprecantes efficaciter secularem curiam ante latam, quatenus circa sanguinis effusionem & mortis periculum, erga te suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

Super conuictum & deprehensum, omnia tamen negantem.

QVÆSTIO XXXI.

Duodecimus modus processũ fidei terminãdi & finiendi est, quando delatus de hæretica prauitate processus meritis diligẽter discussis cum bono consilio in iure peritorum reperitur in hæresim deprehensus facti euidentia

dentia, vel testium productione legitima, non tamen cõfessione propria. Et hoc est, quãdo ipse delatus conuincitur legitimè de aliqua heretica prauitate, vel facti euidentia. Vtpote quia hæresim publicè practicauit, vel per testes legitimos, cõtra quos excipere delatus legitimè nõ potuit, tamen ipse sic conuictus & deprehensus persistit firmiter in negatiua, & confitetur cõstanter: iuxta notata per Host. in sum. tit. de hære. §. qualiter quis in hær. deprehendatur, patuit suprà q. 34.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis duro carcere est tenendus in compedibus & cathena, frequẽter ab officialibus cõiunctim & diuisim, & per se ac per alios est efficaciter admonendus, quòd eis detegat veritatem, indicendo ei, quòd si faciat, & confiteatur errorem suum, quòd ad misericordiã admittatur, abiurando primittus illam hæreticam prauitatẽ. Si autem noluerit, sed steterit in negatiua, ad finem relinquatur brachio seculari: & mortem non poterit euadere temporalem.

Quòd si diutius infamatus & expectatus, steterit in negatiua, Episcopus & officiales, modò cõiũctim, modò diuisim, nunc per se, nunc per alios probos viros, trahant ad se modò vnum testem, modò alium, informando eum vt attendat quid disposuit, & si dixit verum vel non vt non seipsum damnet æternaliter, & alium temporaliter. Et quòd si vereatur, saltem eis secretè dicat, ne ille delatus moriatur iniustè. Et verba talia studeant, ei dicere, vt clarè videant, si disposuerit veritatem nec ne.

Quod si testes sicut informati, steterint in affirmatiua, & delatus in negatiua, nec ad hoc statim velint Episcopus, & officiales, negotiũ per sentẽtiam determinare, & tradendo taliter deprehensum brachio seculari, sed diutius eum teneant, nunc inducendo deprehensum ad affirmatiuam, nũc testes diuisim tamen, ad excutiendum benè conscientiam suam. Et singulariter attendãt Episcopus & Officialis ad illum testem, quem viderint melius dispositum ad bonum, & qui videtur melioris conscientiæ. Et circa illum instent diutius, si res ita se habuit vt disposuit, nec ne eius conscientiã onerando. Et si viderint testẽ aliquem vacillare, vel aliàs habeant indicia contra eum, propter quæ suspectus, quòd falsitatem dixerit, meritò habeatur, de bono consilio peritorũ

attestens

attestent eum & procedant vt iustitia suadebit.

Compertum namque est frequẽter & frequentius, quòd sic deprehensus testibus fide dignis, postquam in negatiua diu perstitit, ad cor reductus, præsertim veraciter informatus, quòd non tradetur brachio seculari, sed ad misericordiam admittetur, si suam detegit prauitatem: & veritatem, quam iam diutius negauit, tunc liberè confitetur. Et frequenter repertum est, quòd testes malitia agitati ac inimicitia superati, se ad inuicem colligarunt, ad imponendum insonti hæreticam prauitatem. Postquam ad informationem frequentem Episcopi & Officiales, remorsu consciẽtiæ fatigati, ac diuinitus inspirati, reuocant, quam dixerunt & fatentur malitiosè se illi imposuisse tãtam labem, propter quod talis & taliter deprehensus, non est per sententiam festinandus, sed diuitiùs per vnum annum & pluries expectandum, antequam sic tradatur curiæ seculari.

Quo expectato tempore competenti, & adhibita diligentia condecenti, si sic delatus legitimè deprehensus, recognouit culpam suam, ac confessus fuerit iudicialiter, se fuisse illaqueatum tempore præfato hæretica prauitate, ac illam, ac omnem hæresim consenserit abiurare, & satisfacere ad arbitrium Episcopi, & Inquisitoris congruum, exhibere tanquam in hæresi deprehensus, & propria confessione, & testium legitima productione: vt hæreticus pœnitens abiuret omnem hæresim publicè: per formam, de qua agitur, octauo modo supra posito processum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Si verò sit confessus, quòd incidit sic in hæresim, nihilominus stat in illo animo pertinaci, vt impœnitens relinquetur brachio seculari: & agatur circa illum per modum, quo supra agitur in decimo modo processum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Testes falsi quomodo puniendi.

Si autem ipse deprehẽsus steterit cõstanter in negatiua, sed ipsi testes resilierint à sua affirmatiua, suum testimoniũ reuocando, ac culpam suam recognoscendo: Quia insonti tantam labẽ imposuerunt, rancore & odio agitati, prece seu precio adducti (ipso delato vt immuni à iudicio relaxato) punientur ipsi vt falsi testes accusantes seu deferẽtes. Vt notat Paulus super c. multorũ & verb. illos, in prin. de hær. in Cle. & feretur sententia seu pœnitentia contra eos ad arbitrium

bitrium Episcopi & iudicum: omnino tamẽ ad perpetuos carceres tales falsos testes cõdemnando, & in pane, & in aqua ad dies vitæ pœnitentiando, ponendo etiam post ad scalas ante portas Ecclesiæ tales, &c. Habent tamen potestatem Episcopi mitigare, aut etiam aggrauare post annum, & tempora, per formam tenoris sequentis.

Si autem taliter deprehensus per annum vel plus, vel alio maiori congruo tempore expectatus persistiterit in negatiua cõtinuè, & testes legitimi in affirmatiua dispouãt se Episcopus & iudices ad relinquendũ eundem brachio seculari, mittendo eidem aliquos probos viros, fidei zelatores & præsertim religiosos, eidem nõ ingratos, sed familiares & gratos, qui illi indicent, quòd mortem non possit euadere temporalem, dum sic stat in negatiua, sed tradetur tali die vt hæreticus impœnitens potestati curiæ secularis. Et nihilominus Episcopus & Officialis mittat Baliuo seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora & in tali loco, extra Ecclesiam tamen, veniat cum familia sua recipiendum quendam hæreticum impœnitentem, quem tradent ei. Et etiam quòd faciet publicè præconizari in locis illis, in quibus præconizationes aliæ fieri cõsueuerunt, quòd omnes sint tali die & hora, in tali loco ad audiẽdum sermonẽ, quẽ prędicator faciat de fide, & tradẽt Episcopus & Officialis quendã hæreticũ pertinacẽ brachio seculari.

Adueniente autem die prædicta, ad ferendum sententiam assignatam, erunt Episcopus & Officialis in loco prædicto ipso tradendo ibidem existente in alto, clero & populo congregato, vt eminenter ab omnibus videatur, ac præsente potestate curiæ secularis, stante coram ipso tradendo. Quibus lectis feretur sententia per hunc modum.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini, attendentes, quod tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis de tali hęretica prauitate. Exprimatur Et vellemus certiorari, an ea quæ de te, & cõtra te nobis dicta fuerunt, veritate aliqua fulcirentur, & an tu ambulares in tenebris aut in luce, descendimus ad nos informandum, testes diligentius examinandum, te quoque vocandũ ac interrogandũ sæpius, medio iuramento, defensionesque exhibendum, ac ad omnia & singula faciendũ, quæ per nos facienda erant secundùm canonicas sanctiones.

Verùm cùm vellemus præsens tuum negotium fine debito terminare, solenne consilium tam in Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili, coram nobis fecimus congregari: Et visis ac diligenter discussis processus meritis, & omnibus, & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis & actitatis, prædictorum consilio digesto pariter & maturo, reperimus contra te legitimè probatum, quòd fuisti tanto tempore infectus hæretica prauitate, & iam reperimus, quòd fecisti & dixisti talia & talia (exprimantur) ex quibus apparet manifestè, quòd es legitimè deprehensus in prædicta hæretica prauitate.

Sanè cùm cuperemus, prout adhuc cupimus, te veritatem fatendo resilire ab hæresi antedicta, & reduci ad gremiũ Ecclesiæ sanctæ, ac ad sanctæ fidei veritatem, vt sic saluares animam tuam, & tam animæ quàm corporis mortẽ euaderes gehennalẽ, tam per nos quàm per alios nostram diligentiam exercentes, ac per te longa tempora expectantes, tu in reprobũ sensum datus, contempsisti acquiescere nostro cõsilio saniori, imò perstitisti, & persistis in negatiua pertinacia, ac contumaci animo indurato: ꝙ dolentes referimus, & referẽdo plangimus ac dolemus. Verùm cùm Ecclesia Dei tanto tempore expectauerit, quatenus resilires, recognoscendo propriam tuã culpam, & nolueris, neque velis, & non habeat vltra q̃ gratiæ faciat ac mercedis.

Quapropter vt sis cæteris in exemplum, & alij ab huiusmodi hæresibus arceantur, & tanta facinora non remaneant impunita. Nos Episcopus & Iudices in causa fidei memorati, sedentes pro tribunali more iudicũ iudicãtium, sacrosãctis Euangeliis positis corã nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatẽ, habentes præ oculis solum Deũ & sanctæ fidei gloriã, & honorem, te talẽ in nostra præsentia cõstitutum, hac die & hora, & loco, ad audiendam diffinitiuam sententiã assignatis, diffinimus, declaramus & sententiamus, te esse hæreticum impœnitentem, tradendum seu relinquendum vt talem brachio seculari, ac per nostram sen tentiam, vt verè hæreticum pertinacem, impœnitentem, à foro ecclesiastico te proiicimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis: eandem curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus circa & citra sanguinis

effusio

effusionem, & mortis periculum, suam sententiam moderetur. Lata est hæc sententia, &c.

Poterunt autem, Episcopus & Iudices disponere, quòd aliqui probi viri fidei zelatores ipsi relicto curiæ seculari, nō ingratos, sed familiares & gratos, associēt dicto relicto, dum curia secularis in eum suum officium exequetur, qui eum consolentur, & adhuc inducant, quòd fatēdo veritatē, & recognoscendo culpam suam, resiliat ab erroribus suis.

Quòd si forsan post sententiam, & iam relictus ad locum vbi est comburendus, deductus, dixerit se velle fateri veritatem, & recognoscere culpam suam & ita fecerit, ac paratus fuerit huiusmodi hæresim & omnem aliam abiurare, licet præsumatur, quòd hoc faciat plus metu mortis quàm amore veritatis: crederem quòd ex misericordia possit recipi vt hæreticus pœnitens, & perpetuò immutari, iuxta gl. super c. ad abolendam. §. præsenti. & ver. audiētia. & c. excommunicamus. 2. de hær. Quamuis de rigore iuris, nec tali conuersioni est magna fides à iudicibus adhibenda, imò & propter damna temporalia illata ipsum semper punire possunt.

Conuersis hæreticis non est fides adhibenda.

Super conuictum, sed fugitiuum, vel se contumaciter absentantem.

QVÆSTIO XXXII.

TRedecimus & vltimus modus processū fidei terminandi, & sententiandi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorū, reperitur conuictus de hæretica prauitate: est tamen fugitiuus, seu absens contumaciter, sed congruo tempore expectatus. Et hoc est in tribus casibus.

Primus est, quando delatus est deprehensus in hæresi, vel in cōfessione propria, vel facti euidētia, vel testium productione legitima, sed fugerit, vel se absentauerit, & citatus legitimè noluerit cōparere. Secūdus casus est, quando aliquis est delatus & receptus aliquali informatione contra eum, habetur aliqualiter seu leuiter suspectus: & sic citetur responsurus de fide, & quia renuit contumaciter comparere, excommunicatur, & excommunicatus sustinet illam

excommunicationem animo pertinaci, & semper contumaciter se absentat.

Tertius casus est, quando aliquis impediuit directè sententiam seu processum fidei Episcopi vel iudicum, vel qui ad hoc dederit auxilium, consilium vel fauorem, talis est excommunicationis mucrone percussus: quam si sustinuerit per annum animo indurato, ex tunc est vt hæreticus condemnandus, per cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hær. lib. 6. & contumaciter se absentauit.

Sustinens excommunicationem per annum est vt hæreticus condēnandus.

In primo casu ille talis est impœnitens hæreticus condēnandus, iuxta c. ad abolendam. §. præsenti. In secundo casu & tertio, non est hæreticus impœnitens iudicandus, sed tanquam vt pœnitens hæreticus condemnandus: iuxta c. cum contumacia, & per c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hære. lib. 6. Circa quemlibet istorum talis practica est seruãda. Talis enim congruo tempore expectatus, citetur per Episcopum & Officialem, in Ecclesia cathedrali illius Diœcesis in quo deliquit, & in aliis Ecclesiis illius loci, vbi domicilium contrahebat, & specialiter vnde fugit: & citabitur per formam tenoris sequentis.

Forma accurata & acris sententia cōtra conuictũ de hæresi & fugitiuum læsa.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, &c. aut Iudex talis Diœcesis spiritum consilij sanioris. Præterea cunctis nostræ mẽtis desiderabilibus: Illud potissimum infigitur cordi nostro, temporibus nostris, in dicta tali Diœcesi, vberem florentémque Ecclesiam, vineam in quam Domini Sabaoth, quam summi patris dextera virtuosis complantauit, quã eiusdem patris filius proprij ac viuifici vnda cruoris vberius irrigauit, quam ipse almus Spiritus paracletus, miris ineffabilibúsq; donis intimis fœcundauit quã tota ipsa incomprehẽsibilis atque inattingibilis Trinitas beata, grãdissimis variísq; priuilegiis sanctius dotauit, paritérq; ditauit: aper de sylua, qui est, & qui dicitur hęreticus quilibet, absorbeat & depascat, fructus fidei vberes deuastãdo, ac lacerãtes hæresũ vepres, palmitibus inferendo, serpénsque tortuosus nostri improbus humani generis inimicus, efflãs virus, qui est Satanas & diabolus, eiusdẽ vineæ Dominicæ palmites inficiat atq; fructus, virus prauitatis hæreticæ immittẽdo: Nec etiã ager ipse Dominicus, populus inquã Catholicus, ad quem excolendum pariter & serendum, descẽdit de summorũ polorũ arce Dei patris vnigenitus atq; primogenitus,

mogenitus, seminauit miris, sanctisque prædicationibus, discurrit per villas, & castella, docēs nō sine magnis fatigationibus, Elegit Apostolos viros vtiq; operarios industrios ac conduxit, ditans illos æternis retributionibus, expectans ipse Dei filius, de agro isto magno, illo die iudicij extremo vberes manipulos colligere, & per manus sanctorū Angelorum recondere in cœlesti horreo sancto suo, Sāsonisque vulpeculę insertatę, quæ sicut persona, labe hæretica deprauatæ, facies quidem habentes diuersas, sed caudas ignitas, adinuicem colligatas, quia de varietate flammæ conueniūt in idipsum vt segetem dominicam, iam albam ad messem, splendoribus fidei relucentem, morsu amarissimo demoliātur, ac discursu subtilissimo pergant, impetúque validissimo accedant pariter & accendant, dissipent & deuastēt sinceritatem sanctę fidei Catholicę, subtiliter & damnabiliter subuertendo.

Quapropter, cūm tu talis incideris in damnatas hæreses maleficarum, *illas publicè in tali loco practicando* (seu taliter dicatur) seu fueris per testes legitimos cōuictus de hæretica prauitate, siue propria deprehensus confessione in iudicio per nos receptus, & post captus, fugeris, medicinā refutās salutarem: citauerimus te, vt de & super iis coram nobis manifestius responderes, túque ductus maligno spiritu, pariter & seductus renueris comparere. Vel sic.

Quapropter cùm tu talis declaratus nobis de hæretica prauitate, & recepta informatione contra te: aliàs de eadē esses nobis suspectus leuiter, quoniam eras infectus labe prædicta, citauimus te, quatenus coram nobis personaliter comparens de fide Catholica responsurus. Cúmque citatus tenueris comparere contumaciter, excommunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari. In qua stetisti per annum, seu annos tot, animo pertinaci, latitās hinc inde, ita quòd nunc quo te duxerit spiritus malignus ignoramus. & cùm te expectauerimus misericorditer & benignè, vt reuerteris ad gremium sanctæ fidei vnitatem, tu facere contēpsisti, in reprobū sensum datus. Sanè volumus & tenemur, iustitia nos cogente, causam tuam huiusmodi sine debito terminare, nec valeamus tua nephanda crimina conniuentibus oculis tolerare.

Nos Episcopus & iudices in causis fidei supradictis, te ta-

lem sæpè fatum latitantem profugum & fugitiuũ, per præsens nostrũ edictũ publicum, requirimus pariter & citamus peremptoriè, quatenus die tali, talis mẽsis, tali anno, in tali Ecclesia cathedrali talis Diœcesis, hora tertiarũ cõpareas personaliter corã nobis, diffinitiuã sententiam auditurus, Significantes quòd siue comparueris siue non, procedemus ad nostram diffinitiuam sententiam, contra te prout ius & iustitia suadebũt. Et vt prius nostra citatio perueniat ad tui notitiam, ne valeas ignorantiæ velamine te tueri, præsentes literas dictas requisitionem & citationem nostrã in se cõtinẽtes, volumus & mãdamus affigi in valuis publicè talis prædictę Ecclesię cathedralis. In quorum testimonium singulorum, præsentes nostras literas impressione nostrorum sigillorum iussimus communiri. Datum.

Adueniente autem die præfixa, ad audiendã diffinitiuam sententiã assignata, si profugus comparuerit, & consenserit, publicè omnem hæresim abiurare, humiliter petẽs admitti ad misericordiam postulando, si relapsus non fuerit, admittetur, & si fuerit deprehensus propria cõfessione, vel testium legitima productione, abiurabit & pœnitebit, vt hæreticus pœnitens secundùm modum quo agitur suprà in octauo modo processum fidei terminandi, vbi de talibus agitur, si fuerit suspectus violenter, ita quòd citatus responsurus de fide noluit comparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & stetit in excommunicatione per annum, animo pertinaci, & pœnitebit admittetur, & abiurabit omnem hæresim, & pœnitebit vt hæreticus suspectus de hæresi violenter. Pœnitens secundùm modum quo agitur suprà in sexto modo processum fidei terminandi. Si autem comparuerit, & non consenserit abiurare, tradetur, verus hæreticus impœnitens brachio seculari, per modum quo dictum est suprà, & agitur in decimo modo processum fidei terminandi. Si autem contumaciter tenuerit comparere, tunc formetur sententia per modum tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus miseratione diuina, talis ciuitatis, attẽdentes, quòd tu talis de tali loco talis Diœcesis, fuisti nobis de hæretica prauitate, fama publica referẽte, seu fida dignorum insinuatione delatus. Nos quibus ex officio decũbit descendimus ad videndũ ac inquirẽdũ, an clamor qui ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Verũ

cùm

cùm inuenissemus te in hæresi deprehẽsum, deponentibus contra te quã pluribus testibus fide dignis, te corã nobis aduocatum iussimus detineri, dicatur sicut factum fuit, an videlicet cõparuerit, & medio iuramẽto interrogatus, fassus fuerit, vel nõ. Sed post maligni spiritus consilio ductus & seductus, metuẽs tua vulnera vino & oleo salubriter cõfoueri, aufugisti, (aut ponatur, si est) carcerem & arrestum fregisti pariter & aufugisti latitãs hinc inde, & quo te malignus spiritus duxerit, totaliter ignoramus. Vel sic.

Verùm cũ inuenissemus contra te taliter, vt prædicitur, nobis delatum de hæretica prauitate, multa indicia propter quæ suspectũ leuiter de hæretica prauitate prædicta, te meritò habeamus, citauimus te per publicum edictũ in talibus & talibus Ecclesiis, talis Diœceseos, quatenus infra certũ terminũ tibi præfixum corã nobis in tali loco personaliter cõpareres, in & super prædictis contra te depositis, & aliàs de fide Catholica, & eius articulis responsurus. Tu verò insano consilio adhærẽdo, renuisti contumaciter cõparere: cumq; iustitia exigente, te excõmunicauerimus, ac fecerimus excõmunicatum publicè denunciari, tu medicinam refutans salutarẽ, dictam excommunicationem vltra quàm per annum sustinuisti, & adhuc sustines in reprobũ sensum datus, animo pertinaci, & profugus, latitans hinc inde, vt quò te malignus spiritus duxerit, ignoramus.

Sanè cùm tam longo tempore expectauerit Ecclesia sãcta Dei misericorditer & benignè, quatenus ad eius misericordiæ gremiũ euolares, ab erroribus resiliendo, & iuxta fidẽ Catholicam professam operando: ipsaq; te clementiæ vberius enutriret, malignorum seductus consilio, acquiescere recusasti, in tua pertinacia perseuerans. Verùm cùm vellemus prout volumus & debemus, iustitia nos cogente, causam tuam sine debito per sententiam terminare, citauimus te, quatenus hac die & hora, & hoc loco compareres personaliter coram nobis, diffinitiuam sententiã auditurus. Et quia renuisti contumaciter cõparere, meritò te ostendis velle perpetuò in tuis hæresibus & erroribus remanere: quod dolentes referimus, & referendo dolemus.

Sed cùm non possimus nec velimus iustitiam subterfugere, nec tantam inobedientiam & contumaciam ad Dei

Ecclesiam tolerare: Ad exaltationē fidei orthodoxæ,& ad extirpationem hæreticæ prauitatis iustitia exigente,& tua inobedientia & contumacia requirente,hac die & hora,& loco tibi in antea ad audiendam diffinitiuam sententiam peremptorie assignatis, prahabito multorum consilio peritiorum tam in Theologica facultate,quàm in iure canonico & ciuili,processus meritis visis & diligenter discussis, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euāgeliis positis coram nobis,vt de vultu Dei iudiciū nostrū prodeat & oculi nostri videāt æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem veritatem contra te talem, absentem & præsentem, beati Pauli Apostoli vestigia imitantes, sententiam diffinitiua taliter ferim⁹ in his scriptis Christi nomine inuocato.

Nos Episcopus & iudices in causa fidei memorati, attēdentes in causa ista fidei, ac processibus inde confectis,ordinem iuris fuisse seruatum. Attendentes etiam,quòd legitimè citatus non comparuisti, nec per te, nec per alium te aliqualiter,excusasti. Attendentes etiam, quòd in præfatis hæresibus longo tempore pertinaciter persististi, & adhuc etiam perseueras,& excommunicationem per tot annos in causa fidei sustinuisti, prout ex nunc sustines animo indurato. Attendentes etiam quòd Ecclesia sancta Dei non habet vltra erga te quid faciat,cùm perseueres & perseuerare velis, in excommunicatione & hæresibus prælibatis. Propterea beati Pauli Apostoli vestigia sectantes, declaramus, diffinimus, & sententiamus, te talem absentem & præsentem esse hæreticum pertinacem, & vt talem relinquendum brachio seculari. Et per nostram sententiam diffinitiuam à foro Ecclesiastico repellimus, & relinquimus potestati curiæ sæcularis,tandem curiam affectuosè deprecantes, vt si quando te habuerit in sua potestate, erga te citra sanguinis effusionem & mortis periculum suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia, & cætera.

Considerandum hîc,quòd si iste profugus & contumax fuerit deprehensus in hæresi,vel propria cōfessione, vel testibus legitimis & ante abiurationem fugit, est per sententiā verè hæreticus impœnitens iudicādus, & ita in sententia ponēdum est. Si autem aliter non fuit deprehensus, nisi quia delatus & suspectus habitus,fuit citatus,respōsurus de

fide

fide,& quia tenuit comparere,fuit excommunicatus,& in excommunicatione tali stetit vltra quàm per annũ,animo indurato,& tandem noluit comparere,iste non est iudicãdus hæreticus,sed vt hæreticus, vt talis condemnandus, & ita procedendum est in sententia, vt dictum est prius.

Quidam iudicadi hæretici, quidam vt hæretici.

Super personam delatam ab alia malefica incinerata, vel incineranda, qualiter sit sententiandum.

QVAESTIO XXXIII.

QVartus decimus modus processũ fidei terminãdi & sententiãdi,est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis circa deponẽtẽ diligẽter discussis,cũ bono consilio in iure peritorũ, reperitur de tali hæretica prauitate tãtummodo ab altera malefica incinerata vel incineranda,delatus vel delata. Et hoc cõtingere potest tredecim modis, tanquã per tredecim casus. Quia sic delatus vel reperitur immunis & absoluendus totaliter:vel reperitur cũ hoc diffamatus de tali hæresi generaliter:vel reperitur vltra infamiã quæstionibus exponẽdus aliqualiter:vel reperitur suspectus de hæresi vehemẽter,vel violenter,vel reperitur diffamatus & suspectus insimul & cõmuniter. Et sic cõsequenter in aliis casibus prout in 20 quæst.tactum est,vt ad 13.inclusiuè.

Tredecim modi,quibus maleficas traducunt vel deferunt.

Primus modus fit, quãdo tantummodò ab ipsa malefica detenta delatus est,& non cõuincitur, nec cõfessione propria,nec testium productione legitima,nec aliàs reperiũtur indicia,ex quibus verisimiliter tanquam suspectus iudicari possit talis omnino venit absoluendus,etiam per ipsum iudicem secularem,qui deponentem aut incinerauit,aut incinerandum propria auctoritate, aut ex commissione Episcopi,iudicis ordinarij habuit:& absoluetur per sententiam in primo modo processus fidei terminandi, circa 20.quæst. contentam.

Secundus modus incidit,quando vltra hoc,quod à detẽta delatus est, etiam per totam illam villam, seu ciuitatem diffamata existat,ita quòd tãtummodò infamia præcisè &

sola laborauit semper: licet postea per depositionem detentæ maleficæ infamia sit aggrauata.

Circa talem talis practica est seruanda. Quia iudex considerando, quòd vltra infamiam nihil in particulari aduersus eam ab aliis fide dignis in villa, aut oppido probatur, licet fortè detenta, certa grauia aduersus eum deposuit: quia tamē fidem perdidit abnegando illam Diabolo: vnde & difficulter eius dictis à Iudicibus fides adhibetur, nisi ex aliis circūstātiis illa infamia aggrauaretur, & tunc in tertium iam sequentem modum inciderit: ideo Canonica purgatio erit tūc in dicēda, & procedetur per sententiam in secundo modo processum fidei termin andi, circa 22. quæst. contētā.

Et si Iudex ciuilis illam purgationem coram Episcopo decreuerit fieri & solēniter, in finem, vt si deficeret, vt tunc per Ecclesiasticum & ciuilem Iudices in exemplum aliorū, eò firmiori sententia puniretur; benè quidem fit. Si autem per se voluerit exequi mandet vt decem vel viginti compurgatores ordinis sui habeat, & procedat, vt in secundo modo sententiandi tales, tactum est, nisi quòd vbi excōmunicandus esset, quod tunc ad ipsum ordinarium recursum habeat: Et hoc contingeret, vbi se purgare nollet.

Tertius modus igitur incidit super talem delatum, vbi licet non vincatur cōfessione propria, nec testium productione legitima, nec facti euidētia, nec etiam sint indicia super aliquod factum, in quo vnquam notatus fuisset ab aliis inhabitatorib. villæ aut oppidi: nisi quòd infamia tātum laborauit apud eos. Aggrauatur autem infamia ex detētæ maleficę detentione, vt potè quia asseruit, illum per illam in omnibus fuisse sociam, & secū in criminibus participasse. Hoc ipsum tamen, sicut constanter delata negat, ita & aliis inhabitatoribus, vel non est notum, vel de nulla nisi de honesta conuersatione, seu etiam participatione ipsis constat.

Adfrontatio maleficarum se inuicem accusantium.

Circa talem talis practica seruatur. Primò, quòd adfrontare se habent facie ad faciem & obiectiones mutuæ & responsiones diligenter sunt considerandæ, & si quidem varietas aliqua in verbis incideret, vnde iudex verisimiliter ex cōcessis & negatis præsumere potest, ipsam delatam meritò quæstionibus exponendā, procedatur per sententias in tertiū modum processum fidei terminandi, circa 23. quæst. cōtentas, ipsam tormentis leuiter exponēdo: adhibitis cautelis aliis

his aliis quam plurimis & necessariis, de quibus circa principium huius tertiæ partis suprà patuit ad longum, & ex quibus præsumitur, talem esse aut innoxiam aut ream.

Quartus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus leuiter & hoc vel confessione propria, vel depositione alterius detentæ. Et sunt qui ad hanc leuem suspicionem reducunt illos, qui ad prouocandū mulieres maleficas consuluissent, vel vbi inter cōiugatos, odio se mutuo prosequētes, amorem procurassent, aut etiam pro aliquo commodo tēporali apud maleficas laborassent. Sed quia tales vtiq; excommunicati sunt, tanquam hæreticis credentes, iuxta c. excōmunicamus. 1. §. credētes. lib. 6. de hær. vbi dicitur: Credentes autē eorū erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Quia etiam ex factis præsumitur de effectu ad hoc argum. 32. q. 2 qui viderit. Ideò videtur quòd acrius sint puniendi, & sententiādi, quā illi, qui de hæresi leuiter habentur suspecti, prout iudicandi sunt aliqui ex leuibus coniecturis: Puta quia eis seruitia exhibuissent, literas detulissent, eorū erroribus sic nullam fidem adhibuissent, quòd tamen illos non manifestassent, alimonia ab iis accepissent. Sed siue illi, siue isti intelligātur, hoc quod in cōsilio peritorum conclusum fuerit super leuem suspicionem, prosequendum erit à iudice, per talem practicam: Talis enim aut abiurabit, aut Canonicè se purgabit, secūdū quod in quarto modo processum fidei terminandi, sub quæstione vicesima quarta tangitur.

Ex factis præsumitur de effecta.

Sed tamen, quia potius videtur, quòd abiuratio sit indicenda, & hoc propter alleg. cap. excommunicamus 1. §. qui verò inuenti fuerint sola suspicione notabili, & tamen nō debēt, si relabantur, pœna relapsorum puniri, & procedatur, prout in quarto modo processum fidei terminandi, circa 24. quæst. tactum est.

Quintus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus vehemēter & hoc simili modo, vel cōfessione propria, vel depositione alterius maleficæ detentæ. Et sunt qui ad hanc leuem depositionem reducunt impeditores iudicū, directè, vel indirectè eorum officium inquirendo, maleficas impediendo: dummodò hoc scienter fecerint: ex cap. vt inquisitionis negotium. libro 6. de hæret.

Qui impedimenta præstāt maleficis, quā suspicione laborent.

Item reducunt omnes, qui impedientibus præstant sciēter auxilium, consilium, vel fauorem: patet per alle. c. inquisitionis.

fitionis. Itē reducunt qui citatos aut captos hæreticos instruunt de celanda veritate,& vt illā subticeāt, vel falsitatē asserāt. Et hoc ex cap.accusatus.& §.fi.Item reducūt omnes qui eos,quos sciunt hęreticos,receptant,scienter deducunt, visitant, vel associant,munera mittunt,seu fauorem impendunt:quæ omnia in fauorem non personæ, sed culpæ fiunt vbi scienter fiūt. Et ideo dicūt,quòd vbi delata persona participat de præmissis,& hoc per consilium ita iudicatū fuerit, tunc iuxta quartum modum processum fidei terminandi sub quæst.25.sententianda est. Taliter vt omnem hæresim sub pœna relapsorum,vbi reciderit,habeat abiurare.

Familia Maleficarum.

Possumus tamen asserere ; adiiciendo,quòd Iudices respectum habeant super vniuscuiusque maleficę incineratæ aut detentæ familiā,prolem,seu etiam progeniem eò quòd vt plurimum tales reperiuntur infectæ.

Cùm maleficæ etiā proprios infantes ex Dæmonū informatione ipsis habēt offerre. Vnde & indubiè in quibuscūque flagitiis informare:patent hæc ex prima parte operis.

Probatur & ex eo, quòd sic in simplici hæresi propter agnitorum hæreticorū familiaritatem, dum quis de hæresi infamatus existit,etiam consequenter ratione familiaritatis est de hæresi vehementer suspectus,ita & in hac hæresi maleficarum.

Triplex pœna vni malefico Decano inflicta.

Præfatus autem casus patet in cap.inter sollicitudines,extra.de purgatione.ca.vbi apparet:quod ratione infamiæ de hæresi fuit Decano quidam indicta canonica purgatione, & ratione familiaritatis hæreticorum, abiuratio publica & ratione scandali fuit priuatus beneficio,quousque scandalum sopiretur.

Sextus modus incidit,vbi talis delatus efficitur suspectus violenter,hoc autem fit non ad simplicem vel nudam depositionem alterius maleficæ detentæ,sed ad indicia facti, quæ eliciuntur ex quibusdam verbis & factis à malefica detenta perpetratis,& prolatis,quibus ad minus delata asseritur interfuisse & operibus deponentis communicasse.

Pro quorū intelligentia, aduertenda sunt ea, quæ suprà quæstione 29.tacta sunt,præcipuè super violentā suspicionem quomodo ex violentibus & cōuincentibus oritur cōiecturis,& qualiter Iudex violentatur ad credendum ex sola suspicione aliquem esse hæreticum, qui tamen fortassis bonus

bonus Catholicus in corde existit. Sicut Canonistæ exemplificant circa simplicem hæresim de eo qui citatus in causa fidei ad respondendum renuit comparere contumaciter: propter quam contumaciã excõmunicatur. In qua vbi per annũ perseuerauit, efficitur suspectus de hæresi violenter.

Quare & à simili circa talẽ persona delatã aduertenda sunt indicia facti, ex quib. efficitur violẽter suspecta. Et ponatur casus, quod detenta malefica asseruit illã interfuisse suis maleficiis, quę tamẽ delata cõstãter negat, quid ergo faciet? vtiq; opus erit cõsiderare, an ex aliquibus operibus sit vehemẽter suspecta, & an vehemẽs suspicio in violentã valeat transire: sicut in præfato casu, citatus respõsurus, vbi nõ cõparat, sed renuit cõtumaciter, fit suspectus leuiter de hæresi, etiam vbi citatus fuit in non causa fidei. Si autem in causa fidei citatus renuit cõparere, & propter cõtumaciam excõmunicatur, tunc fit suspectus vehemẽter: quia tunc leuis suspicio trãsit in vehemẽtẽ, & si per annum persistat, tũc vehemẽs transit in violentam. Ita considerabit Iudex si ratione familiaritatis contractæ cum detenta malefica sit delata vehemẽter suspecta, vt immediatè in quinto modo incidenti tactum fuit, tunc opus erit considerare, an ipsa vehemẽs suspicio in violentã trãsire possit: Præsumitur enim quòd transire possit, id est, quòd flagitiis detentæ ipsa delata interfuit, vbi familiaritatẽ cũ ea frequenter habuit. Est ergo procedendũ Iudici iuxta sextum modum processum fidei terminandi, prout in 26. quæst. tangitur. Quòd si quæritur, quid faciat Iudex si adhuc talis delata ab altera malefica detenta, omnino persistat in negatiua non obstantibus quibuscunque indiciis aduersus eam productis? Respondetur primò, quòd Iudex debet aduertere super earũ negatiuas responsiones, an ex vitio seu maleficio taciturnitatis proueniant, siue non: & quidẽ, vt in primis quæst. quæst. 15. & 16. huius 3. partis patuit, Iudex cognoscere potest, si flere & lachrimas emittere valeat, & vbi in quæstionibus quasi insensibilibus redditur, ita quòd ad pristinas vires faciliter redit, tunc quidem violenta suspicio aggrauatur, & tunc omnino non est liberè dimittenda, seu secundum, vt in sexto modo sententiandi & processum fidei terminandi patuit, supra allegato, perpetuis carceribus ad pœnitentiam peragendam deputanda.

Quõ leuis in vehementẽ, vehemens in violentã suspicionem trãseat.

Si

Si verò maleficio taciturnitatis non sit infecta propter vehementes dolores quos in quæstionib. sustinet verè & realiter, cùm tamen aliæ ex maleficio taciturnitatis quasi insensibiles redduntur, vt dictum est, tunc vltimum refugiū Iudex habere potest super Canonicam purgationem. Quæ si à seculari Iudice inducitur, dicetur vulgaris licita, quia non de numero purgationum vulgarium, de quibus 2.q.4. consuluisti. & cap. monomachiam dicitur. In qua purgatione si defecerit, vt reus vel rea iudicabitur.

Vulgaris licita canonica purgatio.

Septimus modus incidit, vbi delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, nec propria confessione, nec facti euidentia, nec testiū productione legitima, sed tantū reperitur à detenta malefica delatus vel delata, & cùm hæc reperiuntur indicia, quæ ipsum reddunt suspectum leuiter, vel vehementer: Vt pote quia solummodo habuit magnam familiaritatem cum maleficis, tunc tali ratione infamiæ est dicenda canonica purgatio, iuxta canonem *allegatum*, inter sollicitudines: & ratione suspicionis hæresim abiurare cum pœna *relapsorum*, *vbi recidiuaret si* vehementer suspectus, *vel sine illa si leuiter*, & procedatur, vt in proximo modo processum fidei terminandi, circa c.27.q. tactum est.

Octauus modus incidit, vbi sic delatus reperitur confessus hæresim illam, sed pœnitens & nunquam relapsus. Vbi notandum, quòd consequenter, vbi agitur de relapsis & non relapsis, pœnitentibus & non pœnitentibus, tales distinctiones tactæ sunt propter iudices, qui de vltimis inferendis suppliciis non se intromittunt. Ideo ciuilis iudex super confessum siue pœniteat siue non, siue relapsus fuerit siue non, per ciuiles & imperiales leges procedere potest vt iustitia suadebit: tantummodo recursum ad ipsos tredecim modos sententiandi habere potest, & secundùm illos se resoluere, vbi aliquod ambiguum interuenerit.

Super

Super modum sententiandi maleficam maleficia tollentem, insuper etiam super maleficas obstetrices & maleficos sagittarios.

QVÆSTIO XXXIIII.

Quintusdecimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est, quando delatus de hæretica prauitate reperitur, quòd maleficia non inferat, sed tollat. Circa istum talis practica est seruanda, quia aut vtitur remediis licitis, aut illicitis: Et si quidem licitis, non vt maleficus, sed vt Christicola est iudicandus. De quibus licitis remediis suprà circa principium huius tertiæ partis ad longum patuit.

Si verò illicitis, tunc distinguendum, quia aut sunt illicita simpliciter, aut secundùm quid. Si simpliciter adhuc dupliciter, quia vel nocumento proximi, vel sine nocumento: vtroque tamen modo semper cum expressa Dæmonum inuocatione. Si verò illicita secundùm quid, puta quia absque expressa, licet non absque tacita Dæmonum inuocatione fiat, talia iudicantur vana potius quàm illicita nominari à Canonistis & certis Theologis, vt suprà in q. huius vltimæ partis totius operis patuit.

Illicita remedia vel secundùm quid vel simpliciter.

Iudex ergo quicunque, siue ecclesiasticus siue ciuilis, licet primos & vltimos non habeat reprobare, & signanter primos potiùs commendare, & vltimos tolerare, prout Canonistæ asserunt, licitum esse vana vanis contundere. Illos tamen qui cum expressa Dæmonum inuocatione maleficia auferunt, nullo modo tolerare debet, præcipuè illos qui cum nocumento proximi talia committunt. Et dicuntur cum nocumento proximi practicare, quando maleficium ita ab vno aufertur & alteri infertur. Nec obstat, si illa cui infertur sit malefica per se, siue non: siue sit illa, quæ maleficium intulit siue non: & siue sit homo siue quæcunque alia creatura, patent super hæc omnia acta & gesta deducta in prima quæstione supra allegata.

☞ Si quæritur, quid faciat Iudex, vbi talis asserit se maleficia tollere per licita & nō illicita remedia, aut quō possit talia veraciter Iudex cognoscere? Respondetur, quod citato illo interrogetur quibus mediis vtatur: nec tamen verbis suis standū; sed Ecclesiasticus Iudex cui ex officio incūbit, diligenter

genter inquirat siue per se siue per plebanum aliquem, qui a singulis parochianis exactè sub præstito iuramento, quod exigere potest, perquirat, quibus remediis vtatur: & siquidem inuentum fuerit, prout communiter inueniuntur cum superstitiosis remediis, omnino non sunt propter horribiles pœnas à canonibus inflictas, vt inferius patebit, tolerandæ.

Quomodo illicita remedia ab illicitis discernantur.

Et si quæritur, vnde possunt remedia licita ab illicitis discerni, cùm semper asserant, se quibusdam orationibus, & herbarum applicationibus, huiusmodi amouere? Respondetur, hoc facilè foret, dummodò diligens inquisitio fieret. Nam quia necesse habent superstitiosa remedia occultare, vt non reprehendantur, seu vt facilius mentes simplicium illaqueare valeant, ideo huiusmodi verbis aut herbarum applicationibus insistunt: tamen ex quatuor superstitiosis eorum actibus tanquam sortilegæ & maleficæ manifestè deprehenduntur.

Sunt enim de occultis *diuinantes*, & ea quæ non nisi malorum spirituum *reuelatione scire possunt*, referantes. Exempli gratia. Vbi pro sanitate acquirenda frequentantur à læsis, causam læsionis, aut maleficij aperire & manifestare sciunt: vt si ratione altercationis cum vicina acciderit, vel aliqua ex causa alia, hoc ipsum perfectissimè noscunt, & indicare frequentantibus sciunt.

Secundò, vbi ad vnius nocumenti seu maleficij curam se intromittũt: alterius verò minimè. Prout in Diœcesi Spirensi, malefica quædã in loco quodam, *zum Hofe* nuncupato, existit, quę licet plures sanare videatur, certos tamẽ minimè se posse curare fatetur: nullã ob aliam causam nisi vt ab incolis fertur, ꝙ maleficia talibus illata, sint tam fortiter ab aliis, vt asserit, maleficis impressa, & hoc vtique virtute Dęmonum, quòd illa amouere non valeat. Quia videlicet Dæmon non semper Dęmoni cedere potest, aut non vult.

Tertiò vbi super huius maleficia illata singulares exceptiones facere noscuntur. Prout in ipsa ciuitate Spirensi contigisse noscitur: dum quędã honesta persona maleficiata in tibiis, huiusmodi diuinatricem ob sanitatis gratiam aduocasset, illa domũ ingressa, & eam dum intuita fuisset talem exceptionem fecit, si, inquit, squamas & capillos in vulnere nõ habueris, reliqua omnia extrahere potero. Cau-

sam

ſam etiam læſionis aperuit, licet ex rure, & ad duo miliaria aduentaſſet dicens, quia cum vicina altercaſti, tali die, ideo tibi accidit præter ſquamas etiam & pilos, alias quãplures diuerſorum generum res extraxit, & ſanitati reſtituit.

Quartò: vbi ſuperſtitioſis inſiſtunt, aut inſiſtere faciunt cæremoniis, & ſic ante ſolis ortũ, vel alio determinato tẽpore, ſe frequentari volunt, dicentes quòd infirmitates vltra angariam illatas ſanare nequeãt, aut quòd tantummodò duas aut tres perſonas per annum ſanare valeant, licet non ſanando, ſed à læſionibus ceſſando, ſanare videantur.

Non ſaluam maleficæ, ſed faciunt ceſſare læſiones.

Poſſunt & addi quamplures aliæ conſiderationes, circa talium perſonarum cõditiones, quia vt plurimum retro actis temporibus malæ & reprehẽſibilis vitæ fuerunt diffamatæ, ſeu adulteræ, aut maleficarum ſuperſtites: vnde ex nulla ſanctitate vitæ hæc gratia ſanitatis à Deo collata.

De obſtetricibus ſagis.

Incidẽtaliter reducuntur & obſtetrices maleficæ oẽs, alias maleficas in flagitiis excedẽtes, de quibus & in prima parte operis deductum eſt: Quarum etiam tãtus numerus, vt ex earũ cõfeſſionibus compertũ eſt, quòd non æſtimatur villula, vbi huiuſmodi nõ reperiantur exiſtere. Cui periculo vtique à præſidentibus foret in parte ſuccurrendũ, vt non niſi iuratæ obſtetrices à præſidentibus deputarentur, cũ aliis remediis quæ in ſecũda parte operis tacta sũt.

Magi ſagittarij.

Incidit & maleficis ſagittariis, in contumeliam vtique Chriſtianæ religionis tantò periculoſius detegentes quanto & ſecuriores habent in terris optimatum & principum receptatores, fautores, & defenſores. Sed quòd omnes tales receptatores, fautores, &c. omnibus maleficis plerunq; in certis caſibus damnabiliores exiſtãt, ſic declaratur. Nam taliũ defẽſores à Canoniſtis & Theologis in duplici genere aſſignantur. Quidã nãq; errorẽ, alij verò perſonã ſunt defendentes: Et hi quidem, qui errorem, damnabiliores ipſis qui errant, exiſtunt: cùm non ſolùm hæretici, imò hæreſiarchæ habendi ſunt, vt patet 24. quæſtio. 3. qui illorum. Et de his defenſoribus communiter non loquuntur iura, eò quòd ab aliis hæreticis non diſtinguuntur. In quibus etiã habet locum cap. ad abolẽdam § præſenti. ſæpè alleg.

Fouentes ſagittarios magos, quo loco habendi.

Quidam alij ſunt, qui licet non defendunt errorem, defendunt tamẽ perſonam errantem: vtpote qui reſiſtunt viribus & potẽtiæ, tales malefici, ſeu quicunque alij hæretici

veniant ad manus Iudicis fidei, ad examinandum, vel puniendum, & ſimilia.

Simili modo etiã fautores taliũ ſunt in duplici genere.

Spirituales domini fouentes ſagittarios maleficos.

Quidã namq; ſunt, qui publica funguntur autoritate hoc eſt, publicæ perſonæ, vt domini tẽporales, ſeu etiam ſpirituales temporalẽ iuriſdictionẽ habentes; qui etiã fautores eſſe poſſunt duobus modis, omittendo & committendo.

Obmittẽdo, ſcilicet facere ea circa maleficos vel ſuſpectos infamatos, vel credẽtes, receptatores, defẽſores & fautores, ad quę ex eorũ officio obligãtur. Cũ tamẽ ab Epiſcopis vel Inquiſitoribus, vel eorũ alter requiruntur. Vtpote ſi eos non capiant, vel captos non diligenter cuſtodiant, vel infra diſtrictũ ſuum ad locũ, de quo eis mãdatur, nõ deducant, aut executionẽ promptã de eis non faciãt, & ſimilia, vt patet in cap. vt inquiſitionis. in princip. libr. 6. de hære.

Committendo autem, vtpote, ſi captos huiuſmodi, ſine Epiſcopi aut iudicis eius licentia vel mandato, à carcere liberent, vel proceſſum, iudicium vel ſententiam eorum directè vel indirectè impediant, vel ſimilia peragant, vt patet cap. allegato, vt officium. § prohibemus. Pœnę talium in præcedentibus circa ſecundum principale huius operis, & circa finem, vbi de maleficis ſagittariis, & aliis armorum incantatoribus tactum eſt, declaratæ ſunt.

Ad præſens ſufficiat, quòd omnes tales, ipſo iure sũt excommunicati, & duodecim magnas pœnas incurrunt: patet extra, de hære. excommunicamus. §. credentes. & cap. allegato. vt inquiſitionis. §. prohibemus. In qua excõmunicatione, ſi per annum perſtiterint animo pertinaci, ex tunc ſunt vt hæretici condemnandi, vt eo. ca. & §. alleg.

De receptatoribus maleficorum.

Qui verò dicendi ſint receptatores, & an habendi ſint, vt hæretici. Reſpondetur, quòd recipientes huiuſmodi maleficos, ſagittarios, aut quoſcũque armorum incantatores, necromanticos, ſeu maleficos hæreticos, de quibus in toto opere tractatum eſt, ſint in duplici genere, ſicut etiam de eorum defenſoribus & fautoribus tactum eſt.

Quidam nãque ſunt, qui non tantùm ſemel verbis, ſed pluries & frequenter tales ſuſcipiunt, & iſti propriè, & ſecundùm vim vocabuli, dicuntur receptatores à receptãdo, quod eſt verbum frequentatiuum. Et tales receptatores, quãdoque sũt ſine culpa, vt pote ſi ignoranter hoc faciũt,

nec

nec aliquid vnquam ſiniſtri de eis ſuſpicati ſunt. Alij quãdo ſunt in culpa, vt pote quando eorum errores ſciunt & non ignorant, quia Eccleſia tales ſemper perſequitur tanquam crudeliſſimos fidei hoſtes, & ſi non minus domini terrarum eos receptant, tenent, defẽdunt, &c. Tales propriè ſunt & dicuntur hæreticorum receptatores. Et de talibus etiam loquuntur iura, & quòd ſunt excõmunicati iuxta c. excom. 1. §. credentes.

Quidã autem non pluries & frequenter, ſed tantùm ſemel vel bis huiuſmodi maleficos aut Hæreticos receperũt, & iſti non videntur propriè dici receptatores, quia non frequentarunt, ſed receptores, quia eos receperunt, & non receptauerunt. Licet Archidiac. dicat cõtrarium in c. quicunque. ſuper ver. receptatores. De quo tamen non eſt magna vis, quia non de verbis ſed de factis curandum eſt.

Ponitur tam differentia inter Receptatores & Receptores: eò quòd Domini terrarum ſemper dicuntur talium receptatores, vbi ſimplices, qui eos expellere non habent, nec poſſunt. Et ſi receptores ſint, ſunt tamen ſine culpa.

Differẽtia inter Receptatores & Receptores.

Vltimò autem de impeditoribus officij inquiſitionis Epiſcoporum, cõtra huiuſmodi maleficos hæreticos, qui ſint, & ſi hæretici dicendi ſint. Ad quod reſpõdetur, quòd huiuſmodi impeditores ſunt in duplici genere. Quidam namque ſunt qui impediunt directè, vt qui captos pro hæreſeos crimine à carcere propria temeritate liberãt, vel proceſſus inquiſitionis lacerãt, teſtes in cauſa fidei, pro eo quòd teſtificati ſũt, vulnerãt: Vel ſi dominus tẽporalis ſtatuat, quòd nullus niſi ipſe in hoc crimine cognoſcat, aut quòd nulli niſi ſibi de hoc crimine deferri poſſit, nec teſtificari niſi corã eo, & ſimilia. Et iſti impediunt directè: iuxta no. per Io. And. in c. ſtatutũ, ſuper ver. directè, lib. 6. de hære. Et qui proceſſũ, iudicium vel ſentẽtiam in tali cauſa fidei directè impediunt, vel qui ad hęc agẽda præſtiterint auxilium, cõſilium, vel fauorẽ, & tales licèt ſint multùm culpabiles, nõ tamẽ ex hoc ſunt hæretici iudicãdi, niſi aliter apparet, quòd eſſẽt cõſimilibus erroribus maleficorum inuoluti cum pertinaci volũtate, ſunt tamẽ ipſo excommunicationis mucrone percuſſi, iuxta cap. vt inquiſitionis. §. prohibemus. Sic quòd ſi in illa excommunicatione ſteterint per annum animo pertinaci, ex tunc ſunt vt hæretici condemnandi, vt patet c. & §. alleg.

Qui impediũt officiũ Inquiſitionis, quomodo hæretici habendi.

Quidam verò ſunt qui impediunt indirectè, vt pote qui ſtatuūt quòd nullus portet arma ad capiendum hæreticos, niſi de familia Domini temporalis, & ſimilia, iuxta no. per Io. And. in c. ſtatutū, ſuper ver. indirectè. Et tales sūt minus culpabiles, quàm primi, nec ſunt hæretici, ſed ſunt excōmunicati iuxta alleg. cap. vt inquiſitores. Et etiā præſtātes ad hoc conſilium, auxiliū, vel fauorē: taliter quòd ſi ſteterint in illa excommunicatioæe per annum animo pertinaci, ex tūc velut hæretici ſunt condēnandi, per alllega. c. & §. prohibemus. Quod ſic eſt intelligendum, quòd hæretici cōdēnātur taliter, quòd ſi volunt redire, recipiuntur ad miſericordiā, errore prius abiurato, aliàs vt impœnitentes tradentur curiæ ſeculari: Vt patet per c. ad abolendam. §. præſenti.

Epilogando. Maleficæ obſtetrices, prout aliæ maleficæ maleficia inferentes, ſecundùm qualitatem criminum condemnantur & ſententiantur, & à ſimili, maleficæ maleficia ſuperſtitioſè, vt dictum eſt, opere diaboli tollentes. Cùm non dubium ſit, quòd ſicut auferre, ita & inferre poſſunt. Vnde & ex quodam pacto totaliter Maleficæ ex dæmonum informatione conueniunt, vt hæ quidem lædere, aliæ verò ſanare debeāt, vt ſic eo facilius mentes ſimpliciū illaqueādo, ſuam perfidiam augmentēt. Sagittarij verò & alij armorum incantatores malefici, cùm non niſi ex fauore, defēſione, receptatione præſidentium ſuſtentētur, omnes tales, pœnis præſcriptis ſubiacent: & qui officiales quoſcunq; contra huiuſmodi maleficos, aut eorum fautores, &c. in eorum officio impedirent, ſimili modo excommunicati ſunt, & omnibus pœnis vti fautores ſubiacent. Verùm vbi ſteterint per annum in illa excommunicatione animo pertinaci, ſi redire voluerint, abiurent impedimentū & fautoriā, & ad miſericordiam admittūtur, aliàs vt impœnitētes hæretici tradūtur brachio ſeculari. Et vbi non ſtent per annum, nihilominus contra impeditores huiuſmodi poteſt procedi, vt cōtra fautores hæreticorum: per c. accuſatus. §. vltimo.

Qui poſſunt maleficia auferre præſumū tur etiam poſſe inferre.

Abiuratio impedimenti & fautoriæ.

Et quod dictum eſt de fautoribus, defenſoribus, receptatoribus & impeditoribus, ſuper maleficos, ſagittarios, &c. idem & per omnia intelligendum eſt erga quaſcunque maleficas, aut maleficos, hominibus, iumentis, & terræ frugibus varia nocumēta infērētibus. Verùm & ipſi malefici quicunq; vbi in foro pœnitentiæ ſpiritu contrito & humiliato

peccata

peccata deflentes, & purè confitentes, veniam petierint, ad misericordiam recipiuntur. Aliàs vbi innotescũt, cõtra eos procedere debent, quibus ex officio incumbit, citando, attestando, capiendo, & procedendo in omnibus iuxta criminũ qualitatem, vsque ad sententiam diffinitiuam inclusiuè, vt tactum est si & in quantum huiusmodi præcedentes æternę damnationis laqueum, propter excommunicationem eis ab Ecclesia inflictam, euadere velint.

Huius vltimæ partis, super modos sententiandi maleficos, quousque friuolè, aut etiam iustè appellantes.

QVÆSTIO XXXV.

De appellantibus maleficis.

SI verò ad appellationis remedium finaliter delatum confugere Iudex cerneret, notandum: primò quòd hæc interdum valida atque iusta, interdum friuola atq; nulla decernitur. Cùm enim in negotiis fidei summariè, simpliciter & de plano sit procedendũ, vt ex præcedẽtibus sæpè tactum est, ex cap. multorum querela. in Cle. vbi & appellationis remedium interdicitur. Attamen quia Iudices interdum sponte, propter negotij arduitatem libẽter ipsum prorogant & dilatãt: ideò aduertere possunt, quòd vbi delatus sentiret, se à Iudice realiter & de facto contra ius, & iustitiam aggrauatum, vt pote quia eum ad defendendum admittere noluit, vel quia solus sine consilio aliorum, vel etiã sine assensu Episcopi, vel eius vicarij pronunciauit delatum quæstionare, cùm aliàs sufficiẽtes probationes pro & cõtra habere potuisset, & huius similia: tunc quidem appellatio foret iusta, aliàs non.

Secũdo notãdũ, quòd Iudex appellatione huiusmodi sibi præsentata, tunc absque perturbatione & motu debet petere copiam appellationis, protestando verbo quòd nõ curtat sibi tempus, & cùm ipse delatus tradiderit sibi copiã appellationis, aduertat, quòd adhuc habet duos dies ad respõdẽdum & post hos duos, adhuc triginta ad Apostolos exhibẽdum. Et licet statim possit respondere, & Apostolus dare illos vel illos, vbi sit multùm expertus & peritus, tamen vt

cautius procedatur, melius est vt aliquem terminum 10. vel 20. vel 25. dierum eidem ad dandum pariter & recipiendū Apostolos, quales dare decreuerit, assignare cum potestate prorogandi.

Tertiò notandum est iudici: quòd infrà tempus iuris, & infrà tempus assignatum debet diligenter attendere & discutere causas appellationis, seu grauamina allegata: & si videt habito bono consilio peritorum, quòd iniustè & indebitè delatum aggrauauit, ad se defendendum nō admittendo vel quæstionibus non debito tempore exponendo, vel similia, adueniente termino assignato, corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctum, & statim in quo erat quando defensiones ille petiuit, vel terminum ad interloquendum assignauit, & similia, & tollat grauamē: quo ablato procedat prout ante. Quia per amotionem grauaminis, appellatio quæ erat aliqua, fit nulla iuxta capit. cessante. extrà de appellationibus.

Grauamina reparabilia & irreparabilia.

Sed hîc tamen diligenter attendat circumspectus & prouidus iudex, quòd quædā sunt grauamina reparabilia, & sūt illa, de quibus iam dictū est, & tūc habent locū ea quæ dicta sunt. Quædam autē sunt irreparabilia, vt pote si delatus fuerit quæstionatus realiter & de facto, & post euadens appellat: vel si clenodia & aliquantilia, simul cum vasis & instrumentis, quibus malefici vtuntur, fuerunt recepti & cōbusti, & similia quæ nequeunt reparari nec reuocari: Et tūc non habet locum, prædictus modus scilicet processum ad statum reducere in quo fuit grauamen huius irrogatum.

Quarto notandū iudici est, quòd licet à die responsionis habeat triginta dies ad Apostolos exhibendum iuxta c. de appel. & possit petēti assignare vltimum diem iuris, hoc est trigesimum ad Apostolos recipiendum, tamen ne videatur, quòd velit vexare delatum, & de vexatione indebita reddat suspectum: & ne videatur confirmare grauamen sibi impositū propter quod extitit appellatum, melius est quòd assignet infrà tempus iuris terminum competētē, vt pote decimum diem, vel vicesimum, & potest postmodum, si expedire noluerit, adueniente termino prorogare, dicendo, se fuisse aliis negotiis implicatum, vel huiusmodi.

Quintò notādū iudici est, quòd quando præfixit terminū appellanti & Apostolos petenti, quòd nō assignet solùm

ad

ad Apostolos dandum, sed ad dandum pariter & recipiendum: Quia si assignaret ad dandum tantum, tunc Iudex, à quo appellaretur, haberet appellāti mittere. Assignabit ergo ei terminū, hoc est, talē diem talis anni, ad dandū eis, & recipiendū à iudice Apostolos, tales quales dare decreuerit.

Sextò, notare debet, quòd in assignatione huius termini, non dicat respondendo, quòd dabit Apostolos negatiuos aut affirmatiuos, sed vt plenius deliberare possit, dicet quòd exhibebit tales, quales tunc decreuerit exhibendos.

Attendat etiam quòd in assignatione huius termini, appellanti, vt tollatur omnis cautela, & astutia, & malitia appellantis, assignet locum in specie, diem & horam; vtpote quòd assignet vigesimum diem Augusti, anni præsentis, & horam vesperam, & cameram ipsius Iudicis, in domo tali, talis ciuitatis vel loci sitam, tali appellanti ad dandū & recipiendum Apostolos tales quales decreuerit exhibendos.

Septimò notet, quòd si decreuerit in animo suo detinere delatum crimine requirente, & iustitia exigēte: in assignatione termini ponat, quòd assignet talem terminum ad dandum vel recipiendum personaliter Apostolos, ipsi appellanti, assignétque talem locum eidem appellanti, ad dandum eidem, & recipiendum ab eo Apostolos, de quo sit in potestate Iudicis appellantem liberè retinere, datis tamen prius statim Apostolis negatiuis, aliàs non.

Octauò notet, Iudex, ne aliquid innouet circa appellantem, ipsum capiendo, vel quæstionando, seu è carcere liberando, vel alias ab hora, qua fuit sibi appellatio præsentata, vsque ad horam qua tradidit Apostolos negatiuos.

Epilogando nota: sępè contingit, quòd delatus quando dubitat, quòd contra eū feratur sentētia, quia cōstat sibi de culpa sua, frequenter recurrit ad appellationis remediū, vt sic subterfugiat Iudicis sentētiam, vnde ab ipso appellat, & causas friuolas assignat, vt pote quòd Iudex eū captum tenuit, & cautioni idoneæ eū tradere noluit, & similia friuola colorata, qua appellatione Iudici præsētata copiā appellationis petat: qua habita statim vel post duos dies, responsionē, diem, & horā, & locum appellanti ad dandum & recipiēdum Apostolos tales quales decreuerit præfigat, infra terminum tamen iuris, vt pote 25. 26. vel 30. die talis mensis: infra quem terminū assignatū Iudex copiā appellatio-

nis,& grauamina seu causas,propter quas appellat,diligenter discutiat, & cum bono consilio iuris peritorum deliberet,an exhibeat appellanti Apostolos negatiuos, hoc est, responsiones negatiuas appellationem non admittendo. Vel affirmatiuas & reuerentiales mittendas ad iudicem,ad quem appellat,appellationi deferendo.

Si enim videat, quòd causæ appellationis sunt falsæ vel friuolæ atque nullæ, & quòd appellans non vult nisi iudicium subterfugere,seu prorogare,det Apostolos negatiuos siue refutatorios: Si autem videat quòd grauamina sunt vera,& iniustè sibi illata,& non sunt irreparabilia, vel dubitat,si est ita, vel aliàs fatigatus propter malitiam appellantis, vult se à tanto onere liberare, exhibeat appellanti Apostolos infirmatiuos seu reuerentiales. Adueniente igitur appellanti termino assignato, si Iudex nondum formauit Apostolos seu responsiones,vel aliàs non est dispositus, peremptoriè potest rogare simul vel successiuè vsque ad trigesimum diem,qui est vltimus terminus iuris ad exhibendum *Apostolos assignatos*.

Si autē formauit, & est dispositus, potest statim dare Apostolos appellāti. Si igitur decreuerit dare Apostolos negatiuos,seu refutatorios, adueniente termino peremptorio assignato, exhibebit per modum, qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex respōdens præfatæ interiectæ appellationi, si dici appellatio mereatur, dicit ꝙ ipse Iudex, & secundùm canonicas sanctiones, seu etiam imperialia statuta seu leges, processit,& procedere intendit,& à iuris vtriusque tramite non discessit, nec discedere intendit, minusque ipsum appellantem aggrauauit, nec aggrauare intēdit, aut intellexit,quod patet per causas coloratas allegatas singulas decernendo. Non enim grauauit in hoc, quòd eum cepit & captum tenuit: Quia cùm sit sibi delatus de tali hæretica prauitate, & testes multos habeat cōtra eum, meritò ipsum tanquam conuictum de hæresi, vel sibi vehementer suspectum, captum tenere debuit, atque debet, nec grauauit eum, quia dare ipsum noluit cautioni. Nam cùm crimen hæreseos sit crimen de maioribus, & ipse appellās esset cōuictus & statim in negatiuā nequaquā errat, nec est cautioni etiam maximæ dandus, si est & erat in carceribus detinendus:& sic discurrat per alias rationes.

Quo

Quo facto, dicat sic: Quare apparet quòd ipse iudex debitè & iustè processit,& à iuris semitis minimè deuiauit, minusq; ipsum in aliquo aggrauauit: sed ipse appellās per quasdam causas coloratas atq; fictas nititur subterfugere iudicium iniustè & indebitè appellando: propter quæ eius appellatio est friuola atq; nulla, vt pote à nullo grauamine interiecta; peccās enim in materia & forma. Et cum appellationibus friuolis nec iura deferant, nec sit à iudice deferendum, ideo dixit iudex ipse ꝙ interiectā appellationem non admittit, nec admittere intendit, nec ei defert, nec deferre proponit: Et hanc responsionem offert dicto tali sic indebitè appellāti pro Apostolis negatiuis, & mādat inseri statim immediatè post appellationē prædictā eidē pręsētatā. Et sic tradat notario, qui appellationē eidē præsentauit.

QVibus Apostolis negatiuis sic adhibitis appellanti, statim iudex continuando ipsum suum officium exequatur, mandādo eundem capi seu detineri, vel ipsum arrestando, vel terminum ad comparendum coram se eidem assignando, vel aliquid simile propter quod appareat, quòd non desinit esse iudex continuabitque processum suum, contra appellantem, quousque à iudice ad quem appellatum sit prohibitus ne procedat.

Caueat tamen Iudex, quòd nullam nouitatem faciat contra appellantem personam, nec ipsum capiendo, nec si captus est, carcere liberādo, nec aliàs ab hora, qua fuit sibi appellatio præsentata quousque Apostolos ei tradiderit negatiuos: Sed ex tunc, vt prædicitur, poterit, si iustitia hoc requirat, quousque sit prohibitus à iudice ad quem fuerat appellatum: Et tunc cùm processibus clausis & sigillatis, & cum fide ac tuta custodia, idonea cautione, si oportuerit, remittat eum ad iudicem antedictum.

Si autem Iudex exhibere decreuerit Apostolos affirmatiuos & reuerentiales, adueniente eidem termino peremptorio assignato ad dandum & recipiendum Apostolos: exhibebit per modum qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex, respondendo præfatæ interiectæ appellationi, si dici appellatio mereatur. Dicit quòd ipse iustè, & prout debuit, in causa præsenti processium, & non alias, nec dictum aggrauatum se appellasse, aggrauare intendit. Quod patet per allegatas rationes singulas discur-

rendo. Non omnino ipsum aggrauabit in hoc quod dixit, &c. discurrat per causas singulas appellationis, meliori modo & cum veritate, qua poterit, respondendo.

Concludendo sic, quare apparet, quòd ipse iudex dictum appellantem nullatenus aggrauauit, nec causam dedit eidem appellanti, metuens ne secundùm eius demerita ad iustitiam procedatur, propter quòd eius appellatio est friuola atque nulla, quia à nullo grauamine interiecta, nec ei est iure à Iudice deferendum. Verùm propter reuerentiam Sedis Apostolicæ, ad quam extitit appellatum, dicit ipse iudex, quòd dictam appellationem admittit, eique defert, & deferre intendit, totum pręsens negotium ad sanctissimum dominum nostrum Papam, & sanctam sedem Apostolicam remittendo: assignando eidem appellanti certum tempus, scilicet tot menses proximè subsequentes, infra quos cum processibus, clausulis, & sigillatis, sibi per ipsum iudicem tradendis, vel aliàs data idonea cautione de præsentando, seu in Romana curia, vel cum fida & tuta custodia, eidem per ipsum iudicem exhibenda, habeat in Romana curia præsentare Domino nostro Papæ. Et hanc responsionem offert ipse iudex eidem appellanti, pro Apostolis affirmatiuis, & mandatur eam inseri immediatè post interiectam appellationem eidem præsentatam. Et sic tradet eam notario, qui appellationem eidem præsentauit.

ATtendat autem prudens iudex, quòd mox vt Apostolos reuerentiales appellanti exhibuit, in causa illa pro qua ille appellauit, statim ipse desinit esset iudex, nec potest amplius de illa cognoscere, nisi sibi caussa remissa per sanctissimum dominum nostrum Papam. Quare de causa illa se amplius non intromittat, nisi mittendo dictum appellantem per modum prædictum ad dominum nostrum Papam, assignando eidem terminum competentem, vt pote vnius mensis, duorum vel trium: quatenus interim possit se ad eundem disponere & parare, recipi atque ab eo de comparendo, & se pręsentando in Romana curia, infra eundem terminum assignatum, idonea cautione. Vel si appellans non potest illam pręstare, mittatur cum fida & tuta custodia. Vel obligat se melius quo poterit, quatenus se infra terminum assignandum in Romana curia præsentabit domino nostro Papæ, vel per ipsum non stabit.

Si autem iudex habet causam aliam, ac procedit contra cā in alia causa, in qua delatus non appellauit: In ipsa illa causa iudex remanet prout ante iudex: etiam si post admissam appellationem, & datis Apostolis reuerentialibus ipse appellans accusatur, & denunciatur iudici de aliis hæreseos criminibus, de quibus non agitur in causa, pro qua appellauit, non desinit esse iudex, imò potest pro se ad informādū, & testes examinandum liberè, prout prius. Et finita prima causa, in Romana curia, vel ad iudicem remissa, potest procedere liberè in secunda.

Aduertant autem iudices quòd processus clausos, & sigillatos ad Romanam curiam mittant, iudicibus assignatis, qui iustitiam faciant, processus meritis actitatis. Nec Inquisitores ibi curent agere contra appellantes: sed dimittāt eos prędictis suis iudicibus iudicandos: Qui iudices, si inquisitores nolint facere partem contra appellantes, procedant ex officio ad procurationem appellātiū, si voluerint expediri.

Aduertant etiam iudices, quòd si ad appellantium instātiam citentur personaliter, & compareant, caueant tamen omnino litem non iurare, sed attendant processus exhibere, & totam causam ad illos reducere, & procurent vt citius poterunt remeare ne ibi tędiis, miseriis, laboribus & expensis, damnabiliter fatigentur: Sequuntur namq; damna Ecclesiæ, & hæretici confortantur, & ex post non inueniunt iudices tātum fauorem & reuerentiam, nec timentur, prout eorum præsentia facit. Item ipsi hæretici alij quicunque videntes iudices in Romana curia fatigari, & detineri, erigent sibi cornua, & contēnent ac malignabūtur, & audacius hæreses seminabunt, & vbi agitur contra eos, simili modo appellabunt. Alij etiam iudices efficiūtur debiliores, ad negotia fidei prosequendum, & ad hæreticos extirpandos, metuētes ne per cōsimiles appellationes tædiis, & miseriis fatigentur. Hæc omnia cedent in magnum præiudicium fidei Ecclesiæ sanctæ Dei à quibus singulis sponsus ipsius Ecclesiæ eam præseruare dignetur.

SEQVI

SEQVITVR IN PRÆCEDENTEM TRACTATVM APPROBATIO ET subſcriptio Doctorum almæ vniuerſitatis Colon.

IVXTA FORMAM PVBLICI instrumenti.

IN nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen. Nouerint vniuerſi præſẽtes, publicũ inſtrumentũ lecturi, viſuri, & audituri. Quòd anno a natiuitate eiuſdẽ Domini noſtri, milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo ſeptimo: Indictione quinta, die verò Sabbati, decima nona menſis Maij, hora quinta poſt meridiem, vel quaſi, pontiſicatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri Domini Innocẽtij, diuina prouidẽtia Papæ octaui, anno tertio, in mei Notarij publici & teſtium infra ſcriptorum, ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia, perſonaliter conſtitutus, Venerabilis & religioſus frater Henricus, ſacroſanctæ Theologiæ profeſſor, ordinis prædicatorum, hæreticæ prauitatis Inquiſitor, à ſancta ſede Apoſtolica, vnà cum venerabili & religioſo fratre Iacobo Sprenger, etiam ſacræ Theolo

Theologiæ professore, ac conuentus prædicatorum Coloniensium, priore collega suo specialiter deputatus, pro se & dicto collega suo proposuit atque dixit modernus summus pontifex, scilicet dominus Innocentius Papa, præfatus, per vnam potentem bullam commisit ipsis inquisitoribus Henrico & Iacobo Ordinis prædicatorum & sacræ Theologiæ professoribus prædictis, facultatem inquirendi Apostolica auctoritate super quascunque hæreses: præcipuè autem super Hæresim maleficarum modernis temporibus vigentem, & hoc per quinque ecclesias Metropolitanas, videlicet Moguntineñ. Colonieñ. Treuireñ. Saltzburgeñ. & Bremeñ. cum omni facultate contra tales procedendi, vsque ad vltimum exterminium, iuxta tenorem Bullæ Apostolicæ, quam suis habebat in manibus, sanam, integram, illæsam, & non vitiatam, sed omni prorsus suspicione carentem.

Cuius quidem tenor bullæ sic incipit. Innocentius Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam, summis desiderantes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica nostris potissimè temporibus vbique augeatur & floreat, &c. Finit autem sic. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ millesimo, quadringentesimo, octuagesimo quarto, Nonas Decembris. Pontificatus nostri anno primo.

Et quia nonnulli animarum rectores, & verbi Dei prædicatores, publicè in eorum sermonibus ad populum asserere & affirmare non vere-

bantur

bantur, maleficas non esse, aut qui nihil in nocumentum creaturarum quacunque operatione efficere possent. Ex quibus incautis sermonibus, nonnunquam seculari brachio ad puniendum huiusmodi maleficas amputabatur facultas: & hoc in maximum augmentum maleficarum & confortationem illius hæreseos. Ideo præfati inquisitores, totis eorum viribus, cunctis periculis & insultibus obuiare volentes, tractatum quendam non tam studiosè, quàm laboriosè collegerunt. In quo, non tam huiusmodi Prædicatorum ignorantiam, pro Catholicæ fidei conseruatione repellere nisi sunt, quantum etiam in exterminium maleficarum debito modo sententiandi & easdem puniendi, iuxta dictæ bullæ tenorem, & sacrorum canonum instituta laborarunt.

At quoniam consonum rationi est, vt ea quæ pro communi vtilitate fiunt, etiam communi approbatione Doctorum roborentur. Ideo ne præfati Rectores discoli, & prædicatores sacrarum literarum ignari, æstimarent prædictum tractatum, sicut præmittitur, collectum, minus benè Doctorum determinationibus, & sententiis fulcitum: eundem almæ vniuersitati Coloniensi seu nonnullis ibidem sacræ paginæ professoribus ad discutiendum & collationandum obtulerunt, vt si quæ reprehensibilia, à Catholica veritate dissona reperirentur, eorum iudice sic refutarentur: quod tamen consona Catholicæ veritati approbarentur: Quod subscriptis modis factum fuit.

In primis egregius dominus Lambertus de Monte, manu sua propria se subscripsit, prout sequitur.

Ego Lambertus de Monte, sacræ Theologiæ humilis professor, Decanus pro tempore facultatis Sacræ paginæ eiusdem studij Coloniensis, fateor, ac manu mea propria istum tractatum tripartitum, per me lustratum, & diligenter collationatum, quoad eius partes primas nihil continere, saltim meo humili iudicio, quod sit contrarium, aut sententiis non errantium Philosophorum, aut contra veritatem sanctæ Catholicæ & Apostolicæ fidei, aut contra Doctorum determinationes, à sancta Ecclesia approbatorum aut admissorum. Tertia etiam pars vtique sustinenda & approbanda, quoad illorum hæreticorum punitiones: de quibus tractat, in quantum sacris canonibus non repugnat.

Iterum propter experimenta in hoc tractatu narrata, quæ vtique propter famam tantorum virorum præcipuorum, etiam inquisitorum creduntur esse vera. Consulendum tamen videtur, quòd iste tractatus doctis & viris zelosis, qui ex eo sana, varia, & matura consilia in exterminium maleficarum conferre possunt, communicetur simul & Ecclesiarum Rectoribus timoratis, & conscientiosis duntaxat, ad quorum doctrinam subditorum corda in odium tam pestiferæ hæreseos incitari poterunt ad cautelam bonorum pariter & malorum inexcusabilitatem atque punitionem, & sic misericordia in bonis, & iustitia in malis luce clarius pateat, & in omnibus

Deus

Deus magnificetur, ipso præstante, cui laus & gloria.

Deinde ad idem venerabilis magister Iacobus de *Stralen* etiam propria manu sua subscripsit, in hunc modum. Ego Iacobus de *Stralen* Sacræ Theologiæ professor minimus, post visitationem tractatus memorati, sentio conformiter per omnia, his quæ per venerabilem Magistrum nostrum Lambertum de Monte, Decanum sacræ Theologiæ superius annotata sunt: quod attestor hac scriptura manus meæ ad laudem Dei.

Pariformiter eximius magister Andreas de *Ochsenfurt* etiam propria manu se subscripsit, vt infra de materia oblati tractatus, quantum prima facie apparuit: Quod contestor manus meæ scriptura, ad finem in eodem expressum promouendum.

Consequenter autem egregius Magister Thomas de Scotia, similiter se propria manu sua subscripsit: prout sequitur. Ego Thomas de Scotia, sacræ Theologiæ Doctor, licet immeritus, conformiter sentio per omnia venerabilibus magistris nostris præcedentibus, in materia præfati tractatus, per me examinati, quod attestor manu propria mea.

Subsequenter & secunda subscriptio contra præfatos prædicatores incautos sic acta fuit; inprimis positi fuerunt articuli prout sequitur.

Primò Inquisitores Hæreticæ prauitatis, deputas auctoritate Sedis Apostolicæ, iuxta formam canonum, commendant magistri Sacræ Theologiæ subscripti: & hortantur, quòd dignentur

tur proſequi cum zelo eorum officium.

Secundò, quòd maleficia poſſe fieri permiſſione diuina ex cooperatione diaboli, per maleficos, aut maleficas, non eſt contrarium fidei catholicæ, ſed conſonum dictis ſacræ Scripturæ: imò neceſſarium eſt, iuxta ſententias ſanctorum Doctorum, illa quandoque poſſe fieri, admittere.

Tertiò, prædicare erga maleficia, non poſſe fieri, erroneum eſt. Quia ſic prædicantes impediunt, quantum in eis eſt, opus pium inquiſitorum, in præiudicium ſalutis animarum. Secreta tamen, quæ quandoque ab inquiſitoribus audiuntur, non ſunt omnibus reuelanda.

Vltimò, exhortandi veniunt omnes principes, & quicunque catholici, vt aſſiſtere dignentur tam piis votis inquiſitorum, pro defenſione ſanctæ catholicæ fidei.

Demùm verò ſubſcripti & ſupraſcripti Doctores prædictæ facultatis Theologicæ, manibus propriis ſe ſubſcripſerunt, prout ego Arnoldus Notarius infraſcriptus ex relatione honeſti Ioannis Vorda de Mechlinia, almæ vniuerſitatis Colonienſis Pedelli iurati, qui mihi hoc retulit, audiui, & ex manibus etiam ſupra & infraſcriptis apparuit, vidi & in hunc qui ſequitur modum.

Ego Lambertus de Monte, ſacræ Theologiæ humilis profeſſor, ita ſentio vt præſcribitur, teſte hac manu mea propria. Ego Vdalricus *Tridenvveis* de Eſslingen, ſacræ Theologiæ profeſſor nouiſſimus, vt præſcriptum eſt, ita ſentiendum, hac manus propriæ ſubſcriptione cenſeo.

Et ego Conradus de Campis, ſacræ Theologiæ profeſſor humilimus, prout ſupra cum maioribus meis in idem concurro iudicium. Ego Cornelius de Breda, minimus profeſſor ita ſentio, vt præſcriptum eſt, quod teſtificor manu mea propria. Ego Thomas de Scotia, ſacræ Theologiæ profeſſor, licet immeritus, conformiter ſentio Venerabilibus profeſſoribus præſcriptis, teſte manu mea propria. Ego Theodoricus de Bummell. ſacræ Theologiæ humilimus profeſſor, ita ſentio, ſicut ſcriptum eſt per magiſtros meos præſcriptos, quod teſtor manu mea propria.

In aſſertione articulorum præſcriptorum, conformis iudicij ſum cum *venerandis* magiſtris noſtris, *præceptoribus meis*, Ego Andreas de Ochſenfurt, ſacræ Theologicæ facultatis profeſſor, ac Theologorum vniuerſitatis Colonienſis collegij minimus.

Nouiſſimè autem & finaliter iam dictus venerabilis & religioſus frater Henricus Inſtitoris, Inquiſitor, habuit & tenuit in ſuis manibus quandam aliam literam pergamenam Sereniſſimi regis Romanorum, ſigillo ſuo rubeo rotũdo, in capſa cerea, glauca impreſſa, impreſſula pergameni inferius impendentis, ſigillatim, ſanam & integram, non vitiatam, non cancellatam, neque in aliqua ſui parte ſuſpectam, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione carentem. Ita quòd in faciliorem expeditionem huius negocij fidei, idem ſereniſſimus Dominus Romanorum rex præfatus, ipſam eandem Bullam Apoſtolicam ſupra

tactam, tanquam Christianissimus princeps, tueri & defendere voluit, atque vult, & ipsos Inquisitores in suam omnimodam protectionem suscipit.

Mandans & præcipiēs omnibus & singulis Romano Imperio subditis, vt in executione taliū negociorum fidei, ipsis inquisitoribus omnem fauorē & assistētiam exhibeant, nec aliàs faciant, prout in eadem litera plenius continetur & habetur.

Cuius quidem literæ regalis principium & finis hic infra annotantur in hunc modum. Maximilianus, Diuina fauente clementia, Romanorum Rex, semper *Augustus, Archidux Austriæ,* Dux Burgun*diæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limbur*giæ, & Geldriæ, Comes Flandriæ, &c. Finis verò. Datum in oppido nostro Bruxellensi, nostro sub sigillo, mensis Nouembris die sexta, Anno Domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto, regni nostri anno primo.

De super præmissis omnibus & singulis iam dictis, venerabilis & religiosus frater Henricus, inquisitor, pro se & collega suo ante dicto, ipsis à me Notario publicum, seu publica instrumentum & instrumenta, in meliori forma petiit.

Acta sunt hæc Coloniæ, in domo habitationis venerabilis magistri Lamberti de Monte prædicti, infra emunitatem Ecclesiæ Sancti Andreæ Coloniensis sita, in camera negotiorum & studij eiusdem magistri Lamberti inferius. Sub anno Domini, indictione, mense, die & horis, & pontificatu, quibus suprà præsentibus ibidem prædictis magistro Lamberto, & Ioanne Pedel-

lo:nec non honestis viris Nicolao Cuper de Venroide, venerabilis Curiæ Coloniensis Notario iurato: & Christiano Vintzen de *Ensjkichen* clerico Coloniensis diœcesis, testibus, ad præmissa fide dignis rogatis & requisitis.

Et ego Arnoldus Kolich de *Ensjkirchen* clericus Coloniensis iuratus: Quia præmissis omnibus & singulis, dum sic, vt præmittitur, fierent & agerentur, vnà cum prænominatis testibus præsens fui, eíque sic fieri vidi, & vt præfertur ex relatione Pedelli audiui: idcirco præsens publicum instrumẽtum, manu mea propria scriptum & ingrossatum, & inde confeci, subscripsi, publicaui, & in hanc publicam formam redegi, signoque & nomine meis solitis & consuetis signaui, & rogatus, & requisitus in fidem, & testimonium omnium & singulorum prẹmissorum.

FINIS.

FR. IO

F. R. IOANNIS NIDER SVEVI, ORDINIS PRÆDICATORVM, SACRAE THEOLOGIAE PROfessoris, & hæreticæ pestis Inquisitoris: Liber insignis de maleficis, & eorum deceptionibus, singulari studio ex ipsius Formicario ad explicationem præsentis negotij selectus, & propter affinitatem, atque conuenientiam materiarum aliis Malleis maleficarum, nunc primùm nouiter adiunctus.

CAPVT PRIMVM.

NVNC per libellum quintum sub formicarum proprietatibus de maleficis & eorum deceptionibus agere placet. Sunt autem formicæ in coloribus variæ: Quia quædam nigræ, aliæ rufæ, aut pallidæ. Per colores autem talium varia conditio vitiorum potest intelligi, quamuis ipsa animalia de se bona sint, sicuti omnes Dei creaturæ.

Simile à coloribus formicarum ad vitia.

Per colores vestium indicantur in s. script. virtutes & vitia.

Sicut enim per albedinem & candorem vestium, secundùm beatum Gregorium, virtutum puritas & munditia: ita per colores declinantes ab albedine secundùm maius & minus vitiorum fœtulentia, sacro testante eloquio, consueuit accipi.

Hinc est quòd beatus Ioãnes vidit in Apocal. 6. sub quatuor coloribus equorum vnũ nigrum. Nam primus albus, secundus rufus, tertius niger, & quartus pallidus fuisse describitur. Vbi per album Christi caro purissima: per rufum,

Equi diuersi coloris in Apocalypsi explicati.

qui sub specie religionis vel virtutis homines decipiunt. Per nigrum, qui manifesta habent vitia. Et per pallidum ad modum mortis colorati, persecutores honorum secundùm glossam debent intelligi. Insessores verò equorum talium trium, tres differentias Dæmonum, tales malos regẽtes homines designãt. Quia omnes malorũ hominũ huius vitæ acies informãtur & ducũtur per certos dæmones.

Piger. Desidero igitur noscere, primò, quot modis & qualiter malefici & superstitiosi illísque similes reguntur, equitantur & dementantur per Dæmones: quos non ambigo in vitiis esse varios & malitia carbonibus nigriores: Iuxta illud Threnorum 4. Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis. *Theologus:* Humanus animus in huius vitæ exilio mole pressus corporis, & captus in eiusdem ergastulo, multimodis fantasiis deluditur: de quibus dicetur in sequentibus, Quantum tamen præsentibus sufficit, tres possunt occurrere interiorum vel exteriorum apparentiæ sensuum raræ & admirabiles.

De tribus fãtasiis & apparentiis sensuum.

Quidam enim vigilando vident mira ex Diuina gratia: alij per cerebri vitia: & alij ex Dæmonis astutia. Per primũ constituuntur quidam Prophetæ. Per secundum decipiuntur tales maniaci: Et per tertium deluduntur multi Dæmoniaci. De primis latè dictum est libro 3. Formicarij.

Contingit tamẽ, quòd magnis peccatoribus Dei clemẽtia aliquando ostendit animarum pœnas, quas hîc manẽdo demeruerunt habere in vita alia. De secundis certum est, dominum Albertum legentibus in tertio libro de somno & vigiliis, & Auicennam & Galenum in suis medicinalibus quòd ex vitio & debilitate cerebri & melancholia varia, infirmitas, quam vocant maniam, contrahitur naturaliter sine Dæmonis opere, per quam multa apparent homini, quæ in re nulla sunt, sed in imaginatione & phantasia tantummodo. De tertio autem sunt exempla innumera, quo modo deluduntur sensus hominum per Dæmones.

Mania ex melancholia.

Piger: Audiuimus aliquando ab antiquioribus, eos, vt asserebant, vidisse nocturno tempore exercitus velut armatorum, in variis apparentiis armorum, equoruum, rhedarum & similium: quid hoc veritatis habeat, edoceri cupio.

Armatæ acies noctu visæ.

Theologus: Mõstra talia aliquando bella futura prægnosticant: aliquando, per hoc Dæmones incautos decipiunt: aliquando

aliquando etiam quales sint malorum pœnæ, innuunt, de quibus omnibus exempla habemus tam in sacra Scriptura, quàm alibi.

Armatus vir comparens Iosue.

Nam quando Iosue 2. primò terram promissionis ad capiendum Hiericho intrauerat: vidit virum in agro stantem contra se, & euaginatum tenentem gladium, quo respondente, quòd princeps esset à Deo missus ad regendum Israëlis exercitum, Iosue lapsus in terram, virum, veriùs Dei Angelum, veneratus est.

Angelus eques.

Sic & 2. Machabæorum 3. cùm Heliodorus mente spoliandi templum introisset, apparuit quidam equus terribilem habens insessorem, optimis indumentis adornatus. Isque Heliodoro impetu priores calces illisit. Qui etiam insidebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiam apparuerunt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circumsteterunt eum, & ex vtraque parte flagellabant eum sine intermissione multis plagis.

Angeli flagellantes.

Sicque etiam ibidem quinto capite ante immanissimam persecutionem Israël, factam per Antiochum dicitur, contigit per vniuersam Hierosolymorũ ciuitatem videri diebus 40. per aëra equites discurrentes inauratas stolas habentes, & hastis quasi coire armatis, & cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis districtis, & telorum iactus, & aureorum armorum splendorem, omnísque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti.

Acies in aëre visa.

Angeli custodes exercitus.

Et ibidem iam finita persecutione, cùm Iudas Machabęus in prælio cõsisteret, apparuerunt aduersariis de cœlo viri in equis, frenis aureis, decorum ducatum Iudæis præstantes: de quibus duo Machabæum medium habentes armis suis circumseptum incolumem cõseruabant. Ibidémque 11. procedentes Iudam cum suis in aliud bellum Israëlis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans. Et capitulo vltimo ibidẽ vidit Onyam & Ieremiã sibi gladiũ porrigentem pro victoria.

Exercitus Angelorũ custodes piorum.

Sic etiam terito famulo Helisæi, qui vidit Syros montem circundare in infinita multitudine, oratione facta, vt oculi famuli aperirẽtur, vidit idẽ montem plenũ equorũ & curruũ igneorũ in circuitu Helisęi, vnde & dixit: Noli time-

re:plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis.

Similia legimus de visis armatorum exercitibus in aere ante euersionem vltimã Ierosolymorum, factam per Titum & Vespasianum. Nam Iosephus libro septimo, de bello Iudaico, dicit de eodem: Supra ciuitatem sidus sterit gladio simile, & per annum perseuerauit: Cometes ante solis occasum visi sunt in aere, ferrei currus totis regionibus, & armatæ acies circumfusæ: & plura ibi ponit similia.

Sidera forma gladijs, currus ferrei.

Similiter ante effusum sanguinem Christianorum tempore Gothorum vel Longobardorum in Italia visæ sunt præfatæ acies, vt refert beatus Gregorius in Homilia super illud Lucæ 21. Erunt signa in Sole & Luna: Priusquam, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, ipsum, qui postea humani generis fusus est sanguinem coruscante.

In quē finem appareant exercitus cœlestes.

Ex quibus iam liquet exercituum apparentias Dei nutu futura guerrarum mala præferre, vt iis aut spes victoriæ apud eos, quæ metuerunt, acquiratur, aut à malignis hominibus pœna Diuina agnoscatur, aut apud bonos & innocentes patientiæ scutum contra infausta arripiatur. Quæ omnia Dei munera sunt, à thesauro Diuinæ prouidentiæ mundo transmissa.

Prodigia visa ante bellum Bohemicū siue Hussiticum. Pugnantium irruptiones auditæ.

Præterea eo tempore quo regno Bohemiæ & adiacentibus sibi partibus, per diuersarum sectarum tam in fide honore & rebus ac hominum cædibus iactura grauissima imminebat, prout multis Germaniæ episcopis præsentibus in Nurenberga, à Domino Petro Episcopo Augustensi, viro fide digno adiui, circa metas regni præfati nocturno tempore versus vallem quandam auditi sunt clamores & congressiones equestriũ virorum, induti variis coloribus, visi sunt sæpius. Quidam enim equorum insessores rubris, alij nigris & similibus erant induti coloribus. Stupebant ex iis plurimi, & diuersi variè hæc interpretabantur.

Cum potentis non iocãdum.

Fuerunt pro tunc duo armigeri audaces satis in castro non multum distanti à loco monstrorum, quæ omnino scire volentes, quid veritatis sibi visa prætenderent, nocte quadam versus vallem, vbi solita videri consueuerunt, iter arripiunt: Antequam autem iis appropinquare auderent, compunctus vnus dixit alteri: Sufficiat nobis ista vidisse, ego iis non approximabo: dictum est veterum, cum talibus nullum

nullum debere iocari. Quem alter velut pauidum increpans, equum pupugit, & cum eo congressu omnibus antedictis exercitibus appropinquauit: De quibus vnus egrediens caput audaci illi amputauit, & ad suos rediit: quo viso ille qui timidus substiterat fugam iniit & funesta noua annunciauit. In crastino autē truncatus reperitur, & caput quidem in valle, vbi acies visæ fuerant, nullius hominis autem vel equi vestigium repertum est, sed tantummodo in lutosis locis signa quædam & vestigia auium visa sunt.

Exploratoris monstrorum caput præciditur.

Præterea pictorem quendam in Ecclesia nostra Colmariensi laborantem habuimus, infirmitatibus tribus læsum. Nam in colore mortuo videbatur similior quàm viuenti, semisurdus fuit auditu, & multum in lingua balbutiens. Quas infirmitates cùm audissem sibi per quoddam phantasma inflictas, à pictore quæ sequuntur ipse audiui. Cùm inquit, iunior in taberna cum sociis versus noctem conuixissem, nocte tetra solus iter arripui accinctus gladio, & versus villam aliā, quam mihi nominauit, properaui: visum est autem mihi cùm essem inter vineas, quædam terribilia obuiare non in ipso itinere, sed propè viam. Quo facto, de itinere salij gladium eduxi & versus locum phantasmatis iuuenili fatuitate & vini calore animatus, percussi in incertum. Cùm autem neminem viderem in ipso ictu, aerem nescio quem me pertranseuntem sensi, quo statim infectus, quas in me videtis infirmitates trinas contraxi.

Morbi inflicti pictori Colmariensi à phantasmate quodam.

Tempore etiam quo sacri imperij electores in causis fidei pro bonis regni Bohemiæ dietam in Nurēberga celebrarent: conuenerunt in eadem materia quadam die simul vno in conclaui multi Episcopi & tam sacræ paginæ, quā Canonici iuris quidam Doctores. Ibi enim Archiepis. Mogūtinus fuitq; Episcopus Herbipolensis, Augustēsis & si benè memini, Bambergensis: Et ego inter hos inferior & minimus. Seclusis igitur secularibus post finē tractatus fidei dominus Mogūtinus, de quo præmisi, vir magnæ industriē & fide dign⁹, corā præfatis quod sequitur recitauit. Nominauit enim nobis quendam Rheni sibi benè notū militē, cuius pro tunc filius viuebat, qui miles, super omnes penè inferioris Alemaniæ nobiles semper extiterat minus in rebus bellicis imperterritus; gerebat aurē & patiebatur nōnunquam propter suā animositatem, vel for-

titudinem ab aliis graues guerras, propter quas non semper de die, sed nocturno tempore ad loca sibi cōmoda equitare solebat. Hic igitur quadā nocte coassumptis famulis per siluam circa Rhenum equitare voluit, & principium eiusdem intrauit. Antequā verò finem siluæ haberent, vltra quā cāpus latus iacebat, prout moris est eorū qui verētur insidias, præmisit famulū, vt in termino siluæ videret, an ne in cāpo insidiæ aliquę essent: Luna insplendente, vel astris lucentibus hæc videri poterant. Famulus igitur cùm per arborum ramos exploraret commissum, vidit per cāpi longitudinem exercitum satis mirabilem appropinquare in equis: quo viso cōsiderata nuntiauit militi qui ait: Stemus modicū, quia verisimile est, pro huius exercitus posterioris custodia subsecuturos alios. Ad hos properabimus, & an inimici sint, qui præcesserunt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde morula transacta, de sylua cum suis miles recessit, in campum venit & neminem nisi quēdam equestrem, in equo sedente, & in manu alium ducentem equū eminus sequentē suos intuitus est. Ad hūc cùm miles venisset, quis esset quæsiuit in hæc verba. Nunquid tu cocus meus es? Ita enim sibi à lōginquo videbatur, paulò etiam antea cocus eiusdem militis vita functus fuerat. Qui respondit: Sum domine: Quid, ait miles, hîc facis? & qui sunt hi qui præcesserūt? Cui defunctus respondit: Domine hi qui pręcedūt sunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim nomine expressit proprio) quos oportet & me cū eis ista nocte esse Hierosolymis: quia hæc pœna nostra est. Et miles iterū: Quid sibi vult equus iste quē ducis nullo insedēte? Ad vestrū respōdit obsequiū erit, si mecum ad terrā sanctā venire velitis. Securus esto, per fidem Christianā recedendo & reuertēdo vos viuū reducā, si meis obtemperabitis monitis. Tūc miles ait, Dieb⁹ meis mira attētaui, his hoc addā etiā mirabile. Dissuadentibus igitur illud famulis de equo proprio miles prosiliit, defuncti equum ascēdit, & ab oculis famulorū vterque equester subtractus est. Sequenti autē die, famulis iuxta condictum expectātibus, miles & defunctus redierūt ad locū vbi primū conuenerāt. Tunc defunctus militi ait: Me phantasmate omnino fictū fuisse nō credatis, duo quæ vobis donara, reseruate in mei memoriā: vnde protulit mappulā paruā de salamandra,

Miles nobilis cum spectro quodam Hierosolymam eques proficiscitur.

Dona à spectro militi donata.

ara,& cultellum in vagina. Primum, inquit, cùm immundũ fuerit, igne purgate, nec ei nocebit. Alterum cautè tractetis: quia ab eo vulneratus, intoxicatus erit. Et ita defunctus ab oculis militis euanuit.

Ex his prudens Lector colligere poterit, nocturnos exercitus nonnunquam videri à bonis & à malis. Qui autem latius de taliũ natura scire cupit, legat deinde domini Vuilhelmi Parisiensis partem vltimam de vniuerso; & me ab eiusdem sententia declinasse non videbit.

Vuilhelmus Parisiensis de Vniuerso.

Piger: An animæ defunctorum sua exeunt receptacula, & si sic, quæ hoc facere possint, & etiam quis præfatas apparitiones faciat bonus vel malus angelus quæro. *Theologus:* Sãctus Doctor tibi desuper respondet in 4. dist. 45. q. 1. sic dicens, (sed põdera verba, quia grauida sunt sententiis) Secũdum, inquit, dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ conspectibus hominum præsentantur, sicut Augustinus probat libro de cura pro mortuis, & de bonis exemplificat, vt de sanctis in cœlo. Et hoc etiam credi potest, quòd aliquando de damnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinẽtur, vt per multa exempla patet 4. libro Dialogorum beati Gregorij. Nam glorificati, quando volunt, sed alij non nisi quando permittit Deus, nobis apparere possunt, quia si ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant quàm curent viuis apparere. Et quamuis aliquando animæ sanctorum vel damnatorum pręsentialiter adsint vbi apparent, non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigilando, operatione bonorum vel malorum spirituum ad instructionem vel deceptionem viuentium. Sicut etiam & viui homines aliquando aliis apparent & eis multa dicunt in somniis, cùm tamen constet eos non esse præsentes, sicut Augustinus per multa exempla probat libro de cura pro mortuis agenda. Hæc de Thoma.

An defunctorum animæ sua exeant receptacula.

Animæ mortuorũ, suffragia petẽtes viuorum.

Animæ pœnis obrutæ magis de sua miseria dolent, quàm curent viuis apparere.

CAP.

CAPVT II.

Formicæ in publico ædificantes, multùm inquietãtur.

FOrmicæ quæ domos ædificãt extra solitudines propè homines vel bestias, deuastationes sæpè patiuntur. Nam modò hominum curiositate, modò pecudũ conculcatione, nunc canũ inuestigatione, nunc etiã auiũ comestione, & aliis diuersis deturbationibus in mũdo vel prope mũdũ ædificãtes inquietãtur. Eísq; accidit sicut grano illi, quod secus via cecidit, & venerũt volucres & comederũt illud: Mat. 13. Venit enim malus, id est, Diabolus, dicit glossa, & rapit quod seminatum est in corde eius. Hic est scilicet ager, qui seminatus est secus viam: ita exponit ipsa veritas Christus.

Diabolus humana satiatur morte.

Memorandum est in proposito verbum allegatum Beati Gregorij 31. moral. supra libro 4 huius Formicarij, quinto cap. qui dicit super isto. Struthio obliuiscitur quòd pes cõculcet oua, & bestia agri conterat ea. Quid, inquit, in pede nisi transitus operationis accipitur? Quid in agro, nisi mundus iste signatur: de quo in Euangelio Dominus dicit: Ager autem est mundus? Quid in bestia, nisi antiquus hostis exprimitur, qui huius mundi rapinis insidians humana quotidie morte satiatur.

Quæ domum contra diabolum muniãt.

Possunt autem per formicas istas, quę stultè domum propè hostes collocãt, hi homines intelligi, qui domum & habitationem propriam cõtra insidias Diaboli Ecclesiasticis ceremoniis non studiosè muniunt. Nam aqua benedicta, omni die Dominica prout ipse exorcismus hortatur in habitationibus fidelium deberet aspergi, & sal exorcizatum pro tunc fideliter sumi: se & sua, manè & sæpè quisque fidelis crucis charactere insignire, & à peccatis præsertim grauibus se immunem custodire, Angelúmq; proprium sæpè pro tutela inuocare, cùm Diuino auxilio.

Vnde Dæmones in quibusdam ædibus tumultuẽtur.

Piger. Iam conicio, vnde fortassis quibusdam plaga quędam venit, vt in eorum habitationibus Dæmonum tumultus sæpè inquietudines ponant admirandas.

Res gesta in minori Basilea de Dæmone in scrinio.

Theologus: Hæc multis ex causis permittit Dei iustitia, aut misericordia, non tamẽ semper ex obmissione alicuius de prętactis circumstantiis, sed aliquãdo pro merito acquirendo patientiæ. De primo sume taliusmodi exemplum.

In minori Basilea paulo ante præsens generale concilium,

domicilium habuit quidã vir de mala vita,& fortè de maleficio satis suspectus:filiã hic habuit,quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit,& tandem senex pater ægrotare cepit. Ad filiam & ad filiastrum demonstrato quodam scrinio dixit.Hoc,ait,vasculum non moueatis, alioquin pœnitẽtia docebimini,sed in loco stare permittite post meũ decessum:Et ita in breui vetulus expirauit. Transacto autem tẽpore plurimo:nec filia nec eius maritus magni pendit patris iussũ.Sed de domo priori in aliã domũculã se transferentes,scrinium,quod satis modicũ fuit, portauit extra domũ versus nouũ hospitiũ sed in ipso itinere tanti ponderis esse cepit, vt in ipso viriles artus deficerẽt,& exinde vxorem pro adiutorio inuocauit.Hæc autẽ vxor an postmodum in domo scriniũ aperuerit,vel quo alio modo incautè se circa vas habuerit,obliuioni tradidi. Vnũ cõstat,quòd in domũ nouã cũ infantulo quẽ genuerant parentes prædicti venerunt.Et ecce subito vxor velut rabida, super cunas infãtis irruit,eũ necare volens.Quod maritus intuẽs, vt vxorẽ inuasit & eã à Dæmone obsessã esse didicit,qui cũ exorcizaretur minatus est Dæmõ, se non exiturũ nisi eam necaret:& ita factum est super exorcistæ manibus.Altera die maritus per viã stratæ incedens publicè,casum lapidis recepit inopinatissimè de superiori parte cuiusdam canalis cadentis, & in facie cooperatione,vt videbatur, Dæmonis percussus est tam deformiter,vt homo vix videretur esse.

Res gesta in Diœcesi Argẽtinẽsi, de virginibus obsessis.

In Argentinensi diœcesi duæ sorores vna cohabitabant domo:senior Margareta, iunior verò Barbara vocabatur. Senior matura,deuota & experta satis erat,& ambę castitatis propositum habuerunt:& ideo hostem eis insidiantem Dæmonẽ palam & clam multis annis sustinuerunt. Clam aliquando per serpentis iuniorem Dæmon sequebatur, vbi incessit in domo: aliquando versus aures sibi clamitabat, nonnunquam sonitus & strepitus terribiles faciebat quousque extranei etiam talia perciperent,qui domum eãdem intrauerant gratia alicuius operis expediendi.

Quia antiquus serpens vocatur.

Appropinquabat post tres circiter annos festum omniũ Sanctorum,super quo senior,quæ valdè deuota fuit,confiteri volebat:hanc dũ sacerdotẽ, in Ecclesia vellet accedere gratia confitendi, quidam malignus spiritus impulit ictu

quo

quodã tã valido, vt ferè ad terrã caderet: nec tamen virgo à proposito destitit, sed postmodũ confessa est, nõ curãs impulsũ Dæmonis, quẽ tamen grauiter senserat infra modicũ tẽpus, postea sub specie magnæ muscæ venit aliquotiens Dæmõ auribus se appendens iunioris: aliquando per dorsũ eius extrinsecus: aliquando verò capiti insidebat. Et quandocunque sibi appropinquare voluit, prius ad spatium modicum sonitu quodam signum dare solebat sui aduentus.

Quia Beelzebub vocatur.

Tãdem cum iunior quadã nocte in ira notabili se ad lectũ posuisset: ob quã causam nescio: venit more solito Dęmõ, qui virginẽ possedit: & in capite tã validè pressit, vt putaret se perdidisse vsum rationis. Hoc autem coniacenti sibi sorori indicauit, sed illa eam iuuare de cætero non valebat. Nihil præterea post hãc obsessionem inquietudinis auditum est in domo, sed in vigilia Paschæ, & in sacris noctibus sequentibus iuuenis crudeliter à Dœmone vexabatur.

Hæc cùm ad me deducta esset (semper enim vtebatur ratione) adhortatus sum, vt confiteretur mihi sacramentaliter. Quod cùm prompto animo & deuoto incepisset, ita Dæmon se eius immersit faucibus, vt nullatenus loqui valeret concepta; probabam autem postea per certa verba, an aliqua lateret fictio fœminea. Sed luce clarius Diabolum in ea intuebar certis ex signis.

Piger. Scio quod per exorcistam tentatum fuit, quicquid circa eam fieri potuit, vt liberaretur, & tamen non fuit liberata à Dæmone pro tunc, quæ ergo causa huius fuit.

Theologus: Sex ex causis aliquis non liberatur, aut propter paruitatem fidei offerentium: aut propter peccata Dæmoniũ sustinentium, aut propter accommoda remedia adhibere negligentiũ: aut propter exorcistæ aliquod in fide vitium, aut propter reuerentiam virtutum in alio existentium.

Quot ex causis quidam à Dæmonibus nõ liberentur.

De primis duobus habes exemplum, Matth. 17. Et Marci 9. In parte vnici filij sui lunatici & discipulorum in Christi præsentia. Primo enim offerens & turba fide carebat, vnde pater cum lachrimis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Iesus ait: O generatio incredula & peruersa quousque ero vobiscum. De secundo videlicet de sustinente Dæmoniũ, Iesus increpabat eum, scilicet filium: quia vt beatus Hieronymus ibi dicit, propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.

Incredulitas parentum impedit quo minus Dæmon exerbetur.

De

De tertio, de neglectu debitorũ remediorum patet, quia non fuerunt parentes boni & perfecti viri, vnde Chrysostomus ibi dicit: Columnæ fidei non aderant, videlicet Petrus, Iacobus, & Ioannes. Sed in transfiguratione Christi iam præsentes erant, nec oratio & ieiunium aderant, sine quibus Christus ait: Hoc genus Dæmoniorum non eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquando oportuerit nos circa curationem tale aliquid patientium permanere, non admiremur, nec interrogemus, nec loquamur quasi audienti spiritui immundo, sed abigamus ieiuniis & orationibus spiritus malignos. Et glossa dicit. Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnalium voluptatum mutabilitas, ad quam scilicet spiritus ille inclinabat, non vincitur nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Tres columnæ fidei Apostolicæ.

Ieiunia & orationes Dæmonibus resistunt.

De quarto exorcistæ vitio præsertim in fide patet ibidem de Christi discipulis compræsentibus: vnde postea secretò discipuli quærentes causam suæ impotentiæ. Respondit, propter incredulitatem vestram: Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, diceretis monti huic, transi, & transibit. Vnde Hilarius: Crediderunt quidem Apostoli, nondum tamen erant perfectæ fidei. Nam Domino in mõte demorante, & ipsis cum turba residentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

Defectus in Exorcizante.

De quinto patet in vitis patrum, vbi legimus aliquando obsessos non liberatos per sanctum Antonium: eius autem discipulum Paulum liberasse.

De sexto patebit infra, vbi de maleficiatis habebimus.

Piger: De inquietantibus domos da exempla.

De Dæmonibus inquietãtibus domos exempla.

Theologus: Vix iã decẽ sunt anni transacti, quòd in ciuitate Nurembergẽsi monasteriũ nostri Ordinis sanctæ Catharinæ dictũ, cum extrema difficultate reformabatur per vndecim illuc transmissas deuotas reformatrices ab alio reformato loco. Fuerãt enim omnes sorores in dicto monasterio ad reformationem inuoluntariæ, & pro se complices sibi in ciuitate nõ paucas habuerunt. Postquam igitur locus regulariter clausus est, & ceruicosa gens sexus fragilis colla iugo submisit obediẽtiæ, venit in monasteriũ quidã Dæmõ, qui primũ sonitibus nocturnis insolitis moniales quasdã infestabat. Quod cùm ad me venit, persuasi vt talia non crederent esse à Dæmone, sed à muribus & gliribus,

Moniales S. Catharinæ Nurembergæ à Dæmone vexata.

vel

vel ex debilitate capitis: quia deliramenta suspicabar affuisse mulierum.

Altera nocte venit Dæmō, & vnā de iis quæ rebelles extiterāt, vt puto sacristanam, matutinas pulsare volētem, ita compressit, vt eadem die putaretur sepulturæ tradi debere, & tandem tam de die quam de nocte sic inquietabat conuentum præfatus Dæmon, vt per totam noctem oporteret per vices custodias vigilantium sororum ponere, quia nulla audebat sola incedere. Fuit autem totus stupidus effectus sexus mollis & fœmineus, ita vt neque ego scirem quid cū eis essem facturus: tamen orationes priuatas singulis iniunxi & publicas, patientiam habere prædicaui, & vt in domino confiderent sæpè suasi.

Bonus finis vexationis Dæmonis.

In præfato verò opere, licèt Dæmonis malitia aliquid acquireret (quædam enim dixerunt: Ecce quando latam viam & antiquam ambulauimus, hæc nobis nunquam acciderunt.) Sed tamen per Dei gratiam Diabolus plus perdidit hoc in ludo quàm acquisierit. Quia quasdam ceruicosas fœminas, quas ad plenum pietas reformatarum non valebat trahere, hoc phantasma adeò terruit, vt totius vitæ suæ facinora confiterentur sacramētaliter, vestes veteres deponerent, & nouas secundùm ordinis formam induerent. & in aliam vitam nouam se transformarent. Hoc cùm Dæmon videret, tandem per Dei gratiam destitit, & nescio quo deuenit.

Tempore Constantiens. concilij in curia sororum deuotarum, quæ canonissæ regulares sunt, & vocantur monasterij Pillurüet propè Nurembergam, Eystetensis diœceseos, quidam spiritus nocturnis temporibus multos inquietare solebat, sed monasterium sororum ab intra nullatenus perturbabat, in domo verò Capellani & locis eidem conuicinis molestus multis extitit quibusdam strepitibus & sibilis ac pulsibus, non multum excellentibus sed manifestis: aliquando enim ad parietes percutiebat, aliquando verò ioculator varias mimorum fistulas, vt videbatur, flabat, & talia non nociua multùm faciebat.

Fistulans Dæmon.

Quidam interea frater. de Conuentu Nurembergensi deuotus, & inde notus, circa festa quædam petitus est, vt Capellanum in Diuinis iuuaret, qui cùm in superiorem partem domus poneretur, & spiritum ignoraret, nocte phantasma

tasmata sen sit, quòd sibi tunicā, quam circa se positam habuit, abstraxit. Et exinde frater clamare cepit: Fures, fures, succurrite homines. Hoc campanarius, qui in eadem domo iacebat audiuit: & negotium intellexit, lumen accendit & clamantem adiit, eumque stupidum reperit, & vestimenta, quibus tectus fuerat, distincta vidit per spiritum in camera. Scapulare autem fratris nullibi reperire potuerunt, quousque tandem foramen quoddam satis paruum in pariete conspexerunt. In illud enim spiritus ille scapulare strictissimè conuolutum & glomeratum absconderat. Finito verò anno vno aut circiter phātasma illud abcessit.

Dæmon exuēs fratrem scapulari & vestibus.

Piger: Quales, quæso, mihi dicas, illi spiritus sunt, qui sic inquietant homines: an animæ sunt separatæ vel maligni spiritus Dæmonum.

Theologus: Prout ex fine præcedentis capituli elicere potes, animæ non sunt verisimiliter, sed omnino Dæmones, qui in multiplici sunt differentia. Nam quidam neminem possunt lædere grauiter saltem, sed solùm principaliter ioculationes exercent. Alij incubi sunt vel succubi, prementes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos: alij verò sunt, qui homines lacerandi vel necandi habent potestatem. De quibus ita dicit Cassianus collati. senten. 1. Tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia non dubiè comprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam paganos vulgus appellat, ita seductores & ioculatores esse manifestum est: vt certa quæque loca seu vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes poterunt decipere, delectentur, sed de risu tantummodo & illusione contenti, fatigare eos potius studeant quàm nocere. Quosdam verò solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora, quos possederint, atroci delaceratione vexare, sed etiam irruere super eminus transeuntes, atque affligere illos sæuissima cæde festinent, quales illi in Euangelio, videlicet Matth. 8. describuntur. Similia dicit Vuilhelmus vbi suprà de vniuerso.

Differentia multiplex Dæmonum.

Dæmones pagani.

Ioculatorij dæmones.

Truculentissimi dæmones.

CAPVT III.

FRigus graue ouis formicarum superueniens prolem impedit, aut nasci retardat, vel in toto necat. Niuium enim algor & frigoris magnitudo vitam adimit viuentibus & viuificandis sæpè nocet.

Diaboli niui comparantur.

In frigore autem malorum corda intelligi possunt, quæ calore charitatis & à sole iustitiæ aliena, torpore malitiæ vel perfidiæ sunt plena: quo contra de forti muliere Prou. vltimo dicitur. Non timebit domui suæ à frigoribus niuis. Vbi glossa: Frigora niuis sunt corda malorum perfidiæ torpore algentia. de quibus dicitur videlicet Matth. 23. Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum, quia corda niue illa opprimuntur, quæ ob superbiam de cœlo corruentes in tenebris adhuc velut Angelum lucis ostendere præsumunt, & habitum niueum preferunt, quod Dei & angelorũ eius proprium est, scilicet niueo habitu suæ virtutis claritatem signare.

Quid significent duplices vestes domesticorum Ecclesiæ.

Non timebit autem domui suæ à frigoribus niuis hæc mulier, quia credidit Deo dicenti, quòd portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus, sapientia scilicet ad hæreses reuelandas, & patientia ad tollendas per totum hostium pugnas. Vel vestiti sunt duplicibus, quia promissionem habent vitæ quæ nunc est, & futuræ. Nunc adiuti à Deo ne deficiant, tunc autem in beatitudine Diuina visione ditati. Item vestiti sunt duplicibus, vna veste operis altera mẽtis, fide scilicet & factis, sacramentisque redemptoris imbuti & exemplis. Hæc in glos.

Per frigus igitur, quod prolificationi formicarum est nociuum, Maleficarum superstiones accipere possumus. maleficus enim dicitur quasi malè faciens, vel malè fidem seruans, & vtrumque in maleficis, qui superstitionibus & operibus proximum lædunt, satis reperitur.

Quot modis malefici nocere possunt.

Piger: Superstitionum ex beato Isidoro scio multæ sunt species, sed quia de maleficis mentionem fecisti: Quot modis nocere possint proximis, nunc edicito.

Theologus. Septem mihi modi occurrunt, quibus ex parte eorum quæ sunt hominis nocere possunt, sed nunquam nisi Deo permittẽte: Neque eo quo nocere dicũtur tẽpore

actionem

actionem vel passionem per se immediatè inferunt, sed per verba ritus vel facta quasi per pacta inita cum Dæmonibus, lædere dicuntur. Nam potius Dæmones hæc & immediatè læsiua inferunt.

Vnus igitur modus est, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem aliquam, vel mulieri ad virum. Alius est quando odium vel inuidiam in aliquo seminare procurant. Tertius est in iis, qui maleficiati dicuntur, ne vi generatiua vti valeant ad fœminam, vel viceuersa fœmellæ ad virum. Quartus modus est, cùm in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus cùm vita priuat. Sextus quando vsu rationis aliquem priuant. Septimus, cũ quocunque prædictorum modorum aliquem in suis rebus vel animalibus lædere quærunt cum effectu.

Piger. Peto de his funditus omnibus informari, quia quidam talia aut negant omnino, aut caussis naturalibus solùm ascribunt, aut in parte non ea concedunt.

Theologus. Funditus noscere talia ad modicum vtile esset, imò fortè quibusdam noceret; oporteret enim prohibitos inspicere libros, vel superstitiosa aliqua, quæ conscientiosum esset in tanta temporis egestate perlegere. Nec opus est scire talia latè, tibi præsertim, qui ex conditione status ad id non obligaris.

Verumtamẽ exempla tibi tradam, & doctrinas aliquas petito tuo accommodas, quas habeo partim à Doctoribus nostræ facultatis, partim etiam per experientiam cuiusdã probi iudicis secularis & fide digni, qui quæstionib' & passionibus ac publicis experientiis & priuatis talia multa didicit, cum quo latè & profundè sæpè cõtuli, domino Petro videlicet ciue Bernensi in Lausanensi Diœcesi, qui multos vtriusque sexus incinerauit maleficos, & alios fugauit è territorio dominij Bernensium. Contuli insuper etiã cum domino Benedicto monacho sancti Benedicti ordinis, qui licet modò sit religiosus multũ Viennæ in reformato monasterio, tamẽ ante decẽniũ adhuc in sęculo degens, fuit Necromanticus, ioculator, mimus & trufator apud sęculares nobiles insignis & expertus. Audiui similiter quædã de sequẽtib. ab inquisitore hereticæ prauitatis Eduẽsi, qui nostri Ordinis fuit in Cõuẽtu Lugduñẽsi deuot' reformator & in Eduẽsi Diœcesi multos de maleficiis reos inquisierat.

Ex Necromãtico ioculatore & trufatore fit monachus.

Sunt igitur, vel nouiter fuerunt, vt idem inquisitor & dominus Petrus mihi retulerunt, & fama communis habet circa districtum Bernens. dominij, quidam malefici vtriusque sexus, qui contra humanæ naturæ inclinationē, imò aduersus conditiones specierum omnium bestiarū, lupina specie excepta tantummodo, propriæ speciei infantes vorāt & comedere solent. Nam in oppido *Poltingen* Lausanensis. Diœcesis, quidam dictus *Stadelin* grandis Maleficus, captus per prefatum Petrum iudicem loci, qui fatebatur se in certa domo vbi vir & vxor simul manebāt, vir per sua maleficia sucessiuè in vtero vxoris præfatæ septē circiter infantes occidisse, ita vt semper abortum faceret fœmina annis multis. Simile fecit in eadem domo omnibus pecoribus fetosis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem annis, prout rei euentus probauit.

De maleficis vorantibus infantes.

Cumque antedictus nequam quæstionaretur, an in iis & qualiter reus esset, facinus aperuit, dicens: Subter limen ostij domus se lacertam posuisse, & si amoueretur, fœcunditatem inhabitantibus restituendam prædixit. Cùm autē serpens ille quæreretur sub limine, nec inueniretur, quia in puluerem fortassis redactus erat, pulueres seu terram desuper positam asportabant: & in eodem anno vxori & omnibus iumentis domus fœcunditas restituta est. Præfato autem torto non sponte fatebatur: & demum per prædictum iudicem ignibus traditus est.

Lacerta sub limine ostij impedit fœturam.

Cautela obseruanda si ... omnibus non reperiantur.

Deinde antefato inquisitore mihi referēte hoc anno percepi, quòd in Lausanensi ducatu quidam malefici proprios natos infantes coxerant & comederant. Modus autem discendi talem artem fuit, & dixit, quòd malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum visibiliter Dæmonē in assumpta imagine viderunt hominis. Cui discipulus necessariò dare habebat fidem de abnegando Christianismo, de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem, vbi latenter valeret.

Fuit insuper fama communis, dicto Petro iudice mihi referente, quòd in terra Bernensium tredecim infantes deuorati essent intra pauca tēpora à maleficis: quamobrē etiam publica iustitia satis durè exarsit in tales parricidas. Cùm autem Petrus quæsiuisset à quadam capta malefica, per quē modum infantes comederēt. Illa respondit: Modus iste est.

Nam

Nam infantibus nondum baptizatis insidiamur: vel etiam baptizatis, præsertim si signo crucis non muniuntur, & orationibus hos in cunabilis, vel ad latera iacentes parentum, ceremoniis nostris occidimus, quos postquā putantur oppressi esse vel aliunde mortui, de tumulis clā furto recipimus, in caldari decoquimus quousque euulsis ossibus tota penè caro efficiatur sorbilis & potabilis. De solidiori huius materia vnguentum facimus nostris voluntatibus & artibus ac transmutationibus accommodatum: de liquidiori verò humano flascam aut vtrem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cerimoniis, statim conscius efficitur, & magister nostræ sectæ.

Maleficarum aurū potabile.

Modum autem eundem alius iuuenis maleficus captus & incineratus, tandem licet vt credo verè pœnitens, distinctius reserauit, qui manus dicti Petri iudicis vnà cum vxore malefica in persuasibili paulò antea euaserat. In Bernen siū námque iudicio captus dictus iuuenis cum vxore, & ab eadem in distinctam turrim repositus, dixit: Si meorū facinorum veniam cōsequi possem, omnia quæ de maleficiis scio, libens patefacerem. Mori enim video me oportebit. Cúmque per literatos, si verè pœniteret, audisset se veniam consequi posse omnimodam, tunc lætè se morti obtulit, & modos primæuæ infectionis ostendit.

Ordo, inquit, talis est quo etiā seductus sum: oportet primò, vt Dominica die, antequam aqua benedicta consecratur, Ecclesiam introire mox futurum discipulum cum magistris, & ibidem abnegare coram eis Christum, eius fidem, Baptisma & vniuersalem Ecclesiā. Deinde homagium præstare magisterulo, id est, paruo magistro (ita enim dæmonem & non aliter vocant.) Postremò de vtre bibit supradicto: quo facto, statim se in interioribus sentit imaginē nostræ artis concipere & retinere, ac principales ritus huius sectæ. In hunc modum seductus sum, & vxor mea, quam tātæ pertinaciæ credo, vt potiùs incendium sustineat, quàm minimam fateri velit veritatem. Sed heu, ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis, ita reperta est per omnia veritas. Nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est, vxor verò testibus conuicta, veritatem nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte, sed incēdio præparato per lictorem eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata est.

Vnico potu mutantur animi abnegantium Deum.

Ex prædictis iam liquet, quàm noxium fit frigus perfidiæ, quod infantes & partus solet occidere.

An liceat maleficia ex locis, vbi ponũtur auferre.

Piger: Est ne licitum maleficium de loco tollere.

Theologus. Antiqui negant, moderni concedunt, vtique benè. Sed sola opus est vnica distinctione: Quia aut tolli potest per aliud maleficium, seu per ritus alicuius malefici illicitos, Et id constat esse illicitum, imò potius homo mori deberet quàm in talia consentire. Aut tolli potest sine nouis superstitionis operibus, vt per motum localẽ: velut dictum fuit de puluere lacertæ. Et illud est licitum.

Modus explorationis an aliquis maleficiatus sit.

Exemplum de priori casu. Nam inquisitor Eduens. mihi referebat, quòd modus tollendi maleficium aut se vindicãdi in maleficio, talis practicabatur suo tempore. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad maleficam, sciscitans scire malefactorem. Tunc malefica plumbum liquefactum aliquotiens fundebat in aquam, quousque opere dæmonis in plũbo imago aliqua videretur: qua visa imagine, malefica quæsiuit ab explorante. In qua parte vis lædi maleficũ tuũ, & in eodem vulnere eum agnoscere. Cúmque explorator locum eligeret, statim malefica in eadẽ parte imaginis, quę in plumbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum vbi reum inueniret, indicauit. Nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea.

A maleficis malefici non nominantur propriis nominibus.

CAPVT IV.

Cõparatio alatarum formicarum.

ALis carentes formicæ, vel nimium progredientes in publicũ ab aliis bestiis faciliter necantur: quia alis pennatæ multum se subleuant, ne bestiis terræ præda fiunt.

Per alas notantur virtutes.

Per alas autem virtutes intelliguntur, quia talibus multum boni feruntur. Vnde Ezech. 3. Descriptis volantibus animalibus dicit: Audiui post me vocem commotionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco suo & vocẽ alarum animalium percutientium alteram ad alteram. Sic exponit beatus Gregorius libro 24. moral. Quid namque per alas animalium nisi virtutes debemus sentire sanctorum? quę dum terrena despiciunt, ad cœlestia volando leuantur.

Despicientes terrena, subuolant vt Aquilæ.

Vnde iam directè per Isaiã dicitur; Qui confidunt in Domino,

mino, mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ. Volantia itaque animalia alis suis se vicissim feriunt: quia sanctorum mentes, in eo quòd suprema appetunt, conside-rantes, inuicem alternis virtutibus excitãtur. Ala enim sua is me percutit qui exemplo sanctitatis propriæ me ad melius accendit, & ala mea vicinum ferio, si aliquando alteri opus bonum quod imitetur ostendo.

Ala alam feriens.

Illæ verò formicæ moniales, quæ virtutum pennis non sunt alatæ, vel quæ nimium suæ domus, Ecclesiæ videlicet Catholicæ limites incautè exeunt, in perfidiam incidendo; tales ab vrsis, per quos Malefici vel Necromantici possunt intelligi, faciliter deuorantur, sicut ij simplices pueri in figura, qui domos egredientes parentum, & Eliseũm deridentes, ab vrsis deuorari esse leguntur, 4. Reg. 2.

Formica Moniales alatæ.

Piger. Quia de Necromanticis mentionem fecisti, quæro ânne differentia eorum sit à Maleficis, & si sic, quæ eorum sint opera.

Differẽtia inter necromanticos & maleficos.

Theologus. Necromantici propriè hi dicuntur, qui de terra superstitiosis ritibus mortuos se posse suscitare ad loquendum occulta ostentant. Qualis fuit illa olim pytonissa, quæ ad preces Sauli Samuelem se suscitare velle aduocabat, vt euentum belli patefaceret Regi, primo Regum 28. Qualis etiam Simon magus fuit pessimus, qui supra principis Apostolorum se auctoritatem præferens, defunctum se suscitare finxit. Ex accommodatione tamen vsus, nec necromantici dicuntur, qui per pacta dæmonum per fidem cæremoniis futura prædicunt, aut occulta reuelatione dæmonum aliquid manifestant, aut qui maleficiis proximos lædunt, & à dæmonibus sæpè læduntur.

Necromantici qui communiter habeantur.

Fuit, & hodie viuit Viẽnæ in monasterio, quod ad Scotos dicitur, Frater de quo præcedenti capitulo retuli, sancti Benedicti ordinis, hic in seculo existens, famosissimus fuit Necromanticus. Nam libros dæmonum de Necromantia habuit, & secundum eosdẽ satis miserabiliter & dissolutè vixit plurimo tempore. Habuit autem sororem virginem deuotam multũ, de ordine pœnitẽtium, cuius vt puto precibus frater à faucibus dęmonis erutus est. Compunctus enim, ad diuersa loca diuersorũ reformatorũ monasteriorũ venit, petẽs sibi sanctæ cõuersationis tradi habitũ. Sed quia, giganteæ staturæ & terribilis aspectu erat, & in maleficiis

ac ioculationibus princeps aliorum, fidem vix aliquis viro dabat. Tandem autem receptus in antedicto monasterio in ipso ingressu nomen mutauit & vitam. Benedictus enim vocari cœpit: & secundum beati patris Benedicti regulam adeò profecit, vt infra paucos annos speculum religionis effectus, in Prioratus poneretur officiũ: & in Ambone pro sæcularibus profectus, gratiosus est prædicator factus ad populum. Hic cùm adhuc esset nouitius, prout eo referente audiui, multas vexationes à Dæmonibus quos reliquerat sustinuit. Cùm enim confessus fuisset sacramentaliter quadam die, & virus suæ peruersæ vitæ euomuisset ob spem veniæ, sequenti nocte lucernam in manibus deferens, Dæmonem adesse sensit. Eandem námque lucernam violento ictu de nouitij manibus Dæmon excussit, & eum non modicũ lædere molitus est. Sed vicit Christi miles huius vrsi tyrannidem, quia virtutum alas iam assumpserat, quibus per orationes sacras ab ore bestiæ liberatus est.

Mutatio nominis in susceptione monachismi.

Præterea quemadmodum à supradicto Petro iudice audiui. In territorio Bernensium, & in locis eidem adiacentibus, à sexaginta circiter annis suprafata maleficia à multis practicata sunt: Quorum primus auctor fuit quidam Scafius dictus, qui publicè de hoc gloriari audebat, quòd quãdocunque vellet, ipse se in omnium suorũ æmulorum oculis velut murem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum suorum læthalium, & ita capitalibus inimicorum suorum manibus sæpè, vt dicitur, euasit. Sed cùm terminum suæ malitiæ Diuina iustitia facere voluit, tandem per hostes suos in stuffa quadam prope fenestãr quãdam sedere explorabatur cautè: quo in loco, cùm nullum sibi insidiantium suspectum haberet, per fenestrã gladiis & hastis inopinatè transfixus est, & ob sua facinora mortuus ibi miserabiliter. Hæc fraudis commenta discipulo qui Hoppo vocabatur, reliquit. Et idem supradictum *Stadelin* in maleficiis magistrum fecit.

De Schafio in murem se conuertente.

Huius Hopponis etiam Sprenger meminit.

Sciuerunt hi duo, quando sibi placuit tertiã partem fimi fœni vel frumenti, aut cuiuscunque rei vicini agro nemine vidẽte ad proprium agrum deferre, grãdines vastissimas & auras lęsiuas cũ fulminibus procurare, in aspectu parentum infantes prope aquã ambulantes in ipsã nullo vidẽte proiicere. Sterilitatem in hominibus & iumentis efficere,

Malefici pretrudentes in aquam infãtes, & propè aquam ambulantes.

in rebus & corporibus proximos lædere, equos sub insessoribus, si strepam ascendere tenerent, phreneticos facere, de loco ad locũ per aera, vt putabant transmeare, à se cum capi deberent, fætores pessimos emittere, in se capiẽtium manus & animos tremorem magnum incutere, occulta aliis manifestare & quædam futura prædicere, absentia velut pręsentia conspicere, ictu fulminis nonnunquam quem vellẽt interimere, & multa alia pestifera procurare sciuerunt, vbi & quando Dei iustitia hæc fieri permisit.

Maleficí deludentes se prosequentes.

Piger. Duo hîc scire vellẽ. Primũ vtrum ne Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, grãdinibus & similia, quæ dixisti, facere possent, de quibus aliqui dubitant. Secundo quæro, fateantur ne tales miseri, per quæ Diuina opera in suis machinamentis impedirentur.

Theologus. Ad primum respõdeo, haud dubiè possunt, sed non nisi Deo permittente. Nam Iob 1. & 2. Accepta potestate à Deo, statim Dæmon procurauit vt Sabbęi quingenta iuga boum & quingẽtas asinas auferrent, vt deinde ignis de cœlo descendens septem millia ouium incẽderet, & vt Chaldæi per tres turmas tria millia camelorum raperent, item septẽ filij & tres filiæ per vehemẽtẽ ventũ lapsu domus occumberent, & semper pueri multi vno dempto, vtiq, vlcere pessimo corpus sancti viri percuteretur, & vxor, & tres amici eius eum vexarent grauiter.

Exemplo Iobi probatur potestas Satanæ in tempestates.

Vbi sanctus Doctor dicit: Necesse est confiteri, quòd Deo permittente Dęmones possunt perturbationẽ aeris inducere, ventos cõcitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis non obediat ad nutum Angelis nec bonis nec malis ad susceptionem formarum, sed soli creatori Deo, tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obedire. Cuius indiciũ in homine apparet: nam ad solum imperium voluntatis mouẽtur mẽbra, vt opus à voluntate dispositũ prosequãtur: quæcunque igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalẽ virtutẽ non solùm boni, sed etiam mali facere possũt nisi diuinatus prohibeãtur. Venti autem & pluuię & aliæ huiusmodi aeris perturbationes solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt, vnde ad huiusmodi procuranda naturalis virtus Dæmonis sufficit. Hæc Thomas.

Quomodo natura corporalis subsit Naturæ spirituali.

Angeli boni & mali motui locali imperant.

Diaboli sunt Deo loco tortorum.

Mala enim, quæ nostris exigentibus peccatis in mundo

fiunt,Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infligere.Vnde gloss.super illud Psalmi:Vocauit famem super terrã,& omne firmamẽtũ panis cõtriuit, dicit sic:Hęc mala permittit Deus per angelos malos, quæ talibus præpositi sunt.Vocat ergo famem,id est,angelum fami prępositum.Hæc ibi.

Porrò quoad secundum dubium, noueris indubiè maleficos multipliciter impediri posse. Nã ita fatebantur multi in torturis,& difficulter quidam:alij verò sponte.

De impedimẽtis maleficorum.

Et quantum ex prædicti Petri verbis in summa collegi, quinque sunt per quæ multum impediuntur. Aliquando in toto,aliquando in parte,aliquando nè in persona hominis fiant,aliquando ne in suis amicis,videlicet fidẽ integrã vel Dei præcepta in charitate seruantibus,se signo crucis & oratione munientib. ritus & cæremonias ecclesiæ colentibus,publicam iustitiam benè exequentibus,& Christi passionem verbo vel memoria ruminantibus.

De primo & secundo exempla talia mihi Petrus quæ suprà retulit quæ audierat de supradictis maleficis.

Cũm,inquit,quidam simplex,sed non rectus maleficum me inuocaret,vt inimicũ suum vita priuarẽ aut in corpore læderem grauiter fulminis ictu vel modo alio, vocaui ego magisterulum,id est,Dæmonem, qui mihi respondit,quod neutrũ facere posset:Habet,inquit,fidẽ bonam & diligenter se signo crucis munit:idcirco nõ in corpore,sed in vndecima parte fructuũ suorũ in cãpo si libet,ei nocere possũ.

Noui veteranam quandã virginem,quæ Seriosæ nomen habuit,in diœceseos Cõstantien.finibus:hæc mater omniũ in vicina existens virginum,& speculum ad viuificæ crucis signum & ad Christi passionem summam gerebat fiduciã: manebat autem in tugurio villagij pauperculi, ipsa volũtate pauper in terra : vbi nonnunquam maleficia satis locum habere dignoscuntur.Huius amicus in pede graui læsus fuit maleficio, à quo nulla arte sanari poterat. Post multa autem in cassum adhibita remedia, visitauit prædicta virgo infirmum qui ab ea petiuit vt pedi benedictionem aliquam applicaret,annuit illa:& silenter tantummodo orationem dominicam & Apostolorum symbolum cum geminatis viuificæ crucis signis applicuit.

Tunc statim infirmus curatum se sentiens, scire voluit in remedium futurorum , quid carminationis virgo appli-

cassêt. Quia respondit: Vos mala fide vel debili, Diuinis & approbatis exercitiis Ecclesiæ non inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebrò vestris infirmitatibus applicatis. Idcirco rarò in corpore & semper in anima per talia lædimini. Sed si in orationum & signorum licitorum efficaciam speraretis, faciliter sæpè curaremini. Nihil enim tibi applicui, nisi Dominicam orationem & Apostolorum symbolum, & iam sanatus es.

Præterea constat, quòd malefici de ritibus Ecclesiæ seruatis & veneratis sua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictæ aspersionem, per salis cõsecrati sumptionẽ, per cãdelarum die purificationis, & palmarum, in die palmarũ consecratarum, vsum licitum, & per similia: quia ad hoc talia Ecclesia exorcizat, vt vires Dæmonis minuant.

Maleficia impediri cæremoniis Ecclesiæ.

De publica verò iustitia hoc omnes malefici, qui suprà verbo & experientia testimonium dederunt, quòd eo ipso, quo per reipublicæ iustitiæ officiales capiuntur, statim omnis maleficorũ eneruatur potestas. Vnde cùm sæpè dictus iudex Petrus antefatum. *Stadelin* capere vellet per suos famulos, tãtus tremor manibus eorum incussus est, & corporibus & naribus illapsus tã malus fœtor, vt ferè desperarẽt an maleficũ inuadere auderẽt. Quibus iudex ait. Securè miserum inuadite, quia publica tactus iustitia omnes vires perdet suæ nequitiæ. Et ita rei probauit exitus siue effectus.

Veneratio Magistratus eneruat maleficia.

Idem iudex tale dedit exemplum. Cũ ait *Stadelin* captiuassem, qui grandinibus terram ex fame grauissimè læserat, & per fulmina plura vastauerat, quæsiui à reo de veritate; qui post quartum ad chordas tractũ, primò respõsum mihi dedit tale: Faciliter grandines procuro, sed ad libitum lædere nõ valeo, sed eos tãtũmodo, qui Dei destituti sunt auxilio, qui signo crucis se muniũt, fulmine meo nõ interibũt. Cui iudex. Quomodo ad tẽpestates & grãdines cõcitandas procederis. Respõdit reus. Primò verbis certis in cãpo principẽ omniũ Dæmoniorũ imploramus, vt de suis mittat aliquem à nobis designatum, percutiat deinde, veniente certo Dæmone, in campo aliquo viarum pullũ nigrum immolamus, eundem in altũ proiiciendo ad aëra. Quo à Dæmone sumpto obedit, & statim auram concitat, non semper in loca designata à nobis, sed iuxta Dei viuentis permissionem grandines & fulgura proiiciendo.

Quomodo tẽpestates maleficæ concitent.

Pulli nigri immolantur.

Subiũtu

Quomodo tẽpestates adiurationibus impediantur.

Subintulit iudex tertio quærendo: Possunt ne per aliquã tempestates tales remediari, à vobis concitatæ & à Dæmonibus. Respondit, possunt per hæc verba. Adiuro vos grandines & ventos per tres Christi diuinos clauos, qui Christi manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangelistas sanctos Matthæum, Marcum, Lucam & Ioannem, vt in aquam resoluti descendatis.

Vtilitates ex maleficiis pulsis emergentes.

Ex quibus iam liquet, quòd omnipotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, disponit etiam istorum pessimorum hominum & Dæmonum maleficia suauiter: ita vt dum perfidia sua Christi regnum & fidem quærant minuere & infirmare: eandem in multorum cordibus firment & radicent valicius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex præfatis malis possunt euenire: quiá sic fides roboratur, Dæmonis malitia inspicitur, Dei misericordia & potestas manifestantur, homines ad custodiam sui actuantur: & ad reuerendam Christi passionem & cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

CAPVT V.

Viscosa præpedire formicas.

Occasiones voluptatum comparantur cũ bitumini.

Viscosis humoribus & tẽpestate ab incessu & à labore formicę præpediuntur: quiá per viscosa incedentes, vel bituminosa loca talibus imbecilla animalia adhærẽt, sicuti tẽpestatibus cõcutiũtur in corpore, & via eis incedendi præcluditur.

Per viscosa aut bituminosa loca occasio carnalium voluptatum designatur simulatè in Christiana fide viuẽtium, quia his allectamentis ad benè operandum non valet egredi, sed in eisdem potiùs terrenis captiuatur deliciis.

Montana significant virtutes.

In cuius typum, in loco vbi ceciderunt Rex Sodomæ & Gomorræ, cũ suis cõplicibus, per quos luxuriosi & incontinentes designantur, fuisse leguntur, in valle siluestri multi bituminis putei, in quos ruentes prolapsi sunt, in corporis videlicet voluptates varias: inculti enim mores, vt dicit glossa ibidem, in profundum malorum pertinaces trahunt. Qui autem remanserant non occisi, vt ibidem sequitur, ad montana, id est, ad virtutum culmina fugerunt.

Hic Bernardus homilia 9. super cantica dicit: Viscus quidem

quidem praui desiderij & delectationis terrenæ animam volare non patitur, & citius retrahit mentem, si fortè aliquando subleuatur per tempestatem: etiam voluptuosi à bonis exercendis præpediri dicuntur. Quia carnalium voluptatum sectatores, humano deliniti fauore velut effœminatæ ad ardua virtutum opera efficiuntur. De quibus Iob 36. dicitur: Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos: vel, vt alia translatio habet: & vita eorum vulnerabitur ab angelis.

Voluptas effœminati.

Vbi beatus Gregorius libro 26. moralium dicit: Simulatores, qui vitæ suæ custodiā negligunt, in tempestate mori referuntur: hinc quippe eos turbo subitus internæ percussionis eiicit, quos arrogantia externi fauoris extollit, & vita eorum inter effœminatos. Si enim verisimiliter viuerēt, laus transitoria nulla eos corruptione vitiaret. Vnde electis Propheta suadet, dicens: *Viriliter agite & confortetur cor vestrum.* Illicò subdit (quasi sexum cordis minuere curauerit) Luxuriosa quippe mens corrumpitur, si rebus transitoriis delectatur. Igitur simulatorum vita inter effœminatos moritur, quia luxuria corrupta reperitur. Translatione verò vulneratus ab angelis. Vtrumque tamen, & si sermone discrepat, tamen ratione concordat: quia effœminatorum vitam angeli vulnerant, dum nuncij veritatis eam iaculis sanctæ prædicationis impugnant.

Luxuria mutat sexum cordis.

Piger. Multos audiuimus nostris temporibus per maleficos ad amorem alienarum fœminarum adeò succendi, & fœminarum ad viros non suos, vt nulla confusione, plagis, verbis aut factis ad desistendum cogi valerent. E diuerso inter sexū vtrumq; matrimonij sacramento cōiunctum nōnunquā experti sumus odia talia suscitari per maleficia, & similiter infrigidationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole valerent habere. Cùm igitur amor & odium in anima existant, animam secundùm omnes tuæ professionis compotes Dæmon intrare nequit. Quid hîc sit veritatis vel falsitatis scire expedit, quia amore muliebri velut visco irretitur animus, & odio radicato quasi tempestate frigidissima ad proximi fauorem frigessit homo, & ita ad laborem meritorium progredi ratio non valet.

De amore vel odio maleficiato.

Quomodo Dæmon intret & regat interdū animam hominis.

Theologus: Quamuis secundùm concordem nostrorum

doctri

doctrinam, Dæmon in intellectum vel voluntatem hominis operari immediatè nequeat: tamen secundum eosdem in corpus & in potentias alligatas corpori Deo permittendo agere valet, siue sint sensus interiores siue exteriores. Vnde Iob: Et Dæmoni Deus ait: Ecce in manu tua, id est, in potestate est Iob, quoad corpus, veruntamen animam illius serua. Tangis itaque in tua quæstione tres difficultates: videlicet, quomodo philocaptio & odium in voluntate, & maleficium in potentia generatiua causentur.

De philocaptione triplici.

De philocaptione igitur, seu amore inordinato vnius sexus ad alterum, scire debes, quòd triplici de causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum: Aliquando ex tentatione Dæmonum tantum: aliquando verò ex maleficio necromanticorum similiter & Dæmonum.

De primo dicitur, Iacobi 1. Vnusquisque tentatur à cõcupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cũ cõceperit, parit peccatũ: peccatũ verò cùm summatũ fuerit, generat mortẽ. Sic Sichẽ cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata est anima eius cum ea. Et secũdum gloss. infirmæ animæ sic accidit, quando postpositis propriis aliena negotia curat, seduci consuetudine, & fit vna vnitate consensus cum illicitis.

Gen. c. 34.

De philocaptione ex Dæmonum tentatione orta.

De secundo, quòd oriatur ex tentatione Dæmonũ principaliter. Sic Ammõ sororẽ suã Thamar speciosissimã adamauit & deperierat in ea valde, ita vt propter amorẽ eius ægrotaret 2. Reg. 13. Nõ enim in toto, vel vix tã corruptus esse videretur, vt in tantum facinus stupri prosiliret, grauiter tentatus à Diabolo si non fuisset. Vnde gloss. ibidẽ. Hoc monet nos, vt semper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur. Et princeps peccati qui falsam pacẽ periclitantibus spondet, nos paratos inueniens de improuiso trucidet.

De philocaptione Eremitarum

Apostoli Pauli philocaptio.

De hoc secũdo genere amoris refertus est liber sanctorũ patrum qui refert omnẽ tentationẽ carnalis amoris sibi in eremis subtraxisse quosdã: qui tamen vltra quam credi potest amore mulierũ tentabantur aliquoties. Vnde & 2. Corinth. 12. Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet: Vbi glossa sic dicit tentando per libidinem. Datus est mihi stimulus, vt quidã aiunt. Tentatio autem cui non consentitur, non est peccatum,

tum, sed materia exercendæ virtutis. Hoc intellige dictum de tentatione, quæ est ab hoste, non à carne, quæ peccatum est veniale, si ei non consentiatur: hæc ibi. Et de hoc amore habes exemplum etiam in Formicarij nostri libr. 1.

Tentatio cui nō consentitur an sit peccatū.

De tertio, quòd amor illicitus proueniat ex maleficiis Dæmonum & idololatrarum ostenditur hoc Ezech. 23. sub metaphora mulieris de Israële; qui populus iam sequebatur idola & maleficia Assyriorum. Insanuit, inquit, in amatores suos in Assyrios propinquantes, vestitos hyacintho, principes & magistratus, iuuenes cupidinis vniuersos, equites ascensores equorum. Quos omnes constat maleficos habuisse vel idololatras.

Per quem modum autem Dæmon in potentiam imaginatiuam, in phantasiam & in generatiuam possit agere respondet Petrus de Palude 4. dist. 34. quinque modis. Habet enim ex hoc, quod est spiritus, potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum: vnde potest corpora impedire ne sibi appropinquent vel directè vel indirectè, interponendo se in corpore assumpto sicut accidit sponso, qui desponsauerat idolum, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere.

Quibus modis Dæmon in Imaginatiuā & generatiuam possit agere.

Desponsat sibi quidā idolum.

Secundo modo hominem inflammare ad actum illum vel refrigerare ab actu illo, adhibendo occultas virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio turbando æstimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam. Quia potest in imaginatione imprimere. Quarto reprimendo directè vigorem membri fructificationi accōmodi, sicut & motum localem cuiuscunque organi. Quinto prohibendo missionem spirituum ad mēbra: in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excitetur, vel emittatur, vel multis aliis modis.

Dæmon potest intercludere viā seminis.

Impotentia ex gallorū testiculis procurata.

Cur actus Venereus multū affligitur.

Cū autē faciūnt mulieres sortilegia cum fabis & gallorū testiculis non est credendū, quòd virtute illarū rerū vir impotens reddatur: sed occulta virtute Dæmonū, illudente sortilarias per ista corporalia. Plus autē permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos, sicut & super serpentes qui magis incātationibus deseruiunt, quàm alia animalia.

Serpentes magis incantationibus subiacent, quàm alia animantes.

Exem

Exemplum autem de inflammando ad actum illum habetur in legenda beati Basilij de virgine, quæ seruum parentum concupiuit & defrigerando sponsum, seruum cognoscere non potuit, vt de illo qui idolum desponsauit, & sponsam cognoscere non potuit.

Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittat se cognosci, iterum per motum localem corpore interposito, vel vase obstructo, potest Dæmon per maleficium impedire mulierem, licet virum in pluribus modis, ideò vir sæpius maleficiatur quàm mulier. Et magis permittit Deus in peccatores desæuire Dæmones, quàm in iustos. Vnde angelus dixit Thobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem. Licet aliquando in iustos, sicut in Iob: propter quod debent facere confessionem & huiusmodi: ne ferro manente in vulnere, frustra sit malagma apponere.

An philocaptiantur existens in charitate.

Piger. Mihi adhuc occurrit de visco carnalis amoris dubium, vtrum in charitate extes amore tali maleficiari valeant.

Theologus: Responsum huius accipe ex Cassiani verbis, quibus collatione 2. abba. Sereni, in hæc verba concludit: Diffinit, inquit, beatus Anthonius, nullatenus Dæmonẽ posse mentem cuiusquam vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primò destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudámque reddiderit. Non tamen ista ita intellige, vt Dæmones amore præfato in charitate exeuntes non impugnent, & similibus, sed tales expugnare non valent, si armis virtutum & naturalium donorum resistere volunt. Talia, inquit Philosophia primo de consolatione ad Boetium tibi contuleramus arma, qui prior nisi abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur.

Vnde Cassianus ibidem refert de duobus paganis, Philosophis & maleficis, qui per tres gradus differentes in malitia, successiuè per sua maleficia Dæmones miserunt ad cellam beati Anthonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie veniret. Qui Dæmones beatum Anthoniũ, vt postmodum ad fidem conuersi, fatebantur Philoso-

phi, amarissimis cogitationum stimulis pulsauerunt: quos tamen repulit crucis signo pectori & fronti impresso, & orationum incubationibus insistendo.

Exemplum tamen satis terribile nouiter tactū Vincentius in speculo refert historiali ex gestis beati Basilij magni: cuius tempore diues quidam vnicam filiam habuit, quam consecrare domino disponebat: quam seruus diuitis habere non valens in coniugio, maleficam adiit, Dæmonem inuocauit, eidem chartam abnegationis fidei tradidit & fornicationis, Dæmonem mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeò, vt in terram volutata clamaret se propter seruum torqueri, & pro liberatione sui seruo per patrem in matrimonium tradi: Quod etiam ideo factum est per patrem mœstissimo corde, tandem tamen iuuenis seruus liberatus est per beatum Basilium.

Matrimoniū ex maleficio impetratum.

Et in primo Dialogorū refert beatus Gregorius de quodam maleficorum principe, qui à Roma incineratis sociis, in monachi habitu fugit, Basilius nomine, qui etiam tunc se à sancto Equitio pro monacho recipi procurauit, & in monasterio monialium statim absente Equitio monialem pulchriorem in tanto maleficauit, vt febricitaret, anxiaretur, magnisque vocibus & stridoribus clamaret. Modò moritura sum, nisi Basilius monachus veniat, & ipse mihi per suæ curationis studium salutem reddat. Quod cum sancto Equitio nunciaretur, virginem verbo sanauit absens, & maleficum expelli de loco iussit.

Maleficus sub monachi habitu maleficia exercet.

Piger. Cùm potestas Dæmonis impediatur aliquando diuino nutu, quæro quot modis hoc fiat.

Theologus: Quinque modos exprimit Hugo super 2. dist. 7. Primò per terminū suæ potestati à Deo impositum, sicut Iob primo & secundo tangitur. Secundò per miraculū impossibilitatis exterius factū, vt in asina Balaam, Num. 22. Tertiò per impedimentū exterius adhibitū, vt in duobus discipulis acrisia percussis. Lucæ vltimo. Quartò per Dei iudicium de intus disponētis per obstaculum boni Angeli, vt de Asmodæo interficiente sponsos Saræ vxoris Thobiæ, eiusdem 11. Quintò per cautelam sui ipsius, quia non vult aliquando quod potest, vt peius fiat, vt 1. Cor. 5. de Corinthio, quem vexauit excommunicatum. Aliquando etiā non vult pro pter peccati abominationem & pudorē, vt Angeli

Quinque modis impeditur demonis potestas diuino nutu.

Intelligit discipulos in Emaus euntes.

Deus nō vult semper quòd potest.

Dæmones quidam peccata quædam abominantur.

mali propter nobilitatem sui, in qua creati sunt, abominantur tentare de vilibus peccatis, & de Sodomia, vel etiã de fornicatione simplici, neque ad hominem, quando fornicatus est, accedunt, maximè prima die vel secunda, propter peccati recentiam. Vnde Ezech. 16. Multiplicasti fornicationem ad irritandum me, &c. Ibid. Dabo te in animas odientium te, id est, Dæmonum, qui erubescunt in via tua. Hæc Hugo 2. sententiarum.

CAPVT VI.

Formicæ ebrietate amentes.

QVæ formicæ sibi à vino vel à vappa non cauent, subitò in ebrietate, & grauiter quasi amentes nutabundæ incedunt, ita vidi per experientiam, dulcia enim sequuntur auidè, quæ si consperla fuerint pane, vino intincto, ex his cibis inebriantur.

Voluptates inebriant mentes & ideo faciũt amẽtes.

Per tales formicas fatuas inebriatas vino, hi possunt intelligi, qui voluptatibus inebriati huius seculi, velut amentes & oratione carentes carnalia prosequuntur per insanias falsas. Quos in persona Dei Esaias 10. sic alloquitur: Audi hæc, paupercula, & ebria, & non à vino, hæc dicit dominator Dominus tuus & Deus tuus. Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, nõ adijciam vt bibas illum vltra. Per vinum autem luxuriam debere intelligi docet Prouerb. 20. Salomon, cùm dicit: Luxuriosa res vinum & tumultuosa ebrietas, quicunque his delectatur, non erit sapiens. Et 21. ibidem. Qui diligit epulas in egestate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur. Et in Psal. 106. de his, qui inebriati sunt non à vino, iterum dicitur: Anima eorum in malis tabescebat, turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est, propter quod ad Ephes. 5. dicit Apostolus. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed impleamini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris, Domino gratias agentes.

Ebrietas est res tumultuosa.

Pinguia non amanda.

Piger. Ex superioribꝰ satis iã video, nõ minorẽ vesaniã vel ebrietatem pati philocaptum, quàm eum qui vino madere cõspicitur. Idcircò nũc edoceri cupio in tribꝰ quæ remedia adhiberi debeãt talib. vt sanẽtur, nedum ipsi, sed qualitercũq; in potentia generatiua maleficiati. Deinde quomodo hi sanari valeãt, qui sine maleficio philocapiuntur. Postremo

vtrum

vtrum ne bonus spiritus tantum castitati conferre possit in beneficio, sicut malignus spiritus per suos dare c onsueuit in maleficio.

Theologus. Pro solutione primi noscere debes, quòd quinque sũt remedia, quæ pro talibus licitè applicari valẽt: videlicet ad sanctorũ aliquorũ limina peregrinatio, signi crucis & orationis deuotæ multiplicatio, peccatorũ suorũ vera confessio vel contritio, per verba sobria licita exorcizatio, & cauta maleficij ablatio. De primo habuisti exẽplum suprà li. primo c. 4. Et idẽ est de ieiuniis, abstinẽtiis & aliis reuerẽtialibus obsequiis, sanctis certis oblatis. De secũdo præcedẽti capitulo audisti: quomodo talibus se Beatus Anthonius à tẽtatore defendit. De tertio ibidẽ Petri de Palude cõsiliũ, quod ante eũ sanctus Thomas & alij Doctores suaserunt, etiã perpendisti. De vltimo dictum est nuper 3. c. Et in penultimo de exorcismis omnes penè de hoc loquẽtes catholici ita fieri posse admittũt, vnde in 4. distinct. 6. Sanctus Thomas dicit: Propter peccatum hominis Diabolus potestatem accipit in hominem, & in omnia quæ in vsum hominis veniunt, in ipsius nocumentũ. Et quia nulla conuentio est Christi ad Belial: Ideo quandocũque aliquid sanctificandum est ad cultum Diuinum prius exorcizatur, vt liberatũ à potestate Diaboli, qui illud nocumentũ hominis assumere putatur, Deo cõsecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ, in consecratione templi, & in omnibus huiusmodi: Vnde cùm prima consecratio, qua Deo homo consecratur, fit in baptismo, oportet etiã quòd homo prius exorcisetur multò fortiori ratione quàm aliæ res. Quia in ipso homine est causa, quare Diabolus potestatẽ accipit in hominẽ, & in quæ sunt propter hominẽ, scilicet peccatũ originale vel actuale. Et hoc significant ea, quæ in Exorcismis dicũtur, cũ dicitur: Recede ab eo. Satana. Hæc Tho.

Quomodo maleficiati in potẽtia generatiua sanandi.

Idem dicunt Doctores, licitum esse de applicatione Exorcismorũ contra potestates Dæmonis. Sed ibi cauendum est ne character aliquis ignotus, aut verba ignota sint, aut aliud superstitiosum.

Exorcisatio ad sanctificãda ea, quæ adhibentur ad diuinum cultum.

Sed tamen non obstante applicatione omniũ præfatorũ remediorum, adhuc aliquãdo maleficiatus à pœna nõ absoluitur, licet à reatu vel peccato, per quod incurrit maleficiũ, absoluatur. Vnde sãctus Tho. in 4. dist. 34. dicit. Male-

Maleficia quædam reperiuntur perpetua.

ficium quandoque ita esse perpetuũ, quòd non possit habere remedium humano opere quamuis Deus possit præstare remedium, dæmonium cogendo, vel etiam dæmoni resistendo. Non enim semper oportet, vt quod per maleficium aliquod factũ est, possit per maleficiũ aliud destrui, vt ipsi malefici confitentur. Et tamẽ si possit per maleficiũ remediũ adhiberi, nihilominus peccatũ reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxiliũ per maleficiũ inuocare.

Similiter non oportet, quòd si propter peccatum aliqua data est diabolo potestas in aliquem, quòd cessante peccato cesset potestas: quia pœna interdum remanet, culpa trãseunte. Similiter etiam exorcismi Ecclesiæ non valent ad reprimendum dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales iudicio Dei hoc exigente. Semper tamen valent contra illas infestationes dæmonum, contra quã principaliter instituti sunt. Hæc Thomas. Sed multum cauendum iis, qui diuinis præceptis & Ecclesiæ humanam sanitatem præponunt, ne maleficos inuocent pro remediis. Quia eorundem inuocatione posteriora nonnunquam peiora prioribus fiunt: Vt in exemplo deducit S. Gregorius primo dialogorùm, de fœmina, quæ ab vno dæmone possessa, per maleficos, dum liberari attentabitur, legio sub maleficorum operibus statim eam intrauit

Remediis Maleficorum sæpè res in deterius eunt.

Piger. Habeo adhuc tria dubia de Exorcismo: An non habens exorcizator ordinem exorcizare dæmones licitè valeat. Secundò, quæ sit differentia inter effectum aquæ benedictæ, & exorcismi, cùm vtrunque contra dæmonis molestiam ordinetur. Tertiò, an exorcismus tantum significet, vel etiam an aliquid efficiat.

An non habens ordinẽ exorcizare valeat.

Theologus: Ad primum & ad alia respondet sanctus Doctor Ad primum dist. 24. quòd sic, in 4. In ordine, inquit, exorcizator, & in aliis minoribus ordinibus omnibus, cùm conferuntur, recipitur potestas, vt quis hoc vel illud ex officio facere possit, puta exorcizare. Et idem, à non habentibus ordinem, licitè fieri potest, non vt ex officio: quamuis illi hoc non habeãt ex officio. Sicut in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur. Sed hoc tunc magis pertinet ad gratiã gratis datam, quã ad gratiam sacramẽti.

In non consecratis ædibus missa dici potest.

Ad secundũ respondet dist. 6. dicens: Diabolus impugnat

nos ab exteriori & interiori: aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationē diaboli, quæ est ab exteriori. Sed exorcismus cōtra impugnationem diaboli, quę est ab interiori. Vnde illi, cōtra quos datur, dicuntur Energumeni, id est, intus laborantes, aut propter infectionem fomitis, aut propter possessionem corporalem à dæmone.

Quare Energumeni dicti.

Ad tertium respōdet ibidē, quòd Exorcismus etiam efficit, quod patet, quia per modum imperij dicuntur, non per modum orationis tantum, vt, Exi maledicte diabole. Tum etiam, quia B. Grego. super Ezech. dicit : Sacerdos dum per exorcismi gratiam manus credentibus imponit, & habitare malignos spiritus in eorū mēte cōtradicit, quid aliud facit nisi quòd dæmonia eiicit. Nec est inconueniens, quòd etiā, quando iam Baptizato exorcismus prius neglectus adhibetur, dicere quòd tūc aliquid efficiat cohibēdo ab impugnatione diaboli. Cùm etiam post baptismum per aquā benedictam aliqua potestas dæmonis reprimatur: Imò si exorcizatur puer, & ante baptismū moritur, sibi in vita sua tātum valuit, vt in eo potestas dæmonis debilitata fuerit & sit.

Exorcismus loco Baptismi.

Et ideo exorcismi non tantùm significant, sed etiam efficiūt aliquid, nō tātùm in corpore, sed etiā in anima, quia in vtroq; est infectio fomitis. Effectus autē iste est debilitatio potestatis dæmonis, ne tātū possit in homine, sicut ante baptismū, & alia bona in ipso impediat. Hęc omnia Thomas.

Ad secundum dubium de amore illicito seu philocaptione, vel Hissithi, vt Auicēna loquitur, quæ est ægritudo, quā aliquis incurrit propter amorem. Tradit enim Auicenna septem remedia inter cætera lib. 3. Vnum est agnoscere personam, in qua quis captus est: quod experitur aliquis ex passione infirmi, vel ex variatione pulsus ad nominationem amati, quia sic radix ægrotationis habetur : Vt etiam beatus Ambrosius ponit in passione sanctæ Agnetis de filio iudicis. Aliud est copula per matrimonium, si lex sustinet, quia ita quidam sanantur cùm obeditur naturæ.

Quomodo explorandum, in qua quis captus sit.

Tertium est, applicatio medicinalium, de quo ibidem tractat & docet. Quartum est, vt amorem suum do dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quod priori pręeligere debet, & ita fugere potentiam amati: quia sic distrahitur anim⁹. Quintū, si irrationabilis est, corrigatur, ortetur, tribuletur, & amoris opus ostēdatur, esse miseria.

Quomodo medendum sit amori inordinato.

Vetularum aspectus & colloquia amorē excutiunt.

Sextum est, vt potissimum vetulæ ad ipsum dirigantur, qui quātum cum veritate & Deo possunt, vituperent corpus & dispositionem dilecti & mores, cum transfiguratione facierum, turpi seu deformi. Tamen quidam ex hoc plus inflāmantur, quia in relatione de amato delectātur, licet alij sanentur. Septimum est, vt occupetur in rebus arduis distractiuis officiis & huiusmodi. Similiter de similibus dicendū est: persecutio autē horū ad Medicum pertinet, sed Theologica præcedenti dubio dicta, præ aliis applicari debent.

Quod boni Angeli beneficio sicut mali maleficio afficiant.

Ad tertium dubium: An ne bonus Angelus aliquando iustos viros beneficiet, sicut constat malum Angelum maleficiare iniustos? Responsum habes ex patrum sanctorum exemplis, quòd sic, imò multiplicius in infinitū. Quicquid enim boni à fonte totius bonitatis Deo in nostra temporalia & corporalia bona emanat, totum secundùm Beatum Dionysium per mysterium Angelorum habemus: & vt sanctus Doctor in quodam loco super 3. sententiarum tradit: Cùm Deus gratiam menti nostræ notabilem, vult infundere, ad quā licèt se nulla creaturæ potestas extendit, tamen ad hāc dispositiuè Angelus bonus cooperatur: sicut etiam, licet ad verbi Dei conceptionem in virgine beatissima, per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficiēter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virginis per salutationē, per confortationem, & per informationem multùm excitata, vel ad bonum prædisposita fuit.

Deus per Angelos dispositiuè gratiam hominibus infundit.

Salutatio Angelica prædisposuit S. Mariam ad accipiendam conceptionem.

Est præterea cōmunior, & magis cōsonatā sacræ paginæ, quàm Philosophiæ naturali ista opinio, quæ tradit omnia corpora cœlestia regi & moueri virtute Angelica: quāobrē à Christo, & ab Ecclesia, virtutes cœlorū vocātur. A cœlestibus autem influentiis simpliciter omnia huius mundi corporalia reguntur, teste Philosopho primo Meteororū.

Angeli vocātur virtutes cœlorum.

Est insuper doctrina sācti Doctoris, quòd in homine tria sunt, in quæ spiritus separati agere valēt. Sed differētes, volūtas, intellectus & potētiæ aliæ ipsius animę, affixę mēbris organicis corporalibus. In primū solus Deus. In secūdū tātūmodò Deus & bonus Angelus vt illuminet. Et in tertiū Deo permittente, malus spiritus agere potest & imprimere. Sed in potestate voluntatis humanæ est immissiones factas per Angelos malos acceptare, vel refutare, & talia cū Dei inuocata gratia propulsare, vel eadē neglecta admittere posse.

In voluntatē solus Deus agit.

Piger. Licet hæc sint innumerabilia bonorum Angelorum etiã in iniustos profluxa beneficia, de quibus heu nescius fui hactenus, sed gratus ero in antea, tamen de his non quæro principaliter, sed de beneficiis eorum circa generatiuam potentiam, vt potè an quosdam castificent, sicut mali spiritus quosdam malos infrigidant per sua maleficia.

An Angeli boni quosdã castificent, sicut mali infrigidant.

Theologus. Haud dubiè ita faciunt, sed vbi & quando expedit. Nam ita factũ est de S. Sereno, abbate, de quo refert Cass. in coll. par. abba. Sereni, prima. Hic, inquit, pro interna cordis atque animæ castitate nocturnis diurnisque precibus, ieiuniis quoq; ac vigiliis infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ tandem per diuinam gratiã in se extinxisse percepit: Deinde maiori zelo castitatis succensus, præfatis vsus remediis, à Deo petiit, vt interioris hominis castitas in corpus redundaret Dei dono; postremò autẽ adueniens ad eum Angelus in visione nocturna, eiusque velut aperiens vterum, quãdam ignitam carnis strumam, de eius visceribus euellens ac proiiciens, suisque omnia, vt fuerant, locis intestina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuę abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum quo id poposcisti, vt nè ipse quidẽ naturali motu, qui etiã in paruulis atque lactantibus euitatur, vlterius pulseris.

Angelus eximit Abbati S. Sereno viscera libidinis.

Sicut de B. Equitio Abbate dicit B. Gregorius primo libro Dialogorum. Hunc, inquit, cùm iuuentutis suę tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipsæ suæ tentationis angustiæ ad orationis studium solertiorẽ fecerunt. Cúmque hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precib. quæreret, nocte quadã assistẽte Angelo eunuchari se vidit, eiusq; visioni apparuit, quod omnẽ motum ex genitalibus mẽbris eius absciderit, atq; ex eo tẽpore ita fuit alienus à tentatione ac si sexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex Dei omnipotentis auxilio vt vitis ante præerat, ita cepit postmodum etiam fœminis præesse.

Angelus eunuchat S. Equitium Abbatem.

Ita in vitas patrum, illorum quos sãctus Heraclides, vir religiosissimus collegit, in libro suo quẽ Paradisum nominat, meminit cuiusdã sancti patris & monachi, quẽ Heliam vocat, hic misericordia motus, trecẽtas fœminas in monasterium colligit & regere cepit. Trãsacto autem biennio, iã triginta quinque annos circiter habẽs vitæ, tẽtatus à carne

S. Heraclidis Paradisus patrum.

in eremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ad Deum ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vesperi igitur somnus cùm irrepsit, tres Angelos ibi ad se venientes vidit: quibus quærẽtibus: Cur à monasterio virginum fugisset: nec ille præ verecundia respondere auderet, dixerunt Angeli: Si liberaberis: num redibis, curam fœminarum gerendo? Respondit ille. Quàm libens. Tunc illi iuramentum ab Helia recipientes quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula testes eius visus est abscindere, non quòd ita verè esset, sed quia ita esse videbatur, quærentibusque, an ne remedium sentiret. Respondit ille, se plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per 40. annos, quibus superuixit, nec pristinæ tentationis deinceps scintillam sensit.

S. Heliæ monachi visio de abscissis ab Angelo testibus.

Non minus beneficium collatum esse legimus beato Thomæ Doctori nostri ordinis, qui à consanguineis propter ingressum dicti ordinis incarceratus, vt per meretricem seduceretur, ad seculum tentatus est, quæ per sanguineos immissa est veste & ornatu compositissimo. Hanc enim S. Doctor intuens ad ignem materialem cucurrit, titionem ignitum arripuit, & vi fœminam è carcere fugauit, in orationeque statim pro castitatis dono positus obdormiuit: vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei te ex parte cingimus cingulo castitatis, quòd nulla possis de cætero impugnatione dissolui, & quòd humanæ virtutis non conquiritur merito, tibi ex parte Dei confertur ex dono. Sensit igitur cincturam sanctus vir, scilicet tactum cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincepsque tanto munere castitatis se dotatũ sensit, vt ab eodem tempore omnem horreret luxum, vt sine necessitate fœminis colloqui possit, sed perfecta castitate polleat, vt eius tradit legenda.

Castitas non acquiritur merito virtutis.

CAPVT VII.

Ormicæ comestæ ab hominibus, eis nocent, non bestiis omnibus, sed quibusdam proficiunt, vt vrsis, qui eas auidè quærunt. Formicarum nomine iusti designantur, vt suprà dudum habuimus.

Formicæ si comestæ dãtur nemini conducũt præterquã vrsis.

Comedere autẽ vitæ alienæ detrahere est, aut in fama, aut in sana doctrina, de qua comestione cautũ reddit filiũ, qui

qui Prouerbiorum 23.cap.dicit, Noli esse in cõuiuiis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes symbolũ (glossa, id est, detractionum) consumẽtur: Vbi glossa iterũ dicit: Carnes ad vescendum conferre, est in cõmuni locutione, derogationis vicissim vitia proximorum dicere. De quorũ pœna subditur, quia talibus vacantes consumuntur. Quò contra verbis bonis Diuinam continentes sapientiam operã dare cõgruit, quibus anima satiari licitè poterit. De quo prouerb.24.Salom.subdit. Comede fili mel (glossa, doctrinam sapientiæ) quia bonum est, & fauum, dulcissimum gutturi. Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ, quam cũ inueneris, habebis in nouissimis spem, & spes tua non peribit, Melli enim & fauo, dicit glossa, cõparat doctrinã sapientiæ, quia sicut illa cæteris cibis, ita hæc doctrinis præualet aliis.

Vt mel cæteris præfertur cibis sic doctrina sapientia cæteris doctrinis.

Iterúmq; deuoratoribus humanarũ carniũ per detractionis vitium, & per superstitionis maleficium, dicitur in Psal. Filij hominum, dentes eorũ arma & sagittæ, & linguæ eorũ gladius acutus. Et prouerb. 3. Inter quatuor generationes peruersas hæc vltima est, de qua dicit, Generatio, quæ pro dentibus gladio habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopem de terra, & pauperes ex hominibus, vbi glossa, Generatio quæ pro dentibus gladios habet, hæc est, quæ suam perfidiam aliis immittere conatur: & sicut corpora gladiis, ita audientiũ animas veneno allocutionis occidit. Vnde dicitur, vt comedat, id est, ad hoc vt deuoret inopes, id est, innocentes & pauperes, id est, humiles.

Deuoratio tamen formicarum nõ hominibus, sed bestiis, vt vrso prodest, quia maleficorum officium, & detractionis vitium nõ iustos, sed perfidos delectat. In cuius figura Danielis.7. secunda bestia, quæ de mari ascendit, similis vrso erat, quæ in parte stetit, & ordines dentium erant in ore eius & in dentibus eius & dicebant. Surge, comede carnes plurimas. Per quæ triplex nocumentũ maleficorum innuitur, videlicet bonorum temporalium, humanorum corporum, & animarum rationalium, quæ lædi solent per talia maleficorũ exercitia. Vnde Prou.17. Sẽper iurgia quærit malus. Angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis vrsæ occurrere, raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua. Vbi gl. Angelus crudelis, immundus spiri-

Hic comedere carnes, significat bellum gerere, secũdum quosdam.

tus est, qui à domino contra peccatores mittitur, vt in præsenti affligat, vt Ægyptos: vnde immisit in eos irã indignationis suæ per Angelos malos. Et subdit: Potest in vrso hostis antiqui malitia intelligi, cui fœtus rapimus, cum eos qui filij sui erant, catechizando & baptizãdo Dei filiis adiũgimus: & hoc sæpè facilius fit, quàm hęreticũ ad fidẽ rectã reuocare, vel catholicũ prauè agẽtẽ ad bonũ opus reducere.

Vrsus Diabolum denotat.

Piger: Per bestias, vt dicis, formicas deuorantes, fide reprobi & malefici intelligi valent, dic exemplum, quomodo id opere perficiunt, humana lædendo corpora de sanitate in infirmitatem.

Quomodo Dæmones infirment corpora.

Theologus. Audi ergo, quid bestiæ tales Petro iudici de quo suprà retuli, nefas fecerint. Diu enim se in eo vindicare studebant, sed quia fidem bonam gerebat & se diligẽter crucis signo munire solebat, seque, auisatus aliquotiens, ab occasione eorum abstinebat, per quæ maleficia procurari solent. Idcirco illæsus propter astutiã talium euadebat, vno excepto tempore, in quo ex delicto proprio meruit non in toto custodiri à domino prout mihi retulit. Consueuerat enim in territorio Bernensium, castro *Blanckenburg*. habere residẽtiam, tempore quo terram eandem gubernabat. Postquam autem officio resignauit, & ciuitatem Bernẽsem reintrauit, ibiq; domicilium tenebat, die quadam rediens ad castrum prædictum, vbi cognatus eius in ipsius officium substitutus fuerat, in eodem castro Petrus quædam expedire negocia apud sibi notos volebat.

Tunc vna malefica & quatuor consortes eiusdem malitiæ viri cõuenerũt de sero in loco vno, machinamenta suæ artis voluentes pro viribus, vt Petrum grauiter veneficiis lęderẽt, vel occiderent, quẽ hæc latebant fraudis cõmercia.

Adueniente igitur nocte, Petrus se benedicendo crucis signo cubitum iuit, sed nocte surgere omnino proposuit ad scribendum necessariò quasdam epistolas, vt mane recedere à loco valeret. Euigilans igitur intempesta nocte sibi videbatur exopinatò quòd dies adesset, luce deceptus fictitia, de quo in se iratus, quia vt putabat, noctem neglexerat, non se, vt debuit, muniẽdo more solito vestimentis induit, per gradus altos versus locum, vbi pugillarem habuit, descendit, & locum clausum reperit. De quo maiori ira exardescens, cum murmure per gradus quos descenderat

ver

versus lectum iteratò scandebat: emittendo vnicam ex indictione maledictionem, per verbum satis breue: ac si diceret, In nomine diaboli. Et ecce statim in tenebris dēsissimis Petrus, proiectus est in præceps per gradum prædictorum passus, adeo grauiter, vt famulus, qui de se subter scalam in commodo dormiebat, excitaretur, & exiens, qui adesset cōspicere volens, reperit dominum suum Petrum accenso lumine solùm in terra, priuatum rationis vsu iacentem, & collisum per omnia mēbra: sanguinem plurimum è corpore emittentem. Excitatur familia, & nemo erat qui lapsus causam aperire possit.

In nomine Diaboli cubitus se conferens præcipitatur de scalis.

Tandem tamen Diuina arridente gratia, vsum rationis recuperauit, sed sanitatem corporis vix in tribus septimanis rehabuit. Et quanquam maleficos haberet suspectos, quos pro viribus de terra radere cupiebat, tamē reos ignorabat huius sceleris sibi illati.

Verùm quia nihil opertū quod nō reueletur, euētu quodā factum est postmodum, vt quidam latens maleficus veniēs de terra Bernensium, vbi domicilium habuit in ciuitate Friburgēsi, Lausanensis dioeceseos, die quadam in taberna cum bibulis sederet, & ad cōsocios diceret. Ecce, ait video quòd talis, quē nominauit in aqua, vbi circa habitationē meam hamum in aquā pro captura piscium posui, mihi eum furto leuat & surripit: Distabāt autē ab inuicē loca per sex magna Teuthonica milliaria, per quæ opere Dæmonis furtum intuebatur. Hoc verbum pōderauere fideles: reum accusauerunt, & postmodum iudicialiter carceri mācipatus est, vbi biduo duriter quæstionatus, nihil penitus fateri voluit de propriis facinoribus. Tertia autē die, quæ fuit sabbatum, in qua cōmuniter, ob reuerētiā Beatissimæ virginis, eadē colitur officiosè, tortus iterum, virus suum euomuit. Nā præfati sui verbi & furti veritatē se dixit fuisse expertū. Et quòd quatuor viri malefici Petrum & præsente malefica, quā nominauit, per manus eiusdē vetulę dictum Petrum in præceps proiecissent, fatebatur: Et causam huius iracundiæ in vetulam venisse asserebat, quia scilicet sibi iustitiam aliquando ad libitum iudex existendo nō ministrasset. Addiditq; se aliis duobus diebus, Dæmonum machinamentis detentum, non potuisse in tormentis respondere, sed quia, vt ait, festum beatæ virginis, quò ad officium celebrabatur,

Quidam in conuiuio sex miliaribus distātem furem videt.

dixit

dixit, se iam liberum ad dicendum veritatem: & ita tandem iuxta patriæ municipalia igni traditus est.

Maleficos sæpè contradictoria confiteri.

Notandum tamē, quod tales Pseudo prophetæ aliquando omnino contradictoria dicere solent, per patrem mendacij decepti: vt idem Petrus expertum se esse retulit. Nā quædā malefica per eū capta est & inturrita; habuit autem maritū talis maleficij non magistrum, qui curiositate ductus, ad quandam illarum partium vetulā properauit, de qua cūcti referebāt, quòd futura prænosceret: Ad hāc cū venisset supplex petiuit, vt sibi diceret: Anne spē habere deberet, quòd cum vita vxor sua iudicem euaderet, sua quæ iam capta erat vxor. Cui respondit vetula: Noli timere, indubiè liberabitur, nec hac captiuitate morietur. Quo vir factus alacrior obuiauit iudici Petro altera die. Cui Petrus, Vbi quæso fuisti; At ille: apud Prophetissam ait, fui, quę mihi retulit, vxorem meam de sua captiuitate liberandam esse, nec mori ex hac captiuitate. Deinde regressus Petrus in hospitiū, vocabatur à capta malefica, quæ Petro dixit: Vidi quòd maritus meus vetulam accersiuit, quæ me liberandam esse prænunciauit: Scio, mentitur, quia proxima die tuo sub iudicio incinerabor. Hæc cùm postmodum iudex marito dixisset, ridendo expectabat quæ inter maleficas veritatem dixisset: sed secutum proxima die inturritæ fœminæ incendium per publicam factum iustitiam, veritatem maleficæ, quæ virum habuit, palam fecit.

Nec tamen credere debes, Petrum, vt in primo exemplo habitum est, manibus maleficorum, qui in castro non erāt, corporaliter per gradus iactatum ad literam: sed maleficorum sacrificiis vel cæremoniis allectī Dæmones præsentes illud præcipitium fecerunt Petri. Et vt mentes maleficorū reciperent, in imaginatione superstitiosorum hominum effecerunt, vt ibi viderentur præsentes esse. Ita etiam in secundo & tertio exemplo, Dæmonis impressione in imaginatiuam maleficorum factum est, vt absentia velut præsentia cernerentur, sicuti suprà li. præsenti c. 1. audisti ex verbis sancti Doctoris, & etiam cap. 5.

CAP.

CAPVT VIII.

QVibus Formicarũ, nõnũquã sunt cadauera animalium mortuorũ. Ad moralẽ intelligẽtiã, comedere mortua animalia, est aliquãdo frui peruersa luxuria, vnde illecti aliquãdo fœminarũ peccatricũ, propter famẽ luxuriosæ voluptatis, mortua animaliã comederũt, eisdẽ in nõ modicã displicẽtiã Dei fruẽtes: vt in Ps. 105. sub cõpẽdio in veritate, & sub typo de Israelitico populo tãgitur. Initiati, inquit, sunt Beelphegor, & comederũt maleficia mortuorũ. De quo quo Nũ. apertius dicitur 25. Fornicatus est populus cũ filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua: At illi comederunt & adorauerũt Deos earum. Incitatúsq; est Beelpheger Israel, & iratus dominus dixit ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auferatur furor meus ab Israel. Hęc autẽ omnia fecit Israel seductus occulta machinatione Balaam malefici, qui suo consilio illius morticinæ fornicationis exordium in Israel extitit. Super quo glo. libidini quis seruiendo doctrinam Balaam tenet.

Quid moraliter denotet comedere mortuãs animalia.

Est ergo execrabilis etiã corporis fornicatio, quæ violat tẽplũ Dei, & tollit membra Christi, & facit mẽbra meretricis. Sed execrabilior est generalis fornicatio, in qua omne genus peccati pariter continetur: cũ anima scilicet consortio verbi Dei fulcita, & matrimonio eius associata ab aduersario eius qui eam sibi in fide despondit, corrumpitur.

Duplex fornicatio.

Est ergo sponsus & vir animæ mundæ verbũ Dei, id est, Christus. Despondi vos omnes, ait Apostolus, vni viro virginem castam exhibere Christo. Dum igitur animæ adhæret sponso, & complectitur, & audit verbum eius, ab ipso suscipit semen verbi, & concipit, & facit filios: pudicitiam, iustitiam, patientiam, & omnes virtutes, vt salua sit per generationem filiorum, si permanserit in fide & charitate. Si autem se Diabolo & Dæmonibus prostituerit, faciet filios adulterij, scilicet omnia peccata.

Liberi procreãdi ex spõso verbo, & anima.

Et iterũ glossa Origenis ibidẽ: Per omnia peccata quæ cõmittimus, maximè si non sureptione aliqua, sed studio peccamus, illi Dęmoni, cui curæ est quod admittimus, cõsecrantur: sic fortè tot Dęmonibus cõsecramur, quot peccata committimus, & mysteria Idoli illius pro illo suscipimus.

Assimilantur autem corpora fornicátium merito fœtidorum animalium corporibus. Quia vt Ecclesiastici 9. dicitur: Omnis mulier fornicaria quasi stercus in via conculcabitur. Propter quod Propheta, postquã de his, qui potentes sunt ad bibendum vinũ, in quo est luxuria, locutus est Esaię 5. Paulo post ita subiungit de eisdẽ. Facta sunt morticina eorũ quasi stercus in medio plateaũ: In omnibus his nõ est auersus furor eius: sed adhuc manus eius. s. Dei extenta.

Peccata sunt mysteria Dæmonum. Meretrices vocantur stercora via.

Piger. Sunt ne nostro tempore boni viri aliqui decepti per magas vel maleficas tuo iudicio.

Theologus. Meum in sequentib. suspendo iudicium: sed ea, quæ publica vox tradit & fama, referã. Habemus hodie sacræ Theologiæ professorẽ insignẽ, fratrẽ Henricum kalteisẽ, Inquisitorem hæreticæ prauitatis. Hic cũ anno proximè præterito inquisitionis officio in ciuitate Coloniensi insisteret, vt mihi ipse retulit, percepit circa Coloniã quandam virginẽ esse quæ in habitu virili omni tempore incessit, arma deferebat, & vestimenta dissoluta, velut vnus de nobilium stipendiariis, choreas cum viris ducebat, & potibus ac epulis adeo insistebat, vt metas fœminei sexus, quẽ nõ negabat, omnino excedere videretur. Et quia eodẽ tẽpore, sicut heu hodie, sedem Treuerensis Ecclesiæ duo pro eadem contendentes, grauiter molestabant, gloriabatur se vnam partem posse & velle introuisare: sicut virgo Iohanna de qua statim dicetur, Regi Karolo Francorum paulo antea fecerat, in suum eum regnum confirmando: imò illa se eandem Iohannam à Deo suscitatam esse affirmabat.

Henricus kalteisen Inquisitor.

Noua virgo Iohanna (quã Galli Ieanne pucelle vocãt) exorta in Episcopatu Coloniensi.

Cum igitur die quadam cum Comite iuniori de *Birnenburg* qui eam tuebatur & fouebat, Coloniam intrasset: Et ibidem mira in conspectu nobiliũ fecisset, quæ magica arte videbantur fieri. Tandẽ per prædictũ Inquisitorem, vt inquireretur, diligenter inuestigabatur & citabatur publicè, Mappam enim quãdã dicebatur lacerasse, & subito in oculis omnium reintegrasse. Et vitrũ quoddam ad parietẽ à se iactatum & confractum, in momento reparasse, & similia plura inania ostentasse. Sed misera parere mandatis Ecclesiæ renuit, comitem antefatum in tutelam ne caperetur habuit, per quem clam de Colonia educta, manus quidem Inquisitoris, sed excommunicationis vinculum non euasit. Quo tandem arctata, partes Allemaniæ exiuit, metasq; e

Vitrum confractum maga reficit.

Galliæ

Galliæ intrauit, vbi militem quendam, ne Ecclesiastico interdicto vexaretur & gladio, duxit in matrimonium, Deinde sacerdos quidam, leno vocandus potius, magam hanc verbis deliniuit amatoriis: cum quo postremò furtim recedens Metensem ciuitatem intrauit, vbi velut concubina secū habitās, quali spiritu ducta fuerit, cūctis patēter ostēdit.

Fuit præterea infra decē annorū spatia nouiter in Francia quædā de qua præmisi, virgo Iohanna nomine, tā prophetico spiritu quā miraculorū potestate, vt putabatur, clara. Hæc enim veste virili semper vtebatur, nec vllis Doctorū quorūcunque persuasionibus molliri potuit, vt tales deponeret vestes, fœmineis contenta, præsertim cū se palā virginē & fœminā esse protestaretur. Sub hoc, inquit, habitu virili in signum futuræ victoriæ, vt verbo prædicē & habitu, à Deo missa sū iuuare verū Francorū regē Carolum, & in suo firmare regno, à quo eum fugare nitūtur rex Anglię & dux Burgundię. Pro tunc enim hi iuncti mutuò cędibus & armis Franciā premebant grauissimè. Igitur cum suo domino Iohanna cōtinuè velut miles equitabat, futura & fausta multa prædicebat, victoriis bellicis quibusdam intererat, & alia mira talia perpetrabat: de quibus nedum Francia, sed omnia Christianorum regna stupebant.

Ad tantam denique præsumptionem venit Iohanna, vt nondum adepta Francia, iam Bohemis, vbi hæreticorum multitudo tunc fuit, minas intentaret per literas. Dubitabant exinde seculares & Ecclesiastici regulares & monastici, quo spiritu regeretur, Diabolico an Diuino. Scripserunt proinde quidam viri literatissimi tractatus eius ex parte, in quibus non modo diuersa, sed etiam aduersa de virgine senserunt.

Postquā autē regē Carolū in multis iuuisset, & firmasset regnū annis quibusdā, demū nutu, vt creditur Diuino, per Angliorū armatū capta est & incarcerata. Accersitis autē & vocatis in magna multitudine Magistris tam diuini quā humani iuris multis diebus examinata est. Et prout à Magistro Nicolao Amici Licentiato in Theologica audiui, qui Ambasiator fuit Vniuersitatis Parisiensis, tandem ipsa fassa est se habere familiarem Dei Angelum, qui iudicio literatissimorum virorum iudicatus est, esse malignus spiritus ex multis coniecturis & probationibus: per

Familiaris spiritus virginis Iohannæ Franciæ.

quem

quem spiritum, velut magam effectam, ipsam ignibus per publicam iustitiam consumi permiserunt, prout de hac Historia Rex Angliæ nostro Imperatori Sigismundo sátis latè scriptotenus significauit.

Plures malefica volebant virginem Iohannam imitari.

Eodem tempore duæ fœminę prope Parisios surrexerunt, se publicè dicentes missas esse à Deo, vt virgini Ioannæ essent in subsidium, & quemadmodũ à prædicto Magistro Nicolao viuæ vocis organo audiui, subinde velut magæ vel maleficæ per Inquisitorem Franciæ captæ sunt, & per plures Sacræ Theologiæ Doctores examinatæ, tandem repertę sunt maligni spiritus deliramentis deceptæ. Vnde cũ vna ex eisdem fœminis se per Angelum Sathanæ seductam conspiceret, ex magistrorum informatione à ceptis resipuit, & errorem prout debuit statim reuocauit. Alia verò in pertinacia permanens, ignibus consumpta est.

Piger: Mirari non sufficio, quomodo fragilis sexus in tantas audeat prosilire præsumptiones.

Nota tria optima & tria pessima.

Theologus: Apud simplices tui similes mira sunt ista, sed in prudentum oculis hæc rara non sunt. Sunt enim tria in rerum natura, quæ si suæ cognitionis limites excedunt, aut in diminutione, aut in excessu bonitatis vel malitiæ apicem sibi vendicant. Lingua videlicet, Ecclesiasticus, & Fœmina. Quæ si bono reguntur spiritu, optima, si verò malo, pessima fieri consueuerunt.

Bonum linguæ.

Linguæ enim vnius bono ministerio (vt de lingua primo exemplicemus) fidei Christianæ plurima regna subiugata sunt, vt in sanctis Christi Apostolis, & in sapiẽtibus patet prædicatoribus. Prudentis etiam viri lingua nonnunquam infinitorum hominum strages præpeditur. Propter quod Salom. Prouerb. 10. dicit. In labiis sapientis inuenitur sapientia. & virga in dorso eius qui indiget corde, Argentũ electũ lingua iusti, cor impiorum pro nihilo, labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Cuius causa ibidem 16. subditur: quia hominis est præparare animũ, & diuini gubernare linguã.

Indocti in cordis egestate morientur.

Malum linguæ.

Lingua tertia.

De malitia linguæ Eccles. 28. dicitur, Lingua testificans adducit mortẽ, lingua tetra multos cõmouit, & dispersit, illos à gente in gẽtẽ, ciuitates munitas diu, tum destruxit, & domos magnatum effodit, vide ibi multa mala. Et Iacobi 3. similiter, quæ mala lingua facit. Est autem tetra

lingua

lingua eorum, qui inter duas contrarias partes incautè vel malitiosè loquuntur aliqua.

De Ecclesiasticis secundò plurima exempla habemus. Sub ecclesiasticis autem clerici & religiosi intelliguntur in vtroque sexu. Quò ad malos clericos dicit beatus Hieronymus in epistola ad Nepotianum, Negociatorem clericum ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge.

Malitia Ecclesiasticorum siue religiosorum.

Et beatus Bernar. Homil. 33. super cantica loquens de clericis dicit: Si insurgeret apertus Hæreticus, mitteretur foras & arescerct. Si violentus inimicus, absconderent se forsitan ab eo, boni scilicet pastores. Nunc verò quem eiicient aut à quo abscondent se omnes amici? Et tamē omnes inimici, & omnes aduersarij, omnes domestici & nulli pacifici: Omnes proximi, & omnes quæ sua sunt quærunt.

Amicos se Ecclesiæ simulātes peiores sūt hostibus apertissimis.

Hinc beatus Gregorius in Pasto, dicit, Nemo amplius in Ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet.

Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De Religiosis etiā dicit beatus Augustinus ad Vincentium Donatistam, Simpliciter fateor claritati vestræ corā Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo seruire cepi, quantùm difficilè sum expertus meliores quàm qui in monasteriis profecerunt, ita & non sum peiores expertus, quàm qui in monasteriis defecerunt.

De religiosis ā dictū b. Augustini.

De mulierum verò malitia Ecclesi. 25. dicitur, Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super irā mulieris: Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura quæ sequuntur & præcedunt ibidem de nequam muliere concludit breui, nulla malitia super malitiam mulieris.

Malitia mulierum.

Hinc Chrysost. super isto Matth. 19. Non expedit mulier nubere. Quid est mulier, quàm amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tētatio, desiderabilis calamitas, domesticū periculum, delectabile detrimētū, mali natura, boni colore depicta? Ergo si dimittere illam peccatū est, tenere aūt ferè tormētum est: necesse est, aut dimittētes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas tenē-

Mulier necessarium malū, naturalis tentatio.

Omnium mulíebrium vitiorum fundamentum est à natura.

tes habeamus.

Tullius denique secundo Rhetorices dicit. Viros ad vnũ quodq; maleficium singulæ cupiditates impellũt & mulieres ad omnia maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum est à natura.

Duo genera lachrymarum in oculis fœminarum.

Et Seneca in suis prouerbiis: Aut amat aut odit mulier, vel tertium dedisse, flere fœminã, est mendacium. Duo genera lachrymarum habẽtur in oculis fœminarũ, veri doloris vnũ, insidiarũ aliud. Mulier cũ sola cogitat mala cogitat.

Bonum mulieris.

De bonis autem mulieribus tanta laus est, vt etiam beatificasse viros legantur & saluasse, atque gentes, terras & vrbes, vt de Delbora, Iudith patet & Hester. Hinc Apostolus 1. Cor. 7. Si qua mulier habet virum infidelem, & hic cõsentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem.

Ideò Eccle. 26. dicitur: Mulieris bonæ beatus vir, Numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totum capitulum, de excellentia bonarum. Similiter Salomon, imò Spiritus sanctus Prouer. vltimo per totum ca. de muliere forti. Præfata satis in noui testamenti fœminis claruerunt. Primò in virginibus & aliis fœminis sanctis, quæ ad Christianam gentem perfidos traxerunt, vt Magdalena, Catharina, Margareta, Martha, & eis similes.

Vngariæ regnum fœminæ contra Christi fidem suscipit, sicut & Francia.

Sic etiam totum Vngariæ regnum ab olim idololatriæ deditum, per Gillam, sororem Christianam Imperatoris, fidei Catholicæ adiunctum est per regem Vngariæ, cui præfata Gilla in matrimonium est tradita, per quam etiam cõuersus est rex, & in baptismo Stephanus nominatus, postea que miraculis clarus canonizatus: vt Vincentius ponit in historiæ speculo lib. 26. cap. 9.

Si præterea per Clothildem Christianam virginem, natã de Burgundorum stipite, Rex Francorum Clodouæus passim persuasus, tandem Idololatrias reliquit, & cum regno ad Christi fidẽ deuenit, vt Vincentius narrat li. 22. c. 4. 5. & 6.

CAP. IX.

Duæ potentiæ vnicuique rei à Deo tributæ.

De lædentes homines, humore acuto formicæ pungunt, non tamen tam lædunt grauiter, quàm apes suos persecutores.

Sunt enim duæ potentiæ, quas vnicuique rei diuina prouidentia tribuit, irascibilis & concupiscibilis. Ista, qua

quia commodum desideratur, illa qua nociuum fugatur. Per concupiscibilem namque necessaria affectantur & delectabilia: sed per irascibilem noxia refutantur & tristabilia.

Ista primis elementis quatuor conspicimus esse in omnibus vegetabilibus & animantibus vsque ad rationale animal hominem, imò suo modo in separatis spiritibus.

In spiritualib. esse iram & concupiscētiā.

Sed in hoc est differentia, quòd apertius rei delectabilis, & repulsa rei tristabilis in sola rationali creatura virtus fieri potest vel vitium, non in inferioribus.

Et sicut inter minuta animalia triplex reperitur punctio formicæ, & minima, quæ statim transit lapis durior, sed scorpionis pessima, ita inter rationales creaturas triplex reperitur vindicatio, leuis eorum, qui charitate repleti sunt, dura eorum qui indiscreto zelo feruent, & pessima in Dæmonibus & eorum sequacibus.

Triplex vindicta.

Primi in punitione similitudinem gerunt formicæ, quæ, sine aculeo humoris tantummodò percussione iniuriam vlciscitur. De tali se emendare cupiebat, qui in Psalmo ait, Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Et Apostolus ad Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans temetipsum ne & tu tenteris.

Vnde beatus Hieronymus in Epistola ad Oceanū: Quid necesse est bis pungere nisi recalcitrantem, per se satis erubescentem confundere amplius, cui sui ratio magister est, cui propria conscientia virga, & ingenita verecundia lex & disciplina est. Et Greg. lib. 19. moralium, Regat disciplinæ vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

Per se satis erubescentem confundere nō est necesse.

De huius primæ punitionis modo parabolicum satis accōmodū fertur de nostris tale formicis exēplum. Fuit enim quidā villanus, qui nimis ceruicosæ volūtatis vxorē habebat, quæ virgo in cūctis ferè mādatis recalcitrauit. Anxius autē diu vir per quid rebellē cōpesceret discretè & rationabiliter, Quadā die cōtra se bigāti respōdit. Fœmina es, nec verbis emendata es meis, per verbera grauia in te miles effici nolo, nec contractam per meas plagas, te in lecto iacentem desiderio, sed tibi dico, nisi te emendaueris, paruis meis

Exemplum ceruicosæ vxoris.

amicis de te querela vno proponam die contra te effrenē. Cui illa. In hoc, inquit, liquet tuus effœminatus animus, atque genealogia ignobilis, qui de parui status tuis mihi minaris amicis. Nō enim mulieri minaris plebeiæ. At ille respōdit: Hac vice tibi tantum parcam & die ista: sed reuera, si te non emendaueris, paruis meis conquerar amicis.

Formica siue Myrmidones, vocantur humiliū & paruorum hominum parui amici.

Cumque misera non melior, sed efficeretur peior: seruauit vir discretus & prudens suarum minarum veritatem adimplere in crastino. Tunc enim illa velut antea virum inuadere cepit verbis plurimùm contumeliosis. Cui maritus, Modò tempus adest vt factis verba compensem. Vxorem igitur propriam inuadit, vestimentis omnibus præter camisiam exuit, manibus & pedibus in vrsi pellem ligauit, & humeris propriis clamātē & maledicentem in proximū sui horti cumulum formicarum proiecit: vbi aliquantisper formicarum humore solito perfusa & correcta, animum ad meliora conuertere cepit. Nam bestiolæ more solito in auribus & naribus, in ore & in aliis mulieris artubus eam cruciabant grauiter. Tunc illa eiulatu grandi iuramenti & sacramentis promisit grauibus, se de cætero viro velle ad nutum obedire, tantùm vt cruciatum amicorum paruulorum euaderet. Ex hinc liberata per virum mulier, mirum in modum emendata est, & felix effecta, quem fecerunt deinceps propria pericula cautiorem.

Mulier obstinata ligatur & ad formicas obijcitur.

De indiscretis correctionibus

Hic igitur modus corrigendi satis discretus & temperatus fuit. Indiscretè verò corrigentes pro læsionibus, iratis apibus sunt similes, quæ lædendo alium, dum aculeus manet in vlti vulnere, sese perpetuo fructu laboris priuāt. Tales crudeles sunt, de quibus Seneca de clementia ad Neronem dicit. Crudelitas nihil aliud est, quàm atrocitas animi in pœnis exigēdis. Crudeles vocabo, qui puniēdi causā modò habent, modò nō habēt. Et tamen vt Hugo de S. Victore dicit libro de institutione nouitiorum, Difficile est, cor malitia induratum ad formam disciplinæ & speciem honestatis incuruare: sed necesse est, vt dura materia, cùm facilè ad formam non flectitur, ei & acrioris flammæ incendium, & mallei grauioris tunsio adhibeatur.

Crudeles qui sint.

De vindicta Maleficorum.

Scorpionum autem percussionibus vindicatio Maleficorū & Dęmonum designatur. In quibus, vt beatus Dionysius dicit 4. cap. de diuinis nominibus, est furor irrationabilis, &

fantasia

fantasia proterua. Cuius Gen. 49. Iacob maledixit in persona, Simeon & Leui in furore suo, ait occiderunt virum, Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura, diuidam eos.

De his beatus Hiero. in prologo super Iosue dicit, Cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua desistat. Tales sunt illæ mōstruosæ locustæ & mortiferæ, de quib. Ap. 9. dicitur, habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earū, & potestas eorum nocere hominibus mēsibus quinque. Et habebant super se regem Angelum abyssi, cui nomē exterminās. Secundum gl. autē per bestias tales veram fidem peruertere molientes intelliguntur, quia suis dolosis sententiis, vt scorpius, coram blandiuntur, & latenter pungunt. Cumque tumultu nocere nequeunt, quærunt auxiliū principum, qui claude adigant, & vt astringant terrent & blandiuntur. Et super se habent Angelum abyssi, Diabolum dominantem terrenis, cuius nomen exterminans, quia à patria vitæ secludit suos.

Locustæ aculeatæ in Apocalypsi quid designent.

Piger. Satis de correctionis punctione discreta irrationabili diuersi varios ediderunt tractatus. Sed vnū est, quod de maleficio Dæmonū multi nō credunt, eos videlicet qui inter dæmones Incubi vocantur & Succubi: non enim in fātasia, nō realitate aliquo humore nociuo & reali pungere fœdare. quid igitur de hoc verū sit, vel fictitiū vel eis nodare.

De Succubis & Incubis.

Theologus, Hanc quæstionem S. August. de ciuit. Dei lib. 3. c. 5. quid em mouet, sed non determinat: vbi sic dicit: Vtrū potuerit Venus ex concubitu Anchisis Æneam parere, vel Mars ex cōcubitu iunioris filiæ Romulum gignere: hoc in medio relinquamus. Nam penè talis quæstio etiam de scripturis nostris aboritur, qua quæritur: Vtrū præuaricatores Angeli cum filiabus hominū concubuerint: vnde natis gigātibus, id est, nimium grandibus & fortibus viris nunc terra completa est. Sed lib. 15. cap. 22. quæstionum determinat in hæc verba. Et quantum creberrima fama est, multique se expertos vel ab eis, qui experti essēt, de quorum fide dubitandum nō esset, audisse confirmant, syluanos & faunos, paucos, quos vulgò Incubos vocāt, sæpè improbos extitisse mulieribus, & earum appetiisse ac peregisse cōcubitum. Et quosdā demones, quos Dusios Galli nuncupāt assiduè hanc

De præuaricatoribus Angelis an cū mulieribus rem habuerint.

Fauni.

Dusij.

immunditiam & tentare & efficere plures talésque asseuerant, vt hoc negare impugnantiæ videatur. Hæc ille.

Postea ibidē determinat secundā quæstionem, videlicet, quòd illud Gen. 6. videntes filij Dei .i. Seth filias hominum, id est, Cham, non de Incubis intelligitur. Quod autem Incubos esse non sit incredibile, ad illud ibidem est gloss. quę dicit sic, Non est incredibile, ab hominibus non ab Angelis seu quibusdam dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, eiusmodi homines .i. gigantes esse procreatos .s. de quibus in Lira dicitur, Gigantes autem erant super terram. Quia & post diluuium corpora non solùm virorum, sed etiam mulierum incredibilis magnitudinis extiterunt.

De Gigātibus

Ad idem est gl. vbi prophetia Esa. 13. desertionem, Babyloniæ ciuitatis prædicit, & monstra in ea habitanda. Ibi, inquit, habitabunt struthiones & pilosi saltabunt in loco, vnde gl. dicit. Pilosi sunt siluestres homines, hispidi, qui incubones vel satyri vel genera dæmonū sunt. Et Isa. 34. super illo loco, vbi prophetat desolationem terræ Idumæorum, qui persequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrēt Dęmonia. Glossa interlinearis .i. monstra Dæmonum ad inuicem. Et glossa beati Gregorij ibidem: Hîc alij pilosi nomine figurantur, non hi, quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Pilosi satyri.

De Dæmonibus etiā Cassianus collatione prima Abbatis Sereni passum exponit præfatum. Ad idē est beatus Isid. lib. 8. c. vlt. sic dicens: Pilosi, qui Græcè Panitæ, Latinè Incubi appellantur, siue Innij ab incundo passim cum animalibus: vnde & Incubi dicuntur ab incumbendo, hoc est stuprando. Sæpè enim improbi existunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum, quos dæmones Galli Dusios nuncupant, quia assiduè hanc peragunt immunditiam.

Innij.

Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum vicarium dicunt. Ad quem Horatius dicit: Faune Nympharum fugientium amator, meos per fines & pura rura lenis incedas. Insuper illud Apostoli 1. Cor. 11. Mulier debet velamen habere super caput suum, propter Angelos: Multi Catholici exponunt quòd sequitur, propter Angelos id est, Incubos.

Incubones fauni vicarij.

Propter Incubos velanda sunt capita mulieribus.

Ad idem est Iosephus super textu Geneseos 6. præallegato. Item Vuilhelmus libro de vniuerso, parte vltima circa fi-

ca.6.multipliciter.Prætcrea hoc determinat sanctus Doctor parte prima quæst 51.& in secundo scripto dist. 8. Et quod libeto 7.q.10.atque super Isaiam ca.13.& 14.cuius motiua sunt verba beati Augustini in de ciuitate Dei,vnde talia negare dicit Thomas imprudentiæ est. Id enim, quòd multis videtur,non potest omnino falsum esse,secundum Philosophum in de somno & vigilia,in fine,& in 7.Ethicorum.Sileo de historiis multis & authenticis, tam Catholicorum quàm Ethnicorum,qui Incubos esse palàm asseuerant.

Quod multis videtur,nō est omnino falsum.

Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos,esse videtur,vt per luxuriæ vitiū hominis vtriusque naturam lædant corporis videlicet & animæ,qua in læsione præcipuè delectari videntur.

Cur Dæmones incubatum affectent.

Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ vitiis, à quibus suum populum mundum esse voluit,in quibus infideles irretiti erant:ait Leui. 18.Ne polluamini in omnibus his quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eiiciam ante conspectum vestrum,à quibus polluta est terra,cuius scelera ego visitabo:Dicit gl. super verbo gentes, Dæmones, inquit,qui propter multitudinē dicuntur gentes vniuersæ, qui cum omni peccato gaudeant, præcipuè fornicatione & Idololatria,quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo qui terra dicitur.Omne enim peccatum,quodcunque fecerit homo extra corpus est:Qui autem fornicatur,in corpus proprium peccat. An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici,vnum corpus efficitur cum ea,vt patet 1. Cor. 6. Historias de Incubis, & Succubis si intueri libet, Guilhelmum,vbi suprà, in suo vltimo lib. de vniuerso. Et Thomam Brabātinum in libro suo de vniuerso, qui vulgò de Apibus intitulatur legito,& mirabilia conspicies.

Fornicatione & Idololatria corpus & anima contaminatur.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Præterea virginis cuiusdā multū pulchræ corporis dispositione,& quo ad animam valdè deuotæ in Basiliēsi cōstituta Diœcesi bonā & diuturnā notitiā habui, quia confessor illius fui,cuius Dæmon cellulam sæpissimè & dormitionis locū perturbabat,modò strepitibus, modò terrificis apparitionibus:Verum quia in cunctis quę virgo gessit,omni plena fuit custodia, Christi assistente gratia, a cunctis viris & & ab Incubo semper remansit intacta.Nā secū ipsa cōsiliēs, nullo teste conscio,propter boni Angeli sui custodis reuerētiā, cui diligētissimè sēper obsequebatur,pede nudo sese

Vestes non exuēda sunt illis,quæ ab Incubo vexā..ur.

conspicere non audebat, & abinde vestita die noctuque iacebat.

Incredibilis multitudo meretricum in concilio Constantiensi.

Fuit denique fama communis virorum fide dignorum, eo tempore, quo Constantiense concilium generale celebrabatur, in quo, hoc est, in ciuitate ipsa Constantiensi, quòd verecundum est dictu, propter principum secularium & mechanicorum præsentiam, incredibilis meretricum multitudo aderat. Eodem inquam tempore in eadem Diœcesi prope oppidum in *Misto haur* in campi latitudine, quædam, vt videbatur, fœmina pulcherrima secundùm corporis pulchritudinem cursori cuidam obuiauit in ipso itinere. Quæ cùm virum istum Deum timentem ad opus nefarij concubitus inuitaret, facinus horruit, Dei protectus adiutorio, cumq; simplici animo cursor, vnde fœmina veniret ab ea quæsisset, respondit, de Constantiensi venio concilio. Et aperta, quam in latere portabat, crumena, subintulit, Ecce has omnes pecunias in præfato loco corporis mei mercede conquisiui. Et hoc dicto, velut fumus protinus euanuit. Et quòd Succubus fuerit spurcissimis verbis & fuga respondit.

Incubus publicè in concilio Constantiensi se inter alias meretrices prostituit.

CAPVT X.

INquinant formicæ manus, eas multùm tangentium, & inquinantur potiùs vel sese maculant qui incautè eas contrectant. Cùm enim conditionis sint liberæ, suâ libertate carere nolentes sicut se molestantes humore acuto pungunt: Ita captiuitatem earum quærentes manibus polluuntur.

In quo contactus omnis illicitus nobis prohiberi moraliter innuitur, ne in interiori præsertim homine coram domino & angelico maculati appareamus conspectu. Sumus enim dicit Apostolus 2. Cor. 6. & 7. templum Dei viui, sicut dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo: & ipsi mihi erunt populus: propter quod exite de medio eorum & separamini, dicit dominus, & immūda ne tetigeritis, & ego recipiā vos, & ero vobis in patrē, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Has igitur habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Verba hæc sunt Apostoli per totum.

Templum Dei vnde simus.

Contra quod maximè luxuriosi delinquere reperiūtur, corpus

pus coinquinantes, & spiritus, qui virgines vel fœminas tangunt illicitè, vel vbi sexus fœmineus seipsum palpat vel tractare sinit inuerecundè.

De quibus beatus Petrus 2. sua canonica 2. c. sic dicit, Hi sunt velut irrationabilia pecora, voluptatem existimantes dici delicias coinquinationis & maculæ deliciis affluentes, in conuiuiis suis luxuriantes, oculos habẽtes plenos adulterij & incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles.

Quamuis enim formica inter minuta animalia sit ingenio & sagacitate nobilissimum, tamen incautè tactum quãtumcunque quis sit nitidus eum reddit immundum. Ita humanum corpus, licet à peccato sit actuali innoxium, tamen à dispari sexu tactum faciliter nimis vtrunque hominem facit pollutum. Cinis quippe tactus à cinere modicissimo, adhibito humore, in lutum conuertitur: Argentum insuper etiã si ad nitorem purgatum fuerit septuplum, vel minera qualiscunque alba, etiam si aurum fuerit obrisum, cùm in charta munda suo tractu ducitur: protinus in liquorem ex motu insensibiliter resoluitur, & macula de mundo super nitido contrahitur.

Vt cinis facilè in lutum coalescit, humore perfusus, sic homo peccatori sociatus facilè peccat.

Hinc huius in typum olim Deus vetasse legitur, ne super terram reptantia, vel eidem multùm hærentia, ab electo tangerentur populo, alioquin pœna inquinationis quis mulctabatur. Vnde Leuitici 11. omne quòd reptat super terrã (gloss. terrena sapiens) abominabile erit, nec assumetur in cibum. Quicquid super pectus quadrupes graditur (glossa: gastrimargiæ studens,) & multos habens pedes (gloss. ex variis scripturis & varia doctrina sibi salutem futurã affirmans) siue super humum trahitur (Euangeliorum prædicatione abutens luxuriosè viuendo) non comedetis, quia abominabile est. Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quicquã eorum, ne immundi sitis: Ego enim sum dominus Deus vester, sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Gl. notat, hîc non omnem pollutionem in mortuis corporibus notari, vnde sequitur, Ne polluatis animas vestras in omni reptili, quod mouetur super terram.

Gradientia super pectus gastrimargiã notant.

Piger. Quia hîc locum habet adhuc sibi cauẽdi ab inquinatione vtriusque hominis, qua quis inficitur potissimè per luxuriam, prout probasti scire cupio de Incubis, quædam mihi occurrẽtia dubia: primum, an Incubi generẽt aliquã.

do fœtus. Secundò, cur plus improbati sint vel esse videantur fœminis quam viris. Tertiò, quibus remedijs liberati possint, qui ab Incubis vexantur.

An incubi generent aliquãdo fœtus.

Theologus. Ad primi solutionẽ tria aduertas: videlicet quòd Dæmones propriè non generant, nec concupiscentiã sensitiuã in venenis habẽt, licet generationẽ prolis procurare possint, nõ suæ, sed illius viri, cui se fecit succubum Dæmõ aliquis, vel illius, cuius virtus sementina est: & fœmellæ huius, cuius delusor est incubus. Primi dicti rationẽ si scire libet, videre poteris in Sãcto Doct. vbi prius, & in Vuilhel.

Dæmones magis infestare mulieres quã viros.

Secundum deducit idem, & precedens, quia spiritus carnem & ossa nõ habet, neque generationis instrumenta, per quæ sola & volũtas concupiscibilis, & generatio carnalis explentur. Præterea, vt verbis vtar Vuilhel. Si concupiscentiã libidinosam haberent, cùm pessimi sint, vtique à Sodomitico vitio se non continerent in viros, quod tamen nullibi repetimus. Benedictus autem altissimus, qui virilem speciẽ in hominibus à flagitio eorũ vsque hodie sic seruauit.

Cyprum inhabitari à filijs Incuborũ.

Quod autem generationem procurent aliquãdo ex precedẽtis capituli auctoritatibus palam est. Et ex Vuilhelmi dictis sic claret: Quia gentem Hunorũ ab huiusmodi Dæmonibus generatam esse euidenter historia regnorum Occidentalium narrat, & insulam Cypri totam populatam esse & inhabitatam à filijs Incuborum fama prædicat.

Dæmones gigantes posse procreare.

Deniq; quòd Gigantes procreare valeãt, vt nascãtur vel concipiantur, causas S. Doctor assignat. Quia scire possunt virtutes virtutis sementinæ ex dispositione viri huiusmodi, à quo decisa est, & mulieris eidem proportionatæ complexionem agnoscere, & ita constellationem optimè ad hoc cooperantem. Quibus similiter occurrentibus, possibile est genitos magnos esse, & fortes corpore.

Vt illæsa virginitate liberi procreentur, Dæmones efficere possunt.

Quo etiam non obstãte: Incubi calliditate & maleficio, vir possit habere filium, & fœmella eundẽ, salua vtriusque virginitate: non tamen in dignitate tali, qualis in beatissima Virgine extitit, licet cum vtriusque aureola, si scire desideras, in quarto scripto quæstione decima. S. Thomam legas, & ita esse possibile clarè disces.

Nec mireris in hoc. Nam in Bambergẽsi Diœcesi virginis notitiam habui, quæ puerum genuit, & virgo vera post partum permansit, non integritate carnis, quod solius Dei genitricis

uitricis priuilegium est, sed in experientia voluntariæ libidinis. Fuit enim virgo pulchra valdè, & formæ elegantis, dominæ nobili obsequens, quam quidam iuuenis dolosus & potens cognoscere quæsiuit viis quibus potuit.

Exemplum de Bambergensi virgine, quæ virgo peperit,

Hunc cùm virgo deuota, velut hostem vitaret, virusque hominis, ipse nocturno tempore insidias virgini posuit, & quod obdormiens fortissimè, & inexcitabiliter quodámodò in primo somno iacere consueuisset: nescio vnde didicit, ex hac occasione in cubiculum virginis venit, dormientem cognoscit, nescit virgo, vt dicit in conscientia sua, quomodo impręgnauerit, & ita recessit. Cùm autem virgo doli etiam postmodum penitus ignata signa imprægnationis habere inciperet, & ad examen coram honestis matronis posita impręgnata esse reperta, fugit reus de patria, qui aliàs palo transfixus fuisset. Ipsa autem virgo incredibilibus lachrymis sese deplanxit.

Fuerũt tũc multi, qui virgini, vt sine periculo pareret, matrimoniũ suaserũt: alij quòd deterius extitit, ea abuti cõcupierũt, præfatã partus difficultatẽ allegãtes. Sed virgo deuota, votũ quod Christo de virginitate statuerat seruãdũ, etiã si mortis sequeretur, cõstãter seruare decreuit, & perficit. Nã tẽpore oportuno peperit, & in magna deuotione iam plurimis annis vixit, séq; à mũdi huius cõcupiscẽtiis, ita nudã fecit, vt aureolã virginũ eã tãdẽ percepturã nõ dubitet. Discãt ex hac virgines, quã cautè thesaurus ille necessariò seruandus sit, quẽ saltẽ de corporis integritate, aliquãdo incubus, aliquãdo homo insidiosus, aut in dormitionis naturali fortitudine, aut in potus artificialis collatione rapere potest.

Ad secũdũ dubiũ respõdet Vuilhelmus, quòd verisimiliter nec Succubi nec incubi amore cõcubitus nec desiderio voluptatis talia viris & mulieribus faciũt, sed potiùs malignitatis studio: videlicet vt vtrũque polluant eos & eas spurcitia. Similem causam audisti in gl. vna præcedenti capite.

Cur autem Incubi amplius vexare reperiantur mulieres & etiam puellas pulchros crines habentes, respondet dominus Vuilhelmus: Nõ mihi alia causa occurrit nisi vna istarũ: quia aut curæ aut ornatui crinium nimiũ incũbunt huiusmodi: Aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel consueuerunt: aut quia in eis inaniter gloriantur: Aut quia diuina bonitas hoc permittit vt terreantur mulieres inflãmare

Cur magis ab Incubis vexẽtur puellæ pulchros crines habentes.

mare viros per ea, per quæ etiam Dæmones inflammare viros volunt.

Cur autẽ Dæmones in Veneris vitio potentiam generatiuam plus molestent etiam in sexu masculino per maleficia habuisti causam ex Sancto doctore cap. 5. huius libelli.

Quibus remedijs liberari possint, qui ab Incubis vexantur.

Ad tertium de remediis propellendi Incubos in diuersis diuersa legi & reperi: quòd per quinque modos quidam liberari reperiũtur. Videlicet per exorcismorum applicationẽ per sanctam exercitationem, per sacramentalem confessionem, per loci certi mutationem, & per cautam sanctorum excommunicationem. De primo satis habitum est suprà præsenti lib. cap. 6.

Angelicam salutationem Incubos propellere.

De secundo sanctis exercitiis videlicet crucis consignatione vel Angelica salutatione. Refert Cæsarius in suo Dialogo, quòd in Bunna, postquam sacerdos quidã se suspẽdit, eius concubina monasterium intrauit, & per Incubum ad luxum prouocata est, quem per crucis consignationẽ repulit, & per aquæ benedictæ aspersionem, sed statim postea rediit. Quando autem angelicam salutationem dicebat, longè velut sagitta disparuit, & recessit: sed interdum rediit, licet prope accedere ad eam non auderet.

Confitendo peccata pelli Succubos.

De tertio sacramentali confessione videlicet, patet per eundem Cæsarium, qui dicit quòd concubina antedicta, cũ iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab Incubo.

Refert idem, quòd quidam vir in Leodio passus Succubum cõfessione sacramentali finita, totaliter liberatus est. Ponit insuper exemplum ibidem, de quadam inclusa propter Deum, quam Incubus nec crucis signo, nec oratione, nec cõfessione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit, quando eius lectum ascenderet. Sed cùm ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret: Benedicite: eam statim Dæmon reliquit.

Mutatio loci mutat Incubos.

De quarto, videlicet loci mutatione, dicit qui priùs: quòd filia cuiusdã sacerdotis stuprata per Incubũ, & facta ex dolore frenetica, trãs Rhenũque elõgata ab Incubo dimissa est. Sed pater eius, quia à loco filiã deposuerat à Dæmone percussus est, adeo vt moreretur in triduo. Hinc de Apib. prope finem sermo fit de quadam, quæ per Incubum crebrò in lecto vexata proprio, cõsociã deuotã petiit, vt loco vexatæ iaceret, quod cùm fecisset tota nocte quasdam inquietudines

tudines grauissimas sensit,& prior tunc quieta fuit.

De quinto,de excommunicatione,quæ fortassis aliquando eadem est exorcisationi:patet in Legēda beati Bernardi, In Aquitania siquidem quædam mulier ab Incubis sex annis iam vexata,incredibili abusu libidinis,audiuit,sibi incubum,ne ad virum sanctum,qui vēturus erat,appropinquaret,minantem.Nihil,inquit,tibi proficiet, sed eo recedente tuus crudelissimus ero persecutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cùm virum S. Bernardum inuocaret, Respondit:Tolle meum baculum, & loco tuo infige,& faciat malignus quod potest. Hoc cùm fecisset, Dæmon, Cameram fœminæ non est ausus intrare, sed foris minabatur atrocissimè eam velle persequi Bernardo recedente: Quo per fœminam audito conuocat populū S. Bernardus, omnes iubet accensas candelas gestare in manibus,& Dæmonem cum vniuerso,qui aderat cœtu,excommunicauit, ac ne ad illam vel ad aliam deinceps accessum habeat interdixit.Et ita illa plenè liberata est.

Excommunicatione incubo pelli.

S. Bernardi baculus in lectum positus Incubum abigit.

Aliquando verò nullum prædictorum remediorum iuuat,vt Dæmonis abscedat nequitia, vt de Apibus circa finem ponit Thomas Brabantinus exemplum de quadam, quæ Incubum passa,nullo confessionis remedio vel crucis aut huiusmodi applicatione liberabatur,licet causam vexationis suæ satis nudè confessa esset.

Similis ratio assignata est suprà cap.6.de maleficio,quare non semper tollitur.Tunc enim pœna est vexatio Dæmonis & pro peccatis satisfactio:si prout oportet sustineatur in charitate,sicut alia mala huius mundi, quæ nos premunt,sed ad Deum ire compellunt.

Piger. Cùm fœminæ sint timidæ, & faciliter mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ, nunquid contingit quibusdā ex eis,quòd in veritate per incubum nō vexantur, sed tantummodo ita se vexari putant. Sicut etiam quædam ex eadem radice falsò se imprægnatas esse putant per Incubos,vt fertur,quæ tamen grauidæ non sunt.

Theologus. Vtrumque verum esse agnoscitur, vt dicit dominus Vuilhelmus vbi prius:Multæ, inquit de apparitionibus fātasticis ex morbo melāncholico in multis fiunt:sed in mulieribus maximè,sicut apparet de visionibus & reuelationibus,Et causa in hoc est præter eā quam norunt Medici ipsi

An quædam se Incubo vexari sibi imaginentur.

ci, ipsa natura muliebrium animarum, ob hoc videlicet quoniã longè facilioris & leuioris impressionis sunt quàm animæ viriles.

Quasdam sibi imaginari se grauidas.

Et subdit idem: Scio me vidisse mulierem, quæ credebat se cognosci ab intus & à Diabolo, & alia incredibilia se sentire dicebat. Nonnunquam etiam impręgnatæ sibi videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehementer ventres earum. Et cum partus tempus aduenisse credunt, sola emissione multæ ventositatis detumescunt. Nam de ouis formicarum in potu sumptis incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generant hominis: Similiter de granis catapuriæ: Et de granis arboris, quæ dicitur Nigrapinus consimilia in ventre fiunt. Facillimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare.

Oua formicarum ventositatem & tumultum in ventre generant.

Ludificatoria experimenta Maleficorum.

Et si libris Maleficorum creditur, scripserunt experimentum ludificatorium, quo apparere dicebant mulieribus se in lecto pluries cognosci, quàm cognoscerentur. Verbi gratia, cùm cognoscerentur nisi semel aut bis ab eo, qui experimentum illud operaretur, putaret se cognosci quadragesies aut sexagesies. Esset ergo similes ludificationes Incuborum. Etiam ex testimonio sanctæ cuiusdam mulieris sciri potuit, quòd quidam ex huiusmodi Dæmonibus, cùm sic ludificasset eam, videlicet concubitu fantastico tanto fluxu seminis inquinauit eam realiter, vt mille homines non tantùm emitterent. Hæc omnia de Vuilhelmo.

CAPVT XI.

RAdices læduntur arborum formicæ, vbi iuxta arbores nidificare sinuntur. Quia radices inde rodunt & succo exinde exhausto arescit radix & exinde stipes & rami.

Exterior, superior & interior homo.

In hominis natura tres particulares homines sunt qui radices suas habent, quas lædere valent nociuæ formicæ. Est enim exterior & interior homo, qui oculis etiam patet alienis in figura quantitatis corporeæ. Superior homo, qui spiritualis dicitur homo, & interior, & est sensualis tãquam medius & animalis homo dicitur. Quisquis autem horum, quia radicem suam habet propriam, ramos & stipitem, arbori assimilatur.

Homo inuersæ

Nam primi hominis figura, arboris, sed euersæ similitudinem

dinem præfert secundùm Philosophos, quia crines radicibus in capite assimilantur, truncus pectus, & eidē adiacentia dicuntur, mēbra verò, reliqua rami vices habere vidētur, & operatio talium fructus sunt corporei. Vnde Marc. 8. legimus de cæco, quem Dominus paulatim iuxta fidei suæ cremētum sanabat, quòd primo sputo eius tetigit oculos, & an videret quæsiuit: Cui ille respōdit: Video homines velut arbores ambulantes. De hac arbore corporis non curandū esse Dominus docet, dicens Matthæi sexto. Quis vestrûm cogitans potest adiicere ad staturam suam cubitum vnum. Omnes, inquit, Matth. 10. vestri capitis capilli numerati sunt, nolite ergo timere.

arboris similitudinem præfert.

Alius autem est homo animalis: de quo 1. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, stultitia.n. est illi, & nō potest intelligere: Vbi gl. Animalis homo dicitur vel vita vel animi sensu. Vita autem animalis dicitur quæ fertur dissoluta lasciuia animæ suæ, quàm intra naturalis metas ordinis spiritus rector nō continet, eo quòd ipse Deo se regendū non subiicit. Animi verò sensu dicitur animalis, qui de Deo iuxta corporum fantasiam, vel legis literam, vel rationem physicam iudicat. Quare autem animalis non percipit, subdit: Stultitia est illi secundùm humanum sensum: Ideo non potest intelligere spiritualia.

De homine animali, secūdum, vitā vel secūdum sensum.

Huius hominis, id est, sensualitatis radices sunt secundū medicos humidum radicale & calor naturale, & elementorum quatuor qualitates: cuius cura spectat ad medicos: Qui tamen in omnibus non sunt imitandi: dicente B. Ambrosio super Psal. 13. Contraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ sunt. A ieiunio reuocant, lucubrare non sinunt, ab omni intentione meditationis abducunt. Et concludit, itaque qui se Medicis dederit, se ipsum sibi abnegat. Hominis enim animalis membrum mortificare iubet Apostolus Col. 3. Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationē, immūditiam libidinē, cōcupiscentiam malam & auaritiā. Huius hominis mēbra, manus, pedes & oculos abscindere Christus iubet, cùm scandalizant nos, Matth. 18. Hoc, inquit Apostolus Ro. 6. Scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est, scilicet cū Christo, vt destruatur corpus peccati, & non vltra seruiamus peccato.

Medicis non in omnibus est obsequendum

Tertius verò spiritualis homo est interior: de quo 1. Cor. 2. di

De spiritual homine.

2. dicit, Spiritualis aũt homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Vbi gl. Spiritualis autẽ homo est vita vel sciẽtia. Spiritualis est vita, qui spiritum domini habẽs rectorẽ, animam regit. Sciẽtia verò spiritualis est, quia & sic ex parte & per speculum videt, tamen de Deo secundùm imagines corporũ, vel legis literam, vel humanã philosophiam non sapit, sed Spiritui Dei subiectus, certissimè ac fideliter iudicat omnia, certa fide, occultorum non patenti cognitione, & ipse à nemine, scilicet à nullo homine animali iudicatur, id est, intelligitur, vtrum benè vel malè intelligat.

Arboris forma spiritualis hominis.

Huius hominis spiritualis radix est gratia, fides & charitas; Stirpes animæ eius essentia, rami potentiæ, gẽmæ cogitatus, folia verba, flores voluntates, & fructus virtutes & earum opera. De quibus Apostolus Rom 6. dicit, liberati à peccato, serui autem facti Deo, habitis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam. Gratia autem Dei vita æterna in Christo Iesu Domino nostro. Et ad Ephes. 3. Flecto genua mea ad patrẽ domini nostri Iesu Christi, à quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis secundùm diuitias gloriæ suæ virtutem corroborati per spiritum eius interiorem hominem habitare Christum per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati, & fundati, vt possitis cõprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, lõgitudo, sublimitas & profundũ.

Bona opera, quæ.

Hinc beatus Gregorius in Homilia quadam, vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt, sic multæ virtutes, ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.

Ex vna charitate multæ solẽt virtutes prodire.

Ex quibus iam patẽter conuincitur, quanta damna hominibus inferant, qui velut nociuæ formicæ fidem, gratiam vel charitatem de cordibus hominum cassant.

Bona opera, nisi in radice charitatis maneant, nihil viriditatis habent.

Piger. Puto Dæmones in huiusmodi radicibus damna maxima inferre quando eos cõstat alicuius hominis corpus potenter possidere. Quia in hoc omnium trium, quas descripsisti arborum radices lædere videntur. Quamobrẽ scire cupio de hac materia, vtrum tantummodò pro grauibus criminibus possideant. Quibus modis vexẽt & quibus remediis iuuari valeant possessi.

Theologus. Satis benè consideras, sed non distinguis. Diuersimodè enim diuersi possidemur, quidam plus, alij minus,

nus, per Dæmones, à quibus non semper potenter possidetur, nec propter quodlibet mortale peccatū quis possidetur.

Propter quæ crimina homines à Dæmonibus possideantur.

Vnde ad primam tuam quæstionem audi Sancti Doctoris, quodlibeto 3.q.3. responsum. Quantum, inquit ad corpus, potest Diabolus hominē substantialiter possidere sicut patet in arreptitiis. Sed hoc magis pertinet ad rationē pœnæ, quàm ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ non semper sequuntur culpam eius qui punitur, sed quandoque non peccantibus inferuntur, vt dicitur Ioa.9. de cæco nato. Et hoc modo est secundum altitudinē incomprehensibilinm iudiciorum Dei. Vnde non cum qualibet culpa mortali Diabolus habitat in homine substantialiter etiam quantum ad corpus. Hæc ille.

Quinque ob causas obsideri homines à Diabolis.

Reperio autem quòd quinque de causis aliquem contingit possideri, Aliquando pro proprio maiori suo merito, Aliquando pro alieno leui delicto, Aliquādo pro suo veniali peccato, Aliquando pro graui peccato alieno, Et aliquando pro magno facinore proprio.

Diaboli pellūtur cilicio & epistolis.

De primo patet in Dialogo Seueri, beati Martini charissimi discipuli, vbi fertur quendam patrem sanctissimæ vitæ tantū dotatū in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis suis propriis fugarentur, sed etiam eiusdem patris epistolis & cilicio. Cùm autem coram mundo pater esset celeberrimus, se tentari sensit vana gloria. Cui vitio licet viriliter resisteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordiis Deum precabatur, quatenus quinque mensibus à Dæmone possideretur. Quod & factū est. Nā eum statim possessum vinculari oportebat & omnia applicare sibi Dæmoniacis cōmunia. Finito autem quinto mense, prorsus & ab omni vana gloria & à Dæmone liberatus est.

Quomodo ex alieno delicto quis possideatur.

De secundo quomodo ex alieno leui delicto, aliquis possidetur, ponit exemplum beatus Gregorius de beato Eleutherio, abbate, viro simplicissimo, qui cùm prope monasterium virginum pernoctaret, ei ignoranti ordinauerūt ad suā cellam poni paruulum puerum, qui omni nocte vexabatur à Dæmone, sed eadem nocte à Dæmone liberatus est per patris præsentiā. Hic cùm rē didicisset gestā, & puer iā positus esset in monasterio sancti viri, & trāsactis multis diebus, paulò immoderatè lætus de liberatione pueri ait ad confratres suos. Fratres, Diabolus sibi cum illis sororibus

iocabatur. Sed vbi ad seruos Dei venit. puerum hūc accedere nō præsumpsit, Et ecce statim Diabolus puerum vexare cepit, & per lachrymas & ieiunia sancti viri & confratrum difficulter, sed eadem die liberatus est.

De tertio videlicet de proprio veniali peccato patet, per Cassian. collatione abba. Sereni, prima, dicentem de Moyse. Moyses, inquit, in eremo cum singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionē vnius sermonis, quem contra abbatē Machariū disputās paulò durius protulit, quadā scilicet opinione præuētus, diro cōfestim traditus est Dęmoni, vt humanas egestiones ori suo ab eo suppletus ingereret.

Quod flagellum purgationis gratia se dominus intulisse: ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula residere t velocitate curationis eius, atque auctore medio demōstrauit. Nam continuò, abbate Machario in oratione submisso dicto citius, nequam spiritus ab eo fugatus abcessit.

Lactucā sine signatione crucis comedens corripitur à Diabolo.

Simile videtur huic, quod primo Dialogorum refert B. Gregor. de quadam Dei famula in monasterio virginum, quæ hortum ibidem ingressa, lactucam conspicieus & concupiscēs, quā signo crucis benedicere oblita, auidè momordit, arrepta à Dęmone cecidit & vexabatur, quousque statim vocato beato ibidē patre Equitio per eundem liberata est.

De quarta causa, qua dictum pro alieno graui peccato aliquem possideri, patet ibidem per beatum Greg. Nam vt refert Fortunatus Episcopus, Diabolum ab obsesso homine propulerat. Serò igitur Dæmon idem in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit. O virum sanctum Fortunatum, eiecit de hospitio peregrinum, quem quidam vir inuitauit suum ad hospitium. Et quęrendo causam expulsionis, est gauisus super derogatione sancti viri, quam à peregrino ficto audiuit. Exinde autem Diabolus puerum inuasit, & prunis iniecit ac animam eius excussit, sicque pater miser primum quem recepisset, hospitio intellexit.

De quinta verò causa proprij facinoris & magni cōmuniter, tā in sacra scriptura, quàm in sāctorū passionalibus legimus. Nam sic 1. Reg 15. Saul inobediēs Deo possessus est.

Tempore, quo in vniuersitate Coloniensi sacræ Theologiæ studio asscriptus fui, quædā virgo quindecim vel sedecim annos habēs, moribus secundū seculū satis composita, in domo cuiusdā suæ cōsāguineæ nutriebatur extra domū

parentum

parentum. Cúmque cognatæ suæ cyphum satis vilẽ terreũ quendã à casu fregisset, cognata ira replebatur in lapsus negligentiam, & in ream virginem, quæ virgo tantò hoc molestius tulit, quò vasculum vilius extitit. In irã igitur cõmota virgo hora sumendi cibum, nec comedere nec ad mensã præ ira se præsentare voluit, Cuius cognata ait: Oportet vt comedas. At virgo apud se (vt mihi post modum & exorcistæ retulit suo) huiuscemodi verba submurmurando dicebat. Si me oportet edere, in nomine diaboli fiat. Sic mensam accedit, benedictionem mensæ quam benè sciebat, dicere neglexit, & in primo morsello, vt putabat muscã ori illatam sensit, quam cùm nulla arte eiicere valeret, degluttiuit, & immediatè obsessa fuit, semper tamen vsum rationis bonum habuit licet sæpè satis vexaretur à dæmone.

Diabolus in specie musca deglutitur.

Cùm autem in domum parentum cũ magna mœstitia reduceretur, & diutissimè nullus reperiretur, qui liberare posset, tãdẽ quidã frater nostri ordinis, nũc Magister Gotfridus *Echlussel* sacræ Theologię professor, calamitati parẽtũ & puellæ cõpatiens, se de eius exorcisatione intromisit, pacto tali præuio, vt, si liberaretur, nihil terreni exorcistæ daretur, sed puella in castitate solita, si vellet, liberè & non in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater præfatus missam, obtulit obsessa oblationem consuetã, in eadem affuit per totũ, & in nullo vexari videbatur. Finitoque officio, post satis diutinum exorcismi actum, membris omnibus virginei corporis penè præcontusis, exiit dæmõ, & ita virgo deinceps domino in castitate seruiuit.

Puella voto castitatis destinata, liberatur à Cacodæmone.

Porrò quò ad secundũ dubium: Quibus modis dæmon possideat vel hões lædat? ad plenũ puto nullus in hac vita sine miraculo posset edicere. Sũt tamen sex modi satis cõuenietes vt perfunctoriè trãseamus, quib. potestatẽ exercẽt in hões, sed tãtũmodo pro quãto à Deo permissi fuerint.

Sex modi quibus Cacodæmon homines possidet & lædit.

Nam vexant aliquando tantũ in rebus fortunæ exterioribus. Aliquando etiã aliquos in propriis vexãt tantũmodo corporib. aliquando in corpore simul & in potentiis interioribus, aliquãdo quidẽ per eos intus & extra solũ tẽtantur: Alij castigatione eorum ad tẽpus tãtũmodo vsu rationis priuãtur: Alij verò velut bestiæ irrationales redduntur.

De tribus primis manifestum est in B. Iob Deũ dæmonẽ licẽtiasse in res exteriores eius tãtũmodo, quãdo Deus

Sathanæ ait, Ecce vniuersa quæ habet in manu tua sunt, tantum in eum ne extendas manum tuam, Iob primo. In corpus, vbi postmodum ait ibidem 2. Ecce in manu tua est, verùm tamen animam eius serua, id est, vitã eius ne auferas. In potentias interiores verò agendi potestatem dedit ibidem 7. vbi dicit Iob ad dominum: Si dixero cõsolabitur me lectulus meus, & reuelabor loquẽs mecũ in strato meo: Terrebis me per somnia & per visiones horrore cõcutiens, dæmone scilicet procurante, secundum Nicol. de Lyra.

Iob quò ad potentias interiores, affligebatur à Satana.

Nam vt sanctus Thomas ibidem ad literã exponit, homines sapientes quãdo solitarij sunt, & tumultibus hominum & negociorum semoti, tunc magis loqui possunt secundum rationem aliquid cogitando, sed ista remedia Iob iuuare non poterant, quia tempore quo his remediis vti debebat, aderant sibi alia impedimenta, quibus perturbabatur, scilicet somnia terribilia, & horribiles visiones. Et hoc est quod subdit: Terrebis me per somnia, quæ scilicet dormienti apparent, & per visiones quæ scilicet apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienatio.

Nocturna phãtasmata.

Solẽt nocturna phantasmata conformia esse, diurnis cogitationibus. Vnde quia Iob de die mortis suæ cogitabat, similibus phantasmatibus perturbabatur in nocte. Infirmitas enim corporis ad hoc operatur, vt perturbata phantasmata dormientibus appareant. Sic igitur vndique consolatione exclusa, nullus modus Iob remanere videbatur, tot angustias euadẽti, nisi per mortẽ. Horrore, inquit, cõcutiẽs.

Quomodo Sathan missus sit in cor Iudæ.

De quarto diabolicæ vexationis modo, patet in Iuda Io. 13. Cùm iam diabolus misisset in cor vt traderet Iesum Iudas. Vbi B. Augustin. dicit: Missio illa spiritualis suggestio est, & non fit per aurem, sed per cogitationem.

De quinto modo habes. Mat. 17. in lunatico exẽplũ cuius pater ait ad Iesum: Domine miserere filij mei, quia lunaticus est, & malè patitur. Et de Saul. 1. Reg. 15. & in sequentib.

Lunatici irrationales à Dæmonibus redditi.

De sexto modo typũ gessit illa mulier, quã vt Christus ait alligauit Sathanas 18. annis, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere, sicut nec bestiæ: vt patet Luc. 13. vbi glossa Basilij: Brutorum siquidem caput humi deflexum est, & terram cernit, caput hominis erectum est in cœlum, oculi superna conspiciunt.

Quinque remedia liberãdo obsessos.

De tertij solutione dubij, quibus remediis liberẽtur possessi

fessa dęmone: Quando reperiuntur pro talibus experta antidota: Aliqui enim liberati sunt per exorcismos Ecclesiæ: aliqui verò contritione vera vel confessione: aliqui Eucharistię sacra communione: aliqui sanctorum locorum applicatione vel bonorum oratione. Aliqui etiã in excommunicationis absolutionis. De primo satis dictum est. Et de secũdo præcedenti cap.

De tertio dicit Cassian. collation. abbat. prima. Communionẽ sacrosanctam nequitiæ spiritibus traditis à senioribus nostris nunquam memini interdictum: quinimò si possibile esset, & quotidie eis impartiri eam debere censebant, quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæque peruenire credenda est: quæ ab homine percepta, eum, qui in membris eius insidet spiritum seu in ipsis latitare conatur, velut quoddam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum & Aabatem Andronicum nuper aspeximus, aliosque quã plures Magis nãque ac magis inimicus insultabis offensæ, cùm eũ à cœlesti medicina viderit segregatũ tantóque durius & frequentius attentabit: quantò cum à spirituali remedio senserit lõgius abdicatũ. Hæc Cassianus.

An obsessi debeant communicare sacra synaxi, lib. rationis causa.

Euchari stiæ sacramentum exurit Damones.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hic credere immobiliter oportet: primò quòd sine Dei permissu, nullus ab eis spiritibus omnino tentatur. Secũdò, quòd omnia, quæ à Deo nobis inferuntur, siue tristia ad præsens, siue læta videantur, velut à piissimo patre, Clementissimóque Medico pro nostris vtilitatibus irrogantur: Et idcirco eos velut pædagogis traditos humiliari: vt discedentes ex hoc mundo, vel purgatiores ad vitam aliam transferantur, vel pœnali rigore plectantur. Quia secundum Apostolum traditi sunt in præsenti satanæ in interitum carnis, vt spiritus salui fiant in die Domini nostri Iesu Christi.

Corpus hic affligitur vt spiritus saluus fiat.

Piger: Quid ergo erit de vsum rationis non habentibus qui se probare non possunt, & sic edere de cibo hoc secundũ Apostolum non valent.

Theologus: Sanctus Doctor de hoc in tertia parte, quæstione octaua sic distinguit de omnibus amentibus. Aliqui, inquit, dicũtur non habere vsum rationis dupliciter. Vno modo, qui habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non videns qui male videt: Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramen-

Amẽtes quomodo distinguendi, quoad sumptionem sacra cœna.

tum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanserunt, & sic talibus nō est hoc sacramentū exhibēdū: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio. Aut non semper caruerunt vsu rationis, Et tunc si prius, quando erant suæ mētis compotes, apparuit eis huius sacramēti deuotio, dēt eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus vel exspuitionis.

Quomodo amentibus in articulo mortis sacramentum adhibendum.

Vnde legitur in cōsilio Carthaginēsi, & habetur in decretis dist. 28. q. 6. Is qui in infirmitate pœnitentiā petit, si casu, dū ad eū inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesin conuersus fuerit, debet testimoniū q̄ri ab his, qui eum audierūt. Et si cōtinuò creditur moritur[9], recōcilietur per manuū impositionē, & infūdatur ori eius Eucharistia. De baptisatis, qui corporaliter ab immūdis spiritibus vexātur, est eadē ratio, & de aliis amentibus, Hæc Thomas. Et ad hoc Cassianum allegat. Addit tamē in 4. dist. 9. dæmoniacis nō est denegāda cōmunio: nisi fortè certè certū sit pro aliquo crimine à diabolo torqueri. Cui sic Petrus de Palude addit. In hoc casu pro excōmunicādis sunt habendi qui traditi sunt Sathanæ. Hæc Petrus.

Infirmis infundēda Eucharistia.

Ex quibus liquet, quòd si aliqui sunt possessi à dæmone etiā propter sua crimina, habentes tamē lucida interualla & rationis vsum, postea cōuertūtur de peccatis, vel debitè cōfitētur, tales cùm sint absoluti corā Deo, nullatenus sunt à cōmunione diuinissimi Sacramēti Eucharistiæ sequestrādi.

De sanctorum locorum applicatione vel deuota oratione, quod pro quinto remedio tactum fuit, legendæ Sanctorum refertæ sunt. Merita enim sanctorum Martyrum, confessorum & virginum exigunt, vt hi spiritus nequā sanctorum in patria existentium intercessione vincātur, quos sācti in via vicerunt.

Sanctorum intercessiones obsessos iuuāt.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Cassianus, vbi suprà. Si inquit, haberemus hanc sententiam, imò fidem, quam superius cōprehendi, vt & omnia per dominum fieri, & pro vtilitate animarum dispensari vniuersa crederemus non solùm nequaquam despiceremus eos, sed etiam pro eis inquit, tanquā pro mēbris nostris incessāter oraremus, eisq; totis visceribus pleno cōpatiremur affectu.

De

De sexto modo absoluendi ab excommunicatione sciẽdum, quòd nec iste communis est, nec fortè licitus, nisi habenti auctoritatem & spiritualem reuelationem vel probabilitatem, quòd possessus quis sit propter excõmunicationẽ Ecclesiæ, Sicut Apostolus 1. Cor. 5. excommunicatum à se & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi, idest, vt glo. dicit: vsque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium. Et Pseudo doctores, qui fidem perdiderant, videlicet Hymeneum & Alexandrum tradidit Satanæ, vt discerent nõ blasphemare: 1. ad Timoth. 1. Tantæ enim potestatis, dicit glossa, erat Apostolus, tantáque gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet diabolo. Vnde sanctus Thomas in 4. distinctione 18. vbi Magister tres effectus eccommunicationis tradit, eosdem sic declarat sanctus Doctor.

De remedio excommunicationis in obsessis.

Ex hoc ipso verò, inquit, quòd aliquis suffragiis Ecclesiæ priuatur, triplex incõmodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragiis Ecclesiæ cõsequitur. Valẽt enim ad augmẽtũ gratiæ eius qui habẽt, vel ad merẽdũ eis qui nõ habẽt. Et quãtum ad hoc, Magister dicit, quòd gratia subtrahitur per excommunicationem. Valent etiam ad custodiam virtutis. Et quantum ad hoc dicit, quòd protectio subtrahitur, nõ quòd omnino à Dei prouidentia excludatur, sed ab illa protectione, qua filios Ecclesiæ specialiori modo custodit.

Triplicia incommoda ex excommunicatione peruenientia.

Valẽt etiam ad defendendum ab hoste, & quãtũ ad hoc, dicit quòd diabolo maior potestas sæuiẽdi in ipsum datur, & corporaliter & spiritualiter. Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat per signa ad fidẽ homines inuitare, sicut Spiritus sanctus visibili signo manifestabatur, ita excõmunicatus corporali vexatione à diabolo innotescebat. Nec est incõueniẽs, si ille, qui est desperatus, hosti datur: quia nõ datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus, cùm in potestate Ecclesiæ sit ex eius manu ipsum eripere cum voluerit. Hæc Tho.

In primitiua ecclesia cur signa & miracula requirebantur.

Ex quo vltimo verbo patet sextum remedium. Sed cauẽdum est valdè exorcistæ cuilibet, ne de suis viribus faciliter præsumat, aut iocum aut ludum serioso Dei operi intermisceat: aut superstitiosum vel suspectũ aliquid de maleficio adiiciat: Aliogn pœnas vix euadet, vt declaratur per exẽpla.

Remedia exorcizationis.

Nam de primo refert beatus Grego. primo Dialogo, de quadã contra conſcientiam ſuam à marito petente & obtinẽte debiti redditionẽ in vigilia dedicationis Eccleſiæ ſancti Sebaſtiani, quia contra conſcientiã ſe proceſſioni Eccleſiæ immiſcuit poſſeſſa eſt, & publicè furiebat. Quo viſo, ſacerdos eiuſdem Eccleſiæ ex altari ſindonẽ tulit, eaque cooperuit. Sed & hũc ſacerdotẽ, tenẽtè ſimul Diabolus inuaſit. Et quia vltra vires voluit quicquam præſumere, cõpulſus eſt cognoſcere in ſua vexatione quis eſſet. Hæc Gregorius.

Diabolus illudentem ipſi exorciſtam cloaca inuadit

Nec de officio, quod Exorciſtatus ſanctum ordinẽ requirit, quis iocum faciat. Nam vidi in Conuentu Colonienſi fratrẽ, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi Dæmones valdè famoſum. Hic cùm in terminis conuentus Colonienſi Dæmonem in obſeſſo corpore arctaret. Iã Dæmon petiuit à Fratre locum recedendi: quo gauiſus frater, ait in ioco, In cloacã meam vadas. Exiit igitur Dæmon & nocte cum frater ventrem purgare vellet, Dæmon tam dirè cum torſit propè cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.

Ad dæmoniacos curandos malefici non adhibendi.

Cùm præterea maleficorũ præſidia ſuper poſſeſſos inuocantur finis deterior quàm principium ſæpè efficitur. Vnde de præfata fœmina refert Gregor. vbi ſuprà. Cùm inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atq; amando perſequẽtes ad obtinẽdũ ſalutis remediũ maleficis tradiderunt. Ducta igitur per eos ad fluuium, atq; in aquam merſa, & multis incantationibus agitata, dum vnus Dæmon ab ea expelli debuit, legio eam intrauit: cuius diſtinctis vocibus iã clamare cepit. Quod tãdẽ conſanguinei confitentes, & de hoc dolẽtes, eam præſentarunt Sancto Epiſcopo Fortunato, qui diuturnis orationib. duobus diebus eã ex integro ſanauit.

CAPVT XII.

Flores & folia quid in ſacra ſcriptura ſignificet.

AD ſummaitates arborum formicæ ſcandunt, & ibi earum flores, aliquæ ſæpè gramina & fructus lædunt. Quę radices ſint arbor & rami in morali intellectu, qui lædi poſſunt à nociuis formicis dictum eſt præcedentis capit. principio.

Therebinthus quid

Flores autem ſunt bona propoſita, & fructus opera verba verò velut folia. Vnde Eccleſ. 24. Ego quaſi therebintus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis. Vbi gloſ. Terebinthus arbor eſt fru

fructuosa,flos ramecosus,sicut oliuę,sed rubeus:folia habet densa & folliculos,emittentes quędam animalia quasi culices,plenior resina quæ de cortice erumpit.

Per Therebinthum significatur Ecclesia, quæ per totum orbem ramos prædicationis & fidei extendit : cuius resina præcipua,id est,animarum medicina.Masculi huius arboris sine fructu sunt,quia qui in se confidunt , fructum virtutis non faciunt. Fœminarum autem duo genera sunt, & cum vitę maturescunt.Qui enim infirmitatem suam agnoscunt, & spem suam in domino ponunt, fructum martirij sibi acquirunt. Aut per continentiam aut munditiam cordis & corporis spirituale præmium possidebunt.

Qui etiam sint flores & fructus vineæ spiritualis in hæc verba tradit beatus Gregorius libro xi.Moralium. Bene, inquit,per Salomonem dicitur manè sagittamus ad vineas: Videamus si floruit vinea,flores si fructus parturiunt. Florent quippe vineæ, cùm mentes fidelium bona opera proponunt,sed fructus non pariunt si ab eo,quod proposuerũt aliquibus victi erroribus infirmantur.

Quid fructus vineæ Salomonis denotet.

Nõ ergo intuendum est,si vineæ floreant , sed si flores ad partum fructuum conualescunt.Quia mirum nõ est,si quis bona inchoat , sed valdè mirabile est si intentione recta in bono opere perduret.Vnde fit plerumq; vt si in bono opere recta intentio non tenetur , etiam ipsum hoc opus quod bonum creditur amittatur. Hæc ille.

Orandum ergo nobis est deuotè cum psalmis, Domine Deus virtutũ,vide & visita vineam istã,quã plantauit dextera tua,& ne singularis ferus eam depascat, aut per eam exterminat de silua. Ne etiam dominus de vobis sicut de gẽte maligna cõmittetur illud Ezech.39. Feris auibus, omniq; volatili & bestiis terrę dedi te ad deuorandum.Gl.Aduersariis potestatibus,Dæmonibus sc.qui iuxta viam comedunt sementem. Venit enim Diabolus & tollit verbum de corde hominum, ne credentes salui fiant:vt ipsa veritas ore expressit proprio.

Piger.Finẽ tractat⁹ propè habem⁹. De maleficis igitur adhuc operationibus scire desidero:vtrũ ne alij modi sint, quibus possidere consueuerunt dæmones in hac vita homines.

Theologus, Tres adhuc mihi occurrunt, vnus est in corporali vexatione.alius est in animæ necatione. Tertius est

Num herbis, lapidibus & musica expellantur Dæmones.

in sola opinione. Primus aliquādo fit sine delicto prçuio. Secūdus sēper cū mortali peccato. Tertius oritur ex cōplexionis vitio. Primus est de quo latè dictū est in præcedētibus.

Piger. Vnum adhuc est mihi dubium de præfata materia vtrū ne herbis, petris & melodiis valeant expelli Dæmones.

Theologus, Valent certè talia nōnunquā debitè applicata, & si non semper vt ex toto: tamen vt pro parte liberentur: patet illud Thobiæ 6. vbi Raphael ait Tobiæ: Cordis particulam piscis nēpe quem cepisti si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum siue à viro siue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos.

Fumus arboris cuiusdā abigit Caco dæmones.

Idem in effectu patuit ibidem. 8. vbi Magister in Historia sic addit: Nec super hoc mirati debemus, cùm fumus cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere prohibeatur. Nec hoc venerabilis Hugo negat, cōmunicādo eādē historiam. Imò beatus Hieronymus dicit, Dæmonium sustinēti licet petras vel herbas habere sine incantatione: & habetur in forma 26. q. 7. Dæmonium sustinenti.

Salomonis regis exorcismi.

Ad idem allegat Dominus Vuilhelmus Parisiēsis vltima parte summæ suæ de vniuerso, satis probabiliter. Præterea certum est, exorcismos iure aliquos fideles in vsu habuisse. Vnde Actorum 19. de septem refertur. Super quo dicit Magister in Historia, licet per exorcismos Salomonis eiecerint non tamen absq; labore multo, sed quibusdam herbis & gēmis adhibitis, vt tradit Iosephus. Hæc ibi.

Dæmones corporalibus virtutibus non subiacent.

Detur quòd prænominata, non directè de sui natura aduocāt vel cōpellūt Dæmones, videlicet verba, herbæ & petræ, vt dicit S. Th. in 4. dist. 7. art. vlt. Non est, inquit, credēdū aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones subiacere, & ideo non coguntur inuocationibus, & factis quibusdam maleficis, nisi inquantum per hoc fœdus cum eis initur: secundum quod dicitur Isaiæ 18. percussimus fœdus cū morte, & cum inferno fecimus pactum.

Necromantici non possunt sibi Dæmones subiacere.

Et illud Iob. 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, & sequentia sic finaliter exponit secundùm Thomam dicētem: Si quis rectè considerat omnia, prçmissa vidētur pertinere ad præsumptionem Necromanticorum confutādam, qui nitūtur cum dæmonibus pactum inire, ac eos sibi subiicere vel qualitercūque constringere. Ostenso ergo, quod homo non potest vllo modo sua virtutę Diabolum superare

rare,quòd ex omnibus pręmissis concludit dicens & subdēs, Pone super eum manum tuam:subaudi si potes,quasi diceret,nullo modo tua virtute potes. Superatur tamen virtute diuina.Vnde subdit.Memenro belli:quo scilicet ego contra eum pugno.Hæc de Thoma.

Vnde etiam postea capit.41.dicitur:Nō est potestas super terram,quæ ei comparetur.Super qno idem,per hoc,inquit signatur,quod nulla virtus corporalis potest adæquari potestati Dæmonis, quæ est potestas spiritualis naturæ. Et sequitur,Qui factus est vt nullū timeret.Diabolus.n.ex ordinatione suæ naturæ,in qua factus est à Deo vt nec hominē timeat,nec aliquā creaturā corporalē.Hæc de Thom.

Diabolus factus est,vt nemo timeat.

Indirectè autem quodam modo Dæmone obsessus, potest virtute melodiæ,vel herbæ,vel corporalis rei sibi à naturali proprietate inexistente cerebrū vel partē corporis læsi à Dæmone sanare,vel reducere vt tolerabilius habeāt. Vt tenet dominus Albertus Lucæ 9. & Nicolaus de Lira primo Re.16.& Doctores ibidem. Nec omnino certum est Dæmones aliquos nisi in pœnam in potestate eorū impediri,qui igne corporali cruciantur, & sanctorum orationibus.Certū etiam est,eos præfatis rebus, si in laude Dei vel sanctorum assumuntur, vel in inuocatione diuina & beatorum,sæpè cruciari,vt in multis Legendis sanctorū patet.

Præterea quòd his maius est. tenet Paulus Burgensis in additionibus super primum.Re.16.hanc conclusionē:videlicet.Non solùm concedendum videtur quòd aliqua sensibilia possunt afflicti à dæmonibus leuius ferre, vt scilicet Nicolaus de Lira tenet.Sed quòd etiam per sensibilia aliqua à dæmonibus afflicti possunt totaliter liberari.quod probatur per eandem rationem,quam Nicolaus adducit.Nā cùm dæmones non possunt materiam corporalem secundùm suam voluntatem transmutare, sed mediantibus actiuis qualitatibus,quæ disponunt materiam ad suscipiendum actionem afflictiuam in corporibus ab eis obsessis:vt Nicol. dicit.Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest curari dispositio in corpore humano,per quam non sit aptum ad suscipiendum actionem dæmonis. Verbi gratia, Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis, secundùm medicos, & per consequens ad suscipiendum afflictionem Dæmoniacam. Quæ quidem Manica passio

Per sensibilia posse obsessos liberari,

Exemplū ad manica passione.

sic vt potest alienari per sensibilia medicamina sic & penitus curari & per consequens curata esset talia dispositio in corpore humano ad suscipiendum afflictionem dæmonis correspondentem tali dispositioni:& sic recedet penitus afflictio dæmonis actiua recedente passiua in possesso.

Idem potest dici de iecore piscis Thobiæ. Idem de melodia Dauid.Ratione cuius licet primorе focillaretur Saul & leuius haberet,tamen totaliter expulsus fuit per eam.Vnde dicit litera:recedebat ab eo spiritus malignus.Nec consonum est literæ, dicere quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per rationes eius: quia non est verisimile,quòd hoc scriptura taceret cum esset in laudem Dauid notabiliter,de quo tamen nullā mentionem facit.Hæc de Paulo.Secūdus verò modus,quo dæmones possident homines est grauissimus:de quo Cassianus col.abba Sereni prima dicit, Illi sūt verè miseri ac miserabiles iudicandi qui cum se vniuersis criminibus flagitiisque contaminent,non solum nullum in eis visibiliter signum diabolicæ suppressionis ostēditur,sed ne aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius expeditamq;medicinam,quorū duritіes & impœnitens cor pœnam vitæ præsentis excedēs, thesaurisant sibi ipsis iram & indignationem in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. In quo vermis eorū non morietur & ignis eorum non extinguitur.

Nō per meritum Dauidis sanatur Saul.

Grauissimus modus obsessionis.

De desperatis loquitur.

Et iterum idem Cassianus comparando corporalē obsessionem,& animæ peccatum:paulo antea dicit : Multo grauius,inquit,constat illos vehementiúsq; vexari,qui cū corporaliter ab ipsis supprimi minimè videantur , animo tamē pernitiosus possidentur:eorum scilicet vitiis vel voluptatibus inuoluti. Secundū Apostoli namque sententiam:A quo quis superatur, eius seruus efficitur. Nisi quod in hoc isti desperatius ęgrotant, quòd cum sint eorum mancipia , nec impugnari se ab illis,nec dominatum eorum ferre cognoscunt.

De putatiua obsessione.

Tertius modus possessionis non est verus nec proprius, sed tantum aut putatiuus,quo quidā,ex tentatione mera dæmonis , aut ex vitio corporeæ complexionis sese possessos existimant.

Noui

Noui in ciuitate Nurẽbergensi quandam iuuenẽ de ditioribus & maioribus, honestam dominam, in matrimonij lege sub viro constitutam. Hęc per quatuor circiter annos, se sola conscia, & quadam deuota sibi famula, putabat omnino se esse possessam à dæmone. Et quia se notari timuit, & natos quos habuit si proderet, apud semetipsam tabescere cepit in corpore tam grauiter, vt nec pueri quos habebat pulchros, nec mariti admodum probi præsentia, neque amicorum vel epulatum quarumcunque delitiæ eam lætificare valerent.

Res gesta Norimbergæ.

Veni ego ad locum prædictæ ciuitatis, & quia mei notitiã habuit, ideo in porta conuentus me de animæ salute & de aliis consulere cepit. Cumque inter mea verba dæmonẽ nescio quo casu, nominarem, diuertere cepit fœmina à me caute caput, vt facero more saliuam eiiceret. Ex phantasiis enim præteritis quoties nomen dæmonis nominari audierat, horruit eius animus ex contracta assuetudine. Post quædam igitur verba cum in gestu fœminæ timorem eius quem celauerat agnouissem, illi dixi: Domina, si mihi veritatem fateri volueritis, secretam vestram tentationem, quã celatis, indicabo. Quæ respondit admirando. Ita faciam, si veritatem dixeritis. Tunc ego, Vos putatis, vos esse possessam. De quo stupens respondit, Veritas est, & hæc mea grandis durdum tristitia extitit & durat hodie. Visa itaque conditione fœminæ, & auditis sui timoris circumstantiis: illi dixit, Secura esto te, possessa non estis. Sed aut tentatio est aut maniæ naturalis passio. Quo audito, cepit gaudere & melius dietim habere. Multóque tempore posteà viuebat alacriter & honestè.

Tempore quo in Vienensi steti studio, fuit ibidem ciuis vnus vxoratus de meliori ciuitatensium prosapia, mihi multíque notus: Hic in forma strepitus cuiusdã secularis iudicij cautionem quandam litteratoriam produxit in medium inscius, vt multis videbatur, quæ opposita solis radiis quibusdam videbatur per rasuram falsificata. Super quo postmodum clam auisatus coram amicis, quia probus & fide dignus semper extiterat, satis erubuit, & se die noctúq; perpetuæ infamiæ maculam contraxisse suspicabatur, nec super hoc consolationes cuiuscunque recepit. Ductus igitur

Aliud exemplum imaginata obsessionis.

tur

tur ad examen in medicinis expertorum, adesse iuueni viderunt infirmitatem scilicet maniæ.

Vnde postquam multa ipsi adhibita essent remedia, nec quicquam adiuuarent, suaserunt cauti medici multũ prudenter & catholicè, vt sacramentalem confessionẽ faceret, Eucharistiæ sacramentum reciperet, & se per omnia disponeret ac si mori vellet, ne ex mania futura impersuasibilis sine talibus moriendo, putaretur à dæmone possessus: & factum est ita. Nam paulò post ipsi visum fuit quòd mortuus esset: & quia mortui nec comedunt nec bibunt, nec alia communia viuis faciunt, ita nec iste facere vlla persuasione voluit. Vnde tandem mera fame interiit, nec iuuabat remedium quòd quidam se mortuum fingens & comedens, similem, vt fertur, aliquando sanauerat Maniacum.

Quidam se mortuum putat, se necat fame.

Vidi alium non de infimis in ciuitate Coloniensi, virum literarum & diuitem, ac multùm honoratum: de cuius ore audiui, quòd quadam via periculosè infirmabatur: Etiam lecto decumbenti, vbicunque se inspexit, sibi apparebat, ꝙ ipse duo homines esset: de quo stupens, & an dormiret vel amens esset, ambigere cepit. Deinde concludens, quòd hoc impossibile esset, ne ab aliis vsu rationis priuatus esse videretur, clam vocauit medicũ corporis: qui maniã adesse conspiciens, cõfortabat infirmũ bona spe animũ euadendi dedit, dummodo Diuina sacramenta reciperet. Quo facto de die in diẽ conualescebat infirmus, & cũ gratiarum actione recedẽte infirmitate, abscessit etiam maniaca passio. quàm se habuisse post modum ferè cunctis celauerat, quousque me coram audiuit, quod infirmitas hæc naturalis esset.

Quidam imaginatur se corpora duo habere.

In ciuitate alia notitiam alterius magni & diuitis atque probi viri habui, qui licet esset ditissimus, & perpetuis multis possessionibus reddituatus, & vir magni consilij, tamen timere cepit, quòd tandem eum mẽdicare oporteret: cũ tamen omniũ iudicio tantarum esset diuitiarum homo. & prouisus redditibus, vt ad comedendum argentũ satis haberet, si vellet. Præfata igitur mania territus, supra modum grauabatur, nec vlla persuasione sibi ista à suo remoueri poterat capite, & ita catholicè, sine nota tamen vita functus tandem. Habuit pro tunc filium iam adultum, nouiter traditum

De Mania diuitijs qui satiari non poterat.

ditum nuptui. Qui nouiter simili vexatus mania grauius tam in præfata materia, quàm potest haberi, fert.

Piger: Si ista passio, quam tu ex medicorum libris maniam vocas, imaginationes tam firmiter solidat in mente hominis, vt in potestate liberi arbitrij non sit eas deponere, quale remedium adhibendum est talibus quæro?

Theologus: Medicorum interest taliusmodi dare remedia, qui quidem sępissimè salubria leguntur inuenisse antidota.

Quomodo imaginata munia possit sanari.

In Diœcesi Bambergensi aliquando fui vocatus ad domum cuiusdam mechanici satis infirmi, qui de animæ suæ salute totaliter desperatè loquebatur: & crebrò arma, vt ipse seipsum perimeret solicitè quæsierat: Suasi quantum occurrit de sacræ scripturæ passibus viro præfato mechanico: videlicet maniaco, vt verè dolens de peccatis suis veniam se à Deo plenè consecuturum firmiter speraret, sed mihi profeci. Peccatum enim quoddam satis modicum ipse allegabat se fecisse, nec non ingeminasse, & idcirco se putabat atque dixit non posse saluari. Institi autem acrius, replicando, maiores peccatores fuisse gratiam consecutos, Veruntamen ille verba mea explodit dicendo: Domine experientiæ credo. Nam actu video ad inferni baratra, & exindeversus me flammas terribiliter aduolare conspicio. Tunc suasi, vt medicus aduocaretur & remedia dormiendi vel alia necessaria secundùm medici consilium applicarentur, & recessi. Sequenti die redij, & vt antea de speciebus veniæ persuadebam. Ait illic: Putatis ne me veniam peccatorum posse consequi? Respondi lætus quòd sic. Dormierat enim, & per medicinalia melancolica requierat. Vnde quia iam dubitauit de animæ salute, quietior factus, ad spem veniæ faciliter reductus esse videbatur.

Maniacis sopori fera ministranda.

Piger: Fortassis hi, qui contra fidei articulos nonnunquam per inquisitores hæreticæ prauitatis reperiuntur duri, tali manica laborāt passione, & ista ignorantes, tales statim seculari tradunt brachio, vbi cremantur præcipitantur nimis.

Inquisitores in inquisitione sæpè præcipitanter agere.

Theologus: Fieri potest per incautos Inquisitores pront tangis, & fortassis ita factum fuisset cum isto sacerdote

Vnga

Vngarico, de quo libro tertio. Formicarij, cap. 10. relatum est, nisi magna literatorum prudentia hoc præuenisset. Quambrem probandi sunt spiritus, an ex deo sint, vel an ab infirmitate dęmonis, vel à maleficia pertinacitatis. Tempus in his, locus & persuasiones salubres atque considerationes prudentes dandæ sunt ab his, qui tales curare habent, ne quid de contingentibus obmittatur. Vbi non modo de salute corporum, sed de periculo animarum perpetuò agitur.

Præterea noui quendam in artibus, & in sacra pagina professorem excellentem plurimum, qui premi cepit imaginatione grauissima & mania de interficiendo se cum proprio cultro. De quo erubuit valdè se manifestare, nec tamen poterat phantasiam amouere. Venit tandem ad me occultè, fleuit vbertim & remedium petiuit. Cui expurgationem conscientiæ per sacramentalem confessionem primum certis de causis suasi aggredi, quam & fecit, nec liberatus est, quia iudicio medici corporalis, maniam patiebatur. Vnde aliquando idem maniacus, qui in aliis magnæ prudentiæ fuit, mihi flendo dixit, Mirabile, inquit, negocium. Ego me vti ratione experio, & scio me esse contradictoriè liberum, nec valeo istam phantasiam de me necando cum tota animi libertate deponere. Talibus sæpè opus est longè plus medico corporis quàm animæ.

Finis Formicarij. Fratris Ioh. Nider De Maleficis & Dæmonibus.

ALPHA